

LENIN

OPERE COMPLETE

Proletari din toate țările uniți-vă

LENIN

OPERE
COMPLETE

20

TRADUCEREA ÎN LIMBA ROMÂNĂ
APARE ÎN URMA HOTĂRIRII C.C.
AL P.M.R. EA A FOST ÎNTOCMITĂ
DUPĂ ORIGINALUL ÎN LIMBA RUSĂ,
ED. A V-A

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

OPERE
COMPLETE

EDIȚIA A DOUA

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI — 1963

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LINGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

VOL.

20

Noiembrie 1910 — noiembrie 1911

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI — 1963

P R E F A Ț A

Volumul al douăzecilea al Operelor complete ale lui V.I. Lenin cuprinde operele scrise în perioada noiembrie 1910—noiembrie 1911.

Anii 1910—1911 au fost ani de cotitură în viața social-politică a Rusiei. Perioada de dominație a ultra-reacționarilor, începută după înfrângerea revoluției din 1905—1907, se apropia de sfârșit. Frământările maselor luau amploare, în rîndurile lor se întărea conștiința necesității luptei împotriva absolutismului.

În acești ani se observă schimbări esențiale în economia țării. După o depresiune de lungă durată, care a ținut pînă în 1909, a început înviorarea în domeniul industriei, transformată în 1910 într-un avînt industrial. A crescut producția principalelor ramuri ale industriei, s-a intensificat concentrarea producției și a capitalului. O dată cu creșterea numerică a proletariatului a crescut și concentrarea lui în marile întreprinderi.

Dar dezvoltarea economică a Rusiei continua să fie frînată de puternice rămășițe ale iobăgismului. Toate acestea duceau la ascuțirea contradicțiilor social-economice, grăbeau coacerea noii crize revoluționare în țară.

Măsurile luate de țarism în vederea transformării Rusiei într-o monarhie burgheză, încercările lui de a soluționa în felul acesta sarcinile puse de întregul mers al dezvoltării țării pe calea capitalistă nu l-au putut scăpa de revoluția care se apropia. Duma a III-a, în care domina blocul octombriștilor și cadeților — reprezentanții marii proprie-

tăți moșierești și ai vîrfurilor capitalului comercial-industrial —, nu a justificat speranțele pe care absolutismul și le-a pus în ea. Rezultatul politicii agrare stolîpiniste a fost ruinarea, pauperizarea maselor de multe milioane de țărani. Seceta din 1911 a adus după sine foametea, care a cuprins în ghearele ei 30 000 000 de țărani și care a agravat situația la sate.

În articolele „Cadeții despre «cele două tabere» și despre «un compromis rezonabil»“, „Cadeții și octombriștii“, „Despre însemnătatea crizei“, „Stolîpin și revoluția“ etc., cuprinse în acest volum, Lenin a făcut o analiză a proceselor social-economice desfășurate în țară. Ascuțirea contradicțiilor de clasă, continua orientare spre dreapta a burgheziei liberale, intensificarea protestului maselor, toate acestea dovedeau că politica stolîpinistă a suferit un eșec total. „Stolîpin a încercat — scria Lenin — să toarne vin nou în burdufuri vechi, să transforme vechiul absolutism într-o monarhie burgheză, și falimentul politicii stolîpiniste este falimentul țarismului pe această ultimă cale, *ultima care se poate concepe* pentru țarism“ (vezi volumul de față, pag. 341).

Frământările surde care luau amploare în păturile democratice ale populației s-au transformat, pe la jumătatea anului 1910, într-o luptă fățișă. Prima care s-a ridicat împotriva țarismului a fost clasa muncitoare. Încă din vară s-au observat indicii vădite de înviorare a mișcării muncitorești : a crescut considerabil numărul greviștilor, grevele au început să capete un caracter tot mai ofensiv. În 1911 numărul muncitorilor participanți la greve s-a ridicat la peste 100 000, adică de două ori mai mulți decît în 1910 ; în 1912 au fost în grevă peste 1 000 000 de muncitori. Urmînd exemplul proletariatului, s-a ridicat țărănimea, care a luptat activ împotriva samavolnicilor moșierilor și ale chiaburilor.

Lenin, care se afla în emigrație la Paris, urmărea cu atenție toate manifestările activității politice ale clasei muncitoare și creșterea avîntului general democratic în Rusia. Lucrările lui Lenin sînt pătrunse de încrederea profundă în forțele clasei muncitoare, în forțele maselor populare, care se ridicau din nou la luptă împotriva auto-

crației. „Un început de cotitură ?“, așa se intitulează primul articol, scris în noiembrie 1910, din acest volum. În articolul „Începutul demonstrațiilor“, Lenin scria : „Chiar primul început al luptei a constituit o nouă dovadă că forțele care au zdruncinat puterea țaristă în 1905 și care o vor distruge în această revoluție, ce se apropie, sînt vii“ (pag. 79).

Previziunea lui Lenin s-a adevărit întru totul : grevele și demonstrațiile din 1910—1911 au marcat începutul unui nou și puternic avînt revoluționar.

În fața partidului clasei muncitoare se punea sarcina de a lua conducerea avîntului revoluționar în plină creștere care trebuie să ducă proletariatul, în alianță cu țărănimea, la victoria revoluției burghezo-democratice în Rusia. Noua situație punea în fața partidului sarcina conducerii practice a luptei revoluționare duse de clasa muncitoare împotriva țarismului : a mișcării greviste, a mitingurilor și demonstrațiilor, a agitației în mase cu prilejul apropiatei campanii electorale pentru Duma a IV-a de stat. Aceste sarcini — folosirea pe scară largă a tuturor posibilităților legale în vederea întăririi legăturilor cu masele, a luptei pentru interesele maselor — puteau fi îndeplinite numai prin unirea cu hotărîre a tuturor elementelor într-adevăr partinice în organizații de partid ilegale.

Or, partidul trecea printr-o criză grea. La sfîrșitul anului 1910 a reieșit limpede că nici lichidatorii-golosiști, nici otzoviștii-vperedîști nu duc la îndeplinire hotărîrile plenarei din ianuarie a C.C. Ziarul fracționist al menșevicilor-lichidatori „Golos Soțial-Demokrata“ continua să apară. Martov și Dan, care făceau parte din redacția ziarului „Soțial-Demokrat“, organul central al partidului, subminau munca redacției, creau piedici în propagarea liniei leniniste. Lichidatorii-golosiști foloseau preponderența lor în cadrul Biroului din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R. pentru a împiedica pe bolșevici să organizeze munca instituțiilor centrale ale partidului.

În Rusia, lichidatorii, așa-numiții legalîști-independentenți, în frunte cu Potresov, declarau în paginile revistelor lor, „Nașa Zarea“ și „Delo Jizni“, că partidul ilegal este inexistent, iar sarcina consolidării lui este o „utopie reacționară“.

Golosiștii se pronunțau deschis în sprijinul legaliştilor-independentenți, alunecînd astfel definitiv pe pozițiile lichidatorismului.

Vperediştii au creat un centru antibolșevic în așa-numita școală de partid, de fapt o școală fracționistă, de la Bologna. Ei declarau că otzovismul este o „nuanță legitimă” în partid și propovăduiau concepții filozofice antimarxiste.

Troțki a pășit deschis pe calea scindării partidului. El a făcut să fie aprobată, în cadrul micului grup de troțkiști din străinătate, o rezoluție în care chema la convocarea unei conferințe „generale a partidului” peste capul și împotriva C. C. De fapt, încă de pe atunci Troțki a înjghebat blocul antipartinic al lichidatorilor, otzoviștilor și troțkiștilor, care a luat o formă definitivă în august 1912, luînd denumirea de Blocul din august.

În nota „Iudușka Troțki și simțul rușinii” și în articolul „Despre starea de lucruri din partid”, Lenin l-a caracterizat pe Troțki ca pe un trădător al intereselor partidului, iar poziția lui ca pe o aventură atît pe plan ideologic — unirea tuturor dușmanilor marxismului — cît și pe plan politic de partid — înșelarea muncitorilor în ceea ce privește posibilitatea unei „activități comune” cu golosiștii și vperediştii —, precum și pe plan organizatoric — pregătirea convocării unei conferințe antipartinice.

În acea perioadă, partidul era efectiv lipsit de un centru organizatoric. Menșevicii-lichidatori, aleși în C.C. al P.M.S.D.R. la Congresul al V-lea (de la Londra), au refuzat să activeze în cadrul Biroului din Rusia al C.C., declarînd chiar că însăși existența C.C. este dăunătoare. În martie 1911, în urma arestării în Rusia a membrilor bolșevici ai C.C., Biroul din Rusia al C.C. a încetat să mai existe.

În condițiile grelei crize prin care trecea partidul, numai bolșevicii, în frunte cu Lenin, au rămas credincioși steagului partidului și s-au situat în fruntea luptei pentru o adevărată unitate a tuturor elementelor partinice pe o bază principială. Ulterior, caracterizînd însemnătatea acestei perioade din viața partidului, Lenin scria : „Multor sceptici sau diletanți din rîndurile social-democrației, care nu vor să înțeleagă întreaga dificultate a acestei sarcini,

cei doi ani de după plenară li se par ani de intrigi meschine, dezolante și inutile, de descompunere și destrămare; ei au fost însă ani în care partidul social-democrat a fost scos din mlaștina șovăielilor lichidatoriste și otzoviste și pus pe drumul cel bun" (Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 333).

În opoziție cu blocul antipartinic neprincipial al lui Troțki cu golosiștii și vperedištii, Lenin a trasat sarcina întăririi blocului bolșevicilor și al menșevicilor-partiiți.

Din octombrie 1910 a început să apară, la Paris, ziarul bolșevic „Raboceaia Gazeta“, la care colaborau și menșevicii-partiiți. Lenin a pus problema necesității de a se reînvia presa marxistă legală în Rusia, de a desfășura în paginile ei lupta pentru partid și împotriva lichidatorilor, de a apăra bazele ideologice ale marxismului. În decembrie 1910 au început să apară, la Petersburg, ziarul bolșevic legal „Zvezda“ și, la Moscova, revista filozofică și social-economică marxistă „Mîsl“. Din străinătate, Lenin conducea sub raport ideologic aceste publicații, în care au apărut peste 50 de articole scrise de el.

Aprecierea bolșevicilor asupra stării de lucruri din partid a fost expusă de Lenin în „Scrisoare deschisă către toți social-democrații partiiți“ în numele redacției ziarului „Raboceaia Gazeta“, în scrisorile către Colegiul din Rusia al C.C. al P.M.S.D.R., în declarația „Către Comitetul Central“, în articolul „Despre starea de lucruri din partid“ etc. Pentru a aduce la cunoștință unui număr cât mai mare de membri de partid acțiunile antipartinice ale lichidatorilor (golosiștii și legaliştii-independentenți) și ale lui Troțki, articolul „Despre starea de lucruri din partid“ a fost editat la 23 sau 24 decembrie 1910 (5 sau 6 ianuarie 1911) într-un număr special, nr. 19, al ziarului „Soșial-Demokrat“.

Lenin ia măsuri hotărâte în vederea demascării politicii fracționiste, antipartinice a golosiștilor și vperediştilor, pentru refacerea instituțiilor centrale de partid. Bolșevicii au declarat că nu se mai consideră legați printr-o unitate formală de golosiști și vperediști, care au încălcat hotărârile plenarei din ianuarie a C.C. La 22 noiembrie (5 decembrie) 1910, Lenin, împreună cu alți bolșevici, au înaintat o

cerere către Biroul din străinătate al C.C. de a se convoca de urgență plenara C.C. Dar lichidatorii, care se consolidaseră în B.S.C.C., s-au opus în fel și chip convocării plenarei.

Șase luni a durat lupta înverșunată dintre bolșevici și lichidatorii-golosiști în jurul convocării plenarei. Între 28 mai și 4 iunie (10 și 17 iunie) 1911 a avut loc, la Paris, consfătuirea membrilor C.C. al P.M.S.D.R. aflați în străinătate, consfătuire convocată de Lenin și de alți bolșevici peste capul B.S.C.C. lichidatorist, care încerca să zădărnicească convocarea plenarei. Din „Scrisoarea către consfătuirea din străinătate a membrilor C.C. al P.M.S.D.R.“, scrisă de Lenin, se vede în ce situație încordată a fost convocată consfătuirea, ce luptă grea au avut de dat bolșevicii pentru a birui împotriva lichidatorilor. În documentele scrise înainte de consfătuire, „Conspectul (planul) raportului care urmează să fie prezentat de trei bolșevici membri ai C.C. la consfătuirea neoficială a celor nouă membri ai C.C.“ și raportul cu privire la starea de lucruri din partid (publicat pentru prima oară în acest volum), Lenin arată că convocarea consfătuirii era singura soluție posibilă și singura rezolvare justă a situației grele în care a adus partidul activitatea dezorganizatoare a golosiștilor, vperediştilor și a lui Troțki. Sarcina partidului, arăta Lenin, este de a uni în rînduri strînse pe muncitorii membri de partid din Rusia pentru o acțiune directă împotriva legaliştilor-independenți, pentru pregătirea în vederea alegerilor pentru Duma a IV-a de stat și pentru a face să fie aprobată candidatura în Dumă a muncitorilor conștienți de primejdia acestui curent și a începe fără întîrziere desfășurarea muncii în vederea creării unei comisii de organizare în Rusia în scopul convocării conferinței generale a partidului.

În documentele legate de lucrările consfătuirii se reflectă lupta lui Lenin pentru o asemenea orientare a lucrărilor ei, încît victoria consfătuirii să însemne un pas real pe calea unirii și închegării partidului. În comparație cu edițiile precedente ale Operelor lui V.I. Lenin, în volumul de față materialele consfătuirii sînt mult mai complet prezentate. În acest volum se publică pentru prima oară

procesele-verbale ale celor opt intervenții ale lui Lenin în problemele legate de constituirea consfătuirii și de convocarea plenarei C.C., în care Lenin a dat o ripostă încercărilor bundistului și golosistului de a torpila consfătuirea. Pentru prima oară a fost inclus în Opere „Adaos la rezoluția cu privire la convocarea conferinței de partid“, în care Lenin a pus problema creării unei comisii de organizare în Rusia, precum și „Declarație“, care cuprinde protestul împotriva admisibilității participării golosistilor și vperedistilor la Comisia de organizare din străinătate pentru convocarea conferinței ; în 1933, ambele documente au fost publicate în „Culegeri din Lenin“, vol XXV.

Consfătuirea din iunie a membrilor C.C. al P.M.S.D.R. a adoptat hotărîri prin care se urmărea refacerea Comitetului Central al partidului, a condamnat linia lichidatoristă a Biroului din străinătate al C.C. și a declarat că rupe complet cu acesta, a creat comisia de convocare a plenarei C.C., Comisia de organizare în vederea convocării unei conferințe pe întreaga Rusie, precum și Comisia tehnică pentru deservirea publicațiilor partidului, a transportului lor etc.

Consfătuirea a avut o mare importanță în viața partidului. Făcînd o apreciere asupra evenimentelor care au avut loc în partid în perioada iunie-iulie 1911, și în primul rînd asupra hotărîrilor consfătuirii, Lenin scria : „Linia principială a plenarei (curățirea partidului muncitoresc de curentele *burgheze* ale lichidatorismului și otzovismului) nu mai este acum camuflată de centrele lichidatoriste“ (pag. 313).

Pe baza hotărîrilor consfătuirii din iunie, bolșevicii și-au desfășurat pe scară și mai largă munca în vederea realizării unei adevărate unități a tuturor elementelor partinice, în vederea unirii strînse a organizațiilor de partid ilegale din Rusia. Bazîndu-se pe organizațiile de partid ilegale, activiști de partid cu experiență — bolșevici trimiși de Lenin în Rusia — au dus munca de creare a Comisiei de organizare din Rusia (C.O.R.), care a pregătit convocarea celei de-a VI-a Conferințe de partid (de la Praga) în 1912.

Una dintre măsurile adoptate de Lenin în vederea consolidării partidului a fost crearea școlii de partid de la Longjumeau (o localitate în apropierea Parisului), în primăvara anului 1911, în scopul pregătirii unor cadre de partid din rândurile muncitorilor. Reprezentanți ai organizațiilor de partid din cele mai importante centre proletare din Rusia au sosit aici pentru a urma cursurile școlii. Lenin a fost conducătorul ideologic al școlii. El a ținut la această școală 29 de lecții de economie politică, 12 în problema agrară, 12 despre teoria și practica socialismului în Rusia. În volum se publică pentru prima dată declarația de protest, scrisă de Lenin la 17 (30) iulie 1911, împotriva acțiunilor împăciuitoariștilor care subminau finanțarea școlii de la Longjumeau.

Acordând cea mai mare importanță consolidării organizațiilor de partid din Rusia, imediat după consfătuirea din iunie a membrilor C.C., Lenin a luat măsuri în vederea unirii bolșevicilor din străinătate. La 18 iunie (1 iulie) 1911, el ia parte la adunarea celui de-al II-lea grup de la Paris al P.M.S.D.R., unde prezintă rezoluția scrisă de el cu privire la starea de lucruri din partid. Adunarea, cu majoritate de voturi, a adoptat rezoluția lui Lenin, raliindu-se hotărârilor consfătuirii din iunie a membrilor C.C. În acest document, ca și în prefața la broșura „Două partide” și în articolul „Convorbire între un legalist și un adversar al lichidatorismului”, Lenin acordă o deosebită atenție faptului că legalistii-independenti și golosiștii nu numai că se pronunță împotriva unui partid ilegal, dar pășesc și pe calea creării unui nou partid, legal, pe care Lenin îl denumeste partid „muncitoresc” stolîpinist. Nici o înțelegere cu activiștii acestui nou partid nu este posibilă, scria Lenin; aceasta ar însemna numai „să frînăm refacerea P.M.S.D.R., să-l încurcăm într-un nou joc cu golosiștii (sau cu lacheii lor de teapa lui Troțki), cu vperediștii etc.” (pag. 316).

Împăciutorismul a constituit o piedică serioasă în calea unirii și consolidării partidului. După consfătuirea din iunie a membrilor C.C., împăciuitoariștii din cadrul comisiilor create de consfătuire au dus o politică fracționistă, refuzând să se supună hotărârilor Comisiei de organizare din

Rusia, acuzându-i în publicațiile lor pe bolșevici de fracționism și intoleranță și încercând să justifice acțiunile antipartinice ale lichidatorilor. În articolele „Despre starea de lucruri din partid“, „Din lagărul partidului «muncitoresc» stolîpinist (Dedicat «împăciuitoriştilor» și «conciuatorilor» noştri)“, „Despre noua fracțiune a împăciuitoriştilor sau a virtuoşilor“, Lenin a demascat primejdia pe care o prezintă împăciuatorismul și îndeosebi troțkismul, care propovăduia o înțelegere între absolut toate fracțiunile. Caracterizându-l pe Troțki ca pe un avocat, un lacheu al lichidatorilor, Lenin scria : „Oricine sprijină grupulețul lui Troțki sprijină politica de minciună și de înșelare a muncitorilor, politica de camuflare a lichidatorismului“ (pag. 332). Între grupul împăciuatoriştilor de la Paris și cel al troțkiştilor nu există nici o deosebire esențială. Împăciuatoriştii, spunea Lenin, sînt pur și simplu niște troțkişti inconsecvenți, sînt pur și simplu niște acoliți ai lui Troțki.

Încercările lichidatorilor de a da o fundamentare teoretică dezicerii lor de sarcinile revoluționare ale clasei muncitoare, revizuirea bazelor filozofice ale marxismului făcută de machiştii ruși din grupul „Vpered“, interesul față de principiile teoretice generale ale marxismului, interes trezit în mase în perioada „digerării“ învățămîntelor revoluției din 1905—1907, toate acestea au pus în fața partidului sarcina de a acorda o mai mare atenție problemelor teoretice ale marxismului și principiilor fundamentale ale tacticii mișcării muncitorești. „Nu întîmplător, ci inevitabil — scria Lenin —, teoria marxismului, «bazele principale» ale întregii noastre concepții despre lume, ale întregului nostru program de partid și ale întregii noastre tactici de partid au ajuns să ocupe acum unul dintre primele locuri în întreaga viață a partidului“ (pag. 62).

Apărarea bazelor teoriei marxiste împotriva denaturării ei de către oportunism (revizionism, reformism) și anarho-sindicalism, a căror expresie specifică în Rusia au constituit-o lichidatorismul și otzovismul, reprezintă sarcina imediată a revoluționarilor marxiști. Lenin a opus torentului de renunțări la marxism ale renegaților, care se revărsa din paginile ziarelor și revistelor oportuniștilor

ruși și vest-europeni, o analiză profund științifică a rădăcinilor oportunistului și a arătat pericolul pe care îl prezintă acesta pentru mișcarea muncitorească.

În articolele „Marxismul și «Nașa Zarea»”, „Cei care vor să ne desființeze (Despre d-l Potresov și V. Bazarov)”, „Despre structura socială a puterii. Perspective și lichidatorism”, „Note polemice”, „Convorbire între un legalist și un adversar al lichidatorismului”, „Despre unele adevăruri vechi, dar veșnic noi”, „Manifestul partidului muncitoresc liberal”, Lenin arată că lichidatorii propovăduiesc idei burghezo-liberale, care nu au nimic comun cu marxismul, că ei au alunecat definitiv pe calea unei politici muncitorești liberale, pe calea reformismului.

În lucrarea „Reformismul în rîndurile social-democrației ruse”, Lenin a dezvăluit cu o deosebită profunzime și sub toate aspectele izvoarele care au generat reformismul. În urma dezvoltării capitalismului și a creșterii rapide a mișcării muncitorești, scria el, burghezia a adoptat o tactică nouă, lansînd lozinca „reforme împotriva revoluției”. Prin jumătăți de concesii, prin neînsemnate reforme sociale, burghezia caută să spargă unitatea clasei muncitoare, să întîrzie pieirea orînduirii capitaliste, să creeze greutăți în calea înfăptuirii revoluției sociale. În afară de aceasta, în condițiile din Rusia, reformismul era alimentat de înapoierea țării, de înclinația spre oscilări a masei de mici proprietari. Lenin a apreciat renunțarea lichidatorilor la lozinca hegemoniei proletariatului ca fiind cea mai grosolană formă de reformism în cadrul social-democrației din Rusia, iar declarația lor că revoluția burgheză a fost desăvîrșită, ca fiind o camuflare verbală a renunțării lor la orice revoluție.

În volumul de față se publică lucrări în care se reflectă lupta neîmpăcată dusă de Lenin împotriva reformismului și oportunistului din cadrul Internaționalei a II-a. Printre aceste lucrări sînt: „Divergențele din rîndurile mișcării muncitorești europene”, „Două lumi”, „Congresul partidului social-democrat englez” etc.

Pentru înțelegerea rădăcinilor oportunistului și a cauzelor care au generat divergențele tactice din rîndurile mișcării muncitorești mondiale, o mare importanță prezintă articolul „Divergențele din rîndurile mișcării muncitorești

europene⁶⁶. Caracterizînd principalele curente care se abat de la marxism în domeniul teoriei și tacticii, Lenin indică revizionismul (oportunismul, reformismul) și anarhismul (anarhosindicalismul, anarhosocialismul). Amîndouă aceste abateri de la marxism se observă în forme diferite și cu nuanțe diferite în toate țările capitaliste. Lenin arată că principalele cauze ale abaterii de la marxism trebuie căutate în orînduirea economică și în caracterul dezvoltării tuturor țărilor capitaliste. Una dintre cauzele apariției divergențelor în cadrul mișcării muncitorești este atragerea în rîndurile ei a unor noi „recruți“, a unor noi pături de oameni ai muncii, care adeseori nu și-au însușit decît unele aspecte ale marxismului și sînt supuse influenței concepției burgheze și mic-burgheze despre lume. O manifestare a influenței directe exercitate de această concepție asupra mișcării muncitorești o constituie afirmația revizionistilor, ca și a anarhiștilor, că particularitățile mișcării muncitorești proprii unei perioade sau alteia din dezvoltarea ei se exclud reciproc. Revizionistii, de pildă, neagă teoria revoluției ca o teorie a saltului și consideră reformele, care sînt pe deplin compatibile cu orînduirea burgheză, ca fiind o înfăptuire parțială a socialismului. Anarhiștii neagă necesitatea „muncii mărunte“, sistematice, migăloase în rîndurile maselor, îndeosebi a folosirii tribunei parlamentare, ceea ce în fapt duce la renunțarea pregătirii viitoare ofensive împotriva capitalismului. „Și unii și alții — scria Lenin — frînează înfăptuirea a ceea ce este cel mai important, cel mai esențial: unirea muncitorilor în organizații mari, puternice, care să funcționeze bine, să fie în stare să funcționeze bine în *orice* condiții, să fie pătrunse de spiritul luptei de clasă, să fie pe deplin conștiente de scopurile lor, să fie educate în spiritul unei concepții despre lume cu adevărat marxiste“ (pag. 70—71). Creșterea unei tendințe sau a alteia în mișcarea muncitorească este în funcție de tactica pe care o aplică burghezia față de clasa muncitoare: ofensiva împotriva clasei muncitoare, presiunea exercitată asupra ei determină creșterea anarhosindicalis-

mului, pe cînd orientarea burgheziei spre concesiile parțiale — creșterea oportunistului de dreapta.

În articolul „Două lumi“, consacrat bilanțului Congresului de la Magdeburg al Partidului social-democrat german, Lenin a arătat, pe baza unui exemplu concret, rolul pe care-l au oportuniștii în mișcarea muncitorească. Oportuniștii, scria Lenin, sînt pătrunși pînă în măduva oaselor de credința în burghezie, în „legalitatea“ burgheză, se prosternă în fața ei, consideră această „legalitate“ veșnică, afirmînd că socialismul poate încăpea în cadrul ei. Oportuniștii nu înțeleg că atunci cînd se pune problema principală, fundamentală — proprietatea burgheză — toată această „legalitate“ se face țandări. Lenin a arătat că la congres s-au conturat limpede două puncte de vedere: punctul de vedere al luptei de clasă proletare, exprimat în cuvîntarea lui Bebel, și punctul de vedere reformist, reprezentat prin Frank și alții. Reformiștii, scrie Lenin, folosesc „legalitatea“ burgheză pentru a desfășura așa-zisa activitate pozitivă, pentru a încheia blocuri cu liberalii, jertfind interesele fundamentale ale mișcării muncitorești de dragul unor avantaje de moment, aparente. În anumite perioade istorice, lupta de clasă a proletariatului, spune Lenin, poate fi desfășurată pe tărîmul legalității burgheze, dar ea duce în mod inevitabil la o încăierare directă, la dilema: „ori să sfărîmi“ statul burghez, ori să fii zdrobit și sugrumat.

Articolul „Congresul partidului social-democrat englez“ este consacrat demascării social-șovinismului, una dintre varietățile oportunistului, care, în condițiile creșterii neîncetate a primejdiei unui război imperialist mondial, reprezenta un pericol uriaș pentru mișcarea muncitorească.

Studierea experienței mișcării muncitorești contribuie la elucidarea, pe baza unor exemple concrete, a esenței tacticii marxiste, a semnificației de clasă a abaterilor de la marxism, ajută ca lupta împotriva acestor abateri să fie dusă cu mai mult succes, — acestea sînt concluziile pe care le trage Lenin în articolele consacrate dezvoltării rădăcinilor oportunistului internațional, a pericolului pe care-l reprezintă acesta.

Un model de dezvoltare creatoare a marxismului îl constituie articolul „Despre unele particularități ale dezvoltării

istorice a marxismului“. Citînd cunoscuta teză a lui Engels care spune că marxismul nu e o dogmă, ci o călăuză în acțiune, Lenin arată că cel care scapă din vedere latura creatoare a marxismului subliniată în această teză face din marxism ceva monstruos, unilateral, îi răpește „sufletul viu“, subminează bazele lui teoretice fundamentale, dialectica, subminează legătura lui cu problemele practice ale unei epoci istorice sau ale alteia.

Sarcinile partidului și ale clasei muncitoare din Rusia în condițiile cînd evenimentelor revoluționare vijelioase din 1905—1907 le-a luat locul o perioadă de reacțiune pot fi just determinate numai prin aplicarea creatoare a marxismului la situația social-politică schimbată. Lenin arată că în decursul acestor ani principalele sarcini programatice ale partidului nu s-au schimbat, întrucît, în linii mari, nu s-a schimbat nici raportul dintre clase. Dar sarcinile concrete și metodele de luptă s-au schimbat corespunzător situației social-politice determinate. În funcție de condiții, în marxism, ca doctrină care constituie o călăuză vie în acțiune, pe primul plan s-au pus diferite laturi ale lui. În perioada revoluționară 1905—1907, pe primul plan se puneau problemele tacticii, înfăptuirea unor prefaceri în toate domeniile vieții țării. În noile condiții, în anii 1907—1910, o dată cu începerea perioadei de reacțiune, cînd masele trebuiau să-și însușească, să prelucreze experiența revoluționară, cînd proletariatul și partidul său își adunau forțele în vederea viitoarei ofensive împotriva absolutismului, pe primul plan se puneau lupta partidului pentru promovarea principiilor marxismului, împotriva oscilărilor în domeniul teoriei. Aceasta era o luptă împotriva revizuirii bazelor filozofice generale ale marxismului, lupta împotriva dogmaticilor, care nu erau în stare să înțeleagă caracterul creator al marxismului, care repetau lozinci învățate pe de rost și, în sfîrșit, lupta împotriva reformiștilor, care se camuflau sub o frazeologie marxistă, dar care în fapt alunecau pe panta propagării unor idei burgheze-liberale. Lenin chema pe marxiștii revoluționari să se unească pentru a apăra bazele teoretice ale marxismului, tezele lui fundamentale denaturate de oportuniști.

Articolele lui Lenin în problemele teoriei marxiste și ale tacticii mișcării muncitorești i-au înarmat pe bolșevici cu înțelegerea limpede a principalelor probleme teoretice și au jucat un rol important în lupta marxiștilor revoluționari împotriva oportunismului în mișcarea muncitorească rusă și internațională. Nici în etapa actuală a mișcării muncitorești și comuniste internaționale importanța lor nu este mai mică. Teoriile oportuniste, reînnoite de revizionisții contemporani, constituie o nouă încercare de a substitui marxismului revoluționar un „marxism“ nou, chipurile perfecționat. Aceste teorii nu au nimic comun cu învățătura marxist-leninistă; ele denaturează tezele fundamentale ale marxismului, sînt o reflectare a ideologiei burgheze în teorie și în practică. Repetînd frazele răsuflete ale bernsteinienilor cu privire la posibilitatea unei colaborări între muncitori și capitaliști, revizionisții încearcă să demonstreze că societatea capitalistă modernă se dezvoltă pe linia atenuării contradicțiilor de clasă, că are loc un proces de transformare treptată a capitalismului în socialism. Într-o serie de țări, revizionisții, reînviind vechile teorii ale lichidatorilor ruși, cer ca partidele comuniste să fie înlocuite prin organizații largi care să nu aibă un caracter de clasă și în care să fie reunite diferite pături ale societății.

Articolele lui Lenin îndreptate împotriva oportunismului, în care dezvăluie rădăcinile de clasă ale revizionismului, primejdia pe care o prezintă aceasta pentru mișcarea muncitorească, precum și primejdia pe care o prezintă înțelegerea dogmatică a marxismului, înarmează pe comuniștii din toate țările pentru lupta împotriva denaturărilor teoriei marxist-leniniste, pentru aplicarea creatoare a tezelor ei fundamentale la realitatea contemporană, pentru dezvoltarea continuă a marxismului.

În volumul de față intră o serie de articole scrise de Lenin cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la reforma „țărănească“ din 1861: „Cincizeci de ani de la desființarea iobăgiei“, „Cu prilejul unei aniversări“, „«Reforma țărănească» și revoluția proletară-țărănească“. Aceste articole constituie un model de folosire cu pricepere a aniversării unui important eveniment istoric pentru a face o analiză profund științifică a evenimentului respectiv, a urmărilor

lui, pentru a face o legătură între acesta și sarcinile imediate ale partidului în etapa respectivă. Făcînd legătura între caracterul burghez al reformei „țărănești“ iobăgiste din 1861 și politica agrară stolîpinistă, Lenin trage concluzia că nici un fel de reforme burgheze înfăptuite de iobăgiști nu pot preîntîmpina revoluția și că scopul luptei partidului și a clasei muncitoare continuă să rămîină răsturnarea țarismului.

Pe lîngă aceasta, Lenin urmărește curentele, tendințele istoricește constituite în viața social-politică a Rusiei, definindu-le ca pe niște curente și tendințe liberale și democratice. Lupta acestor tendințe avea să determine, în ultimă instanță, deznodămîntul luptei pentru noua orînduire socială a țării. Tendința liberală, în dezvoltarea sa, a dus la formarea partidului burgheziei liberalo-monarhiste, partidul cadet. Tendința democratică, revoluționară a pornit de la N. G. Cernîșevski. Caracterizîndu-l pe Cernîșevski, Lenin a spus că el este nu numai cel mai consecvent exponent al tendinței democratice, nu numai un socialist utopist, dar și un democrat-revoluționar care a văzut limpede caracterul iobăgist al reformei din 1861, slugărnicia liberalilor în fața puternicilor zilei, teama lor de revoluție și a propovăduit, „trecînd peste obstacolele și barierele cenzurii, ideea revoluției țărănești, ideea luptei maselor pentru răsturnarea tuturor vechilor autorități“ (pag. 182).

Ulterior, o dată cu dezvoltarea luptei revoluționare, tendința democratică s-a împărțit în două : democratică și socialistă. Succesorii tendinței democratice erau trudovicii — reprezentanții masei țărănești mic-burgheze. Exponentul tendinței socialiste a devenit clasa muncitoare rusă, care a creat partidul proletar marxist. Stabilind legătura dintre tendința liberală și cea democratică cu cele două căi posibile de dezvoltare a Rusiei — calea adaptării țării la vechile rînduiri iobăgiste și calea înlăturării radicale, a zdrobirii vechiului —, Lenin chema partidul să lupte pentru victoria celei de-a doua căi, care corespunde intereselor vitale ale maselor populare, să-i smulgă pe cei șovăielnici de sub influența liberalilor și, luptînd fără încetare împotriva manifestărilor de reformism și de oportunism, să ducă proletariatul, în alianță cu țărănimea, spre o nouă revoluție.

O uriașă importanță a avut pentru partid pregătirea cadrelor de revoluționari proletari din rîndurile muncitorilor înaintați. Un reprezentant de seamă al generației de revoluționari proletari care, sub conducerea lui Lenin, a trecut prin școala luptei revoluționare a fost muncitorul bolșevic Ivan Vasilievici Babușkin, care în 1895 a activat sub conducerea lui Lenin în „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. În volumul de față a fost inclus necrologul „Ivan Vasilievici Babușkin“, pe care Lenin l-a consacrat amintirii acestui revoluționar proletar, devotat cu trup și suflet cauzei clasei muncitoare. Lenin arată că, datorită muncii eroice și perseverente desfășurate în rîndurile maselor de muncitori înaintați cum a fost Babușkin, s-a creat în Rusia un partid revoluționar cu adevărat proletar. „Fără asemenea oameni, poporul rus ar fi rămas pe vecie un popor de robi, un popor de slugi. Cu asemenea oameni poporul rus își va cuceri eliberarea deplină de sub jugul oricărei exploatări“ (pag. 86).

O serie de articole cuprinse în volumul de față sînt consacrate problemelor mișcării muncitorești internaționale, memoriei conducătorilor clasei muncitoare. Dintre acestea fac parte: „Paul Singer“, „Cuvîntare rostită în numele P.M.S.D.R. la înmormîntarea lui Paul și a Laurei Lafargue. 20 noiembrie (3 decembrie) 1911“ etc.

În articolul „În amintirea Comunei“, Lenin a făcut o profundă analiză a esenței Comunei din Paris, primul guvern muncitoresc din lume ale cărui măsuri au fost îndreptate împotriva temeliiilor orînduirii capitaliste. Lupta eroică a comunarzilor parizieni, exemplul guvernului muncitoresc al Comunei au însuflețit milioane de muncitori, au trezit în ei speranțe și le-au atras simpatia de partea socialismului. „Cauza Comunei — scria Lenin — este cauza revoluției sociale, cauza deplinei eliberări politice și economice a oamenilor muncii, cauza proletariatului din lumea întreagă. Și în acest sens ea este nemuritoare“ (pag. 230).

În acest volum sînt cuprinse articolele lui V. I. Lenin consacrate marelui scriitor rus L. N. Tolstoi: „L. N. Tolstoi“, „L. N. Tolstoi și mișcarea muncitorească contempo-

rană“, „Tolstoi și lupta proletară“, „L. N. Tolstoi și epoca sa“.

Articolele lui V. I. Lenin despre Tolstoi, publicate în organele de presă bolșevice din străinătate și din Rusia, au dezvăluit profund și sub toate aspectele întreaga complexitate a creației lui Tolstoi, au scos la lumină legăturile dintre creația lui și problemele fundamentale ale revoluției ruse. În aceste articole este relevată imensa forță a criticii rînduieiilor sociale din Rusia țaristă pe care a făcut-o L. N. Tolstoi. Această critică, arăta Lenin, se distingea prin pasiune, prin intensitatea sentimentului, prin putere de convingere, proșpețime, sinceritate și neînfricare în tendința de a găsi adevăratele cauze ale nenorocirilor pe care le au de îndurat masele populare. Reflectînd în operele sale cu veridicitate și cu toată vigoarea talentului său uriaș specificul istoric al întregii epoci dinainte de revoluție — epoca pregătirii revoluției țărănești în condițiile unui capitalism cu un înalt grad de dezvoltare —, forța și slăbiciunea mișcării țărănești de masă, marele artist a devenit prin aceasta apropiat și scump clasei muncitoare. Lenin a dezvăluit totodată caracterul contradictoriu al concepțiilor lui Tolstoi, care îmbina lupta împotriva iobăgiei și a regimului polițist cu propovăduirea „neîmpotririi la rău“. Lenin a arătat că creația lui Tolstoi poate fi just apreciată numai din punctul de vedere al clasei muncitoare revoluționare, care și-a dovedit în fapt devotamentul său față de popor, capacitatea de a lupta împotriva inconșecvenței democrației burgheze, inclusiv a celei țărănești. Clasa muncitoare rusă a folosit moștenirea literară a lui Tolstoi pentru a lupta împotriva iobăgiei, a regimului polițist, pentru a uni masele în lupta pentru o orînduire socială nouă.

Lenin spunea că Tolstoi este „oglinda revoluției ruse“. Importanța mondială a lui Tolstoi, arăta Lenin, reflectă importanța mondială a revoluției ruse.

Articolele lui Lenin consacrate lui Tolstoi constituie un minunat exemplu de profundă analiză marxistă a fenomenelor creației literare, de tratare dialectică a lor. Aceste articole prezintă o importanță uriașă, fundamentală în elaborarea esteticii marxiste.

Lucrările scrise de V. I. Lenin în perioada de coacere a noului avînt revoluționar sînt pătrunse de o încredere nelimitată în forțele clasei muncitoare, în victoria revoluției care va avea loc. Istoria a confirmat previziunea științifică a lui Lenin.

*
* *
*

În capitolul „Materiale pregătitoare“ a fost publicat planul prelegerii pe tema „Bazele economiei politice“, ținută de Lenin la „Cursurile de științe sociale“ de la Paris în februarie 1911, precum și planul referatului „Manifestul partidului muncitoresc-liberal“, referat ținut de Lenin la Paris la 14 (27) noiembrie 1911.

*Institutul de marxism-leninism
de pe lângă C.C. al P.C.U.S.*

UN ÎNCEPUT DE COTITURĂ ?

Numărul de față era paginat ¹ cînd am primit ziarele de la Petersburg și Moscova cu data de 12 noiembrie. Oricît de neîndestulătoare ar fi informațiile pe care le publică presa legală, din ele reiese totuși în mod incontestabil că într-o serie întregă de orașe au avut loc întruniri studențești, manifestații și procesiuni în cadrul cărora s-a protestat împotriva pedepsei cu moartea și s-au rostit cuvîntări îndreptate împotriva guvernului. Chiar din informațiile apărute într-un ziar cu o orientare categoric octombristă cum e „Russkie Vedomosti“ ², reiese că, în cadrul demonstrației care a avut loc la Petersburg la 11 noiembrie, pe Nevski-prospect s-au adunat *cel puțin 10 000 de oameni*. Din același ziar aflăm că în Petersburgskaia Storona, „lîngă Casa poporului, procesiunii i s-au alăturat numeroși muncitori. La podul Tucikov procesiunea s-a oprit. Detașamentul de polițiști n-a putut cu nici un chip s-o țină în loc, și mulțimea, cu cîntece și steaguri, a pătruns pe Bolșoi-prospekt din Vasilievski-ostrov. Abia la universitate a reușit poliția să împrăștie mulțimea“.

Poliția și armata au avut, bineînțeles, o comportare autentic rusească.

În numărul viitor al ziarului nostru vom face o apreciere a acestui incontestabil avînt democratic; deocamdată ne vom mulțumi să spunem cîteva cuvinte despre atitudinea adoptată de diferite partide față de această demonstrație. „Russkie Vedomosti“, care în ziua de 11 a publicat știrea *falsă* că demonstrația a fost contramandată,

a doua zi făcea cunoscut că social-democrații n-au luat nici o hotărîre, că unii dintre deputații lor s-ar fi pronunțat chiar împotriva demonstrației și că numai trudovicii³ au adoptat o rezoluție în care se spune că demonstrația nu poate fi împiedicată. Nu ne îndoim că această știre dezonorantă pentru deputații noștri social-democrați este falsă; ea este născocită, probabil, cu aceeași rea-credință, de către „*Russkie Vedomosti*“, ca și știrea publicată de el ieri în legătură cu contramandarea demonstrației. „*Golos Moskvî*“⁴, în numărul său cu data de 12 noiembrie, face cunoscut că „deputații tuturor partidelor, cu excepția celor social-democrați, au o atitudine negativă față de manifestațiile de stradă ale studenților“.

Este limpede că publicațiile cadete și cele octombriste se abat de-a binelea „de la adevăr“, lăsîndu-se intimidat de afirmațiile cu totul absurde și ridicole ale celor de dreapta, care susțin în gura mare că „pîrghia de comandă a demonstrației se află în mîinile celor de la palatul Tavricieski“.

Și este fapt stabilit că cadeții⁵ au avut o comportare nedemnă. În ziua de 11, cînd urma să aibă loc demonstrația, ziarul „*Reci*“⁶ a publicat un apel prin care deputații lor îndemneau să nu se treacă la demonstrații. Motivarea pe care o dau ei în acest apel, ca și în articolul de fond al ziarului „*Reci*“, constituie pur și simplu o probă de mîrșăvie: „să nu profanăm“ aceste zile de doliu!; „a face manifestații, a le lega de memoria lui Tolstoi“, spun ei, înseamnă a dovedi „că sfînta lui amintire nu ne este cu adevărat scumpă“ !! — și așa mai departe într-un spirit pur octombrist (comparați cu articolul de fond publicat în ziua de 11 de „*Golos Moskvî*“, în care găsim fraze aproape identice).

Din fericire, mîrșava încercare a cadeților de a pune o piedică democrației a dat greș. Demonstrația a avut totuși loc. Și dacă un ziar polițist cum este „*Rossia*“⁷ continuă să-i facă vinovați pe cadeți de toate cele întîmplate, mergînd pînă acolo încît să vadă „o instigare“ pînă și în apelul lansat de ei, apoi în Dumă⁸, după cum relatează „*Golos Moskvî*“, atît octombriștii⁹ cît și

cei de extrema dreaptă (Șulghin) au apreciat *serviciul* adus de cadeți, pe care i-au considerat „adversari ai demonstrației”.

Cine n-a învățat, din întregul mers al revoluției ruse, că mișcarea de eliberare din această țară *nu va avea sorți de izbândă* atîta timp cît va fi condusă de cadeți, atîta timp cît nu va ști să se ferească de trădările lor trebuie să tragă mereu învățăminte din evenimentele politice actuale, din istoria demonstrației de la 11 noiembrie.

Primele începuturi ale avîntului democratic constituie în același timp și un început al mîrșăviilor cadete.

Menționăm totodată și informația publicată de „Golos Moskvî” în care se spune că muncitorii au propus studenților să organizeze o grandioasă demonstrație pentru ziua de 14. Această informație, pe cît se pare, conține un sîmbure de adevăr, fiindcă astăzi (15 (28) noiembrie) ziarele pariziene anunță că la Petersburg au fost arestați 13 membri ai biroului Uniunii sindicatelor pentru vina de *a fi încercat* să organizeze o manifestație muncitorească.

„Sozial-Demokrat” nr. 18
din 16 (29) noiembrie 1910

Se tipărește după textul
apărut în ziar

ÎN LEGĂTURĂ CU DEMONSTRAȚIA CARE A AVUT LOC LA MOARTEA LUI MUROMȚEV

(NOTĂ)

„Această Dumă — scrie „Revi“, ziarul cadeților, în legătură cu prima ședință a celei de-a patra sesiuni a Dumei ultrareacționare — s-a rupt astăzi în mod definitiv și irevocabil de aspirațiile poporului și de conștiința națională“. Spunînd aceasta, el se referă, desigur, la refuzul ultrareacționarilor și al octombriștilor de a cinsti memoria lui Muromțev, președintele Dumei I.

Cu greu ar putea fi exprimată mai pregnant decît în fraza citată de noi mai sus întreaga falsitate a punctului de vedere pe care se situează liberalii noștri atunci cînd este vorba de lupta pentru libertate, în general, și de demonstrația care a avut loc cu prilejul încetării din viață a lui Muromțev, în special.

Nu începe îndoială că la moartea lui Muromțev era necesar să se organizeze o demonstrație împotriva guvernului țarist, împotriva absolutismului, împotriva Dumei ultrareacționare și că această demonstrație a avut loc, că în rîndurile ei s-au încadrat cele mai diverse și mai largi pături ale populației, cele mai diverse partide, de la social-democrați și pînă la cadeți, „progresiști“¹⁰ și octombriștii polonezi (kolo polonez¹¹). De asemenea nu începe îndoială că aprecierile făcute de cadeți în legătură cu această demonstrație arată pentru a suta și a mia oară cît de străini sînt ei de democrație și la ce rezultate nefaste pentru cauza democrației în Rusia s-ar ajunge dacă lupta pentru această cauză ar fi condusă de cadeții noștri sau dacă ei ar avea în această luptă un rol conducător.

Toți democrații și toți liberalii au participat și trebuiau să participe la demonstrația organizată la moartea lui Muromțev, fiindcă în bezna regimului Dumei ultrareacionare o asemenea demonstrație le oferea posibilitatea de a-și exprima, pe scară relativ largă și deschisă, *protestul* lor împotriva autocrației. Autocrația țaristă a dus o luptă înverșunată împotriva introducerii instituțiilor reprezentative în Rusia. Ea a denaturat și a falsificat convocarea primului parlament din Rusia atunci când proletariatul și țărănimea revoluționară, prin lupta lor de masă, au silit-o să recunoască necesitatea convocării lui. Autocrația a luat în derîdere democrația și poporul și și-a bătut joc de ele, *în măsura în care* glasul poporului, glasul democrației s-a făcut auzit în Duma I¹². Autocrația nu permite acum nici măcar să se pomenească de această slabă exprimare a revendicărilor democrației în Duma I (exprimarea acestor revendicări a fost mult mai slabă, mai anemică, mai îngustă și mai puțin vie în timpul Dumei I și de la tribuna ei decît în toamna anului 1905 de la tribunele pe care și le-a creat valul luptei deschise duse de mase).

Iată de ce democrația și liberalismul puteau și trebuiau să cadă de acord asupra organizării unei demonstrații de protest împotriva autocrației cu orice prilej care amintea maselor de revoluție. Dar, declarîndu-se de acord cu organizarea în comun a unei demonstrații, *nu puteau* să nu-și exprime *propriul lor* punct de vedere în ce privește aprecierea sarcinilor democrației, în general, și istoria Dumei I, în special. Și prima încercare a liberalismului burghez de la noi de a face o asemenea apreciere a dovedit mîrginirea fără seamăn, neputința politică și incapacitatea politică a acestui liberalism.

Gîndiți-vă : „astăzi“, 15 octombrie 1910, Duma ultrareacionară „s-a rupt în mod definitiv și irevocabil“ de popor ! Prin urmare, pînă astăzi ea nu era în mod irevocabil ruptă de popor. Prin urmare, dacă ea ar fi participat la cinstirea memoriei lui Muromțev, acest lucru ar fi împiedicat, ar fi putut să împiedice „ruperea“ de „aspirațiile poporului“, adică ruperea de democrație a unora sau altora

dintre contrarevoluționarii noștri. Dar înțelegeți odată, domnilor, care revendicați înaltul titlu de democrat, că, punând astfel problema, minimalizați voi înșivă, mai mult decât oricine, semnificația demonstrației, o bagatelizați. „Oricât de puțin favorabilă ar fi fost părerea cuiva despre Duma a III-a din punct de vedere moral și politic — scrie „Reci“ —, părea absurd să se creadă că ea ar fi în stare să se eschiveze de la datoria elementară de a cinsti, de la înălțimea tribunei, numele aceluia care cu atîta demnitate și strălucire a deschis-o (!!)

pe ea și a sfințit-o“. Au nimerit-o bine, nimic de zis: Muromțev a deschis-o și a sfințit-o „pe ea“, adică Duma a III-a! Prin aceste cuvinte cadeții au spus, fără să vrea, amarul adevăr că trădarea luptei revoluționare și a insurecției de la sfîrșitul anului 1905 de către liberalismul rus și de către burghezia rusă „a deschis și a sfințit“ epoca contrarevoluției, în general, și a Dumei a III-a, în special. „Se credea — spune „Reci“ — că micul grup de scandalagii politici nu va fi în stare să înăbușe glasul bunei-cuviințe și simțul măsurii în rîndurile majorității membrilor Dumei!“ Așa va să zică! „de bună-cuviință și de simțul măsurii“ a fost și este vorba și nu de un protest împotriva autocrației. Aici nu este vorba de faptul că democrația „se rupe“ de contrarevoluție, ci de faptul că liberalismul se unește cu contrarevoluția. Liberalismul se situează pe terenul contrarevoluției, invitînd pe reprezentanții ei, octombriștii, să ia parte la cinstirea memoriei lui Muromțev nu pentru a-și exprima protestul împotriva autocrației, ci pentru a da dovadă „de bună-cuviință și de simțul măsurii“. Muromțev „a deschis și a sfințit“ (există, după cum se vede, și astfel de cuvinte odioase!) primul pseudo-parlament convocat de țar; dv., domnilor octombriști, vă aflați în al treilea pseudo-parlament convocat de țar; nu credeți că ar fi o dovadă „de lipsă de bună-cuviință și de simțul măsurii“ dacă ați refuza să vă îndepliniți „o datorie elementară“? Ce minunat exprimă acest mic exemplu, chiar și numai acest raționament luat de noi din organul oficial al cadeților, întreaga putreziciune ideologică și politică a liberalismului nostru! Linia urmată de el constă în a îndupleca autocrația, a-i îndupleca pe moșierii ultrareacționari și pe aliații

lor, octombriștii, și nu în a dezvolta conștiința *democratică* a maselor. De aceea el e sortit — și e sortit în mod inevitabil și definitiv, ca orice liberalism burghez în orice revoluție burghezo-democratică — să rămână pe veci un rob al monarhiei și al feudalilor și să primească veșnic lovituri de cizmă din partea lor.

Dacă deputații cadeți ar fi înțeles cât de cât sarcinile democrației, nu s-ar fi îngrijit ca în Duma a III-a *octombriștii* să-și îndeplinească „o datorie elementară”, ci ar fi avut grijă să organizeze o demonstrație în fața *poporului*. Pentru așa ceva nu era nevoie să prezinte o cerere președintelui (potrivit § 120 din regulament, președintele e acela care apreciază dacă e cazul sau nu să dea citire unei asemenea cereri), ci să obțină într-un fel sau altul punerea în discuție a chestiunii.

Dacă publiciștii cadeți ar fi înțeles cât de cât sarcinile democrației, n-ar fi reproșat octombriștilor că sînt lipsiți de tact, ci le-ar fi arătat că comportarea Dumei a III-a nu face decît să sublinieze însemnătatea demonstrației care a avut loc la moartea lui Muromțev, că ea nu face decît să ridice problema de la nivelul pălăvrăgelii *filistine* mic-burgheze pe tema „bunei-cuviințe și a simțului măsurii” la acela al unei aprecieri *politice* asupra actualului regim și a rolului pe care-l au diversele partide.

Dar demonstrația care a avut loc la moartea lui Muromțev era firesc să ridice și o altă problemă: însemnătatea istorică a Dumei I. E de prisos să spunem că cadeții, care aveau majoritatea în această Dumă și care se amăgeau pe atunci cu speranța că se va forma un guvern cadet, că este posibilă o trecere „pașnică” la libertate, că hegemonia lor în rîndurile democrației se va consolida, îl ridică acum în slăvi pe Muromțev, făcînd din el un „erou național”. Trudovicii, în persoana d-lui Jilkin, au mers pînă acolo, încît, alăturîndu-se acestui cor liberal, l-au preamărit pe Muromțev ca pe un „educator” politic al partidelor de stînga.

Această apreciere făcută de cadeți și de trudovici asupra Dumei I este foarte importantă, prin faptul că arată cât de scăzut e nivelul de conștiință politică al „societă-

ții* ruse. „Societatea“ care se arată încântată de rolul politic pe care l-au avut cadeții în Duma I nu are dreptul să se plîngă de Stolîpin și de Duma a III-a: ea are exact guvernul pe care îl merită. Hegemonia liberalismului în mișcarea de eliberare din Rusia ar duce în mod inevitabil la slăbirea ei și ar face imposibilă înlăturarea dominației barbarilor moșieri. Numai înlăturarea liberalismului de către proletariat și hegemonia proletariatului *au asigurat și sînt în stare să asigure și pe viitor victorii revoluției.*

Perioada Dumei I a fost o perioadă în care proletariatul, care fusese învins în decembrie, a început să-și adune forțele în vederea unui nou asalt. Greva revoluționară, care slăbise după decembrie, din nou și-a ridicat semeața capul; muncitorii au fost urmați de țărani (tulburările țărănești au cuprins, în primăvara anului 1906, 46% din județele Rusiei europene); s-au întetit „rebeliunile“ soldaților. Burghezia liberală s-a văzut pusă în fața dilemei: ori să sprijine noul asalt *revoluționar* al maselor, și în acest caz era cu puțință o victorie asupra țarismului, ori să întoarcă spatele revoluției, înlesnind în felul acesta victoria țarismului. Un nou avînt al luptei maselor, noi oscilări ale burgheziei, o atitudine șovăitoare, de expectativă din partea țarismului — iată în ce constă *esența* perioadei Dumei I, iată care era *baza de clasă* a acestei faze din istoria Rusiei.

Cadeții, partidul predominant în Duma I, și Muromțev, care era unul dintre fruntașii lui, au dat dovadă de o totală neînțelegere a situației politice și au trădat din nou democrația. Ei au întors revoluției spatele, au condamnat lupta de masă, i-au pus toate piedicile posibile și au căutat să profite de lipsa de hotărîre a țarismului, speiriindu-l cu spectrul revoluției și cerîndu-i să recurgă la o tranzacție (= un guvern cadet) *în numele* revoluției. Se înțelege că o asemenea tactică nu însemna altceva decît o *trădare* a democrației și o neputincioasă fanfaronadă, cu pretenții de „constituționalism“, față de țarism. Se înțe-

* Aici, ca și în alte locuri, Lenin folosește cuvîntul „societate“ nu în sensul obișnuit, ci într-un sens mai restrîns, prin care se subînțelege pătura politică activă din rîndurile claselor dominante (burghezia liberală, intelectuali, funcționari din aparatul de stat etc.). — *Nota trad.*

lege că ea n-a avut alt rezultat decît acela că țarismul a cîștigat timp pentru a-și aduna forțele, „*jucîndu-se*“ de-a tratativele cu cadeții și *pregătind* dizolvarea Dumei și lovitura de stat. În primăvara anului 1906, proletariatul și o parte din țărănime s-au ridicat din nou la luptă; vina sau nenorocirea lor a fost că n-au luptat cu destulă hotărîre și că n-au participat la luptă în număr de ajuns de mare. În primăvara anului 1906, liberalii au început să se joace de-a constituția și de-a tratativele cu Trepov, blamîndu-i pe cei ce erau singurii în stare să-i *înfrîngă* pe Trepovi și împiedicîndu-le acțiunile.

Fariseilor burgheziei le place să facă uz de maxima : de mortuis aut bene aut nihil (despre morți să spui numai lucruri bune sau să nu spui nimic). Proletariatul trebuie să cunoască *adevărul* și despre oamenii politici în viață și despre cei decedați, căci dacă cineva merită într-adevăr numele de om politic, el nu moare politicește în momentul morții lui fizice. A spune o minciună convențională despre Muromțev înseamnă a aduce prejudicii cauzei proletariatului și cauzei democrației, înseamnă a perverti conștiința maselor. A spune amarul adevăr despre cadeți și despre cei ce s-au lăsat conduși (și păcăliți) de cadeți înseamnă a cinsti ceea ce este *măreț* în prima revoluție rusă, înseamnă a contribui la reușita celei de-a doua revoluții.

„Sozial-Demokrat“ nr. 18
din 16 (29) noiembrie 1910
Semnat : N. L e n i n

Se tipărește după textul
apărut în ziar

DOUĂ LUMI

Despre Congresul de la Magdeburg al Partidului social-democrat din Germania s-a scris mult în toate ziarele, așa că toate evenimentele principale care au avut loc la acest congres, toate peripețiile luptei care s-a dat acolo sînt îndeajuns de cunoscute¹³. Aspectul exterior al luptei dintre revizioniști și ortodocși, episoadele dramatice ale congresului au absorbit prea mult atenția cititorilor în detrimentul edificării lor asupra semnificației principale a acestei lupte, asupra rădăcinilor politice-ideologice ale divergențelor. Or, dezbaterile de la Magdeburg — în special dezbaterile legate de votarea bugetului de către cei din Baden — ne oferă un material extrem de interesant, care caracterizează cele două lumi de idei și cele două tendințe de clasă existente în cadrul Partidului muncitoresc social-democrat din Germania. Votarea bugetului nu este decît una dintre manifestările acestor divergențe dintre cele două lumi, divergențe care sînt atît de profunde încît se vor manifesta, fără îndoială, în legătură cu probleme mult mai serioase, mai profunde și mai importante. Și acum, cînd pentru toată lumea este evident că în Germania se *apropie* o mare furtună revoluționară, dezbaterile de la Magdeburg trebuie privite ca o mică trecere în revistă a unei mici părțicele din armată (căci problema votării bugetului constituie doar o mică părțică din problemele fundamentale ale tacticii social-democrate) înainte de începerea campaniei.

Ce a arătat această trecere în revistă în ceea ce privește felul cum își înțeleg sarcinile diferitele părți ale armatei proletare? Ce ne spune ea despre felul cum se vor comporta aceste diferite părți ale armatei? — iată chestiunile de care ne propunem să ne ocupăm.

Să începem cu un conflict de ordin personal (la prima vedere). Frank, conducătorul revizioniştilor, a subliniat cu multă stăruință, ca toți cei din Baden, că, la început, ministrul von Bodman a contestat „egalitatea în drepturi” a social-democraților cu celelalte partide, cu partidele burgheze, iar după aceea a retractat întrucîtva această „ofensă”. În legătură cu aceasta, Bebel, în referatul său, a spus următoarele :

„...Dacă un ministru al unui stat modern, un reprezentant al ordinii sociale și de stat existente — și se știe că scopul statului modern ca instituție politică este de a apăra și a sprijini orînduirea socială și de stat existentă împotriva oricăror atacuri din partea social-democraților, de a o apăra la nevoie și prin violență —, dacă un asemenea ministru spune că nu recunoaște egalitatea în drepturi a social-democrației, din punctul său de vedere el are perfectă dreptate”. Frank îl întrerupe pe Bebel, strigînd : „Asta-i nemaipomenit !” Bebel continuă, replicîndu-i lui Frank : „Eu găsesc că e foarte firesc”. Frank exclamă din nou : „Asta-i nemaipomenit !”

De ce s-a arătat Frank atît de indignat? Pentru că el este pătruns pînă în măduva oaselor de credința în „legalitatea” burgheză, în „egalitatea în drepturi” burgheză; el nu înțelege *limitele* istorice ale acestei legalități, nu-și dă seama că toată această legalitate *este sortită* — în mod inevitabil sortită — să dispară de îndată ce se pune problema principală, fundamentală : aceea a menținerii proprietății burgheze. Frank este pe de-a-ntregul pătruns de iluziile constituționaliste mic-burgheze; de aceea el nu înțelege că pînă și într-o țară ca Germania rînduielele constituționale au un caracter istoricește *condiționat*; el crede în valoarea absolută, în tăria absolută a constituției burgheze (mai bine-zis : burgheze-feudale) din Germania, simțindu-se sincer *ofensat* că un ministru constituțional nu vrea să recunoască „egalitatea în drepturi” a

lui, a lui Frank, a unui membru al parlamentului, a unui om care acționează în deplină conformitate cu legea. Lăsându-se amăgit de această legalitate, Frank merge pînă acolo încît uită antagonismul ireductibil care există între burghezie și proletariat și, fără să-și dea seama, trece pe poziția celor care consideră că această legalitate burgheză este eternă, care consideră că socialismul poate încăpea în cadrul acestei legalități.

Bebel renunță la aceste iluzii constituționale, proprii democrației burgheze, și plasează problema pe terenul real al luptei de clasă. Ne putem simți noi „ofensați“ dacă un apărător al orînduirii burgheze nu ne recunoaște nouă, care sîntem dușmanii întregii acestei orînduiri, egalitatea în drepturi pe baza dreptului burghez? Simpla presupunere că acest lucru ar putea fi ofensator pentru mine este suficientă ca să vădească șubrezenia convingerilor mele socialiste!

Și Bebel încearcă să-i explice lui Frank concepțiile social-democrate cu ajutorul unor exemple concrete. Pe noi, îi spune el lui Frank, nu ne-a putut „ofensa“ legea excepțională împotriva socialiștilor¹⁴; noi clocoteam de pră și de mînie „și, dacă am fi putut, ne-am fi aruncat atunci în luptă, așa cum doream din tot sufletul, și am fi sfărîmat tot ce ne stătea în cale“ (*aclamații furtunoase*, menționează aici darea de seamă stenografică). „Am fi fost niște trădători ai cauzei noastre dacă n-am fi făcut acest lucru“ (*Așa e!*). „Dar nu-l puteam face“.

Mă simt ofensat că un ministru constituțional nu recunoaște egalitatea în drepturi a socialiștilor, spune Frank. Nu trebuie, îi răspunde Bebel, să vă simțiți ofensat cînd această egalitate în drepturi este contestată de un om care pînă nu demult ne sugruma călcînd în picioare toate „principiile“, care trebuia să ne sugrume ca să apere orînduirea burgheză și care va trebui să ne sugrume și mîine (Bebel n-a spus acest lucru, dar aluzia lui era destul de transparentă; de ce este Bebel atît de precaut încît se mărginește la aluzii, asta o vom arăta în altă parte). Am fi niște trădători dacă, avînd posibilitatea, nu i-am sugruma pe acești dușmani ai proletariatului.

Avem aici două lumi de idei : de o parte, punctul de vedere al luptei de clasă proletare, care în anumite perioade istorice poate să se desfășoare pe terenul legalității burgheze, dar care în mod inevitabil duce la un deznodământ, la o încăierare directă, la dilema : ori „sfârâmi“ statul burghez, ori vei fi zdrobit și sugrumat de el ; de cealaltă parte, punctul de vedere al reformistului, al micului burghez, care din cauza copacilor nu vede pădurea, care, lăsându-se orbit de falsa strălucire a legalității constituționale, nu vede lupta de clasă înverșunată, care, trăind în fundul unui stătuleț oarecare, uită de marile probleme istorice ale contemporaneității.

Reformiștii se cred oameni politici realiști, oameni ai activității pozitive ; se cred bărbați de stat. Stăpînilor societății burgheze le convine să întrețină asemenea iluzii puerile în rîndurile proletariatului, dar social-democrații sînt datori să le spulbere fără cruțare. Cele ce se spun despre egalitatea în drepturi „sînt fraze goale, lipsite de orice sens“, a spus Bebel. „Cel ce poate să prindă în plasa acestor fraze o întreagă fracțiune socialistă este un om de stat — a spus el la congres în rîsetele generale —, dar cei ce se lasă prinși nu sînt nicidecum niște oameni de stat“. Aceste cuvinte au lovit din plin în diverșii oportuniști din rîndurile socialismului, care se lasă prinși de național-liberali în Germania¹⁵ și de cadeți în Rusia. „Cei ce adoptă o atitudine negativă — a spus Bebel — obțin adeseori rezultate mult mai însemnate decît așa-ziii oameni ai activității pozitive. O critică ascuțită, o opoziție energetică găsește întotdeauna un teren fecund dacă este justă, iar critica noastră este, fără îndoială, justă“.

Frazeologia oportunistă despre activitatea pozitivă înseamnă, în multe cazuri, o activitate în folosul liberalilor, în general o activitate în folosul altora, al celor care dețin puterea, al celor care stabilesc orientarea activității statului, a societății, a colectivității respective. Și Bebel a tras direct această concluzie atunci cînd a declarat că „în partidul nostru există destui național-liberali de acest fel care duc o politică național-liberală“. Ca ilustrare el s-a referit la Bloch, binecunoscutul redactor al așa-zisei (expresia : așa-zisă îi aparține lui Bebel) „Reviste socialiste

lunare“ („Sozialistische Monatshefte“) ¹⁶. „Național-liberalii n-au ce căuta în partidul nostru“, a declarat răspicat Bebel, în aprobarea generală a congresului.

Uitați-vă pe lista colaboratorilor „Revistei socialiste lunare“. Veți găsi acolo pe *toți* reprezentanții oportunismului internațional. Cei de la această revistă nu știu cum să mai laude comportarea lichidatorilor noștri. Nu sîntem îndreptățiți să vorbim de două lumi de idei cînd auzim pe un conducător al social-democrației germane spunînd că redactorul acestei publicații este un național-liberal?

Oportuniștii din întreaga lume înclină spre o politică de bloc cu liberalii, manifestîndu-și această înclinație cînd prin proclamarea și înfăptuirea directă și fățișă a unei asemenea politici, cînd prin propagarea sau justificarea unor acorduri electorale cu liberalii, prin sprijinirea lozincilor lor etc. Bebel a demască, pentru a nu știu cîta oară, întreaga falsitate a acestei politici, și putem spune fără exagerare că fiecare social-democrat trebuie să cunoască și să țină minte cuvintele lui.

„Dacă eu, ca social-democrat, închei o alianță cu partidele burgheze, se poate paria o mie contra unu că nu social-democrații, ci partidele burgheze vor avea de cîștigat, iar noi vom avea numai de pierdut. *E o lege politică* că, ori de cîte ori se încheie o alianță între cei de dreapta și cei de stînga, cei de stînga pierd, iar cei de dreapta cîștigă...

Dacă închei o alianță politică cu un partid care îmi este *principlal* ostil, atunci prin forța lucrurilor trebuie să-mi adaptez tactica mea, adică metodele mele de luptă, în așa fel încît să nu rup această alianță. În acest caz nu mai pot face o critică necruțătoare, nu mai pot duce o luptă principlală, fiindcă atunci mi-aș leza aliații; voi fi deci nevoit să tac, să cocoloșesc multe lucruri, să încerc să justific ceea ce nu poate fi justificat, să disimulez ceea ce nu poate fi disimulat“.

Oportunismul este oportunism tocmai pentru că sacrifică interesele *esențiale* ale mișcării de dragul unor avantaje de moment sau din considerente bazate pe un calcul cît se poate de superficial și de miop. Frank a afirmat plin de emfază, la Magdeburg, că miniștrii din Baden „vor să ne atragă pe noi, social-democrații, la o activitate comună“!

Nu în sus trebuie să privim, ci în jos, le spuneam noi în timpul revoluției oportuniștilor noștri, care nu o dată s-au lăsat ademeniți de diversele perspective prezentate de cadeți. Bebel, avînd în față pe cei de teapa lui Frank, în cuvîntul său de încheiere la congresul de la Magdeburg a spus următoarele: „Pentru mase este de neînțeles faptul că există social-democrați care prin votul lor de încredere sprijină un guvern pe care ele ar fi cît se poate de bucuroase să-l înlăture definitiv. Am adeseori impresia că unii dintre conducătorii noștri nu mai înțeleg mizeria și suferințele maselor (*exclamații furtunoase de aprobare*), că le este străină situația maselor“. Și, „pretutindeni în Germania, în sufletul maselor s-a adunat multă mînie“.

„Trăim — a spus Bebel în altă parte a cuvîntării sale — într-o vreme cînd compromisurile putrede sînt absolut inadmisibile. Contradicțiile de clasă nu se atenuază, ci devin din ce în ce mai ascuțite. Ne așteaptă vremuri extrem de critice. Ce se va întîmpla după apropiatele alegeri? Vom trăi și vom vedea. Dacă în 1912 se va ajunge la izbucnirea unui război european, veți vedea prin ce situație ne va fi dat să trecem, ce poziție va trebui să adoptăm. Desigur, nu pe aceea pe care au adoptat-o acum cei din Baden“.

În timp ce unii, plini de sine, se declară satisfăcuți de starea de lucruri care în Germania a devenit ceva obișnuit, Bebel își îndreaptă întreaga sa atenție — și îndeamnă partidul să-și îndrepte și el atenția — asupra schimbării care va surveni pe viitor în mod inevitabil. „Toate cele prin cîte am trecut noi pînă acum n-au fost decît niște ciocniri de avanposturi, niște fapte de mică importanță“, a spus el în cuvîntul său de încheiere. Lupta principală urmează să fie dată abia în viitor. Și, din punctul de vedere al acestei lupte principale, întreaga tactică a oportuniștilor constituie o culme a miopiei și a lipsei de caracter.

Vorbînd de lupta care urmează să fie dată, Bebel se mulțumește să facă doar unele aluzii. El nu spune niciodată în mod direct că în Germania se apropie revoluția, deși aceasta este, fără îndoială, ideea lui; tot ce spune el despre accentuarea contradicțiilor, despre dificultatea

înfăptuirii unor reforme în Prusia, despre situația fără ieșire în care se află guvernul și clasele cîrmuitoare, despre mînia crescîndă a maselor, despre pericolul izbucnirii unui război european, despre agravarea apăsării economice pe care o provoacă scumpetea vieții, despre unirea capitaliștilor în trusturi și carteluri etc. etc., totul urmărește în mod vădit să arate partidului și maselor că lupta revoluționară e inevitabilă.

De ce este Bebel atît de precaut, de ce se mulțumește doar să facă unele aluzii? Pentru că revoluția, care e în plină maturizare, găsește în Germania o situație politică specifică, deosebită, care nu se aseamănă cu aceea care a existat în alte epoci prer evoluționare în alte țări și care de aceea obligă pe conducătorii proletariatului să rezolve o sarcină oarecum *nouă*. Principala particularitate a acestei situații prer evoluționare constă în faptul că, în mod inevitabil, revoluția care se apropie trebuie să fie incomparabil mai adîncă și mai serioasă decît toate cele anterioare, să atragă mase mai largi într-o luptă mai grea, mai îndîrjită și mai îndelungată. Totodată, această situație prer evoluționară se distinge prin mai multă *legalitate* (decît în trecut), legalitate care le stă acum în cale celor care au introdus-o. Iată în ce constă specificul situației, iată în ce constă greutatea și noutatea sarcinii ce trebuie rezolvată.

Ironia istoriei a făcut ca clasele dominante din Germania, care au creat statul cel mai puternic din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, care au statornicit condițiile celui mai rapid progres capitalist și ale celei mai trainice legalități constituționale, să ajungă acum în mod vădit în situația de *a fi nevoite* să sfărîme această legalitate, legalitatea *lor*, în numele menținerii dominației burgheziei.

Timp de aproape o jumătate de veac Partidul muncitoresc social-democrat din Germania a folosit în mod exemplar legalitatea burgheză, creînd cele mai bune organizații proletare și o presă excelentă și ridicînd la cel mai înalt nivel (în măsura în care e cu putință în condițiile

capitalismului) conștiința și coeziunea avangărzii proletariatului socialist.

Acum se apropie momentul cînd, datorită unor cauze obiective, acestei perioade de o jumătate de veac din istoria Germaniei *trebuie* să-i ia locul o altă perioadă. Epocii de folosire a legalității create de burghezie *ii ia locul* o epocă de mari bătălii revoluționare, care vor însemna, *în fond*, distrugerea *întregii* legalități burgheze, a *întregii* orînduiri burgheze, iar *în ce privește forma* ele trebuie să înceapă (și încep chiar) prin încercările neordonate ale burgheziei de a scăpa de legalitatea pe care ea însăși a creat-o și care a devenit de nesuportat pentru ea! „Trageți dv. primii, domnilor burghezi!”, prin aceste cuvinte a exprimat Engels, în 1894, specificul situației și al sarcinilor tactice ale proletariatului revoluționar ¹⁷.

Proletariatul socialist nu va uita nici un moment că are de dus în mod inevitabil o luptă revoluționară de masă care va sfărîma orice legalitate a societății burgheze condamnate la pieire. Și, în același timp, un partid care timp de o jumătate de veac a folosit de minune legalitatea burgheză *împotriva* burgheziei nu are absolut nici un motiv să renunțe la înlesnirile în luptă, la acele avantaje care i le oferă într-o bătălie faptul că *dușmanul* s-a încurcat în propria lui legalitate, că el este nevoit „să tragă primul”, că este nevoit să sfărîme propria lui legalitate.

Iată în ce constă specificul situației prerevoluționare din Germania de astăzi. Iată de ce este atît de precaut bătrînul Bebel, care își îndreaptă toată atenția spre grandioasa luptă care se apropie, care își îndreaptă întreaga forță a imensului său talent, a experienței și a prestigiului său *împotriva* oportuniștilor miopi și lipsiți de caracter, care nu înțeleg această luptă, care nu sînt în stare s-o conducă și care în timpul revoluției vor trebui, probabil, să se transforme din *conducători* în *conduși*, dacă nu chiar să fie dați la o parte.

La Magdeburg s-a discutat cu acești conducători; ei au fost dezavuați, li s-a dat un ultimatum oficial, așa

cum se cuvine unor reprezentanți ai acelor elemente din marea armată revoluționară care se vădesc a fi nesigure, care dau dovadă de slăbiciune, care s-au contaminat de legalitatea burgheză, s-au abrutizat prosternându-se cu evlavie în fața acestei legalități, în fața întregii mărginiri a *uneia* dintre epocile sclaviei, adică în fața uneia dintre epocile dominației burgheze. Dezavuînd pe oportuniști, amenințându-i cu excluderea, proletariatul german a dezavuat în mod implicit toate elementele anchilozate din puternica sa organizație, toate elementele molatice, lipsite de fermitate, care nu sînt în stare să se lepede de psihologia societății burgheze pe cale de dispariție. Dezavuînd pe revoluționarii de proastă calitate din rîndurile ei, clasa cea mai *înaintată* a efectuat una dintre ultimele treceri în revistă a forțelor sale înainte de a păși pe drumul revoluției sociale.

★

★ ★

În timp ce atenția tuturor social-democraților revoluționari din întreaga lume era îndreptată asupra muncitorilor germani ce se pregătesc de luptă, aleg momentul potrivit, urmăresc cu atenție pe dușman și *se purifică* de slăbiciunile oportunismului, oportuniștii din întreaga lume își manifestau satisfacția provocată de divergențele ivite între Luxemburg și Kautsky în aprecierea momentului actual, în chestiunea dacă se va produce *imediat sau nu chiar imediat*, în această clipă sau în *clipa următoare*, o cotitură de felul aceleia pe care a constituit-o 9 ianuarie în revoluția rusă. Oportuniștii jubilau, căutau să adîncească aceste divergențe, care nu prezintă o importanță primordială, și făceau acest lucru atît în „Sozialistische Monatshefte” cît și în „Golos Soțial-Demokrata” (Martînov), în „Jizn”, în „Vozrojdenie”¹⁸ și în alte organe lichidatoriste, precum și în „Neue Zeit”¹⁹ (Martov) ★. Meschinăria acestor procedee ale oportuniștilor din toate țările a fost pecetluită la Congresul de la Magdeburg, unde

* În „Neue Zeit”, Martov a primit o ripostă drastică din partea tov. Karski.

divergențele existente în rîndurile social-democraților revoluționari din Germania n-au jucat un rol prea însemnat. Oportuniștii s-au cam grăbit să jubileze. Congresul de la Magdeburg a adoptat prima parte a rezoluției propuse de *Rosa Luxemburg*, în care se precizează din capul locului că greva de masă constituie un mijloc de luptă.

„Sozial-Demokrat“ nr. 18
din 16 (29) noiembrie 1910

Se tipărește după textul
apărut în ziar

L. N. TOLSTOI

A murit Lev Tolstoi. Insemnătatea lui mondială ca artist și celebritatea lui mondială ca gânditor și propovăduitor reflectă, fiecare în felul ei, importanța mondială a revoluției ruse.

L. N. Tolstoi s-a afirmat ca un mare artist încă de pe vremea iobăgiei. Într-o serie de opere geniale pe care le-a dat omenirii în decursul activității sale literare de peste o jumătate de secol, el a zugrăvit mai ales Rusia veche, prerevoluționară, care și după 1861 a rămas o țară semiiobagă, Rusia rurală, Rusia moșierului și a țăranului, Zugrăvind această perioadă din viața istorică a Rusiei, L. Tolstoi a știut să ridice în scrierile sale atâtea probleme mari, să atingă o asemenea forță artistică, încît operele sale se situează pe unul dintre primele locuri în literatura universală. Datorită prezentării ei geniale, în opera lui Tolstoi epoca de pregătire a revoluției într-una din țările oprimate de iobăgiști, a marcat un pas înainte în evoluția artistică a întregii omeniri.

Nici chiar în Rusia Tolstoi nu este cunoscut ca artist decît de o infimă minoritate. Pentru ca marile lui opere să devină într-adevăr un bun al *tuturor*, trebuie să se ducă o luptă neîncetată împotriva orînduirii sociale care a osîndit milioane și zeci de milioane de oameni la ignoranță și la abrutizare, la o muncă de ocnaș și la mizerie, trebuie înfăptuită revoluția socialistă.

Tolstoi nu numai că a dat opere artistice care vor fi întotdeauna prețuite și citite de mase atunci cînd acestea

își vor fi creat condiții de viață omenești, scuturînd jugul moșierilor și al capitaliștilor; el a știut să redea cu o vigoare remarcabilă starea de spirit a maselor largi oprimate de orînduirea actuală, să descrie situația lor, să exprime sentimentul lor spontan de protest și de indignare. Aparținînd îndeosebi epocii dintre 1861 și 1904, Tolstoi a întruchipat în operele sale într-un mod uimitor de pregnant — ca artist, ca gînditor și ca propovăduitor — trăsăturile specificului istoric al primei revoluții ruse, forța și slăbiciunea ei.

Una din principalele trăsături caracteristice ale revoluției noastre constă în aceea că a fost o revoluție burgheză țărănească într-o epocă de foarte înaltă dezvoltare a capitalismului în întreaga lume și de dezvoltare relativ înaltă în Rusia. Ea a fost o revoluție burgheză pentru că sarcina ei directă a constat în răsturnarea absolutismului țarist, a monarhiei țariste și lichidarea proprietății funciare moșierești, iar nu în răsturnarea dominației burgheziei. În special țărănimea nu era conștientă de această sarcină, nu era conștientă de deosebirea dintre această sarcină și sarcinile mai apropiate și nemijlocite ale luptei. Și a fost o revoluție burgheză țărănească, deoarece condițiile obiective au pus pe primul plan problema schimbării condițiilor de bază ale vieții țărănimii, a sfărîmării vechii proprietăți funciare medievale, a „curățirii terenului” pentru capitalism, condițiile obiective au împins masele țărănești în arena unei acțiuni istorice mai mult sau mai puțin independente.

În operele lui Tolstoi și-au găsit expresia atît forța cît și slăbiciunea, atît vigoarea cît și mărginirea mișcării țărănești de masă. Protestul său înfocat, pasionat, adeseori de o vehemență necruțătoare împotriva statului și a bisericii oficial-polițiste, redă starea de spirit a democrației țărănești primitive, în rîndurile căreia de-a lungul veacurilor de iobăgie, de samavolnicie și de jaf din partea funcționărimii, de iezuitism clerical, de înșelăciune și șarlatanism s-a acumulat o nemăsurată mînie și ură. Perseverența cu care a negat el proprietatea privată asupra pămîntului este o reflectare a psihologiei masei țărănești într-un moment istoric cînd vechea proprietate funciară

medievală, atît cea moşierească cît şi cea „lotuală“ atribuită de către stat, devenise o piedică cu totul de nesuportat în calea dezvoltării ţării şi cînd această veche proprietate funciară trebuia inevitabil să fie lichidată în modul cel mai radical, cel mai necruţător. Prin sentimentul profund şi revolta înflăcărată cu care demasca fără încetare capitalismul în operele sale, el redă întreaga groază a ţăranului patriarhal, care vede apropiindu-se un nou duşman, un duşman necunoscut, de neînţeles, care vine nu se ştie de unde, de la oraş sau de undeva din străinătate, care dărimă toate „temeliile“ modului de viaţă de la ţară, care aduce cu sine o ruină şi o mizerie nemaipomenite, moarte prin înfometare, sălbăticiere, prostituţie şi sifilis, toate calamităţile „epocii acumulării primitive“, calamităţi de o sută de ori agravate prin transplantarea pe teren rusesc a celor mai noi metode de jaf elaborate de d-l Cupon²⁰.

Dar, totodată, în operele sale, protestatorul înflăcărat, acuzatorul pătimăş, marele critic a vădit o lipsă de înţelegere a cauzelor crizei şi a mijloacelor prin care se poate ieşi din această criză care ameninţa Rusia, o lipsă de înţelegere firească la un ţăran patriarhal, naiv, dar nu la un scriitor de cultură europeană. Lupta împotriva statului iobăgist şi poliţist, împotriva monarhiei, a luat la el forma unei negări a politicii, l-a dus la doctrina „neîmpotrivirii la rău“, l-a dus la o totală îndepărtare de lupta revoluţionară a maselor din 1905—1907. Lupta împotriva bisericii oficiale s-a îmbinat la el cu propovăduirea unei religii noi, purificate, adică a unei otrăvi purificate, rafinate pentru masele asuprite. Negarea proprietăţii private asupra pămîntului nu l-a făcut să-şi concentreze întreaga sa luptă împotriva adevăratului duşman, împotriva proprietăţii funciare moşiereşti şi a instrumentului politic al puterii ei, adică împotriva monarhiei, ci s-a redus la nişte vagi şi neputincioase suspine de visător. Demascarea capitalismului şi a calamităţilor aduse de el maselor s-au îmbinat la Tolstoi cu o atitudine de completă indiferenţă faţă de lupta mondială de eliberare pe care o duce proletariatul socialist internaţional.

Contradicțiile din concepțiile lui Tolstoi nu sînt numai contradicțiile proprii sale gîndiri; ele reflectă condițiile extrem de complicate și de contradictorii, influențele sociale și tradițiile istorice care au determinat psihologia diferitelor clase și a diferitelor pături ale societății ruse în epoca de *după* reformă și *dinainte* de revoluție.

Și de aceea justa apreciere a lui Tolstoi este posibilă numai de pe pozițiile clasei care prin rolul ei politic și prin lupta dusă de ea în timpul primei rezolvări a acestor contradicții, în timpul revoluției, a dovedit că este chemată să fie conducătorul luptei pentru libertatea poporului și pentru eliberarea maselor de sub jugul exploatării, și-a dovedit devotamentul nețărmurit față de cauza democrației, precum și capacitatea de a lupta împotriva marginalizării și inconsecvenței democrației burgheze (inclusiv a celei țărănești), — este posibilă numai de pe pozițiile proletariatului social-democrat.

Priviți în ce fel este apreciat Tolstoi în ziarele guvernamentale. Acestea varsă lacrimi de crocodil, asigurîndu-ne de respectul pe care-l poartă „marelui scriitor“, și în același timp apără „sfîntul“ sinod. Cît despre sfinții părinți, ei au săvîrșit de curînd o ticăloșie fără seamăn, trimițînd în taină popi la muribund ca să amăgească poporul și să poată spune că Tolstoi „s-a pocăit“. Sfîntul sinod l-a excomunicat pe Tolstoi. Cu atît mai bine. De această ispravă se va ține seama atunci cînd va suna ceasul și poporul se va răfui cu birocrății în sutană, cu jandarmii întru Hristos, cu inchizitorii obscuranțiști care au sprijinit pogromurile împotriva evreilor și celelalte isprăvi ale bandei țariste ultrareacționare.

Priviți în ce fel este apreciat Tolstoi în ziarele liberale. Ele caută să se eschiveze printr-o frazeologie goală, liberal-convențională, profesoral-uzată — „glasul omenirii civilizate“, „ecoul pe care l-a avut în lumea întregă“, „ideile de adevăr, de bine“ etc. — pentru care Tolstoi a biciuit atît de necruțător și pe bună dreptate știința burgheză. Ele *nu pot* să-și expună răspicat și limpede aprecierea asupra concepțiilor lui Tolstoi în ceea ce privește statul, biserica, proprietatea privată asupra pămîntului, capitalismul, și nu pot nu pentru că le-ar împiedica cen-

zura — dimpotrivă, cenzura le ajută să iasă din încurcătură! —, ci pentru că fiecare teză din critica lui Tolstoi este o palmă dată liberalismului burghez; — pentru că prin însuși faptul că *pune* în mod deschis, fără teamă, cu o vehemență necruțătoare problemele cele mai nevralgice, mai spinoase ale timpului nostru Tolstoi *lovește* în frazele-șablon, în subterfugiile răsuflăte, în minciunile evazive, „civilizate“ ale publicisticii noastre liberale (și liberal-narodnice). Liberalii sînt cu trup și suflet pentru Tolstoi, cu trup și suflet împotriva sinodului și în același timp pentru... vehiști²¹, cu care „poți să fii în divergență“, dar cu care „trebuie“ să trăiești în bună înțelegere în același partid, „trebuie“ să conlucrezi în literatură și în politică. Iar Antonie de Volînia se pupă în bot cu vehiștii.

Liberalii pun pe primul plan faptul că Tolstoi este „o mare conștiință“. Oare aceasta nu este o vorbă goală repetată pe toate tonurile de „Novoe Vremea“²² și de toate publicațiile similare? Oare aceasta nu înseamnă să ocolești problemele *concrete* ale democrației și socialismului pe care le-a *pus* Tolstoi? Aceasta nu înseamnă să pui pe primul plan ceea ce exprimă prejudecata lui Tolstoi și nu judecata lui, ceea ce la el ține de trecut și nu de viitor, poziția lui de negare a politicii și de propovăduire a autoperfecționării morale și nu protestul său vehement împotriva oricărei dominații de clasă?

Tolstoi a murit, și Rusia prerevoluționară, a cărei slăbiciune și neputință și-au găsit expresia în filozofia genialului artist și au fost zugrăvite în opera lui, este acum de domeniul trecutului. Dar în moștenirea lui există ceva care nu este de domeniul trecutului, ci al viitorului. Această moștenire este preluată și aprofundată de proletariatul rus. El va explica masele muncitoare și exploatate importanța criticii făcute de Tolstoi statului, bisericii, proprietății private asupra pămîntului nu pentru ca masele să se mărginească la autoperfecționare și la suspine după o viață întru domnul, ci pentru ca ele să se ridice spre a da o nouă lovitură monarhiei țariste și proprietății funciare moșierești, care în 1905 au fost doar ușor zdruncinate și care trebuie să fie lichidate. El va explica masele critica fă-

cută de Tolstoi capitalismului nu pentru ca masele să se mărginească la blesteme împotriva capitalului și a puterii banului, ci pentru ca să învețe să se sprijine, la fiecare pas al vieții și al luptei lor, pe cuceririle tehnice și sociale ale capitalismului, să învețe să se unească în armata unică a milioaneilor de luptători socialiști care vor răsturna capitalismul și vor crea o societate nouă, în care nu va exista mizeria poporului, nu va exista exploatarea omului de către om.

„Sozial-Demokrat“ nr. 18
din 16 (29) noiembrie 1910

Se tipărește după textul
apărut în ziar

SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE TOȚI SOCIAL-DEMOCRAȚII PARTIȚI

La plenara C.C. din ianuarie 1910²³, noi, în calitate de reprezentanți ai fracțiunii bolșevice, am dizolvat fracțiunea noastră și am predat sumele de bani și celelalte bunuri care îi aparțineau în mâinile a trei reprezentanți de vază ai social-democrației internaționale. Predarea banilor și a bunurilor, ca și dizolvarea fracțiunii, a fost un *act condiționat*. Ce condiții am stipulat noi la săvârșirea acestor acțiuni se știe din declarația pe care am prezentat-o la aceeași plenară, declarație pe care plenara a acceptat-o și a publicat-o chiar în primul număr (nr. 11) al Organului Central apărut după plenară.

Pe scurt, condițiile erau următoarele: fracțiunile celelalte (și în primul rând fracțiunea *golosiștilor*, adică a menșevicilor care editează și susțin ziarul „*Golos Soțial-Demokrata*”) să-și îndeplinească *în mod loial*, adică cinstit și pînă la capăt, datoria, și anume (1) să lupte împotriva lichidatorismului și a otzovismului²⁴, curente pe care rezoluția adoptată în unanimitate de plenară le consideră o manifestare a influenței burgheze asupra proletariatului, și (2) să se dizolve.

În momentul de față, după o experiență de *un an de zile*, după o așteptare de un an de zile, ne-am convins pe deplin și definitiv că nici golosiștii, nici vperediştii²⁵ *n-au îndeplinit nici una* dintre aceste condiții.

Această convingere, în ce ne privește, a avut următorul rezultat: în primul rând, am scos ziarul „*Raboceaia Gazeta*”²⁶, iar în al doilea rând am făcut o cerere de a ni

se restitui banii și celelalte bunuri, cerere pe care am prezentat-o zilele acestea, la 5 decembrie 1910, Comitetului Central.

În urma acestei cereri, din punct de vedere formal și în fond lucrurile se prezintă astfel. Noi am predat *în mod condiționat* toate bunurile noastre și am depus toate eforturile în vederea sprijinirii acțiunii antilichidatoriste și antiotzoviste de refacere a partidului și a deplinei unități a acestuia. Încălcarea de către golosiști și vperedišti a condițiilor acceptate de ei anulează acordul nostru. După denunțarea acestui acord încălcat de lichidatori și de otzoviști, noi *vom continua* să activăm în vederea refacerii partidului și a deplinei unități a acestuia, în vederea promovării unei linii antilichidatoriste și antiotzoviste; dar această activitate *nu* trebuie s-o desfășurăm împreună cu *acei* aliați care la plenară au fost admiși (pentru că s-a dat crezare promisiunilor lor) să facă parte din centrele de partid. Întrucât, conform părerii generale și repetatelor declarații făcute de delegații organizațiilor naționale la plenară și în alte adunări și conferințe de partid etc., fracțiunea noastră bolșevică a fost întotdeauna considerată ca purtând *cea mai mare răspundere* pentru starea de lucruri din partid, socotim de datoria noastră să expunem deschis punctul nostru de vedere în ceea ce privește starea de lucruri din partid și importanța acțiunilor săvârșite de noi.

Plenara din ianuarie 1910 a avut o foarte mare însemnătate în istoria partidului nostru. Ea a stabilit în mod definitiv *linia tactică* pe care trebuie s-o urmeze partidul în epoca contrarevoluției, hotărînd, *în completarea* rezoluțiilor din decembrie 1908 ²⁷, că atît lichidatorismul cît și otzovismul sînt o manifestare a influenței burgheziei în rîndurile proletariatului. Mai departe, plenara *a pus* problema desființării fracțiunilor din partidul nostru — adică problema necesității de a se înfăptui o *adevărată* unificare a partidului muncitoresc social-democrat — *în legătură* cu

definirea sarcinilor ideologice-politice ale partidului în perioada istorică dată.

Aceste două realizări ale plenarei din ianuarie 1910 au, potrivit convingerii noastre, o însemnătate istorică, și rezultatele lor sînt mult mai importante, mai viabile, mai trainice decît pot părea unui observator superficial.

Aceste rezultate au fost însă în foarte mare măsură compromise de frazeologia care le-a învăluit. Nimic nu e atît de periculos, atît de dăunător pentru spiritul social-democrației ca frazeologia. Iar frazeologia „împăciuito-ristă“ nu este mai puțin dăunătoare și nu derutează mai puțin pe oameni decît frazeologia otzovistă și lichidatoristă. Această frazeologie „împăciuito-ristă“ disimulează fondul chestiunii, înlocuiește luarea în considerare a tendințelor reale și a raportului real de forțe din partid prin suspine și prin deziderate pioase și creează greutăți în calea realizării unei apropieri între cei care pot și trebuie să se apropie, prin încercări de a se juca de-a unificarea cu cei care nu vor acum și nu pot acum să se unească.

În cursul anului care a trecut de la plenara din ianuarie, această frazeologie s-a epuizat și și-a arătat roadele. Dacă partidul va învăța acum din experiența amară a eroilor frazeologiei „împăciuito-riste“ cum nu trebuie dusă acțiunea de „împăciuire“ și de desființare a fracțiunilor, anul care s-a scurs după plenară nu va fi fost pierdut în zadar.

Această frazeologie se reducea la aceea că e de ajuns să aduni „promisiuni“ cu privire la desființarea fracțiunilor, e de ajuns să înjghebezi instituții centrale din elemente de cel mai diferit calibru, e de ajuns să „se stabilească un echilibru“ între elementele opuse ca să faci un pas important în direcția desființării fracțiunilor.

Experiența acestui an a arătat, și nu putea să nu arate, că metoda adepților frazeologiei a suferit un eșec total. Pe baza „promisiunilor“ nu se poate construi nimic; e ridicol să te bazezi pe unirea unor elemente cu totul diferite și care nu pot fi unite între ele. Tot ceea ce în hotărîrile și în măsurile plenarei a fost bazat pe frazeologie s-a

dovedit, chiar a doua zi, că nu este decît un balon de săpun. Și hotărîrile, și rezoluțiile, și instituțiile înjghebate în mod artificial s-au dovedit a fi *în fapt* literă moartă, instituții moarte. Iar ceea ce a fost *real* în lucrările plenarei s-a dezvoltat, s-a consolidat, s-a valorificat în muncă, și-a găsit noi forme de existență *în afara* rezoluțiilor, independent de ele.

E greu să-ți închipui o lecție mai concretă și mai instructivă decît această lecție dată de evenimentele survenite în cursul anului care a urmat plenarei, lecție dată celor care s-au lăsat duși de frazeologie, de deziderate pioase și deșarte, de jocul de-a împărțirea locurilor în instituții etc.

Dar ce a fost *real* în lucrările plenarei? Reală a fost indicația referitoare la *legătura* dintre *conținutul* politic-ideologic al muncii de partid și desființarea fracțiunilor. Reală a fost *apropierea* între fracțiunile sau curentele care au căzut de acord nu asupra unei ieftine frazeologii împăciuitoare, asupra unor simple promisiuni, asupra jocului de-a împărțirea locurilor în centre, ci *asupra muncii, asupra felului în care trebuie înțelese* sarcinile de ordin politic-ideologic ale momentului, au căzut de acord *efectiv* în ceea ce privește felul în care trebuie puse și rezolvate aceste sarcini.

Atîta timp cît niște oameni care nu înțelegeau nici cauzele obiective ale divergențelor, nici situația *de fapt* care asigură efectiv unor anumite grupuri de publiciști, (cum este grupul d-lui Potresov & Co. sau grupul de publiciști machiști și otzoviști²⁸) independența față de partid, debitau fraze grandilocvente și ieftine cu privire la desființarea fracțiunilor, frazele rămîneau fraze goale și neputincioase. Acum însă, de cînd între cele două fracțiuni principale și cele mai importante, care și-au pus pecetea pe *întreaga* istorie a mișcării muncitorești din timpul revoluției, mai mult chiar, pe *întreaga* istorie a revoluției din Rusia, a început, datorită schimbării condițiilor obiective, să se realizeze o apropiere *în muncă*, o apropiere în ceea ce privește *înțelegerea* acestor con-

diții obiective, nici un fel de eforturi ale intriganților care vor să zădărnicească această apropiere sau să trezească neîncredere în ea nu vor putea opri procesul început.

În anul care s-a scurs, situația de fapt creată în partid după plenară s-a clarificat pe deplin. Este un fapt că golosiștii și vperediștii, deși *au semnat* rezoluțiile cu privire la lupta împotriva lichidatorismului și a otzovismului, în realitate și-au desfășurat și își desfășoară *întreaga* propagandă și agitație, *întreaga* lor muncă practică în sensul susținerii și apărării lichidatorismului și otzovismului.

Cei care au ochi de văzut pot vedea din acest fapt cât de inconsistentă este politica care se mulțumește cu niște rezoluții pe hîrtie, cât de dăunătoare este vorba care nu este urmată de faptă.

Mai departe. Este un fapt că nici golosiștii, nici vperediștii nu au renunțat *nici o clipă* la independența lor ca fracțiune. Amîndouă fracțiunile continuă să ființeze în fapt într-o totală *independență* de partid, avînd case proprii, organe proprii și agenturi proprii. Forma organizării fracționiste a otzoviștilor o constituie așa-numita „școală“ din străinătate (în realitate aceasta este o instituție pentru recrutarea sistematică a unei agenturi și pentru desfășurarea unei activități organizatorice sistematice în afara partidului și împotriva lui)²⁹. În afară de „școală“, mai au și o editură proprie și un serviciu de transport propriu. Organizația fracționistă a golosiștilor este mai *lose* (mai „liberă“, mai puțin închegată din punct de vedere formal), rolul principal avîndu-l aici grupul lui Potresov & Co., grupul celor 16 și grupul lui Mihail, Roman și Iuri & Co.³⁰, grupuri absolut independente de partid. Golosiștii participă activ la aceste grupuri, ducînd întreaga lor muncă propagandistică-agitatorică și organizatorică împotriva partidului, dar fără a renunța totodată de a participa la centrele de partid pentru a le știrbi în mod sistematic importanța și a le descompune dinăuntru.

Nu se poate ca un social-democrat partinic să nu vadă unde duce această stare de lucruri.

În domeniul publicisticii, experiența acestui an a arătat că O.C. este condus *în fapt* de bolșevici *plus* plehanoviști³¹ *împotriva* golosiștilor care fac parte din redacție. Viața nu s-a încadrat în limitele create de frazeologia împăciuatoristă: „împăciuatoriștii“ prin promisiuni, „împăciuatoriștii“ din oficiu, „împăciuatoriștii“ din însărcinarea centrelor lichidatoriste s-au dovedit a fi pur și simplu *o piedică în muncă*. Pe când Plehanov și tovarășii săi de idei, care n-au făcut nici un fel de promisiuni la pleneră și n-au primit nici un fel de funcții, s-au dovedit a fi *în fapt promotori* ai liniei partinice.

Contradicția flagrantă dintre formă și conținut, dintre frază și faptă, dintre existența incontestabil factice a unui așa-zis colegiu de partid (redacția O.C.) și faptul că în realitate O.C. își desfășoară activitatea peste capul acestui colegiu, contradicția aceasta aduce după sine o foarte mare descompunere în viața partidului. Pentru a pune capăt acestei descompuneri, acestei reduceri a unor instituții care formal sînt instituții de partid la un rol care provoacă pe drept cuvînt ironiile dușmanilor partidului și le dă prilej să jubileze, trebuie s-o sfîrșim cu fățarnicia și să spunem deschis ceea ce este, să recunoaștem deschis că munca de partid este dusă numai de cele *două* fracțiuni.

În domeniul unificării grupurilor din străinătate nu s-a făcut absolut nimic în cursul acestui an. Pretutindeni unde grupurile erau dezbinat înainte ele continuă să rămîna dezbinat. Grupurile menșevicilor-lichidatori s-au transformat fățiș în grupuri de sprijinire a ziarului „Golos“. O apropiere s-a conturat și a început să se realizeze *efectiv* numai între bolșevici și plehanoviști. Biroul din străinătate al Comitetului Central³², ca organ de unificare a activității din străinătate a social-democraților, a ajuns ceva de rîs, de care sînt pe deplin îndreptățiți să-și bată joc atît vperediștii cît și golosiștii cînd au satisfacția să vadă acest centru de partid jucînd rolul unui colegiu care se îndeletnicește cu acțiuni provocatoare și cu o scriptologie birocratică absolut inutilă.

În domeniul cel mai important, și anume în domeniul muncii organizatorice în diversele localități din Rusia, în acest an nu s-a făcut absolut nimic în folosul partidului. C.C., care, potrivit „promisiunilor“ făcute de membrii lui la plenară, trebuia să-i invite pe alde Mihail, Roman și Iuri, a depus un deosebit zel în această muncă rodnică și demnă de un revoluționar, munca de a invita în partid oameni care-și bat joc de partid și continuă să-i aducă prejudicii, dar pînă la urmă, în decurs de un an, n-a mai reușit „să invite“ pe nimeni. Iar în acest timp fracțiunile antipartinice și-au întărit organizațiile împotriva partidului: s-a întărit agentura și s-a dezvoltat fracțiunea vperediştilor, s-a întărit grupul d-lui Potresov și celelalte instituții lichidatoriste, care au continuat să facă propagandă împotriva partidului într-o serie de cluburi, cooperative etc., să țese intrigi împotriva partidului în fracțiunea social-democrată din Dumă. Rolul C.C., care n-a făcut în acest timp decît „să invite“ pe lichidatori sau să riposteze de formă la „lucrăturile“ golosiștilor și vperediştilor, este un rol de-a dreptul înjositor, și nu trebuie să îngăduim dușmanilor partidului să reducă C.C. la acest rol.

Numai niște oameni cu totul lipsiți de capacitatea de a gîndi sau căroră le place să se îndeletnicească cu intrigi mărunte pot să nu vadă nici acum că prin dănuirea acestei stări de lucruri în centrele de partid se pregătește în mod inevitabil triumful lichidatorilor și al otzoviștilor, care privesc cu satisfacție cum s-a încurcat și continuă să se încurce C.C. în frazeologia împăciuitoare, în jocul de-a împăcarea cu cei care nu vor să se împace cu partidul.

Lichidatorii și otzoviștii înțeleg cum nu se poate mai bine frazeologia împăciuitoare și o folosesc cum nu se poate mai bine împotriva partidului. Troțki, eroul acestei frazeologii, a devenit, cum era și foarte firesc, eroul și avocatul din oficiu al lichidatorilor și otzoviștilor, cu care nu este de loc de acord în teorie, dar este întru totul de acord în practică.

Atît lichidatorii cît și vperediştii și-au însușit de minune, cu concursul binevoitor al acestui avocat, urmă-

toarea tactică : să se jure pe toți sfinții că sînt partiiți. Acest lucru îl repetă „Golos” și grupul „Vpered” în platforma sa, continuînd *în fapt* să descompună partidul și să-și ducă întreaga activitate într-un spirit antipartinic. „Împăciuatorismul” de formă și în vorbe a devenit o armă în mîna lichidatorilor de la „Golos” și a vperediştilor.

Se înțelege că noi, ca reprezentanți ai curentului bolșevic, nu putem consimți să jucăm acest rol de oameni trași pe sfoară. După ce am așteptat un an încheiat, după ce am făcut tot ce ne-a stat în putință pentru a lămuri în coloanele O.C. poziția antipartinică a vperediştilor, a golosiștilor și a lui Troțki, *nu ne putem asuma răspunderea* în fața partidului pentru niște instituții care se îndeletnicesc cu „invitarea” lichidatorilor și cu o ripostă de formă la „lucrăturile” vperediştilor. Noi nu vrem intrigi, vrem activitate.

Noi vrem activitate comună cu cei care vor să activeze și care au dovedit în practică că sînt capabili să activeze în spirit partinic, adică în primul rînd cu menșevicii-partiiți și cu social-democrații cu adevărat nefracționiști. Nu vrem să purtăm răspunderea pentru cirovăielile cu cei care nu vor să lucreze împreună cu partidul, ci împreună cu d-l Potresov și cu otzoviștii.

Situația din Rusia este de așa natură, încît din partea organizațiilor de partid din străinătate se cere în mod imperios să ducă o muncă intensă și solidară. Pe cît se vede, perioada de trei ani a zilelor de aur ale revoluției (1908—1910) se apropie de sfîrșit, și locul ei îl ia perioada unui început de avînt. Atît grevele din vara acestui an cît și demonstrațiile care au avut loc cu prilejul morții lui Tolstoi sînt un indiciu limpede în acest sens. Munca organizatorică a partidului în Rusia a slăbit pînă la ultima limită, iar vperediştii și golosiștii profită în modul cel mai nerușinat de această slăbire pentru a-și desfășura activitatea antipartinică cu ajutorul centrelor fracționiste din Rusia și din străinătate.

A continua în aceste condiții jocul de-a împăcarea cu centrele fracționiste respective, a închide fățarnic ochii asupra faptului că acestea se situează pe o poziție de in-

dependență, a-i „invita“ pe reprezentanții lor la o luptă comună împotriva propriei lor politici, a le camufla față de partid, primindu-i pe membrii lor în centrele de partid, asta înseamnă a te condamna la o ciorovăială fără sfârșit. Asta înseamnă a frâna activitatea centrelor din străinătate, care și așa a fost frânată într-o măsură atît de mare, încît în decurs de un an în Rusia n-a avut loc *nici o singură* ședință a C.C., iar partidul n-a reușit să organizeze nici o conferință și nici măcar o consfătuire neoficială a activiștilor de partid locali (în timp ce „școala“ otzoviștilor și organele locale ale lichidatorilor au reușit în repetate rînduri să organizeze împotriva partidului tot felul de consfătuiri, de adunări ale agenților, ale corespondenților revistei etc.).

Sîntem datori să ne declinăm răspunderea pentru această *completă* stagnare a activității centrelor, care s-au încurcat în jocul de-a împăcarea cu golosiștii, și să pornim imediat la o muncă independentă și cît mai energică pentru a-i uni pe bolșevicii ortodocși, menșevicii-partiiți și social-democrații nefracționisți în vederea organizării de consfătuiri, conferințe, birouri regionale, grupuri de legătură cu publicațiile partidului etc. La această muncă, singura care este în stare să scoată *efectiv* partidul din impas și să elibereze centrele de „curtea“ pe care acestea o fac golosiștilor, îi chemăm pe toți social-democrații partiiți.

Încă înainte de plenară, în primăvara anului 1909, am proclamat în numele fracțiunii bolșevice o politică de *apropiere* de menșevicii-partinici, și de atunci această politică a dat roade extrem de importante, *în pofida* încercării nereușite de a se da crezare „promisiunilor“ golosiștilor și de a-i considera partiiți. Tot ce s-a făcut începînd de atunci pentru consolidarea efectivă a *liniei partidului*, și nu a propovăduirii de către vperediști și a apărării de către golosiști a lichidatorismului, în vederea realizării unei adevărate apropieri între nucleele de bază ale *celor două* fracțiuni principale, totul a fost făcut de noi *independent* de aceste încercări nereușite de împăcare cu golosiștii. Și, prin faptul că ne declinăm răspunderea pentru continuarea acestor încercări, sîntem convinși că

vom realiza o și mai mare apropiere în muncă atît prin „Raboceaia Gazeta” cît și prin literatura legală și prin activitatea desfășurată în străinătate de grupurile de adepți ai ziarului „Raboceaia Gazeta” și de adepții lui Plehanov.

După plenară — care a pus cît se poate de limpede problema fracțiunilor și a desființării lor, care pentru prima oară a pus această problemă în legătură cu linia politică-ideologică a acestor fracțiuni înseși, adică a pus-o pentru prima oară pe terenul real al perspectivei înfăptuirii unei adevărate apropieri în muncă și nu pe terenul unor făgăduieli goale, al unor promisiuni formale și al frazeologiei de acest fel —, după plenară și după ce timp de un an am verificat rezultatele ei, nu mai este îngăduit să continuăm vechiul și fățarnicul joc de-a v-ați ascunselea.

Trebuie să acționăm fățiș. Trebuie să avem curajul de a prezenta lucrurile așa cum sînt. Dacă C.C. va voi să prezinte partidului lucrurile așa cum sînt, fără ocolișuri și pe față, această simplă declarație va constitui în mîinile sale o armă foarte puternică, care va atîrna de o sută de ori mai greu decît orice rezoluții, deziderate, dezavuări, excluderi etc.

A prezenta lucrurile așa cum sînt înseamnă a recunoaște că încercarea de a desființa toate fracțiunile a fost, din păcate, zădărnicită de golosiști și vperedišti, dar că în schimb s-a făcut un pas înainte în direcția realizării unei apropieri între nucleele de bază, a unei apropieri între elementele cu adevărat partinice din cadrul celor două fracțiuni principale, a unei apropieri între acestea și elementele partinice din rîndurile partidelor naționale și ale social-democrațiilor nefracționişti. Dacă Troțki și ceilalți avocați ai lichidatorilor și ai otzoviștilor declară că această apropiere este „politicește lipsită de conținut”, această afirmație nu face decît să dovedească întreaga lipsă de principialitate a lui Troțki, să arate cît de ostilă este în realitate politica lui față de politica de desființare efectivă (și nu limitată numai la promisiuni) a fracțiunilor. A promite această desființare după ce timp de un an am verificat rezultatele plenarei înseamnă pur și simplu a recurge la o șarlatanie. Dar dacă desființarea fracțiuni-

lor este o vorbă goală, *apropierea* dintre principalele curente din cadrul celor două fracțiuni *este un fapt*. Nici un fel de „blocuri“, nici un fel de angajamente grandilocvente, nici un fel de promisiuni de lichidare a divergențelor nu decurg din acest fapt; în schimb decurge *posibilitatea reală* de a construi partidul *în mod efectiv* pe baza colaborării între o parte dintre menșevici și o parte dintre bolșevici.

Dacă C.C. va vrea să pășească cu toată consecvența pe calea acestei recunoașteri și a acestei munci, dacă va vrea să facă din toate instituțiile centrale niște organe a căror misiune să fie realizarea acestei apropieri, să le elibereze cu desăvârșire de „curtea“ nedemnă și dăunătoare pe care o fac golosiștilor sau de „invitațiile“ pe care le adresează acestora, dacă va vrea să facă posibilă o muncă fără ciorovăieli, noi vom sprijini din tot sufletul și din toate puterile această politică, pe care *de fapt* o ducem începând din primăvara anului 1909, adică de aproape doi ani de zile.

Dacă C.C. nu va vrea să tragă această concluzie inevitabilă din învățămintele plenarei și din rezultatele ei, atunci să lase în seama coaliției dintre golosiști, vperedišti și Troțki conducerea muncii de partid* și a activității în vederea restabilirii unității. Aceasta ar fi mai sincer și mai cinstit, iar noi ne vom îndepărta de această coaliție, care și-a dovedit în practică caracterul ei antipartinic.

Desigur, noi nu ne facem iluzii și știm foarte bine că se vor găsi oameni (și printre ei vor fi, cu siguranță, și avocații experimentați ai lichidatorilor și golosiștilor) care vor începe să vocifereze în legătură cu acest pas al nostru, spunând că asta înseamnă „sciziune“. Oricât de stupide și de ipocrite ar fi aceste vociferări, este totuși necesar, pentru a-i preveni pe oamenii neinformați, să ne oprim asupra acestor eventuale obiecții.

* În manuscris urmează un rind șters, care n-a putut fi descifrat. —
Nota red.

Din punct de vedere formal, gestul nostru — cererea de a ni se restitui fondurile și denunțarea acordului încheiat de noi cu stipularea unor condiții absolut precise — este perfect legitim. Condițiile acordului nostru cu C.C. au fost declarate în mod deschis, au fost publicate în O.C. și acceptate în *unanimitate* de Comitetul Central la plenară. Prin faptul că a acceptat aceste *condiții* în numele întregului partid și le-a publicat în O.C. al partidului, C.C. implicit a recunoscut categoric că numai în cazul când aceste condiții *vor fi îndeplinite* efectiv ne va putea cere un anumit mod de a acționa. Nimeni nu poate contesta că golosiștii și vperediștii, în pofida rezoluției pe care au semnat-o, n-au îndeplinit aceste condiții. De aceea dreptul nostru formal *de a denunța* acordul este indiscutabil. Prin denunțarea acordului noi pornim la o luptă independentă pentru partinitate, la o muncă independentă de construire a partidului *fără cei care*, așa cum a reieșit din experiența de un an de zile, nu doresc să activeze în această direcție și *împreună cu acei* menșevici și nefracționiști care au dovedit că doresc acest lucru. Din moment ce acordul, condiționat în mod precis și categoric de trecerea golosiștilor și a vperediștilor pe poziția partinității, a fost încălcat *de ei*, noi avem tot dreptul și e de *datoria noastră* să denunțăm acordul încheiat cu acești oameni, care și-au bătut joc de partid, și să căutăm toate formele posibile de realizare a unei apropieri cu cei care sprijină partidul.

Mult mai importantă însă decât latura formală a chestiunii este situația de fapt. Sub *acest* aspect, ipocrizia golosiștilor și a vperediștilor, care și-au proclamat partinitatea la plenară și au continuat și după plenară să și-o proclame în presă, apare cât se poate de limpede. Ipocrizia unor astfel de asigurări și falsitatea flagrantă a vociferărilor *unor astfel* de oameni pe tema sciziunii sînt atît de evidente, încît nu e nevoie să insistăm prea mult asupra acestui lucru. Golosiștii și vperediștii au fost aceia care au provocat imediat după plenară — mai bine-zis, care n-au încetat să provoace, în pofida promisiunilor făcute la plenară — o sciziune în fapt, ei au fost aceia care au continuat în tot cursul anului provocarea acestei sciziuni, au adîncit-o, au sprijinit *independența* față de partid a grupului Potre-

sov & Co., a grupului de publicişti organizatori ai şcolii „machiste“ etc. etc. A admite mai departe prezenţa acestor scizionişti în centrele de partid înseamnă a compromite definitiv cauza partidului. A lăsa să dăinuiască vechea situaţie, când aceşti scizionişti foloseau prezenţa lor în centrele de partid pentru a frâna orice activitate, pentru a *descompune partidul dinăuntru* de dragul d-lui Potresov sau al conducătorilor şcolii „machiste“, înseamnă a aduce un mare şi ireparabil prejudiciu cauzei unificării partidului.

S-a spus de mult : nu oricine rosteşte „doamne, doamne“ va intra în împărăţia cerurilor. Iar noi, după experienţa plenarei, trebuie să spunem : nu oricine rosteşte fraze ieftine despre partinitate este într-adevăr partinic. Golosiştii şi vperediştii au scindat partidul după plenară. Aceasta este un fapt. În această chestiune Troţki le-a servit drept avocat. Şi aceasta este un fapt.

Pentru a opri sciziunea, pentru a împiedica extinderea ei, *nu există* alt mijloc decît de a întări, de a consolida, de a consfinţi în mod formal apropierea dintre cei care, după plenară, au dus *în fapt* munca de partid, adică dintre menşevicii-partiiţi şi bolşevici.

Acum, cînd am adus la cunoştinţa tuturor menşevicilor partinici, tuturor bolşevicilor şi social-democraţilor partiiţi nefracţionişti, precum şi tuturor organizaţiilor social-democrate naţionale, punctul nostru de vedere asupra stării de lucruri din partid, invităm grupurile de bolşevici din Rusia să înceapă imediat să se grupeze în jurul ziarului „*Raboceaia Gazeta*“ şi să păşească la pregătirea consfătuirilor şi conferinţelor care sînt necesare pentru refacerea partidului şi care în mod inevitabil, avînd în vedere actuala stare de lucruri, trebuie iniţiate prin încercări foarte modeste, cu caracter neoficial şi neformal. Nu este indicat să aducem în presă mai multe amănunte în legătură cu caracterul acestor încercări.

Invităm şi grupurile de bolşevici din străinătate să se reorganizeze în așa fel, încît să rupă orice legături cu vperediştii, care s-au dovedit pe deplin a fi antipartinici, şi,

nemaifiind stingheriți de acești apărători ai otzovismului, să înceapă o muncă sistematică în vederea întăririi partidului, în vederea realizării unei apropieri cu partiții din celelalte fracțiuni, în vederea organizării în comun a unor cluburi, conferințe, referate etc., să întreprindă acțiuni pregătitoare pentru a realiza o unificare reală în străinătate a tuturor celor care nu urmează ziarele „Vpered” și „Golos”. Dacă acolo unde există golosiști existența a două grupuri paralele este inevitabilă, nu se cuvine însă ca bolșevicii să tolereze mai departe pe vperediștii antipartinici în grupurile lor. N-au decît să-și caute adăpost la golosiști.

Redacția ziarului „Raboceaia Gazeta”

*Scris după 22 noiembrie
(5 decembrie) 1910*

*Publicat pentru prima oară
la 21 ianuarie 1932, în „Pravda” nr. 21*

Se tipărește după manuscris

L. N. TOLSTOI
ȘI MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ
CONTEMPORANĂ ³³

Știrea morții lui L. N. Tolstoi a trezit un ecou în rîndurile muncitorilor ruși din aproape toate orașele mari ale Rusiei ; într-un fel sau altul, ei și-au exprimat atitudinea față de scriitorul ce a dat o serie întregă de opere artistice minunate care-l situează în rîndul marilor scriitori ai lumii, față de cugetătorul care, cu o mare vigoare, siguranță și sinceritate, *a ridicat* o serie întregă de probleme privind trăsăturile fundamentale ale orînduirii politice și sociale contemporane. În linii mari, această atitudine și-a găsit expresia în telegrama semnată de deputații muncitori din Duma a III-a, apărută în presă ³⁴.

L. Tolstoi și-a început activitatea literară într-o vreme cînd iobăgia mai exista, dar devenise evident că-și trăiește ultimele zile. Principala activitate a lui Tolstoi coincide cu perioada din istoria Rusiei cuprinsă între două puncte de cotitură : 1861 și 1905. În cursul acestei perioade, toată viața economică (îndeosebi la sate) și toată viața politică a țării erau pătrunse pînă în temelii de urmele, de rămășițele directe ale iobăgiei. Totodată această perioadă a fost o perioadă de intensă dezvoltare de jos a capitalismului și de introducere a lui de sus.

Prin ce se manifestau rămășițele iobăgiei ? În cea mai mare măsură și în modul cel mai vădit se manifestau prin faptul că în Rusia, țara în care precumpănește agricultura, aceasta se afla pe atunci în mîinile unor țărani ruinați,

sărăciți, cu o gospodărie învechită, primitivă, pe vechile loturi iobăgiste care în 1861 fuseseră rășluite în folosul moșierilor. Iar pe de altă parte agricultura se afla în mâinile moșierilor, care în Rusia centrală lucrau pământul folosind munca țaranului, plugul lui primitiv și calul lui drept plată pentru folosința „pământurilor rășluite“, a fînețelor, a adăpătorilor etc. În fond dănuia vechiul sistem de gospodărie iobăgistă. În această perioadă, orînduirea politică a Rusiei era și ea pe de-a-ntregul pătrunsă de spirit iobăgist. Acest lucru se vede și din orînduirea statului înainte de a se fi făcut, în 1905, primii pași în direcția schimbării ei, și din influența covârșitoare de care se bucurau în treburile statului nobilii-moșieri, și din atotputernicia funcționarilor, care în majoritatea cazurilor — îndeosebi funcționarii superiori — erau și ei recrutați din rîndurile nobililor-moșieri.

După 1861, sub influența capitalismului mondial, această Rusie veche, patriarhală a început să se destrame. Țăranii flămânzeau, mureau pe capete, se ruinau mai mult ca oricînd în trecut și fugeau la orașe, lăsînd pământul în paragină. Construcția de căi ferate, de fabrici și uzine se desfășura intens datorită „muncii ieftine“ a țăranilor ruinați. În Rusia avea loc dezvoltarea marelui capital financiar, a marelui comerț și a marii industrii.

Tocmai această rapidă, grea și violentă sfărîmare a tuturor „temeliilor“ vechii Rusii și-a găsit reflectarea în operele scriitorului Tolstoi, în concepțiile gînditorului Tolstoi.

Tolstoi cunoștea foarte bine Rusia rurală, modul de viață al moșierului și al țaranului. Operele sale literare în care a prezentat acest mod de viață fac parte dintre cele mai bune creații ale literaturii mondiale. Sfărîmarea violentă a tuturor „temeliilor vechi“ ale Rusiei rurale i-a ascuțit atenția, i-a sporit interesul pentru ceea ce se petrecea în jurul lui, a dus la schimbarea radicală a întregii lui concepții despre lume. Prin originea și educația sa, Tolstoi aparținea celei mai înalte aristocrații moșierești a Rusiei;

el a rupt însă cu toate concepțiile obișnuite ale acestui mediu și, în ultimele sale opere, a atacat cu vehemență și patimă toate rînduielile de stat, bisericesti, sociale și economice contemporane, rînduieli întemeiate pe înrobirea maselor, pe mizeria lor, pe ruinarea țăranilor și a micilor producători în general, pe silniciile și pe ipocrizia de care este pătrunsă de sus și pînă jos viața contemporană.

Critica făcută de Tolstoi nu e nouă. El nu a spus nimic care să nu fi fost spus cu mult înaintea lui, atît în literatura europeană cît și în cea rusă, de către cei care s-au situat de partea oamenilor muncii. Dar originalitatea criticii lui Tolstoi și însemnătatea ei istorică constau în aceea că exprimă, cu o vigoare proprie numai artiștilor de geniu, revirimentul produs în perioada menționată în mentalitatea celor mai largi mase populare din Rusia, și anume din Rusia rurală, țărănească. Critica făcută de Tolstoi rînduielilor contemporane se deosebește de critica făcută de reprezentanții mișcării muncitorești contemporane același rînduieli tocmai prin faptul că Tolstoi se situează pe punctul de vedere al țăranului patriarhal, naiv, că transpune psihologia acestuia în critica sa, în doctrina sa. Critica făcută de Tolstoi se distinge printr-o notă afectivă atît de puternică, prin atîta pasiune, putere de convingere, propețime, sinceritate și neînfricare în tendința de „a pătrunde pînă la rădăcină“, de a găsi adevărata cauză a suferințelor maselor, pentru că această critică oglindește într-adevăr revirimentul produs în mentalitatea milioaneilor de țărani de-abia eliberați din iobăgie, care și-au dat seama că pentru ei această libertate înseamnă de fapt noi suferințe aduse de ruinare, înseamnă moarte prin înfometare, o viață de vagabond printre „șmecherii“ de la oraș etc. Tolstoi oglindește atît de fidel starea lor de spirit, încît introduce în doctrina sa naivitatea lor, înstrăinarea lor de politică, misticismul lor, dorința lor de a se izola de lume, „neîmpotrivirea la rău“, blestemele lor neputincioase la adresa capitalismului și a „puterii banului“. Protestul milioaneilor de țărani și disperarea lor — iată elementele care s-au contopit în doctrina lui Tolstoi.

Reprezentanții mișcării muncitorești contemporane consideră că au motive să protesteze, dar nu au motive să despere. Desperarea este proprie claselor care pier, pe câtă vreme clasa muncitorilor salariați crește, se dezvoltă și se întărește în mod necesar în orice societate capitalistă, inclusiv în Rusia. Desperarea este proprie acelor care nu înțeleg cauzele răului, care nu văd nici o ieșire, care nu sînt capabili să lupte. Proletariatul industrial modern nu face parte din aceste clase.

„*Naș Putil*” nr. 7 din 28 noiembrie 1910
Semnat : V. I—I n

Se tipărește după textul
apărut în ziar

SCRISOARE CĂTRE COLEGIUL DIN RUSIA AL C.C. AL P.M.S.D.R.³⁵

În viața din străinătate a Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia au avut loc în ultimul timp evenimente care vădesc în mod limpede că „criza de unificare” din partid se apropie de deznodământ. De aceea consider de datoria mea să vă aduc la cunoștință, exclusiv în scopul de a vă informa, care este semnificația ultimelor evenimente, ce deznodământ vor avea ele (judecând după întregul mers al lucrurilor) și pe ce poziție se situează bolșevicii ortodocși.

În articolul „Unde am ajuns?”, publicat în nr. 23 al ziarului „Golos”, Martov își bate joc de plenară, arătând că în decurs de un an colegiul din Rusia al C.C. nu s-a întrunit nici o singură dată și că nu s-a făcut nimic pentru traducerea în viață a hotărârilor. El „uită”, bineînțeles, să adauge că cel care a torpilat C.C. din Rusia este tocmai grupul lichidatorist al d-lor Potresov: se cunoaște refuzul lui Mihail, Roman și Iuri, precum și declarația lor că însăși existența C.C. este dăunătoare. C.C. din Rusia a fost subminat. Aceasta este pentru Martov un prilej de a jubila. Că și vperediștii jubilează, nici nu mai este nevoie să spunem (în nr. 1 al culegerii „Vpered” se și simte jubilaria lor). Jubilând, Martov s-a pripit și l-a luat gura pe dinainte. El urlă în extaz că „pe ei (pe bolșevici sau „blocul polono-bolșevic”) îi ucide legalitatea”. Prin aceasta el înțelege că, datorită subminării de către lichidatori a C.C., nu există o ieșire partinică legală din situația creată. Iar lichidatorilor, bineînțeles, nimic nu le este mai pe plac decât situația fără ieșire a partidului.

Dar Martov prea s-a pripit. Bolșevicii mai au în mână un mijloc arhilegal, prevăzut în mod special de plenară și publicat (în numele plenarei) în nr. 11 al Organului Central. Acest mijloc este cererea de a li se restitui banii, dat fiind că golosiștii și vperedištii în mod vădit nu au îndeplinit condiția cu privire la dizolvarea fracțiunilor și la lupta împotriva lichidatorismului și otzovismului. Or, bolșevicii, când au predat bunurile lor C.C., au stipulat în mod precis tocmai aceste *condiții*.

Și, la 5 decembrie 1910 (st. n.), bolșevicii, care semnasera condițiile la plenară, au cerut să li se înapoieze banii. Potrivit normelor legale, această cerere *trebuie să ducă la convocarea plenarei*. Dacă însă, se spune în hotărîrea plenarei, în decurs de trei luni de la depunerea cererii „nu se va reuși“ (textual!) să se convoace plenara, va fi convocată o comisie formată din 5 membri ai C.C.: trei din partea organizațiilor naționale, 1 bolșevic și 1 menșevic.

Aici golosiștii și-au dat numaidecît arama pe față. Golosistul Igor, membru în B.S.C.C., intuind politica lichidatorilor din Rusia, a făcut o declarație că este împotriva plenarei. El, vedeți dv., este pentru comisie. Încălcarea legalității de partid de către golosiști este evidentă, deoarece plenara poate fi convocată și înainte de expirarea termenului de trei luni. După depunerea cererii nici nu poate fi ridicată problema comisiei.

Calculul lichidatorului Igor, care slujește cu credință pe trădătorii partidului, d-nii Potresov & Co., este foarte simplu: plenara este suverană și, prin urmare, convocarea acesteia poate oferi o posibilitate de ieșire din întreaga criză de partid. Pe când comisia nu este suverană și nu are nici un fel de drepturi, afară de acela de a examina pretențiile în legătură cu cererea (hotărîrea în legătură cu aceste pretenții o iau trei germani). Așadar, după ce au subminat C.C. din Rusia, lichidatorii (și slugile lor din străinătate, golosiștii) caută să submineze acum orice C.C. Rămîne de văzut dacă le va reuși și această a doua subminare. În B.S.C.C.³⁶ polonezii votează pentru plenară.

Acum depinde de letoni și de bundiști ³⁷, din partea cărora nu s-a primit încă răspunsul. Reprezentantul nostru în B.S.C.C. ³⁸ a înaintat și a difuzat un protest hotărât împotriva lui Igor (alăturăm în copie atît declarația lui Igor cît și acest protest).

Acum problema este limpede. Lupta pentru plenară este lupta pentru respectarea legalității de partid, lupta pentru partid. Lupta golosiștilor împotriva plenarei este lupta împotriva unei ieșiri partinice din criză, lupta împotriva legalității de partid.

Plehanov și prietenii săi, pe care i-am ținut la curent cu fiecare pas pe care l-am făcut, sînt întru totul de acord cu noi în ceea ce privește necesitatea de a se convoca plenara. Și ei sînt pentru plenară ; în prezent se discută proiectul unei declarații comune în acest sens, și în viitorul apropiat ori vom face o declarație comună cu plehanoviștii, ori va apărea în Organul Central un articol în această problemă.

Mai departe, la 26 noiembrie (st. n.) 1910, la așa-numitul club de la Viena al partidului (un cerc de troțkiști format de cei din străinătate, pioni în mîinile lui Troțki), Troțki a făcut să fie adoptată o rezoluție pe care a publicat-o în foaie volantă. O anexez.

Aici s-a declarat război pe față organului bolșevicilor și plehanoviștilor, „Raboceaia Gazeta“. Argumentele nu sînt noi. Declarația că în prezent nu există „o bază principială“ pentru lupta împotriva golosiștilor și vperediștilor reprezintă o culme a ridicolului și a ipocriziei. Toată lumea știe că golosiștii și vperediștii nici nu au avut de gînd să-și dizolve fracțiunile, că în fapt golosiștii sprijină întru totul pe lichidatori, Potresov & Co., că vperediștii au organizat în străinătate (cu fonduri provenite dintr-o anumită sursă) o școală fracționistă, în care se învață machism, se învață că otzovismul este „o nuanță legitimă“ (citată textual din platforma lor) etc. etc.

Chemarea lui Troțki la o activitate „solidară“ a partidului cu golosiștii și vperediștii nu este decît frazeologie și fățarnicie revoltătoare. Toată lumea știe că, în cursul întregului an care s-a scurs de la plenară, golosiștii și

vperediştii (sprijiniţi pe ascuns de Troţki) au desfăşurat o activitate „solidară“ împotriva partidului. O muncă de partid cu adevărat solidară au desfăşurat împreună în cursul întregului an numai bolşevicii cu plehanoviştii şi în cadrul Organului Central, şi la „Raboceaia Gazeta“, şi la Copenhaga³⁹, şi în organele legale din Rusia.

Dar dacă atacurile lui Troţki împotriva blocului bolşevicilor şi al plehanoviştilor nu reprezintă un lucru nou, concluzia rezoluţiei sale conţine ceva nou : clubul de la Viena (adică Troţki) a instituit „un fond general de partid în vederea pregătirii şi convocării unei conferinţe a P.M.S.D.R.“.

Asta da, asta este ceva nou. Este o acţiune îndreptată direct spre sciziune. Aceasta e o încălcare directă a legalităţii de partid şi începutul unei aventuri a lui Troţki în care îşi va frînge gîtul. Se înţelege că aceasta este o sciziune. Acţiunea lui Troţki, „fondul“ lui Troţki sînt sprijinite numai de golosişti şi de vperedişti. De participarea bolşevicilor şi a plehanoviştilor nici nu poate fi vorba. La Zürich, lichidatorii (golosiştii) l-au şi sprijinit pe Troţki, şi acest lucru este de înţeles. Este foarte posibil şi probabil că „anumite“ „fonduri“ ale vperediştilor vor fi puse la dispoziţia lui Troţki. Aceasta nu va duce decît, vă daţi seama de acest lucru, la accentuarea caracterului aventurist al proiectului său.

Este limpede că planul lui Troţki încalcă legalitatea de partid, deoarece despre C.C. nu se pomeneşte nici un cuvînt. Or, numai C.C. poate convoca conferinţa. Mai mult decît atît : Troţki, prin faptul că în august 1910 a alungat pe reprezentantul C.C. de pe lîngă „Pravda“⁴⁰, s-a privat el însuşi de orice legalitate, transformînd „Pravda“, dintr-un organ sprijinit de reprezentantul C.C., într-un organ pur fracţionist.

Aşadar, lucrurile s-au conturat, situaţia a devenit limpede. Vperediştii au adunat „anumite“ „fonduri“ pentru a lupta împotriva partidului, pentru a apăra „nuanţa legitimă“ (otzovismul). În ultimul număr din „Pravda“ (ca şi în referatul de la Zürich), Troţki cochetează din plin cu vperediştii. Lichidatorii din Rusia au subminat C.C.

din Rusia. Lichidatorii din străinătate vor să submineze plenara din străinătate, adică orice C.C. Profitînd de această „desființare a legalității“, Troțki pornește la o sciziune organizatorică, întiințind un fond „propriu“ pentru o conferință „proprie“.

Rolurile au fost distribuite. Golosiștii apără pe Potresov & Co. ca „o nuanță legitimă“. Vperedistii apără otzovismul ca fiind „o nuanță legitimă“. Troțki vrea să aperse „în mod popular“ și pe unii și pe alții și să convoace o conferință proprie (poate cu bani primiți de la „Vpered“). O triplă alianță (Potresov + Troțki + Maksimov) împotriva unei duble alianțe (bolșevicii plus plehanoviștii). Dispoziția forțelor s-a terminat. Lupta a început.

Înțelegeți de ce spun că acțiunea întreprinsă de Troțki este o aventură. Ea este o aventură sub toate raporturile.

Este o aventură din punct de vedere ideologic. Troțki grupează pe toți dușmanii marxismului, unind pe Potresov și pe Maksimov, care urăsc blocul „Lenin-Plehanov“ (cum le place lor să se exprime). Troțki unește pe toți cei care îndrăgesc destrămarea ideologică, pe toți cei pe care nu-i interesează apărarea marxismului, pe toți filistinii care nu înțeleg pentru ce se dă lupta și care nu vor să învețe, să se gîndească, să cerceteze care sînt rădăcinile ideologice ale divergențelor. În epoca noastră de disensiune, de destrămare și de oscilări, Troțki poate să ajungă ușor „eroul zilei“, unind tot ce este platitudine în jurul său. Dar eșecul acestei încercări va fi cu atît mai răsunător, cu cît se va produce mai fătîș.

Este o aventură din punct de vedere politic și partinic. În prezent există toate indiciile că unificarea reală a partidului social-democrat este posibilă numai pe baza unei renunțări sincere și definitive la lichidatorism și otzovism. Este limpede că Potresov (și golosiștii) și vperedistii nu au renunțat nici la lichidatorism, nici la otzovism. Troțki îi unește, înșelîndu-se, ca un escroc, pe sine însuși, înșelînd partidul, înșelînd proletariatul. În realitate, Troțki nu va obține altceva decît întărirea grupurilor antipartinice ale lui Potresov și Maksimov. Eșecul acestei aventuri este inevitabil.

În sfârșit, aceasta este o aventură sub raport organiza-toric. O conferință organizată din „fondurile“ lui Troțki fără C.C. înseamnă o sciziune. Să-i lăsăm inițiativa lui Troțki. Lui să-i revină și răspunderea pentru aceasta.

Esența actualei situații din partid își găsește expresia în următoarele trei lozinci :

1) Întărirea și sprijinirea prin toate mijloacele a alian-ței și unirii plehanoviștilor și bolșevicilor pentru apărarea marxismului, pentru a da o ripostă destrămării ideologice, pentru a lupta împotriva lichidatorismului și otzovismului.

2) Lupta pentru plenară — pentru ieșirea legală din criza din partid.

3) Lupta împotriva aventurii scizioniste și lipsite de principii a lui Troțki, care unește pe Potresov și pe Mak-simov împotriva social-democrației.

*Scris nu mai târziu
de 15 (28) decembrie 1910*

*Publicat pentru prima oară în 1941,
în „Proletarskaia Revoluția“ nr. 1*

*Se tipărește după o copie
dactilografată*

DESPRE STAREA DE LUCRURI DIN PARTID

Presă social-democrată din străinătate a pus din nou pe primul plan problema crizei din partidul nostru, provocând discuții aprinse, nedumeriri și șovăieli în cercurile largi ale partidului. De aceea Organul Central al partidului trebuie să facă pe deplin lumină în această chestiune. Articolul lui Martov din nr. 23 al ziarului „Golos” și cuvântarea lui Troțki, care a luat forma „rezoluției” din 26 noiembrie 1910 a „clubului de la Viena”, publicată în foaie volantă, pun în fața cititorilor problema crizei, denaturând complet fondul chestiunii.

În spatele articolului lui Martov și al rezoluției lui Troțki se ascund și anumite *acțiuni* practice, și *acțiuni îndreptate împotriva partidului*. Articolul lui Martov nu este decît forma publicistică pe care a îmbrăcat-o *campania întreprinsă de golosiști în scopul de a submina C.C.* al partidului nostru. Rezoluția lui Troțki, care cheamă organizațiile locale la pregătirea unei „conferințe generale a partidului” peste capul și împotriva C.C., este o expresie a aceluiași lucru care constituie țelul urmărit de golosiști: *să distrugă instituțiile centrale, urîte de lichidatori, și o dată cu ele și partidul ca organizație*. Nu e de ajuns ca aceste acțiuni antipartinice ale golosiștilor și ale lui Troțki să fie scoase la lumina zilei; împotriva lor trebuie *dusă lupta*. Tovarășii cărora le este scump partidul și cauza renașterii lui trebuie să se pronunțe în modul cel mai hotărît împotriva tuturor aceluia care, din conside-

rente și interese pur fracționiste și de cerc, urmăresc distrugerea *partidului*.

Articolul lui Martov „Unde am ajuns?” este o batjocorire prost mascată a hotărârilor plenarei și o jubilară lichidatoristă pe tema insucceselor partidului. „În Rusia nu s-a reușit să se întrunească nici o singură dată colectivul puțin numeros al C.C.”, așa scrie Martov și subliniază, topindu-se parcă de plăcerea pe care o pricinuiște tuturor lichidatorilor publicarea unui asemenea fapt.

Din păcate, Martov are dreptate. C.C. din Rusia n-a reușit să se întrunească. Numai că degeaba vrea Martov să ocolească chestiunea *cine anume* a subminat C.C. din Rusia. În afară de piedicile polițienești care au stat în calea întrunirii lui, a mai fost o piedică nu polițienească, ci *politică*. Este cunoscutul refuz al lui Mihail, Roman și Iuri de a se prezenta la ședința C.C. *chiar și numai* pentru cooptare; este declarația aceluiași persoane că, după părerea lor, „însăși existența C.C. e dăunătoare”.

Nu se poate tăgădui că refuzul de a se prezenta chiar și numai la o singură ședință pentru cooptare, refuzul de a se prezenta la invitația unor oameni care lucrează în condițiile unei sumedenii de piedici polițienești constituie o *subminare a C.C.* Nu se poate tăgădui că acest act politic, însoțit de o expunere de motive *principială*, este săvârșit de oameni care fac parte din grupul „celor mai de văză” colaboratori din Rusia ai ziarului „Golos” (scrisoarea *celor 16* din nr. 19—20 al ziarului „Golos”), care fac parte din grupurile *legale* lichidatoriste ale d-lui Potresov & Co. Toate acestea sînt fapte certe. *Grupul legaliştilor independenți, dușmani ai social-democrației — iată cine a subminat C.C. din Rusia.*

Dacă Akselrod susține (în nr. 23 al ziarului „Golos”) că „porecla” de lichidator s-ar aplica „fără discernămînt”, dacă el merge chiar pînă la a susține aberația că noi am fi capabili să calificăm drept lichidatori niște oameni care sînt obosiți sau împovărați de lupta pentru o bucată de pîine, dacă el, îndrugînd asemenea aberații puerile, *trece sub tăcere* tocmai acel grup și acele grupuri de lichidatori care în Organul Central al partidului sînt arătate *pe*

nume, reaua-credință a acestor tertipuri nici nu mai e nevoie să fie demonstrată. Dacă Martov și ceilalți golosiști „polemizează“, chipurile, în „Golos“ cu lichidatorii din Rusia, calificînd actele lor drept „ușurință“ (!!), „dojenindu-i“ și îndemnîndu-i să mai aștepte (Martov despre Levițki în nr. 23), iar în *același timp conlucrează* cu ei în toate problemele, mîină în mîină cu ei creează în străinătate o *fracțiune* separată în vederea luptei împotriva partidului și pentru sprijinirea dușmanilor acestuia, d-nii Potresovi, aceasta nu este decît una dintre multiplele manifestări de ipocrizie politică. Nici un om care știe să gîndească politicește nu va spune că d-l Miliukov duce o luptă serioasă împotriva vehiștilor atunci cînd „polemizează“ cu ei, cînd îi califică drept „ușuratici“ și, în același timp, pe plan politic *lucrează* mîină în mîină cu ei. Oricine va admite că prin aceasta d-l Miliukov își dovedește ipocrizia și nu dezmente cîtuși de puțin faptul solidarității lui politice cu vehiștii. Nici un om care știe să gîndească politicește nu va spune că d-l Stolîpin și guvernul său ar lupta cu adevărat împotriva pogromiștilor atunci cînd „polemizează“ cu ei (în ziarul „Rossiia“), cînd îi acuză de „ușurință“, dar în același timp *lucrează* mîină în mîină cu ei. Oricine va admite că prin aceasta d-l Stolîpin și guvernul țarist nu-și dovedesc decît ipocrizia lor și nu dezmint cîtuși de puțin faptul solidarității lor politice cu Purișkevicii.

Dar dacă pentru oricine trebuie să fie limpede ipocrizia politică a ziarului „Golos“, pentru 999 de cititori din 1 000 *aluzia* lui Martov că „legalitatea ucide“ pe reprezentanții oficiali ai partidului *nu poate fi limpede*, deoarece *aluzia* aceasta este intenționat nebulosă.

Este de datoria Organului Central să risipească ceața în care sînt învăluite chestiunile de partid, pentru ca *toată lumea* să înțeleagă în ce constă fondul divergenței.

Martov are în vedere faptul că *în afară* de o hotărîre a C.C. nu există *nici o ieșire* partinică legală din criză. Prin urmare, *dacă* lichidatorii din Rusia au reușit să submineze C.C. din Rusia (*și dacă lichidatorii din străinătate vor reuși să zădărnicească convocarea măcar în străinătate*

tate a C.C.), atunci se va ajunge la o situație fără ieșire din punct de vedere legal. Și Martov jubilează dinainte : C.C., pretinde el, este definitiv subminat, o ieșire legală nu există, lichidatorii au câștigat jocul.

Martov s-a cam pripit. Ceea ce este în capul d-lui Potresov și al celorlalți dușmani ai partidului a ajuns prea devreme pe buzele lui Martov.

Da, Martov are dreptate ! Numai Comitetul Central poate găsi o ieșire din criza existentă în partid. Așadar, dacă din cauza piedicilor puse de poliție și a sus-menționatei piedici politice nu reușim să întrunim C.C. în Rusia, el trebuie întrunit în străinătate. Este singurul mijloc de a ne apropia de o ieșire din criză. Și unul dintre curentele din partid, curentul bolșevic, care la ultima plenară a C.C. au încheiat un acord cu privire la munca comună de partid în afara cadrului fracțiunilor, a făcut un pas pentru a grăbi singura ieșire din criza existentă în partid. Reprezentanții curentului bolșevic au pus bunurile fracțiunii bolșevice la dispoziția partidului, cu condiția ca, concomitent cu desființarea centrului fracțiunii lor, al fracțiunii bolșevice, să fie desființate și centrele celor două fracțiuni : a menșevicilor (golosiștilor) și a otzoviștilor („vperediştilor“). Această condiție n-a fost îndeplinită. Și nu numai atât. Organul îndrumător al fracțiunii golosiștilor, „Golos Soțial-Demokrata“, a început să protejeze și să camufleze în mod vădit pe dușmanii interni ai partidului, împotriva cărora plenara C.C. în unanimitate ne-a trasat sarcina de a lupta în modul cel mai hotărât ca împotriva unor devieri burgheze și ostile partidului de la social-democrație. Dată fiind această evidentă încălcare a condițiilor acordului încheiat la plenară între toate curentele și grupurile de partid, dată fiind această politică vădit antipartinică a uneia dintre părțile contractante, bolșevicii au socotit necesar să ceară restituirea banilor pe care în urmă cu un an i-au predat partidului în mod condiționat. La 5 decembrie 1910 ei au depus la Biroul din străinătate al Comitetului Central o cerere în acest sens. Dacă bolșevicii au procedat sau nu just în cazul de față, acest lucru va fi apreciat de instanța prevăzută de

plenară. Esențialul e că *acum*, din momentul cînd reprezentanții curentului bolșevic au depus cererea lor, convocarea plenarei C.C. în străinătate constituie nu numai o necesitate pentru găsirea unei ieșiri din criza internă a partidului: ea este o *necesitate* prescrisă tuturor curentelor și grupurilor care la 6 ianuarie 1910 au încheiat acordul *prin propriul lor angajament luat în această privință, prin rezoluția adoptată în unanimitate chiar de ei* *. Convocarea plenarei C.C. a devenit nu numai o necesitate *de partid*, ea a devenit o *obligație juridică*. Din nou vedem că *altă ieșire legală din situație în afara convocării plenarei C.C. nu poate exista...*

Și tocmai în legătură cu această problemă politica golosiștilor s-a demascat dintr-o dată.

Conform hotărîrii clare și lipsite de echivoc a C.C., se părea că, dată fiind cererea bolșevicilor, Biroului din străinătate al C.C. nu-i rămînea altceva de făcut decît să convoace plenara, și, numai dacă timp de trei luni încercările de a convoca plenara n-ar fi fost încununate de succes, să recurgă la celălalt mod de soluționare a problemei, prevăzut de C.C. Dar golosiștii s-au comportat altfel.

La 12 decembrie, golosistul Igorev, membru în Biroul din străinătate al C.C., a dat o declarație în scris în sensul că el este *împotriva convocării plenarei*, că el nu consimte decît la instituirea unei comisii!

E limpede care este miezul problemei: plenara este suverană și, odată întrunită, *poate* găsi o ieșire *legală* din criză, din situația imposibilă creată în Rusia. Comisia însă *nu este* suverană, ea nu are nici un fel de drepturi (în afară de acela de a judeca pretențiile bolșevicilor cu pri-

* La plenară a fost încheiat, declarat drept o lege a partidului, drept sursă de *legalitate* pentru partid un acord între C.C. și anumiți reprezentanți ai curentului bolșevic cu privire la predarea *condiționată* către partid a bunurilor fracțiunii lor. Acest acord a fost publicat în Organul Central (nr. 11), în care a fost dată publicității și întreaga procedură prevăzută de plenară în legătură cu acest acord. Principala măsură prevăzută pentru cazul cînd bolșevicii vor declara că golosiștii și vperediștii au *încălcat condițiile* unificării este convocarea unei *plenare* (în străinătate). „Dacă dintr-un motiv sau altul — se spune în hotărîrea plenarei, publicată în nr. 11 al Organului Central —, în decurs de trei luni de la prezentarea cererii de către reprezentanții curentului bolșevic, nu se va reuși să se organizeze o plenară, se va convoca o comisie specială.

vire la bani), ea *nu poate* găsi nici o ieșire legală din criză.

Dar, cum spune proverbul: cine sapă groapa altuia cade singur în ea!

Nici n-a apucat Martov să arate amabil partidului „groapa” — adică situația, chipurile, fără ieșire în sens legal — în care lichidatorii ar fi atît de bucuroși să vadă partidul oficial — și *în această groapă a nimerit golosistul Igorev!*

Lichidatorii din Rusia au subminat C.C. din Rusia. Acum lichidatorii din străinătate zădărnicesc întrunirea C.C. și în străinătate. Lichidatorii jubilează, savurînd cu anticipație această mare bucurie (pentru Stolîpin și pentru lichidatori): lipsa *oricărui* C.C. Ce fericire pentru domni Potresovi, pentru fracțiunea „vperedîștilor”!

Nu vom insista aici asupra subterfugiilor golosistului Igorev și asupra felului cum au fost respinse ele în contradecia unui bolșevic, membru al B.S.C.C.* Vom releva numai că golosistul Igorev a fost atît de precaut, încît a declarat de-a dreptul că protestează împotriva plenarei *chiar dacă* ar fi convocată *pe baza statutului general* (pentru aceasta este nevoie de unanimitate în B.S.C.C.) și nu pe baza unei hotărîri speciale luate în urma unei cereri. Golosistul Igorev găsește că convocarea plenarei este un lucru prea „greoi” etc. E și de înțeles: pentru lichidatori, chiar și existența partidului nostru ilegal este prea „greoaie”. Plenara va fi alcătuită în cea mai mare parte din emigranți, acesta este al doilea „argument” al golosistului Igorev. Dar aceasta nu-i împiedică pe golosiști să sprijine din răspuțeri planul care emană *exclusiv de la emigranți* și care prevede convocarea de către Troțki a unei conferințe „generale de partid” peste capul și împotriva Comitetului Central...

În orice caz, golosiștii au hotărît să submineze oricare C.C.!

Apoi trebuie să atragem atenția membrilor partidului asupra unei probleme cu caracter mai general: problema

* Printr-o scrisoare adresată redacției Organului Central, acest tovarăș ne roagă să-l ajutăm să aducă la cunoștința partidului încercările golosiștilor de a submina plenara.

stării de lucruri din P.M.S.D.R. Ca orice partid revoluționar, partidul nostru poate exista și se poate dezvolta numai dacă revoluționarii sînt animați cel puțin de *dorința* elementară de a se ajuta unii pe alții în desfășurarea muncii *comune*.

Dacă statutul și hotărârile partidului („legalitatea“ de partid) nu servesc pentru a *înlesni* această muncă comună, ci pentru a furniza *chițibușuri* care să permită frînarea acestei munci dinăuntru celor mai importante colective de partid, atunci munca de partid se transformă într-o comedie indecentă. În orice alt partid, greutățile care stau în calea convocării C.C. ar fi provocat fără întîrziere zeci de forme și de căi de a ocoli greutățile create de poliție și de a găsi noi și noi metode de lucru. La noi însă fracționistii *dinăuntru* partidului servesc care pe d-nii Potresovi, care pe semianarhiștii și pe otzoviștii declarați *dinafara* partidului. La cei de teapa golosistului Igorev, „legalitatea“ se transformă într-un mijloc care le dă posibilitatea de a dăuna partidului *dinăuntru* lui, de a frîna munca, de a ajuta d-lor Potresovi să distrugă partidul*. Această situație este imposibilă, și ea nu va putea fi remediată prin „rezoluții bine intenționate“, de care același Martov își bate joc pe bună dreptate. Ca să remediezi situația trebuie mai întîi *s-o înțelege*. Trebuie să înțelege de ce este absurd, nedemn, ridicol să întocmești rezoluții bine intenționate cu privire la munca în comun cu niște domni ca Potresovii & Co. Cînd partidul va înțelege că aici avem de-a face cu două politici incompatibile între ele, că aici se pune problema social-democratismului și a liberalismului, el va găsi repede o ieșire. Atunci vom ști să creăm o „legalitate“ *nu* pentru ca lichidatorii *s-o folosească* pentru a pune piedici partidului.

Trebuie să recunoaștem că se cuvine să *mulțumim* d-lui Potresov și amicilor săi, precum și golosistului Igorev și amicilor săi, pentru că reușesc atît de bine să *înlesnească* partidului *înțelegerea* acestui lucru.

* Și cînd Martov își bate joc de instituțiile oficiale ale partidului, zicînd că „legalitatea le ucide“, el are dreptate în măsura în care roadele muncii „sînt ucise“ de asemenea forme „legale“ ale acestor instituții (adică forme create de Statutul partidului sau de o hotărîre a plenarei) care permit lui Mihail, Roman, Iuri, golosiștilor (prin Igorev) etc. să frîneze munca.

Rezoluția lui Troțki, care în *aparență* nu are nici o legătură cu ironia lui Martov pe tema insucceselor partidului și cu subminarea de către golosiști a C.C., în realitate este legată atât de una cât și de cealaltă printr-o legătură indisolubilă, printr-o legătură „de interes”. În partid sînt mulți care nu înțeleg încă în ce constă această legătură. Rezoluția de la Viena din 26 noiembrie 1910 ne va ajuta, de bună seamă, să înțelegem fondul chestiunii.

Rezoluția este alcătuită din trei părți: 1) dintr-o declarație de război împotriva ziarului „Raboceaia Gazeta” (îndemnul „de a da o ripostă hotărîită” acestui ziar, care este, după cum se exprimă Troțki, „o nouă acțiune fracționistă de cerc”); 2) dintr-o polemică împotriva liniei „blocului” bolșevic-plehanovist; 3) dintr-o înștiințare în care se spune că „adunarea clubului de la Viena (adică Troțki și cercul său) hotărăște: să se instituie un fond al întregului partid în vederea pregătirii și convocării unei conferințe a P.M.S.D.R.”

Asupra primei părți nu ne vom opri de loc. Troțki are perfectă dreptate atunci cînd spune că ziarul „Raboceaia Gazeta” este o „acțiune particulară” și că el „*nu este imputernicit să vorbească în numele întregului partid*”.

Numai că Troțki face rău cînd uită că *nici* el și *nici* ziarul său „Pravda” nu sînt imputerniciți s-o facă. El face rău că, atunci cînd spune că plenara a declarat activitatea ziarului „Pravda” ca fiind folositoare, trece sub tăcere faptul că plenara a numit pe *un reprezentant al C.C.* în redacția ziarului „Pravda”. A trece sub tăcere acest lucru atunci cînd menționezi hotărîrile plenarei cu privire la ziarul „Pravda” nu poate fi calificat altfel decît ca o *înșelare a muncitorilor*. Și cu atât mai mult această înșelare la care recurge Troțki este făcută cu rea-credință, cu cît în *august* 1910 Troțki a *îndepărtat* de la ziarul „Pravda” pe reprezentantul C.C. După această întîmplare, după *ruperea* legăturii dintre „Pravda” și C.C., ziarul lui Troțki nu este nimic altceva decît „o acțiune particulară”, care, în plus, nu a știut să-și îndeplinească angajamentele luate. Atîta timp cît C.C. nu s-a întrunit din nou, *nu există* alt judecător al atitudinii zia-

rului „Pravda“ față de C.C. decît reprezentantul C.C. care a fost numit de plenară și care a considerat comportarea lui Troțki ca fiind antipartinică.

Iată ce rezultă din problema ridicată într-un moment atît de oportun de Troțki: cine „este împuternicit să vorbească în numele întregului partid“.

Dar nu numai atît. Întrucît (și atît timp cît) C.C. din Rusia este subminat de lichidatorii-independenți adepți ai legalității, întrucît (și atît timp cît) în străinătate C.C. este subminat de golosiști, *singura* instituție împuternicită „să vorbească în numele întregului partid“ rămîne *Organul Central*.

Și de aceea noi declarăm în numele întregului partid că Troțki duce o politică antipartinică, că *subminează legalitatea* de partid, că pășește pe calea *aventurii* și a *sciziunii* atunci cînd în rezoluția sa, fără a pomeni nici un cuvînt despre C.C. (ca și cum ar fi și căzut la o înțelegere cu golosiștii că C.C. va fi subminat!), anunță în numele *unui singur* grup din străinătate „*instituirea unui fond* în vederea convocării unei conferințe a P.M.S.D.R.“ Dacă eforturile lichidatorilor de a submina C.C. ar fi încununuate de succes, atunci noi, ca singura instituție împuternicită să vorbească în numele întregului partid, am declara imediat că nu participăm în *nici un fel* la „fondul“ lui Troțki și la cele plănuite de el și că vom considera drept conferință *generală de partid* numai conferința convocată de *Organul Central*, iar nu de cercul lui Troțki*.

Dar atîta timp cît evenimentele n-au rezolvat încă definitiv problema subminării C.C., există speranța unei soluții partinice perfect *legale*.

Chemînd pe membrii de partid la luptă hotărîtă pentru această soluție partinică legală, ne vom ocupa de lămurirea „bazelor principiale“ ale divergenței, pe care golosiștii și Troțki se grăbesc s-o ducă pînă la sciziune: primii subminînd C.C., cel de-al doilea ignorîndu-l și „instituirea unui fond“ pentru convocarea unei „conferințe a P.M.S.D.R.“ (nu-i glumă!) de către cercul lui Troțki.

* Că este necesar ca o conferință într-adevăr generală de partid să fie convocată cît mai *grabnic* de C.C. al partidului, nu incupe discuție.

În rezoluția sa, Troțki scrie că lupta pe care o duc „leniniștii și plehanoviștii“ (recurgînd la această substituție a *curentului* bolșevic și a *celui* al menșevicilor-partiiți prin *persoane*, Troțki vrea să-și exprime desconsiderarea, dar nu exprimă decît lipsa lui de înțelegere) „este lipsită în prezent de orice bază principială“.

La lămurirea acestor baze principiale cheamă Organul Central pe social-democrații din întreaga Rusie: să ne ocupăm de această problemă interesantă cît timp se desfășoară lupta „neinteresantă“ în jurul convocării plenarei!

Reproducem în întregime motivele în baza cărora Troțki declară lupta Organului Central ca fiind lipsită de orice bază principială:

„...În cadrul *tuturor* (subliniat de Troțki) curenților din partid s-a înrădăcinat adînc convingerea că este necesar să se restabilească organizația ilegală, munca legală să fie îmbinată cu cea ilegală, să se aplice o tactică social-democrată consecventă, și aceste directive fundamentale au fost trasate în *unanimitate* de ultima plenară.

Astăzi, la un an de la plenară, greutatea constă nu în proclamarea acestor adevăruri, ci în *traducerea lor în fapt*. Iar calea spre acest lucru este munca comună și solidară a tuturor părților partidului: golosiști, plehanoviști, leniniști, vperedisti, nefracționiști, deoarece spiritualizește partidul a ieșit din faza copilăriei și e timpul ca toți membrii săi să devină conștienți și să acționeze ca *social-democrați revoluționari*, patrioți ai partidului lor, fără alte denumiri fracționiste. Și această conlucrare trebuie să aibă loc în cadrul întregului partid, iar nu în jurul unor organe fracționiste“.

Iată o mostră de banalizare a unor cuvinte frumoase și de transformare a lor într-o simplă frazeologie, care camuflează un neadevăr strigător, o înșelare strigătoare atît a celor care se lasă îmbătați cu vorbe goale cît și a întregului partid.

Căci afirmația potrivit căreia în cadrul *tuturor* curenților din partid s-ar fi înrădăcinat adînc convingerea că este necesar să se restabilească organizația ilegală este de-a dreptul un *neadevăr* flagrant. Fiecare număr al gazetei „Golos“ arată că golosiștii consideră grupul d-lui Potresov & Co. ca fiind *un curent de partid*, și nu numai că îl „consideră“ ca atare, dar și participă *sistematic* la „activitatea“ lui. Nu este oare ridicol, nu este oare rușinos ca

astăzi, la un an de la plenară, să te joci de-a v-ați ascunselea, să te înșeli pe tine însuși și să înșeli pe muncitori, căutînd să te eschivezi prin tertipuri verbale, atunci cînd este vorba de „*traducerea în fapt*“, iar nu de frazeologie ?

Da sau nu ? Consideră oare Troțki pe d-l Potresov & Co. — al căror nume e menționat precis în Organul Central — ca formînd un „curent de partid“ sau nu ? Această chestiune este tocmai o chestiune de „*traducere în fapt*“ a hotărîrilor plenarei, și *este un an* de cînd Organul Central a pus această problemă în mod limpede, ascuțit, fără echivoc, în așa fel încît nici un fel de tertipuri nu sînt cu putință !

Troțki încearcă din nou să se eschiveze prin tăcere sau prin frazeologie, deoarece el *trebuie să ascundă* cititorilor și partidului *adevărul*, și anume că grupul d-lui Potresov, grupul celor 16 etc. sînt absolut independente față de partid, că sînt pe deplin separate ca fracțiuni, și nu numai că nu restabilesc organizația ilegală, dar zădărnicesc restabilirea ei, că nu aplică *nici un fel* de tactică social-democrată. Troțki trebuie să ascundă partidului *adevărul* că golosiștii reprezintă o fracțiune din străinătate tot atît de separată de partid, fracțiune care servește în fapt pe lichidatorii din Rusia.

Dar „*vperedistii*“ ? Troțki știe prea bine că și aceștia, *după* plenară, și-au întărit și dezvoltat fracțiunea lor separată cu fonduri independente de partid, cu o școală fracționistă separată în care nu se învață nicidecum „*tactica social-democrată consecventă*“, ci ideea că „*otzovismul este o nuanță legitimă*“, ideile otzoviste cu privire la rolul Dumei a III-a, idei exprimate în platforma fracționistă a ziarului „*Vpered*“.

Troțki trece sub tăcere acest adevăr incontestabil, deoarece pentru țelurile *reale* ale politicii sale adevărul este de nesuportat. Iar țelurile reale se lămuresc tot mai mult și devin evidente pînă și pentru cei mai puțin clarvăzătorii dintre partiiți. Aceste țeluri reale sînt : *un bloc anti-partinic al Potresovilor cu vperedistii*, bloc pe care Troțki îl sprijină și îl organizează. Adoptarea rezoluțiilor lui

Troțki (în genul „celei de la Viena“) de către golosiști, cochetarea ziarului „Pravda“ cu vperedistii, născocirile ziarului „Pravda“, care susține că în diferitele localități din Rusia activează numai vperedistii și troțkiștii, reclama pe care o face ziarul „Pravda“ școlii fracționiste a vperediștilor, sprijinul direct pe care Troțki îl acordă acestei școli, toate acestea sînt fapte care nu pot fi ascunse mult timp. Nu se poate ascunde sula în sac.

Conținutul politicii lui Troțki îl constituie „munca solidară“ a „Pravdei“ cu fracțiunea d-lor Potresovi și cu cea a vperediștilor. În acest bloc rolurile sînt repartizate cu precizie: d-nii Potresovi își continuă independent de partid activitatea lor legalistă, opera lor de distrugere a social-democrației, „golosiștii“ formează secția din străinătate a acestei fracțiuni, iar Troțki își asumă un rol de avocat care încredințează publicul naiv că „în cadrul tuturor curentelor din partid s-a înrădăcinat adînc“ „tactica social-democrată consecventă“. Vperedistii capătă și ei un astfel de avocat care apără libertatea școlii lor fracționiste și care le camuflează politica printr-o frazeologie ipocrită, convențională. Acest bloc va sprijini, desigur, „fondul“ lui Troțki și conferința antipartinică convocată de el, deoarece prin aceasta atît d-lor Potresovi cît și vperediștilor li se oferă ceea ce le trebuie: libertatea fracțiunilor lor, consfințirea lor, camuflarea activității lor, o apărare avocătească a acesteia în fața muncitorilor.

Și iată că tocmai din punctul de vedere al „bazelor principiale“ nu putem califica acest bloc altfel decît *aventurism* în înțelesul cel mai strict al cuvîntului. Troțki nu îndrăznește să afirme că el îl consideră pe Potresov și pe otzoviști adevărați marxiști, adevărați apărători ai principialității social-democratismului. Tocmai aceasta caracterizează esența poziției unui aventurier: faptul că este mereu nevoit să se eschiveze. Căci toată lumea vede și știe că d-nii Potresovi și otzoviștii au *toți* o linie a lor *proprie* (o linie antisocial-democrată) și o *aplică*, în timp ce diplomații de la „Golos“ și „Vpered“ nu le servesc decît drept paravan.

Cauza cea mai profundă care face ca noul bloc să fie *sortit* eșecului, oricât de mare ar fi succesul reputat în ochii elementelor mic-burgheze, oricare ar fi „fondurile” adunate de Troțki prin mijlocirea „surselor” vperediste și potresoviste, cauza constă în faptul că blocul e *lipsit de principialitate*. Nu întâmplător, ci inevitabil teoria marxismului, „*bazele principiale*” ale întregii noastre concepții despre lume, ale întregului nostru program de partid și ale întregii noastre tactici de partid au ajuns să ocupe acum unul dintre primele locuri în întreaga viață a partidului. Nu întâmplător, ci inevitabil, după insuccesul revoluției, s-a trezit în toate clasele societății, în rîndurile celor mai largi *mase* populare, interesul pentru bazele profunde ale întregii concepții despre lume, inclusiv problemele religiei și ale filozofiei, inclusiv *principiile* învățaturii noastre marxiste în *ansamblul* ei. Nu întâmplător, ci inevitabil masele, atrase de revoluție într-o luptă ascuțită în jurul problemelor de tactică, au manifestat, în această perioadă în care nu există acțiuni deschise, o sete de cunoștințe *teoretice generale*. Din nou trebuie lămurite acestor mase *bazele marxismului*, apărarea teoriei marxismului devine din nou o problemă la ordinea zilei. Dacă Troțki declară apropierea dintre menșevicii-partiiți și bolșevici ca fiind „politicește lipsită de conținut” și „netrainică”, aceasta vădește numai cât de profundă este ignoranța lui, arată numai că el este total lipsit de conținut. Ceea ce a triumfat în lupta bolșevicilor împotriva ideilor nesocial-democrate „vperediste”, în lupta menșevicilor-partiiți împotriva d-lor Potresovi și a golosiștilor sînt tocmai bazele principiale ale marxismului. Tocmai această apropiere în problema *bazelor principiale* ale marxismului a constituit *baza reală* a muncii cu adevărat solidare duse de menșevicii-partiiți împreună cu bolșevicii de-a lungul întregului an care a trecut după plenară. Acesta este un fapt, iar nu vorbe, nu promisiuni, nu „rezoluții bine intenționate”. Și, oricare ar fi fost divergențele dintre menșevism și bolșevism în trecut și oricare ar fi ele în viitor (numai niște aventurieri sînt capabili să atragă mulțimea făgăduind că divergențele vor dispărea, că ele vor fi „li-

chidate" printr-o rezoluție sau alta), acest fapt istoric nu poate fi șters cu buretele. Numai dezvoltarea internă a *înseși* fracțiunilor principale, numai *propria lor* evoluție ideologică poate constitui o cheazășie a desființării fracțiunilor în fapt, prin apropierea lor, prin verificarea lor în munca comună. Și acest lucru a și început după plenară. Noi nu am văzut *încă* munca solidară dusă de Potresov cu vperedistii și cu Troțki, ci am văzut numai o diplomație de cerc, un joc de-a cuvintele, o solidaritate în ter-tipuri. Munca solidară a menșevicilor-partiiți cu bolșevicii, partidul a văzut-o de-a lungul acestui an, și oricine este capabil să prețuiască *marxismul*, oricui îi sînt scumpe „bazele principiale“ ale social-democratismului nu se va îndoii nici o clipă că nouă zecimi dintre muncitorii *ambelor* fracțiuni vor fi pentru *această* apropiere.

Tocmai din punctul de vedere al „bazelor principiale“ blocul lui Troțki cu Potresov și cu vperedistii este o aventură. Nu mai puțin adevărat este acest lucru din punctul de vedere al sarcinilor *politice de partid*. Aceste sarcini au fost într-adevăr trasate *în unanimitate* de plenară, dar ele nu se reduc nicidecum la fraza banală : a îmbina munca legală cu munca ilegală (doar și cadeții „îmbină“ ziarul legal „Reci“ cu C.C. „cadet“ ilegal), frază pe care Troțki o alege în mod intenționat pentru a fi pe placul d-lor Potresovi și al vperedistilor, care n-au nimic împotriva frazelor goale și a banalităților.

„Condițiile istorice în care se desfășoară mișcarea social-democrată în perioada contrarevoluției burgheze — se spune în rezoluția plenei — generează, în mod inevitabil, ca o manifestare a influenței burgheze asupra proletariatului, pe de o parte, negarea partidului social-democrat ilegal, diminuarea rolului și a importanței lui, încercări de a ciunti sarcinile și lozincile programatice și tactice ale social-democrației revoluționare etc., iar pe de altă parte negarea activității în Dumă a social-democrației și a necesității de a se folosi posibilitățile legale, neînțelegerea importanței atât a unuia cît și a celuilalt factor, incapacitatea de a adapta tactica social-democrată revoluționară la condițiile istorice specifice ale momentului de față etc.“

După *un an de experiență* nu te poți eschiva de la un răspuns direct la problema semnificației *reale* a acestor

indicații. Nu trebuie să se uite că la plenară *toți* reprezentanții partidelor naționale (cărora li s-a alăturat atunci și Troțki; el întotdeauna se alătură *oricărei* majorități care se formează într-un moment sau altul) au declarat în scris că „*în fond* ar fi de dorit ca acel curent care este arătat în rezoluție și care trebuie combătut“ să fie numit lichidatorism.

Experiența anului care s-a scurs de la plenară a arătat în fapt că tocmai grupurile lui Potresov, tocmai fracțiunea vperediştilor sînt acelea care *întruchipează* această influență burgheză asupra proletariatului. *Ocolirea* acestui fapt evident nu înseamnă altceva decît aventurism, căci pînă în prezent nimeni nu s-a încumetat să spună deschis că Potresovii & Co. *nu* urmează o linie lichidatoristă, că recunoașterea otzovismului drept „*nuanță legitimă*“ *corespunde* liniei partidului. Anul care a trecut de la plenară nu a fost fără folos pentru noi. Ne-am îmbogățit experiența. Am văzut manifestarea *în practică* a tendințelor relevate atunci. Am văzut care *fracțiuni* întruchipează aceste tendințe. Și acum nu mai poți înșela pături cît de cît largi de muncitori *cu vorbe* despre „munca solidară“ a acestor fracțiuni *antipartinice*, dusă, chipurile, într-un spirit „de partid“.

În sfîrșit, în al treilea rînd, politica lui Troțki este o aventură în sens *organizatoric*, deoarece, după cum am mai arătat, ea distruge legalitatea de partid și, prin faptul că organizează o conferință în numele unui singur grup din străinătate (sau în numele blocului a *două* fracțiuni antipartinice: golosiștii și vperediştii), ea pornește de-a dreptul pe calea sciziunii. Fiind *împuțerniciți* să vorbim în numele întregului partid, noi sîntem datori să apărăm pînă la capăt legalitatea de partid. Dar nu vrem nicidecum ca, din cauza formelor „legalității“, membrii partidului să nu vadă *fondul* problemei. Dimpotrivă, noi situăm în centrul atenției social-democraților tocmai *fondul* problemei, care se reduce la *blocul* golosiștilor și al vperediştilor, bloc care ocrotește deplina libertate a activității lichidatoriste a d-lor Potresovi și a acțiunii otzoviste de distrugere a partidului.

Noi chemăm pe toți social-democrații la luptă hotărâtă pentru legalitatea de partid, la luptă împotriva blocului antipartinic, în numele bazelor principiale ale marxismului și în vederea curățirii social-democratismului de liberalism și de anarhism.

P.S. Publicarea în broșură a articolului de mai sus (lucru care s-a făcut pe baza votului majorității redacției : cei doi reprezentanți ai curentului bolșevic și reprezentantul organizației poloneze) a provocat protestul celorlalți doi membri ai redacției — golosiști. Acest protest a fost publicat într-o foaie volantă. Autorii ei nu se ocupă de conținutul articolului „*Despre starea de lucruri din partid*“, ci aduc majorității redacției învinuirea : 1) de a fi încălcat drepturile lor formale, adică drepturile acestor doi coredactori, 2) de a fi făcut un „denunț polițienesc“. Noi considerăm că din moment ce discuția nu se desfășoară pe terenul principiilor și tacticii, ci în domeniul unor ciorovăieli organizatorice și al unor atacuri personale, cel mai just lucru este să aducem întregă această discuție în fața Comitetului Central. Credem că, și fără a aștepta hotărârea C.C. în această problemă, toți tovarășii animați de un spirit *partinic* vor ști să aprecieze la justa lor valoare metodele de „polemică“ ale celor doi membri ai redacției, Martov și Dan.

*Scris nu mai târziu de 15 (28)
decembrie 1910*

*Publicat la 23 sau 24 decembrie 1910
(5 sau 6 ianuarie 1911), într-un număr special, nr. 19, al ziarului „Sozial-Demokrat“, sub formă de broșură. A doua oară, articolul, împreună cu post-scriptumul, a fost publicat la 13 (26) ianuarie 1911, în Supliment la nr. 19—20 al ziarului „Sozial-Demokrat“*

*Se tipărește după textul broșurii,
confruntat cu textul Suplimentului*

DIVERGENȚELE DIN RÎNDURILE MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI EUROPENE

I

Principalele divergențe tactice din rîndurile mișcării muncitorești contemporane din Europa și din America se rezumă la lupta dintre marxism — devenit de fapt teoria dominantă în cadrul acestei mișcări — și două mari curente care se abat de la marxism. Aceste două curente sînt revizionismul (oportunism, reformism) și anarhismul (anarho-sindicalism, anarho-socialism). Amîndouă aceste abateri de la teoria și tactica marxistă dominantă în cadrul mișcării muncitorești se observă, în forme diferite și nuanțe diferite, în toate țările civilizate de-a lungul istoriei de mai bine de o jumătate de veac a mișcării muncitorești de masă.

Chiar și numai din acest fapt rezultă că abaterile respective nu pot fi explicate nici printr-o simplă întîmplare, nici prin greșelile unor persoane sau grupuri și nici chiar prin influența particularităților sau tradițiilor naționale etc. Există, fără îndoială, cauze fundamentale, care trebuie căutate în orînduirea economică și în caracterul dezvoltării tuturor țărilor capitaliste și care generează în permanență aceste abateri. Mica broșură a marxistului olandez Anton Pannekoek : „Divergențele tactice din cadrul mișcării muncitorești“ (Anton Pannekoek. „Die taktischen Differenzen in der Arbeiterbewegung“, Hamburg, Erdmann Dubber, 1909), apărută anul trecut, reprezintă o interesantă încercare de analiză științifică a acestor cauze. În cele ce urmează vom prezenta cititorilor concluziile lui Pannekoek, care, fără îndoială, sînt întru totul juste.

№ 1 ЗВЕЗДА

ЖИВОВАЯ ГАЗЕТА.

Адрес редакции и рекламы: С.-Петербург, В. Морская д. 18, кв. 8.
Самое полное издание при 10 коп. в неделю. Выпуск в субботу по 10 коп.

№ 1 16-го декабря 1910, год.

**Сверка окончилась со всеми работами
Чувствительности на Австралийском гуд.
Двадцать студентов.
Глобусом селестра на Францию.
Стекла Саломона и Талмонта.**

Ваше мнение по поводу...
Ваше мнение по поводу...
Ваше мнение по поводу...

Кладовый склад Г-на Мухоморова

Владимир, 2-й этаж, № 40 и 41.

Складские помещения
№ 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

Ваше мнение по поводу...

За ОДИН рубль

Ваше мнение по поводу...

Наша задача.

Ваше мнение по поводу...

Современный № 2 Мирь № 2.

Ваше мнение по поводу...

Вь тама-рестъ ЗНАНИЕ, С.-Петербург, Васильевский остров, № 2.

Тридцать вторая обсервация.
Тридцать третья обсервация.

МОЛОДЕНЬ

Ваше мнение по поводу...

Не нашли...

Ваше мнение по поводу...

Ваше мнение по поводу...

Ваше мнение по поводу...

Una dintre cauzele cele mai profunde care generează în mod periodic divergențe tactice este însuși faptul creșterii mișcării muncitorești. Dacă vom privi această mișcare nu prin prisma unui ideal fantezist, ci ca o mișcare practică a unor oameni obișnuiți, vom înțelege că atragerea în mișcare a noi și noi „recruți“, că antrenarea unor noi părți ale masei muncitoare va fi în mod inevitabil însoțită de oscilări în domeniul teoriei și tacticii, de repetarea unor vechi greșeli, de reveniri vremelnice la concepții învechite și la metode învechite etc. Mișcarea muncitorească din fiecare țară cheltuiește în mod periodic pentru „instruirea“ recruților o cantitate mai mare sau mai mică de energie, atenție și timp.

Mai departe. Ritmul de dezvoltare a capitalismului nu este același în diferitele țări și în diferitele ramuri ale economiei naționale. Cel mai ușor, mai repede, mai complet și mai temeinic își însușesc marxismul clasa muncitoare și ideologii ei în condițiile existenței unei mari industrii dezvoltate. Relațiile economice înapoiate sau a căror dezvoltare rămâne în urmă duc întotdeauna la apariția unor adepți ai mișcării muncitorești care își însușesc numai unele laturi ale marxismului, numai unele părți ale noii concepții despre lume sau unele lozinci și revendicări, întrucât nu sînt în stare să rupă hotărît cu toate tradițiile concepției burgheze despre lume, în general, și cu cele ale concepției burghezo-democratice despre lume, în special.

Un alt izvor permanent de divergențe îl constituie caracterul dialectic al dezvoltării sociale, care se desfășoară în contradicții și prin contradicții. Capitalismul reprezintă un progres, deoarece suprimă vechile metode de producție și dezvoltă forțele de producție, dar în același timp, pe o anumită treaptă a dezvoltării sale, el frînează dezvoltarea forțelor de producție. El dezvoltă, organizează și disciplinează pe muncitori, dar în același timp îi apasă, îi asuprește, duce la degenerarea lor, la mizerie etc. Capitalismul își creează propriul său gropar, creează el însuși elementele unei orînduirii noi, și totodată, dacă nu se produce un „salt“, aceste elemente nu schimbă cu nimic starea generală de lucruri, nu știrbesc

dominația capitalului. Marxismul, ca o teorie a materialismului-dialectic, poate îmbrățișa aceste contradicții ale vieții reale, ale istoriei reale a capitalismului și a mișcării muncitorești. E însă de la sine înțeles că masele învață din viață, nu din cărți, și de aceea unele persoane sau grupuri exagerează într-una, ridicând la rangul de teorie unilaterală, de sistem de tactică unilateral când o trăsătură a dezvoltării capitaliste, când alta, când unele „învățăminte“ ale acestei dezvoltări, când altele.

Ideologii burghezi, liberalii și democrații, întrucît nu înțeleg marxismul, nu înțeleg mișcarea muncitorească contemporană, sar neputincioși în permanență de la o extremă la alta. Când explică totul prin faptul că există oameni răi care „întărită“ o clasă împotriva altei clase, când se consolează cu gândul că partidul muncitoresc este „un partid pașnic al reformelor“. Un produs direct al acestei concepții burgheze despre lume și al influenței ei trebuie considerat atît anarho-sindicalismul cît și reformismul, care se cramponează de o *singură* latură a mișcării muncitorești, ridicând unilateralitatea la rangul de teorie și declarînd că acele tendințe sau trăsături ale acestei mișcări care constituie particularitatea specifică a cutărei sau cutărei perioade, a cutăror sau cutăror condiții de activitate ale clasei muncitoare se exclud reciproc. Or, viața reală, istoria reală *include* aceste tendințe diferite, tot așa cum în natură viața și dezvoltarea includ atît evoluția lentă cît și salturile rapide, întreruperile evoluției treptate.

Revizioniștii socot că toate raționamentele cu privire la „salturi“ și la antagonismul principial dintre mișcarea muncitorească și întreaga societate veche sînt vorbe goale. Ei consideră reformele drept o înfăptuire parțială a socialismului. Anarho-sindicaliștii resping „munca mărunță“, îndeosebi folosirea tribunii parlamentare. În realitate, această tactică se reduce la așteptarea unor „zile mari“, nefiind totodată în stare să adune forțele care creează evenimentele mari. Și unii și alții frînează înfăptuirea a ceea ce este cel mai important, cel mai esențial: unirea muncitorilor în organizații mari, puternice, care să funcționeze

bine, să fie în stare să funcționeze bine în *orice* condiții, să fie pătrunse de spiritul luptei de clasă, să fie pe deplin conștiente de scopurile lor, să fie educate în spiritul unei concepții despre lume cu adevărat marxiste.

Ne vom permite aici o mică digresiune, menționând în paranteză, spre a evita eventuale confuzii, că Pannekoek își ilustrează analiza sa prin exemple luate *exclusiv* din istoria Europei occidentale, în special din istoria Germaniei și a Franței, *fără* să se refere *de loc* la Rusia. Dacă ai uneori impresia că face aluzie la Rusia, aceasta se explică numai prin faptul că tendințele fundamentale care generează anumite abateri de la tactica marxistă se manifestă și la noi, deși între Rusia și Occident există foarte mari deosebiri de ordin cultural, istoric-economic și în ceea ce privește modul de trai.

În sfârșit, o cauză extrem de importantă care generează divergențe în rîndurile participanților la mișcarea muncitorească o constituie modificările pe care le suferă tactica claselor conducătoare, în general, și a burgheziei, în special. Dacă tactica burgheziei ar fi întotdeauna uniformă sau, cel puțin, omogenă, clasa muncitoare ar învăța repede să răspundă printr-o tactică tot atît de uniformă și de omogenă. În realitate însă, în toate țările, burghezia elaborează în mod inevitabil două sisteme de cîrmuire, două metode de luptă pentru a-și apăra interesele și pentru a-și menține dominația, metode care cînd alternează, cînd se împletesc între ele în diferite combinații. Prima este metoda violenței, metoda refuzării oricăror concesiuni mișcării muncitorești, metoda sprijinirii tuturor instituțiilor vechi și perimate, metoda respingerii categorice a reformelor. Aceasta este esența politicii conservatoare, care în Europa occidentală încetează tot mai mult să fie o politică a claselor proprietarilor funciari, devenind în măsură tot mai mare una dintre variantele politicii generale a burgheziei. A doua metodă este metoda „liberalismului“, a unor pași în direcția dezvoltării drepturilor politice, în direcția reformelor, a concesiilor etc.

Dacă burghezia trece de la o metodă la cealaltă, aceasta nu se datorește calculului premeditat al unor anumite per-

soane și nici nu este ceva întâmplător, ci se datorește caracterului profund contradictoriu al propriei ei situații. O societate capitalistă normală nu se poate dezvolta cu succes fără a avea un regim reprezentativ consolidat, fără a acorda anumite drepturi politice populației, care nu se poate să nu aibă exigențe de ordin „cultural“ relativ mari. Aceste exigențe privitoare la un anumit minim de cultură sînt generate chiar de condițiile modului de producție capitalist, cu tehnica lui înaltă, cu complexitatea, elasticitatea și mobilitatea lui și cu ritmul lui rapid de dezvoltare a concurenței mondiale etc. Din această cauză, oscilările în tactica burgheziei, trecerile de la sistemul violenței la sistemul așa-ziselor concesi, sînt caracteristice istoriei tuturor țărilor europene din ultima jumătate de veac, diferite țări aplicînd cu precădere o metodă sau cealaltă în decursul unor anumite perioade. Anglia, de pildă, în perioada 1860—1880 a fost țara clasică a politicii burgheze „liberale“, Germania în perioada 1870—1890 a folosit metoda violenței etc.

Cît timp în Germania a domnit această metodă, ecoul unilateral al acestui sistem — unul dintre sistemele de cîrmuire burgheze — a fost dezvoltarea anarho-sindicalismului sau anarhismului, cum se spunea pe atunci, în rîndurile mișcării muncitorești („tinerii“ la începutul ultimului deceniu al secolului trecut⁴¹, Johann Most la începutul penultimului deceniu al aceluiași secol). Cînd în 1890 a început cotitura spre „concesi“, ea, ca întotdeauna, s-a dovedit a fi și mai primejdioasă pentru mișcarea muncitorească, generînd un ecou tot atît de unilateral al „reformativismului“ burghez : oportunismul din rîndurile mișcării muncitorești. „Scopul pozitiv, real al politicii liberale a burgheziei — spune Pannekoek — este inducerea în eroare a muncitorilor, provocarea unei sciziuni în rîndurile lor, transformarea politicii lor într-o anexă nepuțincioasă a unui pretins reformativism, întotdeauna nepuțincios și efemer“.

Adeseori burghezia reușește să-și atingă pentru un timp scopul prin politica ei „liberală“, care, după observația justă a lui Pannekoek, este o politică „mai șireată“. O

parte dintre muncitori, o parte dintre reprezentanții lor se lasă uneori înșelați de concesiile aparente. Revizioniiștii declară „învechită” teoria luptei de clasă sau încep să ducă o politică care în realitate înseamnă o renunțare la această luptă. Zigzagurile tacticii burgheze duc la întărirea revizionismului în mișcarea muncitorească, făcând deseori ca divergențele din cadrul ei să ajungă la o soluțiune directă.

Toate aceste cauze provoacă divergențe de ordin tactic în rîndurile mișcării muncitorești, în rîndurile proletariatului. Dar între proletariat și păturile mic-burgheze care vin în atingere cu el, inclusiv păturile țărănimii, nu există și nu poate exista un zid chinezesc. Se înțelege de la sine că trecerile unor persoane, grupuri și pături de la mica burghezie la proletariat nu pot să nu genereze, la rîndul lor, oscilări în tactica acestuia.

Experiența mișcării muncitorești din diferitele țări ne ajută să lămurim, pe baza problemelor concrete ale practicii, esența tacticii marxiste, ajută țările mai tinere să distingă mai bine adevărata semnificație de clasă a abaterilor de la marxism și să lupte cu mai mult succes împotriva acestor abateri.

„Zvezda” nr. 1 din 16 decembrie 1910
Semnat: V. I I I n

Se tipărește după textul
apărut în ziar

TOLSTOI ȘI LUPTA PROLETARĂ

Tolstói a biciuit cu o deosebită vigoare și sinceritate clasele dominante, a demascat în modul cel mai pregnant falsitatea intrinsecă a tuturor instituțiilor cu ajutorul cărora se menține actuala societate: biserica, justiția, militarismul, căsătoria „legitimă“, știința burgheză. Dar doctrina lui era în totală contradicție cu viața, cu munca și cu lupta proletariatului, groparul actualiei orînduiri. Și atunci al cui punct de vedere l-a oglindit învățătura lui Lev Tolstói? Prin glasul lui a vorbit toată acea masă de multe milioane a poporului rus care *a ajuns* să-i urască pe stăpînii vieții de astăzi, dar care *nu a ajuns* încă la o luptă conștientă, consecventă, intransigentă, care să meargă pînă la capăt împotriva lor.

Istoria și deznodămîntul mării revoluții ruse au vădit că tocmai așa arăta acea masă care se afla *între* proletariatul conștient, socialist și apărătorii hotărîți ai vechiului regim. Această masă, și în primul rînd țărănimea, a dovedit în timpul revoluției cît de mare este ura ei împotriva vechilor rînduieli, cît de acut simte ea întreaga povară a regimului actual, cît de puternică e năzuința ei spontană de a se elibera de această povară și de a-și făuri o viață mai bună.

Și în același timp această masă a dovedit în cursul revoluției că nu este de ajuns de conștientă în ura ei, că e inconsecventă în lupta ei, că în căutarea unei vieți mai bune ea se limitează la un cadru îngust.

Marele ocean popular răscolit pînă în adîncuri, cu toate slăbiciunile și cu toate laturile lui pozitive, s-a reflectat în doctrina lui Tolstoi.

Din studierea operei literare a lui Lev Tolstoi, clasa muncitoare din Rusia își va cunoaște mai bine dușmanii, iar întregul popor rus, analizînd *doctrina* lui Tolstoi, va trebui să înțeleagă în ce a constat propria sa slăbiciune, care l-a împiedicat să persevereze pînă la capăt în eliberarea sa. El trebuie să înțeleagă acest lucru ca să poată merge înaintea.

Această mișcare înainte este împiedicată de toți aceia care îl proclamă pe Tolstoi „conștiință universală”, „dascăl al vieții”. Este o minciună răspîndită în mod intenționat de liberali, care vor să exploateze latura antirevoluționară a doctrinei lui Tolstoi. Această minciună despre Tolstoi ca „dascăl al vieții” o repetă, după liberali, și unii dintre foștii social-democrați.

Poporul rus va reuși să se elibereze numai atunci cînd își va da seama că nu de la Tolstoi trebuie să învețe cum să lupte pentru o viață mai bună, ci de la proletariat, de la clasa a cărei însemnătate Tolstoi n-a înțeles-o și care este singura în stare să distrugă lumea veche, pe care Tolstoi a urît-o.

„Raboceala Gazeta” nr. 2
din 18 (31) decembrie 1910

Se tipărește după textul
apărut în ziar

ÎNCEPUTUL DEMONSTRAȚIILOR

După trei ani de revoluție, 1905—1907, Rusia a trecut prin trei ani de contrarevoluție, 1908—1910, trei ani de Dumă ultrareacționară, de silnicii și abuzuri deșănțate, de asalt al capitaliștilor împotriva muncitorilor, trei ani în care muncitorilor le-au fost răpitate cuceririle obținute. Absolutismul țarist, care în 1905 a fost numai zdruncinat, dar nu lichidat, și-a adunat forțele, s-a unit cu moșierii și capitaliștii în Duma a III-a și din nou a introdus în Rusia vechile rînduieli. Și mai crîncenă a devenit asupra muncitorilor de către capitaliști, și mai impertinente abuzurile și samavolniciile funcționarilor la orașe și îndeosebi la sate, și mai sălbatice represiunile împotriva luptătorilor pentru libertate, și mai dese cazurile de execuție. Guvernul țarist, moșierii și capitaliștii *se răzbunau* cu o furie turbată pe clasele revoluționare, și în primul rînd pe proletariat, pentru revoluție, ca și cum s-ar fi grăbit să profite de pauza intervenită în lupta de masă pentru a-și nimici dușmanii.

Dar sînt dușmani care pot fi înfrînți în cîteva bătălii, pot fi zdrobiți pentru un timp, dar *nu pot* fi nimiciți. O victorie deplină a revoluției este întru totul posibilă, și o asemenea victorie ar nimici cu desăvîrșire monarhia țaristă, i-ar șterge de pe fața pămîntului pe moșierii iobăgiști, ar da toate pămînturile lor țăranilor fără despăgubire, ar înlocui administrarea birocratică printr-o autoadministrare democratică și prin libertatea politică. Asemenea schimbări sînt nu numai posibile, ci și *necesare* în oricare țară din secolul al XX-lea ; ele au și fost săvîrșite în *toate* statele

europene într-o formă mai mult sau mai puțin completă, cu prețul unei lupte mai mult sau mai puțin îndelungate și îndârjite.

Dar *nici un fel* de victorii ale reacțiunii, nici chiar cele mai depline, *nici un fel* de triumf al contrarevoluției *nu poate* nimici pe dușmanii absolutismului țarist, pe dușmanii asupririi moșierești și capitaliste, pentru că dușmanii aceștia sînt milioanele de muncitori, care se concentrează în măsură tot mai mare în orașe și în marile fabrici, în uzine, la căile ferate. Dușmanii aceștia sînt țărani ruinați, care o duc incomparabil mai greu acum, cînd zemski nacealnicii și țărani bogăți și-au dat mîna ca să-i jefuiască *în baza legii*, ca să ia pămîntul țăranilor cu *incuviințarea* Dumei moșierești și *sub ocrotirea* tuturor autorităților moșierești și militare. Asemenea dușmani cum este clasa muncitoare, cum este țărănimea săracă nu pot fi nimiciți.

Și vedem acum că, după trei ani de dezmăț nerușinat al contrarevoluției, *masele populare*, care au fost cele mai asuprite, împilate, abrutizate, înfricoșate prin tot felul de persecuții, încep să ridice din nou capul, se trezesc iarăși și încep să pornească la luptă. În acești trei ani de execuții, persecuții, represiuni sălbatice, zeci de mii de „dușmani“ ai absolutismului au fost exterminați; alte sute de mii au fost aruncați în închisori sau deportați; s-a băgat spaima în sute și sute de mii. Dar milioanele și zecile de milioane de oameni nu mai sînt cei care au fost înainte de revoluție. *Niciodată* în istoria Rusiei de pînă acum aceste milioane de oameni n-au primit lecții atît de concrete și de edificatoare, n-au trecut printr-o luptă de clasă atît de fățișă. Faptul că în rîndul acestor milioane și zeci de milioane a început o nouă frămîntare, adîncă, surdă, se vede din grevele care au avut loc în vara acestui an și din recente demonstrații.

Atît în perioada de pregătire a revoluției cît și în cursul revoluției, grevele muncitorești din Rusia au constituit cel mai răspîndit mijloc de luptă al proletariatului, clasa înaintată, singura clasă revoluționară pînă la capăt din societatea modernă. Grevele economice și politice, cînd alter-nînd între ele, cînd împletindu-se într-un singur tot indisolubil, au unit masele de muncitori împotriva clasei

capitaliștilor și a guvernului absolutist, au răscolit întreaga societate și au ridicat țărăimea la luptă.

În 1895, când au început greve de masă neîntrerupte, acest lucru a constituit începutul perioadei de pregătire a revoluției populare. În ianuarie 1905, când numărul greviștilor a depășit într-o singură lună cifra de 400 000, acest lucru a constituit începutul revoluției însăși. În toți cei trei ani de revoluție, numărul greviștilor, deși s-a redus treptat (de la aproape 3 000 000 în 1905 la 1 000 000 în 1906 și la 750 000 în 1907), a fost atât de mare cum n-a mai fost niciodată în nici o țară din lume.

În 1908, când numărul greviștilor a scăzut brusc și simțitor (la 176 000), iar în 1909 a scăzut și mai mult (la 64 000), acest lucru a însemnat sfârșitul primei revoluții sau, mai bine zis, sfârșitul primei perioade a revoluției.

Dar iată că din vara acestui an începe un nou avânt. Numărul participanților la grevele economice crește, și crește foarte intens. Perioada dominației *depline* a reacțiunii sutelor negre a luat sfârșit. Începe perioada unui nou avânt. Proletariatul, care *a dat înapoi*, deși cu mari întreruperi, între anii 1905 și 1909, își adună forțele și începe să treacă la *ofensivă*. Înviorarea din unele ramuri ale industriei duce imediat la o înviorare a luptei proletare.

Proletariatul a început. Alte clase și pături, burgheze, democratice, ale poporului continuă. Moartea lui Muromțev, președintele Dumei I, care nu a fost un democrat, ci un liberal moderat, prilejuiește un prim început, timid, al manifestațiilor. Moartea lui Lev Tolstoi prilejuiește, pentru prima oară după o întrerupere de lungă durată, *demonstrații de stradă* la care participă mai ales studenții, dar în parte și muncitorii. Faptul că într-un șir întreg de fabrici și uzine în ziua înmormântării lui Tolstoi a încetat lucrul marchează începutul, deși foarte modest, al unor greve demonstrative.

În ultimul timp, bestialitățile temnicerilor țariști, care la Vologda și la Zerentui au schingiuit pe tovarășii noștri din închisori, prizoniți pentru lupta lor revoluționară eroică, au făcut să crească și mai mult fierberea din rândurile studențimii. Pretutindeni în Rusia au loc întruniri și mitinguri, poliția pătrunde cu forța în universități, îi maltra-

tează pe studenți, îi arestează, prigonește ziarele pentru publicarea celui mai mic adevăr despre tulburări, și prin toate acestea nu face decît să intensifice tulburările.

Proletariatul a început. Tineretul democratic continuă. Poporul rus se trezește la o nouă luptă, se îndreaptă spre o nouă revoluție.

Chiar primul început al luptei a constituit o nouă dovadă că forțele care au zdruncinat puterea țaristă în 1905 și care o vor distruge în această revoluție, ce se apropie, sînt vii. Chiar primul început al revoluției a constituit o nouă dovadă a însemnătății mișcării *de masă*. Nici un fel de persecuții, nici un fel de represii nu pot opri mișcarea din moment ce s-au ridicat *masele*, din moment ce s-au pus în mișcare milioane de oameni. Persecuțiile nu vor face decît să ațîțe lupta, să atragă noi și noi șiruri de luptători. Nici un fel de atentate ale teroriștilor nu vor putea ajuta masele asuprite și nici o forță de pe pămînt nu va fi în stare să oprească masele atunci cînd se vor ridica.

Acum masele au început să se ridice. Poate că acest avînt va progresa rapid, poate că se va desfășura lent și cu întreruperi, dar în orice caz el duce la revoluție. Proletariatul rus a mers în fruntea tuturor în 1905. Fiindu-i viu în minte acest trecut glorios, el trebuie să-și încordeze toate forțele spre a-și reface, a-și consolida, a-și dezvolta organizația sa, partidul său, Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia. Partidul nostru trece acum prin zile grele, dar el este invincibil, așa cum invincibil este și proletariatul.

La lucru deci, tovarăși! Porniți pretutindeni la crearea de organizații, la crearea de celule ale partidului muncitoresc social-democrat și la consolidarea lor, la desfășurarea agitației pe tărîm economic și politic. În prima revoluție rusă, proletariatul a învățat masele populare să lupte pentru libertate; în cea de-a doua revoluție, el trebuie să le ducă la victorie!

CE SE PETRECE LA SATE ?

În presă au loc discuții pe marginea unei cărți noi. Este vorba despre cartea fostului ministru al agriculturii, Ermolov, cu privire la „actuala epidemie de incendii în Rusia“. Presa liberală a relevat că după revoluție cazurile de incendii la sate nu s-au rărit, ci au devenit mai frecvente. Ziarele reacționare s-au făcut ecoul țipetelor și al urletelor lui Ermolov despre „impunitatea incendiatorilor“, despre „teroarea de la sate“ etc. Numărul incendiilor la sate a crescut extraordinar de mult : de pildă, în gubernia Tambov, între 1904 și 1907 *s-au dublat*, în gubernia Orel au crescut de $2\frac{1}{2}$ ori, în gubernia Voronej *de 3 ori*. „Țăranii ceva mai înstăriți — scrie ziarul „Novoe Vreame“, slugarnic în fața guvernului — vor să întemeieze hutore, încearcă să introducă noi metode de cultură, dar volnița sălbătică de la sate îi supune unui asediu de partizani de parcă s-ar afla într-o țară dușmană. Bunurile le sînt incendiate și sînt hăituiți fără încetare, încît «le vine să lase totul baltă și să fugă unde i-or duce ochii»“.

Neplăcute lucruri sînt nevoiți să recunoască partizanii guvernului țarist ! Pentru noi, social-democrații, noile date nu sînt lipsite de interes, întrucît ne confirmă o dată mai mult că guvernul minte, și ne arată jalnica neputință a politicii liberale.

Revoluția din 1905 a dovedit pe deplin că vechile rînduieli din satul rus sînt irevocabil condamnate de istorie. Nici o forță din lume nu va putea consolida aceste rîn-

duieli. Cum pot fi ele transformate ? Masele țărănești au dat un răspuns la această întrebare prin răscoalele lor din 1905, au dat un răspuns prin deputații lor din Duma I și a II-a ⁴². Pământurile moșierești trebuie să fie luate de la moșieri fără răscumpărare. Atîta timp cît 30 000 de moșieri (în frunte cu Nicolaie Romanov) stăpînesc 70 000 000 de desetine de pămînt, iar 10 000 000 de gospodării țărănești o suprafață aproximativ egală, rezultatul nu poate fi decît aservire, mizerie neagră, ruină și stagnare în întreaga economie națională. Și partidul muncitoresc social-democrat a chemat țărănimea la luptă revoluționară. Prin grevele lor de masă din 1905, muncitorii din întreaga Rusie au unit și au îndrumat lupta țărănimii. Planul liberalilor de „a împăca“ pe țărani cu moșierii printr-o „răscumpărare bazată pe o evaluare echitabilă“ a fost un simplu subterfugiu, lipsit de orice conținut, lamentabil și mișelesc.

În ce fel vrea guvernul stolîpinist să transforme vechile rînduieli de la sate ? El vrea să grăbească ruina totală a țărănimii, să mențină proprietatea moșierească, să ajute un mănunchi infim de țărani bogați „să întemeieze hutore“, să acapareze cît mai mult din pămîntul obștilor. Guvernul a înțeles că întreaga masă a țărănimii este împotriva lui și caută să-și găsească aliați în rîndurile bogătanilor de la sate.

Pentru a înfăptui „reforma“ guvernamentală este nevoie de „20 de ani de liniște“, a spus chiar Stolîpin cîndva. Prin „liniște“ el înțelege supunere din partea țăranilor, nici un fel de luptă împotriva violenței. Or, fără violență din partea zemski nacealnicilor și a altor autorități, fără violență la fiecare pas, fără violență împotriva a zeci de milioane de oameni, fără reprimarea celor mai mici manifestări de independență ale acestora, „reforma“ stolîpinistă nu poate fi înfăptuită. Nu pentru o perioadă de 20 de ani, dar nici pentru una de trei ani, Stolîpin nu obține și nu poate obține „liniștea“ : acesta este adevărul neplăcut pe care cartea despre incendiile de la sate a fostului ministru l-a amintit slugilor țarului.

Pentru țărani nu există și nu poate exista altă ieșire din situația de sărăcie lucie, de mizerie, de foamete ucigătoare la care îi condamnă guvernul, decât lupta de masă împreună cu proletariatul pentru răsturnarea puterii țariste. Pregătirea forțelor proletariatului pentru această luptă, crearea, dezvoltarea, consolidarea organizațiilor proletare — iată care este sarcina imediată a P.M.S.D.R.

„Raboceala Gazeta” nr. 2
din 18 (31) decembrie 1910

Se tipărește după textul
apărut în ziar

IVAN VASILIEVICI BABUȘKIN

(NECROLOG)

Trăim vremuri blestemate cînd se poate întîmpla un asemenea lucru : un activist de seamă al partidului, un om cu care partidul se mîndrește, un tovarăș care și-a închinat cu abnegație întreaga lui viață cauzei muncitorești dispăre fără urmă. Și oamenii cei mai apropiați, soția și mama lui, tovarășii cei mai legați de el nu știu ani de-a rîndul ce s-a întîmplat cu el : lîncezește undeva în ocnă, a pierit în vreo închisoare sau a căzut ca un erou în lupta cu dușmanul. Așa s-a întîmplat cu Ivan Vasilievici, care a fost împușcat de *Rennenkampf*. Abia nu de mult am aflat despre moartea lui.

Numele lui Ivan Vasilievici este drag și scump nu numai social-democraților. Toți care l-au cunoscut l-au iubit și l-au stimat pentru energia sa, pentru aversiunea lui față de orice frazeologie, pentru revoluționarismul său profund și consecvent, pentru devotamentul său fierbinte față de cauză. Muncitor din Petersburg, el desfășoară în 1895, împreună cu un grup de tovarăși conștienți, o muncă energetică dincolo de Nevskaia Zastava, printre muncitorii de la fabrica „Semeannikov“, de la fabrica „Aleksandrov“, de la fabrica de sticlă ; organizează cercuri, creează biblioteci și în același timp studiază cu pasiune tot timpul.

El nu era preocupat decît de gîndul de a da o mai mare amploare muncii sale. Participă activ la întocmirea *primului manifest agitatoric*, scos la Petersburg în toamna anului 1894 și adresat muncitorilor de la fabrica „Semeannikov“, pe care-l difuzează chiar el. Cînd se creează la

Petersburg „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“⁴³, Ivan Vasilievici devine unul dintre cei mai activi membri ai acestei uniuni, în cadrul căreia activează pînă în ziua arestării lui. Vechii lui tovarăși de muncă din Petersburg — întemeietorii „Iskrei“⁴⁴ — discută împreună cu el ideea de a crea în străinătate un ziar politic care să contribuie la unificarea și întărirea partidului social-democrat și el sprijină cu înflăcărare această idee. Atîta timp cît Ivan Vasilievici a fost liber, „Iskra“ n-a dus lipsă de corespondențe pur muncitorești. Răsfoiți primele 20 de numere ale „Iskrei“ : aproape toate aceste corespondențe din Șuia, Ivanovo-Voznesensk, Orehovo-Zuevo și din alte localități din centrul Rusiei treceau prin mîna lui Ivan Vasilievici, care căuta să stabilească cea mai strînsă legătură între „Iskra“ și muncitori. Ivan Vasilievici a fost cel mai asiduu corespondent al „Iskrei“ și un înflăcărat adept al ei. Din regiunea centrală, Babușkin pleacă în sudul Rusiei, la Ekaterinoslav, unde este arestat și aruncat în închisoarea din Aleksandrovsk. De aici, tăind cu o pilă grațiile de la fereastră, el evadează împreună cu un alt tovarăș. Fără să cunoască nici o limbă străină, ajunge pînă la Londra, unde se afla pe atunci redacția „Iskrei“. Despre multe lucruri s-a vorbit acolo, multe probleme au fost discutate. Dar lui Ivan Vasilievici nu i-a fost dat să participe la Congresul al II-lea al partidului... Închisoarea și deportarea l-au scos din rînduri pentru multă vreme. Valul revoluționar în creștere ridica noi activiști, noi militanți de partid, iar în timpul acesta Babușkin trăia în nordul îndepărtat, la Verhoiansk, rupt de viața de partid. Dar nu-și pierdea timpul în zadar : învăța, se pregătea pentru luptă, îi învăța pe muncitori, tovarăși de deportare, se străduia să facă din ei social-democrați conștienți și bolșevici. În 1905 a venit amnistia și Babușkin porni spre Rusia. Dar și în Siberia pe vremea aceea lupta era în toi : și acolo era nevoie de oameni ca Babușkin. El intră în comitetul din Irkutsk și se dedică cu trup și suflet muncii. Lua cuvîntul la adunări, desfășura o muncă de agitație social-democrată și muncea la organizarea insurecției. În timp ce Babușkin împreună cu alți cinci tovarăși — ale căror nume nu am reușit să le aflăm — ducea la Cita un transport

mare de arme într-un vagon separat, trenul a fost surprins de expediția de pedepsire condusă de Rennenkampf și toți șase au fost împușcați pe loc, fără nici o judecată, pe marginea unei gropi comune săpate la repezeală. Au murit ca niște eroi. Despre moartea lor au povestit soldații martori oculari și feroviarii care se aflau în același tren. Babușkin a căzut victimă represiunii bestiale a zbirului țarului, dar, murind, el era convins că acea cauză căreia i-a consacrat întreaga sa viață nu va muri, că ea va fi continuată de zeci, de sute de mii, de milioane de alte mâini, că pentru această cauză vor muri și alți tovarăși muncitori, că ei nu vor înceta să lupte pînă cînd nu vor învinge...

★

★ ★

Sînt oameni care au scornit și difuzează legenda că Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia ar fi un partid „de intelectuali“, că muncitorii sînt ruși de el, că muncitorii din Rusia sînt social-democrați fără social-democrație, că aceasta a fost situația îndeosebi înainte de revoluție și, în mare măsură, în timpul revoluției. Liberalii răspîndesc această minciună din ură față de lupta revoluționară a maselor, luptă pe care P.M.S.D.R. a condus-o în 1905, iar unii dintre socialiști își însușesc și ei această teorie falsă fie din nechibzuință, fie din ușurință. Biografia lui Ivan Vasilievici Babușkin, cei zece ani de muncă social-democrată a acestui *muncitor-iskerist* reprezintă o dezmințire concretă a acestei minciuni liberale. I. V. Babușkin este unul dintre acei muncitori înaintați care cu *zece ani* înainte de revoluție au pornit la crearea unui partid *muncitoresc* social-democrat. Fără munca neobosită, perseverentă, eroică a *acestor* elemente înaintate din rîndul masei proletare, P.M.S.D.R. n-ar fi dăinuit nu zece ani, dar nici măcar zece luni. Numai datorită activității *acestor* elemente înaintate, numai datorită sprijinului lor a putut P.M.S.D.R. să se dezvolte pînă la nivelul la care a ajuns în 1905, cînd, în mărețele zile din octombrie și din decembrie, *s-a contopit indisolubil* cu proletariatul păstrînd această legătură prin *deputații muncitorilor* nu numai din Duma a II-a, ci și din Duma a III-a, ultrareacționară.

Liberalii (cadeții) vor să facă din S. A. Muromțev, președintele Dumei I, decedat de curînd, un erou național. Noi, social-democrații, nu trebuie să pierdem nici un prilej pentru a ne exprima disprețul și ura față de guvernul țarist, care a persecutat pînă și pe un funcționar atît de moderat și de inofensiv cum era Muromțev. Muromțev n-a fost decît un funcționar liberal. El n-a fost nici măcar democrat. Se temea de lupta revoluționară a maselor. Aștepta libertatea Rusiei, dar nu ca urmare a unei asemenea lupte, ci din bunăvoința absolutismului țarist, dintr-o *înțelegere* cu acest înverșunat și necruțător dușman al poporului rus. Este ridicol să consideri asemenea oameni eroi naționali ai revoluției ruse.

Dar asemenea eroi naționali există. Sînt oamenii de felul lui Babușkin. Sînt oamenii care nu cu un an sau doi, ci cu zece ani încheiați înainte de revoluție s-au consacrat întru totul luptei pentru eliberarea clasei muncitoare. Sînt oamenii care nu s-au irosit în inutile acțiuni teroriste individuale, ci au activat cu perseverență, cu dîrzenie, în rîndurile maselor proletare, contribuind la dezvoltarea conștiinței *lor*, a organizării *lor*, a activității *lor* revoluționare. Sînt oamenii care s-au situat în fruntea luptei armate a maselor împotriva absolutismului țarist atunci cînd s-a produs criza, cînd a izbucnit revoluția, cînd milioane și milioane de oameni s-au pus în mișcare. Toate cuceririle smulse absolutismului țarist au fost dobîndite *exclusiv* prin lupta maselor, conduse de oameni ca Babușkin.

Fără asemenea oameni, poporul rus ar fi rămas pe vecie un popor de robi, un popor de slugi. Cu asemenea oameni poporul rus își va cuceri eliberarea deplină de sub jugul oricărei exploatare.

Au trecut cinci ani de la insurecția din decembrie 1905. Să sărbătorim această aniversare comemînd pe muncitorii înaintați care au căzut în lupta cu dușmanul. Rugăm pe tovarășii muncitori să adune și să ne trimită amintiri despre lupta din acea vreme și date suplimentare despre Babușkin, precum și despre alți muncitori social-democrați care au căzut în insurecția din 1905. Vrem să scoatem o

broșură în care să povestim viața acestor muncitori. Broșura aceasta va fi cel mai bun răspuns dat tuturor scepticilor și tuturor celor care minimalizează rolul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Broșura aceasta va constitui cea mai indicată lectură pentru tinerii muncitori, care vor învăța din ea cum trebuie să trăiască și să acționeze orice muncitor conștient.

„Raboceaia Gazeta” nr. 2
din 18 (31) decembrie 1910

Se tipărește după textul
apărut în ziar

DESPRE UNELE PARTICULARITĂȚI ALE DEZVOLTĂRII ISTORICE A MARXISMULUI

Doctrina noastră — spunea Engels, vorbind despre sine și despre celebrul său prieten — nu este o dogmă, ci o călăuză în acțiune. Cu o vigoare și o expresivitate admirabilă, această teză clasică subliniază o latură a marxismului care de foarte multe ori este scăpată din vedere. Și prin faptul că o scăpăm din vedere facem ca marxismul să devină unilateral, îl deformăm, îl transformăm în ceva mort, îi răpim sufletul lui viu, subminăm bazele lui teoretice fundamentale — dialectica, teoria dezvoltării istorice multilaterale și pline de contradicții, îi subminăm legătura lui cu problemele practice concrete ale epocii, care se pot schimba la fiecare nouă cotitură a istoriei.

Și în special în epoca noastră, printre cei pe care îi interesează soarta marxismului în Rusia, se întâlnesc de foarte multe ori persoane care pierd din vedere tocmai această latură a lui. Or, pentru oricine este clar că în ultimii ani Rusia a cunoscut cotituri bruște care au făcut să se schimbe într-un ritm neobișnuit de rapid și neobișnuit de radical situația, condițiile social-politice, care determină în modul cel mai direct și imediat condițiile activității, prin urmare și sarcinile activității. Nu vorbesc, desigur, de sarcinile generale și fundamentale, care nu se schimbă o dată cu cotiturile istoriei atâta timp cât nu se schimbă raportul fundamental dintre clase. Este absolut evident că această orientare generală a evoluției economice (și nu numai economice) a Rusiei cât și raportul fundamental dintre diferi-

tele clase ale societății ruse în ultimii ani, să zicem șase ani, nu s-au schimbat.

Dar în acest timp sarcinile activității imediate și directe se schimbau în mod foarte pronunțat, în funcție de schimbările situației social-politice concrete; *prin urmare* nici în marxism, care este o doctrină vie, *nu se putea ca diferite laturi ale lui să nu iasă pe primul plan.*

Pentru a lămuri această idee, să vedem care au fost schimbările intervenite în situația social-politică concretă din ultimii șase ani. De la prima vedere se conturează în fața noastră două perioade de câte trei ani în care se împarte acest interval: prima se termină aproximativ în vara anului 1907, cealaltă în vara anului 1910. Din punct de vedere pur teoretic, prima perioadă de trei ani se caracterizează prin schimbări rapide intervenite în trăsăturile fundamentale ale orînduirii de stat din Rusia, procesul acestor schimbări desfășurîndu-se într-un ritm foarte inegal și amplitudinea oscilațiilor în ambele sensuri fiind foarte mare. Baza social-economică a acestor schimbări din „suprastructură“ a constituit-o o acțiune de masă atît de fățișă și de impunătoare a *tuturor* claselor societății ruse, pe tărîmurile *cele mai diferite* (în Dumă, în afara Dumei, în presă, asociații, întruniri etc.), cum rareori se poate observa în istorie.

Dimpotrivă, a doua perioadă de trei ani se caracterizează — repetăm că de data aceasta ne limităm la un punct de vedere „sociologic“, pur teoretic — printr-o evoluție atît de lentă, încît echivalează aproape cu o stagnare. Nici un fel de schimbări cît de cît vizibile în orînduirea de stat. Nici un fel sau aproape nici un fel de acțiuni fățișe și sub diferite forme ale *claselor* pe cea mai mare parte dintre „arenele“ pe care s-au desfășurat aceste acțiuni în perioada precedentă.

Asemănarea dintre aceste două perioade constă în faptul că, atît în decursul primei cît și în al celei de-a doua perioade, evoluția Rusiei a rămas așa cum a fost și înainte: o evoluție capitalistă. Contradicția dintre această evoluție economică și existența unei serii întregi de instituții feudale, medievale n-a fost înlăturată; și această contradicție a rămas așa cum a fost înainte, nefiind atenuată, ci mai de-

grabă agravată ca urmare a faptului că unele instituții căpătau parțial un conținut burghez.

Deosebirea dintre cele două perioade constă în aceea că, în cursul primei perioade, pe avanscena acțiunii istorice se punea problema : care va fi rezultatul schimbărilor rapide și inegale despre care am vorbit mai sus. Conținutul acestor schimbări nu putea fi altfel decât burghez, dat fiind caracterul capitalist al evoluției Rusiei. Dar există burghezie și burghezie. Burghezia mijlocie și mare, care se situează pe poziția unui liberalism mai mult sau mai puțin moderat, se teme, dată fiind însăși situația ei de clasă, de schimbări bruște și căuta să obțină menținerea unor rămășițe însemnate din vechile instituții atât în orînduirea agrară cât și în „suprastructura“ politică. Mica burghezie de la sate, împletindu-se cu țărănimea care trăiește „din munca brațelor sale“, nu putea să nu tindă la *un alt gen* de prefaceri burgheze, care să lase mult mai puțin loc rămășițelor feudale de tot felul. Muncitorii salariați, în măsura în care erau conștienți de cele ce se petreceau în jurul lor, nu puteau să nu-și formeze o anumită atitudine față de această ciocnire dintre cele două tendințe diferite, care rămîneau amîndouă în cadrul orînduirii burgheze, dar determinau forme cu totul diferite ale acestei orînduirii, o viteză cu totul diferită a dezvoltării ei, o amploare diferită a influenței progresiste pe care o exercita.

Așadar, perioada de trei ani, care s-a scurs nu întîmplător, ci în mod necesar, a pus pe primul plan în marxism problemele care sînt denumite în mod obișnuit probleme de tactică. Nu există o părere mai greșită decât aceea că disputele și divergențele în jurul acestor chestiuni au fost dispute între „intelectuali“, au fost „o luptă pentru cîștigarea influenței asupra proletariatului, care nu a ajuns încă la maturitate“, că ele au exprimat „adaptarea intelectualității la proletariat“, cum cred vehiștii de toate felurile. Dimpotrivă, tocmai din cauză că această clasă ajunsese la maturitate, ea nu putea rămîne indiferentă față de ciocnirea dintre cele două tendințe diferite ale întregii dezvoltări burgheze a Rusiei și nu se putea ca ideologia acesteia să nu dea formulări teoretice corespunzătoare (di-

rect sau indirect, în oglindire directă sau în sens contrar) acestor tendințe diferite.

În a doua perioadă de trei ani, ciocnirea dintre tendințele diferite ale dezvoltării burgheze a Rusiei nu a fost la ordinea zilei, întrucât *ambele* tendințe au fost strivite de „monstru“, au fost împinse pe al doilea plan, au fost oprite de a se manifesta și înăbușite pentru un timp. Monștrii medievali nu numai că au umplut avanscena; ei au umplut și inimile celor mai largi pături ale societății burgheze cu o stare de spirit vehistă, cu un spirit de descurajare, de renegare. Ceea ce a răbufnit la suprafață nu a fost ciocnirea dintre cele două moduri de transformare a vechiului, ci pierderea credinței în orice fel de transformări, spiritul de „supunere“ și de „pocăință“, pasiunea pentru doctrinele antisociale, moda misticismului etc.

Și această schimbare surprinzător de bruscă nu a fost nici întâmplătoare, nici rezultatul exclusiv al presiunii „exterioare“. Perioada anterioară răscolise atât de profund păturile populației care timp de generații, timp de veacuri rămăseseră departe de problemele politice ce le erau străine, încât în mod firesc și inevitabil a apărut „o reconsiderare a tuturor valorilor“, o nouă abordare a problemelor fundamentale, un nou interes pentru teorie, pentru noțiunile elementare, pentru a învăța totul de la început. Milioanele de oameni, deșteptați brusc dintr-un somn îndelungat, puși deodată în fața unor probleme dintre cele mai importante, nu s-au putut menține mult timp la această înălțime, nu au putut să nu facă o pauză, nu s-au putut lipsi de o revenire la chestiunile elementare, de o nouă pregătire care să-i ajute „să digere“ învățămintele nespuse de bogate și să dea unei mase incomparabil mai largi posibilitatea de a porni iarăși înainte, de data aceasta mult mai ferm, mai conștient, mai sigur, mai hotărât.

Dialectica dezvoltării istorice a fost de așa natură, încât în prima perioadă la ordinea zilei s-a pus realizarea unor transformări imediate în toate domeniile vieții țării, iar în a doua perioadă prelucrarea experienței, însușirea ei de către pături mai largi, pătrunderea ei, dacă ne putem exprima astfel, în subsolul, în rîndurile înapoiate ale diferitelor clase.

Tocmai pentru că marxismul nu este o dogmă moartă, o doctrină împietrită, gata făcută, imuabilă, ci o călăuză vie în acțiune, tocmai de aceea era inevitabil ca el să reflecte schimbările surprinzător de bruște survenite în condițiile vieții sociale. O adâncă descompunere, dezorientare, oscilațiile de tot felul, într-un cuvânt o foarte serioasă criză *internă* a marxismului a constituit expresia acestor schimbări. Combaterea hotărâtă a acestei descompuneri, lupta hotărâtă și dîrză pentru *bazele* marxismului s-au pus din nou la ordinea zilei. Pături extrem de largi ale claselor care nu pot face abstracție de marxism atunci cînd își formulează sarcinile și-au însușit în epoca precedentă marxismul într-un mod extrem de unilateral, deformîndu-l, învățînd pe dinafară o „lozincă“ sau alta, un răspuns sau altul la problemele tactice și *neînțelegînd* criteriile marxiste ale acestor răspunsuri. „Reconsiderarea tuturor valorilor“ în diferitele domenii ale vieții sociale a dus la „revizuirea“ celor mai abstracte și mai generale baze filozofice ale marxismului. Influența filozofiei burgheze, cu diferitele ei nuanțe idealiste, s-a manifestat în rîndurile marxiștilor prin molima machistă. Repetarea unor „lozinci“ învățate pe dinafară, dar neînțelese și neaprofundate, a avut ca urmare largă răspîndire a unei frazeologii lipsite de conținut, care în realitate ducea la curente cu desăvîrșire nemarxiste, mic-burgheze, ca, de pildă, „otzovismul“ fățiș sau timid, ori la recunoașterea otzovismului ca „o nuanță legitimă“ a marxismului.

Pe de altă parte, spiritul vehist, spiritul renegării, care a cuprins cele mai largi pături ale burgheziei, a pătruns și în curentul care tinde să îndrumeze teoria și practica marxistă pe făgașul „moderației și al corectitudinii“. Marxistă nu mai este aici decît frazeologia în care sînt înveșmîntate raționamentele, îmbibate pînă în rădăcini de spirit liberal, pe tema „ierarhiei“, a „hegemoniei“ etc.

În articolul de față nu ne propunem, desigur, să analizăm aceste raționamente. E destul să le menționăm pentru a ilustra ceea ce am spus mai sus cu privire la profunzimea crizei prin care trece marxismul, cu privire la legătura dintre această criză și întreaga situație social-economică din perioada prin care trecem. Problemele ridicate de această

criză nu pot fi trecute cu vederea. Nimic nu poate fi mai dăunător și mai neprincipial decât încercările de a ocoli aceste probleme prin frazeologie. Nimic nu poate fi mai important decât strângerea rîndurilor *tuturor* marxștilor conștienți de profunzimea crizei și de necesitatea de a lupta împotriva ei, pentru a apăra bazele teoretice ale marxismului și tezele lui fundamentale, denaturate din direcțiile cele mai opuse prin extinderea influenței burgheze asupra diferiților „tovarăși de drum” ai marxismului.

Precedenta perioadă de trei ani a ridicat, împingînd la o participare conștientă la viața socială, pături foarte largi, care în bună parte acum încep pentru prima oară să ia cu adevărat cunoștință de marxism. În această privință presa burgheză creează mult mai multe confuzii decât înainte și le răspîndește pe o scară mai largă. Descompunerea din cadrul marxismului este deosebit de periculoasă în aceste condiții. De aceea, pentru marxști, înțelegerea cauzelor care fac ca această descompunere să fie inevitabilă în momentul de față și strângerea rîndurilor în vederea luptei consecvente împotriva ei constituie sarcina epocii în sensul cel mai direct și mai precis al cuvîntului.

„Zvezda” nr. 2 din 23 decembrie 1910
Semnat : V. I I I n

Se tipărește după textul
apărut în ziar

EROII „MICILOR REZERVE“

Numărul 10 al revistei lui Potresov & Co., „Nașa Zarea“⁴⁵, pe care l-am primit chiar acum, ne oferă mostre atît de izbitoare de ușurință sau, mai bine zis, de lipsă de principialitate în aprecierea lui Lev Tolstoi, încît considerăm necesar să ne ocupăm de ele imediat, fie și pe scurt.

Iată, de pildă, articolul lui V. Bazarov, noul oștean din oastea lui Potresov. Redacția nu este de acord cu „unele teze“ din acest articol, fără să arate, bineînțeles, care sînt aceste teze. Este mult mai comod așa pentru camuflarea confuziei ! În ce ne privește, ne-ar fi greu să indicăm vreo teză din articolul menționat de natură să nu stîrnească indignarea oricărui om care prețuiește cît de cît marxismul. „Intellectualitatea noastră — scrie V. Bazarov —, zdrobită, acrită, transformată sub raportul gîndirii și moralității într-un fel de mîzgă informă, ajunsă la ultima limită a descompunerii spirituale, a recunoscut în unanimitate în Tolstoi — în Tolstoi luat ca *un tot* — propria ei conștiință“. Este o minciună, o vorbă goală. Intellectualitatea noastră, în general, și intellectualitatea de la „Nașa Zarea“, în special, pare într-adevăr să fie „acrită“, dar ea nu a manifestat și nu putea să manifeste nici un fel de „unanimitate“ în aprecierea asupra lui Tolstoi, nu l-a apreciat și nu putea să-l aprecieze niciodată în mod just pe Tolstoi *luat ca un tot*. Și tocmai lipsa de unanimitate este camuflată prin frazeologia absolut ipocrită, întru totul demnă de „*Novoe Vremea*“, despre „conștiință“. Bazarov nu combate „mîzga“, ci o încurajează.

Bazarov „vrea să reamintească de unele nedreptăți (!!) față de Tolstoi, nedreptăți de care s-au făcut vinovați intelectuali ruși, în general, și noi, radicalii de diverse nuanțe, în special“. Singurul lucru adevărat din toate acestea este că Bazarov, Potresov & Co. sînt tocmai „radicali de diverse nuanțe“, atît de dependenți de „mîzga“ generală, încît, în momentul cînd inconsecvențele și slăbiciunile fundamentale ale concepției despre lume a lui Tolstoi sînt trecute sub tăcere în mod cu totul de neiertat, ei aleargă ca niște cățeluși în urma „tuturor“, strigînd că lui Tolstoi i s-a făcut o „nedreptate“. Ei nu vor să se lase amețiți „cu narcoticul care este atît de răspîndit în rîndurile noastre și pe care Tolstoi îl numește «înverșunare a controversei»“; or, tocmai acestea sînt cuvintele, refrenele cerute de filistini, care cu cel mai adînc dispreț întorc spatele oricărei controverse în jurul unor principii susținute integral și consecvent.

„Forța principală a lui Tolstoi constă tocmai în faptul că el, trecînd prin toate stadiile de descompunere tipică pentru oamenii culți ai epocii noastre, a știut să găsească o sinteză...“. Nu-i adevărat. Tolstoi n-a știut sau, mai exact, n-a putut să găsească o sinteză nici în bazele filozofice ale concepției sale despre lume, nici în doctrina sa social-politică. „Tolstoi a obiectivizat pentru prima oară (!), adică a creat nu numai pentru el, ci și pentru alții, acea religie *pur umană* (pretutindeni subliniat de Bazarov) la care Comte, Feuerbach și alți reprezentanți ai culturii moderne n-au putut decît să viseze în mod subiectiv (!)“ etc. etc.

O asemenea frazeologie este mai primejdioasă decît obișnuita vorbărie filistină. Căci ea înseamnă împodobirea „mîzgăi“ cu flori artificiale, bune doar să inducă lumea în eroare. Cu mai bine de jumătate de veac în urmă, Feuerbach, nefiind în stare „să găsească o sinteză“ în concepția sa despre lume, care sub multe raporturi reprezenta „ultimul cuvînt“ al filozofiei clasice germane, s-a încurcat în „visări subiective“, a căror semnificație negativă a fost de mult apreciată ca atare de către „reprezentanții“ într-adevăr înaintași „ai culturii moderne“. Să declari acum că Tolstoi „a obiectivizat pentru prima

oară“ aceste „visări subiective“ înseamnă să treci în lagărul celor care merg înapoi, înseamnă să lingușești filistinismul, înseamnă să ții isonul vehiștilor.

„Se înțelege de la sine că mișcarea (!?) întemeiată de Tolstoi trebuie să sufere schimbări profunde dacă e într-adevăr sortită să joace un important rol istoric mondial: idealizarea traiului patriarhal-țăărănesc, atracția spre gospodăria naturală și multe alte trăsături utopice ale tolstoismului, care în prezent se scot (!) pe primul plan și care par a fi cele mai esențiale, în realitate sînt tocmai elementele subiective, nelegate în mod necesar de baza «religiei» lui Tolstoi“.

Așadar, Tolstoi „a obiectivizat“ „visările subiective“ ale lui Feuerbach, iar faptul că Tolstoi a oglindit atît în genialele sale opere literare cît și în doctrina sa plină de contradicții particularitățile economice ale Rusiei din secolul trecut, menționate de Bazarov, reprezintă „tocmai elementele subiective“ din doctrina lui. Iată ce se cheamă să nimerești cu oiștea-n gard! Dar un lucru trebuie să recunoaștem: pentru „intelectualitatea zdrobită, acrită“ (etc. cum se spune în pasajul citat mai sus) nu există nimic mai plăcut, mai agreabil, mai de dorit, nimic care să contribuie mai mult la demoralizarea ei decît această preamărire a „visărilor subiective“ ale lui Feuerbach „obiectivizate“ de Tolstoi și această *distragere* a atenției de la problemele istorice-economice și politice concrete care „în prezent sînt scoase pe primul plan“!

Se înțelege că lui Bazarov îi displace îndeosebi „critica vehementă“ pe care „intelectualitatea radicală“ o face doctrinei neîmpotrivirii la rău. Pentru Bazarov „este limpede că aici nu poate fi vorba de pasivitate și cvietism“. Pentru a-și explica ideea, Bazarov se referă la cunoscutul basm despre „Ivan cel Prost“ și îi propune cititorului „să-și închipuie că nu țarul din Tarakania trimite soldați împotriva proștilor, ci chiar domnul acestora, Ivan, a devenit mai deștept, și cu ajutorul acestor soldați, recrutați din rîndurile proștilor și care, în consecință, le sînt apropiați prin întreaga lor factură spirituală, Ivan vrea să-i silească pe supușii săi să îndeplinească unele cerințe nedrepte. Este evident că proștii, care sînt aproape neînarmați și nu cunosc milităria, nici nu se pot gîndi

că ar putea repurta o victorie fizică asupra oștii lui Ivan. Chiar dacă ar opune cea mai energetică «împotrivire prin violență», proștii nu-l pot învinge pe Ivan printr-o acțiune fizică, ci numai prin înrîurirea morală, adică prin așa-numita «demoralizare» a soldaților din oastea lui Ivan“... „Împotrivirea prin violență a proștilor ar duce la același rezultat (dar în condiții mai grele și cu jertfe mai mari) ca și împotrivirea fără violență“... „Ne-împotrivirea la rău prin violență sau, ceea ce este același lucru, armonia între mijloc și scop (!) nu este nicidecum o idee proprie numai predicatorilor morali care rămân în afara societății. Ideea aceasta este o parte integrantă necesară a oricărei concepții unitare despre lume“.

Așa raționează noul oștean din oastea lui Potresov. Nu e cazul să analizăm aici raționamentele lui ; pentru început credem că e de ajuns să reproducem pur și simplu ceea ce este esențial în aceste raționamente și să adăugăm numai cuvintele : acesta-i vehism de cea mai pură speță.

Și iată unul dintre acordurile finale ale cantatei pe tema : urechile nu cresc mai sus de frunte : „N-are rost să prezentăm slăbiciunea noastră drept forță, drept superioritate față de «cvietismul» și de «raționalismul marginal» al lui Tolstoi“ (dar față de inconsecvența raționamentelor lui ?). „Nu se cuvine să procedăm astfel nu numai pentru că aceasta este în contradicție cu adevărul, dar și pentru că aceasta ne-ar împiedica să învățăm de la cel mai mare om al timpurilor noastre“.

Foarte frumos. Dar de ce să vă supărați, domnilor, și de ce să răspundeți printr-o bravadă ridicolă și prin injurii (cum face d-l Potresov în nr. 8—9 al revistei „Nașa Zarea“) de vreme ce Izgoevii vă aprobă, vă binecuvîntează și vă sărută ? De aceste sărutări nu se vor putea spăla nici vechii, nici noii oșteni din oastea lui Potresov.

Statul-major al acestei oștiri a însoțit articolul lui Bazarov de o mică rezervă „diplomatică“. Articolul de fond al d-lui Nevedomski însă, publicat fără nici un fel de rezerve, nu este cu mult mai bun. „Prin faptul că a concentrat în persoana sa — scrie acest retor al intelectualității contemporane — și a întruchipat într-o formă

desăvârșită aspirațiile și tendințele fundamentale ale măreței epoci de abolire a robiei în Rusia, Lev Tolstoi apare ca cea mai pură, cea mai desăvârșită întruchipare a unui principiu ideologic general uman, *principiul conștiinței*“.

Bum, bum, bum... Prin faptul că a concentrat în persoana sa și a întruchipat într-o formă desăvârșită manierele fundamentale ale declamației proprii publicisticii liberale burgheze, M. Nevedomski apare ca cea mai pură, cea mai desăvârșită întruchipare a unui principiu ideologic general uman, *principiul flecărelii*.

O povestire, încă una, cea din urmă * :

„Cînd îi vedem pe toți acești admiratori europeni ai lui Tolstoi, pe toți acești Anatole France sub diferitele lor nume și camerele de deputați care nu de mult, cu o imensă majoritate de voturi, s-au pronunțat împotriva abolirii pedepsei cu moartea și care acum au cinstit printr-un moment de reculegere memoria acestui mare om *integru*, cînd vedem toată această împărăție a echivocurilor, a inconsecvenței, a rezervelor, — cît de măreață, cît de viguroasă, turnată parcă dintr-un singur metal pur, ne apare figura lui Tolstoi, această întruchipare vie a unui principiu unic“.

Uf! vorbele sînt frumoase, dar vezi că din acestea nimic nu-i adevărat. Figura lui Tolstoi nu este turnată din metal și cu atît mai puțin din unul singur, dintr-un metal pur. Iar „toți acești“ admiratori burghezi ai lui Tolstoi „au cinstit printr-un moment de reculegere“ memoria lui nu pentru că el ar fi fost un om „*integru*“, ci *tocmai* pentru că nu avea această calitate.

O singură vorbă bună i-a scăpat, fără să vrea, d-lui Nevedomski. Această vorbă — rezervă — îi califică tot atît de bine pe domnii de la „*Nașa Zarea*“, cum îi califică și caracterizarea intelectualității făcută de V. Bazarov în pasajul reprodus mai sus. Peste tot vedem numai eroi ai „*micilor rezerve*“. Potresov face rezerva că nu este de acord cu machiștii, deși le ia apărarea. Redacția face rezerva că nu e de acord cu „*unele teze*“ ale lui Bazarov, deși pentru oricine este limpede că aici nu este vorba de unele teze. Potresov face rezerva că Izgoev l-a calomniat. Martov face rezerva că nu e în totul de acord

* — Cuvintele lui Pimen din drama istorică a lui A. S. Pușkin : „*Boris Godunov*“, — *Nota trad.*

cu Potresov și cu Levițki, deși tocmai pe aceștia îi servește el cu credință sub raport politic. Toți laolaltă fac rezerva că nu sînt de acord cu Cerevanin, deși aprobă mai mult *a doua* sa carte lichidatoristă, care adîncește „spiritul“ primei sale creații. Cerevanin face rezerva că nu e de acord cu Maslov. Maslov face rezerva că nu e de acord cu Kautsky.

Toți laolaltă sînt de acord numai în privința faptului că nu sînt de acord cu Plehanov și că acesta le aduce învinuirea calomnioasă de lichidatorism, în timp ce el însuși nu este în stare să explice actuala lui apropiere de adversarii săi de ieri.

Nimic mai simplu decît explicația acestei apropieri, de neînțeles pentru oamenii cu rezerve. Atîta timp cît am avut o locomotivă, între noi au existat divergențe foarte accentuate în problema vitezei care corespunde rezistenței acestei locomotive, stocului de combustibil etc., unii susținînd că viteza indicată este, să zicem, de 25, alții de 50 de verste pe oră. Această problemă, ca și orice altă problemă arzătoare, era discutată cu pasiune și uneori chiar cu înverșunare. Discuția — indiferent de problema în jurul căreia se isca — se desfășura în văzul tuturor, în mod deschis și fără nici o reticență, fără a fi estompată prin nici un fel de „mici rezerve“. Și nici unuia dintre noi nu-i trece prin gînd să retracteze ceva sau să se plîngă de „înverșunarea controverselor“. Dar acum, cînd locomotiva s-a deteriorat, s-a împotmolit într-o mlaștină și este înconjurată de intelectuali cu „rezerve“, care chicotesc cu josnicie, spunînd că „nici n-ai ce lichida“, deoarece locomotiva nu mai există, pe noi, participanții la „controversa înverșunată“ de ieri, ne apropie o cauză comună. Fără să retractăm nimic, fără să dăm uitării nimic, fără să promitem că divergențele vor dispărea, noi activăm împreună pentru cauza comună. Ne încordăm întreaga atenție și depunem toate eforturile pentru a ridica locomotiva, pentru a o înnoi, a o întări, a o consolida, a o pune pe șine — despre viteza locomotivei și despre direcția în care trebuie schimbat macazul vom avea tot timpul să discutăm. Sarcina noastră imediată

În această perioadă grea este să creăm ceva în stare să dea o ripostă oamenilor cu „rezerve“ și „intelectualilor înăcriți“, care, direct sau indirect, susțin „mîzga“ ce domnește. Sarcina noastră imediată este să scoatem din pămînt minereul, oricît de grele ar fi condițiile, să extragem din el fierul, să turnăm oțelul concepției marxiste despre lume și al suprastructurilor corespunzătoare acestei concepții.

„Misl“ nr. 1 din decembrie 1910
Semnat : V. I.

Se tipărește după textul
apărut în revistă

IUDUȘKA TROȚKI ȘI SIMȚUL RUȘINII

La plenară, Iudușka Troțki făcea spume la gură împotriva lichidatorismului și otzovismului. Se jura pe toți sfinții că este partinic. Primea subvenție.

După plenară, C.C. a slăbit, vperediştii s-au întărit și au făcut rost de bani. S-au întărit și lichidatorii, care în „Nașa Zarea“, în fața lui Stolîpin, scui-pau în obraz partidul ilegal.

Iudușka a înlăturat din „Pravda“ pe reprezentantul C.C. și a început să scrie articole lichidatoriste în „Vorwärts“⁴⁶. În pofida hotărîrii Comisiei pentru școli⁴⁷, numită de plenară, hotărîre care a stabilit că nici un lector al partidului nu trebuie să se ducă la școala fracționistă a vperediştilor, Iudușka Troțki s-a dus la această școală și a discutat cu vperediştii planul unei prelegeri. În prezent grupul „Vpered“ a publicat acest plan într-o foaie volantă.

Și acest Iudușka se bate cu pumnii în piept și strigă cât îl ține gura că e partinic, asigurându-ne că nu s-a ploconit în fața vperediştilor și a lichidatorilor.

Atît de pătruns este Iudușka Troțki de simțul rușinii.

Scris nu mai tîrziu de 2 (15) ianuarie 1911

Publicat pentru prima dată la 21 ianuarie 1932, în „Pravda“ nr. 21

Se tipărește după manuscris

CARIERA UNUI TERORIST RUS

Acesta este subtitlul cu care și-a prevăzut d-l Rubanovici, reprezentant al partidului socialist-revoluționar ⁴⁸, articolul consacrat morții lui Karaulov, articol apărut în ziarul socialist francez „L'Humanité” ⁴⁹. Într-adevăr, este vorba de o carieră plină de învățăminte.

După 1 martie 1881 d-l Karaulov a venit la Paris și a propus conducătorului partidului „Narodnaia Volea” ⁵⁰ să-l însărcineze pe el cu refacerea organizației. Viitorul renegeat Tihomirov, redactorul revistei „Vestnik Narodnoi Voli” ⁵¹, i-a dat împuternicirile respective. Karaulov s-a înapoiat în Rusia împreună cu Lopatin, Suhomlin și alții. În 1884 este arestat la Kiev, judecat și condamnat la patru ani muncă silnică, în timp ce colegii lui sînt condamnați la moarte sau la muncă silnică pe viață.

Cum se explică această „ciudată — după cum se exprimă d-l Rubanovici — indulgență”. Se spune, ne împărtășește d-l Rubanovici, că președintele tribunalului militar a fost izbit de uluitoarea asemănare dintre Karaulov și fiul său, mort în împrejurări tragice. Dar există „și alte explicații ale acestei indulgențe ciudate”, adaugă d-l Rubanovici, fără să spună care sînt aceste alte explicații *.

În schimb, „cariera” din ultimul timp a lui Karaulov nu dă loc la nici un fel de îndoieli. În 1905 el s-a manifestat atît de fățiș împotriva revoluționarilor, încît ale-

* Este vorba, pare-se, de bănuielile unora că acest Karaulov ar fi făcut în cursul anchetei „depoziții sincere”.

gătorii nu l-au ales nici în Duma I, nici în Duma a II-a. „Dacă aş avea în faţa mea două tabere — a spus la un miting Karaulov (după cum relatează „Birjevîe Vedomosti“⁵²) — şi într-una ar fi trupe guvernamentale, iar în cealaltă revoluţionari cu faimoasa lor lozincă a dictaturii proletariului, aş trece fără să stau pe gânduri de partea celor dintâi împotriva celor din urmă“. Nu este de mirare că Witte a intervenit pentru ca acest om să fie repus în drepturi. Nu este de mirare că în Duma a III-a Karaulov a ocupat unul dintre primele locuri printre cei mai ticăloşi, cadeţii contrarevoluţionari, avînd veşnic pe buze o frază făţarnică.

Ceea ce este de mirare e că se găsesc oameni care se consideră simpatizanţi ai democraţiei şi care acum, cu prilejul morţii lui Karaulov, îl omagiază ca pe un „democrat“, „luptător“ etc.

Ceea ce este de mirare e că d-l Rubanovici, reprezentant al partidului socialist-revoluţionar, poate scrie în organul socialist francez: „Multe i se iartă fostului socialist-revoluţionar care a trecut în tabăra moderaţilor pentru faptul că a ştiut să atingă strunele cele mai nobile“ (este vorba de o şedinţă a Dumei în care cei de dreapta l-au numit pe Karaulov ocnaş, iar el a răspuns că se mîndreşte cu acest lucru).

„Să ierţi“ pentru o frază de efect o carieră de renegat este un lucru în spiritul socialiştilor-revoluţionari. În toate partidele revoluţionare, în toate ţările există renegaţi şi întotdeauna se găsesc printre ei unii meşteri în a produce efecte. Dar ca nişte revoluţionari, reprezentanţi ai unor partide „revoluţionare“, să declare în mod public: „multe i se iartă“ renegatului pentru o replică abilă, aceasta nu prea se întîmplă. Pentru aceasta este nevoie ca în partidul pretins „revoluţionar“ să fie un procent foarte mare de *liberali cu bombă*. Pentru aceasta este nevoie ca liberalii ăştia, rămaşi fără bombă, să se poată aclimatiza în partidele „revoluţionare“, fără să le pese de apărarea principiilor revoluţionare, a preceptelor revoluţionare, a onoarei şi a datoriei revoluţionare.

Se mai poate trage și un alt învățămînt, mai profund, care decurge din „cariera unui terorist rus“. Acesta este învățămîntul luptei de clasă, este ilustrarea faptului că în prezent în Rusia numai *clasele* revoluționare pot constitui un sprijin pentru partidele revoluționare cît de cît serioase. Nu numai Karaulov, ci și *masa* intelectualității burgheze, care nu demult a fost democrată și chiar revoluționară, a întors acum *spatele* democrației și revoluției. Aceasta nu este o întâmplare, ci rezultatul inevitabil al dezvoltării conștiinței de clasă a burgheziei ruse, care și-a dat seama *din experiență* cît de aproape este momentul cînd „tabăra“ monarhiei și tabăra revoluției se vor ridica una împotriva celeilalte, care și-a dat seama din experiență ce alegere trebuie să facă ea, burghezia, cu acest prilej.

Cine vrea să tragă învățăminte din mărețele lecții date de revoluția rusă trebuie să înțeleagă că numai dezvoltarea conștiinței de clasă a proletariatului, numai organizarea *acestei* clase, numai curățirea partidului ei de „tovarăși de drum“ mic-burghezi, de lipsa de principialitate, de oscilările și slăbiciunile care-i caracterizează pe aceștia *pot* duce din nou, și cu siguranță vor duce din nou, la victorii repurtate de popor asupra monarhiei Romanovilor.

„Sozial-Demokrat“ nr. 19—20
din 13 (26) Ianuarie 1911

Se tipărește după textul
apărut în ziar

L. N. TOLSTOI ȘI EPOCA SA

Epoca căreia îi aparține L. Tolstoi și care s-a oglindit extrem de pregnant atît în genialele lui opere literare cît și în doctrina lui este epoca dintre anii 1861 și 1905. E adevărat că activitatea literară a lui Tolstoi a început mai înainte și s-a sfîrșit mai tîrziu decît datele care au marcat începutul și sfîrșitul acestei perioade, dar ca artist și gînditor L. Tolstoi s-a format pe deplin tocmai în această perioadă, al cărei caracter tranzitoriu a generat *toate* trăsăturile caracteristice ale operei lui Tolstoi și ale „tolstoismului“.

În „Anna Karenina“, L. Tolstoi a pus în gura lui K. Levin cuvintele care caracterizează în modul cel mai strălucit esența cotiturii produse în istoria rusă în această jumătate de veac.

„...Discuțiile despre recoltă, despre tocirea muncitorilor etc., discuții care, Levin știa acest lucru, erau socotite ca foarte meschine, ...acum lui Levin îi păreau singurele importante. «Poate că nu aveau importanță pe vremea iobăgiei sau n-au importanță în Anglia. În ambele cazuri, înseși condițiile sînt statornicite; dar acum, cînd la noi toate s-au răsturnat și abia acum se rînduiesc, problema modului în care se vor rîndui aceste condiții este singura problemă importantă în Rusia», gîndea Levin“ (Opere, vol. X, pag. 137).

„La noi toate s-au răsturnat și abia acum se rînduiesc“, cu greu ne-am putea închipui o caracterizare mai precisă a perioadei dintre anii 1861 și 1905. Ce anume „a fost răsturnat“ o știe bine sau, cel puțin, destul de bine orice rus. A fost răsturnată iobăgia și toată „ordinea veche“

care-i corespundea. Ceea ce „abia se rînduiește“ este cu totul necunoscut, străin, de neînțeles pentru cele mai largi mase ale populației. Pentru Tolstoi, această societate burgheză, care „abia se rînduiește“, se conturează confuz, luînd forma unei sperietori: Anglia. Chiar așa, o sperietoare, căci Tolstoi respinge, ca să spunem așa, din principiu, orice încercare de a-și lămuri trăsăturile principale ale orînduirii sociale din această „Anglie“, legătura dintre această orînduire și dominația capitalului, rolul banilor, apariția și dezvoltarea schimbului. Ca și narodnicii, el nu vrea să vadă, închide ochii, respinge ideea că ceea ce „se rînduiește“ în Rusia nu e altceva decît societatea burgheză.

E drept că dacă problema „felului în care se va rîndui“ această societate, societatea burgheză, cu formele ei atît de diferite în „Anglia“, Germania, America, Franța etc., nu era „singura problemă importantă“, ea era totuși foarte importantă din punctul de vedere al sarcinilor imediate puse în fața întregii activități social-politice din Rusia pentru perioada 1861—1905 (ca și pentru perioada noastră). Dar lui Tolstoi acest mod precis, concret-istoric de a pune problema îi este cu desăvîrșire străin. El judecă abstract, admite numai punctul de vedere al principiilor „eterne“ ale moralei, al adevărurilor eterne ale religiei, fără să-și dea seama că acest punct de vedere nu este decît oglindirea ideologică a vechii orînduirii („răsturnate“), a orînduirii iobăgiste, a rînduieiilor popoarelor orientale.

În „Lucerna“ (scrisă în 1857), L. Tolstoi declară că a recunoaște „civilizația“ ca o binefacere este „o cunoaștere închipuită“, care „anihilează cele mai candidе, mai primitive și mai instinctive năzuințe spre bine din firea omului“. „Există un singur conducător infailibil — exclamă Tolstoi —, unul singur: Spiritul Universal, de care sîntem pătrunși“ (Opere, II, 125).

În „Robia epocii noastre“ (scrisă în 1900), Tolstoi, repetînd cu și mai multă insistență aceste invocări ale Spiritului Universal, declară economia politică drept „pseudoștiință“, pentru că ea își ia ca „model“ „mica Anglie, care se află într-o situație cu totul excepțională“, în loc să ia ca model „situația oamenilor din lumea întregă în tot decursul istoriei“. Cum se prezintă această „lume în-

treagă“, ne-o arată articolul „Progresul și definiția culturii“ (1862). Tolstói combate punctul de vedere al „istoricilor“ potrivit căruia progresul ar fi „o lege generală a omenirii“, invocînd „întregul așa-zis Orient“ (IV, 162). „O lege generală a mișcării înainte a omenirii nu există — declară Tolstói —, așa cum vedem din exemplul popoarelor din Orient, care stau pe loc“.

Prin conținutul său istoric real, tolstoismul este tocmai o ideologie a orînduirii orientale, a orînduirii asiatice. De aici și ascetismul lui și neîmpotrivirea la rău, și profundele note de pesimism, și convingerea că „totul e neant, că totul e un neant material“ („Despre sensul vieții“, pag. 52), și credința în „Spirit“, „începutul tuturor lucrurilor“, față de care omul este numai „un lucrător“, „pus să-și mîntuiască sufletul“ etc. Tolstói se arată credincios acestei ideologii și în „Sonata Kreutzer“, cînd spune: „emanciparea femeii nu se face în instituții de învățămînt și nici în parlament, ci în dormitor“, și în articolul publicat în 1862 în care declară că universitățile pregătesc numai „liberali irascibili și bolnavi“, de care „poporul n-are de loc nevoie“, care sînt „dezrădăcinați în mod inutil din mediul lor anterior“ și „care nu-și găsesc locul în viață“ etc. (IV, 136—137).

Pesimismul, neîmpotrivirea la rău, invocările „Spiritalui“ reprezintă o ideologie ce apare în mod inevitabil într-o epocă în care întreaga orînduire veche „s-a răsturnat“ și în care masa, educată în această orînduire veche, masa care a supt o dată cu laptele mamei principiile, deprinderile, tradițiile și credințele acestei orînduiri, nu vede și nu poate vedea ce *caracter* are orînduirea nouă „ce se rînduiește“, care sînt forțele sociale ce o „rînduiesc“ și cum anume „o rînduiesc“, ce forțe sociale sînt *capabile* să aducă izbăvirea de nenumăratele calamități deosebit de grave, caracteristice epocilor de „sfărîmare“.

Perioada 1862—1904 în Rusia a fost tocmai o astfel de epocă de sfărîmare, o epocă în care vechiul se prăbușea definitiv, în văzul tuturor, iar noul abia se rînduia, forțele sociale care făureau această rînduială manifestîndu-se pentru prima oară în mod concret, pe scara largă a întregii națiuni, în acțiuni de masă fățișe și pe cele mai

diferite tărîmuri, abia în 1905. Iar după evenimentele care au avut loc în 1905 în Rusia au urmat evenimente similare într-o seamă întreagă de state tocmai din acest „Orient“ a cărui „imobilitate“ o invoca Tolstoi în 1862. Anul 1905 a marcat începutul sfîrșitului imobilității „Orientului“. Tocmai de aceea a însemnat acest an sfîrșitul istoric al tolstoismului, sfîrșitul întregii epoci în care a fost posibil și inevitabil să fie generată doctrina lui Tolstoi, nu ca un fenomen individual, nu ca un capriciu sau o extravaganță, ci ca o ideologie corespunzătoare condițiilor de viață în care se aflau într-adevăr milioane și milioane de oameni în decursul unei anumite perioade.

Doctrina lui Tolstoi este incontestabil utopică și, prin conținutul ei, reacționară în accepția cea mai precisă și mai profundă a acestui cuvînt. Dar de aici nu urmează de loc nici că această doctrină n-ar fi socialistă, nici că ea n-ar conține elemente critice care pot oferi un material prețios pentru luminarea claselor înaintate.

Există socialism și socialism. În toate țările cu mod de producție capitalist există un socialism care exprimă ideologia clasei care urmează să ia locul burgheziei și există un socialism corespunzător ideologiei claselor cărora le ia locul burghezia. Un asemenea socialism este, bunăoară, socialismul feudal, și de multă vreme, cu mai bine de 60 de ani în urmă, Marx a definit caracterul *acestui* socialism o dată cu definirea caracterului altor forme de socialism ⁵³.

Mai departe. Elementele critice sînt proprii doctrinei utopice a lui L. Tolstoi, așa cum sînt proprii multor sisteme utopice. Dar nu trebuie să uităm observația profundă a lui Marx că însemnătatea elementelor critice în socialismul utopic „sînt în raport invers cu dezvoltarea istorică“. Cu cît se dezvoltă mai mult, cu cît activitatea forțelor sociale care „rînduiesc“ Rusia nouă capătă un caracter mai precis și aduc izbăvirea de calamitățile sociale ale timpurilor noastre, cu atît mai repede socialismul critic-utopic își „pierde orice sens practic și orice justificare teoretică“.

În urmă cu un sfert de veac, în practică, elementele critice din doctrina lui Tolstoi puteau să aducă uneori foloase unora din păturile populației, *în pofida* trăsăturilor

reacționare și utopice ale tolstoismului. În decursul, să zicem, ultimului deceniu, acest lucru nu se putea întâmpla, deoarece din deceniul al 9-lea pînă la sfîrșitul secolului trecut, dezvoltarea istorică a făcut un mare pas înainte. Iar în zilele noastre, după ce o seamă din evenimentele arătate mai sus a pus capăt imobilității „Orientului“, în zilele noastre, cînd ideile conștient-reacționare — în sensul îngust de clasă, în sensul egoist de clasă — ale „vehiștilor“ au căpătat o răspîndire atît de mare în rîndurile burgheziei liberale, cînd de aceste idei s-au contaminat chiar și o parte dintre pseudomarxiști, dînd naștere curentului „lichidatorist“, — în zilele noastre orice încercare de a idealiza doctrina lui Tolstoi, orice încercare de a justifica sau atenua „neîmpotrivirea la rău“ propovăduită de el, invocarea „Spiritului“ de către el, îndemnurile lui la „autoperfecționarea morală“, doctrina lui cu privire la „conștiință“ și la „iubire“ generală, propovăduirea ascetismului, cvietismului etc. aduc un prejudiciu cum nu se poate mai direct și mai profund.

„Zvezda“ nr. 6 din 22 ianuarie 1911
Semnat : V. Ilin

Se tipărește după textul
apărut în ziar

CĂTRE COMITETUL CENTRAL

În legătură cu cererea noastră, circulă (și sînt răspîndite în mod intenționat de lichidatorii-golosiști) zvonuri false cărora considerăm că este de datoria noastră să le opunem o scurtă expunere a fondului chestiunii și a punctului nostru de vedere.

Formal, lucrurile se prezintă astfel. La plenara din ianuarie 1910, între fracțiunea noastră și partid a intervenit un *acord*. Prin acest acord fracțiunea noastră își lua obligația de a se dizolva în cazul cînd se vor dizolva și celelalte fracțiuni. Această condiție n-a fost respectată. *Noi ne reluăm libertatea de a lupta împotriva liberalilor și a anarhiștilor, care sînt încurajați de Troțki, șeful „împăciuatorilor“.* Problema banilor are pentru noi o importanță *secundară*, deși, firește, nu avem de gînd să cedăm blocului format din lichidatori + anarhiști + Troțki banii *fracțiunii* și nu renunțăm nicidecum la dreptul nostru de a demasca acest bloc în fața social-democrației internaționale, de a demasca „bazele“ lui financiare (faimoasele „fonduri“ ale vperediştilor, pe care caută să le ferească de demascare Troțki și golosiștii) *etc.**

În fond, *ne declinăm orice răspundere pentru contribuția politicii „împăciuatoriste“ (adică politica de încurajare a golosiștilor-liberali și a vperediştilor-anarhiști) la*

* Dreptul de a reprezenta fracțiunea a fost acordat *grupului nostru de șase* de la plenară. Din cele șase voturi noi avem *patru*: trei ale celor de la Paris și unul în baza procurii (în scris) din partea lui Meșkovski. Dacă lui Meșkovski i-ar da prin gînd să conteste acest lucru, vom cere mărturia celorlalți membri și membri supleanți bolșevici ai C.C. aleși la Londra⁴⁴, vom cere și mărturia bolșevicilor care s-au afirmat printr-o muncă importantă.

descompunerea partidului. Noi, încă înainte de apariția nr. 12 al O.C., am prevenit partidul în mod oficial și deschis, declarând în foaia volantă intitulată „Golos»-ul lichidatorilor împotriva partidului“ că există un complot împotriva partidului*.

Dacă aceste cuvinte au fost considerate de unii ca o exagerare, apoi evenimentele au confirmat pe deplin exactitatea celor afirmate de noi. Lichidatorii-liberali din afara partidului s-au întărit, au creat o fracțiune („Nașa Zarea“, „Vozrojdenie“, „Delo Jizni“⁵⁵) cu desăvârșire ostilă social-democrației și gata să zădărnicească munca partidului în vederea alegerilor pentru Duma a IV-a. Golosiștii i-au ajutat pe d-nii Potresovi & Co. să descompună partidul, dezorganizând și frînând munca dinăuntru instituțiilor centrale. Biroul din străinătate al C.C. — singurul organ practic permanent — a încăput pe mîna lichidatorilor, în parte datorită neputinței Bundului și a letonilor, în parte datorită sprijinului direct acordat golosiștilor de către elementele lichidatoriste din cadrul acestor organizații naționale. Biroul din străinătate al C.C. nu numai că n-a făcut nimic în vederea unirii *partițiilor* din străinătate, nu numai că n-a dat nici un ajutor în lupta împotriva golosiștilor și a vperediştilor, dar a camuflat „fondurile“ anti-partinice ale anarhiștilor și acțiunile liberalilor.

Datorită sprijinului „împăciuatorist“ al lui Troțki și al ziarului „Golos“, vperediştii s-au constituit într-o fracțiune care dispune de mijloace de transport și de o *agentură*, întărindu-se foarte mult după plenara din ianuarie 1910.

Ceea ce se conturase foarte clar încă la plenară (de pildă apărarea școlii anarhiste de către Troțki + golosiști) s-a desfășurat pînă la capăt. Cu ajutorul împăciuatoriștilor, blocul liberalilor și al anarhiștilor distruge cu nerușinare, din afară, rămășițele partidului și contribuie dinăuntru la descompunerea lui. Jocul formalist de-a „invitarea“ golosiștilor și a troțkiștilor în centre duce la sleirea definitivă de puteri a partițiilor, care și așa sînt destul de slăbiți.

* Vezi Opere complete, vol. 19, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 215—223. — Nota red.

Declinându-ne răspunderea pentru acest joc, noi, *fără să ne pretăm la el*, vom promova linia noastră partinică de apropiere de plehanoviști și de luptă *necruțătoare* împotriva blocului. E de la sine înțeles că vom sprijini *prin toate mijloacele* toate acțiunile C.C. dacă va izbuti să se întrunească în Rusia, să refacă aparatul central din Rusia, să creeze în străinătate o bază organizatorică a partidului (în locul Biroului din străinătate al C.C., organ lichidatorist) și să *pornească acțiunea* împotriva liberalilor și anarhiștilor.

În încheiere, câteva cuvinte despre *sciziunea* cu care ne sperie „împăciunitorii”. Sciziunea *de facto* este acum deplină, deoarece potresoviștii și vperediștii s-au rupt *cu totul* de partid și *nimeni* nu-i va readuce pe linia partinică. Dacă C.C. îi va condamna cu hotărâre ca pe niște liberali și anarhiști, nu se va produce o sciziune *de jure*, deoarece ei nu pot susține o linie *proprie*. Dacă centrele vor înceta jocul de-a „invitarea” liberalilor — slugile lui Potresov (golosiștii) — și a vperediștilor, nu se va produce o sciziune *de jure*, iar muncitorii îi vor părăsi definitiv și pe potresoviști, și pe vperediști. O *altă* politică ar duce la prelungirea *sciziunii*, la încurajarea potresoviștilor și a vperediștilor. În ceea ce ne privește, noi, în calitate de *reprezentanți împuterniciți ai orientării bolșevice*, al căror rol conducător a fost recunoscut de plenara din ianuarie 1910, ne desolidarizăm cu totul de această „altă” politică.

Reprezentanții orientării bolșevice care au semnat la plenară acordul cu C.C. și care au împuternicirea (în baza procurii lui Meșkovski) de a denunța acest acord.

Scris după 22 ianuarie
(4 februarie) 1911

Publicat pentru prima oară în 1933,
în „Culegeri din Lenin” vol. XXV

Se tipărește după manuscris

MARXISMUL ȘI „NAȘA ZAREA“ 56

În „Zvezda“⁵⁷ nr. 4, la revista presei, se arată pe bună dreptate că lichidatorismul și, legată de el, aprecierea problemei hegemoniei preocupă în momentul de față cercurile marxiste și că, pentru a fi rodnică, polemica în jurul acestei probleme importante trebuie să fie principială „și nu o polemică răuvoitoare, o răfuială personală ca aceea angajată în prezent de «Nașa Zarea»“.

Împărtășind într-un tot această părere, voi trece complet sub tăcere ieșirile acestei reviste, care pretinde că se poate înțelege numai *despre cine* este vorba, iar nu și *despre ce* („Nașa Zarea“ nr. 11—12, pag. 47). Voi lua colecția *pe un an* a revistei „Nașa Zarea“ — lucrurile se potrivesc foarte bine, întrucât se împlinește un an de la apariția acestui organ — și voi încerca să analizez *despre ce* este vorba în această revistă.

Numărul 1 al revistei „Nașa Zarea“ a apărut în ianuarie 1910. Încă în nr. 2, din februarie, d-l Potresov a declarat că și disputa dintre machiști și marxiști, și problema lichidatorismului sînt „*fleacuri*“. „Căci — scrie d-l Potresov — îl întreb pe cititor: poate oare exista în vara anului 1909, nu ca o plăsmuire a unei imaginații bolnăvicioase, ci ca o realitate autentică, un curent lichidatorist, un curent care să lichideze ceea ce nu mai este susceptibil de lichidare, ceea ce de fapt nu mai există ca un tot organizat?“ (pag. 61).

Prin această încercare nereușită de a ocoli problema, d-l Potresov a dat cea mai bună și mai neașteptată — ca

Îndrăzneală herostratică — confirmare a părerii pe care intenționa s-o combată. Îndeosebi în ianuarie și februarie 1910 d-l Potresov nu putea să nu știe că adversarii săi nu vor fi de acord cu aprecierea făcută de el asupra situației de fapt. Prin urmare, nu se poate să încerci să te eschivezi spunând că „nu există“, că, „de unde nu-i, nici Dumnezeu nu cere“. Nu are importanță dacă în practică egal cu zero este $\frac{1}{10}$, sau $\frac{1}{20}$, sau $\frac{1}{100}$, sau altă fracție. Important este *dacă există un curent* care consideră că această fracție este un lucru inutil. Important este dacă există vreo divergență principială în ceea ce privește valoarea fracției, în ceea ce privește atitudinea față de ea, în ceea ce privește creșterea ei etc. Răspunzând în fond *tocmai la această* întrebare că „nu există“, că „este egal cu zero“, că „zero nu este decât zero“, d-l Potresov a exprimat perfect curentul lichidatorist pe care-l neagă. Ieșirea lui nu exprima decât o profundă „rea-voință“ (așa cum bine s-a spus în revista presei din nr. 4 al revistei „Zvezda“), o lipsă de sinceritate, de claritate publicistică. Dar tocmai fiindcă nu este vorba de persoane, ci de un curent, Moscova a venit în ajutorul Petersburgului. Revista „Vozrojdenie“ din Moscova, referindu-se cu simpatie la d-l Potresov, în nr. 5 din 30 martie 1910 scria: „Nu există nimic de lichidat, și, vom adăuga noi, visul de a reface această ierarhie în forma ei veche“ etc. „nu este decât o utopie dăunătoare, reacționară“ (pag. 51).

Este cât se poate de limpede că nu este vorba de vechea *formă*, ci de vechiul *fond*. De asemenea este cât se poate de limpede că problema „lichidării“ este indisolubil legată de problema „refacerii“. În comparație cu Potresov, „Vozrojdenie“ a făcut un mic pas înainte, a exprimat *aceeași* idee un picuț mai clar, mai sincer, mai cinstit. Nu este vorba de persoane aici, ci de un curent. Persoanele se pot deosebi nu prin sinceritate, ci prin abilitatea de a se eschiva; curențele însă se manifestă în cazurile, formele și aspectele cele mai variate.

De pildă, d-l Bazarov a fost cândva bolșevic și, poate, chiar continuă să se considere bolșevic — în vremea noastră se întîlnesc fel de fel de ciudățenii. Iar în numărul din aprilie al revistei „Nașa Zarea“, atît de iscusit, atît de

reușit (pentru Potresov) l-a combătut pe d-l Potresov, încît a declarat literalmente că „faimoasa problemă a hegemoniei“ „este una dintre cele mai mari și mai absurde neînțelegeri“ (pag. 87). Notați: d-l Bazarov denumește „faimoasă“ această problemă, adică o problemă care a fost ridicată și este cunoscută în aprilie 1910! Subliniem acest fapt care este foarte important. Subliniem că declarația d-lui Bazarov în sensul că de „hegemonie nu va fi nici pomeneală“ (pag. 88) cu condiția ca mica burghezie de la orașe și sate „să aibă o stare de spirit destul de radicală, îndreptată împotriva privilegiilor politice“ etc., „dar să fie pătrunsă și de un puternic spirit naționalist“, această declarație dovedește, de fapt, o totală neînțelegere a ideii hegemoniei și o renunțare la aceasta. Ceea ce are de făcut „hegemonul“ este tocmai să lupte împotriva „naționalismului“, tocmai să curețe de naționalism „stările de spirit“ pe care le presupune Bazarov. Succesul în acest domeniu nu poate fi măsurat după rezultatele imediate, directe, obținute în prezent. Sînt perioade cînd rezultatele ripostei date naționalismului, spiritului de mlaștină, lichidatorismului, care, în treacăt fie spus, este o manifestare a influenței burgheziei în rîndurile proletariatului, ca și naționalismul, ce cuprinde uneori o parte dintre muncitori —, sînt perioade cînd aceste rezultate se văd după ani de zile, cîteodată după mulți ani. Se întîmplă ca ani de zile abia să pîlpîie o scînteie, pe care mica burghezie o consideră, o declară, o proclamă inexistentă, lichidată, moartă etc., dar care în realitate trăiește, luptă împotriva stării de deprimare și de renegare și se afirmă după trecerea unei perioade îndelungate. Întotdeauna și pretutindeni în lume oportunismul se agață de moment, de ziua de azi, neputînd înțelege legătura dintre „ieri“ și „mîine“. Marxismul cere ca oamenii să înțeleagă limpede această legătură, s-o înțeleagă nu în vorbe, ci în fapte. De aceea marxismul este într-o contradicție ireconciliabilă cu curentul lichidatorist în general, cu negarea hegemoniei în special.

După Petersburg urmează Moscova. După menșevic, d-l Potresov, urmează fostul bolșevic, d-l Bazarov. După Bazarov urmează d-l V. Levițki, un adversar mai sincer,

mai cinstit decît d-l Potresov. În numărul din iulie al revistei „Naşa Zarea“, d-l V. Leviţki scrie : „Dacă înainte ea (forma de unire a muncitorilor conştienţi) era hegemonul în lupta general-naţională pentru libertatea politică, în viitor va fi un partid de clasă (subliniat de d-l Leviţki) al maselor care pornesc mişcarea lor istorică“ (pag. 103).

În această singură frază este cît se poate de bine reflectat, concentrat, concretizat *spiritul* de care sînt pătrunse toate scrierile d-lor Leviţki, Potresovi, Bazarovi, revistele „Vozrojdenie“, „Naşa Zarea“ şi „Delo Jizni“. Citatul din V. Leviţki la care ne referim ar putea fi completat, înlocuit, dezvoltat, explicat prin sute de citate. Este o frază „clasică“ la fel ca şi faimoasa formulă a lui Bernstein : „mişcarea este totul, scopul final nu este nimic“⁵⁸ sau ca formula lui Prokopovici (din „Credo“, 1899) : pentru muncitori — lupta economică ; pentru liberali — lupta politică⁵⁹.

Din punct de vedere teoretic, d-l Leviţki nu are dreptate cînd *opune* hegemonia unui partid de clasă. Dar această contrapunere este suficientă pentru a putea spune : nu marxismul, ci liberalismul reprezintă partidul pe care-l urmează *de fapt* „Naşa Zarea“. Numai teoreticienii liberalismului din întreaga lume (amintiţi-vă, de pildă, de Sombart şi Brentano) concep partidul muncitoresc *de clasă* aşa cum îl „concepe“ Leviţki. Din punctul de vedere al marxismului, clasa care neagă ideea hegemoniei sau nu o înţelege nu este sau încă nu este o clasă, ci o *breslă* sau o sumă de diverse bresle.

Dar d-l Leviţki, care nu este credincios marxismului, este foarte credincios revistei „Naşa Zarea“, *adică* curentului lichidatorist. În ceea ce priveşte esenţa *acestui* curent, el a spus purul adevăr. În trecut a existat (pentru partizanii acestui curent) „hegemonia“, în viitor ea nu va exista, nu trebuie să existe ; dar în prezent ? În prezent există acel conglomerat *amorf* pe care-l constituie cercul de publicişti şi de cititori prieteni ai revistelor „Naşa Zarea“, „Vozrojdenie“, „Delo Jizni“ şi care *acum*, în vara anului 1911, se ocupă cu propovăduirea necesităţii, obligativităţii, utilităţii, legităţii *trecerii* de la hegemonia din

trecut la viitorul partid de clasă în spiritul lui Brentano⁶⁰ (la fel de întemeiat se poate spune: partid de clasă în spiritul lui Struve sau al lui Izgoev). Afirmația potrivit căreia caracterul amorf este unul dintre principiile lichidatorismului au făcut-o deschis adversarii acestuia încă în 1908, *cu un an* înainte de apariția revistei „Nașa Zarea”. Dacă în decembrie 1910 d-l Maevski pune întrebarea ce este lichidatorismul, el nu are decît să consulte răspunsul dat în mod oficial exact cu doi ani în urmă⁶¹. În acest răspuns el va găsi caracterizarea cea mai exactă și mai completă a revistei „Nașa Zarea”, care a început să apară la un an după ce a fost făcută această caracterizare. Cum a fost cu puțință acest lucru? Acest lucru a fost cu puțință pentru că nu a fost și nu este vorba de persoane, ci de un curent care în 1907 s-a conturat (vezi, de exemplu, sfîrșitul broșurii scrise de însuși d-l Cerevanin despre evenimentele din primăvara anului 1907⁶²), în 1908 s-a afirmat în mod vădit, la sfîrșitul lui 1908 a fost caracterizat de adversarii săi, iar în 1910 și-a creat un organ de presă legal și alte organe.

A spune că în trecut a fost hegemonia, iar în viitor trebuie să fie „un partid de clasă” înseamnă a arăta concret legătura care există între lichidatorism și renunțarea la hegemonie, ca și ruptura dintre acest curent și marxism. Marxismul spune: din moment ce în trecut a existat „hegemonie” înseamnă că dintr-o sumă de profesioniști, meserii, bresle s-a format o clasă, deoarece tocmai înțelegerea ideii de hegemonie, tocmai întruchiparea ei în viață prin activitatea acestora face ca suma de bresle să se transforme în clasă. Și, o dată ce s-a ajuns la „clasă”, nici un fel de condiții exterioare, nici un fel de greutăți — nici reducerea întregului la fracție, nici jubilara vehiștilor, nici lașitatea oportuniștilor — nu pot sugruma această mlađiță. Chiar dacă ea nu „se vede” la suprafață (d-nii Potresovi n-o văd sau se fac că n-o văd, *pentru că* nu vor s-o vadă), ea este totuși vie, trăiește, în ea se păstrează și în prezent „trecutul” pe care îl transmite viitorului. Întrucît hegemonia a existat în trecut, marxisții *sînt datori*, în pofida tuturor renegaților de orice fel ar fi ei, să apere ideea hegemoniei în prezent și în viitor; această sarcină

ideologică corespunde întru totul condițiilor materiale care din bresle au creat clasa, care continuă să creeze, să extindă, să întărească clasa, care întăresc împotrivirea acesteia față de toate „manifestările influenței burgheziei“.

Or, revista „Nașa Zarea“ timp de un an nu a făcut altceva decît să se manifeste ca o concentrare a manifestărilor influenței burgheziei asupra proletariatului. Lichidatorismul nu există numai ca un curent format în rîndurile oamenilor care doresc să fie partizani ai clasei respective. El reprezintă doar unul dintre pîrîiașele aceluia torent larg, „regresiv“, comun cîtorva clase, care este propriu perioadei de trei ani 1908—1910 și care, probabil, va fi propriu încă unei perioade de cîțiva ani. În articolul de față am fost nevoit să mă limitez la caracterizarea acestui pîrîiaș pe baza unor citate din nr. 2—7 din revista „Nașa Zarea“. În articolele care vor urma intenționez să mă opresc asupra nr. 10, 11 și 12 ale acestei reviste, ca și asupra unei demonstrații mai amănunțite a ideii că pîrîiașul lichidatorismului nu este decît o parte a torentului vehist.

*Scris după 22 Ianuarie
(4 februarie) 1911*

*Publicat pentru prima oară la 22 aprilie
1911, în nr. 3 al revistei
„Sovremennaja Jizn“ (Baku).
Semnat : V. I I I n.*

*Se tipărește după textul
apărut în revistă*

CEI CARE VOR SĂ NE DESFIINȚEZE

(DESPRE D-L POTRESOV ȘI V. BAZAROV)

Există scrieri care n-au altă însemnătate în afară de caracterul lor herostratic. O scriere într-adevăr de duzină, cum este, de pildă, vestita lucrare „Premise“ a lui Ed. Bernstein, devine un eveniment politic de seamă, manifestul unui curent din cadrul marxismului care se abate pe toată linia de la marxism. Tot astfel și articolul d-lui Potresov despre fleacuri publicat în numărul din februarie anul trecut al revistei „Nașa Zarea“, precum și răspunsul lui V. Bazarov apărut în numărul din aprilie al revistei „Nașa Zarea“, capătă, fără îndoială, o importanță deosebită prin caracterul lor herostratic. Bineînțeles că problemele atinse în aceste articole nu sînt nici pe departe atît de adînci, atît de ample și nu au importanța internațională pe care o au problemele ridicate (mai exact, puse după ce mai întîi au fost puse de burghezie) de Bernstein, daș pentru noi, rușii, în perioada 1908—1909—1910—? acestea sînt probleme de o importanță uriașă, cardinală. De aceea articolul d-lui Potresov și cel al lui V. Barazov *nu* s-au învechit, și trebuie, este obligatoriu să vorbim despre ele.

I

Amator de artificii verbale, de fraze alambicate și chinute, d-l Potresov consacră articolul său „attualei diame a curentelor noastre social-politice“. În realitate însă, el nu a arătat și nu a putut să arate absolut nimic dramatic

În evoluția postrevoluționară a liberalismului, a narodnicismului și a marxismului despre care și-a propus să vorbească. În schimb, raționamentele d-lui Potresov abundă în elemente comice.

„Tocmai liberalismul — scrie d-l Potresov —, în calitate de curent ideologic, oferă un tablou de descompunere și de neputință duse la extrem. Să luăm, de pildă, fisura, care se adâncește tot mai mult, produsă între liberalismul practic și liberalismul teoretizant“, între „empirismul“ ziarului „Reci“ al lui Miliukov și teoriile vehiștilor.

— Destul, stimabile! O fisură care se adâncește tot mai mult s-a produs între ceea ce d-ta și semiliberalii de teapa d-tale ați spus și ați gândit despre cadeți în anii 1905—1906—1907 și ceea ce sînteți nevoiți să recunoașteți, încurcîndu-vă și contraziicîndu-vă, în anii 1909—1910. Contradicția dintre „empirismul“ practicienilor liberali și teoriile domnilor à la Struve s-a făcut foarte net simțită chiar înainte de 1905 : amintiți-vă cum dădea greș „Osvo-bojdenie“⁶³ din acea vreme absolut la fiecare încercare de „a teoretiza“. Dacă acum începeți să vă dați seama că liberalismul „s-a dovedit“ a fi parcă „rupt în două“ (și aceasta este iarăși o jonglerie de cuvinte, o frazeologie goală, deoarece nici vehiștii nu au rupt-o cu „Reci“ și nici „Reci“ cu vehiștii, ci au făcut, fac și vor face casă bună), „steril“, ceva „care atîrnă în aer“, s-a dovedit că nu este decît „partea cea mai puțin stabilă“ (sic!) „a democrației burgheze“, „un votant docil“ etc., strigătele voastre în legătură cu „drama“ liberalismului nu sînt decît un indiciu al tragicomediei iluziilor voastre spulberate. Liberalismul „s-a dovedit“ a fi partea cea mai puțin stabilă a democrației burgheze, dar nu acum, nu în perioada 1908—1910, ci în perioada de trei ani precedentă. „Cei mai puțin stabili“ sînt pseudosocialiștii care servesc oamenilor muștar după ce au terminat masa. Sub aspectul analizat de d-l Potresov, trăsătura caracteristică a perioadei de trei ani precedentă a fost liberalismul „care atîrnă în aer“, „votantul steril“ etc. Atunci recunoașterea acestor trăsături ale liberalismului era sarcina politică a zilei, punerea în gardă a maselor era datoria imperioasă nu numai a socialiștilor, ci și a democrațiilor consecvenți. În martie 1906 și nu în

ЦѢНА 30 КОП.

МЫСЛЬ

ЕЖЕМѢСЯЧНЫЙ
ФИЛОСОФСКИЙ и ОБЩЕСТВЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛЪ.

№ 2.
ЯНВАРЬ.
1911.

СОДЕРЖАНИЕ:

Г. ПЛЕХАНОВЪ. Смѣшеніе представлений (окончаніе).—
Н. Р—КОВЪ. Современная русская аграрная политика
и виды на будущее (окон.).—В. ИЛЬИНЪ. О статистикѣ
стачекъ въ Россіи (гл. II).—Г. Ц—ЧЪ. Къ вопросу объ
иностранныхъ капиталахъ въ Россіи.—В. ИЛЬИНЪ.
Наши упряднителѣ (о г. Потресовѣ и В. Базаровѣ).
НА ТЕМЫ ДНЯ:—ГР. Законъ о лишеніи отъѣха торгово-
промышленныхъ служащихъ. —ПОЛЕМИЧЕСКІЯ ЗА-
МѢТКИ: Р.—1) «Вѣхи» о Толстомъ. 2) Благодушный*
либераль. 3) Совѣтъ г. Клейнбарту.—ИНОСТРАННОЕ
ОБОЗРѢНІЕ: Х. Л. РАППОПОРТЪ. Дѣйствительность
и мечты. П. ОРЛОВСКИЙ. Литературные наброски.—
ОБЩЕСТВЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЖИЗНЬ.—БИ-
БЛИОГРАФІЯ.—НЕКРОЛОГЪ: П. Зингеръ.

МОСКВА.

Coperta revistei „Misl“ nr. 2 din ianuarie 1911 in care au fost publicate capitolul al doilea al articolului lui V. I. Lenin „Despre statistica grevelor din Rusia“ și inceputul articolului „Cei care vor sa ne desființeze (Despre d-l Potresov și V Bazarov)“

Micșorai

februarie 1910 era important ca masele să fie avertizate că liberalismul cadeților atîrnă în aer, că este steril, că drept urmare a condițiilor obiective „votanții docili“ sînt reduși la zero, la o comedie, că victoriile cadeților constituie un zigzag instabil între constituționalismul „serios“ (citește : pseudoconstituționalism) al unui Șipov sau Gucikov și lupta pentru democrație a elementelor care *nu* atîrnă în aer și *nu* se mulțumesc cu contemplarea plină de tandrețe a buletinelor de vot. Fă bine și amintește-ți, stimabile, cine a spus la timp, în martie 1906, acest adevăr despre liberali ? ⁶⁴

Trăsătura caracteristică, specifică acestei perioade de trei ani (1908—1910) nu este nicidecum caracterul „steril“ al liberalismului, faptul că el „atîrnă în aer“ etc. Dimpotrivă. În ceea ce privește neputința de clasă a liberalismului, frica lui de democrație, sărăcia lui politică, nimic nu s-a schimbat, dar această neputință a ajuns la apogeul atunci cînd a existat posibilitatea de a-și manifesta forța, cînd au existat condiții care au dat liberalilor deplina preponderență, fie și numai pe o anumită arenă de acțiune. De pildă, atunci cînd cadeții au avut majoritatea în Duma I, ei ar fi putut folosi această majoritate pentru a sluji democrația sau pentru a frîna democrația, pentru a sprijini democrația (fie și într-o acțiune de mai mici proporții, de pildă în organizarea comitetelor agrare locale) sau pentru a lovi democrația pe la spate. Pentru această perioadă este într-adevăr *characteristic* faptul că cadeții „atîrnau în aer“, că „votantul docil“ s-a dovedit a nu fi altceva decît unul care întocmește mandate pentru viitoarea Dumă octombristă.

Dar în următoarea perioadă de trei ani cadeții, rămî-nînd ceea ce sînt, ceea ce au fost întotdeauna, „atîrnă“ *mai puțin* „în aer“ decît înainte. D-ta, d-le Potresov, semeni leit cu acel erou din eposul popular care își strigă urările și părerile nu tocmai la momentul potrivit. Vehiștii din 1909 „atîrnă“ *mai puțin* „în aer“ decît atîrna Muromțev în 1906, deoarece vehiștii aduc un folos *serios*, aduc servicii *concrete* unei clase care are o mare putere în economia națională a Rusiei, și anume proprietarilor funciari și capitaliștilor. Vehiștii ajută acestor oameni respectabili

să-și adune un arsenal de arme în vederea luptei ideologice-politice împotriva democrației și socialismului : aceasta este o acțiune care *nu poate fi* zădărnicită de nici un fel de dizolvare a Dumei și, în general, de nici un fel de frământări politice pe actualul teren social-economic. Atîta timp cît există clasa moșierilor-proprietari funciari și a capitaliștilor, vor exista și slugile lor în publicistică : alde Izgoev, Struve, Frank & Co. În schimb, „acțiunea“ Muromțevilor și a cadeților din Duma I, în general, a putut fi „zădărnicită“ prin dizolvarea Dumei (deoarece la ei nu era vorba de fapte, ci numai de vorbe care pervertesc poporul, nu care-l slujesc).

Cadeții din Duma a III-a reprezintă același partid, cu aceeași ideologie, cu aceeași politică, în mare măsură cu aceiași oameni ca în Duma I. Și tocmai de aceea cadeții din Duma a III-a „atîrnă“ mult mai puțin „în aer“ decît cei din Duma I. Nu înțelegi acest lucru, stimate domn Potresov ? În cazul acesta în zadar te-ai apucat să discuți despre „actuala dramă a curenților noastre social-politice“ ! Am să-ți spun un secret : și pe viitor, probabil, de-a lungul unei perioade de timp destul de îndelungate, activitatea politică a cadeților nu va fi „sterilă“, nu numai ca urmare a „fecundității“ reacționare a vechiștilor, ci și datorită faptului că, atîta timp cît vor exista în cadrul democrației caracude politice, știucile liberalismului vor avea cu ce să se hrănească. Cît timp există instabilitate în rîndurile socialiștilor, moleșeală, ilustrată în mod concret prin figuri à la Potresov în rîndurile democraților, „empiricii“ liberalismului vor fi suficient de abili pentru a prinde aceste caracude. Cadeți, nu vă amărîți : cît timp trăiesc alde Potresov, nu veți muri de foame !

II

Atunci cînd vorbește despre narodnicism, d-l Potresov reușește și mai puțin s-o scoată la capăt. Pe cadeți îi numește „foști democrați“ și chiar „foști liberali“. Despre țărănime spune : „țărănimea care s-ar încadra în viața politică“ (după părerea d-lui Potresov, ea nu s-a încadrat

încă în această viață) „ar deschide un capitol cu totul nou în istorie, în istoria democrației țărănești, și prin aceasta ar pune cruce democrației vechi, narodnice, a intelectualilor“.

Așadar, cadeții sînt foști democrați, iar țărănimea viitori democrați. Și atunci unde sînt actualii democrați? Sau în Rusia anilor 1905—1907 nu a existat o democrație, o democrație de masă? Și nu există nici în Rusia anilor 1908—1910? Prezentul a fost estompat de Potresov prin diferite fraze „ocolite“ care se eschivează de la fondul problemei, deoarece recunoașterea directă și simplă a prezentului neîndoios infirmă întreaga filozofie lichidatoristă a d-lor Potresovi. Această recunoaștere directă și simplă a faptului istoric care acum este absolut indiscutabil înseamnă recunoașterea faptului că în Rusia cadeții nu au reprezentat *niciodată* o democrație cît de cît de masă, nu au dus *niciodată* o politică democratică, pe cînd țărănimea, acea „țărănime de multe milioane“ de care vorbește și d-l Potresov, a reprezentat și reprezintă această democrație burgheză (cu tot caracterul limitat al democrației burgheze). Tocmai pentru a salva filozofia lichidatoristă recurge d-l Potresov la tot felul de tertipurî în abordarea acestei probleme *fundamentale*. Dar nu o vei putea salva!

Căutînd să ocolească trecutul și prezentul democrației țărănești, d-l Potresov nimerește din nou cu oiștea în gard, vorbind cu încredere despre viitor. Din nou ai venit prea tîrziu, stimabile! D-ta însuși vorbești de „urmările posibile ale legii din 9 noiembrie“, prin urmare chiar d-ta recunoști posibilitatea — desigur, o posibilitate pur abstractă — a succesului acestei legi⁶⁵. Iar în cazul unui astfel de succes, „*noul* capitol al istoriei“ poate fi nu numai un capitol din istoria democrației țărănești, ci și din istoria *agrarienilor* din rîndurile țărănilor.

În Rusia, economia țărănească și, prin urmare, proprietatea funciară țărănească și politică țărănească nu se pot dezvolta altfel decît pe cale capitalistă. În esența lui, programul agrar al narodnicilor, de pildă, sub forma cunoscutei platforme a celor 104 (Duma I și a II-a)⁶⁶, nu numai că nu vine în contradicție cu această dezvoltare

capitalistă, dar, dimpotrivă, înseamnă crearea unor condiții pentru cea mai largă și mai rapidă dezvoltare capitalistă. Actualul program agrar înseamnă, dimpotrivă, dezvoltarea capitalistă cea mai lentă, cea mai îngustă, cea mai împovărată de urmele iobăgiei. Condițiile obiective, istorice-economice, încă n-au arătat care dintre aceste programe va determina, în ultimă instanță, forma relațiilor agrare burgheze în noua Rusie.

Acestea sînt faptele simple pe care reprezentanții lichidatorismului se văd nevoiți să le încurce.

„În timpul tuturor schimbărilor — scrie d-l Potresov referindu-se la schimbările survenite în democrația narodnică, intelectualistă — un singur lucru a rămas neschimbat: țărănimea concretă n-a introdus pînă în prezent (!) corectivul ei în ideologia intelectualistă, care are un substrat țărănesc“.

Este o frază pur vehistă și în întregime falsă. În 1905, pe scena istorică deschisă se afla țărănimea cea mai „concretă“ și mai simplă, masa țărănească, care a adus o serie întreagă de „corective“ „ideologiei intelectualiste“ a narodnicilor și a partidelor narodniciste. Nu toate aceste corective au fost înțelese de narodnici, dar țărănimea le-a adus. În 1906 și 1907 țărănimea cea mai „concretă“ a creat grupurile trudovice și proiectul celor 104, aducînd prin aceasta o serie de corective, relevate în parte chiar de narodnici. Toată lumea recunoaște, de pildă, că țărănimea „concretă“ și-a vădit tendințele gospodărești și s-a declarat în favoarea proprietății în tovărășie și individuale asupra pămîntului în locul „obștii“.

Vehiștii, curățind liberalismul de democrație și transformîndu-l în mod sistematic într-o slugă a sacului cu bani, își îndeplinesc bine menirea istorică atunci cînd declară că mișcarea din 1905—1907 a fost o mișcare intelectualistă și cînd susțin că țărănimea concretă nu a adus un corectiv al ei ideologiei intelectualilor. Tragicomedia lichidatorismului constă tocmai în faptul că el nu este conștient că afirmațiile lui s-au transformat într-o simplă îngînare a ideilor vehiste.

III

Această transformare devine și mai evidentă atunci când d-l Potresov trece la raționamente despre marxism. Intellectualitatea — scrie el — „prin organizarea partidului sub formă de cercuri... pune în umbră proletariatul“. Nu veți putea contesta faptul că această idee a fost pusă în circulație de către burghezie pe scară foarte largă atât prin „Vehi“, cât și prin întreaga presă liberală, și a fost folosită de ea împotriva proletariatului. În același foileton în care a lansat această idee, Akselrod a scris despre „poznașa istorie“ care ar putea să dea democrației burgheze un conducător de școală marxistă. Poznașa istorie s-a servit de groapa cu care Akselrod a avut amabilitatea să-i amenințe pe bolșevici, pentru a-l face să cadă pe Akselrod însuși în această groapă!

Dacă vom lua în considerație faptele istorice obiective, ele *toate*, întreaga epocă din 1905—1907, bunăoară alegerile pentru Duma a II-a (ca să luăm drept exemplu nu un fapt dintre cele mai importante, ci unul foarte simplu), *au demonstrat fără putință de tăgadă* că „organizarea partidului sub formă de cercuri“ nu „l-a pus în umbră“ pe proletar, ci *s-a transformat direct* în organizarea *masei largi* ale proletariatului în partid și în sindicate.

Dar să trecem la problema principală, la „miezul“ raționamentelor herostratice ale d-lui Potresov. El susține că gândirea marxistă „se droghează cu hașishul unor fleacuri“ — lupta împotriva machismului și lupta împotriva lichidatorismului —, „dezbătînd toate problemele posibile, dar nu ceea ce constituie nervul vital al unui curent social-politic cum este cel marxist, nu problemele de economie și nu problemele de politică“. Și cât de numeroase sînt aceste probleme, exclamă d-l Potresov. „Cum se desfășoară dezvoltarea economică a Rusiei, ce deplasări de forțe determină ea la adăpostul reacțiunii, ce se întîmplă la orașe și la sate, ce schimbări aduce această dezvoltare în compoziția socială a clasei muncitoare din Rusia etc. etc.? Unde sînt răspunsurile sau o încercare de a răspunde la aceste probleme, unde este școala economică a marxismului rus?“

Un răspuns sau, în orice caz, o încercare de răspuns este dat de acea „ierarhie“ a cărei existență d-l Potresov o contestă cu rea-voință și în mod fățarnic. Dezvoltarea orînduirii de stat din Rusia în cursul ultimelor trei secole dovedește că ea și-a schimbat caracterul de clasă într-o direcție bine determinată. Monarhia din secolul al XVII-lea, cu Duma ei formată din boieri, nu seamănă cu monarhia birocratică a nobililor din secolul al XVIII-lea. Monarhia din prima jumătate a secolului al XIX-lea nu mai este același lucru cu monarhia din perioada 1861—1904. În 1908—1910 s-a conturat limpede o nouă perioadă, care marchează încă *un pas* în aceeași direcție, căreia i se poate spune direcția monarhiei burgheze. În strînsă legătură cu acest pas este și Duma a III-a, și actuala noastră politică agrară. Așadar, noua perioadă nu este întîmplătoare, ci o treaptă specifică în evoluția capitalistă a țării. Fără să rezolve vechile probleme, nefiind în stare să le rezolve și, prin urmare, *fără să le înlătore*, această perioadă nouă impune folosirea unor metode noi de pregătire a rezolvării în chip vechi a vechilor probleme. În aceasta constă specificul acestei perioade triste, cenușii, grele, dar care era inevitabilă. Din specificul trăsăturilor ei politice și economice rezultă specificul grupărilor ideologice din cadrul marxismului. Pe cei care recunosc necesitatea de a se folosi noi metode de pregătire a rezolvării în chip vechi a vechilor probleme îi apropie terenul practic comun, sarcina comună a perioadei respective, deși în această problemă mai există divergențe: cum trebuia aplicată în perioada precedentă, într-un moment sau altul, vechea rezolvare sau cum trebuia împinsă înainte. Cei care neagă (sau nu înțeleg) noile metode de pregătire ori faptul că avem în față probleme vechi, că mergem spre rezolvarea lor în chip vechi, aceia *în fapt* părăsesc terenul marxismului, sînt *în fapt* prizonierii liberalilor (de pildă Potresov, Levițki etc.) sau ai idealiştilor și sindicaliştilor (ca V. Bazarov etc.).

Fiind prizonieri ai unor oameni străini și ai unor idei străine, atît Potresov cît și Bazarov, împreună cu tovarășii lor de idei, se încurcă în mod inevitabil și ajung într-o situație dintre cele mai ridicole și mai false. D-l Potresov,

bătîndu-se cu pumnii în piept, strigă : „unde este această încercare și care este răspunsul ?“ Martov, care cunoaște și el foarte bine răspunsul, încearcă să convingă oamenii că prin acest răspuns se recunoaște „burghezia la putere“ : procedeul obișnuit al liberalilor de a profita de vremelnică tăcere la care este silit adversarul ! Și, totodată, cu o figură jignită ne adresează întrebarea : ce este lichidatorismul ? Tocmai acest procedeu, stimabililor, cînd oamenii care pretind că fac parte dintr-un „întreg“, profitînd de slăbirea „întregului“, caută să convingă pe ceilalți că nu există „un răspuns“ (în timp ce tocmai „întregul“ a fost cel care a dat „răspunsul“), este unul dintre procedeele proprii lichidatorismului (dacă nu renegării).

Lichidatorismul este „o plăsmuire a unei imaginații bolnăvicioase“, scrie d-l Potresov, deoarece nu poate fi lichidat ceea ce „nu mai este susceptibil de lichidare, ceea ce de fapt nu mai există ca un tot organizat“.

Întrucît nu am posibilitatea să împărtășesc cititorului în întregime părerea mea despre aceste rînduri, i-o voi împărtăși în mod aproximativ întrebîndu-l : cum se numește omul ai cărui colegi și tovarăși de idei apropiați acceptă propunerile convenabile pentru ei ale „întregului“ (tocmai ale „întregului“ ca atare) și care a doua zi declară în presă că „întregul“ nu există ?

Cu acest punct am terminat.

Se pune o problemă de principiu : poate oare punctul de vedere în ceea ce privește necesitatea de a rezolva în chip vechi vechile probleme să se schimbe în funcție de gradul de destrămare sau, dacă vrei, chiar de dispariție a „întregului“ ? Oricine înțelege că nu. Dacă condițiile obiective, dacă trăsăturile economice și politice fundamentale ale epocii actuale cer vechea rezolvare, atunci cu cît e mai puternică destrămarea, cu cît a rămas mai puțin din „întreg“, cu atît trebuie să ne preocupăm în mai mare măsură, cu atît publicistul trebuie să vorbească cu mai multă înflăcărare despre necesitatea „întregului“. Așa cum am mai spus, trebuie să recunoaștem noile metode de pregătire ; dar cine trebuie să le aplice ? Este limpede că „întregul“. Pentru cei care au înțeles însemnătatea perioadei prin care trecem, caracteristicile ei politice fun-

damentale, este limpede că sarcinile publicistului sînt diametral opuse *întregii* linii a d-lor Potresovi. Nici nu este de conceput că ar putea cuiva să-i treacă serios prin gînd să nege legătura dintre „răspunsul“ expus de mine (în problema economicului și politicului în momentul de față) și antilichidatorism.

După ce am tratat această problemă din punct de vedere principial general, să trecem acum la aspectul istoric concret. În perioada 1908—1910, în rîndurile marxiștilor s-a conturat pe deplin curentul care propovăduiește necesitatea rezolvării vechi și care urmează linia corespunzătoare. S-a conturat și un alt curent, *care în toată această perioadă de trei ani* s-a opus recunoașterii „vechii rezolvări“ și creării vechilor forme fundamentale ale întregului. Ar fi ridicol să negăm acest fapt. S-a conturat și un al treilea curent, care în toată această perioadă de trei ani nu a înțeles noile forme de pregătire, importanța activității din cadrul Dumei a III-a etc. Acești oameni au transformat recunoașterea vechii rezolvări într-o frază goală, învățată pe dinafară, dar neînțeleasă, repetată din obișnuință, dar nu *aplicată* în mod conștient în concordanță cu situația schimbată (schimbată, bunăoară, în domeniul activității în Dumă, dar, desigur, nu numai în acest domeniu).

Legătura dintre lichidatorism și starea de spirit filistină generală „de oboseală“ este evidentă. „Cei oboșiți“ (în special cei care au obosit din cauza inactivității) nu sînt preocupați de ideea de a-și elabora pentru ei înșiși un răspuns precis la problema aprecierii economice și politice a momentului actual; nici unul dintre ei nu este de acord cu aprecierea de mai sus, *recunoscută* în mod formal *de toată lumea* ca o apreciere făcută în numele întregului, dar cu toții se tem chiar și de gîndul de a-i opune *propria lor* apreciere precisă, fie chiar o apreciere a colaboratorilor revistelor lichidatoriste „Nașa Zarea“, „Jizn“ etc. „Cei oboșiți“ repetă într-una: vechiul nu mai există, vechiul nu este viabil, vechiul e mortificat etc. etc., dar nici nu se ostenesc să dea un răspuns pur politic, precis formulat la întrebarea obligatorie (obligatorie pentru orice

publicist cinstit) : ce anume trebuie pus în locul vechiului, trebuie oare refăcut „ceea ce nu este susceptibil (chipurile) de lichidare, întrucât a și fost lichidat“ (după Potresov) ? De trei ani înjură ei vechiul, îl împrășcă cu noroi — în-deosebi de la o tribună la care apărătorii vechiului nu au acces — și, sărutându-se tandru cu Izgoevii *, exclamă : ce fleacuri, ce plăsmuire toate aceste discuții despre lichidatorism !

Acestei categorii de „obosiți“ din care face parte d-l Potresov & Co. *nu li se poate aplica cunoscutul vers : „ei n-au trădat, ei au obosit să-și ducă crucea ; mânia lor, obida lor i-au părăsit la grea răscruce“* ⁶⁸.

Această categorie de „obosiți“ care folosesc tribuna publicistului pentru a-și justifica de la înălțimea ei „oboseala“ pricinuită de ceea ce este vechi, faptul că nu doresc să lucreze pe tărîmul vechiului, această categorie este formată din oameni care nu numai că „au obosit“, ci au și trădat.

IV

În categoria „fleacuri“, d-l Potresov include și lupta filozofică a materialiştilor, a marxiştilor, împotriva machiştilor, adică a idealiştilor. D-l Potresov este profund indignat de „bacanala acestei filozofării“ („dragul meu Arkadi Nikolaevici, nu vorbi frumos !“ ⁶⁹) și, numindu-ne pe Plehanov și pe mine dintre materialişti, ne caracterizează ca „oameni politici ai zilei de ieri“. Această expresie m-a făcut să rîd foarte tare. Într-adevăr, aici lăudăroșenia este atît de vizibilă și de amuzantă, încît s-ar cuveni să-i dăm iepurașului nostru o bucățică din urechea ursului. Plehanov etc. sînt „oameni politici ai zilei de ieri“ ! Oameni politici ai zilei de azi sînt, evident, Potresov și „băieții“ lui. E drăguț și sincer !

Cînd lui Arkadi Nikolaevici i se întîmplă în mod excepțional să vorbească fără înflorituri și fără schimonoseli, el își dă singur la cap cu mult succes. Fă un efort, Arkadi Nikolaevici, încearcă să te gîndești : d-ta negi

* Vezi articolul lui din „*Russkaja Misi*“, 1910, despre vehistul Potresov. De aceste sărutări d-l Potresov nu se va putea spăla *n i c i o d a t d*.

lichidatorismul ca orientare *politică* care face o deosebire între *nemenșevism* și *bolșevism*, precum și între Potresov & Co., pe de o parte, și Plehanov și bolșevicii, *pe de altă parte*. Și concomitent cu aceasta d-ta spui despre Plehanov și despre subsemnatul că sîntem „oameni politici ai zilei de ieri“. Ia te uită cîtă sîngăcie: despre Plehanov și despre mine, *laolaltă*, se poate spune că sîntem oameni politici ai zilei de ieri *tocmai* în sensul că pentru noi organizația de ieri, ca formă a mișcării de ieri (de ieri prin *bazele* ei), este obligatorie și astăzi. Ceea ce ne-a despărțit categoric și continuă să ne despartă de Plehanov este problema măsurilor care trebuiau luate într-un moment sau altul de *această* organizație de ieri pe baza *acestei* mișcări de ieri; dar ceea ce ne apropie este lupta împotriva oamenilor care neagă *astăzi* tocmai *bazele* mișcării de ieri (în care se include și problema hegemoniei, la care voi trece imediat), tocmai *bazele* organizației de ieri.

Ei, Arkadi Nikolaevici, nici acum nu înțelegi ce este lichidatorismul? Și acum crezi că ceea ce ne-a făcut, pe Plehanov și pe mine, să ne apropiem este vreun plan machiavelic⁷⁰ sau dorința răutăcioasă de a *înlocui* „zdrobirea“ lichidatorismului printr-o „luptă pe două fronturi“?

Dar să ne întoarcem la „bacanala filozofării“.

„Știm — scrie d-l Potresov — ce brazdă adîncă a săpat în conștiința social-democrației din Germania, la timpul său, lupta dusă de Engels împotriva lui Dühring și cum tezele, s-ar părea, cele mai abstracte au avut în practică o importanță concretă și vie pentru mișcarea clasei muncitoare din Germania...“ Tezele cele mai abstracte au avut o importanță concretă și vie! Din nou o frază goală și nimic mai mult. Încercați să explicați, dacă „puteți“, ce „importanță concretă și vie“ a avut *teza* lui Engels potrivit căreia raționamentele lui Dühring cu privire la timp și spațiu sînt greșite! Tocmai aceasta este nenorocirea d-tale, că *ai învățat pe de rost* ca un elev: „disputa dintre Engels și Dühring a avut o mare importanță“, dar nu *te-ai gîndit* ce însemna aceasta și de aceea repeți cele învățate pe de rost într-o formă greșită, monstruos de greșită. Nu se poate spune că „tezele cele mai abstracte

(ale lui Engels împotriva lui Dühring) au avut în practică o importanță concretă și vie pentru mișcarea clasei muncitoare din Germania“. Tezele cele mai abstracte ale lui Engels au avut importanță pentru că explicau ideologilor clasei muncitoare *în ce constă* caracterul greșit al abaterilor de la materialism spre pozitivism și idealism. Dacă ai fi expus astfel lucrurile, adică dacă în locul frazelor sonore, dar lipsite de conținut, cu privire la „brazda adâncă“, la „importanța concretă și vie a tezelor celor mai abstracte“, ai fi făcut o expunere cât de cât precisă din punct de vedere filozofic a concepțiilor lui Engels, ți-ai fi dat imediat seama că referirea la disputa dintre Engels și Dühring pledează *împotriva* d-tale⁷¹.

„...Cunoaștem — continuă d-l Potresov — rolul luptei împotriva sociologiei subiectiviste în istoria formării marxismului rus...“

Dar rolul pe care l-au avut teoriile pozitivistice și idealiste ale lui Lavrov și Mihailovski în greșelile sociologiei subiectiviste nu-l cunoașteți? D-ta, Arkadi Nikolaevici, de câte ori tragi, nimerești pe alături. Când facem o paralelă istorică, trebuie să scoatem în relief și să indicăm precis ceea ce au asemănător diferite evenimente, căci altfel nu este o comparație istorică, ci vorbe aruncate în vînt. Dacă ne referim la paralela istorică făcută de d-ta, se impune întrebarea: ar fi fost oare posibilă „formarea“ marxismului *rus fără* lămurirea de către Beltov a bazelor materialismului filozofic și a importanței lor pentru combaterea lui Lavrov și Mihailovski? ⁷² La această întrebare nu poate fi decît un singur răspuns, și — dacă din această paralelă istorică tragem o concluzie în privința discuției cu machiștii — acest răspuns este *împotriva* d-lui Potresov.

„...Dar tocmai pentru că cunoaștem toate acestea“ (desigur! acum am văzut ce înseamnă la d-l Potresov „cunoaștem toate acestea“), „dorim să se stabilească, în sfîrșit, o legătură reală, vie între disputa filozofică ce ne preocupă și curentul social-politic marxist, sarcinile și cerințele lui. Iar pînă atunci...“ — urmează o referire la scrisoarea lui Kautsky în care se spune că machismul este o Privatsache (o chestiune particulară), că discuția cu privire la machism este o „fata morgana“ etc.

Referirea lui Kautsky este un model de raționament filistin. Nu este vorba aici de faptul că Kautsky ar fi „neprincipial“, după cum scrie, vrînd să facă pe spiritualul (în genul lui Izgoev), d-l Potresov, ci de faptul că Kautsky *nu știe* cum stau lucrurile cu machismul din Rusia și nici nu are pretenția că știe. În scrisoarea sa, Kautsky recunoaște că Plehanov este un cunoscător al marxismului, își exprimă convingerea că idealismul și marxismul sînt de neîmpăcat și părerea că machismul nu este idealism (sau că nu orice machism este idealism). Nu încapе îndoială că în ceea ce privește acest din urmă punct, și în special în ceea ce privește machismul rus, Kautsky *greșește*. Greșeala lui este perfect scuzabilă, căci el *nu a studiat* machismul în ansamblu și a trimis o scrisoare cu caracter particular în scopul evident de a pune în gardă împotriva exagerării divergențelor. Un publicist marxist rus, care, în aceste condiții, îl invocă pe Kautsky dă dovadă de o lene de a gândi pur filistină și de lașitate în luptă. În 1908, cînd a scris această scrisoare, Kautsky *putea spera* că într-o anumită interpretare machismul „se poate împăca“ cu *materialismul*, dar a ne referi la Kautsky în Rusia din perioada 1909—1910 în legătură cu această problemă înseamnă a porni la o împăcare între machiștii ruși și materialiști. Oare d-l Potresov sau altcineva pornește serios la acest lucru ?

Kautsky nu este neprincipial, în schimb Potresov & Co., care vor să declare machismul drept „o chestiune particulară“, sînt *un model de lipsă de principialitate* în marxismul contemporan rus. Kautsky a fost foarte sincer și nicidecum neprincipial cînd în 1908 i-a sfătuit pe *machiștii ruși*, fără să-i fi citit, să caute să ajungă la o împăcare cu Plehanov, care este un bun cunoscător al marxismului, un materialist, căci Kautsky s-a pronunțat întotdeauna, așa cum s-a pronunțat și în scrisoarea menționată, pentru materialism și împotriva idealismului. Iar d-nii Potresovi & Co., care în 1909—1910 se ascund în spatele lui Kautsky, nu au *nici un dram* de sinceritate, *nici un pic* de respect pentru principialitate.

D-ta, d-le Potresov, nu vezi legătura reală vie între disputa filozofică și curentul marxist ? Atunci permite-mi

mie, omul politic al zilei de ieri, să-ți atrag în mod foarte respectuos atenția fie și numai asupra următoarelor împrejurări și considerente: 1) Disputa cu privire la ceea ce este materialismul filozofic, la ceea ce constituie greșeala abaterilor de la materialism și prin ce sînt primejdioase și reacționare aceste abateri are întotdeauna „o legătură reală vie” cu „curentul social-politic marxist”; altfel nu ar fi marxist, nu ar fi social-politic și nu ar fi curent. Numai niște „oameni politici realiști” mărginiți, reprezentanți ai reformismului sau anarhismului, pot contesta „caracterul real” al acestei legături. 2) Avînd în vedere bogăția și multilateralitatea conținutului de idei al marxismului, nu este de mirare că în Rusia, ca și în alte țări, în diferite perioade istorice au fost scoase pe primul plan cînd o latură, cînd alta a marxismului. În Germania, înainte de 1848, pe primul plan se punea îndeosebi formarea sistemului filozofic marxist, în 1848 ideile politice ale marxismului, în perioada 1850—1870 doctrina economică a lui Marx. În Rusia, înainte de revoluție, pe primul plan se punea îndeosebi aplicarea învățaturii economice a lui Marx la realitatea noastră, în timpul revoluției politica marxistă, după revoluție filozofia marxistă. Aceasta nu înseamnă că se poate îngădui vreodată ignorarea uneia dintre laturile marxismului; aceasta înseamnă numai că precumpănirea interesului pentru o latură sau alta nu este în funcție de dorințele subiective, ci de totalitatea condițiilor istorice. 3) Nu este o întîmplare faptul că perioada reacțiunii sociale și politice, perioada „asimilării” bogătelor învățăminte ale revoluției este perioada în care problemele teoretice fundamentale, printre care și cele filozofice ale oricărui curent *vin*, se situează pe unul dintre primele locuri. 4) Curentele progresiste ale gândirii ruse nu cunosc o tradiție filozofică atît de bogată ca aceea care la francezi este legată de enciclopediștii din secolul al XVIII-lea sau la germani de filozofia clasică de la Kant pînă la Hegel și Feuerbach. De aceea tocmai pentru clasa înaintată din Rusia a fost nevoie de o „clarificare” în domeniul filozofiei și nu-i nimic ciudat în faptul că această „clarificare”, produsă cu întîrziere, a început după

ce această clasă înaintată, în cursul recentelor evenimente mărețe, s-a maturizat pe deplin pentru îndeplinirea rolului ei istoric de sine stătător. 5) De multă vreme se pregătea această „clarificare” în domeniul filozofiei și în alte țări din lume, în măsura în care, de pildă, fizica modernă a ridicat o serie de probleme noi cu care materialismul dialectic trebuia „s-o scoată la capăt”. În această privință, disputa „noastră” (după cum se exprimă Potresov) filozofică are nu numai o anumită importanță, adică nu numai pentru Rusia. Europa a oferit material pentru „împrospătarea” gândirii filozofice, iar Rusia, care rămăsese în urmă, s-a năpustit cu o deosebită „sete”, în perioada acalmiei forțate din 1908—1910, asupra acestui material. 6) Nu de mult Belousov a spus despre Duma a III-a că este o Dumă bigotă. El a sesizat just specificul de clasă al Dumei a III-a în această privință și, pe bună dreptate, a înfierat fariseismul cadeților.

Nu întâmplător, ci în mod *necesar*, întreaga noastră reacțiune, în general, reacțiunea liberală (vehistă, cadetă), în special, „s-a năpustit” asupra religiei. Numai bîta, numai cnutul nu sînt suficiente; bîta s-a cam rupt. *Vehiștii* ajută burghezia înaintată să-și procure o bîtă modernă, ideologică, bîta spirituală. În mod *obiectiv*, machismul, ca varietate a idealismului, este o unealtă a reacțiunii, un promotor al reacțiunii. Lupta de „jos” împotriva machismului nu este întâmplătoare, ci inevitabilă într-o perioadă istorică (1908—1910) cînd „sus” putem vedea nu numai „Duma bigotă” a octombriștilor și Purișkeviciilor, ci și niște cadeți bigoți, o burghezie liberală bigotă.

D-l Potresov „a făcut rezerva” că în momentul de față „nu se ocupă” de „zidirea de Dumnezeu”. Tocmai aceasta îl deosebește pe publicistul filistin și neprincipial Potresov de Kautsky. Kautsky *n-a știut nici* de zidirea de Dumnezeu a machiștilor, *nici* de vehiștii bigoți, *n-a știut și* de aceea *a putut* să spună că nu orice machism este idealism. Potresov știe acest lucru și, prin faptul că „nu se ocupă” de ceea ce este principalul (principalul pentru cel care privește lucrurile *în mod îngust*—„publicistic”), procedează

ca un ipocrit. Întrucît declară că lupta împotriva machismului este „o chestiune particulară“, „din punct de vedere social-politic“, d-l Potresov și cei de o seamă cu el devin complici ai vehiștilor.

V

Trecînd de la d-l Potresov la Bazarov, trebuie să arătăm, în primul rînd, că în problema disputei filozofice, obiectînd primului, am dat un răspuns și celui de-al doilea. Trebuie să adăugăm un singur lucru : îngăduința lui V. Bazarov față de d-l Potresov, străduința lui în a găsi la Potresov „o parte de adevăr“ sînt de înțeles, deoarece d-l Potresov (ca și toți lichidatorii), care în vorbă și formal se delimitează de machism, *în fond* îi face concesii în ceea ce este esențial. Machismul, ca curent și ca grup cu „platformă“, nici nu îndrăznește să ceară altceva decît ca ruptura lui cu marxismul să fie considerată „o chestiune particulară“ ! De aceea nu întîmplător Potresov și Bazarov își fac ochi dulci. Grupul de publiciști lichidatori și grupul de publiciști machiști sînt *într-adevăr solidare* în apărarea, în epoca noastră de destrămare, a „libertății destrămării“ împotriva partizanilor marxismului, împotriva apărătorilor bazelor teoretice ale marxismului. Și această solidaritate *nu* se limitează numai la probleme filozofice, așa cum arată *chiar* V. Bazarov prin articolul său.

Spun : chiar, deoarece tocmai Bazarov s-a distins întotdeauna prin cea mai aprofundată tratare a problemelor serioase ale politicii. Trebuie să menționăm acest lucru pentru a ne face o idee despre importanța oscilărilor de necrezut ale acestui om și nu numai pentru a sublinia activitatea extrem de folositoare depusă în trecut de acest publicist, pe care laurii lui Herostrat nu-l lasă să doarmă.

Herostratică este, de pildă, următoarea declarație a lui Bazarov : „Eu consider că faimoasa problemă a «hegemoniei» este una dintre cele mai mari și mai absurde neînțelegeri ale vremurilor noastre“. Ai zice că asupra machiștilor din rîndurile noastre apasă un blăstem : unii apără „libertatea destrămării“, declarînd că otzovismul

este o nuanță legitimă ; alții, care își dau seama de absurditatea și de primejdia otzovismului, întind direct mâna lichidatorilor în politică. Și în „Nașa Zarea“, și în „Jizn“, și în „Obșcestvennoe Dvijenie“⁷³ lichidatorii sînt aceia care duc un război direct și indirect împotriva ideii hegemoniei. Constatăm cu părere de rău că Bazarov a trecut în lagărul lor.

Care sînt argumentele lui în ceea ce privește fondul chestiunii ? Acum cinci ani hegemonia a fost o realitate. „În momentul de față, din motive lesne de înțeles, această hegemonie nu numai că a dispărut, dar s-a transformat în contrarul său“. Dovadă : „în zilele noastre a da cu piciorul în marxism este o condiție obligatorie pentru a te bucura de popularitate în cercurile democratice ale societății“. Un exemplu : Ciukovski.

Citești și nu-ți vine să-ți crezi ochilor : Bazarov, care se crede marxist, se transformă într-un om de prisos, capabil să se ia la braț cu d-nii Potresovi.

Nu ți-e frică de *dumnezeu*, V. A. Bazarov. Ciukovski și alți liberali, precum și o sumedenie de democrați-trudovici, întotdeauna, dar mai ales din 1906, „au dat cu piciorul“ în marxism, iar în 1906 „hegemonia“ nu a fost o „realitate“ ? Mai scoate puțin capul din vizuina publicațiilor liberali și privește măcar ce atitudine au deputații țărani din Duma a III-a față de deputații muncitori. Simpla confruntare a unor fapte incontestabile privind comportarea lor politică în această perioadă de trei ani, ba chiar și simpla comparare a formulelor lor tranzitorii cu formulele cadeților, ca să nu mai vorbim de o comparație între declarațiile politice făcute în Dumă și condițiile de viață din această perioadă ale păturilor largi ale populației, dovedește în mod incontestabil că și acum hegemonia este o realitate. Hegemonia clasei muncitoare înseamnă influența politică exercitată de aceasta (și de reprezentanții acesteia) asupra celorlalte elemente ale populației în sensul curățirii democratismului lor (atunci cînd există democratism) de adaosuri nedemocratice, în sensul criticării caracterului mărginit și miop al oricărui democratism burghez, în sensul luptei împotriva „cadetismului“ (dacă putem numi astfel conținutul de idei perver-

titor al cuvântărilor și al politicii liberalilor) etc. etc. Nu există ceva mai caracteristic pentru timpurile noastre decât faptul că Bazarov *a putut* scrie asemenea enormități și că s-a găsit un grup de ziaristi care de asemenea se consideră prieteni ai muncitorilor și adepți ai marxismului care pentru această faptă l-au bătut binevoitor pe umăr !

„Este absolut cu neputință să prezicem care va fi situația în momentul cînd va începe un nou avînt, — îi încredințează Bazarov pe cititorii revistei lichidatoriste. — Dacă profilul moral al democrației de la orașe și sate va fi aproximativ același ca cel de acum 5 ani, hegemonia marxismului va deveni din nou realitate... Dar nimic nu ne împiedică să presupunem că fizionomia democrației se va schimba fundamental. Să ne închipuim, de pildă, că mica burghezie din satele și orașele Rusiei va avea o atitudine destul de radicală față de privilegiile politice ale claselor dominante, va fi destul de unită și de activă, dar va fi pătrunsă de un pronunțat spirit naționalist. Întrucît marxistii nu pot să admită nici un compromis cu naționalismul sau cu antisemitismul, e limpede că în aceste condiții nici pomeneală nu va fi de hegemonie“.

Aceasta nu numai că este greșit, dar este și de o stupiditate monstruoasă. Dacă în rîndurile unor anumite pături atitudinea ostilă față de privilegii va fi îmbinată cu naționalismul, nu are oare hegemonul sarcina să explice că această îmbinare împiedică înlăturarea privilegiilor ? Oare lupta împotriva privilegiilor poate să *nu* fie îmbinată cu lupta micilor burghezi care suferă de pe urma naționalismului împotriva micilor burghezi care cîștigă de pe urma naționalismului ? Orice luptă a oricărei mici burghezii împotriva oricăror privilegii poartă *întotdeauna* amprenta mărginirii, a inconsecvenței mic-burgheze, și datoria „hegemonului“ este tocmai de a lupta împotriva acestor aspecte. Bazarov raționează ca un cadet, ca un vehist. Mai exact : Bazarov a trecut în tabăra Potresovilor & Co., care demult raționează în felul acesta.

Ceea ce nu există la suprafață nu există de loc. Ceea ce nu văd alde Ciukovski și Potresov nu este real. Iată premisele raționamentelor lui Bazarov, care sfidează marxismul. Marxismul ne învață că, atîta timp cît există capitalismul, în mod inevitabil masele mic-burgheze vor suferi de pe urma privilegiilor antidemocratice (în teorie

aceste privilegii „nu sînt obligatorii“ în condițiile unui capitalism *pur*, dar procesul *de purificare* a lui se va prelungi pînă la dispariția lui), vor suferi de pe urma asupririi economice. De aceea, atîta timp cît dănuie capitalismul, sarcina „hegemonului“ de a explica izvorul acestor privilegii și al acestei asupririi, de a explica rădăcinile lor de clasă, de a da exemplu de luptă împotriva lor, de a dezvălui caracterul mincinos al metodelor liberale de luptă etc. etc. este o sarcină *veșnică*.

Așa gîndesc marxiștii. Așa privesc ei sarcina de „hegemon“ în lagărul în care condițiile de viață nu permit tolerarea privilegiilor, în lagărul din care fac parte nu numai proletarii, ci și masele semiproletare și mic-burgheze. Pe cînd alde Ciukovski socot că, de vreme ce acest lagăr este prigonit, silit să dea înapoi, să intre în ilegalitate, înseamnă că „hegemonia a dispărut“, „problema hegemoniei a devenit una dintre cele mai absurde neînțelegeri“.

Cînd îl văd pe Bazarov, care spune aceste lucruri rușinoase, braț la braț cu Potresov, Levițki & Co., căutînd să convingă clasa muncitoare că nu are nevoie de hegemonie, *ci* de un partid de clasă, cînd îl văd, pe de altă parte, pe Plehanov care face „tărăboi“ (după expresia plină de dispreț a admirabilului Potresov) la cel mai mic semn care vădește oscilări serioase în problema hegemoniei, îmi spun: bolșevicii ar fi într-adevăr niște fanatici ai literei fracționiste, așa cum i-au zugrăvit dușmanii lor, dacă în aceste condiții ar ezita fie și numai o clipă, dacă s-ar îndoii măcar o secundă că datoria lor, datorie dictată de toate tradițiile bolșevismului, de întregul spirit al învățaturii și politicii acestuia, este de a întinde mîna lui Plehanov, de a-i exprima deplina lor simpatie tovarășească. Între noi au fost și sînt divergențe în problema modului în care trebuiau să acționeze în cutare sau cutare moment „hegemonii“, dar sîntem tovarăși în perioada de destrămare, în lupta împotriva oamenilor pentru care problema hegemoniei este „una dintre cele mai absurde neînțelegeri“. Iar Potresovii, Bazarovii etc. sînt pentru noi oameni străini, tot atît de străini ca și alde Ciukovski.

Să ia notă de acest lucru oamenii buni la suflet care consideră că politica apropierei de Plehanov este o politică „fracționistă”, îngustă, care doresc „s-o lărgescă” în sensul împăcării cu Potresovii, Bazarovii etc., care în ruptul capului nu vor să înțeleagă ce ne face să considerăm acest fel de „împăciuatorism” o prostie iremediabilă sau o intrigă mârșavă.

„Misl” nr. 2 și 3 din
ianuarie și februarie 1911
Semnat : V. Ilin

Se tipărește după textul
apărut în revistă

CADEȚII DESPRE „CELE DOUĂ TABERE“ ȘI DESPRE „UN COMPROMIS REZONABIL“

Răspunsul pe care l-a dat „Reci“ oficiosului guvernului în problema „lozincii“ în vederea alegerilor pentru Duma a IV-a și a actualei grupări de forțe politice constituie un fenomen interesant și semnificativ.

„Reci“ este de acord cu „Russkie Vedomosti“ că „în alegerile pentru Duma a IV-a se vor înfrunța numai două tabere: progresiștii și cei de dreapta“. „Votul urmează să fie dat nu unor partide, nu unor anumiți candidați, ci consolidării în Rusia a regimului constituțional sau împotriva acesteia“. (Cuvântul: „consolidarea“ este de-a dreptul delicios!) „Sensul politic al acestei lozinci... este recunoașterea obiectivă a faptului indiscutabil că linia urmată de guvern a făcut să se unească din nou întreaga opoziție, atît cei care se situează mai la dreapta cît și cei care se situează mai la stînga decît cadeții“. Cadeții vor forma „centrul acestui grup eterogen din punct de vedere politic“, dar, deși fac parte din acest grup, ei „nu vor renunța cîtuși de puțin la programul și la tactica lor anterioară, așa cum nu au renunțat social-democrații la programul și la tactica lor cînd au intrat în blocurile dinainte de octombrie“ (articolul de fond din 21 ianuarie).

„Domnilor, putem răspunde noi tuturor organelor de presă oficioase și oficiale, chiar dv. ne-ați unit... În prezent, pe zi ce trece, curentele politice din Rusia se contopesc tot mai mult în două tabere mari: pentru și contra constituției... Acum sarcina noastră este una singură, din nou una singură, ca și înainte de 17 octombrie...“ (ibid.).

Atunci cînd apreciem aceste raționamente, trebuie să facem o distincție între problema condițiilor în care se vor ține alegerile pentru Duma a IV-a și problema însemnătății social-politice a schimbărilor discutate („a lozincii” și a grupărilor). Condițiile în care vor avea loc alegerile în general, și în provincie în special, vor sili, probabil, „opoziția” să folosească termenul vag, fără partid: „progresiști” într-o măsură și mai mare decît înainte. Refuzul de a legaliza pînă și asemenea partide ca cel al cadeților va duce inevitabil la acest lucru, și nedumerirea afișată de oficiosul guvernamental în această privință nu este, bineînțeles, decît o pură fățarnicie. În orașele mari, așa cum constată cadeții înșiși chiar în același articol de fond, vor fi propuși candidați independenți ai „grupurilor mai de stînga”, după expresia ziarului „*Russkie Vedomosti*”. Chiar și de aici reiese limpede că nu poate fi vorba de două tabere.

Mai departe, de existența curiei muncitorești, formată pe baza actualelor legi electorale, „*Reci*” a binevoit să uite cu totul. În sfîrșit, în ce privește alegerile la sate (curia țărănească), trebuie să spunem că aici chiar *cuvîntul* „progresiști” va fi, desigur, evitat, dar „centrul” *real* al grupurilor „eterogene din punct de vedere politic” sau nedefinite sub raport politic nu-l vor forma, desigur, cadeții.

În acest caz, la ce se reduce discuția cu privire la cele două tabere? La aceea că, vorbind despre situația politică actuală, cadeților le convine să-și limiteze orizontul *numai* la elementele din care se formează majoritatea din Duma a III-a. Domnii cadeți binevoiesc să recunoască drept „tabere” politice numai acea infimă parte a populației reprezentată de aceste elemente. Pînă acum, în acest mic colțișor creat de 3 iunic, împărțirea *fundamentală* a fost: dreapta, octombriștii, cadeții. (Se știe că, în ultimă analiză, fizionomia Dumei a III-a era determinată de două majorități: cea de dreapta-octombriștă și cea octombriștă-cadetă.) În prezent, *aceste trei* elemente se vor împărți (așa cum prezice „*Russkie Vedomosti*”, cu care „*Reci*” este de acord) în două „tabere”: cei de dreapta și progresiștii.

Sîntem perfect de acord că la baza acestor preziceri liberale stau nu numai dorințele liberalilor, ci și fapte obiective: schimbări în situația politică și în starea de spirit politică a burgheziei ruse. Dar nu ne este îngăduit să uităm că despre cele două tabere se poate vorbi numai limitînd cîmpul de observație la majoritatea din Duma a III-a. Nu ne este îngăduit să uităm că semnificația *reală* a tuturor acestor discutii se limitează la tendința de apropiere, de fuziune, de unire a „taberei” octombriștilor și a celei a cadeților într-o „tabără” progresistă (subînțelegîndu-se, bineînțeles, în mod tacit că o parte mai mare sau mai mică din tabăra octombriștilor va trece în tabăra de dreapta). Cînd cadeții spun: „pe noi” ne-au unit, sarcina „noastră” este din nou una singură etc., cuvintele „noi”, „pe noi”, „a noastră” înseamnă *de fapt* octombriști și cadeți, și nimic mai mult.

Dar prin ce au fost uniți „ei” ? care este sarcina „lor” ? care este lozinca „lor” în vederea alegerilor pentru Duma a IV-a ? „Consolidarea constituției”, răspund „*Russkie Vedomosti*” și „*Reci*”. Numai în aparență răspunsul acesta este precis ; de fapt însă, el nu precizează absolut nimic, reducîndu-se la aceeași indicație, complet lipsită de conținut, că ar exista o „linie de mijloc” nedefinită între octombriști și cadeți. Căci atît Miliukov cît și Gucikov sînt de acord că „avem, slavă domnului, o constituție”, dar visează să se înțeleagă nu asupra „consolidării” a ceea ce „*avem*”, ci asupra consolidării a ceea ce nu avem. De asemenea este un vis, și încă unul destul de confuz, dorința ca Miliukov și Gucikov, cadeții și octombriștii de astăzi, „progresiștii de mîine”, să poată cădea de acord asupra definirii conținutului constituției pe care o doresc. Ei nu ar cădea de acord nici asupra formulelor juridice în care își găsește expresia constituția, nici asupra problemei care sînt clasele reale ale căror interese reale trebuie să le satisfacă și să le ocrotească această constituție. De aceea semnificația *reală* a acestei lozinici comune se rezumă la faptul că, deși îi apropie „o sarcină negativă — sarcina luptei împotriva unui adversar comun” (expresia ziarului „*Reci*” din același articol de fond) —, octombriștii și cadeții nu pot să definească sarcinile lor pozitive,

nu pot găsi în taberele lor forțe care ar fi în stare să se urnească din punctul mort la care s-a ajuns.

Recunoașterea faptului că s-a ajuns într-adevăr la un punct mort, că din acest punct și octombriștii și cadeții trebuie să se urnească, că, odată urniți din acest punct mort, și unii și alții, ca atare, sînt absolut neputincioși și-a găsit expresia deosebit de pregnantă în reflecțiile ziarului „*Reci*“ cu privire la „un compromis rezonabil“, reflecții prilejuite de un caz particular.

„Și dacă în cursul controversei care a avut loc în Dumă în legătură cu canalizarea din Petersburg — citim în articolul de fond al ziarului „*Reci*“ din 20 ianuarie — substratul nesănătos al controversei s-a estompat întrucîtva, dacă a fost posibil, chiar pentru centru (adică pentru octombriști), să adere la compromisul rezonabil propus de fracțiunea libertății poporului și acceptat de organele administrative ale orașului, intervenția lui P. A. Stolîpin a smuls cu brutalitate vălul (iar dv., domnilor cadeți, ați dori ca problemele litigioase să rămîna învăluite?) și a scos la iveală vechiul substrat, de care demult s-a scîrbit toată lumea, al luptei *politice* dintre stat și organele de administrare locală“.

Burghezia liberală apare în chip de persoană cu totul și cu totul nevinovată, care visează la „compromisuri rezonabile“ pe o bază practică, nu politică, iar reprezentanții principiilor vechi, „neconstituționaliste“, apar în rolul de educatori politici ce smulg vălurile, ce scot la iveală substratul de clasă! Compromisul rezonabil, susțină liberalul, constă în satisfacerea revendicărilor asupra cărora au căzut de acord cadeții, octombriștii și magnații fără partid ai capitalului (organele de administrare locală ale orașului Petersburg). Nu-i de loc rezonabil să vă facem concesi, răspunde guvernul; rezonabil este numai să ne faceți voi concesi nouă.

O problemă minoră, aceea a asanării Petersburgului, a repartizării rolurilor și drepturilor între organele de administrare locală și autocrație, a oferit un prilej pentru lămurirea unor adevăruri de o importanță destul de mare. Într-adevăr, ce este „mai rezonabil“: dezideratele, visu-

rile, revendicările întregii burghezii sau puterea, să zicem, a Consiliului nobilimii unite⁷⁴ ?

Pentru ziarul „*Reci*“, ca și pentru întregul partid cadet, criteriul după care se apreciază caracterul „rezonabil“ al compromisului constă în aprobarea lui de către oameni de afaceri, afaceriști, magnați, de înșiși octombriștii, de înșiși conducătorii organelor de administrare locală a orașului Petersburg. Dar realitatea concretă — oricât ar fi ea de înfrumusețată prin văluri de felul frazei : „avem, slavă domnului, constituție“ — zădărnicește aceste compromisuri și smulge vălurile cu destulă brutalitate.

Concluzii : voi ne-ați unit, spune „*Reci*“ oficiosului guvernamental. — Pe care „ne“ ? — Reiese că este vorba de octombriști și de cadeți. — Pe ce bază i-au unit ? — Pe baza sarcinii comune : consolidarea constituției. — Dar ce trebuie să se înțeleagă prin constituție și consolidarea ei ? — Un compromis rezonabil între octombriști și cadeți. — Care este criteriul după care se apreciază caracterul rezonabil al unor astfel de compromisuri ? — Aprobarea lor de către reprezentanți de cea mai rea speță ai capitalismului rus gen „Kolupaev“⁷⁵, cum sînt membrii Dumei orașenești din Petersburg. — Și care este rezultatul practic al acestor compromisuri rezonabile ? — Rezultatul este că P. A. Stolîpin, sau Consiliul de stat, sau Tolmacev etc. etc. „zădărnicesc cu brutalitate“ aceste compromisuri... O, oameni politici practici !...

...Dar nu cumva la alegerile pentru Duma a IV-a va exista o a treia tabără, care să-și dea seama cît este de nerezonabilă, de ridicolă, de naivă politica „compromisului rezonabil“ promovată de cadeți ? Ce părere aveți în această privință, domnilor de la „*Reci*“ și de la „*Russkie Vedomosti*“ ?

CINCIZECI DE ANI DE LA DESFIINȚAREA IOBĂGIEI

La 19 februarie 1911 se împlinesc 50 de ani de la desființarea iobăgiei în Rusia. Pretutindenii se fac pregătiri pentru sărbătorirea acestei aniversări. Guvernul țarist ia toate măsurile pentru ca în biserici și în școli, în cazărmi și în cadrul lecturilor publice să se propovăduiască în exclusivitate ideile ultrareacționare cu privire la așa-numita „eliberare” a țăranilor. De la Petersburg se trimit în grabă circulare în toate colțurile Rusiei cu recomandarea pentru toate instituțiile de orice fel să nu ceară alte cărți și broșuri pentru a fi difuzate în popor decât cele editate de „Clubul național”, adică de unul dintre cele mai reacționare partide din Duma a III-a. Guvernatorii zeloși au mers pînă acolo, încît în unele locuri dizolvă comitetele pentru sărbătorirea aniversării „reformei” țărănești care nu au fost înființate sub „conducerea” polițienească, de pildă comitete ale zemstvelor, le dizolvă pe motivul că nu sînt destul de pregătite pentru a organiza această sărbătorire așa cum cere guvernul ultrareacționar.

Guvernul este îngrijorat. El își dă seama că oricît ar fi de abrutizați, de intimidați, de inconștienți și de înăpoeiați unii muncitori sau țăranii, totuși simpla invocare a faptului că în urmă cu 50 de ani a fost proclamată abolirea iobăgiei nu poate să nu producă agitație, frămîntări în rîndurile poporului apăsător de Duma moșierilor, a boierilor, în rîndurile poporului care suferă mai mult decît

Înainte de pe urma despotismului, violenței și jugului moșierilor iobăgiști, cu poliția și cu funcționarii lor.

În statele Europei occidentale, ultimele rămășițe ale iobăgiei au fost desființate de revoluția din 1789 în Franța și de cea din 1848 în majoritatea celorlalte țări. În Rusia, în 1861, poporul înrobitor de sute de ani de moșieri nu a fost în stare să se ridice la o luptă amplă, fățișă, conștientă pentru libertate. Răscoalele țărănești din acea vreme nu au fost decât „răzmerițe” izolate, fărâmițate, spontane și au putut fi reprimare cu ușurință. Desființarea iobăgiei nu a fost efectuată de poporul răsculat, ci de guvern, care, după înfrîngerea suferită în războiul din Crimeea ⁷⁶, și-a dat seama că menținerea rînduicilor iobăgiste a devenit absolut cu neputință.

În Rusia, țărani „au fost eliberați” chiar de moșieri, de guvernul moșieresc al țarului autocrat și de funcționarii săi. Și acești „eliberatori” au aranjat lucrurile *în așa fel*, încît, atunci cînd „au fost eliberați”, țărani au fost jecmăniți, lăsați săraci lipiți pămîntului și, ieșind din robia moșierilor, au fost înrobiți de aceiași moșieri și de creaturile acestora.

Nobilii domni moșieri „i-au eliberat” pe țărani ruși în așa fel, *încît mai mult de o cincime* din pămînturile țăranilor au trecut în posesiunea moșierilor. Pentru pămînturile lor, țărănești, stropite cu sudoare și sînge, țărani au fost obligați să plătească *răscumpărare*, adică să plătească *un tribut* stăpînilor de robi de ieri. În conținutul acestui tribut țărani au plătit moșierilor iobăgiști sute de milioane de ruble, ruinîndu-se din ce în ce mai mult. Moșierii nu numai că au jefuit pămînturile țăranilor însușindu-și-le, nu numai că au lăsat țăranilor pămînturile cele mai proaste, uneori cu totul inutilizabile, dar au întins la tot pasul curse, adică au hotărnicit pămînturile în așa fel încît țărani au rămas adesea fie fără pășuni, fie fără fînețe, fără pădure, fără apă. În *majoritatea* guberniilor din Rusia propriu-zisă, și după desființarea iobăgiei țărani au rămas robi la moșieri ca și în trecut, fără nici o speranță de scăpare. Și după eliberare țărani au rămas

pătura „de jos“, mîrlani plătitori de b'ruri, soi rău, de care își băteau joc, de la care storceau impozitele, pe care-i maltratau, îi băteau cu nuiele și-i umileau funcționarii puși de moșieri.

În nici o țară din lume țărănimea nu a rămas și după „eliberare“ atît de ruinată, de săracă, de umilită și de batjocorită ca în Rusia.

Dar desființarea iobăgiei a răscolit întregul popor, l-a deșteptat din somnul lui de veacuri, l-a învățat să caute el singur o ieșire, să lupte el singur pentru libertate deplină.

După desființarea iobăgiei în Rusia au început să se dezvolte într-un ritm tot mai rapid orașele, să se ridice fabrici și uzine, să se construiască căi ferate. Rusia capitalistă lua locul Rusiei iobăgiste. În locul țărănimii iobage legate de pămînt, abrutizate, care nu-și putea părăsi satul, care avea încredere în popi și se temea de „autorități“, se ridica o nouă generație de țărani care mergeau să caute de lucru în orașe, care învățaseră cîte ceva din experiența amară a vieții de vagabondaj și a muncii salariale. În orașele mari, în fabrici și în uzine, numărul muncitorilor creștea într-una. Încetul cu încetul au început să se înjghebeze uniuni ale muncitorilor în vederea luptei comune împotriva capitaliștilor și a guvernului. Desfășurînd această luptă, clasa muncitoare din Rusia a ajutat milioanele de țărani să se ridice, să-și dezdoaie spinările, să se lepede de deprinderile lor de robi iobagi.

În 1861 țărani nu erau capabili decît să pornească „răzmerițe“. După 1861, revoluționarii ruși, în decurs de decenii, făcînd eforturi eroice de a ridica poporul la luptă, rămîneau izolați și piereau sub loviturile absolutismului. În perioada dinainte de 1905, ca urmare a unei lupte greviste îndelungate, a unei îndelungate munci de propagandă, de agitație, de organizare, desfășurată de partidul social-democrat, clasa muncitoare din Rusia s-a întărit și s-a dezvoltat. Ea a condus întregul popor, a condus milioanele de țărani *la revoluție*.

Revoluția din 1905 a zdruncinat absolutismul țarist. Această revoluție a transformat, pentru prima oară în Rusia, mulțimea de mujici striviți sub jugul iobăgist de blestemată amintire într-un popor care a început să devină conștient de drepturile lui, care a început să-și dea seama de puterea lui. Revoluția din 1905 a făcut pentru prima oară guvernul țarist, moșierii din Rusia, burghezia din Rusia să vadă că milioanele și zecile de milioane de oameni devin *cetățeni*, devin *luptători*, că nu îngăduie să fie tratați ca niște vite, ca o turmă. Adevărata eliberare a maselor de asuprire și de samavolnicie nu a fost nicăieri și niciodată obținută altfel decât printr-o luptă de sine stătătoare, eroică, conștientă a maselor înseși.

Revoluția din 1905 a zdruncinat numai absolutismul, dar nu l-a desființat. Acum el se răzbună pe popor. Asuprirea și apăsarea exercitate de Duma moșierească s-au intensificat și mai mult. Pretutindeni cresc din nou nemulțumirea și revolta. După primul pas va urma un al doilea. Începutul luptei va avea o continuare. Revoluția din 1905 va fi urmată de o altă revoluție, de o a doua revoluție. De ea ne amintește, la ea ne cheamă aniversarea desființării iobăgiei.

Avem nevoie de „un al doilea 19 februarie“, se tînguie liberalii. Nu este adevărat. Așa vorbesc numai niște burghezi lași. După 1905, un al doilea „19 februarie“ nu este cu putință. Nu poate fi „eliberat de sus“ un popor care a învățat (și *învață* din experiența Dumei a III-a, moșierești) să ducă lupta de jos. Nu poate fi „eliberat de sus“ un popor în fruntea căruia s-a ridicat, fie și o singură dată, proletariatul revoluționar.

Ultrareacționarii sînt conștienți de acest lucru, și de aceea se tem de aniversarea reformei din 1861. „Anul 1861 — a scris Menșikov, credinciosul cîine de pază al sutelor negre țariste, în ziarul „Novoe Vreamea“ —, anul 1861 nu a putut să preîntîmpine anul 1905“.

Duma ultrareacționară și furia turbată cu care guvernul țarist își persecută dușmanii nu preîntîmpină, ci apropie

o nouă revoluție. Din dureroasa experiență a anilor 1908—1910, poporul trage învățătura să pornească din nou la luptă. Grevelor muncitorilor din vară (1910) le-au urmat grevele din iarnă ale studenților. Noua luptă ia amploare, poate mai încet decât am dori, dar ia amploare sigur, inevitabil.

Social-democrația revoluționară, curățindu-se de scepticii care au întors spatele revoluției și partidului ilegal al clasei muncitoare, își strânge rîndurile și se unește strîns în vederea marilor bătălii care vor veni.

„Raboceaia Gazeta” nr. 3
din 8 (21) februarie 1911

Se tipărește după textul
apărut în ziar

PAUL SINGER

MORT LA 18 (31) IANUARIE 1911

La 5 februarie anul acesta, social-democrația germană a îngropat pe unul dintre cei mai vechi conducători ai săi, Paul Singer. Răspunzînd chemării partidului, întreaga populație muncitorească a Berlinului — sute de mii de oameni — a luat parte la înmormîntare, a venit să cinstească memoria celui care și-a pus toate forțele, întreaga sa viață în slujba cauzei eliberării clasei muncitoare. Niciodată Berlinul, cu cei 3 000 000 de locuitori ai săi, nu a văzut adunată o asemenea mulțime. La procesiune au luat parte sau au asistat cel puțin 1 000 000 de oameni. Niciodată vreunul dintre puternicii zilei nu a avut parte de o asemenea înmormîntare. Se poate da ordin la zeci de mii de soldați să se alinieze de-a lungul străzilor pe care sînt purtate rămășițele pămîntești ale unui rege sau ale unui general care și-a cucerit celebritatea prin zdrobirea dușmanilor interni și externi, dar nu poate fi pusă în mișcare populația unui oraș uriaș dacă în inimile întregii mase de milioane de oameni ai muncii nu sălășluiește dragostea fierbinte față de conducătorul *ei*, față de cauza luptei *revolutionare* a acestei mase însăși împotriva asupririi de către guvern și burghezie.

Paul Singer făcea parte din burghezie, provenind dintr-o familie de negustori ; o bună bucată de timp el a fost un fabricant bogat. La începutul activității sale politice a aderat la democrația burgheză. Dar, spre deosebire de masa democraților și a liberalilor burghezi care de teamă în fața succeselor mișcării muncitorești dădeau foarte repede uitării dragostea lor de libertate, Singer a fost un demo-

crat înflăcărat, sincer, consecvent pînă la capăt și neînfricat. El nu s-a lăsat antrenat de oscilările, lașitatea, trădările democrației burgheze. Toate acestea au provocat riposte din partea lui, l-au făcut să se convingă tot mai mult că numai partidul clasei muncitoare revoluționare poate duce pînă la capăt marea luptă pentru libertate.

În deceniul al 7-lea, cînd burghezia liberală germană întorcea cu lașitate spatele revoluției care creștea în Germania, cînd ea căuta să ajungă la o învoială cu guvernul moșierilor, împăcîndu-se cu atotputernicia regelui, Singer a făcut o cotitură hotărîită spre socialism. În 1870, cînd întreaga burghezie era îmbătată de victoriile repurtate asupra Franței și cînd masele largi ale populației s-au lăsat antrenate de mîrșava propagandă „liberală”, de canibalica propagandă a naționalismului și a șovinismului, Singer a semnat protestul împotriva răpirii Alsaciei și Lorenei de la Franța. În 1878, cînd burghezia l-a ajutat pe Bismarck, ministrul reacționar, omul moșierilor („iuncherilor”, cum spun germanii), să obțină adoptarea legii excepționale împotriva socialiștilor, să dizolve asociațiile muncitorești, să suspende ziarele muncitorești, să dezlănțuie un val de persecuții împotriva proletariatului conștient, Singer a intrat definitiv în partidul social-democrat.

Și de atunci istoria vieții lui Singer este indisolubil legată de istoria Partidului muncitoresc social-democrat german. El s-a consacrat cu abnegație operei grele a construcției revoluționare. Și-a închinat partidului toate forțele sale, toată averea sa, toate aptitudinile sale remarcabile de organizator, tot talentul său de practician și de conducător. Singer a fost dintre pușinii, s-ar putea spune dintre oamenii excepțional de rari, proveniți din mediul burghez pe care îndelungata istorie a liberalismului, istoria trădărilor, a lașității, a tranzacțiilor cu guvernul, a slugărnicii politicienilor burghezi, nu-i slăbește, nu-i pervertește, ci îi călește, îi transformă în *revoluționari* pînă în măduva oaselor. Asemenea oameni proveniți din mediul burghez care să adere la socialism sînt rari, și numai unor astfel de oameni rari, verificați într-o luptă îndelungată, trebuie să le acorde proletariatul încredere dacă vrea să-și făurească un partid muncitoresc capabil să scuture de pe

umerii săi actuala robie burgheză. Singer a fost un dușman necruțător al oportunismului din rîndurile partidului muncitoresc german și pînă la sfîrșitul zilelor sale a rămas credincios politiciii social-democrate revoluționare intransigente.

Singer nu a fost nici teoretician, nici publicist, nici orator strălucit. El a fost, în primul rînd și mai mult decît orice, un organizator-*practician* al partidului *illegal* în perioada legii excepționale, consilier municipal (la Berlin) și deputat în parlament după abrogarea acestei legi. Acest practician, care și-a consacrat cea mai mare parte din timpul său muncii mărunte, de fiecare zi, tehnice și parlamentare și altor treburi „practice”, a fost mare prin faptul că nu și-a făcut un idol din lucruri mărunte, nu s-a lăsat cuprins de tendința atît de obișnuită și atît de plată de a se eschiva de la lupta principială și vehementă sub pretextul muncii „practice” și „pozitive”. Dimpotrivă, Singer, care și-a consacrat întreaga viață acestei munci, ori de cîte ori se punea problema caracterului fundamental al partidului revoluționar al clasei muncitoare, problema scopurilor sale finale, problema blocurilor (alianțelor) cu burghezia, a concesiilor de făcut monarhismului etc., întotdeauna a fost în fruntea celor mai fermi și mai hotărîți luptători împotriva tuturor manifestărilor de oportunism. În perioada cît a fost în vigoare legea excepțională împotriva socialiștilor, Singer, împreună cu Engels, Liebknecht și Bebel, a luptat pe două fronturi : și împotriva „tinerilor”, a semianarhiștilor, care negau lupta parlamentară, și împotriva moderaților „legaliști cu orice preț”. În ultimul timp Singer a luptat cu aceeași hotărîre împotriva revizioniştilor.

El a meritat ura burgheziei, care l-a însoțit pînă la mormînt. Dușmanii burghezi ai lui Singer (liberalii germani și cadeții noștri) declară, jubilînd răutăcios, că o dată cu moartea lui dispare unul dintre ultimii reprezentanți ai perioadei „eroice” a social-democrației germane, adică a perioadei în care încrederea conducătorilor în revoluție, susținerea politiciii principial-revoluționare de către ei, a fost atît de puternică, atît de proaspătă, atît de sinceră. Locul lui Singer, spun acești liberali, îl iau conducători „revizionişti”, oameni moderați, corecți, cu pretenții mo-

dește și socoteli mărunte. Este indiscutabil că creșterea partidului muncitoresc are adeseori drept urmare atragerea unui mare număr de oportuniști în rîndurile lui. Este indiscutabil că în vremurile noastre elementele provenite din rîndurile burgheziei aduc proletariatului mult mai des timiditatea lor, îngustimea de gîndire sau predilecția pentru vorbe goale decît fermitatea convingerilor revoluționare. Dar dușmanii ar face bine să nu jubileze prea devreme ! Atît în Germania cît și în celelalte țări, *masa* muncitoare se unește tot mai strîns într-o *armată a revoluției*, și această armată își va desfășura forțele în viitorul apropiat, deoarece atît în Germania cît și în celelalte țări revoluția se maturizează.

Mor bătrînii conducători revoluționari ; crește și se întărește tînăra armată a proletariatului revoluționar.

„Raboceala Gazeta” nr. 3
din 8 (21) februarie 1911

Se tipărește după textul
apărut în ziar

INSEMĂNĂRI

MENȘIKOV, GROMOBOI, IZGOEV

Declarația celor 66 de industriași din Moscova⁷⁷, care reprezintă, după calculul unui ziar din Moscova, un capital de o jumătate de miliard de ruble, a prilejuit apariția unei serii de articole extrem de valoroase și de caracteristice în diferite organe de presă. În afară de faptul că aceste articole pun într-o lumină deosebit de vie situația politică din momentul de față, ele oferă un material interesant cu privire la un mare număr de probleme fundamentale și de principiu, care se referă la întreaga evoluție a Rusiei din secolul al XX-lea.

Iată cum expune d-l Menșikov în „Novoe Vreamea“ punctul de vedere al partidelor de dreapta și al guvernului : „Cum de nu înțeleg toți acești Reabușinski, Morozovi etc. că în caz de revoluție ei toți vor fi spânzurați sau, în cazul cel mai bun, vor ajunge cerșetori?“ „Această frază energetică“ d-l Menșikov o citează, potrivit afirmației sale („Novoe Vreamea“ nr. 12 549), „din scrisoarea unui student de la un institut în care domnește o stare de spirit foarte revoluționară“. Urmează apoi reflecțiile autorului : „Cu tot avertismentul înfricoșător pe care l-au constituit evenimentele din 1905, clasele de sus din Rusia, inclusiv negustorimea, nu prea își dau seama de catastrofa care se apropie“. „Da, domnilor Reabușinski, Morozovi etc etc. ! Oricît ați cocheta cu revoluția și oricît v-ați grăbi să binemeritați certificate de liberalism, voi veți fi aceia care veți cădea primii victimă revoluției ce se pregătește. Veți fi spânzurați primii — nu pentru vreo crimă, ci pentru

cea ce voi considerați o virtute — pur și simplu pentru că sînteți posesorii acelei jumătăți de miliard cu care vă făliți atît de mult“. „Burghezia liberală, inclusiv nobilimea mijlocie, funcționărima și negustorimea, se îndreaptă cu nepăsare spre marginea prăpastiei revoluționare cu toate titlurile, funcțiile și capitalurile sale“. „Dacă instigatorii liberali la răzmeriță vor ajunge pînă la urmă să fie duși la spînzurătoare, să-și aducă aminte cît de blîndă a fost cu ei vechea putere de stat, cu cîtă îngăduință îi asculta, cîtă grijă avea de ei și ce puține pretenții avea de la capetele lor deșarte. În acea zi neagră pentru ei, să facă o comparație între binefacerile regimului radical și regimul vechi, patriarhal“.

Aceste rînduri le publică oficiosul neoficial al guvernului la 17 februarie, în ziua în care oficiosul oficial, „Rossiia“, se face luntre și punte pentru a dovedi cu ajutorul ziarului „Golos Moskvî“ că „ieșirea“ celor 66 „nu poate fi considerată expresia opiniei negustorimii din Moscova“. „Congresul nobilimii e o organizație — scrie „Rossiia“ —, pe cînd cei 66 de negustori, care declară ei înșiși că au acționat în calitate de persoane particulare, nu reprezintă o organizație“.

Nu e bine cînd ai două oficioase ! Se bat cap în cap. Unul demonstrează că „ieșirea“ celor 66 nu poate fi considerată ca o expresie a opiniei negustorimii, nici măcar a negustorimii din Moscova. Pe cînd celălalt demonstrează că această „ieșire“ are o importanță mult mai largă, fiind nu numai o expresie a opiniei negustorimii din Moscova, și nu numai a negustorimii, ci a întregii *burghezii liberale* din Rusia în general. D-l Menșikov, în numele „vechii puteri de stat“, pune în gardă această burghezie liberală : tu nu vezi că noi avem grijă de tine ?

Desigur că nu există nici o țară în Europa în care în cursul secolului al XIX-lea să nu fi răsunit de sute de ori chemarea „vechii puteri de stat“, precum și a nobilimii, și a publicisticii reacționare, adresată burghezii liberale, de „a nu instiga“... Și niciodată aceste chemări nu au avut efect, deși „burghezia liberală“ nu numai că nu voia „să instige“, dar, dimpotrivă, a luptat împotriva „instigatorilor“ cu aceeași energie și sinceritate cu care cei 66 de

negustori condamnă grevele. Atît condamnările cît și chemările sînt neputincioase din moment ce este vorba de totalitatea condițiilor de viață ale societății care fac ca o clasă sau alta să-și dea seama că situația este de nesuportat și să spună acest lucru. D-l Menșikov exprimă just interesele și punctul de vedere al guvernului și al nobilimii atunci cînd vrea să sperie burghezia liberală agitînd spectrul revoluției și-i reproșează că dă dovadă de ușurință. Cei 66 de negustori exprimă just interesele și punctul de vedere al burgheziei liberale atunci cînd aduc reproșuri guvernului și condamnă pe „greviști“. Dar reproșurile reciproce nu sînt decît un simptom care vădesc în mod incontestabil că „defecțiunile mecanismului“ sînt mari și că, cu toată dorința „vechii puteri de stat“ de a satisface burghezia, de a face un pas în întîmpinarea ei, de a crea un locșor foarte important în Dumă pentru ca, cu toată dorința foarte puternică și foarte sinceră a burgheziei de a se aranja, de a se înțelege, de a se împăca, de a se adapta, „adaptarea“ totuși nu reușește! Acesta este miezul problemei, aceasta este canavaua, iar reproșurile reciproce nu sînt decît broderii pe acest fond.

În „Golos Moskvî“, d-l Gromoboi trimite „guvernului“ un avertisment necesar (nr. 38 din 17 februarie, articolul „Avertisment necesar“). „Nici o manifestare a puterii «de mîină forte» — scrie el —, nici un fel de impulsuri ale voinței nu vor aduce liniște patriei atîta timp cît nu vor fi însoțite de reformele care întîrzie prea mult“. (Nu prea scrie corect d-l Gromoboi, dar sensul celor spuse de el este foarte limpede.) „Iar dezordinile, ca o consecință a crizei ce se prelungeste, nu pot fi invocate ca un caz de «force majeure» care să motiveze neachitarea polițelor“. (O comparație nu prea reușită, d-le publicist purtător de cuvînt al negustorilor octombriști: în primul rînd, polițele nu sînt semnate, iar în al doilea rînd, chiar dacă ar fi semnate, care este instanța comercială căreia v-ați putea adresa și cine-i portărelul etc. care ar putea să procedeze la executare? Gîndește-te puțin, d-le Gromoboi, și vei ajunge la concluzia că nu numai partidul octombrist, dar și cel cadet este un partid care recurge la polițe fără acoperire în politică.) „În acest caz dezordinile nu pot decît să se

intensifice... După dezordinile studențești vor mai urma multe, pe care le-am mai trăit. Cîrmiți corabia înapoi și veți vedea calea parcursă“. „Cine a mizat pe cei slabi a pierdut, s-ar putea să piardă și cei care mizează pe cei puternici. Cîrmuirea nu va avea ce să ofere. Speranțele ei de a înscăuna liniștea s-ar putea risipi ca un fum în condițiile oricăror alegeri“. (D-l Gromoboi se referă la alegerile pentru Duma a IV-a.) „Dacă caravanele opoziției vor începe să treacă peste stîncile învăluite numai în negura puterii, dacă guvernul, care a respins elementele moderate, va rămîne izolat, alegerile se vor transforma pentru el într-o înfrîngere dureroasă și întreaga ordine va fi zdruncinată, deoarece nu este o ordine de drept“.

Menșikov aduce imputări burgheziei că „instigă“ la „revoluție“ ; burghezia aduce imputări Menșikovilor că ceea ce fac ei „duce la intensificarea dezordinilor“. „O poveste veche și veșnic nouă“.

În legătură cu aceeași temă, renegatul Izgoev încearcă în ziarul cadet „Reci“ să tragă unele concluzii sociologice, fără să-și dea seama cît de imprudent este pentru cadeți, în general, și pentru renegați, în special, să se apuce de această treabă. În articolul „O comparație“ (din 14 februarie), el face o comparație între congresul nobilimii unite și declarația celor 66 de negustori din Moscova. „Nobilimea unită — scrie el — a decăzut pînă la nivelul unui Purișkevici, pe cînd industriașii din Moscova folosesc astăzi limbajul unor oameni care privesc lucrurile prin prisma intereselor de stat“. În trecut, continuă d-l Izgoev, „nobilimea a adus poporului mari servicii culturale“, dar „numai o minoritate se ocupa de activitatea culturală, pe cînd majoritatea persecuta această activitate“. „Dar, în general, este o lege istorică ca numai minoritatea unei clase să acționeze în spirit progresist“.

Frumos, foarte frumos : „În general este o lege istorică“. Așa scrie ziarul cadet „Reci“ prin pana lui Izgoev. Cercetînd însă lucrurile mai îndeaproape, am aflat cu uimire că acțiunea „legilor istorice generale“ nu se extinde dincolo de cadrul nobilimii feudale și al burgheziei liberale. Într-adevăr, să ne amintim de „Vehi“, în care scria același domn Izgoev și cu care cei mai de seamă cadeți au pole-

mizat în așa fel, încît se legau de amănute, dar nu se atingeau de ceea ce era fundamental, principal, esențial. Iar în „Vehi“ esențialul, împărtășit de toți cadeții și formulat de mii de ori de d-nii Miliukovi & Co., constă în aceea că celelalte clase din Rusia, în afară de nobilimea reacționară și de burghezia liberală, s-au manifestat (în primul deceniu al acestui secol) prin acțiunile minorității lor, care s-a lăsat „amețită“, ademenită de „conducători“ din rîndurile „intelectualilor“ și care este incapabilă să se ridice pînă la punctul de vedere al „intereselor de stat“. „Trebuie să avem, în sfîrșit, curaj și să recunoaștem — scria d-l Izgoev în „Vehi“ — că în Dumele noastre de stat marea majoritate a deputaților, cu excepția a 30—40 de cadeți și de octombriști, nu au vădit cunoștințele necesare pentru a trece la conducerea și la reorganizarea Rusiei“. Aceasta se referă, după cum înțelege oricine, la deputații țărănilor, trudovicii, și la deputații muncitorilor.

Prin urmare, „în general este o lege istorică“ ca „numai minoritatea unei clase să acționeze în spirit progresist“. Dacă acționează o minoritate a burgheziei, aceasta este o minoritate progresistă, justificată prin „legea istorică generală“. „Autoritatea morală se extinde asupra întregii clase dacă minorității i se dă posibilitatea să acționeze“, ne învață d-l Izgoev. Dacă însă acționează o minoritate a țărănilor sau a muncitorilor, aceasta nu este nicidecum *în concordanță cu* „legea istorică“, aceasta nu este nicidecum „minoritatea progresistă a unei clase“, această minoritate nu are nicidecum „autoritatea morală“ să vorbească în numele „întregii“ clase — nici vorbă de așa ceva, această minoritate indusă în eroare de „intelectuali“ este antistatală, antiistorică, lipsită de bază etc., așa cum scrie în „Vehi“.

Pentru cadeți, în general, și pentru vehiști, în special, este riscant să se lanseze în generalizări, deoarece orice încercare a lor de acest fel dă în mod inevitabil în vileag înrudirea apropiată dintre raționamentele cadete și cele ale lui Menșikov.

„Rossiia“ și „Zemșcina“⁷⁸ raționează astfel: cei 66 de negustori constituie o minoritate care nu reprezintă o clasă, care nu vădește nici cunoștințele, nici aptitudinile necesare „Pentru conducerea și reorganizarea Rusiei“ și nici măcar

nu sînt negustori, ci niște „intelectuali“ pervertiți etc. etc.

Izgoevii și Miliukovii raționează astfel : trudovicii și deputații muncitorilor, să spunem, de pildă, în Dumele noastre de stat, constituie o minoritate care nu reprezintă nicidecum clasele din care fac parte (adică nouă zecimi din populație), ci o minoritate indusă în eroare de „intelectuali“, care nu vedește nici cunoștințele, nici aptitudinile necesare „pentru conducerea și reorganizarea Rusiei“ etc. etc.

Cum se explică această deplină legătură intimă între raționamentele ziarelor „Rossiia“ și „Zemșcina“, pe de o parte, și ale ziarelor „Revi“ și „Russkie Vedomosti“, pe de altă parte ? Ea se explică prin faptul că, cu toate deosebirile existente între clasele pe care le reprezintă ele, ambele grupuri de ziare reprezintă clase care nu *mai* sînt în stare de o acțiune istorică *progresistă*, esențială, creatoare, de sine stătătoare, hotărîtoare. Prin faptul că nu numai primul grup de ziare, ci și cel de-al doilea, nu numai reacționarii, ci și liberalii reprezintă o clasă care *se teme* de activitatea istorică de sine stătătoare a altor pături, grupuri și mase mai largi ale populației, a altor clase, mai numeroase.

Desigur că d-l Izgoev, în calitatea sa de reneșat „provenit din rîndurile marxiștilor“, va descoperi aici o contradicție flagrantă : pe de o parte, recunoaștem dezvoltarea capitalistă a Rusiei și, prin urmare, tendința imanentă a acestei dezvoltări spre o dominație cît mai completă și mai pură a burgheziei atît în sfera economică cît și în sfera politică, iar pe de altă parte afirmăm că burghezia liberală nu *mai* este în stare să desfășoare o activitate istorică, creatoare, de sine stătătoare !

„Contradicția“ aceasta este o contradicție a vieții reale și nu contradicția unui raționament greșit. Inevitabilitatea dominației burgheze nu înseamnă nicidecum că burghezia liberală este *în stare* să desfășoare o activitate istorică de sine stătătoare, care s-o elibereze din „robia“ Purișkevicilor. În primul rînd, în dezvoltarea sa, istoria nu urmează nicidecum o cale atît de simplă și de netedă încît orice transformare, maturizată din punct de vedere istoric, să însemne *implicit* că tocmai clasa pentru care această transformare este cea mai convenabilă s-a maturizat

suficient și dispune de suficientă forță pentru a o înfăptui. În al doilea rând, în afară de burghezia liberală mai există și o altă burghezie; de pildă, întreaga țărănime, luată în masă, nu este altceva decât o burghezie democratică. În al treilea rând, istoria Europei ne arată că au existat transformări, burgheze prin conținutul lor social, care au fost înfăptuite de elemente care nu făceau nicidecum parte din rîndurile burgheziei. În al patrulea rând, istoria Rusiei din ultima jumătate de veac ne demonstrează același lucru.

Cînd ideologii și conducătorii liberalismului încep să raționeze așa cum raționează vehiștii, Karaulovii, Maklakovii, Miliukovii, *aceasta înseamnă* că o seamă de condiții istorice au determinat în rîndurile întregii burghezii liberale o asemenea „avîntare înapoi“, o asemenea teamă de mișcarea progresistă, încît această mișcare va trece pe lîngă ea, peste ea, în pofida temerilor ei. Iar o ciorovăială de felul celei iscate acum, cînd Menșikov îl învinuiește pe Gromoboi, iar Gromoboi pe Menșikov* de „intensificarea dezordinilor“, nu este decât un simptom că această mișcare istorică înainte începe să se facă simțită de toată lumea...

„Societatea modernă — scrie în același articol d-l Izgoev —, care are la temelia ei principiul proprietății individuale, este o societate de clasă și deocamdată nu poate să fie altfel. Locul clasei care decade tinde întotdeauna să-l ocupe o altă clasă“.

E deștept foc, se gîndește d-l Miliukov citind tirade de acest gen în ziarul său „Reci“. E plăcut totuși să ai un cadet care la 25 de ani a fost social-democrat, iar la 35 de ani „i-a venit mintea la cap“ și s-a căit de rătăcirile lui.

D-le Izgoev, este imprudent din partea d-tale să te îndeletnicești cu generalizări. Societatea modernă este o societate împărțită în clase, foarte bine. Dar într-o societate împărțită în clase poate exista un partid situat în afara claselor? După toate probabilitățile, îți dai seama că nu poate exista. Atunci de ce faci o asemenea gafă și perorezi despre „o societate împărțită în clase“ în organul

* Nobilii pe negustorii liberali și negustorii liberali pe nobili.

unui partid care consideră un motiv de mândrie și un merit al său faptul că (iar după părerea celor care, nu numai în vorbe și nu numai pentru o flecăreală de foileton, consideră societatea modernă o societate împărțită în clase, dă dovadă de fățarnicie sau de miopie *prin aceea că* —) — se declară partid în afara claselor?

Cînd te întorci cu fața spre nobilimea unită și spre negustorimea liberală de la Moscova, atunci strigi că societatea modernă este o societate împărțită în clase. Iar cînd ești nevoit, cînd evenimente neplăcute (ah, teribil de neplăcute!) te silesc să te întorci, fie și pentru scurt timp, cu fața spre țărani sau spre muncitori, atunci începi să tuni și să fulgeri împotriva „doctrinei” luptei de clasă, doctrină materialistă îngustă, mortificată, osificată, imorală, atee, neștiințifică. Of, d-le Izgoev, mai bine nu te-ai fi apucat de generalizări sociologice. Mai bine nu te băgai în bucluc.

„...Întotdeauna locul clasei care decade tinde să-l ocupe o altă clasă...”

Nu întotdeauna, d-le Izgoev. Se întîmplă uneori ca ambele clase — și cea care decade, și cea care „tinde” să-ia locul — să fie amîndouă bine intrate în putrefacție, bineînțeles una mai mult, alta mai puțin, totuși bine intrate în putrefacție. Se întîmplă uneori ca clasa care „tinde” să meargă înainte, dîndu-și seama de această putreziciune a ei, să se teamă să facă un pas înainte, iar dacă îl face, numaidecît se grăbește să facă doi pași înapoi. Se întîmplă uneori ca burghezia liberală (așa s-a întîmplat, de pildă, în Germania, și în special în Prusia) să se teamă „să ia locul” clasei care decade, îndreptîndu-și *toate* eforturile spre „a împărți locurile” sau, mai exact, spre a căpăta un locșor, fie și de lacheu, numai să nu *ocupe* locul clasei „care decade”, numai să nu îngăduie prăbușirea clasei care decade. Se întîmplă uneori, d-le Izgoev.

În epocile istorice în care se întîmplă asemenea lucruri, liberalii pot aduce (și chiar aduc) prejudicii extrem de mari întregii dezvoltări sociale în cazul cînd reușesc să se dea drept democrați, deoarece deosebirea dintre ei, dintre

liberali și democrați, constă tocmai în faptul că cei dintâi nu au curaj „să ocupe locul“, iar cei din urmă au acest curaj. Și unii și alții înfăptuiesc transformarea burgheză coaptă din punct de vedere istoric; cei dintâi însă se tem s-o înfăptuiască, o frânează prin teama lor, pe cînd ceilalți — făcîndu-și adeseori numeroase iluzii în ceea ce privește consecințele transformării burgheze — își consacră toate forțele acestei transformări și pun tot sufletul în înfăptuirea ei.

Pentru a ilustra aceste considerații sociologice generale, îmi voi permite să citez exemplul unui liberal care nu tinde, ci se teme „să ocupe locul“ clasei care decade și care din această cauză (indiferent dacă o face conștient sau inconștient) înșală în modul cel mai perfid populația, spunîndu-și „democrat“. Acest liberal este moșierul A. E. Berezovski I, deputat în Duma a III-a, cadet. În timpul dezbaterilor în problema agrară (în 1908), acesta a rostit în Dumă o cuvîntare, aprobată de d-l Miliukov, liderul partidului, care a spus despre ea că este o cuvîntare „exceletă“. Credem că, avînd în vedere apropiatele alegeri, nu este rău să amintim această cuvîntare.

„...Potrivit profundeii mele convingeri — spunea d-l Berezovski la 27 octombrie 1908 în Duma de stat, susținînd proiectul agrar —, acest proiect este mult mai util și pentru proprietarii funciari, și spun acest lucru, domnilor, întrucît cunosc agricultura, căci toată viața mea m-am ocupat cu agricultura și sînt proprietar funciar... Nu trebuie să vedem numai faptul izolat al înstrăinării forțate, să ne revoltăm împotriva lui, să spunem că aceasta înseamnă violență, ci trebuie să analizăm care este sensul acestei propuneri, ce au propus, de pildă, în proiectul lor cei 42 de deputați din Duma I de stat. În acest proiect se recunoștea necesitatea de a expropria în primul rînd pămînturile care nu sînt exploatate de proprietarii lor, care sînt lucrate cu inventar țărănesc și, în sfîrșit, acelea care sînt date în arendă. Apoi partidul libertății poporului a sprijinit propunerea de a se forma comisii locale, care ar funcționa un anumit timp, poate chiar un număr de ani, și ar lămuri care pămînturi trebuie expropriate și care nu și cît pămînt este necesar pentru satisfacerea nevoilor țărănilor. Aceste comisii ar fi constituite în așa fel, încît jumătate din membrii lor să fie țărani și jumătate nețărani, și părerea mea este că în această situație generală concretă pe teren s-ar lămuri în modul convenit atît suprafața de pămînt care ar urma să fie expropriată cît și suprafața de pămînt necesară țărănilor, și, în sfîrșit, țărăanii înșiși s-ar convinge

În ce măsură pot fi satisfăcute revendicările lor juste și în ce măsură este adesea greșită și neîntemeiată dorința lor de a căpăta mult pământ. Apoi acest material ar urma să revină în Dumă, care l-ar prelucra, după aceea ar fi înaintat Consiliului de stat și, în sfârșit, ar fi supus sancționării supreme. Iată, propriu-zis, ordinea care, nu știu de ce, a speriat guvernul, l-a făcut să dizolve Duma și ne-a adus la actuala stare de lucruri. Această muncă sistematică ar fi avut, fără doar și poate, drept rezultat satisfacerea adevăratelor nevoi ale populației, liniștirea spiritelor în urma acestei satisfaceri și menținerea gospodăriilor cu înalt nivel agrotehnic, pe care partidul libertății poporului niciodată nu a dorit să le distrugă, în afară de cazul când ar exista o necesitate extremă" (Dări de seamă stenografice, pag. 398).

Dacă d-l Izgoev, care face parte din același partid ca și d-l Berezovski, scrie în articolul intitulat „O comparație“ : „Rusia este o țară democratică și nu poate tolera nici un fel de oligarhie, fie ea nouă sau veche“, pentru noi sensul acestor cuvinte este foarte limpede acum. Rusia nu este nicidecum o țară democratică și niciodată și în nici un caz nu poate deveni o țară democratică atâta timp cât cercuri cât de cât largi ale populației vor considera un partid de felul celui cadet un partid democratic. E un adevăr amar, dar de o mie de ori mai necesar poporului decât minciuna dulce pe care o debitează domnii cadeți, reprezentanți ai oligarhiei liberale inconsecvente, lipsite de caracter și de principii. Este cu atât mai necesar să reamintim acest adevăr amar, cu cât la ordinea zilei se pun tot mai mult „ciorovăieli“ ca acelea dintre Menșikovi, de o parte, și cei 66 și Gromoboi de altă parte.

„Zvezda“ nr. 11 din 26 februarie 1911
Semnat : V. Ilin

Se tipărește după textul
apărut în ziar

CĂTRE COLEGIUL DIN RUSIA AL C.C.

Avînd în vedere că este posibil și probabil să fie convocat Comitetul Central în Rusia, considerăm de datoria noastră să ne expunem părerea în legătură cu unele probleme importante care afectează situația noastră de persoane care poartă o răspundere față de partid.

1. În calitate de reprezentanți responsabili ai curentului bolșevic, la plenara din ianuarie 1910 am încheiat cu C.C. un acord publicat în nr. 11 al O.C. Cererea noastră, care a fost prezentată de trei persoane oficiale, avînd procură de la Meșkovski, și care a fost determinată de *neîndeplinirea* de către golosiști și vperediști a condițiilor precis indicate ale acestui acord, constituie formal anularea acordului. Se înțelege de la sine că, fiind nevoiți să prezentăm această cerere deoarece C.C. nu exista în fapt, și în străinătate începuse sciziunea, o vom retrage bucuros sau vom accepta revizuirea acordului în cazul cînd Comitetul Central va reuși să se întrunească și să restabilească activitatea partidului și linia lui, încălcată de fracțiunile respective.

2. Linia partidului a fost stabilită în mod limpede de plenară, și în zadar încearcă golosiștii, Troțki & Co. s-o încurce. Această linie constă în considerarea atît a lichidatorismului cît și a otzovismului ca o teorie *burgheză* care exercită o influență nefastă asupra proletariatului. După plenară, încălcînd hotărîrile acesteia, ambele curente s-au dezvoltat și s-au constituit în fracțiuni antipartinice: a potresoviștilor și golosiștilor, pe de o parte, a vperediștilor, pe de altă parte. Dintre menșevici au pășit pe calea par-

tinică, indicată de plenară, numai așa-numiții partiiți, sau plehanoviștii, adică cei care au pornit *cu hotărîre* la luptă împotriva potresoviștilor și golosiștilor.

3. De aceea noi, ca reprezentanți ai curentului bolșevic, protestăm cu hotărîre împotriva atacurilor dezlănțuite de *golosiști* împotriva lui *Innokenti* pe motiv că în vara anului 1910 a refuzat să recunoască drept candidați pentru a fi cooptați pe menșevicii care au rămas pe pozițiile golosiștilor sau care prin faptele lor nu și-au dovedit în suficientă măsură partinitatea. Procedînd în acest fel, *Innokenti* — principalul reprezentant al unei nuanțe distincte de a noastră în rîndurile bolșevicilor — a procedat just, iar noi avem dovezi *scrise* că el, tocmai ca reprezentant al unei nuanțe deosebite, a definit, în prezența unor martori din P.S.D.*, în felul menționat principiile partinității care unesc pe *toți* bolșevicii.

4. Încercarea golosiștilor din străinătate de a propune, în numele fracțiunii din străinătate care desfășoară o activitate scizionistă, candidați „proprii” pentru a fi cooptați în C.C. este o batjocură revoltătoare. Dacă la plenară au putut fi unii care să creadă sincer în promisiunea menșevicilor de a lupta împotriva lichidatorilor, acum, după ce a trecut un an, este absolut limpede că în această problemă nu se poate avea încredere în golosiști. Noi protestăm cu hotărîre împotriva punerii la vot a candidaturilor propuse de fracțiunea din străinătate a lichidatorilor și cerem să fie consultați plehanoviștii *din Rusia*, care, *fără îndoială*, vor propune candidați din rîndurile menșevicilor-partiiți.

5. Nu numai bolșevicii și polonezii (în O.C.), ci și plehanoviștii (vezi rezoluția plehanoviștilor din Paris) recunosc întru totul caracterul scizionist al acțiunilor golosiștilor, vperediştilor și ale lui Troțki. Constatăm că *primul* pas hotărît spre sciziune — anunțarea convocării unei conferințe și a creării unui „fond” în acest scop peste capul C.C. — a fost făcut de Troțki la 26 noiembrie 1910; cererea noastră (din 5 decembrie 1910) a fost răspunsul pe care ne-am văzut siliți să-l dăm la aceasta. Școala vperediştilor a devenit unul dintre centrele acestei sciziuni:

* — social-democrația poloneză. — Nota red.

Troțki a participat la această școală *în pofida* hotărîrii exprese a comisiei pentru organizarea școlilor de partid. Golosiștii ne-au adus *în presă* învinuirea că „dezorganizăm” această școală. Întrucît considerăm că este de datoria noastră să *dezorganizăm* fracțiunile antipartinice din străinătate, cerem să fie numită o comisie *de anchetă* care să cerceteze problema „fondurilor” acestei școli și a *sprijinirii ei de către Troțki și golosiști*. Făcînd zarvă în jurul practicii de expropriere, definitiv lichidată la plenară, golosiștii nu numai că recurg la șantaj, dar se folosesc de această zarvă pentru a *camufla* sprijinul moral (și nu numai moral) pe care-l acordă celor ce *încalcă* rezoluția plenarei.

6. Plehanovistul Olghin a dat la iveală faptul că Dan a explicat deschis dorința golosiștilor de a muta C.C. în Rusia prin probabilitatea (sau inevitabilitatea) căderii acestuia. Judecata de partid trebuie să se pronunțe în această chestiune. Cine a urmărit politica dusă de golosiști în cursul acestui an nu are nici o îndoială că, *în practică*, ei au frînat și au torpilat C.C. Candidații golosiști de la Londra nu numai că sînt în viață, dar și desfășoară o activitate *politică* în spirit *antipartinic atît în uniunile muncitorești cît și în presă*. Prin faptul că nu vin la adunarea C.C., ei confirmă că sînt lichidatori. De aceea sîntem datori să-i avertizăm pe tovarășii din Rusia membri ai C.C., care își desfășoară activitatea în condiții îngrozitor de grele (deoarece *toți* sînt cunoscuți de poliție), că în partid sînt amenințați și de un dușman intern. Nu ne putem lipsi de o bază oarecare în străinătate, dacă nu vrem să riscăm ca, în urma unei *singure* căderi, potresoviștii, care desfășoară o acțiune scizionistă, să aibă mîna liberă. Nu putem lăsa în străinătate B.S.C.C., care *în prezent* duce o politică de *sprijinire* a vperediştilor, a golosiștilor și a lui Troțki. Nu putem să credem pe cuvînt cînd este vorba de promisiuni sau de „semnare” a unor rezoluții: dacă vrem să fim oameni politici *realiști* și nu să ne mulțumim numai cu îndeplinirea formalităților, trebuie să urmărim *curentele politice și ideologice* care iau naștere din rîndurile mișcării muncitorești și din influențele contrarevoluționare exercitate asupra acesteia.

Aceste curente au crescut și s-au dezvoltat începând din 1908, ducând la o apropiere a plehanoviștilor de bolșevici, creînd blocul partizanilor destrămării și al celor care camuflează destrămarea, golosiștii, vperediştii și Troțki. Viitorul apropiat al partidului nostru (nu trebuie să închidem ochii asupra acestui lucru) va fi determinat în mod inevitabil tocmai de lupta dusă pe această linie : nu voința unor persoane sau grupuri, ci condițiile obiective ale epocii, arătate în rezoluția plenarei, determină această luptă.

Reprezentanții curentului bolșevic care în ianuarie 1910 au încheiat acordul cu C.C. (trei, avînd și procura celui de-al patrulea, Meșkovski) ⁷⁹.

Scris în februarie 1911

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVIII*

Se tipărește după manuscris

CU PRILEJUL UNEI ANIVERSĂRI

A 50-a aniversare a așa-zisei reforme țărănești suscită numeroase probleme interesante. Dintre acestea, aici ne putem referi numai la câteva probleme economice și istorice, lăsînd pentru altă ocazie temele publicistice în accepția mai îngustă a cuvîntului.

Acum 10—15 ani, cînd marele public a luat pentru prima oară cunoștință de controversele dintre narodnici și marxiști, divergențele în aprecierea așa-zisei reforme țărănești s-au situat în repetate rînduri pe unul dintre primele locuri în această controversă. Pentru teoreticienii narodnicismului, cum ar fi, de pildă, cunoscutul domn V.V. sau Nikolai—on, bazele reformei țărănești din 1861 reprezentau ceva principial deosebit de capitalism și principial ostil acestuia. Ei spuneau că Legea din 19 februarie a consacrat „înzestrarea producătorului cu mijloacele de producție“, a consacrat „producția populară“, spre deosebire de cea capitalistă. Legea din 19 februarie era considerată ca o chezășie a evoluției necapitaliste a Rusiei.

Încă pe atunci marxiștii opuneau acestei teorii o concepție principial deosebită. Legea din 19 februarie constituie unul dintre episoadele înlocuirii modului de producție iobăgist (sau feudal) cu cel burghez (capitalist). Potrivit acestei concepții, Legea nu cuprinde nici un alt element istoric-economic. „Înzestrarea producătorului cu mijloace de producție“ este o frază generoasă lipsită de conținut, care estompează faptul simplu că țărani, fiind

mici producători în agricultură, se transformau din producători cu gospodărie mai ales naturală în producători de mărfuri. Cît de slab sau de puternic era dezvoltată producția de mărfuri în gospodăria țărănească din diferite regiuni ale Rusiei în acea epocă este altă problemă. Dar e neîndoielnic că țăranul „eliberat“ era pus tocmai în condițiile producției de mărfuri și nu în alte condiții. „Munca liberă“ în *locul** muncii de iobag nu însemna altceva decît munca liberă a muncitorului salariat sau a micului producător independent în condițiile producției de mărfuri, adică în condițiile relațiilor social-economice burgheze. *Răscumpărarea* subliniază și mai pregnant acest caracter al reformei, întrucît răscumpărarea dă un impuls economiei bănești, adică face să crească dependența țăranului de piață.

În eliberarea țăranilor cu pămînt cu tot, narodnicii vedeau un principiu *necapitalist*, „începutul“ a ceea ce numeau ei „producție populară“. În eliberarea țăranilor fără împărțirea pămîntului, ei vedeau un principiu *capitalist*. Narodnicii (în special d-l Nikolai—on) își întemeiau acest punct de vedere *pe învățătura lui Marx*, invocînd ideea că eliberarea lucrătorului de mijloacele de producție constituie condiția de bază a modului de producție capitalist. Are loc un fenomen original: începînd încă din deceniul al 9-lea al secolului trecut (dacă nu și mai înainte), marxismul s-a afirmat în așa măsură ca o forță indiscutabilă, efectiv dominantă printre doctrinele sociale înaintate din Europa occidentală, încît în Rusia teoriile ostile marxismului nu au putut multă vreme să se manifeste față-împotriva marxismului. Aceste teorii denaturau marxismul recurgînd la sofistică, îl falsificau (adeseori inconștient), în aparență se situau pe poziții marxiste și, „pe baza teoriei lui Marx“, încercau să combată aplicarea teoriei lui Marx la Rusia! Teoria narodnicistă a d-lui Nikolai—on se pretindea „marxistă“ (1880—1890), iar mai tîrziu teoria liberală burgheză a d-lor Struve, Tugan-Baranovski & Co., începînd prin a-l recunoaște „*aproape*“

* În măsura în care această înlocuire avea loc în realitate, vom vedea mai jos că această înlocuire s-a făcut pe o cale mult mai complexă decît ar putea să pară la prima vedere.

integral pe Marx, dezvolta propriile ei concepții, promova liberalismul său sub învelișul „dezvoltării critice“ a marxismului. Asupra acestei trăsături originale a dezvoltării teoriilor sociale din Rusia de la sfârșitul secolului al XIX-lea (inclusiv oportunismul contemporan — lichidatorismul, care se cramponează de *terminologia* marxistă pentru a camufla un conținut antimarxist) nu o dată vom fi, probabil, nevoiți să revenim.

În momentul de față ne interesează aprecierea făcută de narodnici cu privire la „marea reformă“. Ideea că în 1861 tendința de a-i deposeda pe țărani de pământ a fost o tendință capitalistă, iar tendința de a-i înzestra cu lot o tendință anticapitalistă, socialistă (cei mai buni dintre narodnici considerau termenul de „producție populară“ un pseudonim al socialismului, impus de barierele *cenzurii*) este o idee fundamental greșită. Ea păcătuiește printr-un caracter antiistoric flagrant, prin transplantarea „de-a gata“ a formulei lui Marx („formulă“ care poate fi aplicată numai la producția de mărfuri cu un nivel înalt de dezvoltare) pe un teren *iobăgist*. În realitate, în 1861, deposedarea țăranilor de pământ însemna de cele mai multe ori nu crearea unui muncitor liber în producția capitalistă, ci a unui *arendaș aservit* (adică, de fapt, a unui arendaș semiiobag sau chiar aproape iobag), care lucra pe același pământ „al boierului“, al moșierului. În realitate, „loturile“ acordate în 1861 însemnau în cele mai multe cazuri nu crearea unui agricultor liber și independent, ci *legarea de pământ* a unui arendaș aservit, care în fapt era obligat să presteze aceeași clacă, muncind cu inventarul său pământul moșierului în schimbul folosirii pășunilor, a fînețelor, a pământului arabil necesar etc.

În măsura în care țăranul era în mod real și nu numai cu numele eliberat de relațiile iobăgiste (esența acestora este „renta în muncă“, adică munca pentru moșier a țăranului înzestrat cu lot), în aceeași măsură era pus în condițiile relațiilor sociale burgheze. Dar această eliberare *reală* de relații iobăgiste a fost un proces mult mai complex decît au crezut narodnicii. *Pe atunci* lupta dintre partizanii deposedării de pământ a țăranilor și partizanii „înzestrării lor cu lot“ nu *era* adeseori decît expresia luptei dintre

două lagăre *iobăgiste*, a controversei în jurul problemei dacă pentru moșieri este mai avantajos să aibă un arendaș (sau un țăran care să muncească „în dijmă”) complet lipsit de pământ sau un țăran „cu lot”, adică legat de loc, legat de un petic de pământ, de pe urma căruia nu poate trăi și pe lângă care mai trebuie să-și caute o posibilitate „de câștig” (= să se aservească moșierului).

Și, pe de altă parte, este neîndoielnic că cu cât țărani ar fi primit la eliberare mai mult pământ, cu cât l-ar fi primit la un preț mai ieftin, cu atât mai repede, pe scară mai largă și mai liber s-ar fi dezvoltat capitalismul în Rusia, cu atât mai repede ar fi dispărut rămășițele relațiilor *iobăgiste* și de aservire, cu atât piața internă s-ar fi extins mai mult, iar dezvoltarea orașelor, a industriei și a comerțului ar fi fost mai asigurată.

Greșeala *narodnicilor* a constat în faptul că ei au privit această problemă în mod utopic, abstract, fără a ține seama de condițiile istorice concrete. Ei proclamau „lotul” drept bază a micii agriculturi independente: *în măsura* în care acest lucru este just, țăranul „înzestrat cu lot” devenea producător de mărfuri, era pus în condiții burgheze. *În realitate* însă, de foarte multe ori „lotul” era atât de mic, atât de împovărat cu plăți excesive, hotărnicirea lui s-a făcut într-un mod atât de „fericit” pentru moșier și de nefericit pentru țăran, încât țăranul „înzestrat cu lot” ajungea inevitabil într-o situație de iremediabilă aservire, rămânea de fapt în cadrul relațiilor *iobăgiste*, trebuia să presteze aceeași clacă (sub forma muncii în dijmă în contul arenzii etc.).

Așadar, în *narodnicism* exista o dublă tendință, pe care marxistii au caracterizat-o chiar atunci, vorbind despre concepții liberal-*narodnice*, aprecieri liberal-*narodnice* etc. În măsura în care *narodnicii* prezentau în culori trandafirii reforma din 1861, uitând că „înzestrarea cu lot” însemna de fapt, într-un număr imens de cazuri, asigurarea gospodăriilor moșierești cu brațe de muncă ieftine și legate de pământ, cu munca ieftină a țăranilor aserviți, în aceeași măsură ei coborau (adeseori fără să-și dea seama) pînă la punctul de vedere al liberalismului, pînă la punctul de vedere al burghezului liberal sau chiar al moșierului

liberal ; în aceeași măsură ei deveneau obiectiv apărători ai unui tip de evoluție capitalistă, împovărată cel mai mult de tradițiile moșierești, legată în cea mai mare măsură de trecutul iobăgist și care se eliberează cel mai încet și cel mai greu de acest trecut.

Dar în măsura în care narodnicii, fără să idealizeze reforma din 1861, susțineau cu ardoare și sinceritate ca țaranii să plătească cât mai puțin și să primească „loturi“ cât mai mari, fără *nici o* îngrădire, în condițiile celei mai mari independențe a țaranului sub raport cultural, juridic etc., în aceeași măsură ei erau democrați burghezi. Singura lor lipsă o constituia faptul că democratismul lor era departe de a fi întotdeauna un democratism consecvent și hotărât și că ei nu erau conștienți de caracterul lui burghez. De altfel, în treacăt fie zis, la noi chiar și pînă astăzi cei mai „de stînga“ social-norodnici înțeleg adesea cuvîntul „burghez“ în îmbinarea menționată, ca un fel de... „politică“, în timp ce în realitate termenul de democrație burgheză este, din punct de vedere marxist, singura caracterizare științifică precisă.

Această tendință dublă, liberală și democratică, în cadrul narodnicismului *s-a conturat* foarte limpede încă în perioada reformei din 1861. Aici nu putem insista prea mult asupra analizei acestor tendințe, în special asupra legăturii dintre socialismul utopic și cea de-a doua tendință, și ne vom mulțumi pur și simplu să arătăm deosebirea dintre orientarea politică-ideologică, bunăoară, a lui Kavelin, pe de o parte, și a lui Cernîșevski, pe de altă parte.

Dacă aruncăm o privire generală asupra schimbării survenite în întreaga structură a statului rus în 1861, trebuie să constatăm că această schimbare a constituit un pas înainte pe calea transformării monarhiei feudale în monarhie burgheză. Acest lucru este just nu numai din punct de vedere economic, ci și din punct de vedere politic. Este suficient să ne amintim de caracterul reformei în domeniul justiției, al administrației, al auto-administrării locale etc., reforme care au urmat reformei agrare din 1861, ca să ne convingem de justetea acestei

teze. Se poate discuta dacă acest „pas“ a fost mare sau mic, lent sau rapid, dar *direcția* în care a fost făcut acest pas este atît de limpede și a fost atît de bine precizată de toate evenimentele care au urmat, încît nu cred că în această privință ar putea exista două păreri. Este însă cu atît mai necesar să subliniem această *direcție*, cu cît în prezent se fac tot mai des auzite aprecieri superficiale în sensul că de-abia în ultimii ani s-au făcut „pași“ pe calea transformării Rusiei în monarhie burgheză.

Dintre cele două tendințe ale narodnicismului menționate mai sus, tendința democratică, care se sprijină pe conștiința și pe activitatea cercurilor nemoșierești, nefuncționărești și neburgheze, a fost extrem de slabă în 1861. De aceea lucrurile n-au mers mai departe de acest foarte mic „pas“ pe calea transformării în monarhie burgheză. Dar această tendință slabă a existat încă de pe atunci. Ea s-a manifestat și după aceea, cînd mai puternic, cînd mai slab, atît în sfera ideilor sociale cît și în sfera mișcării sociale din *întreaga* epocă de după reformă. Această tendință s-a dezvoltat tot mai mult cu fiecare deceniu ce trecea al acestei epoci, fiind alimentată de fiecare pas al evoluției economice a țării și, prin urmare, de totalitatea condițiilor sociale, juridice și culturale.

La 44 de ani de la reforma țărănească, ambele tendințe, care în 1861 abia se conturaseră, și-au găsit o expresie destul de completă și fățișă pe cele mai diverse tărîmuri ale vieții sociale, în diferitele peripeții ale mișcării sociale, în activitatea maselor largi ale populației și a partidelor politice mari. Cadeții și trudovicii, înțelegînd ambii termeni în accepția cea mai largă, sînt urmașii și succesorii direcți, promotorii direcți ai celor două tendințe care s-au conturat acum o jumătate de veac. Legătura dintre anul 1861 și evenimentele care s-au desfășurat cu 44 de ani mai tîrziu este neîndoielnică și evidentă. Iar faptul că în decurs de o jumătate de veac ambele tendințe s-au menținut, s-au întărit, s-au dezvoltat și au crescut dovedește în mod indiscutabil forța acestor tendințe, arată că

ele își au rădăcinile adânc înfipite în întreaga structură economică a Rusiei.

Menșikov, colaborator la „Novoe Vreamea”, a exprimat această legătură între reforma țărănească și evenimentele care au avut loc în trecutul apropiat în următoarea tiradă originală: „Anul 1861 nu a putut să preîntâmpine anul 1905, așa că ce rost are să facem zarvă în jurul *măreției* unei reforme care a eșuat atît de jalnic?” („Novoe Vreamea” nr. 12 512 din 11 ianuarie, „O aniversare fără rost”).

În aceste rînduri, Menșikov a atins, fără să vrea, o problemă istorică-științifică extrem de interesantă, în primul rînd problema raportului dintre reformă și revoluție în general și, în al doilea rînd, a legăturii, a dependenței, a înrudirii orientărilor, a aspirațiilor, a tendințelor social-istorice din 1861 cu cele din 1905—1907.

Fără îndoială, noțiunea de reformă este opusă noțiunii de revoluție; dacă această opoziție este dată uitării, dacă este dată uitării linia de demarcație care desparte aceste două noțiuni, se ajunge întotdeauna la cele mai grave greșeli în toate aprecierile istorice. Dar această opoziție nu este absolută, această linie de demarcație nu este o linie trasată o dată pentru totdeauna, ci o linie care se schimbă, e mobilă și pe care trebuie să știm s-o definim în fiecare caz concret în parte. Reforma din 1861 a rămas numai o reformă din cauza extremei slăbiciuni, inconștiențe, fărîmițări a acelor elemente sociale ale căror interese reclamau transformări.

De aceea în această reformă trăsăturile iobăgiste au fost atît de puternice, de aceea conține ea atît de multe elemente scandalos de birocratice, de aceea a adus ea țărănimii asemenea calamități nemaipomenite. Țărănimea noastră a suferit mult mai mult de pe urma insuficienței dezvoltării a capitalismului decît de pe urma capitalismului.

Dar această reformă, care a rămas reformă din cauza slăbiciunii unor anumite elemente sociale, a creat, cu toate barierele și obstacolele ce i se puneau în cale, condiții

pentru dezvoltarea continuă a acestor elemente, condiții care au lărgit baza pe care s-a manifestat vechea contradicție, care au lărgit cercul grupurilor, păturilor, claselor populației în măsură să contribuie conștient la „manifestarea” acestor contradicții. De aceea rezultatul a fost că reprezentanții tendinței democratice, care în reforma din 1861 erau conștient ostili liberalismului și care păreau atunci (și mult timp după aceea) elemente izolate, lipsite de rădăcini, *s-au dovedit* în fapt că au „rădăcini” incomparabil mai adânci atunci când s-au copt contradicțiile aflate în 1861 în stare aproape embrionară. Participanții la reforma din 1861, care o priveau * din punct de vedere reformist, s-au dovedit a avea „rădăcini” mai adânci decât reformiștii liberali. Istoria va păstra pentru totdeauna amintirea celor dintâi ca a unor oameni înaintași ai epocii, iar a celorlalți ca a unor oameni inconsecvenți, lipsiți de caracter, neputincioși în fața forțelor vechiului care și-a trăit traiul.

În teoriile lor, narodnicii au propovăduit întotdeauna, începând din 1861 (iar predecesorii lor au făcut-o încă înainte de 1861) și mai târziu, timp de peste o jumătate de veac, o *altă* cale pentru Rusia, *adică o cale necapitalistă*. Istoria a infirmat întru totul această teză greșită a lor. Istoria a dovedit întru totul, iar evenimentele din 1905—1907 și acțiunile diferitelor clase ale societății ruse în această perioadă au confirmat în mod deosebit de concret că Rusia se dezvoltă pe o cale capitalistă și că o altă cale de dezvoltare a ei nu poate exista. Dar ar fi un prost marxist cel care din această istorie de o jumătate de veac nu ar fi învățat pînă acum în ce a constatat însemnătatea *reală* a acestor tendințe, îmbrăcate într-o ideologie greșită și manifestate timp de o jumătate de veac, de a realiza o „altă” cale pentru patrie.

Din compararea anului 1861 cu anii 1905—1907 reiese cum nu se poate mai limpede că însemnătatea istorică *reală* a ideologiei narodniciste a constatat în opunerea a *două* căi de dezvoltare *capitalistă*: o cale care adaptează Rusia nouă, capitalistă, la cea veche, care o subordonează

* Probabil că aici s-a strecurat o greșeală de tipar; după sens ar fi trebuit să fie: „care nu priveau”. — Nota red.

pe prima celei de-a doua, care încetinește mersul dezvoltării, și cealaltă cale, care înlocuiește vechiul cu noul, care înlătură complet piedicile perimate din drumul noului, care grăbește mersul dezvoltării. Programele cadeților și ale trudovicilor, ca programe, primul al liberalilor, cel de-al doilea al democraților, *ambele* fiind inconsecvente, uneori confuze și inconștiente, constituie o expresie pregnantă a acestei dezvoltări a unor căi *reale*, ambele aflate în cadrul capitalismului, care se înfăptuiesc neabătut de mai bine de o jumătate de veac.

Și epoca actuală ne impune deosebit de stăruitor să înțelegem limpede condițiile și ale unei căi, și ale celeilalte, să ne facem o idee limpede despre cele două tendințe din 1861 și despre dezvoltarea lor ulterioară. Noi trăim o nouă schimbare a întregii structuri a statului rus, un *nou pas* pe calea transformării lui în monarhie burgheză. Acest nou pas, tot atît de nesigur, tot atît de șovăielnic, tot atît de nereușit, tot atît de inconsistent ca și cel dinainte, pune în fața noastră probleme vechi. Problema care din cele două căi de dezvoltare capitalistă a Rusiei va determina definitiv orînduirea burgheză a acesteia, istoria nu a rezolvat-o încă : forțele obiective de care depinde rezolvarea acestei probleme încă nu s-au epuizat. Nu putem prevedea în ce fel va fi rezolvată această problemă înainte de a cunoaște experiența tuturor fricțiunilor, ciocnirilor, conflictelor, care constituie viața societății. Nu putem prevedea dinainte care va fi rezultanta celor două tendințe care se manifestă începînd din 1861. Dar putem — și trebuie — să ajungem la o înțelegere clară a celor două tendințe, să obținem ca marxiștii (și aceasta este una dintre sarcinile lor, în calitate de „hegemoni“, în haosul dezorientării, destrămării, scepticismului și ploconirii în fața succesului de moment) să influențeze prin activitatea lor această rezultată, dar nu printr-un minus (cum este lichidatorismul și, în general, tîrîrea neputincioasă în coada unor tendințe decadente), ci printr-un plus, apărînd interesele evoluției în ansamblu, interesele ei fundamentale și esențiale.

Reprezentanții tendinței democratice înaintează spre țelul lor șovăind în permanență și ajungând la o stare de dependență față de liberalism. Una dintre principalele sarcini istorice ale marxismului din Rusia este de a contracara aceste șovăieli, a lichida această stare de dependență.

„Misl” nr. 3 din februarie 1911
Semnal : V. 111 a

Se tipărește după textul
aparut în revistă

„REFORMA ȚĂRĂNEASCĂ“ ȘI REVOLUȚIA PROLETARĂ-ȚĂRĂNEASCĂ

Aniversarea, de care s-a temut atît de mult monarhia domnilor Romanovi și care a servit drept prilej de înduioșare atît de sentimentală liberalilor ruși, a avut loc. Guvernul țarist a sărbătorit-o prin difuzarea intensă „în popor“ a unor broșuri ultrareacționare consacrate aniversării și editate de „Clubul național“, prin arestarea în masă a tuturor celor „suspecți“, prin interzicerea întrunirilor în cadrul cărora era de așteptat că se vor rosti cuvîntări care să aducă cît de cît a cuvîntări democratice, prin amendarea și înăbușirea ziarelor, prin persecutarea cinematografeilor „subversive“.

Liberalii au sărbătorit aniversarea vărsînd iarăși lacrimi fără sfîrșit în legătură cu necesitatea unui „al doilea 19 februarie“ („Vestnik Evropî“⁸⁰), exprimîndu-și sentimentele lor de supuși credincioși (în „Reci“ portretul țarului a apărut la loc de frunte), expunîndu-și amărăciunea cetățenească pe care o încearcă în legătură cu șubrezenia „constituției“ țării, cu „sfărîmarea nefastă“ a „străvechilor rînduieli agrare“ prin politica agrară a lui Stolîpin etc. etc.

În rescriptul adresat lui Stolîpin, Nicolaie al II-lea a declarat că politica agrară stolîpinistă — adică politica prin care pămîntul țărănesc a fost lăsat pradă unui mănunchi de lipitori, chiaburi, țărani înstăriți, iar satul a fost dat pe mîna moșierilor iobăgiști — nu este altceva decît o încununare a „marii reforme“ de la 19 februarie 1861.

Și trebuie să recunoaștem că Nicolaie Sîngerosul, primul moșier din Rusia, este mai aproape de adevărul istoric decît sentimentalii noștri liberali. Primul moșier și cel mai mare iobăgist a înțeles — mai exact: din povețele Consiliului nobilimii unite și-a însușit — adevărul luptei de clasă că „reforme” înfăptuite de iobăgiști nu pot fi altfel, prin întregul lor caracter, decît iobăgiste, nu pot să nu fie însoțite de un regim de violență sub toate formele. Cadeții noștri, și liberalii noștri în general, se tem de mișcarea revoluționară a maselor, singura în stare să șteargă de pe fața pămîntului pe moșierii iobăgiști și puterea absolută de care se bucură ei în statul rus; iar această teamă îi împiedică să înțeleagă adevărul că, atîta timp cît iobăgiștii nu sînt răsturnați, nici un fel de reforme — și mai ales reformele agrare — nu sînt posibile decît în formă iobăgistă, cu caracter și mod de aplicare iobăgist. Să te temi de revoluție, să visezi la reforme și să te lamentezi că în fapt „reforme” sînt înfăptuite de iobăgiști în mod iobăgist este culmea josniciei și a mărginirii. Are mult mai multă dreptate și mult mai bine îl învață minte pe poporul rus Nicolaie al II-lea, care în mod concret „dă” oamenilor să aleagă: „reforme” iobăgiste sau revoluție populară care să-i răstoarne pe iobăgiști.

Reforma de la 19 februarie 1861 a fost o reformă iobăgistă, pe care liberalii noștri pot s-o înfrumusețeze și s-o prezinte drept „pașnică” numai fiindcă *mișcarea* revoluționară din Rusia era pe atunci slabă, aproape inexistentă, iar în rîndurile maselor asuprite nu exista încă o *clasă* revoluționară. Ucazul din 9 noiembrie 1906 și legea din 14 iunie 1910 sînt reforme iobăgiste cu un conținut burghez, ca și reforma din 1861, dar liberalii *nu o pot* prezenta drept „pașnică”, nu pot s-o înfrumusețeze atît de ușor (deși acum încep în „Russkaia Mîsl”, de pildă, să facă acest lucru), deoarece, dacă revoluționarii izolați din 1861 pot fi uitați, nu poate fi uitată revoluția din 1905. În 1905 s-a născut în Rusia o *clasă* revoluționară, proletariatul, care a știut să ridice și masa țărănească la o

mişcare țărănească. Iar atunci cînd într-o țară oarecare s-a născut o clasă revoluționară, ea nu poate fi reprimată prin nici un fel de persecuții; ea poate pieri numai o dată cu pieirea întregii țări, ea poate muri numai învingînd.

Să ne reamintim principalele trăsături ale reformei țărănești din 1861. Faimoasa „eliberare“ a constituit cea mai nerușinată jefuire a țăranilor, un șir de violențe, o adevărată batjocură la adresa lor. Cu prilejul „eliberării“, în guberniile cu cernoziom s-a rășluit din pămîntul țărănesc *mai mult* de o cincime. În unele gubernii s-a rășluit de la țărani, li s-a răpit pînă la o treime, pe alocuri chiar două cincimi din pămîntul țărănesc. Cu prilejul „eliberării“, pămînturile țărănești s-au delimitat de cele moșierești în așa fel, încît țăranii erau mutați pe „nisipișuri“, iar pămînturile moșierești intrau ca o pană în cele țărănești, pentru ca nobililor boieri să le fie mai ușor să aservească pe țărani și să le dea pămîntul în arendă la prețuri cămătărești. Cu prilejul „eliberării“, țăranii au fost obligați „să răsкупere“ propriile lor pămînturi și au fost prădați, fiind puși să plătească *de două și de trei ori* prețul real al pămîntului. În general, întreaga „epocă a reformelor“ din deceniul al 7-lea l-a lăsat pe țăran într-o stare de mizerie, de abrutizare, de înapoiere, de subordonare față de moșierii iobăgiști și în materie de justiție, și în administrație, și în școală, și în zemstve.

„Marea reformă“ a fost o reformă iobăgistă, și nu a putut fi altfel, întrucît a fost înfăptuită de iobăgiști. Dar ce forță i-a determinat să înfăptuiască reforma? Forța dezvoltării economice, care a antrenat Rusia pe calea capitalismului. Moșierii iobăgiști nu puteau împiedica creșterea schimbului de mărfuri dintre Rusia și Europa, nu puteau menține vechile forme ale economiei care se prăbușeau. Războiul Crimeii a dezvăluit putreziciunea și neputința Rusiei iobage. „Răzmerițele“ țărănești, care înainte de eliberare luau o amploare tot mai mare cu fiecare deceniu ce trecea, l-au făcut pînă și pe Alexandru

al II-lea, primul moșier, să-și dea seama că e mai bine să înfăptuiască eliberarea *de sus* decît să aștepte să fie răsturnat *de jos*.

„Reforma țărănească” a fost o reformă burgheză pe care au înfăptuit-o iobăgiștii. A fost un pas pe calea transformării Rusiei într-o monarhie burgheză. Conținutul reformei țărănești era burghez, și acest conținut ieșea cu atît mai puternic la iveală, cu cît se rășluiuau *mai puțin* pămînturile țărănești, cu cît erau despărțite *mai complet* de cele moșierești, cu cît era *mai mic* tributul plătit iobăgiștilor (adică „răscumpărarea”), cu cît țărani dintr-un loc sau altul își organizau viața *mai liber* de înrîurirea și de apăsarea iobăgiștilor. *În măsura în care* țăranul se smulgea de sub puterea moșierului iobăgist, *în aceeași măsură* el se subordona puterii banului, ajungea în condițiile producției de mărfuri, devenea dependent de capitalul care lua naștere. Iar după 1861 dezvoltarea capitalismului în Rusia s-a desfășurat într-un asemenea ritm, încît în cîteva decenii s-au săvîrșit transformări a căror înfăptuire s-a prelungit în unele țări vechi din Europa de-a lungul unor secole întregi.

Faimoasa luptă dintre iobăgiști și liberali, prezentată în mod atît de exagerat și în culori atît de trandafirii de istoricii noștri liberali și liberali-narodnici, a fost o luptă *în rîndurile* claselor dominante, în cea mai mare parte *în rîndurile moșierilor* o luptă care se ducea *exclusiv* pentru mărimea și forma *concesiilor*. Liberalii, ca și iobăgiștii, se situau pe pozițiile recunoașterii proprietății și puterii moșierilor, condamînd cu indignare orice idei revoluționare cu privire la *desființarea* acestei proprietăți, cu privire la *completa răsturnare* a acestei puteri.

Nu se putea ca aceste idei revoluționare să nu frămînte spiritele țăranilor iobagi. Și dacă veacurile de robie au abrutizat și au îndobitocit în așa măsură masele țărănești, încît în timpul reformei ele nu au fost capabile de altceva decît de răscoale răzlețe, fărăîmițate, mai curînd „răzmerițe” neîndrumate de o conștiință politică, totuși încă în acea perioadă existau în Rusia revoluționari care se situau de partea țărănimii și care își dădeau seama de toată îngustimea, de întreg caracterul mizer al fai-

moasei „reforme țărănești“, de întreg caracterul ei iobăgist. În fruntea acestor revoluționari, pe atunci foarte puțini la număr, se afla N. G. Cernîșevski.

19 februarie 1861 a marcat începutul unei Rusii noi, burgheze, care s-a dezvoltat din epoca feudală. Liberalii din deceniul al 7-lea și Cernîșevski sînt reprezentanții celor două tendințe istorice, ai celor două forțe istorice care de atunci și pînă în zilele noastre determină dezno-dămîntul luptei pentru Rusia nouă. Iată de ce, la a 50-a aniversare a reformei de la 19 februarie, proletariatul conștient trebuie să-și dea cît mai bine seama de esența acestor două tendințe și de raportul dintre ele.

Liberalii au vrut „să elibereze“ Rusia „de sus“, fără să desființeze nici monarhia țarului, nici proprietatea moșierilor asupra pămîntului, nici puterea lor, ci numai îmboldindu-i să facă „concesii“ spiritului vremii. Liberalii au fost și sînt ideologii burgheziei, care nu se poate împăca cu iobăgia, dar se teme de revoluție, se teme de mișcarea maselor, care ar putea răsturna monarhia și nimici puterea moșierilor. De aceea liberalii se limitează la „lupta pentru reforme“, la „lupta pentru drepturi“, adică la împărțirea puterii între iobăgiști și burghezie. Nici un fel de alte „reforme“ în afară de cele înfăptuite de iobăgiști, nici un fel de alte „drepturi“ în afară de cele îngădite de bunul plac al iobăgiștilor *nu se pot realiza în condițiile unui asemenea raport de forțe.*

Cernîșevski a fost un socialist utopist, care visa trecerea la socialism prin intermediul vechii obști țărănești, semi-feudale; în deceniul al 7-lea al secolului trecut, el nu vedea și nu putea să vadă că numai dezvoltarea capitalismului și a proletariatului poate crea condițiile materiale și forța socială necesare pentru înfăptuirea socialismului. Dar Cernîșevski n-a fost numai un socialist utopist, el a fost și un democrat revoluționar care a știut să exercite influență în spirit revoluționar asupra tuturor evenimentelor politice ale epocii sale, care a propagat, trecînd peste obstacolele și barierele cenzurii, ideea revoluției țărănești, ideea luptei maselor pentru răsturnarea tuturor vechilor autorități. Despre „reforma țărăneasă“ din 1861, pe care liberalii au căutat la început s-o prezinte în culori tran-

dafirii, iar mai târziu au ridicat-o chiar în slăvi, el a spus că este o *mîrșăvie*, căci vedea limpede caracterul ei iobăgist, vedea limpede că țărani sînt jupuiți de vii de către domnii eliberatori liberali. Despre liberalii din deceniul al 7-lea al secolului trecut, Cernîșevski a spus că sînt „*niște flecari, fanfaroni și prostănaci*”⁸¹, căci pentru el teama acestora de revoluție, lipsa lor de caracter și slugărnicia față de puternicii zilei era limpede.

Aceste două tendințe istorice s-au dezvoltat în decursul jumătății de veac care s-a scurs de la 19 februarie, și deosebirea dintre ele devenea tot mai limpede, mai pronunțată, mai categorică. Creșteau forțele burgheziei liberale-monarhiste care propovăduiau limitarea la activitatea „culturală” și care se temeau de organizațiile revoluționare ilegale. Creșteau forțele democrației și ale socialismului, la început contopite într-o ideologie utopică și în lupta intelectualilor narodovoliști și a narodnicilor revoluționari, iar în ultimul deceniu al secolului trecut începînd să se despartă pe măsură ce se înfăptuia trecerea de la lupta revoluționară a teroriștilor și a propagandiștilor izolați la lupta claselor revoluționare înseși.

În deceniul premergător revoluției, între 1895 și 1904, constatăm acțiuni fățișe și creșterea neconținută a masei proletare, creșterea luptei greviste, creșterea agitației social-democrate în rîndurile muncitorilor, creșterea organizării, a partidului social-democrat. În urma avangărzii socialiste a proletariatului a început, mai ales după 1902 și țărănimea democrat-revoluționară să pornească la lupta de masă.

Cele două tendințe, care în 1861 abia se schițau în viață, abia-abia se conturau în literatură, în cursul revoluției din 1905 s-au dezvoltat, au crescut, și-au găsit expresia în mișcarea *maselor*, în lupta dusă între *partide pe tărîmurile* cele mai diferite, în presă, la mitinguri, în asociații, în greve, în insurecție, în Dumele de stat.

Burghezia liberală-monarhistă a creat partidul cadeților și partidul octombriștilor, care la început (pînă în vara anului 1905) făceau casă bună în cadrul mișcării unice a zemstvelor, mișcare cu caracter liberal, iar apoi s-au

statornicit ca partide distincte care își făceau (și își fac și în prezent) o concurență înverșunată unul altuia, căutând să scoată în relief unul „ipostaza” sa liberală, celălalt cea monarhistă, dar care erau întotdeauna de acord în ceea ce privește esențialul, adică reprobarea revoluționarilor, defăimarea insurecției din decembrie și ploconirea în fața foii de viță „constituționale” a absolutismului ca în fața unui stindard. Ambele partide s-au situat și continuă să se situeze pe poziții „riguros constituționale”, adică se limitează la acel cadru de activitate pe care l-au putut crea clica ultrareacționară a țarului și a iobăgiștilor, fără să-și cedeze puterea, fără să lase să le scape din mâini absolutismul lor, fără să sacrifice nici un bănuț din veniturile lor de proprietari de sclavi, „consfințite de veacuri”, sau cel mai neînsemnat privilegiu din drepturile lor „onest câștigate”.

Tendența democratică și cea socialistă s-au despărțit de tendința liberală și s-au delimitat între ele. Proletariatul s-a organizat și a acționat separat de țărănime, unindu-se în jurul partidului său muncitoresc social-democrat. Țărănimea a fost incomparabil mai slab organizată în revoluție, acțiunile ei au fost cu mult mai fărâmițate, mai slabe, nivelul conștiinței ei era cu mult mai scăzut, iar iluziile monarhiste (ca și cele constituționaliste, indisolubil legate de ele) adeseori îi paralizau energia, o făceau dependentă de liberali, uneori chiar de ultrareacționari, dădeau naștere în rîndurile ei la visări deșarte despre „pămîntul lui Dumnezeu”, în locul unui asalt împotriva nobililor-proprietari funciari, cu scopul de a desființa complet această clasă. Totuși, în general, țărănimea, ca masă, a luptat tocmai împotriva moșierilor, a avut o atitudine revoluționară și, în toate Dumele — chiar și în cea de-a treia, cu reprezentanța ei deformată în favoarea iobăgiștilor —, a creat grupuri trudovice, care, cu toate frecvențele lor șovăieli, reprezentau adevărata democrație. Cadeții și trudovicii din anii 1905—1907 au exprimat în mișcarea de masă și au precizat din punct de vedere politic pozițiile și tendințele burgheziei: ale burgheziei

liberal-monarhiste, pe de o parte, și ale burgheziei democrat-revoluționare, pe de altă parte.

Anul 1861 a dat naștere anului 1905. Caracterul iobăgist al primei „mari” reforme burgheze a creat greutate în calea dezvoltării, a condamnat pe țărani la mii de chinuri dintre cele mai grele și mai amare, dar nu a putut schimba direcția dezvoltării, nu a putut preîntâmpina revoluția burgheză din 1905. Reforma din 1861 a amânat deznodământul, deschizând o anumită supapă, dând posibilitate capitalismului să se dezvolte întrucîtva, dar nu a putut înlătura deznodământul inevitabil, care s-a produs în 1905 pe un tărîm incomparabil mai larg, prin asaltul maselor împotriva absolutismului țarului și a moșierilor iobăgiști. Reforma înfăptuită de iobăgiști în epoca unei totale înapoieri a maselor asupra a dat naștere revoluției în momentul în care în rîndurile acestor mase s-au maturizat elementele revoluționare.

Duma a III-a și politica agrară a lui Stolîpin reprezintă a doua reformă burgheză înfăptuită de iobăgiști. Dacă 19 februarie 1861 a constituit primul pas pe calea transformării absolutismului pur iobăgist în monarhie burgheză, perioada 1908—1910 ne înfățișează al doilea pas și mult mai serios pe aceeași cale. Au trecut aproape 4 ani și jumătate de cînd a fost dat ucazul din 9 noiembrie 1906, au trecut mai bine de 3 ani și jumătate de la 3 iunie 1907, și acum nu numai burghezia cadetă, ci în mare măsură și cea octombristă se conving că „constituția” de la 3 iunie și politica agrară de la 3 iunie au suferit „un eșec”. „Cel mai de dreapta dintre cadeți”, cum s-a spus pe bună dreptate mai deunăzi despre semioctombristul Maklakov, a fost pe deplin întemeiat să declare la 25 februarie în Duma de stat, în numele cadeților și al octombriștilor, că „în prezent elementele de centru din țară, care doresc mai mult decît orice o pace trainică, care se tem de o nouă revărsare a valului revoluționar, sînt nemulțumite”. Lozinca generală este una singură: „Toată lumea spune — continuă d-l Maklakov — că, dacă vom merge mai departe pe calea pe care sîntem conduși, vom ajunge la o a doua revoluție”.

Lozinca generală a burgheziei cadete-octombriste din primăvara anului 1911 constituie o confirmare a justeții aprecierii cu privire la situația politică, făcută de partidul nostru în rezoluția conferinței din decembrie 1908. „Factorii principali ai vieții economice și politice care au provocat revoluția din 1905 — se spune în această rezoluție — continuă să acționeze, și în această situație economică și politică în mod inevitabil se coace o nouă criză revoluționară“.

Nu de mult Menșikov, unul dintre scribii plătiți ai guvernului țarist ultrareacționar, a declarat în „Novoe Vre-mea“ că reforma din 19 februarie „a suferit un eșec lamentabil“, deoarece „anul 1861 nu a putut să preîntâmpine anul 1905“. În prezent, avocații și parlamentarii plătiți ai burgheziei liberale declară că „reformele“ din 9 noiembrie 1906 și din 3 iunie 1907 au dat greș deoarece aceste „reforme“ duc la o a doua revoluție.

Cele două declarații, ca și întreaga istorie a mișcării revoluționare și a celei liberale din perioada 1861—1905, oferă un material cât se poate de interesant pentru lămurirea foarte importante probleme a raportului dintre reformă și revoluție, a rolului reformiștilor și revoluționarilor în lupta socială.

Adversarii revoluției, unii cu ură și cu scrîșnete de dinți, alții cu durere și tristețe, recunosc că „reformele“ din anii 1861 și 1907—1910 au suferit un eșec pentru că ele nu pot preîntâmpina revoluția. La această recunoaștere, social-democrația, reprezentanta singurei clase consecvent revoluționare din zilele noastre, răspunde: revoluționarii au jucat un foarte mare rol istoric în lupta socială și în toate crizele sociale, *chiar și atunci* când aceste crize nu duceau în mod direct decît la jumătăți de reforme. Revoluționarii sînt conducătorii forțelor sociale care făuresc toate transformările; reformele sînt un produs accesoriu al luptei revoluționare.

Revoluționarii din 1861 au rămas izolați și în aparență au suferit o înfrîngere totală. În realitate însă tocmai ei au fost marii militanți ai acestei epoci, și cu cît ne depărtăm mai mult de ea, cu atît măreția lor ne apare mai

limpede, cu atît meschinăria, spiritul mărginit al reformiștilor liberali din acea vreme ne apar mai evidente.

În aparență, clasa revoluționară din anii 1905—1907, proletariatul socialist, a suferit o înfrîngere totală. Și monarhiștii liberali, și lichidatorii din rîndurile pseudo-marxiștilor au împuiat urechile lumii întregi cu urletele lor că proletariatul socialist a mers „prea departe”, că s-a dat la „excese”, că s-a lăsat tîrît de „stihia luptei de clasă”, că a fost ademenit de ideea funestă a „hegemoniei proletariatului” etc. etc. În realitate, „vina” proletariatului a constat numai în aceea că nu a mers destul de departe, dar această „vină” este justificată de starea forțelor sale din acea vreme și răscumpărată prin neîntrerupta activitate revoluționară social-democrată desfășurată în epoca celei mai înverșunate reacțiuni, prin lupta necontenită împotriva tuturor manifestărilor reformismului și oportunismului. În realitate, tot ce a fost cucerit de la dușmani, tot ce au trainic aceste cuceriri, totul a fost cucerit și se menține numai în măsura în care lupta revoluționară este puternică și vie pe toate tărîmurile activității proletare. În realitate, numai proletariatul a apărut pînă la capăt democratismul consecvent, demascînd toată subrezenia liberalismului, smulgînd țărănimea de sub influența acestuia, ridicîndu-se cu un curaj eroic la insurtecția armată.

Nimeni nu poate prezice în ce măsură se vor săvîrși transformările cu adevărat democratice în Rusia în epoca revoluțiilor ei burgheze, dar nu încape nici urmă de îndoială că *numai* lupta revoluționară a proletariatului va determina gradul la care vor ajunge aceste transformări și succesul pe care îl vor avea. Între „reformele” iobăgiste în spirit burghez și revoluția democratică condusă de proletariat pot exista numai șovăielile neputincioase, lipsite de caracter și lipsite de principii ale liberalismului și ale reformismului oportunist.

Aruncînd o privire generală asupra istoriei Rusiei din ultima jumătate de veac, asupra anilor 1861 și 1905, nu putem decît să repetăm cu și mai multă convingere cuvîn-

tele rezoluției noastre de partid: „Țelul luptei noastre este, ca și pînă acum, răsturnarea țarismului, cucerirea puterii politice de către proletariat, care se sprijină pe păturile revoluționare ale țărănimii și care săvîrșește revoluția burghezo-democratică pe calea convocării unei Adunări constituante a întregului popor și a creării unei republici democratice“ ⁸².

„Sozial-Demokrat“ nr. 21—22
din 19 martie (1 aprilie) 1911

Se tipărește după textul
apărut în ziar

DISTRUGĂTORII PARTIDULUI ÎN ROLUL DE „DISTRUGĂTORI AI LEGENDELOR“

Exact un an în urmă, Organul Central al partidului nostru a publicat următoarea scrisoare, de importanță cardinală, adresată de Biroul din Rusia al C.C. Biroului din străinătate al C.C. :

*„...Noi (adică Biroul din Rusia al C.C.) i-am invitat pe tovarășii Mihail, Roman și Iuri să se apuce de treabă, dar am primit din partea lor un răspuns în care se spune că ei socotesc dăunătoare nu numai hotărârile plenarei, dar chiar și existența Comitetului Central. Pentru acest motiv, ei nu vor să vină nici măcar la ședința de cooptare“ **

Situația era cum nu se poate mai limpede. Mihail, Roman și Iuri sînt niște renegați fățiși ; ei consideră că „diplomația“ și manevrele în spiritul ziarului „Golos“ sînt inutile și declară *pe față* că au rupt cu partidul nostru. S-au ciocnit două „tactici“ : una — a lui Martov, Dan & Co. — care constă în descompunerea dinăuntru a „vechiului“ partid, în menținerea partidului într-o stare morbidă pînă cînd se vor întări „social-democrații“ stolid-piniști — lichidatorii ; alta — a lui Potresov, Levițki, Mihail, Roman, Iuri & Co. — care pornește de la ideea că nu merită să-și dea osteneala pentru a submina vechiul partid dinăuntru și că trebuie să ajungă *imediat* la o rup-tură fățișă cu P.M.S.D.R.

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 19, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 221—222. — *Nota red.*

Publicarea declarației d-lor Mihail, Roman și Iuri a stricat grozav socotelile prietenilor și protectorilor lor de la „Golos Soțial-Demokrata“. Dar nu se putea face nimic : Dan, Martov & Co. au fost nevoiți să continue să ștergă urmele, „pe de o parte“ solidarizându-se cu cei trei renegați amintiți, iar „pe de altă parte“ „delimitându-se“ ușurel de ei. Martov a avut chiar curajul ca, *după 10 luni* de la publicarea declarației prin care cei trei prieteni ai săi se lepădau de partid, să le reproșeze acestor trei domni că procedează „ușuratic“ (în penultimul număr, nr. 23, al ziarului „Golos“)...

Dar iată că roata „istoriei“ (a istoriei lichidatorismului) s-a mai întors o dată. O serie de împrejurări — în special riposta dată lichidatorismului de către unele grupuri social-democrate care acționează pe o arenă deschisă — i-a făcut pe d-nii Potresov, Levițki, Mihail, Roman & Co. să-și mai potolească zelul și să se apropie de „tactica“ „înțeleaptă“ și mai prudentă a ștergerii urmelor à la Dan și Martov. Această împrejurare a făcut posibilă și apariția — *după un an!* — a „dezmințirii“ documentului susmenționat.

Nici nu mai e nevoie să spunem că „dezmințirea“ apărută în „Golos“ (sub titlul sforăitor : „O legendă distrusă“) *este numai minciună de la un capăt la altul*. Se pretinde că cei trei renegați amintiți au refuzat „oficial“ să facă parte din C.C. sau să vină măcar la ședința de cooptare numai „din motive personale“. Și de-abia „mai târziu, într-o convorbire particulară (dar absolut „particulară“), i-am împărtășit (adică reprezentantului C.C.⁸³) o seamă de considerente (de data aceasta cu caracter politic) care ne-au silit (adică pe Roman, Mihail și Iuri) să adoptăm o atitudine negativă față de propunerea ce ni s-a făcut“.

Așadar, punctul 1 din „dezmințire“ : declarația la care s-a referit O.C. a fost făcută numai „într-o convorbire particulară“, după ce ținuta oficială a fost dezbrăcată. Nu-i așa că această excepțională „circumstanță atenuantă“ schimbă radical situația ?...

Dar ce au declarat domnii Mihail, Roman și Iuri, *după propria lor afirmație*, în această „convorbire particulară“ ? Ei nu au spus că hotărârile C.C. sînt dăunătoare, ei și-au

permis, vedeți dv., numai să remarce că „*drumul indicat de plenară nu întărește, ci slăbește poziția C.C.*”, că folosirea posibilităților legale pe care C.C. a recomandat-o partidului „*se reducea și se reduce la distrugerea organizațiilor muncitorești legale*”, că primul pas făcut de C.C. (publicarea rezoluției cu privire la conferința partidului) pe această cale a și „*oferit guvernului un pretext*” pentru a distruge organizațiile muncitorești. Nu este așa că aceasta e cu totul altceva decât afirmația făcută de reprezentantul C.C. potrivit căreia cei trei lichidatori din rândurile candidaților de la Londra „*consideră că imixtiunea C.C. în procesul spontan al grupării forțelor social-democrate în organizațiile legale este ca o smulgere a fătului din pînțelele mamei în a doua lună de gestație*”? Halal „*dezmințire*”!

Apoi ei nu au spus nicidecum că existența C.C. este dăunătoare, doamne păzește! Ei nu au făcut decât să formuleze, desigur în mod cu totul „*particular*”, ideea că ar fi mult mai bine dacă în locul C.C. ar exista „*un grup de inițiativă*”, căruia „*nimeni să nu-i ceară legitimație*” (adică legitimația *de partid*), așa cum la timpul său nimeni nu a cerut-o (adică „*legitimația*”) grupului „*Iskra*” și „*Zarea*” * 84. Principala acuzație a fost „*respinsă*” de Mihail, Roman și Iuri aproape cu același succes cu care colegul lor Igorev „*a respins*” acuzațiile de complot împotriva C.C. și a partidului, pe care i le-au adus acestui Igorev tovarășii menșevici-partiiți Plehanov și A. Moskovski... Este nevoie, vedeți dv., nu de un C.C., ci de „*un grup de inițiativă*” de felul „*grupului «Iskra» și «Zarea»*”. Bineînțeles, grupul „*Iskra*” și „*Zarea*” a fost un grup social-democrat revoluționar, pe cînd d-nii Mihail, Roman și Iuri au nevoie de un grup de inițiativă lichidatorist. Dar acum nu despre aceasta este vorba, ci despre faptul că cei trei aliați ai lui Martov și Dan, *după cum spun chiar ei*, au propus să fie înlocuit C.C. cu un grup de inițiativă particular, căruia nimeni să nu-i poată cere acea disprețuită „*legitimație*” și care să aibă mîna liberă în materie de „*lichidare*”. Au „*dezmințit*”, nu glumă!...

* Vezi „*Golos*”, supliment la nr. 24, pag. 3.

Un „pivotal“ al acestei „dezmințiri“ a lui Roman, Mihail și Iuri mai e și povestea că reprezentantul C.C., invitându-i să vină „măcar la o singură adunare“ a colegiului, a căutat să-i ademenească spunând că el (adică reprezentantul C.C.) și alți „bolșevici din Rusia“ sînt animați de dorința de „a se elibera de sub influența dominantă a cercului leninist“. Redacția ziarului „Golos“ savurează cu o deosebită satisfacție această declarație a unui bolșevic din Rusia, *transmisă de cei trei lichidatori*, în speranța că prin aceasta va putea justifica pe cineva sau ceva. Dar domnii „golosiști“ s-au încurcat în mod vădit și vorbesc ei înșiși *împotriva* lor. Căci, dați-ne voie, stimabili redactori de la „Golos“, *să admitem* că bolșevicul care s-a prezentat la prietenii dv. în numele C.C. a fost adversar a ceea ce dv. numiți „cerc leninist“. *Cu atît mai rău pentru dv.* Deoarece tocmai acest bolșevic este cel care a scris scrisoarea cu privire la lepădarea de partid a celor trei prieteni ai dv. pe care am publicat-o în O.C. nr. 12. Dacă acest bolșevic nu este partizan al „cercului“ pe care dv. îl numiți „leninist“, înseamnă că din punctul dv. de vedere mărturia lui trebuie să fie cu atît mai imparțială. *Să admitem* că membrii C.C. care v-au invitat au fost adversari ai „cercului leninist“ * ; înseamnă că, din punctul dv. de vedere, vina celor trei lichidatori, care chiar în condiții atît de favorabile pentru ei nu au vrut să facă parte din C.C., trebuie să fie cu atît mai gravă. Ce s-a întîmplat cu d-nii „golosiști“ ? De obicei ei șterg urmele... mai abil. Nu prea v-ați priceput, domnilor, s-o aduceți din condei ! E mai stupid chiar decît „dezmințirile“ „Biroului de informație“ stolîpinist.

Nu v-a mers cu „dezmințirea“ dv., d-lor „golosiști“, așa cum nu v-a mers cu ultimele dv. foi volante menite să provoace „zîzaniile“. Ați vrut „să demonstrați prea

* Unul alt „bolșevic din Rusia“, membru al C.C., golosiștii îi fac următoarea imputare : el, vedeți dv., ar fi „creat piedici în calea cooptării în C.C. a golosiștilor, declarînd că membrii bolșevici ai C.C.... vor accepta numai cooptarea candidaților care în prealabil vor semna o declarație că renunță la „lichidatorism““. Membrul C.C. căruia golosiștii îi fac această teribilă imputare nu poate în prezent să răspundă personal d-lor lichidatori¹⁵. De aceea vom spune în locul lui : dacă ceea ce spuneți despre el este adevărat, atunci, din punctul de vedere al partidului, el are perfectă dreptate și a acționat întru totul în spiritul plănării.

mult" — să demonstrați că social-democrații ar fi cu toții partinici — și de aceea nu ați demonstrat nimic. Gîndiți-vă măcar un pic : ieri ați scos foaia volantă a celor 58 (dintre acești 58 cîți sînt fățarnici și cîți induși în eroare ?), în care îi prezentați pe adversarii dv. („cercul leninist“) ca pe niște monștri între monștri, ca pe o „bandă“ etc. Iar a doua zi, tot dv. (redacția „Golos“) publicați o foaie cu „un program de reforme“ în care declarați : totul va merge de minune dacă în toate instituțiile centrale ale partidului noi (adică golosiștii) vom căpăta egalitate cu acești monștri, cu oameni care s-au făcut vinovați de o serie de „crime“ etc. etc. Dar, domnilor, cînd acționați „pentru binele partidului“ și cînd trageți spuza pe turta dv. ? — în primul caz sau în cel de-al doilea ? — De aceste foi... parfumate ale ziarului „Golos“, ca și de suplimentele acestui ziar în care „totul e folosit“, inclusiv otzoviștii de la Geneva care se intitulează „cercul ideologic al bolșevicilor“, nici nu ar merita să pomenim dacă ele nu ar proiecta o lumină atît de puternică asupra întregii politici a golosiștilor...

Continuați, domnilor „distrugători ai legendelor“, continuați ! Ne ajutați într-adevăr să distrugem o legendă : legenda că dv. ați mai avea ceva comun cu social-democrația revoluționară.

„Sozial-Demokrat“ nr. 21—22
din 19 martie (1 aprilie) 1911

Se tipărește după textul
apărut în ziar

DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ A PUTERII, PERSPECTIVE ȘI LICHIDATORISM

Problemele indicate în titlu ocupă, în ceea ce privește importanța, unul dintre principalele locuri, dacă nu chiar primul, în sistemul de concepții al marxistului dornic să se orienteze în realitatea care-l înconjură. Perioada dintre 1908 și 1910 reprezintă, în mod neîndoios, o perioadă specifică. Structura socială a societății și a puterii se caracterizează prin schimbări a căror lămurire este necesară, căci altfel nu se poate face nici un pas înainte în nici un domeniu de activitate socială. În funcție de lămurirea acestor schimbări este problema perspectivelor, prin aceasta înțelegînd, firește, nu prezumții goale cu privire la lucruri pe care nimeni nu le cunoaște, ci tendințele fundamentale ale dezvoltării economice și politice, tendințe a căror rezultată hotărăște viitorul apropiat al țării, tendințe care determină sarcinile, orientarea și caracterul activității fiecărui militant conștient pe tărîm social. Iar această din urmă problemă, problema sarcinilor, a orientării și a caracterului activității, este foarte strîns legată de problema lichidatorismului.

De aceea nu este de mirare că, încă în 1908, marxiștii, de îndată ce a devenit limpede sau a început să devină limpede că ne aflăm în fața unei perioade întrucîtva noi, specifice a istoriei ruse, au pus la ordinea zilei tocmai problema structurii sociale a puterii, problema perspectivelor și a lichidatorismului, au arătat legătura indisolubilă dintre aceste probleme, au făcut din ele obiectul unei discuții sistematice. Mai departe, ei nu s-au limitat numai la

discuție — aceasta ar fi însemnat literatură în sensul rău al cuvîntului, aceasta ar fi fost posibil numai în cadrul unui cerc de discuții format din intelectuali inconștienți de răspunderea lor și nepăsători în materie de politică —, nu, ei au elaborat o formulare precisă a rezultatelor discuției, o formulare după care să se poată călăuzi nu numai un membru al cercului literar respectiv, nu numai un om legat într-un fel sau altul de o anumită categorie de intelectuali, ci orice reprezentant conștient al clasei care consideră marxismul ideologia sa. La sfîrșitul anului 1908, această muncă necesară a fost terminată.

Am arătat în nr. 2 al revistei noastre⁸⁶ care sînt principalele rezultate ale acestei munci. Îmi voi permite să citez de acolo cîteva rînduri pentru a ușura înțelegerea expunerii ulterioare.

„Dezvoltarea orînduirii de stat din Rusia în cursul ultimelor trei secole dovedește că ea și-a schimbat caracterul de clasă într-o direcție bine determinată. Monarhia din secolul al XVII-lea, cu Duma ei formată din boieri, nu seamănă cu monarhia birocratică a nobililor din secolul al XVIII-lea. Monarhia din prima jumătate a secolului al XIX-lea nu mai este monarhia din perioada 1861—1904. În 1908—1910 s-a conturat limpede o nouă perioadă, care marchează încă un pas în aceeași direcție, căreia i se poate spune direcția monarhiei burgheze. În strînsă legătură cu acest pas este și Duma a III-a, și actuala noastră politică agrară. Așadar, noua perioadă nu este întîmplătoare, ci o treaptă specifică în evoluția capitalistă a țării. Fără să rezolve vechile probleme, nefiind în stare să le rezolve și, prin urmare, fără să le înlăture, această perioadă nouă impune folosirea unor metode noi de pregătire a rezolvării în chip vechi a vechilor probleme“ (nr. 2, pag. 43). Și cu cîteva rînduri mai jos : „Cei care neagă sau nu înțeleg... că avem în față probleme vechi, că mergem spre rezolvarea lor în chip vechi, aceia în fapt părăsesc terenul marxismului, sînt în fapt prizonierii liberalilor (de pildă d-l Potresov, d-l Levițki etc.)“ (pag. 44)*.

* Vezi volumul de față, pag. 126. — Nota red.

Indiferent de atitudinea pe care ar avea-o cineva față de ideile exprimate în aceste teze, cu greu ar putea contesta strînsa legătură și interdependența care există între diferitele părți ale acestei aprecieri a perioadei respective. Să luăm, de pildă, decretul din 9 noiembrie 1906 (legea din 14 iunie 1910) : este absolut de netăgăduit că el are un foarte pronunțat caracter burghez, marcînd o cotitură principială în politica agrară dusă de vreme îndelungată de către „vîrfuri“ față de obște și față de proprietatea funciară lotuală. Dar nici chiar oamenii cei mai lipsiți de principii și care se schimbă după cum bate vîntul, cum sînt, de pildă, cadeții, nu au avut curajul să afirme că această cotitură principială *a* și rezolvat problema, *a* și creat o bază nouă pentru economia țărănească capitalistă, *a* și lichidat vechile probleme. Legătura care există între legea din 14 iunie 1910 și sistemul alegerilor pentru Duma a III-a, precum și componența socială a acesteia sînt evidente : această lege nu ar fi putut fi aplicată, o serie de măsuri în vederea aplicării ei nu ar fi putut fi adoptate altfel decît pe calea alianței dintre puterea centrală și moșierii feudali (folosim această expresie nu tocmai exactă, dar acceptată pretutindeni în Europa) și vîrfurile burgheziei comerciale-industriale. Deci avem în fața noastră o etapă specifică a întregii evoluții capitaliste a țării. Oare această etapă face ca proprietarii funciari de tip feudal să nu-și mai păstreze „puterea și veniturile“, vorbind în sens sociologic ? Nu, nu face acest lucru. Și în acest domeniu, ca și în toate celelalte, schimbările survenite nu înlătură trăsăturile *fundamentale* ale vechiului regim, vechile relații dintre forțele sociale. De aici reiese care este sarcina de bază a unui militant conștient pe tărîm social : să țină seama de aceste noi schimbări, să le „folosească“, să le cuprindă — dacă ne putem exprima astfel — și în același timp să nu se lase neputincios în voia curentului, să nu arunce afară vechiul bagaj, să păstreze principalul și în formele de activitate, nu numai în teorie, în program, în principiile politice.

Se pune întrebarea : ce atitudine au adoptat față de acest răspuns precis formulat la „problemele spinoase“, față de această expunere deschisă și limpede a unor concepții bine

determinate d-nii Potresov și Martov, Dan și Akselrod, Levițki și Martînov, „conducătorii ideologici“ care se grupează în jurul publicațiilor de tipul lui „Vozrojdenie“, „Jizn“, „Delo Jizni“, „Nașa Zarea“ etc. ? Trebuie să spunem că ei nu au avut o atitudine de oameni politici, de „conducători ideologici“, de publiciști cu răspundere, ci au primit acest răspuns ca o categorie oarecare de publiciști, ca un cerc de intelectuali, ca niște francțirori ai unor grupuri libere ale breslei condeului. Pe ei, această înclinație învechită, depășită, bizară spre răspunsuri precis formulate la problemele spinoase i-a făcut să chicotească condescendent, ca pe niște oameni care știu să aprecieze moda și spiritul vremii, statornicite în saloanele liberale. La ce bun această formulare precisă de vreme ce poți scrie unde poțtești, despre ce poțtești, ce poțtești și cum poțtești ? Cînd d-nii Miliukovi și d-nii Struve dau exemple admirabile din care reies toate foloasele, comoditatea și avantajele rezultate din eludarea răspunsurilor directe, a expunerilor precise a concepțiilor, professions de foi precis formulate etc. ? Cînd oamenii care și-au uitat trecutul (și în special cei cărora nu le place să-și amintească de vechiul obicei de a preciza lucrurile) se bucură în cele mai largi cercuri ale „societății“ de stimă și considerație ?

Astfel, în toți acești trei ani n-am văzut din partea întregii acestei companii de publiciști nici cea mai mică încercare de a opune răspunsul lor precis formulat la aceste „probleme spinoase“. Tertipuri și ipoteze lipsite de conținut au fost cîte vreți, dar nici un răspuns direct. Trăsătura distinctivă a acestei companii a fost predilecția pentru caracterul *amorf*, adică tocmai pentru acea trăsătură care a fost în modul cel mai categoric, mai exact și mai neechivoc considerată, *chiar atunci* cînd se dădea un răspuns direct la întrebările spinoase, drept element component al noțiunii de *lichidatorism*. A te lăsa în chip amorf dus de curent, a te înduioșa în fața propriului tău amorfism, „a pune cruce“ la ceea ce se opune prezentului amorf, tocmai aceasta este una dintre principalele trăsături ale lichidatorismului. Întotdeauna și pretutindeni oportuniștii se lasă în mod pasiv în voia curentului, se mulțumesc cu răspunsuri „de la caz la caz“, de la un congres (pentru combaterea alcoolismului)

la alt congres (al medicilor și reprezentanților fabricilor) ⁸⁷, se mulțumesc cu organizarea când a unei „asociații” (fie ea chiar și a uneia foarte respectabile și folositoare : sindicat, cooperativă de consum, asociație culturală, societate pentru combaterea alcoolismului etc.), când a alteia etc. Lichidatorismul reprezintă o totalitate de tendințe care sînt proprii oricărui oportunist în general și care se manifestă în anumite forme concrete, într-o perioadă a istoriei ruse, într-unul din curentele noastre social-politice.

Istoria a păstrat numai două aprecieri precise făcute de lichidatori în legătură cu „răspunsul direct” expus mai sus (la problemele spinoase). Prima apreciere : adjectivul burghez ar trebui înlocuit cu adjectivul plutocrat. — Dar această înlocuire ar fi cu desăvîrșire greșită. Epoca cuprinsă între anii 1861 și 1904 ne arată o creștere a influenței, și deseori chiar influența predominantă a plutocrației, în cele mai diverse domenii ale vieții. În epoca cuprinsă între anii 1908 și 1910, constatăm, *spre deosebire* de „plutocrație”, rezultatele faptului că burghezia, devenind conștientă de sine ca clasă și ținînd seama de învățămintele trase din cei trei ani care au precedat trezirii conștiinței sale de clasă, creează o ideologie ostilă atît socialismului (și nu socialismului european, nu socialismului în general, ci tocmai socialismului rus) cît și democrației. Mai mult. Burghezia este organizată pe scară națională, adică este organizată ca clasă, din care o anumită parte a ei este permanent reprezentată (și reprezentată în așa fel încît îi asigură o mare influență) în Duma a III-a. În sfîrșit, și în politica agrară a anilor 1908—1910 există un sistem care promovează un anumit plan al orînduirii agrare burgheze. Că acest plan pînă în prezent „nu prinde”, aceasta este neîndoielnic, dar acest insucces este insuccesul *unui* dintre sistemele burgheze în condițiile unui „succes” incontestabil al *plutocrației* la sate : adică plutocrația de la sate în mod sigur cîștigă de pe urma politicii agrare din 1908—1910, dar rînduielele burgheze, pentru reușita cărora se aduc multe jertfe, tot nu reușesc „să se formeze”. Într-un cuvînt, propunerea termenului „plutocrat” este nereușită din toate punctele de vedere, și este atît de nereușită, încît se pare că înșiși lichidatorii preferă să uite de această propunere.

Cealaltă apreciere : răspunsul expus mai sus nu ar fi just pentru că se rezumă la sfatul „de a ne avînta pe un teren pe care am mai fost înfrînți o dată”⁸⁸. Această apreciere concisă, dar energică, este valoroasă prin faptul că a exprimat într-o formă pregnantă bilanțul tuturor manifestărilor în presă ale lichidatorilor, începînd cu „Mișcarea socială” a lui Potresov și terminînd cu articolele d-lui Levițki din „Nașa Zarea”. Conținutul acestei aprecieri este pur negativ ; ea se mulțumește să condamne tendința „de a ne avînta pe un teren”, fără să dea vreo indicație pozitivă în legătură cu problemele *unde* trebuie „să ne avîntăm”. Cu alte cuvinte, să ne lăsăm în voia curentului, așa cum se lasă „toți”, iar de generalizări cu privire la rezultatele la care ne va duce acest lucru și la care trebuie să ne ducă nu merită să ne ocupăm.

Dar oricît ar dori oportuniștii să scape de generalizări, să evite discuțiile „neplăcute” în privința răspunsului direct la „problemele spinoase”, acest lucru se dovedește totuși cu neputință. Dacă dai natura afară pe ușă, ea intră pe fereastră. Ironia istoriei a făcut ca lichidatorii — căroro le place să-și spună „progresiști”, străini de „conservatism” și care în 1908 strîmbau disprețuitor din nas atunci cînd li se arăta că este necesar să dea un răspuns direct — au fost nevoiți, *cu aproape un an și jumătate mai tîrziu*, în vara anului 1910, să țină seama de aceste indicații. Evenimentele survenite în propria lor tabără i-au silit să facă acest lucru. La un moment dat au renunțat aproape cu desăvîrșire să dea răspunsul direct ce le fusese cerut de pe niște mizerabile „meleaguri ale morții” biceșnice, mortificate, inutile, funeste, cînd deodată, după un an și jumătate, apare chiar în rîndurile lichidatorilor un „curent” care cere și el un răspuns direct și se încumetă să dea un răspuns direct !

Așa cum era și de așteptat, în rolul „cutezătorului” a apărut I. Larin, dar de data aceasta el nu era singur. După cum se știe, Larin este l'enfant terrible* al oportunismului. Din punctul de vedere al oportunismului el are un cusur de neiertat : ia o atitudine serioasă, sinceră

* — copilul terribil. — Nota trad.

profundă față de tendințele care se conturează la ei, încercă să le lege într-un tot întreg, să le chibzuiască pînă la capăt, să capete răspunsuri directe, să tragă concluzii practice. Cei care cunosc cartea lui Larin despre un larg partid muncitoresc — cartea a apărut acum 3—4 ani — își aduc, probabil, aminte cum a sugrumat el cu îmbrățișările sale înfocate faimoasa idee a unui congres muncitoresc, lansată de Akselrod.

Din martie 1910 Larin a început să publice în „Vozrojdenie“ o serie de articole în legătură tocmai cu problema structurii sociale a puterii, a perspectivelor și a lichidatorismului. D-l Pilețki i s-a alăturat. Cei doi publiciști, pornind cu toată ardoarea unor neofiți la elucidarea acestor probleme, la care în zadar au căutat un răspuns direct în lagărul lor, al lichidatorilor, au început să scrie pe șleau ceea ce gîndeau. În actuala Rusie, pretindeau ei, nu se mai poate vorbi de iobăgie; puterea s-a și transformat în putere burgheză. „Și primul element, și cel de-al doilea — spune Larin separînd faimosul „al treilea element“ — pot dormi liniștiți: octombrie 1905 nu este la ordinea zilei“ („Vozrojdenie“ nr. 9—10, pag. 20). „În ipoteza că Duma ar fi desființată, ea ar fi reînființată încă mai repede decît în Austria de după revoluție, care a abrogat constituția în 1851 pentru a o recunoaște din nou după 9 ani, în 1860, fără nici o revoluție, pur și simplu în virtutea intereselor celei mai influente părți a claselor dominante, care și-a reconstruit economia pe baze capitaliste. Mai tîrziu, după ce orînduirea socială bazată pe relații burgheze va prinde rădăcini, lupta dintre diferitele pături ale claselor dominante le va forța și la noi, ca și pretutindeni, să lărgească cadrul dreptului electoral...“ (ibid., pag. 26). „Procesul de încadrare a Rusiei în lumea capitalistă... își găsește încununarea și în domeniul politic. Această încununare înseamnă imposibilitatea apariției, în stadiul prin care trecem, a unei mișcări revoluționare a întregului popor, ca aceea care a avut loc în 1905“ (pag. 27).

„Așadar, din moment ce puterea“ (potrivit concluziilor lui Larin) „nu se află nicidecum «aproape în întregime» în mîinile latifundiarilor feudali, lupta pentru putere a

«capitaliștilor funciari și industriali» împotriva feudalilor nu se poate transforma într-o luptă a întregului popor împotriva puterii existente» (nr. 11, pag. 9)... „Să ne bazăm linia noastră tactică pe speranța că va avea loc «un avînt al întregului popor» ar însemna să ne condamnăm la o așteptare fără rost» (ibid., pag. 11). „Nu poți sta în două luntre. Dacă nu s-a schimbat nimic în caracterul social al puterii, atunci și sarcinile și formele de activitate *trebuie* să fie aceleași, atunci nu rămîne altceva de făcut decît «să lupti împotriva lichidatorilor». Dacă însă vrem să mergem mai departe, să *construim* noul pentru înlocuirea, continuarea și preamărirea vechiului, care s-a năruit și nu mai este bun, trebuie să ne dăm în mod consecvent seama de *condițiile în care va trebui să construim*» (ibid., pag. 14).

Ce ziceți, nu este un naiv Larin ăsta? El cere oportuniștilor „să fie consecvenți”, „să nu stea în două luntre”!

Redacția revistei „Vozrojdenie” e dezorientată. În nr. 9—10, declarînd că nu este de acord cu Larin, ea scrie: „nu-i lipsește (lui Larin) o prospețime de gîndire”, dar „articolele lui nu ne-au convins”. În nr. 11, împotriva lui Larin a publicat un articol, probabil în numele redacției, V. Mirov, care a recunoscut că Larin și Pilețki „reprezintă un *curent* bine conturat, care din punct de vedere teoretic nu este încă suficient elaborat, dar care vorbește într-un limbaj foarte clar” (un foarte mare neajuns din punctul de vedere al oportuniștilor!). „Larin — scria d-l Mirov — a atins în treacăt și în mod cu totul neașteptat” (așa va să zică! neastîmpăratul ăsta de Larin, cu limbajul său „foarte clar”, întotdeauna creează neplăceri prietenilor săi!) „și o altă problemă a lichidatorismului. Noi credem că nu există o legătură strînsă între formele construcției de partid și natura cîrmuirii din Rusia și ne rezervăm dreptul de a vorbi separat despre acest lucru” (pag. 22, nr. din 7 iulie 1910).

În numele acestor „noi” a și „vorbit separat” L. Martov în nr. 1 al ziarului „Jizn” (30 august 1910), care a declarat că „nu poate decît să se solidarizeze” (pag. 4) cu V. Mirov și cu redacția împotriva lui Larin. Așadar,

În toată această discuție, care a avut loc în rîndurile lichidatorilor, ultimul cuvînt l-a spus L. Martov.

Să analizăm deci acest ultim cuvînt al lichidatorismului.

Martov, ca întotdeauna, se apucă de treabă cu foarte multă dezinvoltură și foarte multă... „abilitate“. El începe prin a spune că „la noi în țară burghezia la putere sau burghezia dominantă a început să fie căutată cu multă grijă imediat după 3 iunie 1907“. „Regimul de la 3 iunie este un regim de dominație a burgheziei comerciale și industriale din Rusia. Această schemă a fost acceptată deopotrivă și de grupul de publiciști menșevici despre care am vorbit (Larin, Pilețki), și de antipozii lor, bolșevicii ortodocși, care în 1908“ au scris „despre apariția în Rusia a unei monarhii burgheze“.

Spuneți, nu este asta o perlă de „abilitate“? Acuzîndu-l pe Martov că stă în două luntre, Larin recunoaște deschis, fără eschivări și șiretlicuri, că, dacă nu este vorba de a schimba radical răspunsul pe care l-au dat „ortodocșii“ la problemele spinoase, atunci trebuie să se ducă lupta împotriva lichidatorilor.

Iar Martov se dă „abil“ peste cap și încearcă să-i convingă pe cititori (care în august 1910 nu au avut nici o posibilitate să asculte și cealaltă parte) că „această schemă“ a fost „acceptată deopotrivă“ și de Larin, și de „ortodocși“ !!

E o abilitate în stilul lui Burenin sau al lui Menșikov⁸⁹, căci cu greu și-ar putea cineva închipui o mai insolentă... abatere de la adevăr.

„În discuțiile angajate în presă se uită, de obicei, cine «a început» de fapt“, scrie, printre altele, Martov în același articol. Este adevărat că acest lucru se întîmplă în discuțiile angajate între publiciști, cînd nici vorbă nu este de elaborarea unui răspuns categoric, precis formulat la problemele spinoase. Dar tocmai asta este că noi nu avem de-a face cu o „discuție“ angajată între publiciști și nici cu o „discuție“ angajată numai în presă, lucru pe care îl știe foarte bine, exact, autentic și nemijlocit L. Martov, care induce în eroare pe cititorii de la „Jizn“. Martov știe foarte bine care este răspunsul precis for-

mulat pe care l-au dat și-l susțin „ortodocșii“. Martov știe foarte bine că tocmai împotriva acestui răspuns luptă Larin, denumindu-l „șablon petrificat“, „castel în Spania“ etc. Martov știe foarte bine că *el însuși* și toți tovarășii lui de idei și colegi au respins răspunsul precis formulat de „ortodocși“. Martov știe foarte bine „cine a început de fapt“, cine a început (și a terminat) elaborarea unui răspuns precis și cine s-a mulțumit să chicotească și să spună că nu este de acord, fără să fi dat și fără să dea *nici un* răspuns.

Nu se poate imagina un truc mai revoltător, mai necinstit decât acesta al lui L. Martov ! Prin franchețea și sinceritatea sa, Larin, care a recunoscut (fie chiar și după un an și jumătate) că se impune un răspuns precis, a lezat dureros pe diplomații lichidatorismului. Adevărul supără. Și L. Martov încearcă să înșele pe cititori, prezentând lucrurile în așa fel ca și cum Larin ar accepta „aceeași schemă“ ca și ortodocșii, cu toate că în realitate cele două scheme sînt *opuse* : din schema lui Larin *rezultă* o justificare a lichidatorismului, din cea a „ortodocșilor“ — condamnarea lichidatorismului.

Pentru a-și camufla trucul, Martov ia din „schemă“ *un singur* cuvîntel, denaturînd legătura în care se află în context (procedeu pe care Burenin și Menșikov l-au dus pînă la perfecție). Ortodocșii, susține Martov, au scris „despre apariția în Rusia a unei monarhii burgheze“ ; Larin scrie că în Rusia nici vorbă nu poate fi de iobăgie, că puterea este de pe acum o putere burgheză, „*prin urmare*“ schema lui Larin și schema ortodocșilor „*sînt identice*“ !! Scamatoria e gata. Cititorul care se încrede în Martov e tras pe sfoară.

În realitate însă, în „schemă“, sau, mai exact, în răspunsul ortodocșilor, se spune că vechea putere din Rusia „*face încă un pas pe calea transformării* în monarhie burgheză“ și că ea susține calea dezvoltării capitaliste, care „*să permită proprietarilor funciari tocmai de tip feudal să-și mențină* puterea și veniturile“, că, datorită acestei stări de lucruri, „*factorii principali ai vieții economice și politice care au provocat*“ prima criză de la începutul secolului al XX-lea „*continuă să acționeze*“.

Larin spune: puterea este *de pe acum* burgheză, de aceea despre „menținerea puterii“ de către feudali nu vorbesc decât partizanii „șablonului petrificat“; de aceea „factorii principali care au provocat ultimul avînt al mișcării nu mai acționează, de aceea trebuie construit ceva nou „în locul «vechiului care nu mai este bun»“.

„Ortodocșii“ spun: puterea face *încă* un pas *pe calea* transformării ei într-o monarhie (nu într-o putere în general, ci într-o monarhie) burgheză, puterea reală rămînînd în mâinile feudalilor, astfel încît „factorii principali“ ai vechilor tendințe, ai vechiului tip de evoluție „continuă să acționeze“, și de aceea cei care vorbesc de „vechiul care nu mai este bun“ sînt lichidatori, *în fapt* prizonieri ai liberalilor.

Caracterul opus al celor două scheme, al celor două răspunsuri este limpede. Avem în față două răspunsuri *complete* și diferite, care duc la concluzii diferite.

Martov recurge la scamatorii à la Burenin, invocînd faptul că în *ambele* răspunsuri „se vorbește“, vedeți dv., despre „aparitia monarhiei burgheze“. Cu același temei ar putea fi invocat faptul că în ambele răspunsuri se recunoaște că în Rusia capitalismul continuă să se dezvolte! *Pe baza* recunoașterii generale (de către toți marxiștii și de toți cei care se pretind marxiști) a dezvoltării capitaliste, *are loc o dispută* cu privire la nivelul, la forma, la condițiile acestei dezvoltări. Iar Martov încurcă problemele discutabile, pentru a prezenta ceea ce este indiscutabil ca obiect de discuție! *Pe baza* recunoașterii *generale* (de către toți marxiștii și de toți cei care se pretind marxiști) a faptului că vechea putere se dezvoltă *pe calea transformării în monarhia burgheză*, are loc o dispută cu privire la nivelul, la forma, la condițiile, la mersul acestei transformări, iar Martov încurcă probleme discutabile (vechii factori continuă să acționeze? este posibilă renunțarea la formele vechi? etc.), pentru a prezenta indiscutabilul drept obiect de discuție!

Faptul că în Rusia, în secolele al XIX-lea și al XX-lea, puterea se dezvoltă în general „pe calea transformării în monarhie burgheză“, Larin nu-l contestă, așa cum nu l-a contestat pînă acum *nici un* om cu mintea întregă care

se pretinde marxist. Propunerea de a înlocui adjectivul burghez prin cuvîntul plutocratic apreciază greșit *gradul* de transformare, dar nu se încumetă să conteste în mod *principlial* că tocmai în această transformare *constă* „calea” reală, calea evoluției reale. Să încerce să afirme că monarhia din 1861—1904 (adică monarhia indiscutabil mai puțin capitalistă decît cea actuală) *nu* este, în comparație cu epoca lui Nicolaie, cu epoca iobăgistă, *un pas* înainte „pe calea transformării în monarhie burgheză” !

Martov nu numai că nu încearcă să afirme acest lucru, dar, dimpotrivă, „se solidarizează” cu V. Mirov, care, aducînd obiecții lui Larin, invocă tocmai caracterul burghez al reformelor lui Witte, precum și al reformelor din deceniul al 7-lea ⁹⁰ !

Cititorul poate să-și facă acum o idee despre „abilitatea” lui Mirov și Martov. Mai întîi ei repetă împotriva lui Larin argumentele pe care în urmă cu *un an și jumătate* le-au folosit „ortodocșii” împotriva celor mai apropiați prieteni, tovarăși de idei și colegi ai lui Martov și Mirov, iar apoi caută să convingă pe cititor că „schema” lui Larin și cea a „ortodocșilor” sînt identice.

Aceasta este nu numai o mostră de flecăreală publicistică opusă politicii (deoarece politica cere răspunsuri directe, precis formulate, iar publiciștii se limitează adesea să spună vorbe goale, ocolind problema), aceasta este o mostră de degradare a publicisticii pînă la nivelul maculaturii lui Burenin.

Citînd cuvintele lui Larin reproduse mai sus că „dacă nu s-a schimbat nimic etc. nu rămîne decît să se ducă lupta împotriva lichidatorilor”,

Martov îi răspunde :

„Pînă acum am considerat că sarcinile noastre sînt determinate de structura socială a societății în cadrul căreia acționăm și că formele activității noastre sînt determinate, în primul rînd, de aceste sarcini, iar în al doilea rînd de *condițiile politice*. De aceea natura socială a puterii nu are o legătură *directă* (subliniat de Martov) cu determinarea sarcinilor și a formelor noastre de activitate”.

Acesta nu este un răspuns, ci o frazeologie în doi peri. Martov încearcă din nou să încurce problema, să mute disputa pe alt teren. Important este nu dacă natura socială a puterii are o legătură *directă* sau *indirectă* cu sarcinile și formele de activitate. Această legătură poate fi și *indirectă*, aceasta nu schimbă cu nimic lucrurile din moment ce se recunoaște că există o legătură strânsă și indisolubilă. Or, Martov nu îndrăznește să spună *nici un cuvânt* împotriva recunoașterii acestei legături strânse și indisolubile. Referirea lui la „condițiile politice” înseamnă praf aruncat în ochii cititorului. Este tot atât de absurd să opui „natura socială a puterii” „condițiilor politice” pe cât ar fi de absurd să opui galoșii fabricați de oameni încălțămintei de ploaie. Galoșii nu sînt altceva decît încălțăminte de ploaie. Iar alți galoși în afara celor fabricați de oameni nu există. Natura puterii nu înseamnă altceva decît condiții politice. Iar altă natură a puterii în afară de cea socială nu există.

Pînă la urmă Martov „a spus” multe și mărunte și s-a eschivat de a da un răspuns lui Larin. Și s-a eschivat pentru că nu are ce să răspundă. Larin are perfectă dreptate atunci cînd scrie că concepția despre „caracterul social al puterii” (despre natura ei economică, ca să spunem mai precis) este strîns și indisolubil legată de concepțiile cu privire la „sarcinile și formele de activitate”. Și Larin, și „ortodocșii” sînt conștienți de această legătură și țin seama de ea. În concepțiile lui Martov (și ale suitei sale) nu există o legătură. De aceea Martov este nevoit să se eschiveze și să recurgă la „încălțăminte de ploaie”.

Ascultați mai departe :

„La acești menșevici (Martov se referă, cu titlu *de exemplu*, la Kogan, „Образование”, 1907) se întrevădea, mai mult sau mai puțin limpede, ideea «integrării» treptate, ca să zicem așa, organice a clasei muncitoare în acea «țară legală» * care a căpătat un început

* Poate că nu toți cititorii înțeleg acest galicism, care mie mi se pare foarte puțin izbit. „Țară legală” este o traducere literală a expresiei franceze *pays légal*, prin care se subînțeleg acele clase sau grupuri, pături ale populației care sînt reprezentate în parlament și se bucură, spre deosebire de masa poporului, de privilegiul constituțional. În treacăt fie spus, aceasta este caracteristic pentru a aprecia oscilările lui Martov. El nu vrea să recunoască că Rusia anilor 1908—1910 a mai făcut „un pas înainte pe calea transformării în monarhie burgheză”. Dar el recunoaște că „burghezia” (și nu „plutocrația”) „a căpătat” la 3 iunie 1907 „un început de regim constituțional”. Să înțelegă cine poate !

de regim constituțional : ideea extinderii treptate a privilegiilor acordate la 3 iunie burgheziei" (nu „plutocrației" ? ai ?) „asupra cercurilor largi ale democrației. Dacă aceasta ar fi adevărata bază principială a «lichidatorismului» în ghilimele sau a «legalismului» contemporan, am avea de-a face cu o adevărată lichidare a tradițiilor noastre, un adevărat legalism ridicat la rangul de principiu, o ruptură principială cu întregul nostru trecut. Împotriva unui astfel de lichidatorism ar trebui să ducem o luptă serioasă... Să ne fie oare dat să vedem reformiști care se integrează în regimul tolmacevist înnoit ?" Și la acest pasaj Martov face o precizare : „Firește (!), nu-l suspectez pe Larin de tendințe reformiste".

Am găsit necesar să cităm acest lung pasaj pentru a prezenta cititorului cât mai concret „maniera" lui Martov. El recunoaște că la Kogan (un menșevic care colaborează în mod sistematic cu Martov la „lucrări" de mare răspundere) „se întrevede mai mult sau mai puțin limpede" reformismul. El recunoaște că, *dacă* reformismul ar constitui baza principială a lichidatorismului, aceasta ar însemna „o ruptură cu trecutul". El aruncă o frază sforăitoare, răsunătoare, de efect împotriva „reformiștilor care se integrează" etc. Și încheie... cu ce credeți ? — cu asigurarea că el, *firește*, „nu-l suspectează" pe Larin de „tendințe" reformiste !!

Întocmai așa vorbeau Eduard Bernstein, Jean Jaurès sau Ramsay MacDonald. Ei toți „recunosc" că la unii „care cad în extremă" „se întrevăd" ... tendințe negative, reformism, liberalism. Ei toți recunosc că, *dacă* liberalismul ar constitui „baza principială" a politicii lor, aceasta ar însemna „o ruptură cu trecutul". Ei toți aruncă fraze sforăitoare, răsunătoare, de efect împotriva „liberalilor, a celor care se tîrăsc" etc. Și toți încheie... prin asigurări că ei „nu suspectează" de tendințe burghezo-liberale pe alde Larin... scuzati, pe colegii, tovarășii de idei, prietenii, colaboratorii, camarazii lor mai sinceri, mai „de dreapta".

Tocmai aici este miezul chestiunii, că în articolele citate Larin a expus „sistemul" de concepții ale reformismului celui mai categoric, celui mai autentic ! A nega acest lucru înseamnă a contrazice ceea ce este evident, înseamnă a goli noțiunea de reformism de orice sens. Iar dacă îl vei „combate" pe Larin, dacă „vei condamna" reformismul „principial", dacă vei arunca fraze răsunătoare împotriva

celor care „se integrează“, și imediat după aceasta, fără nici o tranziție, vei da asigurări că „nu-l suspectezi“ de reformism pe Larin, prin aceasta te vei demasca pe deplin. Căci prin aceasta demonstrezi pe deplin că felul în care invoci ostilitatea d-tale „principială“ față de „reformismul principial“ amintește de jurămintele și de asigurările negustorului : „te rog să mă crezi, pe cinstea mea îți spun, că mă costă pe mine mai mult“.

Vă rog să mă credeți, pe cinstea mea vă spun : condamna reformismul principial, dar pe Larin nu-l „suspectez“ de reformism (nesuferiți mai sînt, într-adevăr, și acești ortodocși *bănuitori* !) și mă împac foarte bine cu Larin în ceea ce privește practica lichidatoristă.

Așa arată „formula desfășurată“ a oportunismului contemporan din Rusia.

Iată cum aplică această formulă Martov *însuși*, pe care oamenii naivi (sau care nu înțeleg profunzimea *noii* regrupări) îl consideră și acum un nelichidator „sigur“ :

„Tactica ce se conturează în activitatea așa-zisilor «lichidatori» — scrie Martov la pag. 9—10 — este «o tactică în al cărei centru se află mișcarea muncitorească legală, care tinde spre extinderea acesteia în toate direcțiile posibile și care caută *înăuntrul* (subliniat de Martov) acestei mișcări muncitorești legale — și numai acolo» (notați : și numai acolo !) — „elementele pentru renașterea existenței partidului“.

Acest lucru îl spune L. Martov. Și aceasta nu este altceva decît reformismul *care se integrează* în regimul tolmacevist înnoit. Am subliniat, după Martov, cuvintele „care se integrează“, căci este important că el, Martov, în cuvintele citate acum propovăduiește *în fapt tocmai* integrarea. Oricîte jurăminte și asigurări împotriva „reformismului principial“ ați pune alături de această propovăduire, *faptele* nu se schimbă. În fapt, atunci cînd spune „și numai acolo“, cînd spune „în centru“, Martov aplică tocmai linia reformistă (în condițiile speciale din Rusia anilor 1908—1910), iar jurămintelor, promisiunilor, asigurărilor n-au decît să le dea crezare pruncii în ale politicii.

„...Controversele lui Marx cu Willich-Schapper la începutul deceniului al 6-lea se învîrteau tocmai (!!) în jurul problemei importanței asociațiilor secrete și al posibilității de a conduce *din* aceste

asociații lupta politică... Blanquiștii (în Franța deceniului al 7-lea) «se pregăteau» pentru aceste evenimente (pentru prăbușirea bonapartismului), organizînd asociații secrete și izolînd în cadrul lor un număr infim de muncitori, în timp ce secția franceză a marxiștilor... făcea parte din organizațiile muncitorești, le întemeia, «lupta pentru legalitate» prin toate mijloacele...»

Nici primul, nici al doilea exemplu *nu sînt potrivite*. Controversele dintre Marx și Willich din deceniul al 6-lea și cea dintre blanquiști⁹¹ și marxiști din deceniul al 7-lea *nu erau purtate nicidecum* în jurul problemei dacă „elementele pentru renașterea vieții de partid” trebuie căutate „numai” în organizațiile „pașnice, tolerate” (Martov, pag. 10 din „Jizn” nr. 1). Martov știe foarte bine acest lucru și degeaba caută să inducă pe cititori în eroare. Nici una dintre *aceste* două controverse *nu s-a purtat* în legătură cu „renașterea” partidului muncitoresc, deoarece nu se putea discuta în acea vreme despre renașterea unui lucru care *pînă atunci* nici nu existase. Amîndouă controversele au fost purtate tocmai în jurul problemei dacă în general e nevoie de un partid *muncitoresc*, care să se sprijine pe mișcarea *muncitorească*, de un partid de *clasă*. Tocmai acest lucru îl contestau atît Willich cît și blanquiștii în deceniul al 7-lea, după cum știe foarte bine Martov, care încearcă în zadar *să estompeze* ceea ce este discutabil *în prezent* prin discuții despre ceea ce în prezent este indiscutabil. *Nu numai* în deceniile al 6-lea și al 7-lea, dar *niciodată* Marx nu s-a situat pe punctul de vedere că „numai” în organizațiile pașnice și tolerate trebuie căutate elementele pentru renașterea sau pentru înjghebarea existenței partidului, și *chiar la sfîrșitul deceniului al 8-lea*, pe o treaptă incomparabil mai înaltă de dezvoltare a capitalismului și a monarhiei burgheze, Marx și Engels au pornit *un război necruțător* împotriva oportuniștilor germani care au lichidat trecutul apropiat al „existenței partidului” în Germania, care deplîngeau „extremismele”, vorbeau despre forme „mai civilizate” (despre „europenizare”, cum spun lichidatorii ruși contemporani) ale mișcării, care susțineau ideea că „numai” în organizații „pașnice și tolerate” trebuie „căutate elemente ale renașterii” etc.

„În concluzie — scrie Martov —, pentru fundamentarea teoretică și justificarea politică a ceea ce fac acum menșevicii care au rămas credincioși marxismului, este absolut suficient faptul că regimul actual reprezintă o îmbinare, plină de contradicții lăuntrice, de absolutism și constituționalism și că clasa muncitoare din Rusia a devenit destul de matură pentru a se folosi de aceste contradicții, de acest călcâi al lui Ahile, împotriva regimului actual, așa cum au făcut muncitorii din țările occidentale înaintate“.

Aceste cuvinte ale lui Martov („absolut suficient“) sînt *absolut suficiente* ca să putem și noi trage o concluzie. Martov găsește că este „absolut suficient“ ceea ce consideră și cadeții, și o parte dintre octombriști. Chiar „*Reci*“, în ianuarie 1911, a pus problema așa cum a propus Martov, în august 1910, să fie pusă : vezi doamne, o îmbinare de constituționalism și de anticonstituționalism plină de contradicții ; două tabere — pentru constituție și împotriva ei. Pentru Martov „este absolut suficient“ ceea ce este *absolut suficient* pentru „*Reci*“. Marxism nu găsești în toate acestea *nici un dram*. Marxismul s-a volatilizat în întregime și a fost înlocuit cu liberalism. Pentru un marxist, *în nici un caz* nu este „suficient“ faptul că avem „o îmbinare plină de contradicții“. Marxismul începe numai acolo unde începe conștiința, înțelegerea faptului că acest adevăr este insuficient, că el conține o lingură de adevăr și un butoi de neadevăr, că el estompează profunzimea contradicțiilor, prezintă realitatea în culori tandafirii, neagă singurele mijloace posibile de ieșire din situație.

„O îmbinare plină de contradicții“ a vechiului regim cu constituționalismul există nu numai în Rusia contemporană, ci și în Germania contemporană și chiar în Anglia contemporană (Camera lorzilor, independența coroanei față de reprezentanții poporului în domeniul politicii externe etc.). Se pune întrebarea : pe ce poziție se situează *în mod real* (adică făcînd abstracție de deziderate pioase și de discursuri bine intenționate) omul politic care declară că pentru un rus este „absolut suficient“ să recunoască ceea ce este just și pentru Germania și pentru Anglia ? Un asemenea om politic se situează *în mod real* pe o poziție de *liberal*, de cadet. Nici chiar un democrat burghez cît

de cît consecvent nu se poate situa și nu se situează la noi pe o astfel de poziție. *Ultimul cuvînt* al lui Martov, *formula* lui de încheiere, care rezumă întreaga discuție dintre lichidatori, este exprimarea cît se poate de precisă, uimitor de limpede, absolut completă a concepțiilor *liberale*, strecurate sub un drapel care se pretinde marxist.

Cînd liberalii — și nu numai cadeții, ci și o parte dintre octombriști — spun : pentru fundamentarea teoretică și justificarea politică a activității noastre este *absolut suficientă* recunoașterea îmbinării, plină de contradicții lăuntrice, a vechiului regim cu constituționalismul, liberalii sînt pe deplin consecvenți. Aceste cuvinte reprezintă o formulă liberală cu adevărat precisă, formula politicii liberale în perioada 1908—1910 (dacă nu chiar în perioada 1906—1910). Un marxist însă dă dovadă de o atitudine marxistă numai atunci cînd și numai în măsura în care explică *caracterul insuficient și fals* al acestei formule, prin care este înlăturat specificul „contradicțiilor“ ruse, ceea ce le deosebește principial, fundamental de cele engleze și germane. „Este absolut suficient să admitem că la noi foarte multe lucruri vin în contradicție cu constituționalismul“, spune liberalul. „Admiterea acestui lucru este absolut insuficientă, răspunde marxistul. Trebuie să fim conștienți de faptul că *în general* nu există o bază esențială, cardinală, fundamentală, elementară, *necesară pentru* «constituționalism». Greșeala fundamentală a liberalismului constă tocmai în faptul că recunoaște că această bază există, în timp ce ea nu există, și această greșeală explică neputința liberalismului și se explică prin neputința sentimentalismului burghez“.

Traducînd această antinomie politică în limbaj economic, o putem formula în felul următor. Potrivit concepției liberalului, calea dezvoltării economice (capitaliste) este de pe acum dată, definită, desăvîrșită și este vorba de curățirea obstacolelor, a contradicțiilor întîmpinate pe *această* cale. Potrivit concepției marxistului, această cale dată a dezvoltării capitaliste nu constituie pînă acum o ieșire din impas, *cu toate* progresele burgheze indiscutabile

ale evoluției economice, cum sînt : 9 noiembrie 1906 (sau 14 iunie 1910), Duma a III-a etc., și că există o *altă* cale de dezvoltare, *tot* capitalistă, o cale care poate constitui o ieșire la drumul larg, o cale care trebuie indicată, explicată, pregătită, apărută, înfăptuită, în ciuda tuturor șovăielilor, scepticismului și lașității liberalismului.

Martov polemizează în așa fel cu Larin, ca și cum el s-ar situa cu mult „mai la stînga” decît Larin. Iar mulți oameni naivi se lasă înșelați și spun : desigur, Potresov, Levițki, Larin sînt lichidatori, desigur, ei fac parte din extrema dreaptă, sînt un fel de Rouanet ai noștri, pe cînd Martov, Martov nu este lichidator ! În realitate însă, frazeologia de efect a lui Martov îndreptată împotriva lui Larin, împotriva reformatorilor care se integrează nu este decît o manevră, deoarece, în *concluzia* sa, în cuvîntul său de încheiere, în rezumatul său, Martov nu face *decît* să întărească cele spuse de Larin. Martov nu este nicidecum „mai de stînga” decît Larin, el este numai mai diplomat și mai neprincipial decît Larin, se ascunde cu mai multă abilitate în dosul falsei străluciri a unor cuvintele aparent „marxiste”. Concluzia lui Martov că „este absolut suficient” să recunoști îmbinarea plină de contradicții constituie tocmai *confirmarea* lichidatorismului (și a liberalismului) de care are nevoie Larin. Dar Larin vrea să justifice, să demonstreze, să aprofundeze, să fundamenteze principial această concluzie. Și Martov îi spune lui Larin, așa cum Vollmar, Auer și alți „veterani” ai oportunistului îi spuneau tînărului oportunist Eduard Bernstein : „Dragă Larin... adică dragă Edy (diminutiv de la Eduard), ești un nătărău ! Asemenea lucruri se fac, dar nu se spun”. „Dragă Larin, pentru alde noi este «absolut suficientă» practica lichidatoristă, este «absolut suficientă» recunoașterea liberală a contradicțiilor dintre vechiul regim și constituționalism, dar, pentru Dumnezeu, oprește-te aici, nu «aprofunda» lucrurile, nu umbla după claritate și consecvență principială, nu te apuca de aprecierea momentului actual, *pentru că aceasta ne demască*. Să facem, dar să nu spunem”.

Martov îi dă lui Larin lecții de oportunism.

Nu poți sta în două luntre, îi spune Larin lui Martov, cerînd o explicație și o justificare principială a lichidatorismului, care le este atît de scump la amîndoi.

— Dar ce fel de oportunist mai ești și d-ta, îi răspunde Martov, dacă nu știi să stai în două luntre? Ce fel de oportunist mai ești dacă vrei să ai o justificare principială precisă, fățișă și clară a practicii? Un adevărat oportunist așa se și cuvine să stea în două luntre, să apere „tactica-proces“ (adu-ți aminte de Martînov și de Kricevski în perioada 1901), trebuie să se lase în voia curentului, ștergînd urmele și ocolind orice principialitate. Uite, Bernstein acum (în urma îndrumărilor date de Vollmar, Auer etc.) știe să fie revizionist *fără să propună* nici un fel de modificări la profession de foi *ortodoxă* de la Erfurt⁹². Și noi trebuie să știm să fim lichidatori *fără să propunem* modificări la răspunsul formal *ortodox* (1908) dat „problemelor spinoase“ ale momentului actual⁹³. Pentru a fi un adevărat oportunist, scumpul și dragul meu Larin, trebuie să *te integrezi* efectiv, în practica ta, prin caracterul muncii tale, iar în vorbe, în fața publicului, în cuvîntări, în presă nu numai să nu cauți teorii care să justifice *integrarea*, ci, dimpotrivă, să strigi cît te ține gura împotriva celor care se integrează, să te juri și să dai asigurări cu cea mai mare ardoare că noi nu sîntem dintre cei care se integrează.

Larin n-a mai spus nimic. În sinea lui, probabil, el nu a putut să nu recunoască că Martov este un diplomat mai iscusit, un oportunist mai subtil.

Formula de încheiere a lui Martov mai trebuie examinată și sub un alt aspect: este „absolut suficient“ să recunoaștem caracterul contradictoriu al îmbinării vechiului regim cu constituționalismul. Comparați această formulă cu *faimoasa* formulă a lui V. Levițki: „Nu hegemonie, ci un partid de clasă“ („Nașa Zarea“ nr. 7). În această formulă, Levițki (— Larin de la „Nașa Zarea“) nu a făcut decît să exprime mai fățiș, mai sincer, mai principial ceea ce a încurcat, a estompat, a disimulat cu cuvinte

meșteșugite Potresov, *retușind* și modificînd, sub influența ultimatumurilor date de Plehanov, articolul său *împotriva* hegemoniei.

Formula lui Martov și formula lui Levițki sînt cele două fețe ale medaliei. Îi voi explica acest lucru lui Martov, care se preface că nu înțelege legătura dintre ideea hegemoniei și problema lichidatorismului, într-un alt articol.

P.S. Articolul de față era dat la cules cînd am primit „Delo Jizni“ nr. 2, care conține sfîrșitul articolului lui I. Larin : „La dreapta — și împrejur“. Reformismul de care L. Martov, „firește, nu-l suspectează“ pe I. Larin este expus de Larin cu aceeași claritate în noua revistă lichidatoristă. Ne vom mulțumi deocamdată să reproducem *esența* programului reformist :

„O stare de dezorientare și de incertitudine în care oamenii pur și simplu nu știu ce le poate aduce ziua de mîine, ce sarcini să-și propună — iată ce înseamnă atitudinea de expectativă confuză, speranțele vagi puse fie într-o repetare a revoluției, fie în acel «vom trăi și vom vedea». Sarcina imediată nu constă în așteptarea zădărnica a unor vremuri mai bune, ci în răspîndirea în cercuri largi a ideii călăuzitoare că, în noua perioadă istorică care a început în viața Rusiei, clasa muncitoare trebuie să se organizeze nu «în vederea revoluției», nu «în așteptarea revoluției», ci pur și simplu pentru apărarea fermă și sistematică a intereselor sale specifice în toate domeniile vieții ; pentru strîngerea și pregătirea forțelor sale prin această activitate multilaterală și complexă ; pentru educarea și acumularea, pe această cale, a conștiinței socialiste în general ; pentru priceperea de a se orienta (de a aprecia situația) — și de a-și apăra drepturile ! — în relațiile complexe existente între clasele sociale din Rusia în special în momentul înnoirii constituționale iminente care va urma după autoepuizarea, economicște inevitabilă, a reacțiunii feudale“ (pag. 18).

Această tiradă exprimă într-o formă precisă întregul spirit și întregul sens al „programului“ lui Larin și ale *tuturor* scrierilor lichidatoriste care apar în „Nașa Zarea“, „Vozrojdenie“, „Delo Jizni“ etc., inclusiv formula lui L. Martov „absolut suficient“ analizată de noi. Această tiradă este reformism de cea mai pură și mai desăvîrșită speță. Nu putem să insistăm acum asupra acestei tirade, nu putem s-o analizăm aici atît de amănunțit cum ar merita. De aceea ne vom mulțumi să facem o scurtă re-

marcă. Cadeții de stînga, socialiștii fără partid, democrații mic-burghezi (de felul „socialiștilor-populiști“⁹⁴) și reformiștii din rîndul oamenilor care ar vrea să fie considerați marxiști propovăduiesc muncitorilor următorul program : strîngeți-vă forțele, educați-vă, învățați, susțineți-vă interesele *pur și simplu* pentru a vă apăra drepturile în momentul iminentei înnoiri constituționale. Un astfel de program ciunțește, îngustează, castrează sarcinile politice ale clasei muncitoare în perioada 1908—1911, întocmai așa cum au castrat „economiștii“ aceste sarcini în perioada 1896—1901. Vechilor „economiști“, care se înșelau pe sine și înșelau și pe alții, le plăcea să invoce exemplul Belgiei (predominarea reformismului în rîndurile belgienilor a fost demonstrată de curînd de minunatele lucrări ale lui de Man și de Brouckère ; asupra acestor lucrări vom reveni) ; neoeconomiștilor, adică lichidatorilor, le place să invoce exemplul Austriei, care în 1867 a căpătat constituția pe calea pașnică. Și vechii „economiști“, și lichidatorii noștri aleg exemple, cazuri, episoade din istoria mișcării muncitorești și a democrației din Europa cînd, dintr-un motiv sau altul, muncitorii erau slabi, inconștienți, dependenți de burghezie, și oferă aceste exemple ca model de urmat pentru Rusia. Și „economiștii“, și lichidatorii sînt promotorii influenței burgheze în rîndurile proletariatului.

„Misl“ nr. 4 din martie 1911
Semnat : V. Ilin

Se tipărește după textul
apărut în revistă

NOTE POLEMICE

În articolul „Rezultatele congresului meseriaşilor“, apărut în nr. 2 al revistei „Naşa Zarea“, d-l B. Bogdanov îşi formulează concluziile în felul următor :

„Tendinţa de a rupe cu vechea activitate ilegală şi de a intra într-o fază de activitate politică şi socială cu adevărat legală — iată elementul nou caracteristic actualei faze a mişcării noastre muncitoreşti“ (pag. 73). „Într-un moment de încordare a vieţii sociale, în preajma alegerilor parţiale de la Moscova, a alegerilor generale pentru Duma a IV-a, lipsa unei influenţe exercitate de partea politiceşte organizată a proletariatului se simte deosebit de acut. Întreaga activitate desfăşurată în ultimii ani de muncitorii organizaţi duce spre renaşterea acestei forţe politice de sine stătătoare. Şi, în mod conştient sau fără voia lor, toţi participanţii la această mişcare devin agenţi ai partidului proletar care renaşte. Iar sarcina părţii sale organizate este nu atât să forţeze această mişcare, nu atât să-i dea înainte de vreme o formă precisă şi fixă, cât să acţioneze în direcţia dezvoltării acestei mişcări, să-i imprime o amploare cât mai mare, atrăgînd în mişcare mase tot mai largi şi rupînd energic cu lipsa de activitate şi cu atmosfera de ameţire caracteristice ilegalităţii“ (pag. 74—75).

Pîna acum asemenea vociferări cu privire la atmosfera „de ameţire“ şi asemenea ţipete isterice şi apeluri de „a rupe“ cu această atmosferă le-am întîlnit numai în ziare de tipul lui „Novoe Vremea“ şi, poate, şi în scrierile unor renegaţi înrăiţi ai liberalismului, ca, bunăoară, d-l Struve & Co. Pîna acum presa politică cît de cît decentă şi onestă respecta următoarea regulă : să nu atace de la o anumită tribună ceea ce nu poate fi apărat de la aceeaşi tribună. Compania de lichidatori din care fac parte d-nii

B. Bogdanov, Levițki, Potresov etc. de mai bine de un an de zile „biruie“ cu succes această prejudecată democratică învechită, alegînd sistematic pentru apelurile lor „de a rupe în mod energic“ etc. tocmai acele și mai ales acele tribune în care lichidatorii au monopolul asigurat în problema respectivă. Nouă nu ne rămîne decît să înregistrăm acest război „blindat“ împotriva „atmosferei de amețire“ și să țintuim pe războinici la stîlpul infamiei.

D-nii B. Bogdanovi, Levițki, Potresovi comit un fals atunci cînd, vorbind despre tendința muncitorilor de a acționa fățiș, trag concluzia lor *proprie* cu privire la tendința *muncitorilor* de a rupe cu „atmosfera de amețire“. La acest fals s-a recurs scontîndu-se că noi, adversarii lichidatorismului, nu putem relata unele fapte cunoscute acestor domni B. Bogdanov și care dovedesc *indignarea* muncitorilor care la diferite congrese au luat pe față atitudine *împotriva propunerii intelectualilor* „de a rupe“. Acum, la începutul anului 1911, muncitorii — spre marea lor cinste — tind cu aceeași energie spre o activitate politică fățișă, cu care tindeau spre ea, de pildă, la începutul anului 1905, dar nici atunci, nici acum *muncitorii* nu s-au ridicat împotriva „atmosferei de amețire“, nu au vrut și nu vor „s-o rupă“ cu ea. Despre tendința „de a rupe energic“ ar fi just să se vorbească doar ca despre o tendință a intelectualilor renegați.

Și, într-adevăr, cititorul să caute să aprofundeze bine următorul fapt. Un grup de publiciști stăruie, îndeosebi începînd din ianuarie 1910, asupra „*tendinței de a rupe cu vechiul*“ și „*de a intra într-o fază de activitate politică cu adevărat legală*“. Numai în perioada menționată acest grup a scos peste 20 de numere de reviste („*Nașa Zarea*“, „*Vozrojdenie*“, „*Jizn*“, „*Delo Jizni*“), ca să nu mai vorbim de diferite cărți, broșuri, precum și articole din reviste și ziare care nu au un caracter specific lichidatorist. Se pune întrebarea: cum de s-a putut întîmpla ca niște publiciști care au desfășurat o activitate atît de energică pe tărîmul publicistic și care vorbesc cu atîta convingere despre necesitatea „de a rupe energic cu vechiul“ și „de a intra într-o fază de activitate politică cu adevărat legală“ să nu se hotărască, să nu aibă curajul pînă acum *ei*

înșiși, în cadrul *grupului lor*, „s-o rupă energic cu vechiul“ și „să intre într-o fază de activitate politică cu adevărat legală“, pe baza unui program, unei platforme, unei tactici „care să rupă energic“ cu „atmosfera de amețire“ ??

Ce fel de comedie este asta? Ce înseamnă fățarnicia asta? Să vorbești despre „renașterea forței politice“ atacînd „atmosfera de amețire“, să ceri *ruperea* cu vechiul, să propovăduiești „o activitate politică cu adevărat legală“ și în același timp să nu propui în locul vechiului *nici un* program, *nici o* platformă, *nici o* tactică, *nici o* organizație! De ce legaliștii noștri care se pretind marxiști nu au cel puțin onestitatea politică a d-lor Peșehonovi și a altor publiciști de la „Russkoe Bogatstvo“⁹⁵, care cu mult timp înainte (din 1905—1906) au început să vorbească despre atmosfera de amețire și despre necesitatea „de a intra într-o fază de activitate politică cu adevărat legală“ și care *procedau așa cum vorbeau*, într-adevăr „rupeau energic cu vechiul“, într-adevăr aveau un program, o platformă, o tactică, o organizație „legală“?

În politică onestitatea este rezultatul tăriei, iar fățarnicia — rezultatul slăbiciunii. D-nii Peșehonovi & Co. sînt tari între narodnici și de aceea activează într-adevăr fățiș. D-nii Bogdanovi, Levițki, Potresovi & Co. sînt slabi între marxiști, la fiecare pas primesc o ripostă din partea muncitorilor conștienți și de aceea procedează în mod fățarnic, se ascund, nu au curaj să *formuleze deschis* o tactică și un program de „activitate politică cu adevărat legală“.

D-nii Peșehonovi & Co. sînt atît de tari între narodnici, încît își transportă marfa sub propriul lor pavilion. D-nii B. Bogdanovi, Levițki, Potresovi, Martovi și alții sînt atît de slabi între marxiști, încît sînt nevoiți să-și transporte marfa sub pavilion străin. În revistuța lor de intelectuali („Nașa Zarea“) fac pe vitejii și țipă: nu există „ierarhie“, „să se rupă în mod energic cu vechiul“, „să intrăm într-o fază de activitate politică cu adevărat legală“. Iar în fața muncitorilor lichidatorul nostru procedează după cum spune zicala: „face pe viteazul pînă își găsește nașul“.

În fața muncitorilor, eroii noștri, admiratori entuziaști ai „activității politice legale“, *nu acționează fățiș*, nu propun *nici un* program, nici o tactică, nici o organizație legală. De aici rezultă diplomația înțeleaptă a d-lui B. Bogdanov, care face „bilanțul“ congresului meseriașilor și care recomandă „să nu se forțeze“ mișcarea spre o activitate politică cu adevărat legală, să nu „i se dea înainte de vreme o formă precisă“. Se pare că d-l B. Bogdanov a încercat în fața muncitorilor să *dea o formă precisă* planurilor sale lichidatoriste, dar a pățit-o. Intelectualul renegat a întâmpinat o ripostă din partea muncitorilor, care și atunci când greșesc procedează mai fățiș, cer un răspuns direct („s-o rupem cu vechiul ? atunci acționați fățiș și cinstit în direcția noului vostru !“). Iar d-l B. Bogdanov, ca și vulpea din fabula lui Krîlov, încearcă să se consoleze : sînt acri strugurii ! Nu trebuie să dăm înainte de vreme o formă precisă ; să rupem cu vechiul, dar să rupem în așa fel încît în rîndurile muncitorilor să agităm steagul vechiului și să nu ne grăbim cu noul.

Veți spune că aceasta înseamnă a sta în două luntre. Dar tocmai aceasta este esența oricărui oportunism. Tocmai în aceasta se manifestă natura intelectualului burghez de astăzi care *se joacă* de-a marxismul. D-l Struve s-a jucat de-a marxismul în perioada 1894—1898. D-nii B. Bogdanovi, Levițki, Potresovi se joacă de-a marxismul în perioada 1908—1911. „Economistii“ din acea perioadă și lichidatorii din zilele noastre sînt promotori ai aceleiași influențe burgheze în rîndurile proletariatului.

„Misl“ nr. 4 din martie 1911

Se tipărește după textul
apărut în revistă

CADEȚII ȘI OCTOMBRIȘTII

Faimoasa „criză de guvern“ și alegerea noului președinte al Dumei de stat⁹⁶ din nou a furnizat material în problema naturii sociale și a semnificației politice a partidului cadet și a celui octombrist. Burghezia liberală, cu iertăciune fie zis, din Rusia și-a arătat pentru a sută, pentru a mia oară, adevărata ei față. Din diferite cotidiane, precum și din numărul precedent al ziarului „Zvezda“, cititorul cunoaște care este această față. Dar nu strică să tragem unele concluzii, avînd în vedere că presa cadetă, care se bucură la noi de cea mai largă răspîndire, cu dragă inimă „tună și fulgeră“ împotriva octombriștilor, dar nu-i place să analizeze rezultatele propriei ei comportări.

Să ne amintim de comportarea partidului „libertății poporului“ în timpul alegerii noului președinte al Dumei de stat. La 21 martie „Reci“ se grăbește să comunice: „Frațiunea libertății poporului a hotărît să voteze pentru M. Alekseenko în cazul cînd se va pune candidatura lui la postul de președinte al Dumei de stat. Dacă însă va fi pusă candidatura lui Rodzeanko, fracțiunea va vota împotriva lui Alekseenko“. „Democrații“ constituționaliști își oferă serviciile octombriștilor „de stînga“. Ba mai mult. Articolul de fond din același număr al ziarului „Reci“ îl proclamă pe Alekseenko om „respectat de toată lumea“ și caută să se situeze pe punctul de vedere al întregii Dume de stat: în cazul cînd, spun ei, cei de dreapta vor sprijini candidatura propusă de majoritatea octombriștilor (adică candidatura lui Alekseenko), s-ar putea ca Duma

de stat „să revină la acea unanimitate“ cu care a fost întâmpinată la început candidatura lui Homeakov. „Această unanimitate ar dovedi că *întreaga* Dumă în ansamblu înțelege importanța excepțională a momentului“.

Așa scria „Reci“. „*Întreaga* Dumă în ansamblu“, nici mai mult, nici mai puțin. Acest lucru ar trebui amintit mai des în preajma alegerilor pentru Duma a IV-a !

Cadeții știu foarte bine că cei de dreapta susțin în principiu lipsa de drepturi a Dumei, că naționaliștii îl justifică și-l apără pe Stolîpin și încălcarea articolului 87. Totuși, numai ca să fie ales Alekseenko, cadeții sînt gata să dea totul uitării și să declare că „*întreaga* Dumă în ansamblu“ este unanimă, deși știu foarte bine că deputații muncitorilor *în nici un caz* nu se vor lăsa ademeniți de „unanimitatea“ Dumei a III-a, tot așa cum nu s-au lăsat ademeniți cînd a fost vorba de alegerea lui Homeakov.

Este limpede : pentru cadeți, deputații muncitorilor și trudovicii nu contează. Fără ei, dar cu cei de dreapta, cu Markov 2 și cu Purișkevici, Duma a III-a este „*întreaga* Dumă în ansamblu“. *Așa reiese din cele scrise în „Reci“*. Și această afirmație trasează o linie de demarcație justă, pe care atît de des și un număr atît de mare au înțeles-o greșit : linia de demarcație între feudali și burghezie (chiar cea mai „liberală“, adică cadetă), pe de o parte, și țărani și muncitori, adică democrație, pe de altă parte. Fără democrație, dar cu cei de dreapta, sîntem „*întreaga* Dumă în ansamblu“, spun cadeții. Aceasta înseamnă că, avînd pretenția să li se spună democrați, cadeții înșală poporul. Aceasta înseamnă că, pentru cadeți, „noi“ este egal cu feudalii și burghezia, iar ceilalți nu contează.

Problema neînsemnată a alegerii unui nou președinte al Dumei de stat a amintit încă o dată adevărul foarte important că cadeții *nu* sînt democrați, ci burghezi liberali moderați, care rîvnesc la „unanimitatea“ „întregii“ camere de ultrareacționari și octombriști. *Concurența* cu octombriștii — iată care este caracterul „luptei“ duse de cadeți împotriva acestora. Cadeții luptă împotriva octombriștilor, acest lucru este neîndoios. Dar ei luptă împotriva lor nu ca reprezentanți ai unei clase, nu ca reprezentanți ai unor pătri mai largi ale populației, nu în vederea răsturnării

vechii puteri la care se adaptează octombriștii, ci în calitate de *concurenți* ai acestora, concurenți care vor să se adapteze la *aceeași* putere, să servească intereselor *aceleiași* clase, s-o ferească împotriva exigenței unor părți mai largi ale populației (a democrației în general și a democrației proletare în special). Să se adapteze ceva mai altfel la aceeași putere — iată pentru ce luptă cadeții, iată care este esența politicii lor, politică de burghezi liberali. Și această concurență cu octombriștii, lupta pentru a le lua locul imprimă un caracter deosebit „de ascuțit” luptei cadeților. Prin aceasta se explică *deosebita dușmănie* pe care o nutresc cei de dreapta și octombriștii împotriva cadeților, o dușmănie de un fel deosebit : „ceilalți” (democrații) îi vor distruge, „ăștia” (cadeții) îi vor împinge de pe locul întâi pe locul al doilea ; prima perspectivă determină un război principial intransigent, pe viață și pe moarte ; a doua perspectivă determină o luptă *pentru locul întâi*, o competiție de intrigi, o întrecere în metodele de atragere a aceleiași majorități moșierești-burgheze sau de câștigare a încrederii aceleiași vechi puteri.

Tabloul pe care-l oferea Duma a III-a în ziua alegerii noului președinte a ilustrat în mod concret această deosebire.

În „Reci” din 23 martie, comentatorul cadet al evenimentelor „din cercurile parlamentare” continuă să-l ridice în slăvi pe Alekseenko : „e un om complet independent” (și când te gîndești că este vorba de un octombrișt pentru care evenimentele de la 3 iunie au constituit o adevărată delectare !) „și cu un simț al demnității foarte pronunțat” etc. etc.

Iată care este criteriul după care apreciază cadeții stricta legalitate : să nu fi protestat împotriva lui 3 iunie, dar să fi protestat împotriva lui 14 martie. Aceasta amintește de vorba de duh care circulă în America : dacă furi o bucată de pîine ești băgat la închisoare, dacă furi o cale ferată ești numit senator.

D-l Litovțev, care conduce rubrica „În cercurile parlamentare” a ziarului „Reci”, scria la 23 martie că octombriștii de stînga și cadeții „au trecut o bună jumătate din zi printr-o stare de îngrijorare : dar dacă îi vine așa, de-

odată, să accepte ?" (este vorba de Rodzeanko, care se prefăcea că refuză).

Cum să nu aibă lupta cadeților împotriva adversarilor lor un caracter *ascuțit* când problema se pune pe un plan atât de apropiat și atât de nemijlocit palpabil pentru *întreaga* Dumă a III-a : „dar dacă lui Rodzeanko îi vine așa, deodată, să accepte ?“!

Lui Rodzeanko i-a venit așa, deodată, să accepte. Alergerile prezentau următorul tablou : cei de dreapta și naționaliștii erau voioși, rîdeau, aplaudau încîntați. Octombriștii „de stînga“ și *cadeții* păstrau o tăcere încăpățînată, tăceau sistematic : au pierdut bătălia pe terenul ales chiar de ei ; n-aveau de ce să se bucure ; *trebuiau* să tacă. „În semn de protest“, cadeții și-au dat voturile naționalistului Volkonski. Democrații și numai democrații au declarat sus și tare, fățiș și limpede că nu participă la alegerea noului președinte al Dumei a III-a, că nu poartă *nici o* răspundere pentru „întreaga activitate a Dumei a III-a“ (cuvintele lui Voiloșnikov).

În ziua alegerii, la ședința a 86-a a Dumei, în competiția dintre concurenți *au vorbit* numai Rodzeanko, președintele Dumei a III-a, Bulat și Voiloșnikov. Ceilalți au tăcut.

Voiloșnikov a arătat pe bună dreptate, în numele tuturor colegilor săi de fracțiune, că cadeții, „ca urmare a specificului poziției lor politice, întotdeauna și-au pus toate speranțele în combinațiile din cadrul Dumei“, și i-a luat în rîs ca pe niște liberali creduli.

Poziția politică a cadeților și specificul ei sînt în funcție de natura de clasă a acestui partid. Acesta este un partid burghezo-liberal antidemocratic. Tocmai de aceea ei „întotdeauna și-au pus toată speranța în combinațiile din cadrul Dumei“. Această afirmație este justă sub două aspecte : în primul rînd, în sensul opunerii a ceea ce se petrece în Dumă celor ce se petrec în afara Dumei, iar în al doilea rînd în sensul „combinației“ elementelor sociale, a claselor care reprezintă „întreaga“ Dumă a III-a.

Cu prilejul alegerii lui Rodzeanko, care a marcat o victorie a naționaliștilor, numai deputații muncitorilor și trudovicii au făcut declarații care *nu* vizau combinații

„În cadrul Dumei“, declarații care caracterizează atitudinea democrației în general și a democrației proletare în special față de întreaga Dumă a III-a, față de 3 iunie, față de octombriști și de cadeți luați laolaltă. Această declarație este o bună sursă de învățăminte pentru Rodzeanko și întreaga „lui“ majoritate, un serios avertisment pentru „opозиția“ liberală „responsabilă“ față de Duma a III-a și față de autorii loviturii de la 3 iunie, avertisment din partea partidelor politice care sînt „responsabile“ față de altcineva.

„Zvezda“ nr. 16 din 2 aprilie 1911
Semnal : V. I l i n

Se tipărește după textul
apărut în ziar

ÎN AMINTIREA COMUNEI

Au trecut patruzeci de ani de la proclamarea Comunei din Paris. După un obicei care s-a încetățenit, proletariatul francez a comemorat prin mitinguri și demonstrații pe militanții revoluției de la 18 martie 1871 ; iar la sfârșitul lunii mai el va merge din nou să depună coroane pe mormintele comunarzilor împușcați, victime ale cumplitei „săptămâni din mai“, și din nou vor jura în fața mormintelor lor să lupte fără încetare pînă la triumful deplin al ideilor lor, pînă la înfăptuirea deplină a cauzei pe care le-au lăsat-o moștenire.

Dar de ce nu numai proletariatul francez, ci și cel din întreaga lume îi cinstește pe militanții Comunei din Paris ca pe predecesorii săi ? Și în ce constă moștenirea lăsată de Comună ?

Comuna a apărut spontan, nimeni nu a pregătit-o în mod conștient și sistematic. Eșecul suferit în războiul cu Germania, grelele suferințe din timpul asediului, șomajul în rîndurile proletariatului și ruina micii burghezii ; indignarea maselor împotriva claselor de sus și împotriva autorităților care au dat dovadă de o totală incapacitate, frămîntările surde din rîndurile clasei muncitoare, care era nemulțumită de situația sa și tindea spre o altă orînduire socială ; componența reacționară a Adunării naționale, care stîrnea temeri pentru soarta republicii, toate acestea și multe altele s-au împreunat pentru a împinge populația Parisului la revoluția de la 18 martie, în urma căreia puterea a trecut pe neașteptate în mîinile gărzii

naționale, în mâinile clasei muncitoare și a micii burghezii care i s-a alăturat.

A fost un eveniment fără precedent în istorie. Până atunci puterea se afla, de regulă, în mâinile moșierilor și ale capitaliștilor, adică ale oamenilor de încredere ai acestora, care alcătuiau așa-zisul guvern. După revoluția de la 18 martie însă, când guvernul d-lui Thiers a fugit din Paris cu armata, poliția și funcționarii săi, poporul a rămas stăpîn pe situație și puterea a trecut în mâinile proletariatului. În societatea modernă însă, proletariatul, înrobît de capital din punct de vedere economic, nu poate domina din punct de vedere politic fără a sfărîma lanțurile care îl leagă de capital. Iată de ce în mod inevitabil mișcarea Comunei trebuia să capete o culoare socialistă, adică să manifeste o tendință de răsturnare a dominației burgheziei, a dominației capitalului, de distrugere a înșeși *temeliilor* orînduirii sociale moderne.

La început această mișcare a fost extrem de amestecată și de nedefinită. La ea au aderat și patrioții, care sperau că Comuna va reîncepe războiul împotriva germanilor și îl va duce la un sfîrșit victorios. Ea a fost sprijinită și de micii prăvăliași, care erau amenințați de ruină în cazul cînd nu li s-ar fi acordat o amînare în achitarea polițelor și plata chiriei (guvernul nu a vrut să le acorde această amînare, dar Comuna le-a acordat-o). În sfîrșit, la început ea a fost în oarecare măsură simpatizată de republicanii burghezi, care se temeau că Adunarea națională reacționară („bădăranii“, moșierii înapoiți) va restaura monarhia. Dar rolul principal în această mișcare l-au jucat, desigur, muncitorii (în special meseriașii din Paris), în rîndurile cărora în ultimii ani ai celui de-al Doilea imperiu s-a desfășurat o propagandă socialistă activă și dintre care un mare număr făceau chiar parte din Internațională ⁹⁷.

Numai muncitorii au rămas credincioși pînă la capăt Comunei. Republicanii burghezi și micii burghezi s-au depărtat curînd de ea : pe unii îi speria caracterul proletar, revoluționar-socialist al mișcării ; alții s-au îndepărtat de mișcare cînd și-au dat seama că este sortită unei înfrîngerii inevitabile. Numai proletarii francezi au sprijii-

nit fără teamă și fără a da semne de oboseală guvernul *lor*, numai ei au luptat și și-au dat viața pentru el, adică pentru cauza eliberării clasei muncitoare, pentru un viitor mai bun al tuturor oamenilor muncii.

Părăsită de aliații ei de ieri și lipsită de orice sprijin, Comuna era în mod inevitabil sortită înfrângerii. Întreaga burghezie din Franța, toți moșierii, oamenii de bursă, fabricanții, toți hoții mai mari sau mai mici, toți exploataorii s-au unit împotriva ei. Această coaliție burgheză, sprijinită de Bismarck (care a eliberat, în scopul înfrângerii Parisului revoluționar, un număr de 100 000 de soldați francezi aflați în prizonierat), a reușit să ridice pe țărani înapoiași și mica burghezie din provincie împotriva proletariatului parizian și să înconjure jumătate din Paris cu un cerc de fier (a doua jumătate era împresurată de armata germană). În unele orașe mari din Franța (Marsilia, Lyon, Saint-Étienne, Dijon etc.), muncitorii de asemenea au făcut încercări să ia puterea în mâinile lor, să proclame Comuna și să pornească în ajutorul Parisului, dar în scurt timp aceste încercări s-au soldat cu un eșec. Și astfel Parisul, care a ridicat primul steagul insurecției proletare, a fost lăsat să lupte numai cu propriile lui forțe și condamnat la o pieire sigură.

Pentru ca o revoluție socială să fie victorioasă trebuie să existe cel puțin două condiții: un înalt nivel de dezvoltare a forțelor de producție și o suficientă pregătire a proletariatului. În 1871 însă amîndouă aceste condiții lipseau. Capitalismul francez era încă slab dezvoltat, iar Franța era pe atunci o țară în care mica burghezie (meseriași, țărani, prăvăliași etc.) era precumpănitoare. Pe de altă parte, nu exista un partid muncitoresc, clasa muncitoare nu avea pregătire și o experiență îndelungată, iar în masa ei nici nu-și dădea destul de limpede seama de sarcinile pe care le avea și de metodele de înfăptuire a acestora. Nu a existat nici o organizație politică serioasă a proletariatului, nici organizații sindicale sau asociații cooperatiste largi...

Dar principalul lucru care a lipsit Comunei a fost timpul, răgazul necesar pentru a se orienta și a purcede la înfăptuirea programului său. Nici nu s-a apucat bine

de lucru, și guvernul, stabilit la Versailles și sprijinit de întreaga burghezie, a pornit la acțiuni militare împotriva Parisului. Comuna a fost nevoită să se gândească în primul rînd la apărare, și pînă la sfîrșitul ei, care a avut loc în zilele de 21—28 mai, ea nu a avut răgaz să se gîndească serios la altceva.

De altfel, deși condițiile erau atît de vitrege, deși existența ei a fost scurtă, Comuna a reușit să ia cîteva măsuri care caracterizează în suficientă măsură adevăratul ei sens și țelurile ei. Comuna a înlocuit armata permanentă, această unealtă oarbă în mîinile claselor dominante, prin înarmarea generală a poporului; ea a proclamat separarea bisericii de stat, a desființat bugetul cultelor (adică retribuirea popilor de către stat), a imprimat învățămîntului public un caracter pur laic, dînd prin aceasta o puternică lovitură jandarmilor în sutane. În domeniul pur social ea nu a reușit să facă prea multe, dar și puținul pe care l-a realizat scoate destul de viu în relief caracterul ei de guvern popular, muncitoresc: a fost interzisă munca de noapte în brutării; s-a desființat sistemul amenzilor, această jefuire legiferată a muncitorilor; în sfîrșit, a fost publicat renumitul decret prin care toate fabricile, uzinele și atelierele pe care proprietarii lor le-au părăsit sau în care au suspendat lucrul erau trecute în mîinile artelurilor muncitorești pentru ca producția să fie reluată. Și ca și cum ar fi vrut să sublinieze caracterul său de guvern cu adevărat democrat, proletar, Comuna a hotărît că retribuirea funcționarilor de orice grad și a membrilor guvernului nu trebuie să depășească un salariu normal de muncitor și în nici un caz să nu fie mai mare de 6 000 de franci pe an (mai puțin de 200 de ruble pe lună).

Toate aceste măsuri vădeau îndeajuns de limpede că Comuna constituie o primejdie de moarte pentru lumea veche, bazată pe înrobire și pe exploatare. De aceea, atîta timp cît pe clădirea primăriei din Paris flutura drapelul roșu al proletariatului, societatea burgheză nu putea să doarmă liniștită. Și atunci cînd, în cele din urmă, forțele guvernamentale organizate au izbutit să înfrîngă forțele slab organizate ale revoluției, generalii lui Bonaparte, care

au mâncat bătaie de la germani, iar față de concetățenii lor învinși s-au dovedit foarte viteji, acești Rennenkampfi și Meller-Zakomelski francezi, au dezlănțuit un măcel cum nu s-a mai pomenit vreodată la Paris. Vreo 30 000 de parizieni au fost omorâți de soldații sălbăticiți, vreo 45 000 arestați, un mare număr dintre aceștia fiind ulterior executați, mii de oameni au fost trimiși la ocnă sau deportați. În total Parisul a pierdut vreo 100 000 dintre fiii săi, printre care se aflau cei mai buni muncitori de toate profesiunile.

Burghezia era mulțumită. „Acum s-a terminat cu socialismul pentru multă vreme!“, spunea conducătorul burgheziei, sîngerosul pitic Thiers, după baia de sînge în care el, împreună cu generalii săi, a scăldat proletariatul parizian. Dar în zadar au croncănit acești corbi burghezi. După vreo șase ani de la reprimarea Comunei, cînd mulți dintre luptătorii ei mai zăceau în ocne și în deportare, în Franța lua naștere o nouă mișcare muncitorească. Noua generație socialistă, îmbogățită cu experiența predecesorilor săi, dar nicidecum descurajată de înfrîngerea lor, a ridicat steagul căzut din mîinile luptătorilor Comunei și l-a dus cu hotărîre și curaj înainte, strigînd: „trăiască revoluția socială! trăiască Comuna!“. Iar cîtiva ani mai tîrziu, noul partid muncitoresc și agitația desfășurată de el în țară au silit clasele dominante să pună în libertate pe comunarzii captivi care se mai aflau în mîinile guvernului.

Memoria luptătorilor Comunei este cinstită nu numai de muncitorii francezi, ci și de proletariatul lumii întregi. Căci Comuna a luptat nu pentru rezolvarea unei probleme locale sau îngust-naționale, ci pentru eliberarea întregii omeniri muncitoare, a tuturor celor obidiți și umiliți. În calitate de luptător înaintat pentru revoluția socială, Comuna și-a cîștigat simpatie pretutindeni unde suferă și luptă proletariatul. Tabloul vieții și al morții ei, imaginea unui guvern muncitoresc care a cucerit și a ținut în mîinile sale mai bine de două luni de zile capitala lumii, priveliștea luptei eroice duse de proletariet și a suferințelor îndurate de el după înfrîngere, toate acestea au ridicat moralul a milioane de muncitori, le-au trezit nădejile și au făcut ca simpatiile lor să se îndrepte spre

socialism. Bubuitul tunurilor din Paris a trezit păturile cele mai înapoiate ale proletariatului, cufundate într-un somn adânc, și a dat pretutindeni imbold intensificării propagandei revoluționare-socialiste. Iată de ce cauza Comunei nu a murit; ea continuă să trăiască în fiecare dintre noi.

Cauza Comunei este cauza revoluției sociale, cauza deplinei eliberări politice și economice a oamenilor muncii, cauza proletariatului din lumea întreagă. Și în acest sens ea este nemuritoare.

„Raboceala Gazeta” nr. 4—5
din 15 (28) aprilie 1911

Se tipărește după textul
apărut în ziar

DESPRE ÎNSEMNĂTATEA CRIZEI

Faimoasa criză ministerială și politică despre care ziarele au scris și scriu atît de mult ridică probleme mai adînci decît cred liberalii, care fac cea mai mare zarvă. Se spune : această criză pune problema încălcării constituției. În realitate însă criza pune problema concepției greșite pe care o au octombriștii și cadeții despre constituție, a erorii fundamentale pe care o fac cele două partide în această privință. Cu cît această eroare se răspîndește mai mult, cu atît este mai imperios necesar s-o explicăm. Cu cît se străduiesc cadeții ca, sub paravanul învinuirilor aduse octombrismului, să promoveze idei greșite cu privire la caracterul, chipurile, „constituțional“ al acestei crize, idei comune octombriștilor și cadeților, cu atît este mai important să clarificăm această comunitate de vederi care a ieșit acum la iveală.

Să ne amintim de raționamentele care au putut fi citite nu demult în „Reci“ și în „Russkie Vedomosti“ în legătură cu lozinca alegerilor pentru Duma a IV-a. Pentru constituție sau împotriva ei, așa se va pune și așa se și pune de pe acum problema, susțineau cele două organe principale ale cadeților.

Să vedem acum care sînt raționamentele octombriștilor. Iată un articol caracteristic, semnat de d-l Gromoboi, care a apărut în „Golos Moskvî“ (din 30 martie) : „Un furnicar scormonit“. Publicistul octombrist caută să convingă pe apărătorii de bună-credință, după părerea lui, ai d-lui Stolîpin, pe care „îi sperie trecerea în opoziție“, de-

monstrând că „ei fac pași greșiți“. „Pentru constituționaliști — exclamă d-l Gromoboi — păcatul încălcării constituției atîrnă atît de greu în „balanță, încît nimic nu-l poate contrabalansa“. Ce se poate spune despre fondul problemei? Întrebă d-l Gromoboi și răspunde :

„Din nou pușca cu cremene, naționalismul, impulsurile volitive, necesitatea de stat? dar, vai, toate acestea le-am mai auzit, am auzit și făgăduieli care nu au fost împlinite“.

Pentru octombriști (ca și pentru publiciștii de la „Vehi“, care au înțeles cel mai profund și au exprimat cel mai viu spiritul cadet), politica lui Stolîpin a fost o „făgăduială“ ademenitoare. După cum recunosc octombriștii, „făgăduiala“ nu a fost împlinită.

Ce înseamnă acest lucru?

Adevărul este că politica lui Stolîpin nu a fost o făgăduială, ci realitatea economică și politică a ultimilor patru (dacă nu cinci) ani ai vieții din Rusia. Atît 3 iunie 1907 cît și 9 noiembrie 1906 (14 iunie 1910) nu sînt niște făgăduieli, ci realități. Reprezentanții marii proprietăți funciare nobiliare și ai vîrfurilor capitalului industrial-comercial, organizați pe scara întregii țări, au fost promotorii și înfăptuitorii acestei realități. Și dacă în prezent vocea capitalului octombrist din Moscova (deci și din întreaga Rusie) spune : „nu s-a împlinit“, prin aceasta se face bilanțul unei anumite epoci din istoria politică, al unui anumit sistem de încercări de „a împlini“ prin intermediul Dumei a III-a de stat, prin intermediul politicii agrare stolîpiniste etc. cerințele epocii, cerințele dezvoltării capitaliste a Rusiei. Capitalul octombrist a sprijinit aceste încercări cu toată conștiinciozitatea, cu toată rîvna, fără să-și cruțe viața și nici chiar punga, dar acum este nevoit să recunoască : nu s-a împlinit.

Prin urmare, nu este nicidecum vorba de nerespectarea făgăduielilor, de „încălcarea constituției“ — căci este ridicol ca 14 martie 1911 să fie rupt de 3 iunie 1907 —, ci de faptul că cerințele epocii nu pot fi împlinite prin ceea ce octombriștii și cadeții numesc „constituție“.

Aceste cerințe ale vremii nu au putut fi împlinite prin „constituția“ care dădea cadeților majoritatea (Duma I și a II-a), nu pot fi împlinite prin „constituția“ care a făcut din partidul octombriștilor partid hotărîtor (Duma a III-a). Și cînd în prezent octombriștii spun : „nu s-a împlinit“, importanța acestei mărturisiri, importanța crizei care i-a silit să facă această mărturisire constă în spulberarea categorică, repetată, definitivă a iluziilor constituționaliste și ale cadetismului, și ale octombrișmului.

Democrația a urnit din loc vechiul. Cadeții, dezaprobînd democrația pentru „excesele“ ei, au făgăduit să înfăptuiască noul printr-o „constituție“ pașnică. Nu s-a împlinit. D-l Stolîpin a fost acela care a căutat să înfăptuiască noul în așa fel, încît formele schimbate să poată întări vechiul, încît organizarea moșierilor ultrareacționari și a stîlpilor capitalului să întărească vechiul, încît înlocuind obștea prin proprietatea privată asupra pămîntului să creeze o nouă pătură de apărători ai vechiului. Laolaltă cu d-l Stolîpin, octombriștii s-au trudit ani îndelungați ca să ducă la îndeplinire aceste sarcini „fără a fi amenințați“ de democrația vremelnice înăbușită.

Nu s-a împlinit.

S-au adevărit cuvintele celor care spuneau că în epocile unor transformări rapide și fundamentale, cum este începutul secolului al XX-lea în Rusia, iluziile constituționaliste sînt deșarte și dăunătoare.

Perioada de trei ani de existență a Dumei a III-a octombriște, de „constituție“ octombriștă, de conviețuire „în pace și bună înțelegere“ a octombriștilor cu Stolîpin nu a trecut fără a lăsa urme : dezvoltarea economică a țării a făcut un pas mare înainte, s-au dezvoltat, au luat amploare, și-au afirmat (și și-au epuizat) posibilitățile partidele politice „de dreapta“ de toate nuanțele.

În numeroase sate și colțuri îndepărtate din Rusia s-a făcut simțită în practică politica agrară a Dumei a III-a, care a scos la suprafață frămîntările ce mocneau de veacuri, a scos brutal la iveală contradicțiile existente și a dus la ascuțirea lor, a făcut ca chiaburul să devină insolent, iar antipozii lui să se lămurească. Duma a III-a nu a trecut fără a lăsa urme. Nu au trecut fără a lăsa urme nici pri-

mele două Dume, care au avut atâtea deziderate pioase, candido, frumoase și neputincioase. De sub învelișul crizei „constituționale” din 1911 a ieșit la iveală spulberarea iluziilor constituționaliste din 1906—1910 incomparabil mai profund decât a celor precedente.

Pe cadeți și pe octombriști îi apropia, în fond, faptul că și unii și alții își bazau politica pe aceste iluzii. Erau iluzii ale burgheziei liberale, iluzii ale centrului, iar deosebirea dintre centrul „de stînga” (cadeții) și centrul „de dreapta” (octombriștii) nu este esențială, de vreme ce, în virtutea condițiilor obiective, și unul și altul erau sortite eșecului. Vechiul a fost urnit din loc. Nici centrul de stînga, nici cel de dreapta nu au înfăptuit noul. Cine și cum va înfăptui acest nou istoricește inevitabil, de neînălăturat este o chestiune care rămîne deschisă. Însemnătatea crizei „constituționale” constă în faptul că cei care sînt stăpîni pe situație, octombriștii, au considerat această chestiune ca fiind *din nou* „deschisă”, subscriind: „nu s-a împlinit” nici chiar în ceea ce privește aspirațiile lor, s-ar părea, foarte „solide”, negustorește solide, lucide în spirit de precupeț, de o modestie moscovită. Însemnătatea crizei „constituționale” constă în faptul că experiența domnilor octombriști a scos la iveală întreaga îngustime, întreaga sărăcie, întreaga neputință a lozincii lansate de cadeți (cine este pentru constituție, cine împotriva constituției).

Democrația demonstrează că această lozincă este insuficientă. Octombrismul a confirmat justețea acestei demonstrații prin experiența încă a unei perioade din istoria Rusiei. Cadeții nu vor reuși să tragă istoria înapoi, spre vechile și naivele iluzii constituționaliste.

„În rîndurile octombriștilor ortodocși — scrie d-l Gromoboi — domnește o stare de nervozitate; ei declară că se retrag din birou, nu știu ce să facă cu tovarășii lor întru constituționalism. Zadarnic se frămîntă. Ei trebuie să aibă conștiința împăcată că adevărul este de partea lor și că acest adevăr este atît de elementar și de unanim recunoscut, încît pentru apărarea lui nu este nevoie să fii Copernic sau Galileu. Ei trebuie să-și facă datoria cu calm, să califice ca ilegale acțiunile ilegale și neapărat, fără a accepta nici un compromis, să respingă legea ilegală”.

Iluzii, d-le Gromoboi ! Fără „Copernici sau Galilei“ n-o să meargă. Nici spusele d-tale „nu s-au împlinit“, fără aceștia n-o să meargă.

„...Privind acest furnicar scormonit, căzut pradă agitației — presa servilă, oratorii servili, deputații servili“ (spuneți pînă la capăt, d-le Gromoboi : burghezia servilă, slugarnică) — „nu putem decît să le amintim cu blîndețe, cu încredință omenească că pe P. A. Stolîpin nu se mai poate să-l slujești ; poți numai să-l slugărești.

Dar P.A. Stolîpin nu este un individ izolat, ci un tip, nu este de unul singur, ci „pereche“ cu Consiliul nobilimii unite. Domnii octombriști au încercat să trăiască în bună pace cu el în condiții noi, în condițiile existenței Dumei, a „constituției“, a politicii burgheze de ruinare a obștii în spiritul lui Tolmacev, iar dacă această încercare a dat greș, vina nu este a lui Stolîpin.

„...Și e un lucru știut că întreaga forță a reprezentanților poporului constă în legătura lor cu poporul, iar dacă ei (octombriștii de dreapta), prin însuși faptul că acordă un astfel de sprijin (sprijinul acordat lui Stolîpin și încălcării constituției de către Stolîpin), își pierd «fizionomia», ce valoare mai au ei ?“

Ce ne-a fost dat să auzim ! Octombriștii declară că „forța reprezentanților poporului“ constă în „legătura cu poporul“ ! E ridicol, desigur ! Dar nu mai ridicol decît declarațiile făcute de cadeți în Duma I și a II-a cu privire la „legătura cu poporul“ în același context cu spusele lor, de pildă, împotriva comitetelor agrare locale. Cuvintele care în gura cadeților și a octombriștilor par ridicole nu sînt de loc ridicole în sine, ci sînt semnificative. Împotriva voinței celor care le rostesc în prezent, ele exprimă din nou crahul iluziilor constituționaliste, ca fiind rezultatul util al crizei „constituționale“.

„Zvezda“ nr. 18 din 18 aprilie 1911
Semnat : V. Ilin

Se tipărește după textul
apărut în ziar

CONGRESUL PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT ENGLEZ

Numeroase partide socialiste din Europa : partidul socialist francez, cel belgian, cel olandez (aripa lui oportunistă), partidul social-democrat englez, „Partidul laburist independent“⁹⁸ englez, au profitat de sărbătorile paștilor (16 aprilie st.n.) pentru a-și ține congresele. Am vrea să supunem atenției cititorilor noștri unele probleme discutate la congresele ultimelor două dintre aceste partide.

Al XXXI-lea Congres anual al partidului social-democrat englez (S.D.P.) s-a ținut la Coventry. Problema cea mai interesantă dezbătută aici a fost aceea a „înarmărilor și a politicii externe“. Se știe că, în ultimii ani, atât Anglia cât și Germania se înarmează foarte intens. Concurența dintre aceste țări pe piața mondială se întetește tot mai mult. Primejdia unei ciocniri armate devine tot mai amenințătoare. Presa burgheză șovină din ambele țări împrăștie în rîndurile maselor populare milioane și milioane de articole instigatoare, le ațîță împotriva „dușmanului“, vociferînd despre pericolul iminent al unei „invazii germane“ sau al unui „atac englez“, strigînd cît le ține gura că înarmarea trebuie intensificată. Socialiștii din Anglia și din Germania, precum și cei din Franța (țară pe care Anglia ar fi foarte bucuroasă s-o atragă în război, ca să aibă o armată pe continent, o armată terestră împotriva Germaniei), acordă o deosebită atenție primejdiei de război, luptînd din răsputeri împotriva șovinismului burghez și împotriva înarmărilor, străduindu-se prin toate mijloacele să explice

păturilor celor mai înapoiate ale proletariatului și micii burghezii ce calamități aduce după sine războiul, care servește exclusiv intereselor burgheziei.

O regretabilă excepție în rîndurile socialiștilor o constituie unii dintre conducătorii marcanți ai partidului social-democrat englez, printre care și Hyndman. Acesta s-a lăsat intimidat de vociferările presei engleze burgheze pe tema „pericolului german” și a ajuns să susțină că Anglia se vede pusă în fața necesității de a se înarma în vederea apărării, că ea are nevoie de o flotă puternică, că Wilhelm reprezintă partea care atacă.

E drept că Hyndman a primit o ripostă, și o ripostă destul de puternică, chiar din rîndurile partidului social-democrat. O seamă de rezoluții ale grupurilor locale s-au pronunțat categoric împotriva lui.

Congresul — sau „conferința”, ca să folosim expresia engleză, a cărei semnificație este alta decît a cuvîntului rus respectiv — de la Coventry trebuia să rezolve această problemă litigioasă. Un punct de vedere categoric ostil oricărui șovinism a prezentat rezoluția grupului din Hackney (circumscripție în nord-estul Londrei). În darea sa de seamă asupra lucrărilor congresului, „Justice”⁹⁹, organul central al partidului social-democrat, nu citează (sub pretext că e prea „lungă”) decît sfîrșitul acestei rezoluții, care cere să se ducă o luptă dîrză împotriva oricărei sporiri a înarmărilor, împotriva oricărei politici agresive coloniale și financiare. Selda Kahan, care a susținut această rezoluție, a subliniat că tocmai Anglia este aceea care în ultimii 40 de ani duce o politică agresivă, că Germania nu ar avea nimic de cîștigat de pe urma transformării Angliei într-o provincie a sa, că o asemenea primejdie nu există. „Flota engleză există pentru a păstra imperiul. Niciodată partidul social-democrat nu a făcut o greșală atît de serioasă, atît de gravă ca în prezent, cînd se identifică cu șoviniștii, care agită spectrul războiului; prin această greșală — a spus Kahan — social-democrații englezi s-au situat în afara mișcării internaționale”.

În apărarea lui Hyndman s-a ridicat întregul C.C. („co-

mitetul executiv“) al partidului, inclusiv — cu rușine trebuie s-o spunem — H. Quelch. În „amendamentul“ propus de el se afirma, nici mai mult, nici mai puțin, că „conferința consideră că, în momentul de față, scopul imediat trebuie să fie întreținerea unei flote suficiente (adecvate) în vederea apărării naționale“ !... Pe lângă aceasta, firește, sînt repetate și toate „vechile cuvinte frumoase“ — și despre lupta împotriva politicii imperialiste, și despre războiul împotriva capitalismului etc. Dar toate acestea sînt, bineînțeles, otrăvite de o *lingură de catran* : fraza șovină, în mod burghez evazivă și, totodată, pur burgheză prin care se recunoaște necesitatea unei flote „suficiente“. Și aceasta în 1911, cînd bugetul marinei engleze a vădit cum nu se poate mai limpede o tendință de creștere vertiginoasă, și într-o țară a cărei flotă „apără și păzește“ „imperiul“, adică inclusiv India, în care aproape 300 000 000 de oameni sînt lăsați pradă jafului și actelor de violență ale birocrăției engleze, în care oameni de stat englezi dintre „cei mai luminați“, de felul liberalului și „radicalului“ Morley, îi *deportează* pe băștinași pentru delikte politice, îi *stîlcesc în bătaie* pentru delikte politice !

Cu ce sofisme lamentabile a fost nevoit să opereze Quelch se vede chiar și din următoarele pasaje ale cuvîntării sale (după darea de seamă publicată în „Justice“, care ia apărarea lui Hyndman) !... „Dacă recunoaștem autonomia națională, trebuie să avem și o apărare națională, iar această apărare trebuie să fie suficientă, altfel ea este inutilă. Noi sîntem dușmanii imperialismului, fie el englez sau german ; naționalitățile mici aflate sub dominația prusacă urăsc despotismul acesteia, și micile naționalități amenințate de ea consideră flota britanică și social-democrația germană ca singura lor speranță...“

Iată cu cîtă repeziciune se rostogolesc la vale oamenii care au alunecat pe panta oportunistului ! Flota britanică, care contribuie la înrobirea Indiei (o națiune nu chiar atît de „mică“), este pusă *pe același plan* cu social-democrația germană în calitate de apărătoare a libertății popoarelor... A avut dreptate S. Kahan cînd a spus că nici-

odată pînă acum social-democrația engleză nu s-a făcut de rușine în asemenea hal. Niciodată caracterul ei sectarist, pe care Engels de mult l-a subliniat și l-a condamnat¹⁰⁰, nu a ieșit în mod atît de pregnant la iveală ca de data aceasta, cînd pînă și niște oameni ca Quelch *au trecut cu ușurință* de partea șoviniștilor.

Voturile s-au împărțit în mod egal : 28 de voturi pentru „comitetul executiv“ și 28 contra. Pentru a obține o jalnică victorie, Hyndman și Quelch au fost nevoiți să procedeze la votarea pe grupuri, în urma căreia au întrunit 47 de voturi contra 33.

În partidul social-democrat s-au găsit oameni care și-au ridicat cu hotărîre glasul împotriva șovinismului din rîndurile lor, s-a găsit o minoritate foarte puternică, capabilă să ducă o luptă serioasă. În „Partidul laburist independent“ însă, lucrurile stau mai prost : acolo oportunismul nu este privit ca o ciudățenie. Acolo problema dacă socialişti și muncitorii trebuie sau nu să sprijine înarmarea este dezbătută cu cel mai desăvîrșit calm în articolele „de discuție“ publicate în „The Labour Leader“¹⁰¹, organul oficial al partidului (nr. 16 din 21 aprilie 1911).

Corespondentul din Londra al ziarului „Vorwärts“ a remarcat, pe drept cuvînt, că cea mai bună critică a poziției partidului social-democrat a constituit-o articolul apărut în ziarul *ultrașovinist* „Daily Mail“¹⁰², în care este ridicată în slăvi înțelepciunea liderilor social-democrați. „Este îmbucurător — așa începe articolul din ziarul șovin englez —, este îmbucurător să constați că, oricît de absurde ar fi unele idei ale partidului social-democrat din țara noastră, oricît de irealizabile ar fi unele din idealurile lui, există cel puțin o problemă de mare importanță în care acest partid se conduce după rațiune și bun-simț“.

Un fenomen cu adevărat îmbucurător la Congresul de la Birmingham al „Partidului laburist independent“ a fost faptul că din rîndurile lui s-au auzit voci ferme și hotărîte de protest împotriva politicii oportuniste, politică de dependență față de liberali, pe care o duce acest partid, în general, și liderul său, Ramsay MacDonald, în

special. Drept răspuns la imputările că în Camera comunelor deputații muncitorilor nu prea vorbesc despre socialism, R. MacDonald, cu o feciorelnică naivitate oportunistă, a obiectat că în parlament nu este indicat să se rostească „discursuri de propagandă”. „Marea misiune a Camerei comunelor — a declarat MacDonald — este de a transforma în legi socialismul pe care-l propovăduim noi în țară”. De deosebirea dintre reforma socială burgheză și socialism oratorul a uitat! El este dispus să aștepte socialismul de la parlamentul burghez...

În cuvîntarea sa, Leonard Hall a arătat că „Partidul laburist independent a fost creat în 1892 cu scopul special de a discredita politica «Ligii electorale a muncii» («Labour Electoral League»), care nu era altceva decît o aripă a liberalismului, pentru a lupta împotriva politicii acestei Ligi și a o anihila. Am înmormîntat trupul (distrugînd această Ligă), dar spiritul ei, după cum se vede, a reînvieat în actualul «Partid laburist». În cuvîntările, scrisorile și cărțile sale, liderul acestui partid a promovat tocmai politica Ligii”.

Un alt membru al I.L.P.*, George Lansbury, deputat, a făcut o critică vehementă politicii grupului „laburist” din parlament pentru dependența lui față de liberali, pentru teama de a nu aduce „prejudicii” guvernului liberal. „De multe ori — a mărturisit Lansbury — m-am simțit atît de rușinat de comportarea deputaților muncitorilor, încît m-am gîndit să-mi depun mandatul. Liberalii caută să ocupe tot timpul Camerei cu tot felul de probleme mărunte, iar deputații muncitorilor nu știu să-și cucerească independența”. „Nu cunosc — a spus Lansbury — nici un caz în care liberalii și toryi să nu fi ridicat o problemă «importantă» pentru a împinge pe al doilea plan problema mizeriei maselor, a sărăciei. Stau în Camera comunelor și în minte mi se perindă chipurile muncitorilor și muncitoarelor care trudes ză de ză în cocioabele din Bow și Bromly (circumscripție din Londra, în East End, cartiere ale mizeriei) și care m-au trimis în parlament. Ei s-au stră-

* — Independent Labour Party — Partidul laburist independent. — Nota trad.

duit și au reușit să mă aleagă pentru că au crezut că nu seamănă cu liberalii și cu toryi. M-au trimis să ridic problema sărăciei, a sărăciei, a sărăciei... Fac apel la voi — s-a adresat el delegaților la congres — să formăm în Camera comunelor un partid puternic, absolut hotărât să nu facă nici o concesie liberalilor și toryilor. Nu trebuie să fim mai îngăduitori față de liberali decât față de conservatori (toryi) atunci când au o comportare proastă. Muncitorii care trudesec din greu și duc o viață de mizerie nu așteaptă nimic nici de la liberali și nici de la tory; singura lor speranță, singura lor salvare o constituie propriile lor eforturi organizate... Trebuie să arătăm muncitorilor din cocioabele Londrei că și în parlament rămânem credincioși ideilor pe care le susținem în afara parlamentului, și anume că liberalii și toryi sînt dușmani ai poporului, că socialismul este singura speranță a acestuia“.

Cuvîntarea lui Lansbury a fost întreruptă de furtuna de aplauze ale participanților la congres, care, la sfîrșit, l-au ovaționat îndelung. În Germania, cuvîntările de acest gen sînt un lucru obișnuit. În Anglia, ele constituie o noutate. Și cînd se rostesc asemenea cuvîntări, cînd delegații muncitorilor la congresul „Partidului laburist independent“ (din păcate foarte adeseori independent față de socialism și dependent față de liberali) aplaudă asemenea cuvîntări, sîntem îndreptățiți să tragem concluzia că și în *Anglia* spiritul luptei proletare e mai puternic decât diplomația parlamentarilor oportuniști de felul lui MacDonald. (În paranteză fie spus, acest MacDonald a trimis de curînd reformiștilor italieni, care se pregătesc să intre în guvernul burghez, un mesaj în care își exprima toată simpatia lui și le împărtășea aversiunea sa față de „teoria rigidă“.)

Cuvîntările lui Hall, Lansbury etc. nu au dus la schimbarea politicii „Partidului laburist independent“. În fruntea acestui partid a rămas același MacDonald, și politica lui va continua să fie la fel de oportunistă ca și pînă acum. Burghezia exercita o influență puternică asupra proletariatului, mai ales în țările democratice. Dar aceste

cuvîntări nu trec fără a lăsa urme; ele subminează influența burgheziei și a oportuniștilor. Când englezii vor avea un cotidian (*ambele* partide sînt serios preocupate de această idee), cuvîntările de acest fel — și numai ele — își vor croi drum spre mintea și inima clasei muncitoare. Liberalii din toate țările, inclusiv cei din Rusia, jubilează și fac haz pe seama mișcării muncitorești engleze dominate de oportunism. Dar „cine rîde la urmă rîde mai bine“.

„Zvezda“ nr. 18 din 16 aprilie 1911
Semnat: V. Ilin

Se lipărește după textul
apărut în ziar

CONVORBIRE ÎNTRE UN LEGALIST ȘI UN ADVERSAR AL LICHIDATORISMULUI 103

Legalistul. Eu cred că ascuțirea la extrem a luptei și a discuțiilor cu lichidatorii duse în coloanele presei social-democrate a ațîțat prea mult patimile și a pus oarecum în umbră fondul divergenței.

Antilichidatorul. Nu cumva lucrurile se prezintă tocmai invers? Nu cumva această ascuțire a luptei a fost determinată de profunzimea divergenței ideologice? Sau ai trecut și d-ta în tabăra „șovăitorilor” — cu alte cuvinte în tabăra „împăciunitorilor” — care încearcă să umple prăpastia cu fraze goale și banalități grandilocvente?

Legalistul. O, nu, nu sînt de loc înclinat să mă ocup cu „împăciuirea”. Dimpotrivă, după părerea mea, lichidatorii nu sînt destul de conștienți și de aceea nici destul de hotărîți. Deocamdată ei continuă să-și dibuie drumul și cresc, dacă ne putem exprima astfel, în mod spontan. Ei se tem, ca și pînă acum, să-și ducă gîndurile pînă la capăt. De aici' inconsecvența, confuzia, nestatornicia lor, pe care adversarii o iau drept fățărnicie, drept metode necinstite de luptă împotriva partidului ilegal etc. Ceea ce rezultă este o încăierare, iar publicul larg, de dragul căruia se duce controversa, nu mai înțelege despre ce este vorba. Dacă lichidatorii ar avea mai puțini diplomați iscusiți și mai multă încredere în ei, și-ar putea dovedi mai repede dreptatea lor și v-ar zdrobi.

Antilichidatorul. Teribil vis, dar... m-ar interesa să aud argumentele d-tale.

Legalistul. Convingerea mea este că lichidatorii au dreptate. Ei trebuie să-și însușească porecla de legalişti, care le-a fost agăţată. Noi ne-o vom însuși și vom dovedi că legaliştii sînt aceia care dau singurul răspuns just, din punct de vedere marxist, la problemele spinoase ale mișcării muncitorești contemporane din Rusia. Recunoști sau nu recunoști că epoca pe care o trăim reprezintă o etapă oarecum deosebită în dezvoltarea economică și politică a Rusiei ?

Antilichidatorul. Recunosc.

Legalistul. Da, dar recunoști numai în vorbă, așa cum ați făcut și în faimoasele voastre rezoluții „din decembrie” (1908). Dacă te gîndești bine, această recunoaștere înseamnă că existența legală, să zicem, a fracțiunii social-democrate în Duma a III-a nu este o întîmplare, ci o parte integrantă „a momentului actual”. Totalitatea condițiilor politice în momentul de față, totalitatea condițiilor în care se desfășoară mișcarea muncitorească sînt de așa natură, încît existența fățișă, *legală* a fracțiunii social-democrate din Dumă este posibilă și necesară, după cum posibilă și necesară este și existența fățișă, *legală* a partidului muncitoresc social-democrat.

Antilichidatorul. Nu este oare riscant acest salt de la fracțiunea social-democrată din Dumă la partidul muncitoresc social-democrat ?

Legalistul. Nu este de loc riscant. Deosebirea constă numai în aceea că formele de existență ale social-democrației în Duma a III-a ne-au fost date din afară, și noi n-am avut decît să le acceptăm, să ne instalăm, ca să zic așa, într-o încăpere anume pregătită, pe cînd formele de existență ale partidului muncitoresc legal trebuie să le găsim noi înșine. În această privință este nevoie de inițiativă, de luptă pentru forme noi. Aceia pe care-i numiți cu dispreț lichidatori au început această luptă, au pășit pe un drum nou, din păcate însă numai cu un singur picior. Din păcate, ei sînt încă timizi, se mai uită înapoi, se mulțumesc cu jumătăți de măsură. Să zicem că la începutul unui drum nou acest lucru este inevitabil, dar după început vine continuarea. Atunci nesiguranța primilor pași va dispărea și greșelile vor fi îndreptate.

Antilichidatorul. Foarte bine. N-ai vrea să fii atât de bun să-mi explici care sînt aceste greșeli și cum vor fi ele îndreptate ?

Legalistul. Îți explic bucuros. Nu se poate prezice cu exactitate cum va arăta partidul muncitoresc legal de mîine, dar nu se poate să nu vedem orientarea generală în dezvoltarea mișcării muncitorești. Admițînd această orientare ca fiind dată, mă pot aventura să schițez un tablou al partidului legal, știind că realitatea nu va fi tocmai așa, dar va fi în acest gen. Și, ca să-ți schițez acest tablou, n-am de loc nevoie să recurg la „plăsmuiri“. Trebuie să observ doar cu luare aminte învățămintele trase din viață, experiența muncii în condițiile noi care s-au creat după revoluție. Este suficient să fac bilanțul acestei experiențe, să dau la o parte amănunțele și să urmăresc firul principal. Există o reprezentanță muncitorească legală în Dumă. Există o fracțiune social-democrată legală. Ea este prigonită, copoii sînt pe urmele ei, întrunirile nu-i sînt îngăduite, oamenii competenți sînt smulși din rîndurile ei, mîine, poate, va fi risipită prin închisori și prin locurile de deportare, căci existența unui partid legal nu exclude cîtuși de puțin persecuțiile judiciare și prigoana polițienească, așa cum își închipuie miopii voștri adepți. Dar, cu toate persecuțiile, fracțiunea legală există. Există asociații muncitorești legale, cluburi, reviste și publicații săptămînale marxiste legale ; acestea sînt și mai mult persecutate, sînt suprimate, copleșite de amenzi, pentru o lună de activitate redacțională redactorii lor plătesc, poate, cu o lună și jumătate de închisoare, asociațiile sînt mereu dizolvate și totuși există. Reflectați asupra acestui fapt. Una este situația cînd nu există asociații muncitorești legale, presă marxistă legală, deputați social-democrați legali. Așa a fost înainte de 1905. Altceva este cînd acestea există, în ciuda prigoanei neîntrerupte, în ciuda suprimărilor care nu mai conțin. Așa stau lucrurile după 1907. Tocmai acesta este elementul nou al situației. Tocmai asupra acestui „element nou“ trebuie să știm să ne îndreptăm atenția, pentru a-l extinde, a-l întări, a-l consolida.

Antilichidatorul. La început ai făgăduit că vei fi un legalist mai curajos, mai consecvent decât cei care s-au manifestat pînă acum, dar deocamdată nu faci decât să repeți cuvintele pe care toți lichidatorii le-au spus de multă vreme.

Legalistul. Așa cum am mai spus, tabloul unui legalism consecvent, convins rezultă de la sine din observarea atentă a experienței vietii. De fapt există de pe acum toate elementele disparate ale unui partid muncitoresc social-democrat legal. Trebuie să spunem sus și tare ceea ce este. Trebuie să recunoaștem fără teamă că azi-mîine aceste elemente rătăcite se vor strînge laolaltă, că trebuie să se strîngă laolaltă și un asemenea partid va lua ființă. El trebuie întemeiat și va fi întemeiat. Va fi prigonit, dar va continua să existe: după ani în care n-a existat un partid muncitoresc legal vor urma anii unei existențe nestabile — întreruptă de persecuții fără șir — a partidului muncitoresc legal, iar după aceștia vor veni ani de existență în Rusia a unui partid social-democrat legal de tip pur european. Anii de existență a partidului social-democrat legal au și început; el este de pe acum *mai real* decât ilegalitatea voastră, distrusă în proporție de 99%. Pentru a-i uni definitiv pe legalisti, pentru a face ca activitatea lor să fie mai sigură, mai sistematică, mai susținută, nu trebuie să ne temem să spunem ceea ce este, să numim această realitate pe numele ei adevărat, să lansăm o lozincă, să înălțăm sus steagul. Tribunalele și poliția n-au decât să ni-l smulgă din mîini, n-au decât să ni-l smulgă de zeci de ori; *el nu poate fi distrus*, nu poate fi smuls pentru multă vreme, fiindcă el sintetizează ceea ce există, ceea ce se dezvoltă, ceea ce nu se poate să nu se dezvolte.

Antilichidatorul. Mai concret, mai concret. Că de nu, îți voi aminti zicala: cîntă bine păsărica, vorba e unde se va opri? Ai promis să vorbești deschis. Hai, spune fără înconjur și mai concret: ce va fi înscris pe steagul vostru?

Legalistul. Tocmai aici am vrut să ajung. Noi înființăm o asociație legală de sprijinire a mișcării muncitorești. Baza principială a acestei asociații este marxismul. Scopul

ei este transformarea condițiilor sociale ale vieții potrivit principiilor marxismului, lichidarea claselor, lichidarea anarhiei în producție etc. Scopul imediat al partidului legal, adică al asociației noastre, este democratizarea totală a orînduirii de stat și sociale; contribuția la rezolvarea problemei agrare în spirit democratic, pe baza concepțiilor marxiste; o cît mai largă legislație muncitorească. În sfîrșit, în activitatea noii asociații vor fi folosite toate mijloacele legale de propagandă, agitație și organizare.

Antilichidatorul. Și crezi că guvernul nostru va da autorizație pentru înregistrarea unei asemenea asociații?

Legalistul. Fii pe pace, nu sînt chiar atît de naiv încît să-mi închipui acest lucru. Firește, asociația noastră nu va căpăta autorizație, dar nici ilegală nu va putea fi considerată, și tocmai în aceasta constă sarcina noastră. În fiecare gubernie, muncitorii, unul după altul, vor întocmi statutul acestei asociații și-l vor înainta autorităților spre aprobare. Va fi o luptă consecventă și fermă pentru legalitate. Fondatorii și membrii acestei asociații nu vor putea fi urmăriți pentru punctele „teribile“ din programul așa-zisului partid pe care-l avem astăzi, fiindcă în momentul de față Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia este doar un așa-zis partid, iar punctele „teribile“ din programul lui, cum sînt, de pildă, republica, dictatura proletariatului — ca să nu mai vorbim de punctele „teribile“ din numeroasele rezoluții cu privire la insurecția armată etc. —, nu sperie pe nimeni, n-au nici o însemnătate, nu joacă nici un rol, afară de „rolul“ de a trimite la ocnă niște oameni care *de fapt* nu săvîrșesc nimic contrar legii. Acesta este miezul problemei, aceasta este tragedia actuala situației a partidului. Trecutul apasă asupra prezentului. „Punctele“ învechite ale diferitelor rezoluții și ale vechiului program de partid, punctele pe care în fapt viața le-a respins, care au ieșit din uz și au fost efectiv date la arhivă, nu aduc servicii decît dușmanilor noștri, nu fac decît să ajute la înăbușirea noastră, fără a fi de nici un folos, dar absolut de nici un folos mișcării reale actuale, activității social-democrate *efective* care se desfășoară acum în Duma a III-a, în revistele și ziarele legale, în asociațiile legale, la congresele legale etc. Iată

de ce pentru noi, legaliștii, *esența* problemei nu constă nicidecum în dorința de a scăpa de cele mai crâncene persecuții și pedepse (cum vor fi gata să conchidă partizanii voștri, dresați — iertați-mi expresia — să-i hăituiască pe lichidatori), ci în însemnătatea *principlială* a mișcării muncitorești legale, în primul rînd, și a folosirii contradicțiilor regimului actual, în al doilea rînd. Da, da, domnule conservator, principiile marxismului nu constau în nici un caz într-o sumă de cuvinte învățate pe de rost, în formule „ortodoxe” obligatorii o dată pentru totdeauna, ci în sprijinirea unei largi mișcări muncitorești, în sprijinirea organizării și activității maselor. Unele cuvinte n-au decît să fie „rostite numai pe jumătate” — știu foarte bine că d-ta și adepții d-tale vă specializați în „a rosti pînă la capăt” ceea ce spun numai pe jumătate fracțiunea social-democrată din Dumă, cutare revistă legală etc. —, n-au decît să rămîna „rostite numai pe jumătate” cuvintele, dar, în schimb, cauza va progresa. În mișcare vor fi atrase pături mai largi de muncitori. Se va face un pas hotărît spre generalizarea acțiunilor legale. Fiecare muncitor conștient va folosi *tocmai* contradicția cea mai specifică, cea mai caracteristică pentru el în momentul de față a regimului care-l oprimă, contradicția dintre recunoașterea formală a legalității și refuzarea acesteia în practică, dintre „admiterea” fracțiunii social-democrate în Dumă și încercările de „a nu admite” partidul social-democrat, dintre recunoașterea asociațiilor muncitorești în declarațiile oficiale și persecutarea lor în practică. A folosi contradicțiile acestui regim care oprimă proletariatul, tocmai în aceasta constă *spiritul viu* al marxismului, iar nu în formule osificate. Tocmai în aceasta constă una dintre principalele cauze, voi spune chiar mai mult: una dintre cauzele fundamentale ale succeselor social-democrației germane, în faptul că a știut întotdeauna să sacrifice *formula* în interesul mișcării. După 1871 ea a reușit să făurească un partid al cărui program recunoștea numai metodele „legale” de activitate politică. Ea a reușit să dezvolte cea mai puternică mișcare social-democrată din lume, cu un program social-democrat mult „mai legal” decît al nostru, fiindcă în el nu figurează și n-a figurat vreodată reven-

dicarea republicii. Pe cînd voi, voi sînteți gata să prezentați lumii un model de program social-democrat „deosebit de radical“ în condițiile unei deosebit de radicale *inexistențe* a unei organizații social-democrate de masă, a unei mișcări social-democrate de masă.

Antilichidatorul. Pîna în prezent, din planul d-tale nu rezultă, de fapt, decît „o mișcare de masă“ a hîrtilor care intră și ies din oficiile administrative pentru problemele asociațiilor și societăților, în cazul cînd, în fiecare gubernie, fiecare muncitor conștient va transcrie și va înainta spre aprobare proiectul vostru de „asociație“ marxistă legală. Și întrucît, după cum spui chiar d-ta, această asociație nu va fi autorizată, rezultă că nici o mișcare legală și nici măcar o asociație „legală“ nu va lua ființă nicăieri, în afară doar de fantezia d-tale legalistă. Dar, înainte de a-ți răspunde în mod amănunțit, aș mai vrea să te întreb dacă d-ta îți închipui această „asociație“ marxistă legală ca fiindînd *în locul* vechiului partid, adică în locul celui actual, sau *împreună* cu el?

Legalistul. Da, da. Ai atins o chestiune foarte interesantă! Tocmai în aceasta constă una dintre regretabilele erori ale conducătorilor oficiali ai lichidatorismului. Ei se tem să facă un pas important înainte pe o cale incontestabil justă și totodată fac o serie de pași extrem de riscanți, cu totul inutili pentru cauză, într-o parte, și anume înspre oportunism. Iar eu aș spune: poți fi legalist fără să fii lichidator. Trebuie să fii legalist fără a fi oportunist. Trebuie să admitem *formele* legale ale mișcării și trebuie să le admitem nu pe jumătate, nu numai în vorbă, ci în mod serios și în fapt, adică să înființăm imediat un partid muncitoresc marxist legal, dar a renunța la revoluție ar însemna un oportunism inadmisibil; or, o asemenea renunțare se întrezărește la foarte mulți dintre lichidatorii noștri, dacă nu chiar la majoritatea lor. A renunța la hegemonie înseamnă oportunism, pe care-l condamn cu hotărîre. Nu trebuie să renunțăm la nimic, nu trebuie să lichidăm nimic. Partidul nou, partidul legal, trebuie să ființeze laolaltă *cu cel vechi, paralel* cu el. Ele se vor completa reciproc.

Zîmbești? Dar aici nu-i nimic de rîs. Vei spune: „o contabilitate în partidă dublă“. Iar eu te voi întreba: oare coexistența presei legale cu cea ilegală nu reprezintă un fenomen absolut analog cu planul meu sau, mai exact, cu concluzia pe care o trag eu din toate învățămintele experienței actuale? Dacă pînă în 1905 emigranții n-aveau voie să scrie în presa legală, dacă pe atunci ziarele care publicau articole ale emigranților, fie și semnate cu un pseudonim, erau suspendate, nu este oare caracteristic pentru epoca noastră, atît de plină de contradicții, faptul că emigranții notorii scriu *sub propria lor semnătură* atît în presa ilegală cît și în cea legală? Cu această „contabilitate în partidă dublă“ vă împăcați! Ea nu dă naștere la nici o „confuzie“. Numai rutina, și nimic altceva decît rutina, vă împiedică să înțelegeți că toate condițiile epocii noastre impun această „contabilitate în partidă dublă“, că trebuie să știm să folosim toate contradicțiile ei, să știm să ne situăm pe acel teren — și pe acel teren — pe care se desfășoară evenimentele foarte importante ale epocii contemporane. *În vorbă*, voi cu toții recunoașteți „îmbinarea muncii ilegale cu cea legală“. De ce n-ați recunoaște acest lucru și în fapt? Dacă ați spus A, nu vă temeți să spuneți și B. Dacă ați recunoscut această teză fundamentală în domeniul tacticii și organizării în general, nu vă temeți s-o recunoașteți și în domeniul organizării *partidului*. Lepădați-vă, în sfîrșit, cu hotărîre, serios și sincer de această absurdă prejudecată anarhică împotriva legalității.

Antilichidatorul. Tocmai asta-i nenorocirea voastră, că vă jucați de-a legalitatea, că „faceți pe legalistii“, pe cîtă vreme germanii se bazau pe o legalitate care exista într-adevăr. Exemplul cu presa legală și cea ilegală vorbește cum nu se poate mai elocvent împotriva voastră. Cînd un social-democrat ilegalist recurge la presa legală pentru a publica ceea ce este permis să apară în această presă, el nu se joacă de-a legalitatea, ci se folosește doar în mod efectiv de o legalitate care există în mod real într-un anumit cadru îngust. Partidul vostru muncitoresc legal însă, sau asociația voastră marxistă legală (ca și „partidul muncitoresc legal“ al lichidatorilor, de care *în fond* nu vă deose-

biți prin nimic), este o fantezie legalistă și nimic mai mult, căci chiar voi înșivă recunoașteți că nimeni nu va îngădui existența lor, că în *realitate* aceste pretinse asociații „legale“ nu vor ființa în mod legal. Așa cum la anarhosindicaliști domnește „gimnastica revoluționară“, tot așa rezultă și la voi „o gimnastică legalistă“. Dacă la cadeți există în mod legal un partid inexistent din punct de vedere legal, aceasta nu se explică prin faptul că ei știu să folosească forme contradictorii, ci prin faptul că *conținutul* activității lor nu are în sine nimic revoluționar, nu se traduce prin nici un fel de activitate organizatorică democratică în mase. Conținutul activității lor este liberal-monarhic și absolutismul poate să îngăduie, poate să tolereze o asemenea activitate politică. Pe când activitatea marxiștilor în rîndurile clasei muncitoare, nu poate fi tolerată de absolutism și ar fi o naivitate să încercăm să facem cauza să progreseze, deghizîndu-ne. Or, „asociația legală“ a voastră, ca și „partidul muncitoresc legal“ al lichidatorilor, este tocmai o asociație *pseudonimă*, este o mascaradă, fiindcă, de fapt, voi contați pe social-democrați. Formulările vagi, difuze pe care le alegeți pentru definirea scopului, a platformei, a tacticii „asociației“ voastre nu reprezintă decît un camuflaj verbal, o apărare de carton; ele reprezintă aceeași gimnastică legalistă. Partidul nostru, fără îndoială, trebuie să activeze în Dumă, să creeze syndicate *legale*, să-și desfășoare activitatea în cadrul congreselor legale; a nega acest lucru înseamnă anarhism sau nihilism intelectualist, iar admiterea *acestei* activități decurge din luarea în considerare a noilor condiții ale noii epoci. Dar activitatea politică nu poate avea deocamdată *un caracter legal* (decît pentru intelectualii oportuniști), fiindcă condițiile pentru o asemenea legalitate n-au fost încă cucerite, iar „a se integra“ în legalitate este un vis deșert. Prin 1871, la germani, această legalitate era pe deplin creată; la ei transformarea burgheză a țării s-a desăvîrșit într-adevăr, condițiile pentru o mișcare direct revoluționară au dispărut cu totul; prin aceste condiții *obiective* și nu prin iscusința social-democraților germani se explică de ce *s-a putut* crea un partid social-democrat *cu adevărat* legal, iar nu unul care se

joacă de-a legalitatea, care se îndeletnicește cu „gimnastica legalistă“.

A *copia* de la un asemenea partid legal unul sau altul dintre punctele legale ale programului, rezoluții etc. și a transplanta o astfel de „legalitate“ în Rusia este un vis naiv, un simplu joc, fiindcă nu veți putea *transplanta* în Rusia desăvârșirea revoluției burgheze care a avut loc în Germania, istoria democratismului german care și-a epuizat posibilitățile, „revoluția de sus“ care s-a produs în Germania în deceniul al 7-lea al secolului trecut¹⁰⁴, legalitatea *efectivă* din Germania. Există țări monarhice în care partidele republicane au o existență legală; iar cum va fi în practică legalitatea rusă când revoluțiile burgheze în Rusia vor fi desăvârșite, când va lua și la noi ființă o orînduire tot atît de burgheză ca și cele din Europa, o vom vedea după luptele care se vor da în viitor în funcție de rezultatele lor. Sarcina actuală a social-democrației este de a ști să se pregătească și să pregătească masele în vederea revoluției în condițiile speciale ale epocii al cărei început a fost marcat prin 3 iunie.

În aceste condiții, un partid legal al clasei muncitoare, un partid muncitoresc legal, este o frazeologie lipsită de conținut, al cărei substrat îl constituie *legalizarea...* grupului de oportuniști-legaliști. O *astfel* de legalizare a „socialiștilor-populiști“ este un fapt împlinit. O *astfel* de legalizare a grupului de ziarști legali, lichidatori din țara noastră este un fapt împlinit. Nu întîmplător, ci în mod necesar, nu din „greșeala“ unora sau altora dintre lichidatori, ci datorită compoziției sociale a tuturor grupurilor de intelectuali lichidatori, spre ele sînt atrase și trebuie să fie atrase elementele oportuniste care profesează ideea renunțării la revoluție, a renunțării la hegemonie. O demarcație între legaliști și acești oameni nu poate fi decît *un simplu deziderat*; în realitate, ei nu pot fi despărțiți. Condițiile obiective ale epocii în care trăim sînt de așa natură, încît legalizarea „socialiștilor-populiști“, legalizarea grupului de publiciști lichidatori este posibilă și inevitabilă, iar legalizarea partidului muncitoresc nu este decît o vorbă goală.

Partidul ilegal al clasei muncitoare există, și nici chiar serioasa, extrema lui slăbire și destrămarea majorității organizațiilor lui, care se observă în zilele noastre, nu-i subminează existența. Cercurile și grupurile reînvie într-una activitatea revoluționară ilegală. Problema care se pune este de a ști ce forță organizată, ce tradiție ideologică, ce partid va fi în stare să influențeze și va influența activitatea legală a deputaților muncitorilor în Dumă, a sindicatelor muncitorești, a cluburilor muncitorești, a delegațiilor muncitorilor la diferite congrese legale: partidul proletar-revoluționar, Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia, sau grupul oportunist al publiciștilor lichidatori. Acesta este conținutul *real* al „luptei împotriva lichidatorismului“, acesta este substratul obiectiv care creează în acest conflict o prăpastie între cei doi adversari. Și nici un fel de deziderate pioase, nici un fel de distincții verbale între legalism și lichidatorism nu vor putea să astupe această prăpastie.

„Diskussionni Listok“ nr. 3
din 29 aprilie (12 mai) 1911
Semnat : B. V. Kupriano v

Se tipărește după textul
apărut în ziar

„REGRETE“ ȘI „RUȘINE“

Orice criză scoate la iveală esența fenomenelor sau a proceselor, înlătură tot ce este superficial, neînsemnat, exterior și dezvăluie temeiurile mai adânci ale celor întâmplate. Să luăm, de pildă, o criză atît de obișnuită și atît de puțin complexă din domeniul fenomenelor economice cum este greva. Nimic nu dezvăluie atît de bine adevăratele relații dintre clase, adevărata natură a societății contemporane, subordonarea unor mase uriașe ale populației față de puterea foamei, folosirea, de către o minoritate avută, a violenței organizate în vederea menținerii dominației sale. Să luăm, bunăoară, crizele comerciale și industriale: nimic nu infirmă în mod atît de pregnant cele afirmate cu diferite prilejuri de apologetii și apostolii „armoniei de interese“, nimic nu scoate atît de mult în relief întregul mecanism al orînduirii moderne, capitaliste, întreaga „anarhie în producție“, întreaga fărîmițare a producătorilor, întreaga luptă a fiecăruia împotriva tuturor și a tuturor împotriva fiecăruia. Să luăm, în sfîrșit, o asemenea criză cum este războiul: toate instituțiile politice și sociale sînt supuse unei verificări și unei probe „prin foc și sabie“. Deznodămîntul războiului și urmările lui arată care este forța sau slăbiciunea instituțiilor și rînduiriilor fiecărui popor. Esența relațiilor internaționale existente în condițiile capitalismului — jefuirea fățișă a celui slab — reiese cît se poate de limpede.

Importanța faimoasei noastre crize „parlamentare” de asemenea constă în faptul că a scos la iveală *profundele* contradicții ale întregii orînduiri sociale și politice din Rusia. Din păcate, majoritatea participanților sau a celor care au vreun rol în această criză — în parte conștient, în parte din nesăbuință sau sub imperiul rutinei și al tradiției — nu numai că nu-și propun să *explice* criza, să arate adevăratele ei cauze și adevărata ei semnificație, dar, dimpotrivă, depun toate eforturile pentru a o disimula printr-un potop de fraze goale. „Ziua cea mare” a Dumei a III-a, ziua dezbaterilor pe marginea cuvîntării lui Stolîpin — 27 aprilie —, a fost o zi mare pentru flecăreala „parlamentară”. Dar, oricît de abundente au fost torențele de fraze ale lui Stolîpin însuși și ale prietenilor și adversarilor lui, ele nu au reușit totuși să *întunece* esența problemei. Și cu cît organele presei noastre cotidiene se străduiesc mai mult să distragă atenția cititorului prin repetarea frazeologiei liberale, prin diverse amănunte și formalități juridice, cu atît este mai nimerit să aruncăm încă o dată o privire generală asupra tabloului crizei așa cum ni s-a dezvăluit el la 27 aprilie.

Laitmotivul cuvîntării lui Stolîpin a fost apărarea „drepturilor coroanei” împotriva oricărei „diminuări” a lor. „Conținutul articolului 87 — a spus el — stabilește drepturile coroanei și nu poate fi diminuat fără ca în felul acesta să se creeze un precedent nedorit”. Stolîpin se pronunță împotriva „defăimării dreptului puterii supreme de a aplica art. 87 în împrejurările excepționale ivite înainte de dizolvarea camerelor”. „Acest drept este incontestabil — a declarat Stolîpin; — el își are rădăcinile, temelia în înseși condițiile de viață”. „Nu poate fi acceptată nici o altă interpretare a acestui drept, întrucît ar încălca sensul și rațiunea legii, ar anihila și dreptul monarhului de a face uz de decrete excepționale”.

Toate acestea sînt foarte limpezi și nu sînt o simplă frazeologie. Problema este pusă cu cinism — în mod „realist”. Coroana și tentativele de diminuare... Dacă se

ivește vreo controversă în privința factorului care, în ultimă analiză, urmează să interpreteze sensul dreptului, atunci cea care decide este forța. Toate acestea sînt foarte limpezi, și nu sînt o simplă frazeologie.

Dimpotrivă, pură frazeologie și jonglerie, simple ficțiuni juridice au fost reproșurile „înfocate, aprinse, pline de pasiune și de convingere” ale lui Maklakov: „spre marea mea regret și spre marea mea rușine” (darea de seamă apărută în ziarul „*Reci*” din 28 aprilie, pag. 4), am auzit — spune el — aici cîteva referiri la coroană. Maklakov, în numele întregului așa-zis „centru constituțional” (adică în numele cadeților și al octombriștilor), apără obișnuita ficțiune a monarhiei constituționale. Dar „apărarea” cadetă sau cadetă-octombriștă se reduce la o simplă frazeologie. Ce caută aici regretele și rușinea cînd este vorba de forță? Burghezia, care dorește să aibă o constituție, regretă că coroana nu i-o dă și „se rușinează” din pricina acestui refuz. Coroana „se rușinează” la gîndul că i se poate impune constituția, considerînd-o ca o „diminuare”, „regretînd” orice interpretare a oricărei legi care ar duce la „diminuare”.

Două părți. Două interpretări ale dreptului. Regrete și rușine de ambele părți. Nu este decît o singură deosebire: o parte nu face *decît* „să regrete și să se rușineze”, în timp ce cealaltă *nu vorbește* nici de regrete, nici de rușine, ci spune doar că diminuarea „nu poate fi acceptată”.

Nu este oare limpede că cei care în realitate ar trebui „să se rușineze” de această stare de lucruri, să se rușineze de neputința lor sînt tocmai d-nii Maklakovi, întreaga noastră burghezie cadetă și octombriștă? Împuternicitul Consiliului nobilimii unite vorbește cu cinism despre criza provocată cu cinism chiar de nobili, sfidează, aruncă sabia în balanță. Iar burghezia liberală, ca un negustoraș intimidat de primarul orașului, dă înapoi și, lașă, bolborosește într-una: regret, mi-e rușine... că mă tratați în felul acesta!

„Afirm — perorează Maklakov — că sînt mai constituționalist chiar decît președintele consiliului de

miniștri“ (îmi închipui cum trebuie să fi rîs Stolîpin în sinea lui și acasă la el de aceste cuvinte : nu e totul să te proclami constituționalist, stimabile ; important este *cine are puterea* pentru a stabili dacă există o constituție și ce fel de constituție este asta !), „dar nu sînt mai puțin monarhist decît el“. (Stolîpin zîmbește și mai satisfăcut : așa-a ! la început a amenințat, iar acum își cere iertare ! Halal luptător Maklakov ăsta.) „Consider că este o nebunie să crezi o monarhie acolo unde ea nu are nici un fel de rădăcini, dar la fel de mare nebunie este s-o negi acolo unde are rădăcini istorice puternice...“

Întîi a amenințat, apoi și-a cerut iertare, iar acum se apucă să argumenteze *în favoarea* lui Stolîpin. O, admirabil parlamentar al liberalismului ! O, incomparabil conducător al centrului „constituționalist“ (lucus a non lucendo* : „constituționalist“ pentru că nu există constituție), al centrului cadeto-octombrist !

„Președintele consiliului de miniștri — rostește cu glas tunător tribunul „libertății poporului“ (citește : al robiei istorice a poporului nostru) — mai poate rămîne la putere ; îl va menține la putere și frica de revoluție pe care chiar agenții săi o pun la cale (voci din dreapta : „rușine“ ; r u m o a r e)... îl va menține și primejdia pe care o implică crearea unui precedent“ !!

Povestea felului în care Ivan Ivanovici îl dojenea pe Ivan Nikiforovici și în care Ivan Nikiforovici îl dojenea pe Ivan Ivanovici. Să-ți fie rușine să nu respecti normele obișnuite ale constituționalismului, îi spune Ivan Ivanîci lui Ivan Nikiforîci. Să-ți fie rușine să ameninți cu revoluția, de care tu însuși te temi, în care nu crezi și pe care n-o sprijini, îi spune Ivan Nikiforîci lui Ivan Ivanîci.

Ce crezi, cititorule, care dintre aceștia doi a știut mai bine „să-l dojenească“ pe celălalt ?

După Gheghecikori, care a arătat foarte just că presa liberală prezintă criza în mod *fals*, ca fiind o criză „constituțională“, că „prin glasul oratorilor lor“ cadeții

* — expresie ironică intraductibilă, care, textual, înseamnă : „cuvîntul *crîng* provine de la cuvîntul nu luminează“ (în limba latină cuvîntul „*cring*“ are aceeași rezonanță cu cuvîntul „*lumină*“). — Nota red.

„au întreținut iluzia criminală a existenței unui centru constituționalist“, că pentru a avea o constituție mai lipsește o anumită mișcare (numai spre sfârșitul cuvântării sale Gheghecikori a fost cam deplasat când a vorbit despre „anarhie“; nu acest cuvânt ar fi trebuit să-l folosească aici), a luat cuvântul Lvov I, reprezentantul „centrului constituționalist“.

Judecând după cuvântarea lui Lvov I, la un moment dat s-ar fi putut crede că chiar și unii moșieri au înțeles câte ceva din explicațiile lui Gheghecikori. „Ceea ce s-a întâmplat — spune Lvov I — arată într-adevăr că nu avem constituție, nu avem parlamentarism, că nu avem nici legi fundamentale și, în general, nu avem nici o orînduire organizată“ (asta-i bună! Dar existența moșierilor nu înseamnă oare o orînduire moșierească organizată? Ați cam luat-o razna, domnilor de la „centrul constituționalist“), „ci numai samavolnicie“ (tocmai aceasta constituie una dintre trăsăturile fundamentale și esențiale ale orînduirii moșierești organizate) „și demagogie“.

Prin demagogie, moșierul „progresist“ Nikolai Nikolaevici Lvov I înțelege ceva cât se poate de neplăcut. Ascultați mai departe :

„De această demagogie se servesc, pentru a-și spori influența și puterea lor, oamenii care se află la putere. De această demagogie se vor servi și ceilalți, care vor să pună mîna pe putere“... (vai!... ce năzuință revoltătoare, imorală! Uite, burghezii liberali ruși sînt departe ca cerul de pămînt de o asemenea năzuință. Numai în putredul Occident burghezia imorală tinde să pună mîna pe putere și a născocit chiar niște teorii eronate potrivit cărora numai puterea burgheză poate asigura o constituție burgheză. Pe noi, liberalii ruși, ne-a luminat predica morală, idealistă a lui Struve, Berdeaev & Co., și de aceea noi credem că puterea trebuie să rămîna în mîinile Tolmacevilor, iar dispozițiile cu privire la folosirea cu adevărat constituțională a acestei puteri trebuie scrise de Maklakovi)... „pentru care demagogia este un instrument mult mai la îndemînă. Feriți-vă de această demagogie, căci ei

îi va fi sacrificat totul : și demnitatea voastră, și avutul vostru, și onoarea voastră, și civismul Rusiei”.

Bine mai vorbește „progresistul” Nikolai Nikolaevici Lvov I ! În ceea ce privește „avutul”, el se exprimă destul de limpede : de pildă, dacă ieri moșierul avea 10 000 de deseatine, iar astăzi i-au mai rămas doar 50, înseamnă că 9 950 de deseatine „au fost sacrificate” „demagogiei”. Este limpede. Asta nu este frazeologie. Dar, în ceea ce privește „dignitatea” și „onoarea”, chestiunea nu este chiar atât de limpede ; vrea oare progresistul nostru să spună că moșierul poate fi un om „dign” și „onorabil” numai dacă posedă 10 000 de deseatine de pământ și că în mod inevitabil va deveni un om nedign și lipsit de onoare dacă va pierde 9 950 din ele ? Sau Lvov I vrea să spună că demnitatea și onoarea vor fi sacrificate demagogiei dacă pământul nu va fi prețuit în mod just, să spunem, cam la 500 de ruble de deseatină ?

Cît despre „civismul Rusiei”, „progresistul” Lvov I n-a brodit-o de loc. Dacă este adevărat ceea ce a spus el că noi nu avem nici constituție, nici parlamentarism, nici legi fundamentale, înseamnă că la noi nu există nici civism, iar ceea ce nu există nu poate fi sacrificat. Dacă Lvov I a spus adevărul, înseamnă că civismul nostru a fost sacrificat în folosul „orînduirii noastre organizate (moșierești)”. Nu cumva a avut un lapsus „progresistul” nostru ? Nu cumva a vrut să spună că orînduirea noastră moșierească organizată va fi sacrificată în favoarea civismului Rusiei ? Nu cumva a vrut să denumească demagogie tocmai o asemenea întorsătură ipotetică a evenimentelor ? Nu cumva, atunci cînd a avertizat : „feriți-vă de această demagogie”, a vrut să spună că majoritatea din Duma a III-a trebuie să se teamă de această întorsătură ipotetică a evenimentelor ?

Povestea despre felul în care Ivan Ivanîci l-a învinuit de demagogie pe Ivan Nikiforîci și în care Ivan Nichiforîci l-a învinuit de același lucru pe Ivan Ivanîci. Ești un demagog, i-a spus Ivan Ivanîci lui Ivan Nikiforîci, deoarece te afli la putere și profiți de această situație pentru a-ți întări influența și puterea, invocînd, totodată,

interesele naționale ale populației. Ba d-ta ești demagog, i-a spus Ivan Nikiforîci lui Ivan Ivanîci, deoarece țipi cît te ține gura, în public, că la noi n-ar exista decît samavolnicie și că n-am avea nici constituție, nici legi fundamentale, și faci niște aluzii destul de ireverențioase la nu știu ce sacrificare a avutului nostru.

Cine pe cine a demascat pînă la urmă ca demagog nu se știe ; în schimb se știe că, atunci cînd doi tîlhari se bat între ei, întotdeauna se poate trage un anumit folos.

„Zvezda” nr. 21 din 7 mai 1911
Semnat : V. I I I n

Se tipărește după textul
opărit în ziar

CONFĂTUIREA MEMBRILOR C.C. AL P.M.S.D.R. 105**28 MAI — 4 IUNIE (10—17 IUNIE) 1911**

*Publicate pentru prima oară în 1933,
în „Culegeri din Lenin”, vol XXV;
o parte din documente apar pentru
prima dată în acest volum*

*Se tipărește după manuscris
și după procesele-verbale*

1

SCRISOARE CĂTRE CONSFĂTUIREA
DIN STRĂINĂTATE A MEMBRILOR
C.C. AL P.M.S.D.R.

Fișuca lui Igorev cu data de 1.VI.1911 este încă o dovadă a revoltătorului *joc* de-a convocarea C.C., a politicii de tergiversare și de zădărniciere a ei, pe care de multă vreme, de luni de zile, îl demască O.C. al partidului nostru.

Afirmația lui Igorev că Iudin și Kostrov reprezintă în prezent biroul provizoriu sau fie și numai o parte din el este pe de-a-ntregul falsă, căci Makar și Lindov (după Innokenti) *au reprezentat, luni de-a rîndul*, organizația biroului, *au ales* agenți, *au vizitat* o serie de localități pentru diferite treburi ale organizației centrale, au organizat consfătuiri cu agenții și cu candidații care urmau să fie cooptați (Makar cu Kașap etc., cu Miliutin etc.), au stabilit legături cu centrul general de partid pentru activitatea social-democrată din Dumă, cu cercurile social-democrate din capitală în timpul alegerilor (la Moscova) etc. etc.

Nici Iudin, nici Kostrov nu au desfășurat *nici o* activitate de acest fel. Nici unul dintre ei nu a făcut *nimic, absolut* nimic în acest domeniu.

Nici una dintre instituțiile oficiale din străinătate ale partidului (nici O.C., nici B.S.C.C.) nu a primit *vreo* înștiințare oficială cu privire la „cooptarea“ lui Iudin și a lui Kostrov în birou.

După arestarea lui Makar și a lui Lindov, timp de *peste două luni*, nimeni nu a primit nici o hîrtie, nici o scrisoare, n-a auzit nici un cuvînt despre Iudin și Kostrov, despre activitatea lor în cadrul biroului. Nu

numai că nimeni nu i-a recunoscut pe Iudin și pe Kostrov drept reprezentanți ai biroului (așa cum i-au recunoscut *toți*, fără nici o discuție, pe Makar și pe Lindov), dar nici Iudin și nici Kostrov nu au cerut nici un fel de fonduri și nu au comunicat B.S.C.C. (așa cum au comunicat Makar și Lindov) despre constituirea biroului.

Noi afirmăm că, în aceste condiții, referirea lui Igo-rev la faptul că Kostrov și Iudin constituie „biroul” este o adevărată *bătaie de joc* la adresa partidului, este o *înșelare* a partidului. Și noi vom demasca această înșelă-torie.

Mai departe. Noi considerăm că în prezent, după experiența lui Inok, Makar etc., după destăinuirile făcute de Olghin¹⁰⁶ etc., ar însemna pur și simplu *să lucrăm pentru Stolîpin* dacă în Rusia ar fi reconstituit un C.C. alcătuit din vechi membri ai C.C. aleși la Londra. Punem în gardă partidul împotriva acelor care prind în plasa lor pe oamenii neștiutori, trimițând pe membrii C.C., în condiții *imposibile*, să îndeplinească o sarcină care *nu poate fi îndeplinită*, trimițându-i direct în *ghearele poliției*.

În sfârșit, în ceea ce privește „planul” de a se con-voaca plenara *peste o lună*, plan pe care Igo-rev *nu l-a făcut cunoscut* B.S.C.C., dar pe care îl anunță în documentul cu data de 1 iunie 1911, atragem atenția partidului că este vorba de o nouă *intrigă* a lichidatorilor în chestiunea convocării C.C.

Peste o lună nu se va putea ajunge la o convocare a C.C., ci doar la „*aducerea*” unor membri fictivi ai C.C., iată care este fondul acestei intrigi a golosiștilor!

După plenară, bolșevicii au pierdut *la munca centrală patru* membri ai C.C. (Meșkovski + Innokenti + Ma-
kar + Lindov). Menșevicii *nici unul*, deoarece nici unul nu a activat!!

Și iată că acum golosiștii au îndrăzneala să propună un termen de *o lună*, sperînd că în felul acesta vor putea aduce domni de felul lui „Piotr”, care *niciodată* în răs-timp de un an și jumătate (după plenară) nu a desfășurat absolut nici un fel de activitate, care nici *măcar o dată* nu s-a prezentat la birou. Golosiștii știu că „a

convoca în termen de o lună pe bolșevicii care au fost deportați pe bază de sentință sau pe cale administrativă *este o imposibilitate!!*

Ei au trimis C.C. în Rusia „ca să fie arestat acolo”!

Ei se așteptau să fie arestați *toți* bolșevicii.

Ei i-au păstrat pe toți menșevicii care nu au activat și *sînt membri fictivi ai C.C.*

Ei vor să fixeze un termen de o lună pentru ca membrii fictivi ai C.C., de felul lui Piotr, să poată fi *aduși*, iar bolșevicii care au activat *să nu poată* fi nici măcar înștiințați.

Zadarnic își închipuie ei că acest joc al lichidatorilor de-a convocarea plenarei va rămîne nedemascată în fața partidului!

Scris între 19 și 28 mai
(1 și 5 iunie) 1911

Se tipărește după manuscris

2

CONSPECTUL (PLANUL) RAPORTULUI
CARE URMEAZĂ SĂ FIE PREZENTAT DE TREI
BOLȘEVICI MEMBRI AI C.C. LA CONSĂTUIREA
NEOFICIALĂ A CELOR NOUĂ MEMBRI AI C.C.

1. Istoricul încercărilor de reconstituire a C.C. în Rusia.
Două perioade :

(a) I. 1910 — august (sau septembrie) 1910.

Doi membri ai C.C., bolșevici, au fost arestați în timp ce încercau să convoace C.C. Ei au fixat în repetate rânduri adunări ale C.C. Nici Mihail + Iuri + Roman, în general, *nici un* menșevic nu a venit *niciodată*.

(b) Sfârșitul anului 1910 — primăvara anului 1911.

Doi bolșevici membri ai C.C. au format un nou birou. *Nici un* menșevic nu a participat la *munca* lor (legături cu agenții, cu fracțiunea din Dumă, cu social-democrații din Moscova în timpul alegerilor etc.).

Un singur menșevic (Kostrov) a venit la ședința biroului, o dată sau de două ori, ca „să voteze” !

Amândoi bolșevici au fost arestați.

Bilanț : *toți* bolșevicii membri ai C.C. au fost arestați *din pricina* muncii centrale și *în timp ce îndeplineau această* muncă.

O parte dintre menșevici (Mihail + Iuri + Roman) au refuzat *orice* participare, unul (Piotr), în decurs de un an și jumătate, *nu* a participat de fel, altul (Kostrov), în decurs de un an și jumătate, a venit (în 1911 !) de două ori la ședința biroului, dar nu a participat în nici un fel la munca centrală. După arestarea bolșevicilor, în decurs de două luni și jumătate, acest menșevic nu a avut *nici o* acțiune, nu a scris *măcar o scrisoare* în sensul că ar reconstitui C.C.

(Lenin!) Конспект Доклада Никиты Хрущёва
 о деятельности организации в Ленин-
 г. У.т.

1. Ученый советский Советский У.т. в Ленин- г.

Два издательства:

(а) I. 10 - VIII (с. 12). 10.

Два тома У.т. были опубликованы в 1911 году
 советским У.т. История партии и История
 партии У.т. Купцы и И.т.т.т., на один мат. кон.
 на их абстракт.

(б) X. 10 - Ленин 11 г.

Коллекция советских Ленинских У.т. в
 Ленин-г. История партии в двух томов (с.с.
 и и.т.т., с двух т.т., с мат. д.т. и.т.т. и.т.т.
д.т.т. и.т.т.) на один мат. на у.т.т.

История д.т.т., одна мат. (Коллекция) одна
 или 2 года д.т.т. в д.т.т.!
 Это два издательства.

История: два т.т., д.т.т. и.т.т., д.т.т. и.т.т. и.т.т.
и.т.т. и.т.т. и.т.т. и.т.т. и.т.т.

История д.т.т. (с.с. + и.т.т.) и.т.т. и.т.т.
и.т.т., одна (д.т.т.) и.т.т. и.т.т. и.т.т. и.т.т.
и.т.т. и.т.т. и.т.т., одна (д.т.) и.т.т. и.т.т. и.т.т.
и.т.т. (в 1911 году!) в д.т.т., и.т.т. и.т.т. и.т.т.
и.т.т. в д.т.т. и.т.т. и.т.т. и.т.т. и.т.т. и.т.т.
и.т.т., и.т.т. и.т.т. и.т.т. и.т.т. и.т.т. и.т.т.
и.т.т., и.т.т. и.т.т. и.т.т. и.т.т. и.т.т. и.т.т.

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Conspectul (planul) raportului
 care urmează să fie prezentat de trei bolșevici membri ai C.C. la consfătuirea
 neoficială a celor nouă membri ai C.C.”. — 1911

Micșorat

De aceea considerăm că declarația lui Iгореv că în momentul de față acest menșevic + un bundist constituie *biroul* (care în mod formal nu a fost anunțat încă B.S.C.C. și nici nu a fost recunoscut de *nimeni!*) este pur și simplu o bătaie de joc.

2. Este oare posibilă în prezent reconstituirea plenarei din străinătate?

Sub raport juridic: sînt prezenți 9 oameni din 15. *Formal*, ei pot (a) să se proclame plenară. Acest pas, care din punct de vedere formal este indiscutabil, poate fi făcut, *probabil*, prin precumpănirea unui singur vot, adică prin hotărîrea luată de 5, dintre acești 9, contra 4. *De fapt*, importanța unui asemenea pas, ireproșabil din punct de vedere formal, este cu totul neînsemnată: nu încapе îndoială că în aceste condiții *rolul C.C. nu poate fi îndeplinit*.

(b) Din punct de vedere formal este posibil de asemenea ca acești 9 membri ai C.C., aflați în străinătate, să aducă din Rusia persoane care au dreptul de membru supleant. Ce-ar însemna în practică acest lucru? Menșevicii îi pot „aduce“ fie pe lichidatorii lor (Mihail + Iuri + Roman etc), pe care, după cunoscuta acțiune a lui Mihail + Iuri + Roman, nici unul dintre partiiții cinstiți nu-i va recunoaște ca membri ai C.C., fie pe cei doi membri ai C.C. care în ianuarie 1910 au fost la plenară, dar de atunci, timp de un an și jumătate, nu au depuș nici o muncă centrală. Termenul în care pot fi aduși nu a fost stabilit.

Bolșevicii mai pot aduce încă doi membri supleanți ai lor, care s-ar adăuga la cei trei bolșevici aflați în străinătate. Pentru a-i aduce pe acești supleanți ar fi însă nevoie de luni și luni de muncă în vederea stabilirii legăturilor cu deportații, organizării evadărilor, asigurării întreținerii familiilor celor evadați etc. etc. Este greu de precizat cîte luni ar necesita o asemenea „muncă“.

Valoarea reală pe care ar avea-o pentru partid această muncă de durată nedefinită în vederea aducerii unor supleanți „formali“, care în momentul de față nu pot duce în mod efectiv o muncă centrală în Rusia, nu numai că va fi egală cu zero; ea va fi mai puțin decît nulă, deoarece prin acest joc de-a repartizarea locurilor

în verigile de sus *va abate atenția* grupurilor locale de partid de la trista realitate, care reclamă o inițiativă energică.

După un an și jumătate de eforturi infructuoase în direcția reconstituirii C.C., ar fi o adevărată bătaie de joc la adresa partidului să-l ducem iarăși „cu vorbe dulci“ : mîine „veți“ avea un C.C. În ceea ce ne privește, nu intenționăm să fim părtași la această bătaie de joc.

3. Nici nu mai e nevoie să spunem că încercările de a aduna acum în Rusia pe membrii supleanți pentru a reconstitui acolo C.C. nu pot porni decît de la partizanii lui Stolîpin. Poliția cunoaște pe *toți* membrii supleanți și îi urmărește, după cum a dovedit-o arestarea, în două sau trei rînduri, a lui Innokenti și a lui Makar. Aceasta în primul rînd și cel mai important. În al doilea rînd, adevăratul scop al unei asemenea convocări — cooptarea celor din Rusia — în momentul de față este irealizabil, deoarece membrii supleanți nu pot lua parte (ei au fost arestați ultima oară împreună cu Makar), și pentru cooptarea menșevicilor nu se poate realiza unanimitatea cerută de statut, deoarece nici un bolșevic (Inok a și declarat acest lucru lui Svercikov) nu va admite vreun lichidator (sau vreun golosist).

4. În momentul de față, situația *reală* a partidului se prezintă în felul următor : aproape pretutindeni în țară există mici grupuri și celule muncitorești de partid neconstituite în mod formal, foarte mici și neînsemnate, care se întrunesc în mod neregulat. Pretutindeni, în cluburi, asociații etc., ele luptă împotriva legaliştilor-lichidatori. Aceste mici grupuri și celule nu sînt legate între ele. Publicații primesc extrem de rar. În rîndurile muncitorilor ele se bucură de prestigiu. În aceste grupuri sînt reuniți bolșevici + plehanoviști și, într-o oarecare măsură, „vperedişti“ care au citit publicații „vperediste“ sau au ascultat oratori vperedişti, dar nu s-au încadrat încă în fracțiunea vperedistă separată, creată în străinătate.

Incontestabil că această fracțiune antipartinică se bucură de o oarecare influență, deși nu prea mare, în rîndurile muncitorilor din Petersburg. Este un lucru bine

stabilit că această fracțiune nu se supune nici unui C.C și caută pe cât poate să împiedice munca social-democraților (pînă în prezent ea nu a chemat fățiș la alegerile pentru Duma a IV-a și continuă să cocheteze cu otzoviștii).

O forță antipartinică și antisocial-democrată incomparabil mai serioasă reprezintă fracțiunea *legaliștilor independenți* („Nașa Zarea” + „Delo Jizni” + „Golos Soțial-Demokrata”). Este pe deplin dovedit că aceștia nu se supun nici unui C.C. și își bat joc în mod public de hotărârile acestuia. Să aplice rezoluțiile plenarei (de „a nu diminua” importanța partidului legal etc.), ei *nu pot* pentru că nu vor. Ei nu pot să nu promoveze o linie *contrară*.

Nici un social-democrat cinstit nu se poate îndoi că „legaliștii independenți” se pregătesc în vederea alegerilor pentru Duma a IV-a și că în aceste alegeri ei vor acționa *peste capul* partidului și *împotriva* lui.

Sarcina partițiilor este limpede : să nu mai admită nici cea mai mică tergiversare, să nu mai amîne nici măcar cu o zi acțiunea *directă* împotriva legaliștilor independenți, să îndemne fățiș și hotărît cercurile muncitorești de partid din Rusia să înceapă pregătirile în vederea alegerilor, iar *în cursul acestora* să-i pună în gardă pe muncitori împotriva „legaliștilor independenți”, să lupte împotriva lor, să facă să fie aleși *numai* muncitori conștienți de primejdia pe care o prezintă acest curent, *numai* muncitori pe deplin partinici.

Aceasta este sarcina actuală a partidului nostru. Orice abatere de la acest mod de a trata problema, pe care viața (și legaliștii independenți) a pus-o în mod real, orice eschivare, amînare sau încercare de a repeta jocul de-a „promisiunile” și de-a „asigurările”, practicat de legaliști, reprezintă o mare primejdie pentru partid.

5. Concluzia noastră practică este : să se propună adunării celor nouă să lanseze neapărat și imediat un apel către partid în care să facă cunoscută, cu toată sinceritatea și pe deplin, nereușita convocării C.C. în Rusia și prin care să îndemne cercurile locale la inițiativă și la crearea unor *comisii de organizare* regionale, iar *apoi* a unei *comisii de organizare* centrale, și la luptă hotărîtă,

directă și intransigentă împotriva „legaliștilor independenți“.

Acest apel trebuie întărit prin votul formal al plenarei C.C. numai în cazul când nu cinci membri ai C.C. din cei nouă, ci marea majoritate a acestora va fi de acord să se considere plenară și să pășească pe calea unei lupte hotărâte împotriva grupului (fracțiunii) legaliștilor independenți. Se înțelege de la sine că această luptă este incompatibilă cu participarea unor legaliști la organele centrale, pe care timp de un an și jumătate au căutat să le torpileze, să le frâneze, să le slăbească și „să le mențină într-o stare morbidă“.

*Scris între 19 și 23 mai
(1 și 5 iunie) 1911*

Se tipărește după manuscris

3

RAPORT DESPRE STAREA DE LUCRURI
DIN PARTID ¹⁰⁷

După plenara C.C. din ianuarie 1910, bolșevicii au depus toate eforturile pentru a completa C.C. și pentru ca acesta să-și reia activitatea. Membrii C.C. Makar și Innokenti au luat legătură cu organizațiile de partid locale și cu partiții, cu fruntașii mișcării muncitorești legale, și împreună cu aceștia au desemnat candidați pentru a fi cooptați în C.C. etc. Dar încercările bolșevicilor membri ai C.C. s-au soldat cu arestarea amândurora. În munca desfășurată în Rusia ei n-au primit nici un fel de ajutor din partea golosiștilor. Reprezentanții menșevicilor aleși la Congresul de la Londra — Mihail, Iuri, Roman —, care în prezent au trecut în rîndurile legaliștilor independenți, nu numai că au refuzat să ducă vreo muncă în cadrul C.C., dar au și declarat că însăși existența acestuia o consideră dăunătoare pentru mișcarea muncitorească.

După o întrerupere de cîteva luni, în 1910, tov. Makar, care fugise din deportare, și tov. Veazemski au înființat din nou un birou pentru convocarea C.C. * Bundistul Iudin, membru al biroului, a colaborat cu ei în această muncă. În decurs de 6 luni ei au intrat din nou în legătură cu organizațiile locale, au desemnat candidați în C.C., au trimis agenți, au luat parte împreună cu fracțiunea din Dumă la organizarea campaniei electorale pentru alegerile suplimentare de la Moscova.

* Acest birou provizoriu a fost recunoscut atât de organizațiile naționale, cit și de B.S.C.C. și O.C. al partidului nostru.

Dintre reprezentatii menșevicilor, ei au reușit să intre în legătură numai cu tov. Kostrov, care a venit o dată sau de două ori exclusiv pentru a face uz de dreptul lui de vot dacă se va ajunge la convocarea C.C.

După o activitate de șase luni, membrii C.C. bolșevici au fost arestați împreună cu câțiva tovarăși care urmau să fie cooptați ca membri în C.C., cu tovarășul secretar și cu o serie de alte persoane care aveau vreo legătură cu activitatea biroului. În scrisoarea trimisă din închisoare după ce au fost arestați, membrii C.C. arată că, timp de câteva luni, jandarmii i-au urmărit în mod sistematic, fiind informați asupra tuturor deplasărilor lor, de asemenea se arată că nu încapе îndoială că pregătirea convocării C.C. în Rusia a fost o provocare. După căderea celor doi membri ai biroului (Makar și Veazemski), membrii C.C. rămași în libertate — Iudin și Kostrov — nu au desfășurat *nici un fel de activitate* timp de două luni și jumătate și nici măcar nu au trimis vreo scrisoare B.S.C.C. sau O.C.

În urma activității desfășurate timp de un an și jumătate pentru refacerea C.C. în Rusia, patru dintre membrii săi bolșevici (Meșkovski, Innokenti, Makar, Veazemski) se află în deportare sau în închisoare. Din anchetele jandarmilor, precum și avînd în vedere că s-au operat o serie întregă de arestări, a reieșit în mod incontestabil că *toți* membrii C.C. și membrii supleanți de la Londra sînt cît se poate de bine cunoscuți autorităților și că s-a organizat supravegherea lor riguroasă. A face noi încercări de a convoca C.C. în Rusia în aceste condiții ar însemna să mergem la o cădere sigură, fără nici o șansă de succes.

Singura soluție posibilă în situația care s-a creat ar fi convocarea unei plenare în străinătate. Acolo se află nouă persoane avînd dreptul de a lua parte la plenară¹⁰⁸. Ceea ce reprezintă mai mult de jumătate din numărul ei total (15 oameni). Din punct de vedere juridic, ei pot și, judecînd în fond, trebuie să se proclame plenară.

Propunerea de a se amîna constituirea plenarei pînă la convocarea celorlalți membri ai ei ar însemna o nouă amînare de luni de zile.

Lăsându-i la o parte pe Mihail, Iuri și Roman, care au declarat fățiș că au rupt cu C.C. și că privesc cu simpatie lichidarea partidului, menșevicii pot „să-i aducă“ pe Kostrov și Piotr. Bolșevicii pot să-i aducă pe Meșkovski, Innokenti, Rojkov și Sammer. De câte luni e nevoie pentru a se face acest lucru nu se poate spune.

Importanța reală pe care o are pentru partid această „muncă“, cu o durată neprecisă de „aducere“ a unor candidați formali, este egală, după experiența avută, cu zero. Ba chiar mai puțin decât zero, întrucât face ca organizațiile și grupurile locale, din cauza jocului repartizării locurilor de sus să nu vadă trista realitate care cere o inițiativă energetică. Să servești partidului, după un an și jumătate de încercări neizbutite de reluare a activității C.C., noi amânări fără sfârșit înseamnă să-ți bați joc de partid. Noi nu avem de gând să luăm parte la această batjocorire.

În prezent, ceea ce caracterizează situația *reală* a partidului este existența aproape pretutindeni în țară a unor mici celule și grupuri muncitorești de partid, care nu au o activitate sistematică. Pretutindeni acestea se bucură în rîndurile muncitorilor de un mare prestigiu. Pretutindeni ele luptă împotriva lichidatorilor-legaliști în asociații, cluburi etc. Deocamdată nu există o legătură între ele. Literatură au extrem de rar prilejul să vadă. În aceste grupuri se adună muncitorii bolșevici și menșevici-partiiți și în parte aceia dintre „vperediști“ care nu au fost atrași la crearea fracțiunii „vperediste“ separate din străinătate.

Grupul „Vpered“ a folosit tot timpul de după plenară pentru ca, din străinătate, să-și consolideze și să-și izoleze din punct de vedere organizatoric fracțiunea. Reprezentantii ei au ieșit din redacția publicației „Diskussionnîi Listok“¹⁰⁹ și din Comisia pentru școli de pe lângă C.C. Grupul „Vpered“ nu a îndeplinit hotărârile ultimei plenary, ci, dimpotrivă, a împiedicat, atît cît i-a stat în putință, munca generală de partid a social-democrației. În literatura de partid legală și ilegală au început de mult pregătirile în vederea viitoarelor alegeri. Or, în această acțiune politică de o importanță excepțională pentru partid,

grupul „Vpered“ nu numai că nu dă ajutor partidului, dar nici măcar nu s-a pronunțat deschis dacă în general este pentru participarea la alegerile de deputați în Duma a IV-a sau se pronunță împotriva participării la aceste alegeri. Chiar în ultimele lor articole apărute în presă, conducătorii din străinătate ai grupului „Vpered“ continuă să cocheteze cu otzoviștii.

O forță antipartinică și antisocial-democrată incomparabil mai serioasă este fracțiunea *legaliștilor-independenți* („Nașa Zarea“, „Delo Jizni“ și golosiștii de felul lui Dan, Martov & Co. care încearcă să-i acopere). Este un fapt pe deplin dovedit că ei nu se supun nici unui C.C., bătându-și joc în mod public de hotărârile lui. *Ei nu pot* și nu vor să aducă la îndeplinire rezoluția ultimei plenare („Să nu diminuăm importanța partidului ilegal“ etc.). Ei nu pot să nu promoveze o linie *contrară*.

Nici un social-democrat nu se poate îndoi de faptul că din partea „legaliștilor-independenți“ ne putem aștepta să desfășoare campania electorală pentru Duma a IV-a în mod de sine stătător, *peste capul și împotriva* partidului.

Sarcina social-democraților partiți este limpede : trebuie să chemăm deschis și cu hotărâre cercurile muncitorești de partid din Rusia să înceapă imediat să se pregătească de alegeri. În calitate de candidați social-democrați trebuie propuși *numai* oameni cu adevărat partinici, numai tovarăși conștienți de primejdia pe care o prezintă curentul lichidatorist. Fără să tăragănăm nici o zi, trebuie să pornim la o acțiune *fățișă* împotriva legaliștilor-independenți, trebuie să prevenim imediat muncitorii în privința primejdiei care amenință partidul social-democrat în alegeri din partea legaliștilor-independenți.

Aceasta este sarcina care stă la ordinea zilei pentru partidul nostru. Orice abatere de la acest mod de a aborda problema pusă în mod real de către viața însăși (și de către legaliștii-independenți), orice tăragănare sau încercare de a relua jocul de-a „făgăduielile“ și „asigurările“ legaliștilor constituie pentru partid cea mai mare primejdie.

Concluzia noastră practică este următoarea : adunarea celor nouă trebuie să adreseze către partid, neapărat și imediat, un apel în care să expună sincer și complet nereu-

șita convocării C.C. în Rusia, să îndemne cercurile locale să ia inițiativa și să creeze comitete locale și regionale, să creeze și să sprijine comisia centrală de organizare, să creeze și să sprijine organele publicistice social-democrate (în care, ca și în „Zvezda“, editată cu participarea și sprijinul fracțiunii social-democrate din Dumă, nu au ce căuta lichidatorii), la lupta hotărâtă, intransigentă împotriva „legaliștilor independenți“ și la o apropiere în muncă de reprezentanții elementelor cu adevărat partinice, fără deosebire de curente. În cazul când nu numai cinci membri ai C.C. din cei nouă, ci o majoritate solidă dintre cei nouă va consimți să se recunoască plenară a C.C., această adunare a C.C. va trebui să procedeze imediat la cooperarea de noi membri, să creeze comisia de organizare pentru convocarea conferinței și să se ocupe de pregătirea practică a alegerilor pentru Duma a IV-a. În comisia de organizare și în C.C. trebuie să intre neîntârziat reprezentanți ai menșevicilor-partiiți. Adunarea C.C. trebuie să păsească pe calea luptei hotărâte împotriva fracțiunii legalistilor-independenți. Și se înțelege de la sine că o astfel de luptă nu e compatibilă cu participarea legalistilor-independenți la instituțiile centrale de partid, pe care ei timp de un an și jumătate le-au torpilat, le-au frînat, le-au slăbit și le-au „ținut într-o stare de lîncezeală“.

*Scris între 19 și 23
mai (1 și 5 iunie) 1911*

*Se tipărește pentru prima oară
după copia scrisă cu mîna
de F. E. Dzerjinski*

4

INTERVENȚII ÎN CADRUL DEZBATERILOR ÎN
PROBLEMA CONSTITUIRII CONSFĂTUIRII

28 MAI (10 IUNIE)

1 ¹¹⁰

Dacă partidul a avut de suferit timp de un an și jumătate din cauza amînării plenarei, organizațiile naționale ar fi trebuit de mult să-și aleagă reprezentanții. Tov. leton a pus problema cu totul altfel decît bundistul. El a declarat că, deși nu a fost ales, se consideră dator, ținînd seama de condițiile convocării plenarei, să ia parte la lucrările ei, pentru ca apoi să prezinte un raport în fața C.C. al Ținutului leton, hotărîrile plenarei urmînd să intre în vigoare, pentru Ținutul leton, abia după sancționarea lor de către C.C. al Ținutului leton.

2

În această chestiune, tovarășii sînt într-adevăr proștiți ¹¹¹. Știm că Makar și Lindov au făcut cîte ceva, au luat legătura cu organizațiile, au numit agenți, au luat legătură cu un membru supleant. Ei au căzut. De atunci nu am primit nici o știre de la vreunul dintre cei rămași. Nici măcar la O.C. sau B.S.C.C. nu au trimis vreo informație. Nu a existat nici un fel de activitate. Nu se mai poate continua înșelarea partidului cu vorbăria despre Biroul din Rusia și C.C. din Rusia. Convocarea C.C. în Rusia este o vorbă goală, menită să dea apă la moară lui Stolîpin.

În declarația lui, Ionov a spus că va expedia invitația primită de el la C.C. al Bundului ¹¹². Dar cînd o va trimite? Cîtă vreme a trecut de atunci? De ce nu s-a primit răspuns? Ionov scrie că, nefiînd împuternicit, nu se

poate prezenta la adunarea membrilor Comitetului Central. Dar, atunci Liber de ce este aici? Propun să se adopte o rezoluție în legătură cu răspunsul lui Ionov, întrucât din el se vede limpede că se pune la cale o intrigă.

3

Să facem bilanțul celor ce s-au spus despre birou. După cum a reieșit, este vorba despre membrii biroului care au rămas. În legătură cu activitatea s-a spus că n-a existat nici o activitate. Dacă tov. Adrianov, menșevic de seamă, ar fi activat, menșevicii cu siguranță că ar fi știut acest lucru. Nici chiar cei mai apropiați tovarăși ai lui de idei nu știu nimic despre acest lucru. Continuarea jocului care constă în a afirma că undeva există un birou, înseamnă o înșelare a partidului. Ca urmare a căderilor, Ber nu a putut lua legătura cu C.C. al Bundului. Ce trebuie să facă partidul? El nu poate aștepta. În această chestiune e neapărat nevoie de inițiativă.

4

Ber face mare zarvă invocând legea și, în același timp, în cadrul B.S.C.C. luptă hotărât împotriva legii și în favoarea lichidatorilor¹¹³. Această comportare mă silește să pun la îndoială sinceritatea declarațiilor sale și să mă aștept din partea lui la noi încercări de a submina instituțiile întregului partid.

*Se tipărește pentru prima oară
după procesul-verbal*

5

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE
LA CONSTITUIRE

Constatînd că toți membrii C.C. care se află în străinătate au fost invitați la această adunare și că toți, în afară de unul, s-au prezentat, adunarea se consideră consfătuire a membrilor C.C. aflați în străinătate și pune pe ordinea de zi problema reconstituirii C.C. în legătură cu situația generală a partidului.

Scris la 23 mai (10 iunie) 1911

Se tipărește după manuscris

6

INTERVENȚII ÎN CADRUL DEZBATERILOR
ÎN PROBLEMA CONVOCĂRII PLENAREI C.C.

30 MAI (12 IUNIE)

1 ¹¹⁴

Constat că timp de șase luni instituția inferioară (B.S.C.C.) a încălcat hotărârile și a refuzat să convoace instituția superioară. Sînt nevoit să constat acest lucru pentru a avertiza să nu i se acorde nici un fel de încredere acestei instituții, care de șase luni încearcă să închidă partidului calea spre o refacere a instituției lui centrale.

2

Vă afirm că încă în primăvara anului 1910 am primit o scrisoare de la Inok în care ne spune că membrii C.C. sînt urmăriți. Noi am luptat din răspuțeri împotriva aventurii din Rusia ¹¹⁵. Makar a reluat chestiunea în 1910 și trimiterea banilor a dezvăluit dintr-o dată cît de lipsită de perspective era această încercare. Dintr-o dată a devenit evident că convocarea C.C. în Rusia înseamnă a trimite pe oameni la închisoare. Din primăvara anului 1908 și pînă la plenara din 1910, C.C. nu s-a întrunit niciodată în Rusia. Istoricul convocării în Rusia dovedește caracterul imposibil al acestei sarcini. Nu se poate trimite C.C. în Rusia decît la închisoare.

3 ¹¹⁶

În răstimp de un an și jumătate au căzut patru bolșevici care duceau munca în instituțiile centrale. Nici un menșevic nu a fost arestat, întrucît ei activau în vederea

creării unui partid stolîpinist. Scrisori nu ne-au scris și au întrerupt corespondența, din motive de conspirație. Menșevicii nu numai că nu au activat în vederea creării unui C.C., dar au refuzat chiar să se prezinte în vederea cooptării (Mihail, Roman și Iuri), Piotr nici n-a călcat pragul biroului, Kostrov s-a ținut deoparte. Faptul că numai bolșevicii au activat nu poate fi contestat.

4

În privința lui Liubici, avem o scrisoare de la Inok în care spune că acesta acceptă să activeze. În privința lui Piotr avem numai informații că nici n-a călcat pragul biroului. E limpede că un membru al C.C. trebuie să meargă să muncească în cadrul C.C. Martînov, care e emigrant = Bogdanov, Nikita. Dacă-l invităm pe el, atunci trebuie să-i invităm și pe ei și pe Viktor. Mihail, Iuri și Roman nu au nici o legătură cu C.C. Aceștia sînt oamenii care creează partidul muncitoresc stolîpinist și desfășoară o activitate condamnată în mod categoric de plenara din ianuarie. Cu făuritorii unui partid muncitoresc stolîpinist, ca și cu cei care îi ajută, noi nu avem nimic comun.

*Se tipărește pentru prima oară,
după procesul-verbal*

7

ADAOS LA REZOLUȚIA
CU PRIVIRE LA CONVOCAREA
CONFERINȚEI DE PARTID

Comisia de organizare¹¹⁷ atrage în vederea muncii de convocare a conferinței reprezentanți ai organizațiilor locale din Rusia și tovarăși influenți care desfășoară activitate în rîndul maselor, pentru ca ei să formeze cît mai repede cu putință colegiul din Rusia, care să îndeplinească întreaga muncă practică în vederea convocării conferinței, sub controlul general al Comisiei de organizare — în sensul executării directivelor indicate în rezoluțiile și în scrisoarea plenarei.

Scris la 1 (14) Iunie 1911

Se tipărește după manuscris

8

DECLARAȚIE ¹¹⁸

Votînd pentru rezoluție în ansamblu ¹¹⁹, ca să creeze, pe cît posibil, o apropiere între toate elementele partinice fără excepție, noi protestăm cu hotărîre împotriva invitării în Comisia de organizare a golosiștilor și vperedîștilor din străinătate, adică a reprezentanților grupurilor antipartinice care s-au constituit în străinătate în fracțiuni separate și care în ultimul an și jumătate după plenară au dovedit că sînt în stare să acționeze numai *împotriva* partidului, numai în vederea *frînării* muncii lui, numai în sprijinul partidului muncitoresc legalist-independent sau al otzoviștilor.

N. Lenin

Scria la 1 (14) Iunie 1911

Se tipărește după manuscris

CU PRIVIRE LA REZULTATELE SESIUNII DUMEI

„AM FĂCUT-O IMPREUNĂ“

În ședința „istorică“ din 27 aprilie a Dumei, d-l Teslenko a adus d-lui Stolîpin, printre altele, următoarea obiecție :

„Președintele consiliului de miniștri a spus Dumei de stat : da, domnilor, vă voi veni în ajutor într-un viitor foarte apropiat. Uite, de pildă, în cazul legii cu privire la credincioșii de rit vechi, veți aranja, desigur, lucrurile în așa fel încât înainte de pauză să fim nevoiți s-o respingem, și atunci va fi adoptată în timpul pauzei. Am avut chiar impresia că disting în cuvintele lui un anumit ton familiar, ca și cum ne-ar fi spus : doar treaba asta am făcut-o împreună. Și, domnilor, să-mi fie iertat dacă, fără să vreau, mi-a venit în minte scena din «Revizorul» în care primarul spune : «Așa ! va să zică vreți să faceți reclamație împotriva mea ? ! Dar, aduceți-vă aminte că împreună am făcut cutare și cutare lucru». Și cred, domnilor, că cei care înainte se bizuiau pe acest ajutor și cei care, poate, se mai bizuie și acum nu s-au simțit în apele lor, și poate s-au gândit, și este bine dacă s-au gândit : ferește-ne, doamne, de asemenea prieteni, că de dușmani ne ferim noi și singuri !“.

După cum s-a menționat în darea de seamă stenografică, aceste tirade ale d-lui Teslenko au fost răsplătite cu „aplauze din stînga“, probabil din rîndurile fracțiunii libertății poporului. Cadeții le-au considerat ca o ironie reușită la adresa octombriștilor. Dar în acest caz, ca și în multe altele, ei au aplaudat fără să se gîndească la sensul profund al cuvintelor care i-au scăpat oratorului lor. Ei au aplaudat, întrucît au socotit că aceste cuvinte sînt înțepături numai la adresa octombriștilor și-l compromit numai pe acest concurent atît de detestat al lor.

Ei nu au înțeles că aceste cuvinte bine țintite ale d-lui Teslenko, dacă sensul lor real este aprofundat în mod serios, reprezintă un adevăr usturător atât pentru octombriști cât și pentru cadeți. Asupra acestui adevăr merită să ne oprim, pentru că aici este vorba de una dintre cele mai importante probleme ale istoriei politice a Rusiei din ultimii cinci-șase ani, și încă ce ani !

„Treaba asta am făcut-o împreună“, e bine spus, d-le Teslenko. Dar poate că ar fi mai just să ne exprimăm în felul acesta : e bine *repetat* ceea ce s-a spus de multe ori la „mitingurile“ „de stînga“, pe care, de obicei, le tratează cu atîta desconsiderare domnii cadeți. Cuvintele „treaba asta am făcut-o împreună“ se referă nu numai la proiectele de legi ale Dumei a III-a, nu numai la faimoasa „cascadă de legi“. Ele se referă la *tot* ce „au făcut împreună“, de la sfîrșitul anului 1905, d-nii Stolîpini și întreaga burghezie liberală sau liberalizantă rusă. „Tonul familiar“ al cuvintelor d-lui Stolîpin n-a fost numai o „impresie“ a oratorului cadet ; în realitate, acest ton este propriu tuturor cuvîntărilor lui Stolîpin, întregii politici a Stolîpinilor față de burghezie (din rîndurile căreia au provenit, de altfel, majoritatea deputaților Dumei a III-a — octombriștii și cadeții).

Tonul familiar, care la orice întorsătură serioasă a evenimentelor se transformă într-o atitudine grosolană și chiar în violență, își are explicația în faptul că, de dragul unei vorbe de duh, nu numai octombriștii, dar și cadeții, numai pentru a culege aplauze (acest lucru îl știu prea bine Stolîpinii), debitează fraze de felul : „ferște-ne, doamne, de asemenea prieteni“ (adică de Stolîpini), „că de dușmani“ (adică, probabil, de reacțiunea de dreapta și... ca să mă exprim mai delicat... de „exigența“ celor de stînga) „ne ferim noi și singuri“.

Dacă asemenea fraze n-ar fi numai vorbe goale, pînă acum Rusia ar fi fost complet și definitiv izbăvită „de asemenea prieteni“. Dar interesant este că cadeții strecoară fraze de acest fel numai în cuvîntările lor „opozitioniste“, căci nu se poate să rostești de la tribuna întregii țări o cuvîntare opozitionistă fără să-i imprimi o cît de

ușoară nuanță de democratism. Iată de ce sînt sortite eșecului declarațiile democratice ale cadeților, pe care este foarte util să le compari cu *faptele* lor. Rolul istoric al burgheziei care se joacă de-a democratismul (sau care amenință pe dușmanul din dreapta cu democratismul) constă tocmai în aceea că unor anumite elemente din păturile de jos ale poporului acest „joc” de-a vorbele le aduce uneori un mare serviciu, întrucît le trezește o gîndire democratică sinceră și profundă. „Cînd sus se cîntă la vioară, jos se trezește dorința de a dansa”. Un dicton latin spune : littera scripta manet — ceea ce e scris rămîne. Nici ceea ce se spune nu dispăre întotdeauna, chiar dacă nu este decît frazeologie și nu s-a spus decît pentru a produce efect.

De aici nu rezultă, bineînțeles, că este permis ca frazeologia fățarnică a cadeților să fie luată în serios, că este permis să fie declarată sau considerată drept democratism. Dar de aici reiese că fiecare frază fățarnică rostită de cadeți în spiritul democratismului trebuie folosită, în primul rînd, pentru a arăta ce contradicție este între vorbele și faptele lor și, în al doilea rînd, pentru a arăta importanța adevărată, vitală, directă pe care o are democratismul pentru „păturile de jos” la urechile cărora ajunge frazeologia de efect a oratorilor de la palatul Tavriceski.

Considerațiile d-lui Teslenko pe care le-am reprodus mai sus sînt fățarnice nu pentru că dînsul, personal, ar fi un om fățarnic ; se poate că s-a lăsat pur și simplu antrenat de torentul elocinței sale opoziționiste. În acest caz, fățarnicia constă în faptul că *vorbele* reprezentantului partidului cadet vin în contradicție cu *faptele* acestui partid în toate momentele importante ale istoriei ruse contemporane.

Amintiți-vă de evenimentele din august 1905. Ce făcea pe atunci predecesorul d-lui Stolîpin ? Organiza Duma lui Bulîghin¹²⁰ și alegerile pentru ea. Ce făceau d-l Teslenko și tovarășii lui de idei ? Organizau, atît cît le îngăduiau puterile și potrivit cu „specialitatea” pe care o aveau în domeniul muncii sociale, aceste alegeri. D-l Bulîghin (ca și d-l Stolîpin) este în drept să-i spună d-lui Teslenko :

„treaba aceasta am făcut-o împreună“. Iar d-l Teslenko „a făcut-o împreună“ tocmai pentru că se temea să nu rămână fără „prieteni“ săi, despre care acum, atît de sublim, cu atîta bravură cavalească, spune: „ferește-ne, doamne, de asemenea prieteni“...

Amintiți-vă de evenimentele care au avut loc la trei luni după publicarea legii pentru convocarea Dumei lui Bulîghin. Ce a făcut atunci predecesorul d-lui Stolîpin? El s-a opus, de pildă, mișcării de la poștă și telegraf și numeroaselor ramificații ale mișcărilor analoge. D-l Teslenko sau, cel puțin, partidul său, prin d-l Struve, Karaulov etc., s-a opus în felul lui acestei mișcări. „Treaba asta am făcut-o împreună“ este în drept d-l Witte (și d-l Stolîpin) să le spună d-lor Teslenko. Aceeași atitudine a avut-o și la 1 mai 1906 față de sărbătoarea muncitorească, ceva mai tîrziu față de „comitetele agrare locale“, în 1907 în mod sistematic și perseverent față de deputații muncitorilor și țăranilor în Duma a II-a etc. etc.

În „Vehi“, d-l Izgoev, cunoscutul publicist cadet, a făcut un bilanț just al acestei politici, pe care partidul său o promovează de ani de zile, spunînd: „Trebuie să avem, în sfîrșit, curaj și să mărturisim că în Dumele noastre de stat marea majoritate a deputaților, cu excepția a 30—40 de cadeți și octombriști, nu au vădit cunoștințele necesare pentru a trece la conducerea și la reorganizarea Rusiei“.

„Curajoasa mărturisire“ a d-lui Izgoev este curajoasă pentru că autorul ei, lăsînd la o parte orice aparențe și orice diplomație, a lăsat să-i scape *adevărul*. Într-adevăr, „în Dumele noastre de stat“, cadeții s-au condus după „cunoștințele“ moșierești, burgheze, liberal-monarhiste, care nu puteau să mulțumească „marea majoritate a deputaților“, în special pe cei de stînga. Și, desigur, se înțelege de la sine că Stolîpin a luptat împotriva acestor din urmă deputați, sprijinindu-se tocmai pe „cunoștințele“ (mai exact: pe interesele și punctul de vedere) „a 30—40 de cadeți și octombriști“. „Treaba asta am făcut-o împreună“, împreună am luptat împotriva nepriceperii, a lipsei de experiență, a ignoranței țăranilor și muncitorilor

— este îndreptăţit să spună d-l Stolîpin întregului partid cadet.

Principalul bilanţ al sesiunii Dumei pe anul în curs constă în aceea că „familiaritatea“ excesivă a lui Stolîpin faţă de majoritatea Dumei a III-a — şi anume faţă de majoritatea ei burgheză, octombriştă-cadetă — a părut supărătoare pînă şi acestei majorităţi care s-a vădit atît de răbdătoare. Vechea putere tratează cu familiaritate burghezia, care îşi dă foarte bine seama de importanţa pe care o are în condiţiile economice actuale, noi, şi oftează după independenţă şi chiar după putere. Episodul cu articolul 87 a scos în mod atît de vizibil la iveală această familiaritate, atingînd cu atîta nedelicateţe pe cîte unii dintre puternicii zilei, încît pînă şi cei mai răbdători au început să bombăne. Dar mai mult decît să bombăne nu sînt în stare. Ei sînt legaţi de mîini şi de picioare, şi de aceea nu pot merge mai departe. Şi ceea ce îi leagă este faptul că în cursul ultimilor ani, în momentele cele mai importante ale istoriei ruse, ei şi-au întors cu teamă faţa de la mişcarea populară largă, au avut o atitudine duşmănoasă, ţinîndu-se departe de democraţie — de democraţia de masă, de democraţia adevărată, vie, activă —, au atacat-o pe la spate, la fel cum a atacat-o Stolîpin. Şi, legaţi în felul acesta, octombriştii şi cadeţii îşi primesc acum pedeapsa meritată ; în fond, ei nu pot obiecta *nimic* atunci cînd Stolîpin, tratîndu-i cu familiaritate, le spune : dacă eu sînt un duşman al democraţiei, apoi şi voi, stima-bililor, v-aţi speriat de ea, căci „treaba asta am făcut-o împreună“.

DESPRE UNELE ADEVĂRURI VECHI, DAR VEȘNIC NOI

Citorii cunosc din ziare evenimentele¹²¹ care au făcut ca la cel de-al II-lea Congres al medicilor de fabrică, ținut la Moscova, să nu participe delegați din partea muncitorilor. Nu putem să facem aici o expunere amănunțită a acestor evenimente și să explicăm semnificația lor. Ne vom opri numai asupra considerațiilor instructive cuprinse în articolul de fond al ziarului „*Reci*” din 14 aprilie, ziua deschiderii congresului, adică în ajunul acestor evenimente.

„Din păcate — scria organul partidului cadet —, această participare (a reprezentanților muncitorilor) întâmpină piedici din afară. Se știe foarte bine ce soartă îi așteaptă pe unii oratori prea înflăcărați. Ca urmare, reprezentanții muncitorilor se simt îndemnați să vorbească despre greutățile care îi împiedică să se concentreze asupra unor probleme speciale, despre imposibilitatea de a organiza o justă reprezentare la congres, despre piedicile care se pun organizațiilor lor și despre multe alte lucruri de acest fel, de asemenea străine de programul congresului și a căror discutare abate atenția de la problemele stabilite și au uneori urmări nedorite. Lipsa de îngăduință de care au dat dovadă reprezentanții muncitorilor față de oratorii «burghezi», față de toate măsurile luate de guvern și față de posibilitatea colaborării cu reprezentanții altor grupuri sociale se explică tot prin atmosfera încărcată care domnește”.

Toată această tiradă este o mostră caracteristică de suspine neputincioase, a căror neputință se explică nu prin compoziția întâmplătoare sau prin cine știe ce particularități ale partidului liberal respectiv, ale problemei respective etc., ci prin cauze mult mai adânci: condițiile

obiective în care se află, în general, burghezia liberală din Rusia în secolul al XX-lea. Burghezia liberală oftează după „rînduieli“ în care ar putea să aibă de-a face cu muncitori ce nu tind să fie „oratori prea înflăcărați“ și care sînt îndeajuns de „îngăduitori“ față de burghezie, față de ideea *colaborării cu burghezia*, „față de toate măsurile luate de guvern“. Ea oftează după niște rînduieli în care acești modești muncitori care „vor colabora“ cu ea ar putea să se „concentreze asupra unor probleme speciale“ ale politicii sociale, acceptînd cu modestie să cîrpească acel anterior al lui Arvinte la care se rezumă grija burgheziei față de „fratele ei mai mic“. Într-un cuvînt, liberalii ruși oftează după niște rînduieli cam de felul celor pe care le vedem astăzi în Anglia și în Franța, spre deosebire de Prusia. În Anglia și în Franța, burghezia domină în mod exclusiv și aproape (cu mici excepții) direct, în timp ce în Prusia primul loc îl dețin feudalii, iuncherii, militarismul monarhist. În Anglia și în Franța, burghezia folosește foarte des, în mod liber și pe scară largă, procedeul atragerii de partea ei, în calitate de „colaboratori“, a unor persoane ieșite din rîndurile proletariatului sau a unor trădători ai cauzei acestuia (John Burns, Briand), care „se concentrează“ în liniște „asupra problemelor speciale“ și care învață clasa muncitoare să fie „îngăduitoare“ față de dominația capitalului.

Nu încape nici cea mai mică îndoială că rînduielile din Anglia și din Franța sînt mult mai democratice decît cele din Prusia, sînt mult mai favorabile luptei clasei muncitoare, se află pe o treaptă mult mai înaltă în ceea ce privește dispariția instituțiilor vechi, medievale, ce împiedică clasa muncitoare să vadă care este principalul și adevăratul ei dușman. De aceea nu încape nici cea mai mică îndoială că este în interesul muncitorilor ruși să sprijine toate năzuințele de transformare a patriei noastre după un tip mai apropiat de cel anglo-francez decît de cel prusac. Dar nu ne putem limita la această concluzie incontestabilă, așa cum se face foarte adesea. Problema litigioasă sau problemele litigioase (cu democrații de diferite nuanțe) abia aici încep.

Sprijinirea acestor năzuințe este necesară, dar pentru a sprijini pe cel care este slab și se clatină trebuie să-l sprijini cu o proptea mai tare, trebuie să-i spulberi iluziile care-l împiedică să vadă această slăbiciune, care-l împiedică să înțeleagă cauzele slăbiciunii. Cine sprijină asemenea iluzii, cine se alătură suspinelor neputincioase ale adepților neputincioși, inconsecvenți și șovăielnici ai democrației nu sprijină năzuințele îndreptate spre democratismul burghez, ci le slăbește. La timpul său, la mijlocul secolului al XVII-lea sau la sfârșitul secolului al XVIII-lea, burghezia din Anglia și din Franța nu se plîngea că fratele ei mai mic este „neîngăduitor“, nu făcea mutre acre cînd „oratorii“ din rîndurile acestor frați mai mici erau „prea înflăcărați“, ci dădea chiar ea oratori (și nu numai oratori) dintre *cei mai* înflăcărați, care deșteptau un sentiment de dispreț față de propovăduirea „îngăduinței“ față de *suspinele* neputincioase, față de șovăieli și de nehotărîre. Iar dintre acești oratori înflăcărați au fost unii care au rămas veacuri de-a rîndul ca niște torțe luminoase, ca niște dascăli, în ciuda întregii mărginiri istorice și adeseori a naivității concepțiilor lor din acea vreme cu privire la mijloacele de izbăvire de toate calamitățile.

Burghezia germană ofta și ea, ca și cea rusă, că „fratele ei mai mic“ are oratori „prea înflăcărați“, și a rămas în istoria omenirii ca un exemplu de josnicie, de ticăloșie și slugărnicie răsplătită cu loviturile de cizmă ale „iuncherilor“. Deosebirea dintre o burghezie și cealaltă se explică, desigur, nu prin „particularități“ de „rasă“, ci prin nivelul dezvoltării economice și politice, care a determinat burghezia să se teamă de „fratele ei mai mic“, care a determinat-o să oscileze neputincioasă între condamnarea violențelor feudalismului și condamnarea „lipsei de îngăduință“ a muncitorilor.

Toate acestea sînt adevăruri vechi. Dar ele sînt veșnic noi, și rămîn noi și atunci cînd, într-o publicație scoasă de niște oameni care se pretind marxiști, dai peste rînduri de felul acestora :

„Insuccesul mișcării din anii 1905—1906 a fost determinat nu de «excesele» celor de stînga — căci aceste «excese», la rîndul lor, erau determinate de îmbinarea unei serii întregi de cauze —, nu de «trădarea» burgheziei, care pretutindeni în Apus «a trădat» la momentul respectiv, ci de lipsa unui partid burghez încheșat care să fie în stare să preia cîrma țării în locul puterii perimate a birocrăției și care să fie puternic din punct de vedere economic și destul de democrat pentru a se bucura de sprijinul poporului“. Și cu cîteva rînduri mai jos: „...slăbiciunea democrației burgheze de la orașe, care ar trebui să devină un centru politic de atracție a țărănimii democratice...“ („Nașa Zarea“ nr. 3, pag. 62, articolul d-lui V. Levițki).

D-l V. Levițki este mai consecvent în negarea ideii de „hegemonie“ („centrul de atracție *ar trebui să devină* democrația burgheză de la orașe, și nu altcineva!) sau spune cu mai mult curaj ceea ce gîndește și mai precis decît d-l Potresov, care, sub influența ultimatumurilor date de Plehanov, și-a retușat articolul său din „Mișcarea socială“.

D-l V. Levițki raționează întocmai ca un liberal. El este un liberal inconsecvent, oricîte formule marxiste ar folosi. El nu-și poate închipui în ruptul capului că „centrul de atracție pentru țărănimea democrată“ *ar trebui să devină* cu totul altă categorie socială decît democrația burgheză de la orașe. El uită că această „trebuință“ a fost o realitate în decursul unor perioade istorice destul de îndelungate atît în Anglia și în Franța cît și în Rusia — în Rusia aceste perioade fiind mari prin importanța lor, dar mici ca durată, în timp ce în primele două țări plebea democratică, ultrademocratică, „prea înflăcărată“, a unit elementele eterogene ale „păturilor de jos“.

D-l V. Levițki uită că aceste „pături de jos“, chiar în scurtele perioade cînd s-a întîmplat să joace în istorie rolul unor „centre de atracție pentru țărănimea democratică“, cînd au reușit să *smulgă* acest rol din mîinile burgheziei liberale, au exercitat o influență hotărîtoare asupra *gradului* de democratism acordat țării în următoarele decenii de așa-zisa dezvoltare calmă. În scurtele perioade ale hegemoniei lor, aceste „pături de jos“ își educau burghezia lor, o transformau în așa fel încît mai tîrziu ea

căuta să bată în retragere, dar în această mișcare înapoi *nu putea* merge mai departe decît pînă, bunăoară, la o a doua cameră în Franța sau la abateri de la democratism în alegeri etc. etc.

Această idee, pe care experiența istorică a *tuturor* țărilor europene o confirmă, și anume ideea potrivit căreia în epocile de transformări burgheze (sau, mai exact, de revoluții burgheze) democrația burgheză din fiecare țară se cristalizează într-un fel sau altul, ia o formă sau alta, se educă în spiritul unei tradiții sau a alteia, admite un minim sau altul de democratism în funcție de măsura în care, în momentele hotărîtoare ale istoriei naționale, *hegemonia* revine *nu* burgheziei, *ci* „păturilor de jos“, „plebei“ în secolul al XVIII-lea și proletarietului în secolul al XIX-lea și al XX-lea, — această idee îi este străină d-lui V. Levițki. Or, această idee a hegemoniei reprezintă tocmai una dintre tezele fundamentale ale marxismului, iar ruptura lichidatorilor cu aceste teze (sau chiar numai indiferența față de ele) constituie cea mai profundă sursă a unei serii întregi de divergențe principiale ireductibile cu adversarii lichidatorismului.

Fiecare țară capitalistă trece printr-o epocă de revoluții burgheze, în decursul căreia se dezvoltă un grad sau altul de democratism, o formă sau alta de constituționalism sau de parlamentarism, un grad sau altul de neatîrnare, de independență, de dragoste de libertate și de inițiativă la „păturile de jos“, în general, și la proletariat, în special, o tradiție sau alta în întreaga viață socială și de stat. Care anume va fi acest grad de democratism și care tradiție se va dezvolta depinde tocmai de faptul dacă în momentele *hotărîtoare* hegemonia o va avea burghezia sau antipodul ei, dacă burghezia sau antipodul ei va constitui (tot în aceste momente hotărîtoare) „un centru de atracție pentru țărănimea democratică“ și, în general, pentru toate grupurile și păturile democratice intermediare.

D-l V. Levițki e mare meșter în formulări strălucite care ne dezvăluie dintr-o dată clar și pregnant bazele ideologice ale lichidatorismului. Așa este, bunăoară, celebra lui formulă : „*nu* hegemonie, *ci* un partid de clasă“,

care, tradusă în limba curentă, înseamnă : nu marxism, ci brentanism (social-liberalism). Cu siguranță că și cele două formule de care am vorbit aici : „pentru țărănimea democratică centrul de atracție *ar trebui să devină* democrația burgheză de la orașe“ și „insuccesul a fost determinat de lipsa unui partid burghez încheșat“, vor deveni tot atât de celebre.

„Zvezda“ nr. 25 din 11 iunie 1911
Semnat : V. I I I n

Se tipărește după textul
apărut în ziar

REZOLUȚIA CELUI DE-AL DOILEA GRUP
DE LA PARIS AL P.M.S.D.R.
CU PRIVIRE LA STAREA DE LUCRURI
DIN PARTID ¹²²

PREFAȚĂ

Rezoluția, publicată mai jos, a celui de-al doilea grup de la Paris al P.M.S.D.R., grup alcătuit în cea mai mare parte din bolșevici, precum și dintr-un număr mic de „vperedniști” și „împăciunitoriști”, schițează principiile fundamentale ale platformei tuturor bolșevicilor. Într-o perioadă în care lupta internă din partid se întetește, expunerea concepțiilor *asupra esenței* problemelor fundamentale ale programului, tacticii și organizării devine deosebit de importantă. Oamenii de felul lui Troțki — cu frazeologia lui umflată atunci când este vorba de P.M.S.D.R. și cu atitudinea lui servilă față de lichidatori, care nu au nimic comun cu P.M.S.D.R. — constituie în prezent „o boală a epocii”. Ei vor să facă carieră din propaganda ieftină a „înțelegerii” cu oricine — chiar cu d-l Potresov și cu otzoviștii! —, păstrînd, de nevoie, tăcerea deplină în ceea ce privește condițiile politice ale acestei ciudate așa-zise „înțelegeri”. În realitate, ei sînt niște propovăduitori ai *capitulării* în fața lichidatorilor, organizatorii unui partid muncitoresc stolîpinist.

În momentul de față, toți bolșevicii trebuie să se unească și mai strîns, să-și întărească fracțiunea, să stabilească cît mai precis și mai limpede linia de partid a acestei fracțiuni — spre deosebire de fracțiunile care își ascund, într-un fel sau altul, „fizionomia” lor —, să-și adune forțele împrăștiate și să pornească lupta pentru un Partid muncitoresc social-democrat din Rusia curățat de promotorii influenței burgheze în rîndurile proletariatului.

N. Lenin

I

Adunarea celui de-al doilea grup de la Paris al P.M.S.D.R., luînd în discuție starea de lucruri din P.M.S.D.R. în general și ultimele manifestări ale luptei care s-a dezlănțuit în străinătate între social-democrați și cei care vor să se numere printre social-democrați, consideră necesar, în primul rînd, să reamintească teza principială fundamentală, care a fost aprobată în unanimitate de ultima plenară (din ianuarie 1910) a C.C. și care definește caracterul muncii cu adevărat social-democrate. Această teză fundamentală spune că „negarea partidului social-democrat ilegal, diminuarea rolului și importanței lui, încercările de a îngusta sarcinile și lozincile programatice și tactice ale social-democrației revoluționare” reprezintă o *manifestare a influenței burgheze în rîndurile proletariatului*. Numai conștiința pericolului pe care-l prezintă această abatere, ca și orice curent ideologic-politic „otzovist” sau care justifică otzovismul, numai o muncă îndreptată spre învingerea efectivă a unor asemenea abateri este o muncă *social-democrată*.

Adunarea constată mai departe că redacția din străinătate a ziarului „Golos Soțial-Demokrata” și grupul adepților ei, golosiștii, în pofida sus-menționatei rezoluții adoptate în unanimitate de plenară, în pofida promisiunii solemne făcute la plenară de reprezentanții redacției „Golos” de a renunța la lichidatorism și de a lupta împotriva lui, în decurs de mai bine de un an și jumătate, cît a trecut de la plenară, au promovat tocmai această politică *burgheză* a lichidatorismului, au sprijinit, au justificat și au apărut asemenea organe ale legaliştilor ruși, independenți de social-democrație și de socialism, cum sînt „Nașa Zarea”, „Vozrojdenie”, „Delo Jizni” etc. Cei care colaborează la aceste organe, așa cum în repetate rînduri a constatat în numele partidului Organul său Central, așa cum au constatat și menșevicii partinici, în frunte cu tov. Plehanov, *nu au nimic comun cu P.M.S.D.R.* Activiștii care colaborează la aceste organe nu numai că diminuează rolul și importanța partidului social-democrat ilegal, dar pur și simplu îl neagă și ca niște renegați, defăimează „ile-

galitatea", tăgăduiesc caracterul revoluționar al activității mișcării muncitorești contemporane din Rusia și sarcinile revoluționare ale acesteia, îi înșală pe muncitori, propagând idei burghezo-liberale cu privire la caracterul „constituțional” al crizei care se coace, elimină (nu numai îngustează) vechi lozinci ale marxismului revoluționar, cum este cea a recunoașterii *hegemoniei* clasei muncitoare în lupta pentru socialism și pentru revoluția democratică. Prin faptul că propovăduiesc și organizează un partid muncitoresc căruia ei îi spun legal sau „deschis”, acești oameni nu sînt în realitate altceva decît creatorii unui *partid „muncitoresc” stolîpinist* și promotorii influenței burgheziei în rîndurile proletariatului, deoarece în realitate conținutul propagandei acestor oameni este pe de-a-n-tregul burghez și, în condițiile regimului lui Stolîpin, un partid muncitoresc „legal” nu înseamnă altceva decît renegarea fățișă din partea unor oameni care se dezic de sarcina luptei revoluționare a maselor împotriva absolutismului țarist, împotriva Dumei a III-a și a întregului sistem stolîpinist.

Adunarea constată că Biroul din străinătate al C.C., care trebuia să fie un organ tehnic al acestuia, a căzut în întregime sub influența lichidatorilor *.

Biroul din străinătate, prin faptul că într-un răstimp de un an și jumătate nu a îndeplinit nici una dintre însărcinările date de C.C. (de pildă în direcția unificării grupurilor din străinătate pe baza recunoașterii și aplicării hotărîrilor plenarei sau a sprijinirii organizațiilor locale, ori sarcina de a obține încetarea apariției ziarului „Golos” și ieșirea grupului „Vpered” din izolarea sa fracționistă), a ajutat astfel în mod direct pe lichidatori, dușmani ai social-democrației.

Ca o bătaie de joc la adresa partidului, cu începere din decembrie 1910 majoritatea B.S.C.C. a *torpilat* sistematic convocarea plenarei (obligatorie potrivit statutului). Biroul din străinătate al Comitetului Central a pierdut șapte

* Conducătorii acestui B.S.C.C. sînt golosistul Igorev (care a fost îndeajuns demascat și infierat de menșevicul partinic Plehanov) și bundistul Liber, care desfășoară o propagandă pe față în apărarea a-lui Potresov și a altor fruntași ai partidului muncitoresc stolîpinist.

săptămîni numai pentru „votul“ în problema plenarei atunci cînd bolșevicii au cerut pentru prima oară convocarea ei. În urma acestui vot, care a necesitat 7 săptămîni, B.S.C.C. a recunoscut că cererea bolșevicilor de a se convoca o plenară este „legală“, în același timp însă, a torpilat în mod practic convocarea plenarei, așa cum a torpilat convocarea ei și a doua oară, la sfîrșitul lunii mai 1911. Rolul efectiv al *acestui* Birou din străinătate al Comitetului Central a fost de a acorda sprijin, din străinătate și din cadrul instituțiilor centrale ale partidului, unor conducători ai legaliștilor și unor fruntași ai partidului muncitoresc stolîpinist de teapa lui Mihail, Iuri și Roman, care au declarat dăunătoare însăși existența C.C. (nr. 12 și 21—22 ale ziarului „Soșial-Demokrat“, Organul Central al partidului *). Adunarea constată că deținerea unor funcții în partid de către lichidatori este pur și simplu o *înșelare* a partidului, întrucît în hotărîrile plenarei se spune limpede și fără echivoc că în aceste funcții pot fi admiși numai *acei* menșevici care își vor îndeplini *cinstit* făgăduiala de a renunța la lichidatorism și de a lupta împotriva lui **.

De aceea adunarea consideră că ruptura completă a bolșevicilor cu B.S.C.C., ca instituție care s-a situat în afara legii și în afara partidului, a fost absolut necesară și că consfătuirea membrilor C.C. (vezi „Comunicatul“ acestei consfătuiri), care reprezentau marea majoritate a organizațiilor, grupurilor și cercurilor social-democrate de partid ce activează efectiv în Rusia, pe bună dreptate a considerat că „B.S.C.C. a pășit pe calea politicii fracționiste antipartinice, încalcînd hotărîrile limpezi și precise ale plenarei din 1910“.

Adunarea hotărăște să renunțe la orice legătură cu B.S.C.C. și să sprijine hotărîrile consfătuirii membrilor C.C., hotărîri în care au fost trasate o serie de mă-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 19, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 221, și volumul de față, pag. 189—193. — *Nota red.*

** În ceea ce privește unele metode folosite de lichidatorii din străinătate în lupta împotriva P.M.S.D.R., ca, de pildă, șantajul politic și furnizarea unor informații pentru ohrană — treabă cu care s-a indeletnicit d-l Maiov cu ajutorul redacției „Golos“ —, adunarea înfierează cu dispreț asemenea isprăvi, pe care este de ajuns să le menționezi ca să stîrnească repulsia tuturor oamenilor cinstiți.

suri absolut necesare în vederea paralizării activității lichidatorilor care frânează întreaga muncă de partid, în vederea convocării unei conferințe de partid și a reconstituirii organizațiilor și celulelor ilegale ale partidului cu forțele activiștilor locali. Adunarea cheamă pe toți tovarășii membri de partid din organizațiile locale să procedeze i m e d i a t (în conformitate cu hotărârea consfătuirii) la pregătirea conferinței și la alegerile pentru conferință, stabilind în acest scop legături regulate cu Comisia de organizare, cu O.C. și cu „Raboceaia Gazeta“.

II

Adunarea atrage atenția muncitorilor social-democrați, fără deosebire de fracțiune, asupra faptului că liderii din străinătate ai grupului „Vpered“ și Troțki, redactorul „Pravdei“, duc o politică de sprijinire a lichidatorilor și de alianță cu ei împotriva partidului și a hotărârilor lui. Acestei politici trebuie să i se dea o ripostă cu atît mai hotărîtă, cu cît ea, dăunînd profund intereselor proletariatului, este categoric în dezacord cu activitatea grupurilor social-democrate ilegale *din Rusia*, care, fiind legate de „Pravda“ sau de „Vpered“, au o atitudine cît se poate de leală față de hotărârile partidului și pretutindeni — ducînd o luptă îndârjită împotriva lichidatorilor — susțin Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia, partid ilegal cu un program revoluționar.

Adunarea pune în gardă pe muncitorii social-democrați îndeosebi împotriva *înșelăciunii* practicate în mod sistematic de golosiști, care prezintă pe toți activiștii mișcării legale drept adversari ai vechiului partid și adepți ai noului partid „legal“ al lui Potresov. Astfel, în ultima foaie volantă, scoasă de „Golos“ la 25 iunie (care cuprindea un comunicat cu privire la „consfătuirea“ activiștilor mișcării legale), redacția ziarului „Golos“ *a ascuns* faptul că consfătuirea *a respins* propunerea lichidatorilor de a boicota un ziar legal pentru orientarea lui antilichidatoristă¹²³. De asemenea redacția ziarului „Golos“ *a ascuns* că la aceeași consfătuire *au fost respinse* rezoluțiile, fățiș legaliste și vădit renegeate, care fuseseră propuse de parti-

zării ziarului „Golos“. Chiar și un bundist participant la consfătuire a trebuit să recunoască în cadrul acestei consfătuiri caracterul antipartinic al propunerilor „potre-soviștilor“. O seamă de activiști ai mișcării legale *au* și pășit pe calea luptei hotărâte împotriva partidului „muncitoresc“ stolîpinist. Și fără îndoială că, dacă toți partiiții își vor uni eforturile, numărul acestor activiști va crește.

III

În asemenea momente de înțețire a luptei social-democrațiilor împotriva promotorilor influenței burgheze în rîndurile proletariatului, toate elementele lipsite de principialitate își îndreaptă de obicei eforturile spre camuflarea marilor probleme principiale și, în acest scop, recurg la știri senzaționale ieftine și la mici scandaluri, pe care la adunările lor lichidatoriste golosiștii din străinătate le oferă cu atîta zel auditorului ahtiat după o hrană spirituală alterată.

În asemenea momente, marxiștii revoluționari sînt mai mult ca oricînd datori să amintească tuturor *vechile* adevăruri pe care lichidatorii *le-au dat uitării* și care constituie baza activității noastre social-democrate.

De aceea adunarea reamintește tuturor membrilor P.M.S.D.R. *programul* partidului nostru, program care, într-o epocă de accentuare a oportunismului internațional și de maturizare a luptei lui hotărâte împotriva social-democrației revoluționare, a dat o formulare precisă, limpede, consecventă și fermă a *țelului final* revoluționar al socialismului, care poate fi realizat numai prin dictatura proletariatului, precum și a *țelurilor* revoluționare imediate ale social-democrației ruse: răsturnarea țarismului și instaurarea republicii democratice. *Întreaga* propagandă a legaliștilor și a golosiștilor noștri dovedește că, *în realitate*, ei nu numai că nu împărtășesc și nu aplică *în practică* programul nostru, dar susțin fățiș *reformismul* — fapt recunoscut pînă și de menșevicii partinici (vezi „Dnevnik Soțial-Demokrata“ al lui Plehanov¹²⁴ și „Diskussionnîi Listok“ nr. 3) —, reneagă în mod fățiș țelurile revoluționare imediate ale P.M.S.D.R.

Adunarea amintește tuturor membrilor P.M.S.D.R. că, pentru a fi un partid *în fapt*, nu este suficient *să-ți spui tu astfel*, nu este suficient să faci propagandă „*în spiritul*” programului P.M.S.D.R., ci trebuie, totodată, să-ți desfășori *întreaga* activitate practică în concordanță cu hotărârile partidului cu privire la *tactică*. În epoca noastră contrarevoluționară, în aceste vremuri de renegare, de renunțare, de descurajare generală — mai ales în rîndurile intelectualității burgheze — numai în hotărârile partidului cu privire la *tactică* se face o apreciere a momentului prin care trecem, o apreciere a liniei de conduită practică de pe pozițiile principiilor marxismului revoluționar. Adevăratul P.M.S.D.R., iar nu cel al cărui nume este folosit de golosiști pentru a camufla lichidatorismul, *nu cunoaște* altă definiție partinică a sarcinilor social-democrației în epoca actuală în afară de *rezoluțiile cu privire la tactică din decembrie 1908*.

Lichidatorii, în parte și „*vperediștii*”, trec sub tăcere aceste rezoluții sau se limitează la observații superficiale și la vociferări *împotriva* lor, tocmai pentru că simt în aceste rezoluții acea *linie* de activitate care respinge în modul cel mai categoric atît oscilările oportuniste cît și pe cele semianarhiste, care ridică steagul revoluției în pofida tuturor curentelor contrarevoluționare, de orice nuanță ar fi ele, și care *explicită* particularitățile economice și politice ale momentului actual ca fiind particularități ale unei noi faze în evoluția burgheză a Rusiei, fază care duce spre revoluția menită să soluționeze vechile probleme. Partidul este numai cel care aplică *în fapt* linia tactică a partidului. Iar *tactica* partidului, *tactica* P.M.S.D.R., este aceea — și numai aceea — expusă în rezoluțiile din decembrie 1908, rezoluții care îmbină credința față de steagul revoluționar cu luarea în considerare a noilor condiții ale epocii noastre. Un corolar direct, o continuare și o încununare firească a rezoluțiilor din decembrie 1908, care condamnă lichidatorismul și cer să se recunoască fără rezerve că social-democrația trebuie să activeze în cadrul Dumei, precum și că trebuie să fie folosite posibilitățile legale, sînt rezoluțiile *plenarei din ianuarie 1910*, îndreptate *împotriva promotorilor influenței burgheze în rîndu-*

rile proletariatului. În epoca noastră de dezorientare și destrămare se întâlnesc deseori oameni care, invocând mărețul principiu al unității armatei proletare, caută să justifice încercările lipsite de principialitate sau lamentabilele încercări diplomatice de „a realiza unirea“ cu *promotorii influenței burgheze în rîndurile proletariatului* sau o „apropiere“ de aceștia. Adunarea condamnă și respinge în modul cel mai categoric toate aceste încercări, indiferent de unde ar porni ele, și declară că măreța operă de unire și de consolidare a armatei proletariatului revoluționar care luptă nu poate fi îndeplinită fără o totală delimitare, fără o luptă necruțătoare împotriva celor care promovează influența burgheză în rîndurile proletariatului.

Partietz este acela care într-adevăr contribuie la *făurirea* unei organizații în conformitate cu principiile social-democrate. Partidul P.M.S.D.R. nu are o altă definiție *partinică* a caracterului și sarcinilor activității organizatorice în afară de aceea care a fost dată în rezoluția din decembrie 1908 cu privire la problema organizatorică, în rezoluția plenarei din ianuarie 1910 cu privire la aceeași problemă și în scrisoarea Comitetului Central publicată imediat după plenară¹²⁵. Numai sprijinirea prin toate mijloacele a reînființării și consolidării organizației *ilegale* este o muncă de *partid* și numai P.M.S.D.R. ilegal poate și trebuie să se înconjure de o rețea de organizații legale, să *folosească* organizațiile legale de tot felul, să *îndrumeze* întreaga activitate a acestor organizații în spiritul principiilor noastre revoluționare. Cine nu desfășoară în practică o asemenea muncă, cine participă la campania contra-revoluționară, în general, și la cea liberală, în particular, împotriva organizațiilor „ilegale“, împotriva muncii ilegale, acela îi *înșală* pe muncitori cînd spune că face parte din P.M.S.D.R.

Se apropie alegerile pentru Duma a IV-a. Cu cît este mai acută criza vîrfurilor de partid din străinătate, cu atît este mai imperioasă necesitatea inițiativei activiștilor social-democrați din țară, cu atît mai categoric trebuie ei să insiste ca fiecare grupă, fiecare celulă, fiecare cerc muncitoresc să-și desfășoare activitatea electorală *cu adevărat* în spiritul partidului și să *le impună* acest lucru. Cine

continuă să considere „otzovismul“ drept „un curent legitim în partidul nostru“, acela ia în deșert numele P.M.S.D.R. *Nu se poate* duce muncă de partid în vederea alegerilor pentru Duma a IV-a fără a ne delimita în modul cel mai hotărât de acești oameni. Cine continuă să vorbească despre participarea la alegerile pentru Duma a IV-a cu forțele și mijloacele „organizațiilor legale“, cu forțele și mijloacele „partidului muncitoresc legal“ și totodată în practică nu ia în considerare, nu aplică hotărârile P.M.S.D.R. cu privire la organizația ilegală, la tactica expusă în rezoluțiile partidului, acela ia în deșert numele P.M.S.D.R. Cine desfășoară munca în vederea alegerilor luînd în considerare nu hotărârile P.M.S.D.R., ci articolele din „Nașa Zarea“, „Golos Soțial-Demokrata“, „Delo Jizni“, acela contribuie la organizarea partidului „muncitoresc“ stolîpinist, iar nu la aceea a partidului social-democrat revoluționar al proletariatului.

În apropiatele alegeri pentru Duma a IV-a, partidul nostru își propune, în primul rînd, sarcina de a educa masele în spirit socialist și de a desfășura agitația de masă în vederea înlăptuirii unei răsturnări revoluționar-democratice cu forțele proletariatului și ale democrației burgheze revoluționare (în primul rînd ale țărănimii revoluționare).

În interesul acestei propagande și agitații, partidul nostru trebuie să organizeze acțiuni *de sine stătătoare* ale social-democraților în vederea alegerilor și să-și desemneze candidații săi, ai partidului, nu numai în curia muncitorească, dar și pretutindeni printre alegătorii de la orașe și de la sate.

Întreaga agitație a partidului nostru în vederea alegerilor trebuie să se ducă pe două fronturi, și anume: *atît* împotriva guvernului și a partidelor care îl sprijină fățiș *cît și* împotriva partidului cadeților, partidul liberalismului contrarevoluționar.

Candidați ai partidului pot fi numai cei care aplică în mod consecvent în practică politica P.M.S.D.R., care sînt credincioși nu numai programului partidului, ci și rezoluțiilor lui cu privire la tactică, și care luptă împotriva noului partid „muncitoresc“ stolîpinist.

În ceea ce privește acordurile electorale, indicațiile principale fundamentale ale Congresului de la Londra al partidului și ale conferinței de partid din iulie 1907¹²⁶ trebuie să rămână în vigoare.

Alegerile pentru Duma a IV-a trebuie să fie pregătite de către grupele de partid muncitorești în spiritul hotărârilor partidului și în strictă concordanță cu acestea.

*Scris în iunie, nu mai târziu
de 18 (1 iulie) 1911 ;
prefața — nu înainte de 18 iunie
(1 iulie) 1911*

*Publicat în iulie 1911, în
foale volante*

*Se tipărește după textul
apărut în foale volante*



DECLARAȚIE ¹²⁷

Ca participanți la consfătuire, subsemnații, aflînd despre hotărîrea Comisiei tehnice ¹²⁸ de a nu acorda bani școlii ¹²⁹, declarăm că considerăm această hotărîre de-a dreptul ilegală și supunem votului participanților la consfătuire următoarea propunere : *Participanții la consfătuire hotărîsc să aloce din banii existenți (sau din cei aflați la deținători) suma necesară pentru școală, potrivit hotărîrii Comisiei pentru școli de partid (pentru călătorie și pentru trai nu mai tîrziu de 1 septembrie 1911).*

N. Lenin

30. VII. 11

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

PREFAȚĂ LA BROȘURA „DOUĂ PARTIDE“

Broșura tov. Kamenev ne oferă o sinteză sistematică a materialelor referitoare la lupta împotriva lichidatorismului, dusă în perioada contrarevoluționară de bolșevism și, în urma lui, de întregul P.M.S.D.R. Este cât se poate de firesc că în această broșură Kamenev rezervă un loc atât de important explicării divergențelor principiale existente între social-democrație și lichidatorism, divergențe de care în 1908—1911 și „Proletarii“¹³⁰, și „Soțial-Demokrat“, Organul Central al partidului, s-au ocupat cel mai mult.

Tov. Kamenev a demonstrat pe deplin că în realitate grupul lichidatorilor este un partid separat, că nu este P.M.S.D.R. Argumentarea lui reprezintă o totalizare a experienței, îndeosebi din anii 1909—1911, care a constituit o confirmare a rezoluției din decembrie 1908. Încă în această rezoluție, propusă și susținută de bolșevici în numele P.M.S.D.R., se declara că lichidatorii tind „să înlocuiască“ P.M.S.D.R. cu o uniune legală „amorfă“. În prezent, această uniune legală amorfă a d-lor Potresov, Larin, Levițki & Co. (cu o coadă în străinătate formată din d-nii Martov și golosiști) și-a arătat adevărata față. Ea reprezintă un grup de publiciști care nu au nimic comun cu P.M.S.D.R. și care nu duc o politică social-democrată, ci o politică muncitorească liberală. Aceștia sînt militanți ai partidului „muncitoresc“ *stolîpinist*.

Trecerea de la marxism la liberalism — și încă o trecere foarte rapidă, uneori chiar cu totul „neșteptată“ — e o particularitate specifică a Rusiei de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

„Economişti“ și „Credo“ — d-l Struve & Co. —, d-nii lichidatori, toate acestea nu sînt decît trepte ale aceleiași scări, etape ale aceleiași evoluții, manifestări ale aceleiași tendințe. Partidul muncitoresc din Rusia a început să se formeze cu puțin înainte de revoluția din 1905; acest partid se reorganizează — în parte se construiește din nou, pe o temelie mai solidă — în perioada contrarevoluției. Intelectualitatea burgheză, atrasă spre revoluție de conștiința faptului că Rusia nu a trecut încă prin perioada transformărilor democratice, aderă la proletariat grup după grup, și tot așa — grup după grup — se depărtează de el, după ce s-a convins din experiență că marxismul revoluționar nu i se potrivește, că adevăratul ei loc este în afara partidului social-democrat. Tot astfel și lichidatorii noștri, din care o parte au și început să vorbească limpede, direct și pe față despre faptul că sînt pe cale de a crea un partid nou.

Și otzovismul, și lichidatorismul, care seamănă între ele, întrucît amîndouă reprezintă curente nesocial-democrate, burgheze, se deosebesc radical prin destinul evoluției lor politice. Bolșevismul a făcut otzovismul neputincios la timp, astfel că acesta nu a mai ajuns să încerce să-și creeze un partid propriu; în prezent el nu reprezintă decît un grup mic și neînsemnat în străinătate, a cărui activitate s-a redus la sprijinirea lichidatorilor în intrigile și lupta lor împotriva P.M.S.D.R. Lichidatorismul, dimpotrivă, își are centrul său (în sens politic, în primul rînd, și apoi în cel organizatoric) în Rusia. Acest curent a creat un partid separat, deși amorf (deocamdată amorf). Iată de ce tov. Kamenev a fost nevoit să vorbească atît de amănunțit despre lichidatorism și numai în treacăt despre otzovism.

Printre adepții P.M.S.D.R. sînt puțini oameni capabili să apere sincer lichidatorismul*. Din păcate însă, există

* Se înțelege că ar fi ridicol să vorbim de sinceritatea golosiștilor din străinătate. Ei sînt mari specialiști în materie de șantaje și calomnii, fiind conduși de alde d-l Martov. Hotărîrea luată de Kautsky, Mehring și Zetkin ca sumele disputate să fie predate Comisiei tehnice, iar nu B.S.C.C. (vezi foaia volantă cu data de 1 august 1911 a Comisiei de organizare), constituie o recunoaștere fără rezerve a faptului că dreptatea e de partea tov. Aleksandrov și a tuturor bolșevicilor (întru totul solidari cu el) și o condamnare categorică a calomniilor murdare debeatate de d-nii Martov, Dan, Marlinov și Akselrod. Totodată atragem atenția cititorilor asupra scrisorii tov. Viktor¹²¹, publicată în „Supliment“, în care se arată la ce metode murdare recurge d-l Martov și acoliții săi în lupta împotriva adversarilor lor politici.

destui oameni care sînt sincer ostili lichidatorismului, dar cărora *nu le sînt clare* condițiile luptei împotriva lui. Desigur, spun ei, lichidatorismul reprezintă un curent burghez în r ndurile social-democrației, dar de ce să nu luptăm împotriva lui în cadrul unui singur partid, aș  cum luptă germanii împotriva bernsteinismului? De ce să nu încercăm să ajungem la o „conciliere“ cu lichidatorii?

„Conciliatorii“ noștri nu înțeleg un lucru foarte important și totodată foarte simplu: lichidatorii nu s nt numai oportuniști (ca Bernstein & Co.); în plus, ei organizează un partid *separat*, ei au declarat ca lozincă a lor *inexistența* P.M.S.D.R. și *sub nici un raport* nu iau în considerare hot r rile P.M.S.D.R. Iată în ce constă deosebirea de „Europa“, al cărei exemplu îl pot invoca numai niște oameni care nu au pătruns fondul problemei sau care nu cunosc condițiile din Rusia.  n Europa, un oportunista care ar fi făcut împotriva partidului său, împotriva hot r rilor lui numai a zecea parte din ceea ce au făcut și fac alde d-nii Potresov, Igorev, Ber, Martov, Dan & Co. nu ar fi tolerat în r ndurile partidului nici măcar o lună.  n Europa, partidele sînt legale și se vede imediat dacă omul face parte din organizație, dacă i se supune.

La noi, partidul este ilegal. Nu se poate „vedea“ și nu se poate spune pe față (dacă nu ești un ajutor al ohranei) că X, Y, Z fac parte din organizație. Dar e un fapt cert că d-nii Potresovi & Co. *nu* fac parte din organizație și că *desconsideră toate* hot r rile ei, întocmai ca și golosiștii. Este oare posibilă o „conciliere“ cu d-nii Potresovi, care au dovedit că *pentru ei* partidul *nu există*? Sau cu d-nii Martovi și Dani, care au dovedit același lucru? *Asupra cărui* lucru ne-am putea concilia cu lichidatorii, în afară, poate, doar de desființarea P.M.S.D.R.?

Să încerce „conciliatorii“ să ne arate care sînt *condițiile* unei concilieri cu lichidatorii, *mijloacele* de a controla respectarea lor, *fapte* care să dovedească respectarea lor. Ei *nu pot* indica nici asemenea condiții, nici asemenea mijloace și nici asemenea fapte. De aceea este în afară de orice îndoială că discuțiile cu privire la „conciliere“ sînt vorbe goale și lipsite de inteligență. Discuțiile acestea nu

sînt de folos decît intrigilor urzite de cercurile din străinătate (cum este cercul vperediştilor, al golosiştilor, al troţkiştilor), care au dovedit pe deplin că desconsideră hotărîrile partidului, fără a-şi îngrađi *cîtuşi de puţin* „libertatea“ lor de a sprijini pe lichidatori.

În Rusia însă cercurile ilegale de muncitori s-au delimitat, şi pe zi ce trece se delimitează tot mai mult de lichidatori, construind, încet şi cu greu, un P.M.S.D.R. revoluţionar. A ajuta aceste cercuri, a pune în practică hotărîrile P.M.S.D.R., a renunţa la jocul de-a concilierea cu flecuşetele din străinătate (golosiştii reprezintă cel mai puternic grup din străinătate şi totuşi el nu este decît un flecuşet), aceasta este sarcina adeptilor Partidului muncitoresc *social-democrat*. Lupta pentru partid înseamnă partinitate. Discuţiile pe tema „concilierii“ cu lichidatorii care înjghebează un partid nesocial-democrat constituie o crimă împotriva cerinţelor partinităţii.

N. Lenin

2 august 1911

P.S. Trebuie să adaug că analiza „acuzatiilor“ aduse Centrului Bolşevic, analiză publicată în „Supliment“, reprezintă opinia noastră colectivă şi ea a fost făcută pe baza materialelor şi documentelor aflate la dispoziţia Centrului Bolşevic, precum şi pe baza relatărilor tovarăşilor din C.B. care s-au ocupat personal cu una sau alta dintre problemele acestuia.

N. Lenin

Scris la 20 iulie (2 august) 1911

*Publicat în august 1911,
într-o broşură editată la Paris
de redacţia ziarului
„Raboceaia Gazeta“*

*Se tipăreşte după textul
apărut în broşură*

PASAJ INSERAT LA BROȘURA „DOUĂ PARTIDE“

Oamenii *trebuie să aleagă* între partidul proletariatului revoluționar și partidul legaliştilor-independenți. Fiecare cerc, fiecare grup al P.M.S.D.R. trebuie să spună acest lucru muncitorilor și să-l aplice.

Știm că există oameni care, deși recunosc necesitatea luptei împotriva lichidatorilor, protestează totuși împotriva totalei delimitări și continuă (chiar și acum!) să vorbească despre „împăcare“ sau „conciliere“. Și din această categorie fac parte nu numai „slugile credincioase“ ale lui Troțki, pe care puțini îl mai iau în serios. Împăciunitorii și conciliatorii comit o greșală profundă : răstimpul de un an și jumătate a constituit o dovadă *efectivă* că legaliştii *nu-și îndeplinesc nici un fel* de obligații. Cum se poate vorbi despre o înțelegere cu oameni care nu-și îndeplinesc nici un fel de obligații ?? Nu este ridicol să se vorbească de o înțelegere când cei care vorbesc nu pot indica *nici* condițiile înțelegerilor, *nici* mijloacele de a asigura îndeplinirea vreunor condiții ??

Scris după 20 iulie (2 august) 1911

Publicat în august 1911,
în broșura editată la Paris
de redacția ziarului
„Raboceia Gazeta“

Se tipărește după manuscris

STAREA DE LUCRURI DIN PARTID

Partidul nostru a ajuns, fără îndoială, la unul dintre punctele critice ale dezvoltării sale. Toți bolșevicii trebuie să-și încordeze forțele pentru a lămuri pînă la capăt linia lor principială, pentru a se uni și a face ca partidul să pășească din nou, ca și pînă acum, pe drumul cel bun.

În străinătate au avut loc de curînd (în iunie și iulie 1911) evenimente care au marcat o criză a centrelor de partid. Aceste evenimente, relatate și explicate într-o serie de manifeste de aproape toate fracțiunile și curente, se reduc la faptul că lichidatorii (prin Biroul din străinătate al Comitetului Central) au torpilat definitiv convocarea plenarei. Bolșevicii au rupt cu acest B.S.C.C., care s-a pus el însuși în afara legii, și în bloc cu „împăciunitorii” și cu polonezii au creat „Comisia tehnică” și „Comisia de organizare” în vederea convocării conferinței.

Care este semnificația principială a acestor evenimente ?

Ruptura cu lichidatorii, care au rupt cu P.M.S.D.R., dar au frînat întreaga lui activitate dinăuntru centrelor (de felul B.S.C.C.), marchează înlăturarea acestei frîne și posibilitatea de a porni laolaltă la refacerea unui partid social-democrat ilegal și cu adevărat revoluționar. Acesta este primul lucru și cel mai important. Al doilea : ruptura cu B.S.C.C., care a încălcat toate legile partidului (și ieșirea din redacția Organului Central, care a urmat după aceasta, a lui Martov și Dan, aceștia nemaiparticipînd *de loc* din februarie 1910 la activitatea O.C.), înseamnă

îndreptarea acelei greșeli a plenarei (din ianuarie 1910) datorită căreia în centre se aflau nu menșevici partinici, ci golosiști, adică lichidatori. Linia principială a plenarei (curățirea partidului muncitoresc de curentele *burgheze* ale lichidatorismului și otzovismului) nu mai este acum camuflată de centrele lichidatoriste.

Din fericire, urletele fariseice ale golosiștilor și ale lui Troțki în apărarea B.S.C.C. au fost apreciate așa cum se cuvine de către arbitri. Cei trei social-democrați germani (Mehring, Kautsky și Clara Zetkin) trebuiau să rezolve problema banilor pe care bolșevicii i-au predat *în mod condiționat* la C.C. și au hotărât ca, *în prealabil*, înainte de conferință, banii să fie predați nu B.S.C.C., ci Comisiei tehnice. Această hotărâre echivalează cu recunoașterea de către comisia de arbitri a faptului că B.S.C.C. *nu a avut dreptate*.

Care este atitudinea celorlalte fracțiuni din străinătate? Troțki, desigur, este cu trup și suflet de partea lichidatorilor, vperedištii *de asemenea* (ei nu spun încă acest lucru în presă, dar se știe din tratativele lor oficiale cu Comisia de organizare). Plehanov „stă în expectativă”, propovăduind deocamdată (vezi rezoluția plehanoviștilor) o înțelegere cu B.S.C.C.

B.S.C.C. încearcă să pornească singur la convocarea conferinței, cu ajutorul lui Troțki, al grupului „Vpered” & Co. Dacă va ieși ceva dintr-o asemenea „alianță” nu se știe. Un eșec principial este inevitabil aici. Din acest bloc *nu poate* ieși nimic care să aducă măcar a muncă de partid. „Blocul” pe care îl organizează fostul B.S.C.C. nu înseamnă nimic altceva decât intrigi pentru a *camufla* activitatea antipartinică și antisocial-democrată a grupului d-lor Potresov, Mihail, Iuri, Roman & Co.

În prezent, sarcina bolșevicilor este de a se uni, de a da o ripostă tuturor dușmanilor social-democrației, de a da un exemplu tuturor celor șovăielnici și de a ajuta P.M.S.D.R. ilegal să se pună pe picioare.

Unii spun : aceasta este o sciziune. Pînă și germanii, care sînt străini de problemele din Rusia, și-au dat seama de ipocrizia acestor țipete ale domnilor din B.S.C.C. Despre broșura lui Martov apărută în limba germană și care a

fost oferită deținătorilor, Clara Zetkin a spus că este „o lucrare mîrșavă“.

În Rusia nu există o sciziune a organizațiilor ilegale, nu există organizații social-democrate paralele. Există partitii și lichidatorii care s-au desprins, s-au separat. Grupurile din străinătate ale golosiștilor, Troțki, grupul Bundului, grupul „Vpered“ etc. vor să ascundă separarea lichidatorilor, să-i ajute să se camufleze sub steagul P.M.S.D.R., să-i ajute să torpileze refacerea P.M.S.D.R. Sarcina noastră este de a da cu orice preț o ripostă lichidatorilor și de a reface P.M.S.D.R. *în pofida împotrivirii lor*. A spune că refacerea și consolidarea partidului ilegal în pofida împotrivirii legaliştilor care s-au desprins este o „sciziune“ înseamnă a-ți bate joc de adevăr și (în mod inconștient sau ipocrit) a întinde lichidatorilor mîna. Unii spun că bolșevicii doresc o fracțiune. În legătură cu aceasta, „împăciunitorii“ s-au separat acum (la Paris) într-o fracțiune aparte. Întrucît nu vor „fracționism“, au întemeiat o nouă fracțiune (cu o reprezentanță specială în Comisia tehnică și Comisia de organizare; aceasta și este principala particularitate a fracțiunii, disciplina internă pe care „împăciunitorii“ o respectă în rîndurile lor).

Cum se pune problema fracționismului? În ianuarie 1910, bolșevicii și-au dizolvat fracțiunea lor *cu condiția* ca toate fracțiunile să se dizolve. Condiția, după cum știe toată lumea, nu a fost îndeplinită. Și „Golos“, și „Vpered“, și Troțki & Co. *și-au accentuat* izolarea lor fracționistă. Și noi, bolșevicii, am declarat fățiș la 5 decembrie 1910 că condiția a fost *încălcată*, că înțelegerea noastră cu privire la dizolvarea fracțiunilor a fost *anulată* și am cerut să ni se restituie banii fracțiunii noastre.

Nu numai curentele antipartinice, dar și plehanoviștii au rămas constituiți în fracțiune; ei au organul lor („Dnevnik“), platforma lor, candidați în centre propuși de fracțiunea lor, disciplina lor internă de fracțiune.

Dată fiind această stare de lucruri din partid, strigătele împotriva „fracționismului“ apar ca o simplă vorbărie, și asta din partea unor oameni care s-au constituit chiar acum în fracțiune. E timpul să ne dăm seama că strigătele împotriva fracționismului nu sînt decît *praf aruncat în*

ochi pentru a abate atenția de la o problemă într-adevăr importantă, de la problema *conținutului partinic* sau *anti-partinic* al activității diferitelor fracțiuni. Noi, bolșevicii, am creat Comisia tehnică și Comisia de organizare în bloc cu fracțiunea „împăciuatoriștilor” și cea a polonezilor. Polonezii sînt *de partea* „împăciuatoriștilor”; noi ne aflăm în minoritate, nu răspundem de greșelile împăciuitoariste ale C.T. și C.O. Întreaga istorie a „împăciuatorismului” (pe care o vom expune în presă de îndată ce împăciuatoriștii ne vor *sili* să facem acest lucru) este o *dovadă grăitoare* a caracterului lui greșit. Bolșevicii trebuie să înțeleagă acest lucru, pentru a nu mai repeta aceste greșeli.

„Împăciuatoriștii” *nu au înțeles* rădăcinile ideologice ale delimitării de lichidatori, de aceea le-au lăsat o serie de *portite de scăpare* și adesea au fost (fără să vrea) o jucărie în mâinile lichidatorilor. „Împăciuatoriștii” au făcut la plenara din ianuarie 1910 (împreună cu polonezii) să fie adoptat acel idiot punct din rezoluție: „În primul rînd” etc. (vezi „Diskussionnfi Listok” nr. 2 la Lenin¹³², „Dnevnik” al lui Plehanov, care recunoaște că acest punct e umflat, integralist, adică absurd). Împăciuatoriștii s-au încrezut în golosiști; pentru aceasta, „Golos” i-a făcut pe împăciuatoriști de rușine *în mod public* prin sărutările lor zgomotoase.

Împăciuatoriștii s-au încrezut în Troțki, care a cotit-o în mod vădit și total spre lichidatori. Împăciuatoriștii din Rusia (avînd de mai bine de un an Biroul C.C., adică *întreaga putere* și *toți banii*) s-au tocmit cu lichidatorii, i-au invitat, i-au „așteptat” și *de aceea* n-au făcut *nimic*.

Acum, intrînd în C.T. și în C.O., împăciuatoriștii au ajuns la o răscruce: pe de o parte, *faptul* că au rupt cu B.S.C.C. înseamnă recunoașterea și corectarea greșelilor împăciuitoariste. Pe de altă parte, alcătuirea unei fracțiuni separate împotriva bolșevicilor și alianța cu cei mai puțin fermi dintre polonezi înseamnă un pas în direcția continuării vechilor greșeli.

Datoria noastră este de a-i preveni pe toți bolșevicii de această primejdie și de a-i chema să-și unească forțele și *să lupte* pentru convocarea conferinței. Toți și toate trebuie să fie mobilizate în vederea acestei lupte. Bolșevicii tre-

buie să învingă pentru a scoate partidul din impas.

După revoluție, bolșevicii, ca curent, au avut de suferit de pe urma a două greșeli : 1) otzovismul-vperedismul și 2) împăciuatorismul (oscilarea spre lichidatori). E timpul să le punem capăt la amândouă.

Noi, bolșevicii, am hotărât ferm : *pentru nimic în lume să nu repetăm (și să nu permitem să se repete) acum greșeala împăciuatoristă*. Aceasta ar însemna să frînăm refacerea P.M.S.D.R., să-l încurcăm într-un nou joc cu goloșiștii (sau cu lacheii lor de teapa lui Troțki), cu vperediștii etc ; or, noi trecem printr-o perioadă critică, nu ne este permis să trăgănăm.

Toți bolșevicii trebuie să se unească, să organizeze rapid și *cu orice preț* conferința, la conferință trebuie să învingem sau să ne constituim într-o opoziție fățișă, limpede, principială. Numai bolșevismul, străin de oscilări spre stînga și spre dreapta, poate scoate partidul din impas.

Scris în Iulie 1911

*Publicat pentru prima oară în 1956,
în revista „Kommunist” nr. 5*

*Se tipdrește după copia
dactilografiată*

REFORMISMUL ÎN RÎNDURILE SOCIAL-DEMOCRAȚIEI RUSE

Uriașul progres înregistrat de capitalism în ultimele decenii și creșterea rapidă a mișcării muncitorești în toate țările civilizate au determinat o importantă schimbare în atitudinea avută pînă acum de burghezie față de proletariat. În locul unei lupte deschise, principiale și directe împotriva tuturor tezelor fundamentale ale socialismului, în numele inviolabilității absolute a proprietății private și al liberei concurențe, prin ideologii și oamenii ei politici burghezia europeană și americană recurge tot mai des la apărarea așa-ziselor reforme sociale împotriva ideii de revoluție socială. Nu liberalism împotriva socialismului, ci reformism împotriva revoluției socialiste, aceasta este formula burgheziei contemporane „înaintate”, culte. Și cu cît nivelul de dezvoltare a capitalismului este mai înalt într-o anumită țară, cu cît dominația burgheziei este mai pură, cu cît libertățile politice sînt mai largi, cu atît este mai vast domeniul de aplicare a lozincii „moderne” a burgheziei : reforme *împotriva* revoluției, peticirea parțială a regimului, pe cale de a pieri, în vederea dezbinării și slăbirii clasei muncitoare, în vederea menținerii puterii burgheze, *împotriva* răsturnării revoluționare a acestei puteri.

Din punctul de vedere al dezvoltării mondiale a socialismului, nu putem să nu considerăm această schimbare un mare pas înainte. La început socialismul a luptat pentru dreptul la existență, avînd împotriva lui o burghezie plină de încredere în propriile ei forțe și care apăra cu curaj și consecvență liberalismul ca sistem unitar de concepții eco-

nomice și politice. Socialismul s-a dezvoltat, și-a câștigat dreptul la existență în întreaga lume civilizată; acum el luptă *pentru cucerirea puterii*, iar burghezia, care se află în stare de descompunere, dându-și seama că pieirea ei este inevitabilă, își încordează toate forțele pentru a-și amâna această pieire cu prețul unor concesiuni parțiale și fățarnice, pentru a-și menține puterea și în noile condiții.

Ascuțirea luptei dintre reformism și social-democrația revoluționară *în cadrul* mișcării muncitorești este un rezultat absolut inevitabil al schimbărilor menționate, intervenite în întreaga situație economică și politică a tuturor țărilor civilizate din lume. Creșterea mișcării muncitorești atrage în mod inevitabil în rândurile partizanilor ei un anumit număr de elemente mic-burgheze înfeudate ideologiei burgheze și care se eliberează cu greu de această ideologie, căzând mereu sub influența ei. Nici nu se poate imagina revoluția socială a proletariatului fără această luptă, fără o delimitare principială limpede între „Muntele” socialist și „Gironda”¹³³ socialistă *înainte* de această revoluție, fără o ruptură totală între elementele oportuniste, mic-burgheze, și cele proletare, revoluționare, ale noii forțe istorice *în cursul* acestei revoluții.

În Rusia situația este aceeași în fond, dar ea se complică și este voalată, modificată ca urmare a faptului că am rămas în urmă față de Europa (și chiar față de partea înaintată a Asiei), că ne aflăm încă în epoca revoluțiilor burgheze. De aceea reformismul rus se distinge printr-un caracter deosebit de îndrjrit și reprezintă o boală, ca să spunem așa, malignă, aducând mult mai multe prejudicii cauzei proletariatului și cauzei revoluției. Reformismul de la noi izvorăște concomitent din două izvoare. În primul rând, Rusia este o țară mult mai mic-burgheză decât țările Europei occidentale. Din această cauză, la noi apar foarte des oameni, grupuri, curente care se caracterizează printr-o atitudine plină de contradicții, lipsită de fermitate, șovăitoare față de socialism (ba „dragoste fierbinte”, ba trădare lașă), proprie oricărei mici burghezii. În al doilea rând, la noi masele micii burghezii se descurajează cel mai ușor și mai repede și se lasă pradă unei stări de spirit de renegare ori de câte ori *una* dintre fazele revoluției noastre bur-

gheze suferă un eșec ; ele renunță cel mai lesne la sarcinile unei revoluții democratice depline, menite să curețe Rusia pînă în temelii de toate rămășițele evului mediu și ale iobăgiei.

Nu vom insista prea mult asupra primului izvor. Vom aminti numai că nu se va găsi, cu siguranță, nici o țară pe lume în care să aibă loc „cotituri“ atît de bruște de la simpatie pentru socialism la simpatie pentru liberalismul contrarevoluționar, ca acelea ale domnilor Struve, Izgoev, Karaulov etc. etc. ai noștri. Or, acești domni nu constituie o excepție, nu sînt niște cazuri izolate, ci reprezentanți ai unor curente larg răspîndite ! Oamenii sentimentali — dintre care mulți sînt în afara rîndurilor social-democrației, dar se găsesc destui și în rîndurile ei, căroră le place să țină predici împotriva polemicilor „excesive“, împotriva „pasiunii pentru delimitări“ etc. — dau dovadă de o totală neînțelegere a condițiilor istorice care generează în Rusia „pasiunea“ „exagerată“ pentru salturi de la socialism la liberalism.

Să trecem la cel de-al doilea izvor al reformismului în Rusia.

La noi, revoluția burgheză nu a fost dusă pînă la capăt. Absolutismul încearcă să rezolve prin noi metode sarcinile ce i-au fost lăsate moștenire de această revoluție și impuse de întregul mers obiectiv al dezvoltării economice, *dar el nu e în stare să le rezolve*. Nici noul pas săvîrșit pe drumul transformării vechiului țarism într-o monarhie burgheză înnoită, nici organizarea pe scară națională a nobililor și a vîrfurilor burgheziei (Duma a III-a), nici politica agrară burgheză, promovată de zemskie na-cealnici, nici toate aceste măsuri „extreme“, toate aceste „ultime“ eforturi făcute de țarism pe *ultima* arenă ce i-a mai rămas, pe arena adaptării la dezvoltarea burgheză, nu se dovedesc a fi suficiente. Nici în felul acesta nu merge ! Rusia „înnoită“ *în acest fel* nu numai că nu-i poate ajunge din urmă pe japonezi, dar, după cum se vede, începe să rămîină chiar și în urma Chinei. O criză revoluționară, rezultată din nerezolvarea sarcinilor burghezo-democratice, este inevitabilă. Această criză se coace din nou, din nou mergem spre ea, mergem într-un

fel nou, *altfel* decît înainte, în alt ritm și nu numai în vechile forme, dar mergem incontestabil.

Sarcinile care decurg pentru proletariat din această situație sînt cît se poate de precise și de categorice. Proletariatul, singura clasă revoluționară pînă la capăt în actuala societate, trebuie să fie conducătorul, hegemonul luptei întregului popor pentru o revoluție democratică deplină, hegemonul luptei *tuturor* celor ce muncesc și sînt exploatați împotriva asupritorilor și a exploatatorilor. Proletariatul este revoluționar numai în măsura în care e conștient de această idee a hegemoniei și o traduce în viață. Proletarul devenit conștient de această misiune este un sclav răsculat împotriva sclaviei. Proletarul care nu este conștient de ideea hegemoniei clasei sale sau care reneagă această idee este un sclav care nu-și dă seama de situația sa de sclav; în cel mai bun caz este un sclav care luptă pentru a-și îmbunătăți situația sa de sclav, iar *nu* pentru doborîrea sclaviei.

Din cele spuse reiese limpede că faimoasa formulă a unuia dintre tinerii fruntași ai reformismului nostru, d-l Levițki de la „Nașa Zarea“, care a declarat că social-democrația rusă trebuie să fie „*nu* hegemonie, ci un partid de clasă“, este formula celui mai consecvent reformism. Mai mult chiar: aceasta este formula renegării totale. A spune: „*nu* hegemonie, ci un partid de clasă“ înseamnă a trece de partea burgheziei, de partea liberalului, care îi spune sclavului epocii noastre, muncitorul salariat: tu să lupti pentru îmbunătățirea situației tale de sclav, dar ideea desființării sclaviei s-o consideri o utopie dăunătoare! Comparați faimoasa formulă a lui Bernstein: „mișcarea este totul, scopul final nu este nimic“, cu formula lui Levițki, și veți vedea că aveți de-a face cu două variante ale aceleiași idei. În amîndouă cazurile este vorba de admiterea *numai* a reformelor și de negarea revoluției. Formula lui Bernstein e mai largă, întrucît se referă la revoluția socialistă (= scopul final al social-democrației ca partid al societății burgheze). Formula lui Levițki este mai îngustă, deoarece, renegînd revoluția în general, ea reneagă în mod special ceea ce a stîrnit cea mai mare ură a liberalilor în anii 1905—

1907, și anume faptul că proletariatul *a smuls* din mâinile liberalilor conducerea maselor populare (și mai ales a țărănimii) în lupta pentru o revoluție democratică deplină.

A propovădui în rîndurile muncitorilor ideea că ei au nevoie „*nu* de hegemonie, *ci* de un partid de clasă” înseamnă a trăda cauza proletariatului lăsînd-o pe mîna liberalilor, înseamnă a propovădui înlocuirea politicii muncitorești *social-democrate* printr-o politică muncitoarească *liberală*.

Dar renegarea ideii de hegemonie este cea mai grosolană formă de reformism în rîndurile social-democrației ruse, și de aceea nu toți lichidatorii au curajul să-și expună direct ideile într-o formă atît de precisă. Unii dintre ei (ca, de pildă, d-l Martov) încearcă chiar, desconsiderînd orice adevăr, să conteste existența vreunei legături între renunțarea la hegemonie și lichidatorism.

O încercare mai „subtilă” de „a fundamenta” concepțiile reformiste o constituie următorul raționament: revoluția burgheză în Rusia este desăvîrșită; după 1905 nu mai poate avea loc o a doua revoluție burgheză, nu se mai poate produce o a doua luptă pe scara întregii țări pentru o revoluție democratică, deoarece Rusia *nu* se află în fața unei crize revoluționare, ci în fața unei crize „constituționale”, iar clasei muncitoare nu-i rămîne decît să se îngrijească de apărarea drepturilor și intereselor ei pe baza acestei „crize constituționale”. Așa raționează lichidatorul I. Larin în „Delo Jizni” (iar înainte de aceasta în „Vozrojdenie”).

„Octombrie 1905 nu este la ordinea zilei — scria d-l Larin. — Dacă Duma ar fi desființată, ea ar fi reînființată și mai repede decît în Austria de după revoluție, care a abrogat constituția în 1851 pentru a o recunoaște din nou în 1860, după nouă ani, fără nici un fel de revoluție” (notați acest lucru!), „pur și simplu în virtutea intereselor celei mai influente părți a claselor dominante, care și-a reorganizat economia pe baze capitaliste”. „În stadiul prin care trecem noi acum, nu este cu puțință o mișcare revoluționară pe scara întregii țări cum a fost aceea din 1905”.

Toate aceste raționamente ale d-lui Larin nu reprezintă decît o reluare într-o formă mai amplă a celor

spuse de d-l Dan la conferința din decembrie 1908 a P.M.S.D.R. Împotriva rezoluției care afirmă că „factorii *principali* ai vieții economice și politice care au dus la revoluția din 1905 *continuă să acționeze*“, că se coace din nou o criză, și anume o *criză revoluționară*, și nu una „constituțională“, împotriva acestei rezoluții redactorul ziarului lichidatorist „Golos“ a exclamat: „ei“ (adică P.M.S.D.R.) „vor să se avînte pe un teren pe care au mai fost înfrînți o dată“.

Faptul că „se avîntă“ din nou spre revoluție, că activează neconținut, și în condițiile care s-au schimbat, la propovăduirea revoluției, la pregătirea forțelor clasei muncitoare în vederea revoluției, aceasta este, din punctul de vedere al reformiștilor, marea crimă a P.M.S.D.R., aceasta este *vina* proletariatului revoluționar. La ce bun „să ne avîntăm pe terenul pe care am mai fost înfrînți o dată“ — iată înțelepciunea renegaților și a celor care se demoralizează în urma oricărei înfrîngerii.

Dar proletariatul revoluționar din țările mai vechi și mai „cu experiență“ decît Rusia a fost în stare „să se avînte“ de două, de trei și de patru ori „pe terenul pe care a mai fost înfrînt o dată“, el a știut (în Franța, bunăoară) să facă *de patru ori* revoluție între 1789 și 1871, după cele mai grele înfrîngerii să se ridice iarăși și iarăși la luptă și să-și cucerească republica, în care are în față pe *ultimul* său vrăjmaș, burghezia înaintată, și care este singura formă de stat corespunzătoare condițiilor luptei definitive pentru victoria socialismului.

Aceasta este deosebirea dintre socialiști și liberali, adică adepții burgheziei. Socialiștii spun că revoluția este inevitabilă și că proletariatul trebuie să folosească *toate* contradicțiile vieții sociale și orice slăbiciune a dușmanilor săi sau a păturilor intermediare în vederea pregătirii unei noi lupte revoluționare, în vederea repetării revoluției pe scară mai largă, în condițiile unui mai înalt nivel de dezvoltare a populației. Burghezia și liberalii spun că revoluțiile nu sînt necesare și că ele sînt dăunătoare muncitorilor, care nu trebuie „să se avînte“ spre revoluție, ci, ca niște băieți cuminți, să se ocupe cu modestie de înfăptuirea reformelor.

De aceea reformiștii — acești prizonieri ai ideilor burgheze — invocă *întotdeauna tocmai* exemplul Austriei (și al Prusiei) din deceniul al 7-lea al secolului trecut pentru a-i abate pe muncitorii ruși *de pe drumul* socialismului. De ce preferă ei aceste exemple? I. Larin a divulgat secretul: pentru că în aceste țări, după revoluția „neizbutită” din 1848, transformarea burgheză a țării a fost desăvârșită „*fără nici o revoluție*”.

Iată miezul problemei! Iată un lucru care umple inimile de bucurie. Va să zică este posibilă o transformare burgheză și *fără* revoluție!! Și, dacă așa stau lucrurile, de ce noi, rușii, ne-am mai bate capul cu ideea revoluției? de ce n-am lăsa și noi pe seama moșierilor și fabricanților înfăptuirea transformării burgheze a Rusiei „*fără nici o revoluție*”?!

Din pricina slăbiciunii sale, proletariatul din Prusia și din Austria nu i-a putut împiedica pe latifundiarilor și pe burghezi să înfăptuiască o transformare *contrară* intereselor muncitorilor, într-o formă *foarte dezavantajoasă* pentru muncitori, cu menținerea monarhiei, a privilegiilor nobilimii, a lipsei de drepturi la sate și cu numeroase alte rămășițe feudale.

Iar reformiștii ruși, după ce proletariatul nostru a dat dovadă în 1905 de o forță nemaivăzută încă în nici o revoluție burgheză din Occident, invocă exemple de slăbiciune manifestată de clasa muncitoare în alte țări, în urmă cu 40—50 de ani, pentru a-și justifica atitudinea lor de renegați, pentru „a fundamenta” propaganda lor de renegați!

Invocarea exemplului Austriei și al Prusiei din deceniul al 7-lea al secolului trecut, la care le place să recurgă reformiștilor noștri, este cea mai bună dovadă a inconsistenței teoretice a raționamentelor lor și a trecerii lor din punct de vedere practic și politic de partea burgheziei.

Într-adevăr, dacă în Austria a fost restabilită constituția care fusese abrogată în urma înfrângerii revoluției din 1848, dacă în Prusia a intervenit, în deceniul al 7-lea, „o eră a crizei”, ce dovedește acest lucru? În primul rînd dovedește că transformarea burgheză a acestor țări nu

fusese desăvârșită. A afirma că în Rusia puterea de stat s-a și transformat într-o putere burgheză (așa cum afirmă Larin), că la noi în prezent nici vorbă nu poate fi de caracterul iobăgist al puterii de stat (după cum spune același Larin) și a invoca în același timp exemplul Austriei și al Prusiei înseamnă a-ți da singur la cap! În general vorbind, ar fi ridicol să se conteste că în Rusia transformarea burgheză nu a fost încă terminată: pînă și politica partidelor burgheze — a cadeților și a octombriștilor — dovedește cît se poate de limpede acest lucru, și chiar Larin (după cum vom vedea mai jos) își cedează poziția. Este neîndoios că, așa cum am mai spus și cum a constatat și rezoluția partidului (din decembrie 1908), monarhia face încă un pas pe calea adaptării ei la dezvoltarea burgheză; dar și mai neîndoios este că *nici chiar* prin această adaptare, *nici chiar* prin reacțiunea burgheză, prin Duma a III-a și prin legea agrară din 9 septembrie 1906 (14 iunie 1910) *nu* sînt rezolvate sarcinile transformării burgheze a Rusiei.

Să mergem mai departe. De ce „crizele” care au avut loc în Austria și în Prusia în deceniul al 7-lea al secolului trecut *au fost* crize „constituționale” și nu crize revoluționare? Pentru că o serie de împrejurări speciale au ușurat situația grea a monarhiei („revoluția de sus” din Germania, unificarea ei „prin fier și sînge”), pentru că proletariatul țărilor menționate pe atunci era încă extrem, extrem de slab și de nedezvoltat, iar burghezia liberală se distingea prin aceeași josnică lașitate și prin aceleași trădări ca și cadeții ruși.

Pentru a ilustra felul cum au apreciat această situație chiar social-democrații germani care au trăit în această epocă, vom cita cîteva comentarii ale lui Bebel, care a publicat anul trecut prima parte a „Amintirilor” sale. Vorbind despre 1862, anul crizei „constituționale” în Prusia, Bismarck povestea, după cum s-a aflat mai tîrziu, că regele era pe atunci într-o stare de extremă deprimare și a început să i se lamenteze lui, lui Bismarck, că pe amîndoi îi așteaptă eșafodul. Bismarck i-a adus imputări lașului și l-a convins că nu trebuie să se teamă de luptă.

„Aceste evenimente ne arată — spune Bebel în legătură cu aceasta — ce ar fi putut obține liberalii dacă ar fi știut să profite de situație. Dar ei încă de pe atunci se temeau de muncitorii care se aflau în spatele lor. Cuvintele lui Bismarck: «la extrem, dacă voi fi împins, voi ridica Acheronul» (adică voi declanșa o mișcare populară a păturilor de jos, a maselor) „i-au băgat pe liberali într-o spaimă nemaipomenită“.

Conducătorul social-democrației germane, la o jumătate de secol după criza „constituțională“ care a desăvârșit „fără nici o revoluție“ transformarea țării lui într-o monarhie burghezo-iuncherească, atrage atenția asupra *caracterului revoluționar* al situației de atunci, pe care liberalii nu au folosit-o, fiindcă le era teamă de muncitori. Conducătorii reformiștilor ruși spun muncitorilor ruși: dacă burghezia germană a fost atât de ticăloasă încât a dat dovadă de lașitate în fața unui rege laș, de ce n-am încerca și noi să repetăm această excelentă tactică a burgheziei germane? Bebel aduce învinuiri burgheziei, înfierează frica de care a fost cuprinsă această clasă exploatoare în fața mișcării populare, o învinuiește că nu „a folosit“ criza „constituțională“ în favoarea revoluției. Larin & Co. aduc muncitorilor ruși învinuirea că au tins spre hegemonie (adică spre atragerea maselor în revoluție împotriva voinței liberalilor) și-i sfătuiesc să se organizeze „nu pentru revoluție“, ci „în vederea apărării intereselor lor în cursul apropiatei înnoiri constituționale a Rusiei“. Lichidatorii prezintă muncitorilor ruși putredele concepții ale putredului liberalism german drept concepții „social-democrate“! Cum ai putea deci să le spui altfel acestor social-democrați decât social-democrați stolîpiniști?

Făcînd unele aprecieri asupra crizei „constituționale“ din Prusia în deceniul al 7-lea al secolului trecut, Bebel nu se mulțumește să arate că burghezia, care se temea de muncitori, s-a temut să lupte împotriva monarhiei. El arată de asemenea ce se petrecea pe atunci în rîndurile muncitorimii. „Situația politică de nesuportat — spune el —, care devenea din ce în ce mai limpede pentru muncitori, se reflecta, firește, asupra stării lor de spirit. Toată lumea cerea schimbări. Dar întrucît nu existau elemente conducătoare pe deplin conștiente, cu o viziune limpede

a scopului spre care trebuia să tindă, elemente care să se bucure de încredere, întrucît nu exista o organizație puternică capabilă să închege forțele, această stare de spirit s-a irosit în zadar (verpuffte). Niciodată o mișcare excelentă prin esența ei (in Kern vortreffliche) nu s-a încheiat cu rezultate atît de infime. La toate adunările participa un public foarte numeros și cine vorbea mai vehement devenea eroul zilei. Această stare de spirit domnea în special în rîndurile asociației culturale a muncitorilor din Leipzig". La o adunare la care au participat 5 000 de oameni și care a avut loc la Leipzig în ziua de 8 mai 1866, a fost adoptată în unanimitate rezoluția prezentată de Liebknecht și Bebel prin care se cerea ca, pe baza votului universal, direct, egal și secret, să fie convocat un parlament, care urma să fie susținut prin înarmarea generală a poporului, și se exprima „speranța că poporul german va alege ca deputați numai oameni care să respingă orice putere centrală ereditară". Rezoluția prezentată de Liebknecht și de Bebel avea, prin urmare, un caracter republican și revoluționar bine determinat.

Așadar, în timpul crizei „constituționale", *conducătorul social-democraților germani* prezintă pentru a fi adoptate, în adunări de masă, rezoluții cu caracter republican și revoluționar. După o jumătate de secol, amintindu-și de anii din tinerețe și povestind noilor generații despre acele vremuri de mult apuse, el subliniază în special regretul că pe atunci n-au existat elemente conducătoare îndeajuns de conștiente și care să înțeleagă sarcinile revoluționare (*n-a existat adică un partid social-democrat revoluționar care să înțeleagă sarcinile hegemoniei*), că n-a existat o organizație puternică, că starea de spirit revoluționară „s-a irosit în zadar". Iar conducătorii reformiștilor ruși, cu aerul sentențios al prostului din povestirea populară, invocă exemplul Austriei și Prusiei din deceniul al 7-lea pentru a demonstra că, iată, totul se poate aranja „fără nici un fel de revoluție"! Și aceste suflete meschine de filistini care s-au lăsat târîte de valul contrarevoluționar și care din punct de vedere ideologic sînt înrobite liberalismului mai îndrăznesc să defăimeze numele P.M.S.D.R. !

Bineînțeles că printre reformiștii care rup cu socialismul sînt oameni care substituie diplomația oportunistului sincer al lui Larin și ocolesc cele mai importante probleme principiale ale mișcării muncitorești. Acești oameni creează confuzii în ceea ce privește esența problemei, introduc elemente străine în disputele ideologice, denaturîndu-le, cum face, de pildă, d-l Martov, care a încercat să afirme în presa legală (adică fiind apărat de Stolîpin împotriva unei riposte directe din partea membrilor P.M.S.D.R.) că Larin și „bolșevicii ortodocși, în rezoluțiile din 1908“, dau *aceeași* „schemă“. Aceasta este pur și simplu o denaturare a adevărului, demnă de un autor de scrieri mîrșave. Același Martov, polemizînd, pasămite, cu Larin, declară în presă că „el, bineînțeles, nu-l suspectează pe Larin de tendințe reformiste“. Pe Larin, exponentul unor concepții *pur* reformiste, Martov *nu-l suspectează* de reformism!! — iată un model de tertipuri la care recurg diplomații reformismului*. Același Martov, pe care unii prostănaci îl iau drept un revoluționar mai „de stînga“, mai ferm decît Larin, și-a rezumat „divergențele“ sale cu Larin în felul următor:

„În concluzie. Pentru fundamentarea teoretică și justificarea politică a comportării actuale a menșevicilor rămași credincioși marxismului, este absolut suficient faptul că regimul actual este o îmbinare, caracterizată prin contradicții lăuntrice, de absolutism și constituționalism și că clasa muncitoare din Rusia a devenit destul de matură pentru ca, asemenea muncitorilor din țările occidentale înaintate, să folosească aceste contradicții, acest călcîi al lui Ahile, împotriva regimului“.

Oricît ar suci-o și ar învîrți-o Martov, chiar prima lui încercare de a trage concluzii a făcut ca toate manevrele sale să se prăbușească de la sine. Cuvintele citate de noi aici denotă o totală renegare a socialismului și înlocuirea lui prin liberalism. Martov declară „absolut suficient“ ceea ce este suficient *numai* pentru liberali, *numai* pentru burghezie. Proletarul care consideră „absolut

* Cf. observațiile juste ale menșevicului partinic Dnevnițki, apărute în nr. 3 al publicației „Diskussionnii Listok“ (supliment al Organului Central al partidului nostru), cu privire la reformismul lui Larin și la tertipurile lui Martov.

suficientă" recunoaşterea caracterului contradictoriu al îmbinării absolutismului cu constituţionalismul se situează pe punctul de vedere al politicii *muncitoreşti liberale!* El *nu* este socialist, el *nu* a înţeles sarcinile clasei sale, care constau în a ridica împotriva absolutismului, sub toate formele sale, masele poporului, masele celor ce muncesc şi sînt exploataţi, la o intervenţie *de sine stătătoare* în determinarea destinului istoric al ţării, în pofida oscilărilor sau a împotrivirii burgheziei. Iar acţiunea istorică de sine stătătoare a maselor care se smulg de sub hegemonia burgheziei transformă criza „constituţională” în *revoluţie*. Burghezia (mai ales după 1905) se teme de revoluţie şi o urăşte, în timp ce proletariatul educă masele populare în spiritul devotamentului pentru ideea de revoluţie, le explică sarcinile revoluţiei, le pregăteşte în vederea unor noi bătălii revoluţionare. Dacă revoluţia va veni sau nu, cînd anume şi în ce împrejurări, aceasta nu depinde de voinţa unei clase sau a alteia, dar munca revoluţionară desfăşurată în rîndurile maselor nu rămîne niciodată fără rezultate. Numai această muncă constituie o activitate care pregăteşte masele pentru victoria socialismului. D-nii Larini şi Martovi dau uitării aceste adevăruri elementare, cunoscute de toată lumea, ale socialismului.

Primul, exprimînd părerile grupului lichidatorilor ruşi care s-a rupt definitiv de P.M.S.D.R., nu se sfieşte să-şi expună făţiş şi pînă la capăt ideile sale reformiste. Iată cuvintele publicate de el în „Delo Jizni” (1911, nr. 2), cuvinte care merită să fie reţinute de orice om căruia îi sînt scumpe principiile social-democraţiei :

„O stare de dezorientare şi de incertitudine în care oamenii pur şi simplu nu ştiu ce le va aduce ziua de mîine, nu ştiu ce sarcini să-şi propună — iată ce înseamnă atitudinea de expectativă confuză, speranţele vagi puse fie într-o repetare a revoluţiei, fie în acel «vom trăi şi vom vedea». Sarcina imediată constă nu în aşteptarea fără rost a unor vremuri mai bune, ci în răspîndirea în cercuri largi a ideii călăuzitoare că, în noua perioadă istorică începută în viaţa Rusiei, clasa muncitoare trebuie să se organizeze nu «în vederea revoluţiei», nu «în aşteptarea revoluţiei», ci pur şi simplu... (notaţi acest *pur şi simplu...*) „pentru apărarea fermă şi sistematică a intereselor sale specifice în toate domeniile vieţii ; pentru strîngerea şi

pregătirea forțelor sale prin această activitate multilaterală și complexă; pentru educarea și acumularea în felul acesta a conștiinței socialiste în general; pentru priceperea de a se orienta — și de a-și apăra drepturile! — în relațiile complexe dintre clasele sociale din Rusia, în special în momentul iminentei ei înnoiri constituționale care va urma după autoepuizarea, inevitabilă din punct de vedere economic, a reacțiunii feudale“.

Acesta este, în toată puritatea lui, un reformist desăvârșit, sincer, mulțumit de sine. Război ideii de revoluție, „speranțelor“ puse în revoluție (unui reformist aceste „speranțe“ i se par *vagi*, fiindcă el nu înțelege cât de adânci sînt contradicțiile economice și politice actuale), război oricărei activități de organizare a forțelor și de pregătire a spiritelor în vederea revoluției, război dus în coloanele presei legale apărute de Stolîpin împotriva ripostelor directe ale social-democraților revoluționari, război declarat în numele grupului de legalişti care au rupt definitiv cu P.M.S.D.R., — acesta este programul și tactica partidului muncitoresc stolîpinist pe care-l făuresc d-nii Potresov, Levițki, Larin & Co. Adevăratul program, adevărata tactică a acestor oameni sînt exprimate cu toată precizia în citatul de mai sus, spre deosebire de afirmațiile lor ipocrite și oficioase că „și“ ei sînt „social-democrați“, că „și“ ei fac parte din „Internaționala intransigentă“. Aceste afirmații sînt niște simple vorbe de paradă. Acest program, care înlocuiește pe deplin socialismul cu o politică muncitorească liberală, reprezintă faptele lor, adevărata lor esență socială.

Observați contradicțiile ridicole în care se încurcă reformiștii. Dacă în Rusia revoluția burgheză a fost desăvârșită (după cum susține Larin), la ordinea zilei urmează revoluția socialistă. Este un lucru de la sine înțeles, el e evident pentru orice om care nu se declară socialist numai pentru a-i înșela pe muncitori lipindu-și o etichetă populară. În acest caz trebuie să ne organizăm tocmai „în vederea revoluției“ (socialiste), tocmai „în așteptarea“ ei, tocmai „în speranța“ (care nu este o speranță vagă, ci o *certitudine* întemeiată pe datele precise și din ce în ce mai bogate ale științei) într-o revoluție *socialistă*.

Dar tocmai în aceasta constă miezul problemei, că pentru un reformist flecăreala pe tema revoluției burgheze desăvârșite (ca și pentru Martov flecăreala pe tema călcîiului lui Ahile etc.) nu este decît un camuflaj verbal al *renegării oricărei revoluții*. El reneagă revoluția burghezodemocratică sub pretextul că aceasta a fost desăvârșită sau sub pretextul că este „absolut suficient“ să se recunoască contradicția dintre absolutism și constituționalism, iar revoluția socialistă o reneagă sub pretextul că „deocamdată“ trebuie „pur și simplu“ să ne organizăm în vederea participării noastre la „îminenta înnoire constituțională a Rusiei“ !

Dar prin faptul că recunoști „îminenta înnoire constituțională“ a Rusiei ca fiind inevitabilă, d-ta, onorabile cadet care te împăunezi cu pene socialiste, îți dai singur la cap, căci prin aceasta recunoști că la noi revoluția burghezodemocratică *n-a fost desăvârșită*. Și din nou îți trădezi natura d-tale burgheză, perorînd pe tema inevitabilei „*autoepuizări* a reacțiunii feudale“ și terfelind ideea proletară cu privire la *lichidarea* nu numai a *reacțiunii* feudale, ci și a *tuturor* rămășițelor feudalismului printr-o mișcare revoluționară *populară*.

În pofida propagandei liberale a acestor eroi ai partidului muncitoresc stolîpinist, proletariatul rus — *întreaga* sa muncă grea, anevoioasă, de zi cu zi, mărunță și anonimă la care a fost condamnat de perioada de contrarevoluție — va fi permanent și invariabil pătruns de spiritul de devotament față de revoluția democratică și de revoluția socialistă, se va organiza și va acumula forțe în vederea revoluției, va da o ripostă necruțătoare trădătorilor și renegaților, călăuzit fiind nu de „speranțe vagi“, ci de certitudinea fundamentală din punct de vedere științific că revoluția se va repeta.

DIN LAGĂRUL PARTIDULUI „MUNCITORESC“ STOLÎPINIST

(DEDICAT „IMPĂCIUITORIȘTILOR“ ȘI „CONCILIATORILOR“ NOȘTRI)

Correspondența tov. K.¹³⁴ merită o deosebită atenție din partea tuturor celor cărora partidul nostru le este scump. Cu greu ne-am putea închipui o mai bună demascare a politicii „golosiste“ (și a diplomației golosiste), o mai bună infirmare a concepțiilor și spulberare a speranțelor „împăciuitoariștilor și conciliatorilor“ noștri.

Oare cazul descris de tov. K. este un caz excepțional? Nu, el este cazul *tipic* al militanților partidului muncitoresc stolîpinist, căci noi știm foarte bine că *de ani de zile o seamă* de publiciști de la „Nașa Zarea“, „Delo Jizni“ etc. promovează în mod sistematic *tocmai aceste* idei lichidatoriste. Nu întotdeauna au muncitorii partinici prilejul să aibă în fața lor pe acești lichidatori, și despre manevrele lor rușinoase foarte rar obține partidul informații atât de precise ca acelea pentru care trebuie să-i mulțumim tov. K., dar *întotdeauna și pretutindeni* propaganda *grupului* legaliştilor-independentenți este dusă *tocmai* în acest spirit. Acest fapt nu poate fi pus la îndoială din moment ce există reviste de tipul lui „Nașa Zarea“ și „Delo Jizni“. Trecerea sub tăcere a unui asemenea fapt ar conveni numai apărătorilor peste măsură de lași și de mîrșavi ai lichidatorilor.

Comparați acest fapt cu procedeele la care recurg oamenii de teapa lui Troțki, care fac atîta zăvălă pe tema „concilierii“ și a ostilității lor față de lichidatorism. Aceste procedee sînt prea bine cunoscute: să țipi cît poți mai tare că nu ești „nici bolșevic, nici menșevic, ci social-de-

mocrat revoluționar“, să te juri pe toți sfinții că ești dușman al lichidatorismului și că ești cu trup și suflet pentru un P.M.S.D.R. ilegal, *să-i ocărăști din răspuseri pe cei care-i demască pe lichidatori — d-nii Potresov & Co. —*, să spui despre antilichidatori că „exagerează“ problema și *să nu rostești nici un cuvânt* împotriva lichidatorilor declarați : d-nii Potresov, Martov, Levițki, Dan, Larin etc.

Semnificația reală a unor asemenea procedee este evidentă. Cu ajutorul frazeologiei sînt camuflați *adevărații* lichidatori și se fac tot felul de încercări de a *zădărnici* munca antilichidatorilor. Este exact aceeași politică pe care a dus-o revista „Rabocee Delo“¹³⁵, cunoscută în istoria P.M.S.D.R. prin lipsa ei de principialitate : ea se jura pe toți sfinții că n-are o orientare „economistă“, că este cu trup și suflet pentru lupta politică, pe cînd în realitate ea căuta *să acopere* ziarul „Raboceaia Mișl“¹³⁶ și pe „ekonomiști“, întreaga sa luptă fiind îndreptată împotriva celor care-i demascau și-i combăteau pe „ekonomiști“.

De aici reiese limpede că Troțki, precum și „troțkiștii și conciliatorii“ de o seamă cu el, este mai dăunător decît orice lichidator, deoarece lichidatorii convinși își expun pe față concepțiile lor, și muncitorilor le este ușor să înțeleagă că sînt greșite, pe cîtă vreme d-nii Troțki îi *înșală* pe muncitori, *camuflează* răul, fac cu neputință dezvăluirea și tămăduirea lui. Oricine sprijină grupulețul lui Troțki sprijină politica de minciună și de înșelare a muncitorilor, politica de camuflare a lichidatorismului. Deplină libertate de acțiune pentru d-l Potresov & Co. în Rusia, camuflarea acțiunilor lor printr-o frazeologie „revoluționară“ în străinătate — iată esența politicii „troțkismului“. De aici de asemenea reiese limpede că orice „conciliere“ cu golosiștii prin care s-ar ocoli problema centrului lichidatorist din Rusia, adică a militanților de la „Nașa Zarea“ și „Delo Jizni“, n-ar fi decît o continuare a aceleiași înșelări a muncitorilor, a aceleiași camuflări a răului. De la plenara din ianuarie 1910, golosiștii au dovedit pe deplin că sînt capabili „să semneze“ orice rezoluții fără ca „libertatea“ activității lor lichidatoriste să fie cîtuși de puțin „stingerită“ de nici un fel de rezolu-

luții. În străinătate ei semnează rezoluții în care se declară că orice diminuare a importanței partidului ilegal constituie o manifestare a influenței burgheze în rîndurile proletariatului, iar în Rusia îi ajută pe d-nii Potresov, Larin, Levițki, care nu numai că nu participă la munca ilegală, dar își bat joc de ea și destramă partidul ilegal.

În momentul de față, Troțki împreună cu bundiștii de tipul d-lui Liber (— ultralichidator, care a apărut în mod public pe d-l Potresov în cadrul unor referate, iar acum, pentru a face să dispară urmele acestui fapt, urzește intrigi și provoacă disensiuni meschine), împreună cu letonii de tipul lui Șvarț etc. pun la cale o „înțelegere” tocmai de acest fel cu golosiștii. Așadar, în privința aceasta să nu se lase nimeni înșelat : înțelegerea lor va fi o înțelegere în scopul camuflării lichidatorilor.

P.S. Rîndurile acestea erau culese cînd a apărut în presă știrea cu privire la „înțelegerea” încheiată de golosiști cu Troțki, cu bundistul și cu lichidatorul leton. Cele spuse de noi au fost pe de-a-ntregul confirmate : aceasta este o înțelegere în scopul *camuflării* lichidatorilor din Rusia, o înțelegere între acoliții d-lui Potresov & Co.

„Sozial-Demokrat” nr. 23
din 14 (1) septembrie 1911

Se tipărește după textul
apărut în ziar

NOTA REDACȚIEI ZIARULUI
„SOȚIAL-DEMOKRAT“
ÎN LEGĂTURĂ CU DECLARAȚIA COMISIEI
PENTRU CONVOCAREA PLENAREI C.C.
AL P.M.S.D.R.¹³⁷

Redacția O.C. a avertizat de multă vreme partidul — încă din decembrie 1910 — că golosiștii caută să *torpilateze* plenara *. Acum este un fapt împlinit : golosiștii au torpilat la început plenara din Rusia, apoi plenara din străinătate.

Plenara din Rusia a fost torpilată de d-nii Mihail, Iuri și Roman. Prin „ingenioasa dezmințire“ dată de ei nu au făcut decît să confirme că au fost invitați la ședința C.C., invitați să vină măcar pentru cooptare, invitați nu de răii „fracționiști“, bolșevicii „leniniști“, ci de *împăciunitoriști*, și totuși acești domni au refuzat să vină. Refuzul lor a fost acela care a torpilat plenara din Rusia a C.C., deoarece *toți* bolșevicii membri ai C.C. care trebuiau să participe la plenară și care au plecat în Rusia (și au plecat *toți* practicienii) au fost „scoși din circulație“ înainte de a fi avut timp, după refuzul celor trei, să convoace pe *toți* membrii.

Oricîte fraze, asigurări și jurăminte ar rosti acum golosiștii, oricît ar încerca ei prin invective, intrigi și prin șantaj să încâlcească și să escamoteze chestiunea, faptul rămîne fapt. „Terțetul“ *principalilor* lideri legalști, Mihail + Iuri + Roman, cei mai apropiați colegi ai d-lui Potresov și ai celorlalți eroi ai partidului muncitoresc stolîpinist, *a torpilat* C.C. din Rusia.

Acum golosiștii au torpilat și C.C. din străinătate. Bolșevicii au cerut convocarea lui în decembrie 1910, dar

* Vezi volumul de față, pag. 50—65. — Nota red.

B.S.C.C. lichidatorist *a refuzat*, invocând pretextul că există biroul din Rusia al C.C. (pretextul era inconsistent, deoarece plenara din străinătate *nu* excludea pe cea din Rusia).

A doua oară, după cădere, bolșevicii au cerut convocarea plenarei în străinătate în *aprilie—mai 1911*. A urmat *al doilea refuz al B.S.C.C.*, care a invocat pretextul că jumătate din „biroul din Rusia“ *este intact*.

De atunci au trecut 4—5 luni și inconsistența pretextelor invocate de B.S.C.C. *a fost complet demascată*: în decurs de patru luni nu s-a primit nici o scrisoare de la „jumătatea“ „biroului“, care nu a întreprins nici un pas și nu a dat nici un semn de viață! Liberii, Igorevii și Șvarții au înșelat partidul: invocând biroul *inexistent* din Rusia, ei *au refuzat* să convoace C.C. în străinătate. Iar consfătuirea din iunie a membrilor C.C. a dovedit că *nouă* dintre membrii acestuia *se aflau* în străinătate.

Cine este în stare să judece fără a se lăsa năucit de țipete, invective, intrigi, șantaj nu poate să nu vadă că C.C. a fost torpilat definitiv de golosiști.

Golosiștii au făcut tot ce le-a stat în putință pentru a distruge partidul. Partidul va face totul pentru a-i distruge pe golosiști.

STOLÎPIN ȘI REVOLUȚIA

Uciderea lui Stolîpin, a acestui călău între călăi, a coincis cu momentul în care o serie întregă de simptome vin să dovedească că prima fază în istoria contrarevoluției ruse a luat sfârșit. Iată de ce evenimentul, foarte puțin important în sine, produs la 1 septembrie pune din nou la ordinea zilei problema de primă importanță a conținutului și însemnătății contrarevoluției în țara noastră. În corul reacționarilor care-l proslăvesc slugarnic pe Stolîpin sau care scormonesc istoria intrigilor bandei ultra-reacționare care comandă în Rusia, în corul liberalilor care dau dezaprobat din cap la adresa „sălbaticului și nesăbuitului“ foc de armă (printre liberali trebui socotiți, bineînțeles, și foștii social-democrați de la „Delo Jizni“, care au folosit răsuflata expresie reprodușă în ghilimele) se fac auzite unele note cu un conținut într-adevăr serios, principal. Unii încearcă să privească „perioada stolîpinistă“ a istoriei ruse ca un tot întreg.

Stolîpin a fost șeful guvernului contrarevoluției timp de aproximativ cinci ani, din 1906 până în 1911. Acești ani reprezintă o perioadă într-adevăr specială și bogată în evenimente instructive. Privită sub aspectul ei exterior, ea poate fi caracterizată ca o perioadă de pregătire și înlăptuire a loviturii de stat din 3 iunie 1907. Pregătirea acestei lovituri de stat, ale cărei roade s-au și văzut în toate domeniile vieții noastre sociale, a început tocmai în vara anului 1906, când Stolîpin, în calitate de ministru al afacerilor interne, a luat cuvântul în fața Dumei I. Se

pune întrebarea : pe ce forțe sociale se sprijineau autorii acestei lovituri de stat sau de ce forțe au fost ei îndrumați ? Care a fost conținutul social-economic al perioadei lui „3 iunie“ ? — „Cariera“ personală a lui Stolîpin ne oferă un material instructiv și o seamă de ilustrări interesante în legătură cu această problemă.

Moșier și mareșal al nobilimii în 1902, în timpul lui Pleve, — Stolîpin devine guvernator ; el „se acoperă de glorie“ în ochii țarului și ai camarilei ultrareacționare a acestuia prin reprimarea sălbatică a țăranilor, prin schingiuirea lor (în gubernia Saratov) ; în 1905 organizează bande de huligani și pogromuri (pogromul de la Balașev) ; în 1906 devine ministru al afacerilor interne și, după dizolvarea primei Dume de stat, președinte al Consiliului de Miniștri. Aceasta este, foarte pe scurt, biografia politică a lui Stolîpin. Și această biografie a șefului guvernului contrarevoluționar este în același timp și biografia clasei care a înfăptuit contrarevoluția noastră și pentru care Stolîpin nu era decît un împuternicit sau un vătaf. Această clasă este nobilimea rusă ereditară, în frunte cu primul nobil și cel mai mare moșier, Nicolaie Romanov. Această clasă este formată din cei 30 000 de moșieri-iobăgiști, care au în stăpînirea lor 70 000 000 de desetine de pămînt din Rusia europeană, adică tot atît cît au 10 000 000 de gospodării țărănești. Marile latifundii aflate în proprietatea acestei clase constituie baza exploatării iobăgiste, care, sub diferite forme și denumiri (muncă în dijmă, aservire etc.), domnește în străvechiul centru rus al Rusiei. „Lipsa de pămînt“ a țăranului rus (ca să folosim expresia favorită a liberalilor și a narodnicilor) nu este decît reversul *abundenței de pămînt* a acestei clase. Problema agrară, care a constituit punctul central al revoluției noastre din 1905, se reducea la următoarele : ori va fi menținută proprietatea funciară moșierească — și în acest caz *în mod inevitabil* va continua să existe ani îndelungați o țărănime săracă, lipită pămîntului, flămîndă, oprimată și abrutizată, alcătuint masa populației ; ori masa populației va ști să-și cucerească condiții de viață cît de cît omenești, care să semene cît de cît cu condițiile de viață liberă din Europa ; or, acest lucru era *irealizabil*

fără desființarea pe cale revoluționară a proprietății funciare moșierești și a monarhiei moșierești, indisolubil legată de ea.

Biografia politică a lui Stolîpin este oglindirea și expresia exactă a condițiilor de existență ale monarhiei țariste. În situația în care se afla monarhia în perioada revoluției, Stolîpin nu putea să procedeze altfel decât a procedat. Monarhia *nu putea* să procedeze altfel când a reieșit foarte limpede, și a reieșit pe bază de experiență, atât înainte de Dumă, în 1905, cât și în timpul Dumei, în 1906, că imensa, covârșitoarea majoritate a populației a devenit conștientă de incompatibilitatea intereselor ei cu menținerea clasei moșierilor, că ea tinde la desființarea acestei clase. Nu poate fi ceva mai superficial și mai fals decât afirmațiile publiciștilor cădeți că atacurile împotriva monarhiei au fost la noi manifestarea unui revoluționarism „intelectualist”. Dimpotrivă, condițiile obiective au fost de așa natură, încât lupta țăranilor împotriva proprietății funciare moșierești puneau în mod inevitabil problema existenței însăși a monarhiei noastre moșierești. Țarismul a fost nevoit să ducă o luptă pe viață și pe moarte, a fost nevoit să caute mijloace de apărare în afară de birocrație, complet sleită de puteri, și în afară de armată, slăbită în urma înfrîngerilor militare și din pricina descompunerii interne. Singurul lucru care-i mai rămăsese monarhiei țariste în această situație era organizarea elementelor huliganice ale populației și punerea la cale a unor pogromuri. Indignarea în numele unor înalte principii morale pe care o exprimă liberalii noștri atunci când vorbesc despre pogromuri în mod inevitabil produce asupra oricărui revoluționar impresia unui lucru cât se poate de lamentabil și de laș, mai ales când această condamnare a pogromurilor, în numele unor înalte principii morale, se îmbină cu admiterea întru totul a ideii unor tratative și înțelegeri cu pogromiștii. Monarhia nu putea să nu se apere împotriva revoluției, iar monarhia rusă, semiasiatcă și iobăgistă a Romanovilor nu putea să se apere decât cu mijloacele cele mai mîrșave, mai dezgustătoare, mai josnice și mai crude; iată de ce nu condamnarea în numele unor înalte principii morale, ci sprijinirea neprecupețită

și sub toate aspectele a revoluției, organizarea revoluției în vederea răsturnării acestei monarhii constituie, pentru orice socialist și pentru orice democrat, singura metodă demnă, singura metodă rațională de luptă împotriva pogromurilor.

Pogromistul Stolîpin s-a pregătit pentru funcția de ministru în singurul mod în care puteau să se pregătească guvernatorii țariști : schingiundu-i pe țărani, punînd la cale pogromuri, mascînd cu pricepere această „practică” asiatică printr-o spoială strălucitoare și prin frazeologie, prin poză și gesturi care imitau pe cele „europene”.

Iar liderii burgheziei noastre liberale, care condamnă pogromurile în numele unor înalte principii morale, au intrat în tratative cu pogromiștii, recunoscîndu-le nu numai dreptul la existență, ci și la hegemonie în organizarea noii Rusii și în guvernarea ei ! Uciderea lui Stolîpin a prilejuit o serie întregă de demascări și mărturisiri interesante referitoare la această chestiune. Iată, de pildă, scrisorile lui Witte și Gucikov cu privire la tratativele duse de cel dintîi cu „personalități ale vieții publice” (citește : cu liderii burgheziei monarhiste moderat-liberale) în vederea formării guvernului după 17 octombrie 1905. La aceste tratative cu Witte — care, pe cît se pare, au fost de lungă durată, deoarece Gucikov scrie despre „obositoare zile ale interminabilelor tratative” — au luat parte Șipov, Trubețkoi, Urusov, M. Stahovici, adică viitorii oameni politici și din partidul cadet, și din partidul „înnoirii pașnice”, și din partidul octombrist. N-au căzut de acord, după cum se vede, din pricina lui Durnovo, pe care „liberalii” nu-l acceptau ca ministru al afacerilor interne și pe care Witte îl susținea în mod ultimativ. Este demn de relevat că Urusov, o stea a cadeților în Duma I, „a susținut cu căldură candidatura lui Durnovo”. Cînd prințul Obolenski a propus candidatura lui Stolîpin, „unii au aprobat-o, alții au răspuns că nu-l cunosc”. „Îmi amintesc foarte bine — scrie Gucikov — că, contrar afirmației făcute de contele Witte în scrisoarea sa, *nimeni nu s-a declarat împotriva*”.

Acum presa cadetă, în dorința de a-și sublinia „democratismul” ei (nu-i glumă !), poate, mai ales în vederea

alegerilor la curia I din Petersburg, unde lupta s-a dat între un cadet și un octombrișt, încearcă să-l înțepe pe Gucikov în legătură cu tratativele de atunci. „De câte ori n-au fost d-nii octombriști, sub conducerea lui Gucikov — scrie ziarul „Revi“ cu data de 28 septembrie —, colegi ai tovarășilor de idei ai d-lui Durnovo ca să facă pe placul stăpînirii! De câte ori, cu privirile ațintite spre stăpînire, n-au întors ei spatele opiniei publice!“ Articolul de fond din „Russkie Vedomosti“ cu aceeași dată repetă pe diferite tonuri această imputare adresată de cadeți octombriștilor.

Dar dați-mi voie, d-lor cadeți: ce drept aveți *dv.* să aduceți imputări octombriștilor de vreme ce și oamenii *dv.* au luat parte la aceste tratative, susținîndu-l chiar pe Durnovo? Oare n-au fost *toți* cadeții, ca și Urusov, în noiembrie 1905 în situația unor oameni care, „cu privirile ațintite spre stăpînire, au întors spatele opiniei publice“? Cine se iubește se ciorovăiește: aici nu este vorba de o luptă de principii, ci de o concurență între niște partide deopotrivă de lipsite de principialitate — iată *ce trebuie* să spunem cu privire la imputările pe care cadeții le fac astăzi octombriștilor în legătură cu „tratativele“ de la sfîrșitul anului 1905. Altercațiile de acest gen nu servesc decît pentru a masca faptul, într-adevăr important și incontestabil din punct de vedere istoric, că din momentul în care revoluția noastră a căpătat un caracter cu adevărat popular, adică a devenit o revoluție democratică prin componența participanților ei activi, burghezia liberală de *toate* nuanțele, de la octombriști și pînă la cadeți, a avut „privirile ațintite spre stăpînire“ și a întors „spatele“ *democrației*. Perioada stolîpinistă a contra-revoluției ruse se caracterizează tocmai prin faptul că burghezia liberală a întors spatele democrației, că aceasta a făcut ca Stolîpin să *poată cere* sprijinul, simpatia și sfatul cînd unuia, cînd altuia dintre reprezentanții acestei burghezii. Dacă lucrurile nu s-ar fi prezentat astfel, Stolîpin n-ar fi putut realiza hegemonia Consiliului nobilimii unite asupra burghezii cu înclinații contrarevoluționare, cu concursul, simpatia, sprijinul activ sau pasiv al acestei burghezii.

Această latură a problemei merită o atenție deosebită, deoarece tocmai ea este scăpată din vedere — sau ignorată în mod intenționat — de presa noastră liberală și de organele politicii muncitorești liberale de felul lui „Delo Jizni”. Stolîpin nu este numai reprezentantul dictaturii moșierilor iobăgiști; dacă ne-am mărgini la o asemenea caracterizare, ar însemna că nu înțelegem absolut nimic din specificul și semnificația „perioadei stolîpiniste”. Stolîpin este ministrul unei epoci în care în întreaga burghezie liberală, inclusiv cea cadetă, a domnit o stare de spirit contrarevoluționară, în care iobăgiștii puteau să se sprijine și s-au sprijinit pe această stare de spirit, puteau să facă și au făcut conducătorilor acestei burghezii „o ofertă” (le-au oferit mâna și inima), puteau să vadă, chiar și în cei mai „de stînga” dintre acești conducători, „o opoziție a maiestății sale”, puteau să vorbească și au vorbit despre cotitura făcută de conducătorii ideologici ai liberalismului în direcția lor, în direcția reacțiunii, în direcția luptei împotriva democrației și în cea a ponegririi democrației. Stolîpin este ministrul unei epoci în care moșierii iobăgiști aplicau cu toată energia și în ritmul cel mai accelerat o politică burgheză față de rînduieșii agrare țărănești, abandonînd toate iluziile și speranțele romantice în legătură cu „patriarhalismul” mujicului, căutîndu-și aliați în rîndurile noilor elemente burgheze din Rusia, în general, și din Rusia rurală, în special. Stolîpin a încercat să toarne vin nou în burdufuri vechi, să transforme vechiul absolutism într-o monarhie burgheză, și falimentul politicii stolîpiniste este falimentul țarismului pe această ultimă cale, ultima care se poate concepe, pentru țarism. Monarhia moșierească a lui Alexandru al III-lea a încercat să se sprijine pe satul „patriarhal” și, în general, pe „patriarhalismul” vieții ruse; revoluția a pus capăt definitiv acestei politici. Monarhia moșierească a lui Nicolaie al II-lea, după revoluție, a încercat să se sprijine pe starea de spirit contrarevoluționară a burgheziei și pe politica agrară burgheză aplicată de aceiași moșieri; falimentul acestor încercări, faliment pe care în prezent nici chiar cadeții, nici chiar octombriștii nu-l pun la îndoială, este falimentul ultimei politici posibile pentru țarism.

În timpul lui Stolîpin, dictatura moșierului iobăgist n-a fost îndreptată împotriva întregului popor, inclusiv întreaga „stare a treia“, întreaga burghezie. Nu, această dictatură a fost exercitată în condiții mai bune pentru ea : burghezia octombristă îi era devotată cu trup și suflet ; moșierii și burghezia aveau o instituție reprezentativă, în care blocul lor își avea asigurată majoritatea, și se crease posibilitatea de a duce tratative și a cădea la învoială cu coroana ; d-nii Struve și ceilalți vehiști, cuprinși de isterie, împrășcau cu noroi revoluția și își făureau o ideologie care făcea să-i salte inima de bucurie lui Antonie de Volînia ; d-l Miliukov proclama opoziția cadetă „opoziție a maiestății sale“ (a maiestății sale epigonul iobăgiștilor). Și, totuși, cu toate aceste condiții mai avantajoase pentru d-nii Romanovi, cu toate aceste condiții — cele mai avantajoase care se pot concepe din punctul de vedere al raportului dintre forțele sociale ale Rusiei capitaliste din secolul al XX-lea — politica lui Stolîpin a dat faliment ; Stolîpin a fost ucis în momentul în care la ușă bate noul gropar — mai exact groparul care-și adună noi forțe — al absolutismului țarist.

*
* *
*

Atitudinea lui Stolîpin față de conducătorii burgheziei și viceversa este deosebit de pregnant caracterizată de perioada Dumei I. „Perioada mai-iulie 1906 — scrie „Reci“ — a fost o perioadă hotărâtoare pentru cariera lui Stolîpin“. Și ce a constituit centrul de greutate al acestei perioade ?

„Centrul de greutate al acestei perioade — declară organul oficial al partidului cadet — nu l-au constituit, firește, discursurile rostite în Dumă“.

Nu-i așa că este o mărturisire într-adevăr prețioasă ? Și ce luptă aprigă s-a dat atunci cu cadeții pentru a se stabili dacă „discursurile rostite în Dumă“ pot fi considerate „centrul de greutate“ al acestei perioade ! Cîte invective violente, cîte povețe doctrinare și pline de aro-

ganță n-au apărut atunci în presa cadetă la adresa social-democraților, care, în primăvara și în vara anului 1906, afirmau că centrul de greutate al acestei perioade nu-l constituie discursurile rostite în Dumă! Câte impuțări n-au adus atunci „Reci” și „Duma” întregii „societăți” ruse pentru că visează o „Convenție” și nu se entuziasmează îndeajuns în fața victoriilor reputate de cadeți pe arena „parlamentară” a primei Dume! De atunci au trecut cinci ani și trebuie să se facă o apreciere generală a perioadei primei Dume; cadeții declară, cu ușurința cu care și-ar schimba mânușile, că „centrul de greutate al acestei perioade nu l-au constituit, firește, discursurile rostite în Dumă”.

Evident că nu, domnilor! Dar atunci ce a constituit centrul de greutate?

„...În culise — citim în „Reci” — se dădea o luptă înverșunată între reprezentanții a două curente. Unul susținea că trebuie să se ajungă la o înțelegere cu reprezentanța populară, fără a da înapoi nici chiar în fața formării unui «guvern cadet». Celălalt cerea să se recurgă la măsuri energice, la dizolvarea Dumei de stat și la modificarea legii electorale. Acest program era prezentat de Consiliul nobilimii unite, care se sprijinea pe influențe puternice... Un timp Stolîpin a stat la îndoială. Sînt indicii că, prin intermediul lui Kri-Janovski, el i-a propus în două rînduri lui Muromțev să examineze posibilitatea formării unui guvern cadet, din care să facă parte și Stolîpin în calitate de ministru al afacerilor interne. În același timp însă, Stolîpin avea, fără îndoială, legături cu Consiliul nobilimii unite”.

Așa scriu istoria acești domni cultivați și învățați, conducătorii erudiți ai liberalilor! Rezultă că „centrul de greutate” nu-l constituiau discursurile, ci lupta dintre două curente din cadrul camarilei țariste ultrareacționare! Politica „asaltului” direct și imediat era promovată de Consiliul nobilimii unite, adică nu de anumite persoane, nu de Nicolaie Romanov, nu de un „curent” în „sferele înalte”, ci de o anumită clasă. Pe rivalii lor de la dreapta, cadeții îi văd limpede, cu luciditate. Dar ceea ce era la stînga cadeților a dispărut din cîmpul lor vizual. Istoria se făcea în „sferele înalte”, Consiliul nobilimii unite și cadeții; poporul de jos, se înțelege, nu lua parte la făurirea istoriei! Unei anumite clase (nobilimii)

i se opunea partidul „libertății poporului“, partid care se situa *deasupra* claselor, iar sferile înalte (adică tătucul-țar) șovăiau.

Și-ar putea oare cineva închipui o miopie de clasă mai interesată? o mai crasă denaturare a istoriei și uitare a adevărilor elementare ale științei istorice? o mai jalnică confuzie, amestecare a claselor, partidelor și personalităților?

Mai orb decât orice orb este cel care *nu vrea* să vadă democrația și forțele ei.

Centrul de greutate al perioadei Dumei I nu-l constituiau, *firește*, discursurile rostite în Dumă. Îl constituiau lupta de clasă din afara Dumei, lupta moșierilor iobăgiști și a monarhiei lor împotriva masei poporului, muncitorii și țăranii. Tocmai în această perioadă mișcarea revoluționară a maselor a început să ia din nou avânt: și grevele în general, și grevele politice, și tulburările țăărănești, și răzvrătirile militare au luat proporții amenințătoare în primăvara și în vara anului 1906. *Iată de ce*, domnilor istorici cadeți, șovăiau „sferile înalte“: lupta care se dădea între curente din cadrul bandei țariste urma să hotărască dacă lovitura de stat, ținându-se seama de forța de atunci a revoluției, poate fi săvârșită *imediat* sau trebuie să se mai *aștepte*, trebuie să mai ducă încă de nas burghezia.

Duma I i-a convins pe deplin pe moșieri (pe Romanov, pe Stolîpin & Co.) că nu poate exista pace între ei, de o parte, și masa țăărănească și muncitorii, de altă parte. Și această convingere a lor corespundea realității obiective. Rămînea de rezolvat o problemă de ordin secundar: cînd și în ce fel, dintr-o dată sau treptat, să fie modificată legea electorală? Burghezia șovăia, însă toată comportarea ei — chiar și cea a burgheziei cadete — arăta că ea se teme de o sută de ori mai mult de revoluție decât de reacțiune. Acesta a fost motivul pentru care moșierii au catadixit să-i invite pe conducătorii burgheziei (Muromțev, Heiden, Gucikov & Co.) la consfătuiri, pentru a vedea dacă n-ar putea forma *împreună* un guvern. Și *întreaga* burghezie, inclusiv cadeții, a consimțit să se sfătuiască cu țarul, cu pogromiștii, cu conducătorii sutelor

negre în privința mijloacelor de luptă împotriva revoluției, în timp ce, de la sfârșitul anului 1905, burghezia n-a trimis niciodată vreunul dintre partidele ei să se sfătuiască cu conducătorii revoluției în problema: *cum* să răstoarne absolutismul și monarhia.

Aceasta este principala învățătură care se poate trage din perioada „stolîpinistă“ a istoriei ruse. Țarismul invita burghezia la consfătuiri atîta timp cît revoluția mai părea a fi o forță, și a îndepărtat treptat, cu lovituri de cizmă soldățească, pe *toți* conducătorii burgheziei, întîi pe Muromțev și Miliukov, apoi pe Heiden și Lvov și, în sfârșit, pe Gucikov, cînd revoluția a încetat de a mai exercita o presiune de jos. Deosebirea dintre Miliukovi, Lvovi și Gucikovi este cu totul neînsemnată; nu este vorba decît de ordinea în care acești conducători ai burgheziei și-au oferit obrazii pentru a fi... „sărutați“ de Romanov — Purișkevici — Stolîpin și în care au primit aceste... „sărutări“.

Stolîpin a părăsit scena tocmai în momentul în care monarhia ultrareacționară a tras toate foloasele care se puteau trage din starea de spirit contrarevoluționară a întregii burghezii ruse. Astăzi această burghezie, respinsă, hulită, care, renegînd democrația, lupta maselor și revoluția, s-a terfelit singură, stă dezorientată și nedumerită în fața simptomelor care prevestesc apropierea unei noi revoluții. Stolîpin a dat o lecție bună poporului rus: i-a arătat că el trebuie să pășească spre libertate prin răsturnarea monarhiei țariste, sub conducerea proletariatului, sau să se înrobească Purișkevicilor, Markovilor, Tolmacevilor, sub conducerea ideologică și politică a Miliukovilor și Gucikovilor.

DESPRE NOUA FRAȚIUNE A ÎMPĂCIUITORIȘTILOR SAU A VIRTUOȘILOR

„Buletinul informativ“ al Comisiei tehnice din străinătate¹³⁸ (nr. 1 din 11 august 1911) și foaia volantă intitulată „Către toți membrii P.M.S.D.R.“ și semnată „Un grup de bolșevici partinici“, apărute amîndouă la Paris aproape în același timp, reprezintă două documente cu același conținut, îndreptate împotriva „bolșevismului oficial“ sau, cum se mai spune, împotriva „bolșevicilor leniniști“. Aceste documente, scrise pe un ton foarte vehement, sînt mai bogate în exclamații mînioase și în figuri retorice decît în conținut; totuși se cuvine să ne oprim asupra lor, deoarece ele ating probleme foarte importante ale partidului nostru. Și este cu atît mai firesc ca aprecierea acestei fracțiuni noi s-o fac eu, cu cît, în primul rînd, *acum exact un an și jumătate* am scris tot despre aceste probleme și am scris în numele *tuturor* bolșevicilor (vezi „Diskussionnîi Listok“ nr. 2*); în al doilea rînd, fiindcă sînt perfect conștient de răspunderea pe care o port pentru „bolșevismul oficial“. Cît despre expresia „leniniști“, ea nu este decît o încercare nereușită de a înțepa — o aluzie că n-ar fi vorba decît de partizanii unei *singure* persoane! — , deși, în realitate, toată lumea știe foarte bine că nu este nicidecum vorba de oamenii care împărtășesc părerile mele personale cu privire la un aspect sau altul al bolșevismului.

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 19, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 268—324. — *Nota red.*

Autorii foii volante, care semnează „bolșevici partinici“, își mai spun și „bolșevici nefracționiști“, făcînd rezerva că „aici“ (adică la Paris) se folosește pentru desemnarea lor denumirea „destul de nereușită“ de împăciuitoriști. În realitate însă, tocmai această denumire, încetățenită de mai bine de 15 luni, și nu numai la Paris, nu numai în străinătate, ci și în Rusia, este singura care redă just esența politică a noii fracțiuni, așa cum se va convinge cititorul din cele ce urmează.

Împăciuitorismul este o sumă de stări de spirit, tendințe și concepții *indisolubil* legate de însăși *esența* sarcinii istorice care stătea în fața P.M.S.D.R. în perioada de contrarevoluție 1908—1911. De aceea, în această perioadă, o serie întregă de social-democrați, pornind de la cele mai variate premise, „au căzut“ în împăciuitorism. Acest curent și-a găsit expresia cea mai consecventă în Troțki, poate singurul care a încercat să fundamenteze teoretic împăciuitorismul. Fundamentarea lui este următoarea: fracțiunile și fracționismul au reprezentat lupta dusă de intelectualitate „pentru exercitarea influenței asupra proletariatului care nu s-a maturizat încă“. Pe măsură ce proletariatul se maturizează, fracționismul dispare de la sine. La baza procesului de contopire a fracțiunilor nu stă o schimbare în relațiile dintre clase și nici evoluția ideilor fundamentale ale celor două fracțiuni principale: totul depinde de respectarea sau de nerespectarea înțelegerilor încheiate între *toate* fracțiunile „intelectualității“. Și Troțki propovăduiește cu consecvență și de multă vreme, înclinînd cînd spre bolșevici, cînd spre menșevici, o asemenea înțelegere (sau compromis) între *toate* fracțiunile de orice nuanță.

Punctul de vedere opus (vezi nr. 2 și 3 din „Diskussionnîi Listok“ *) constă în aceea că fracțiunile sînt generate de relațiile dintre clase în revoluția rusă. Bolșevicii și menșevicii nu au făcut decît să formuleze răspunsuri la problemele pe care realitatea obiectivă din anii 1905—1907 le impunea proletariatului. De aceea numai evoluția lăuntrică a *acestor* fracțiuni „puternice“ — pu-

* Vezi op. cit., pag. 274—275, 396—397. — Nota red.

ternice prin rădăcinile lor adânci, puternice prin faptul că ideile lor corespund unor anumite aspecte ale realității obiective —, numai evoluția lăuntrică a acestor fracțiuni poate asigura contopirea efectivă a fracțiunilor, adică crearea unui partid cu adevărat unic al socialismului proletar, marxist în Rusia. De aici rezultă concluzia practică : numai apropierea în muncă a acestor două fracțiuni puternice — și numai pe măsura curățirii lor de curentele nesocial-democrate, de lichidatorism și de otzovism — este o politică cu adevărat partinică, o politică într-adevăr de înfăptuire a unității pe o cale care nu este ușoară, nu este netedă, care e departe de a da rezultate imediate, dar care este reală, spre deosebire de noianul de promisiuni șarlatanești de contopire ușoară, lină, imediată a „tuturor“ fracțiunilor.

Aceste două concepții s-au conturat încă înainte de plenară, când în cursul unor convorbiri am formulat lozinca : „apropiere între cele două fracțiuni puternice și nu tînguiți pe tema dizolvării fracțiunilor“, fapt pe care „Golos Soțial-Demokrata“ l-a adus la cunoștința publicului imediat după plenară. Eu am expus aceste două concepții în mod direct, precis și sistematic în mai 1910, adică acum un an și jumătate, și anume în arena „întregului partid“, în „Discussionnîi Listok“ (nr. 2). Dacă „împăciuitorii“, cu care sîntem în polemică pe aceste teme încă din noiembrie 1909, nu au fost în stare pînă astăzi să dea *nici un* răspuns la acest articol și în general nu au încercat *niciodată* să analizeze cît de cît sistematic această problemă, să-și expună într-o formă cît de cît deschisă și completă propriile lor concepții, vina este numai a lor. Ei numesc scrisoarea lor fracționistă publicată în numele unui grup separat în foaia volantă „răspuns cu glas tare“ ; dar acest răspuns cu glas tare dat de niște oameni care mai bine de un an de zile *și-au pierdut glasul* nu este un răspuns la problemă în felul în care a fost ea de mult pusă, de mult discutată și de mult rezolvată în cadrul celor două curente principial diferite, ci este o confuzie iremediabilă, un amestec cît se poate de absurd a două răspunsuri ireconciliabile. Nu există teză pe care autorii foii volante s-o formuleze și pe care să

n-o infirme imediat. Nu există o teză enunțată de acești preinși bolșevici (în realitate troțkiști *inconsecvenți*) care să nu fie o repetare a greșelilor lui Troțki.

Într-adevăr, să analizăm ideile principale din această foaie volantă.

Cine sînt autorii ei? După spusele lor, sînt niște bolșevici care „nu împărtășesc concepțiile organizatorice ale bolșevismului oficial“. S-ar părea că este vorba de o „opозиție“ *numai* în probleme organizatorice, nu-i așa? Citiți însă fraza următoare: „...Tocmai problemele organizatorice, problemele de construcție și de refacere a partidului sînt puse pe primul plan astăzi, ca și acum un an și jumătate“. Această afirmație este într-un totu falsă și tocmai ea constituie greșeala principală a lui Troțki pe care am demasc-o acum un an și jumătate. La plenară, problema organizatorică *putea* să pară de primă importanță numai pentru că și în măsura în care *renunțarea tuturor* curentelor la lichidatorism *era luată* drept realitate ca urmare a faptului că atît golosiștii cît și vperediştii, ca „să consoleze“ partidul, „au semnat“ rezoluțiile îndreptate *împotriva* lichidatorismului și a otzovismului. Greșeala lui Troțki a constat tocmai în faptul că el a continuat să prezinte această *aparență* drept realitate și *după* ce, în februarie 1910, „Nașa Zarea“ a arborat definitiv steagul lichidatorismului, iar vperediştii, în faimoasa lor școală de la N, l-au arborat pe acela al apărării otzovismului. La plenară, luarea aparenței drept realitate *putea* fi un rezultat al autoînșelării. După plenară însă, începînd din primăvara anului 1910, Troțki, dînd dovadă de o totală lipsă de principii, i-a *înșelat* cu nerușinare pe muncitori, susținînd că piedicile care stau în calea unificării sînt mai ales (dacă nu exclusiv) de ordin organizatoric. Acum, în 1911, împăciuitoriștii de la Paris continuă această înșelare, căci a spune în momentul de față că pe primul plan stau problemele organizatorice înseamnă a-ți bate joc de adevăr. În realitate, pe primul plan acum nu stă problema organizatorică, ci problema întregului program, a întregii tactici, a întregului caracter al partidului, mai bine zis al celor *două* partide: partidul muncitoresc *social-democrat* și partidul muncitoresc *stolîpinist* al d-lor

Potresovi, Smirnovi, Larini, Levițki & Co. Împăciuito-riștii de la Paris fac impresia unor oameni care după plenară au dormit timp de un an și jumătate, perioadă în care și la noi, și la menșevicii partinici s-a produs o deplasare a întregii lupte împotriva lichidatorilor de la problemele organizatorice la problema existenței unui partid muncitoresc social-democrat și nu a unui partid muncitoresc liberal. A discuta acum, de pildă, cu domnii de la „Nașa Zarea“ probleme organizatorice, a discuta cu ei despre relațiile care trebuie să existe între organizația legală și cea ilegală ar însemna a juca o comedie, întrucât acești domni pot foarte bine să recunoască o astfel de organizație „ilegală“ cum este „Golos“, această slugă a lichidatorilor! S-a spus de mult că și cadetii noștri recunosc o astfel de organizație ilegală, care să slujească liberalismului monarhic, și activează în cadrul ei. Împăciuitoriștii își zic bolșevici, pentru ca după un an și jumătate să repete greșelile lui Troțki care au fost demascate de bolșevici (și demascate cu mențiunea specială că acest lucru se face în numele întregului bolșevism!). Nu înseamnă oare aceasta a abuza de denumirile de partid statornicite? Oare, după toate acestea, nu sîntem noi obligați să declarăm în auzul tuturor că împăciuitoriștii nu sînt cîtuși de puțin bolșevici, că ei nu au nimic comun cu bolșevismul, că nu sînt decît niște troțkiști inconsecvenți?

Citiți ceva mai departe: „Putem să nu fim de acord cu felul în care problema luptei împotriva lichidatorismului a fost înțeleasă de bolșevismul oficial și de majoritatea redacției O.C. ...“. Se poate oare susține în mod serios că „problema luptei împotriva lichidatorismului“ este o problemă organizatorică? Împăciuitoriștii singuri declară că sînt în divergență cu bolșevicii *nu numai* în problemele organizatorice! Dar în care probleme anume? Nu ne spun. „Răspunsul“ dat cu „glas tare“ continuă să fie răspunsul unor oameni care și-au pierdut glasul... sau al unora care sînt nepăsători?... În decurs de un an și jumătate, ei nu s-au întrunit *nici măcar o dată* pentru a corecta „bolșevismul oficial“ sau pentru a arăta cum înțeleg ei sarcina luptei împotriva lichidatorismului! Or,

bolșevismul oficial duce această luptă exact de trei ani, începînd din august 1908. Punînd față în față aceste date cunoscute de toată lumea, fără să vrem căutăm explicația acestei curioase „pierderi a glasului“ de către împăciuitoști, și aceste căutări ne invocă, fără să vrem, amintirea lui Troțki și Ionov, care afirmau că și ei sînt împotriva lichidatorilor, dar că ei înțeleg în *altfel* sarcina luptei împotriva acestora. Dar e ridicol, tovarăși, să declarați acum, la trei ani după începerea luptei, că înțelegeți în alt fel această luptă. *Un asemenea* fel de a înțelege în mod diferit seamănă ca două picături de apă cu o neînțelegere totală!

Să mergem mai departe. Fondul actualei crize din partid se rezumă, fără îndoială, la următoarea problemă: completa separare a partidului nostru, P.M.S.D.R., de lichidatori (inclusiv golosiști) sau continuarea politicii de înțelegere cu ei? Nu cred că se poate găsi fie și numai un singur social-democrat cît de cît familiarizat cu această chestiune care să nege că această problemă constituie *fondul* întregii situații actuale din partid. Și cum răspund împăciuitoștii la această problemă?

„Ni se spune — scriu ei în foaia lor volantă — că prin aceasta (prin sprijinirea consfăturii) încalcăm formele de partid și provocăm o sciziune. Noi nu credem acest lucru (sic!). Dar, chiar dacă ar fi așa, tot n-am avea de ce să ne temem“. (În continuare se vorbește de torpilarea plenei de către Biroul din străinătate al C.C., se arată că „C.C. a devenit obiectul unui joc riscant“, că „formele de partid au început să capete un conținut fracționist“ etc.)

Acest răspuns poate fi numit, pe drept cuvînt, un model „clasic“ de neputință ideologică și politică! Gîndiți-vă: noua fracțiune este acuzată de acțiune scizionistă. Și această nouă fracțiune, pretinzînd că arată partidului calea cea dreaptă, declară în presă și în public: „Noi nu credem acest lucru“ (adică nu credeți că sciziunea există și va continua să existe?) „dar“... dar „tot n-am avea de ce să ne temem“.

Am putea garanta că în istoria partidelor politice nu s-a mai pomenit un *asemenea* exemplu de confuzie. Dacă

„nu credeți“ că sciziunea există și va continua să existe, atunci explicați-ne acest lucru! Explicați-ne *de ce* este cu putință să lucrăm cu lichidatorii! Spuneți deschis că se *poate* — și deci trebuie — să lucrăm cu ei.

Împăciuitoriștii noștri nu numai că nu spun acest lucru, dar spun exact contrarul. În articolul redacțional din nr. 1 al „Buletinului“ (în notă se menționează că împotriva acestui articol s-a pronunțat un bolșevic, adept al platformei bolșevice = al rezoluției grupului II de la Paris), citim :

„...Este un fapt că în Rusia nu se poate duce munca în comun cu lichidatorii“, iar ceva mai înainte s-a recunoscut că între golosiști și lichidatori „e tot mai greu să trazezi chiar și cea mai fină linie de demarcație“.

Să înțelegă cine poate! Pe de o parte, o declarație cât se poate de oficială în numele Comisiei tehnice (în care împăciuitoriștii împreună cu polonezii, care acum îi sprijină, dețin majoritatea împotriva noastră, a bolșevicilor) că *munca în comun este imposibilă*. În bună limbă rusă aceasta înseamnă tocmai a proclama o sciziune. Alt sens cuvântul sciziune nu are. Pe de altă parte, în același „Buletin“ nr. 1 se anunță că Comisia tehnică a fost creată „nu în vederea sciziunii, ci în scopul de a o preîntâmpina“, și aceiași împăciuitoriști scriu că ei „nu cred acest lucru“ (că sciziunea există și va continua să existe).

Își poate oare cineva imagina o confuzie mai mare?

Dacă *nu se poate duce* munca în comun, acest lucru este explicabil pentru social-democrați, și el poate fi justificat în ochii lor *fie* prin faptul că s-a produs o încălcare flagrantă a hotărârilor partidului și a obligațiilor față de partid din partea unui anumit grup de persoane (și atunci sciziunea cu *acest* grup devine inevitabilă), *fie* prin existența unei profunde divergențe principiale, care face ca *întreaga* muncă a curentului respectiv să se *îndepărteze* de social-democratism (și atunci sciziunea cu întregul curent devine inevitabilă). La noi, după cum se știe, există amândouă aceste cazuri: cu *curentul* lichidatorist plenara din 1910 a declarat că este imposibilă orice conlucrare, iar cu *grupul* golosist, care

și-a încălcat toate obligațiile și a trecut definitiv de partea lichidatorilor, sciziunea se produce în momentul de față.

Cine declară în mod deliberat că „nu se poate duce munca în comun“, cine a chibzuit cât de cât asupra acestei declarații și a înțeles bazele ei principiale își îndreaptă în mod necesar întreaga atenție și depune toate eforturile pentru a explica aceste baze masei largi și a o izbăvi pe cât posibil mai repede și mai deplin de încercările infructuoase și dăunătoare de a întreține *orice fel* de legături cu aceia cu care *nu se poate* duce munca. Dar cine face această declarație și în același timp adaugă : „noi nu credem“ să se producă vreo sciziune „și n-am avea de ce să ne temem“, prin limbajul său confuz și timid dă dovadă că *se teme de sine însuși*, că îi e teamă de pasul pe care l-a făcut, îi e teamă de situația care s-a creat ! Tocmai o asemenea impresie face foaia volantă a împăciuitoriștilor, care caută să se disculpe de ceva, vor să apară în ochii cuiva ca oameni „de treabă“, fac cu ochiul cuiva... Vom vedea imediat ce semnificație au ocheadele pe care le aruncă ei ziarelor „Vpered“ și „Pravda“. Mai întâi trebuie să terminăm cu problema : cum înțeleg împăciuitoriștii „bilanțul perioadei care s-a scurs de la plenară“, bilanț pe care l-a făcut consfătuirea membrilor C.C. ?

Trebuie, într-adevăr, să *înțelegem* acest bilanț, să înțelegem de ce a devenit el inevitabil ; altfel participarea noastră la evenimente va fi spontană, neputincioasă, întâmplătoare. Să vedem deci cum *înțeleg* acest lucru împăciuitoriștii. Cum răspund ei la întrebarea : de ce din acțiunile plenarei, din hotărârile ei, în general unificatoare, a decurs sciziunea între B.S.C.C. (= lichidatori) și antilichidatori ? Troțkiștii noștri inconsecvenți au copiat pur și simplu răspunsul la această întrebare de la Troțki și Ionov, așa că mă văd nevoit să repet ceea ce am spus în mai anul trecut * împotriva acestor împăciuitoriști consecvenți.

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 19, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 268—324. — Nota red.

Iată răspunsul împăciuitoriștilor : de vină este fracționismul, fracționismul menșevicilor, al vperediştilor, al „Pravdei“ — enumerăm grupurile fracționiste în ordinea în care le găsim înşirate în foaia volantă — şi, în sfârşit, al „reprezentanţilor oficiali ai bolşevismului“, care „au depăşit, poate, în tendinţele lor fracționiste toate aceste grupuri“. Autorii foii volante declară categoric şi răspicat că *nefracţionişti* sînt numai ei, împăciuitoriştii de la Paris. Toţi sînt plini de păcate, numai noi sîntem virtuoşi. Împăciuitoriştii nu arată de fel cauzele ideologice care au generat fenomenul analizat. Ei nu indică nici un fel de particularităţi organizatorice sau de altă natură ale grupurilor care ar fi putut genera aceste fenomene. Ei nu oferă nici o *explicaţie*, absolut nici una, în afară de raţionamentul : fracţionismul = viciu, nefracţionismul = virtute. Deosebirea dintre împăciuitoriştii de la Paris şi Troţki constă numai în faptul că primii consideră că Troţki este fracţionist, iar ei nu sînt, în timp ce Troţki spune invers.

Trebuie să mărturisesc că acest mod de a pune problema — cînd drept *singură* explicaţie a fenomenelor politice se invocă faptul că unii sînt vicioşi, iar alţii virtuoşi — îmi aminteşte întotdeauna de acele fizionomii ostentativ oneste care te fac să gîndeşti fără să vrei : „ăsta cu siguranţă este un trişor“.

Reflectaţi puţin asupra acestui raţionament : împăciuitoriştii noştri nu sînt fracţionişti, ei sînt oameni virtuoşi. Noi, bolşevicii, am întrecut toate grupurile prin tendinţele noastre fracționiste, deci noi sîntem cei mai vicioşi. *De aceea* a şi sprijinit fracţiunea virtuoaşă pe cea mai vicioasă dintre fracţiuni, pe cea bolşevică, în lupta ei împotriva B.S.C.C. !! Aici, tovarăşi, nu prea aţi adus-o bine din condei ! Cu fiecare declaraţie pe care o faceţi vă încurcaţi tot mai mult.

Vă puneţi într-o lumină ridicolă cînd îi aruncaţi lui Troţki — şi el v-o aruncă înapoi ca pe o minge — acuzaţia de fracţionism. Nu vreţi să vă daţi osteneala să *reflectaţi* asupra înţelesului cuvîntului fracţiune ? Încercaţi să daţi o definiţie şi vă prezicem că vă veţi încurca şi mai mult, deoarece voi înşivă formaţi o fracţiune, o

fracțiune care șovăie, care este lipsită de principii și care nu a înțeles ce s-a petrecut la plenară și după plenară.

Fracțiunea este o organizație în cadrul partidului, unită nu prin locul de muncă, nu prin limbaj sau alte condiții obiective, ci printr-o platformă proprie, prin puncte de vedere proprii în problemele de partid. Autorii foii volante constituie o fracțiune, căci foaia volantă reprezintă platforma lor (o platformă foarte proastă; dar există fracțiuni cu platforme greșite). Ei constituie o fracțiune, deoarece, ca orice organizație, sînt uniți printr-o disciplină internă: grupul lor numește, pe bază de majoritate de voturi, un reprezentant în Comisia tehnică și în Comisia de organizare și tot el publică o foaie volantă-platformă etc. Acestea sînt faptele obiective care condamnă întreaga *fățarnicie* a vociferărilor împotriva fracționismului. Atît Troțki cît și „troțkiștii inconsecvenți” ne asigură că la ei nu există fracțiuni, *deoarece...* „singurul” țel al unirii lor (în fracțiune) este desființarea fracțiunilor, propaganda în favoarea contopirii etc., dar toate aceste asigurări nu sînt decît laudă de sine și un laș joc de-a v-ați ascunselea, pentru simplul motiv că *faptul* existenței fracțiunii este independent de *țelul* fracțiunii, oricare ar fi el (fie și arhivirtuos). Orice fracțiune este convinsă că platforma și politica ei reprezintă *cea mai bună* cale spre desființarea fracțiunilor, deoarece nimeni nu consideră că existența fracțiunilor constituie un ideal. Deosebirea constă numai în faptul că fracțiunile care au o platformă limpede, consecventă, bine definită își apără *fățîș* platforma lor, în timp ce fracțiunile lipsite de principii *se ascund* îndărătul vociferărilor ieftine pe tema virtuților lor, a neapartenenței lor la nici o fracțiune.

Prin ce se explică existența fracțiunilor în P.M.S.D.R. ? Prin faptul că ele sînt o continuare a sciziunii din anii 1903—1905. Ele sînt rezultatul slăbiciunii organizațiilor locale, care *nu sînt în stare* să împiedice transformarea grupurilor de publiciști, care exprimă noile curente și curențele, în „fracțiuni” noi, adică în organizații care pun disciplina lor internă pe primul plan. În ce constă

chezășia desființării fracțiunilor? Ea constă *numai* în lichidarea completă a sciziunii care s-a menținut din timpul revoluției (iar la acest rezultat se poate ajunge *numai* prin curățirea de lichidatorism și otzovism a celor două fracțiuni principale), în crearea unei organizații proletare destul de puternice pentru a determina minoritatea să se supună majorității. Atîta timp cît nu există o asemenea organizație, *numai* o înțelegere între toate fracțiunile *ar putea* accelera procesul de dispariție a lor. De aici reiese limpede care a fost meritul plenarei din punct de vedere ideologic, ca și *greșeala ei împăciuitoare*: meritul constă în respingerea ideilor lichidatorismului și otzovismului; greșeala constă în înțelegerea fără discernămint — fără să se țină seama dacă acțiunile lor sînt în concordanță cu promisiunile făcute („rezoluția au semnat-o”) — cu oameni și grupări. În pofida tuturor obstacolelor și greutăților, apropierea ideologică pe baza luptei împotriva lichidatorismului și a otzovismului face progrese. Greșeala împăciuitoare a plenarei* a dus în mod absolut inevitabil la falimentul hotărîrilor ei împăciuitoare, adică la falimentul *alianței* cu golosiștii. Rup-tura dintre bolșevici și Biroul din străinătate al Comitetului Central (urmată de ruptura dintre consfătuirea membrilor C.C. și acest birou din străinătate) a constituit o *îndreptare* a greșelii împăciuitoare a plenarei: apropierea între fracțiunile care *luptă* împotriva lichidatorismului și otzovismului se va produce acum *independent* de formele stabilite de plenară, întrucît aceste forme nu corespundeau conținutului. Împăciuitoarismul în ansamblu, ca și împăciuitoarismul plenarei, a dat faliment, deoarece conținutul muncii lor îi *separa* pe lichidatori de social-democrați, și nici un fel de forme, nici un fel de diplomație sau de manevră a împăciuitoariștilor *nu puteau* împiedica acest proces de separare.

Din acest și numai din acest punct de vedere, pe care l-am dezvoltat în mai 1910, *tot* ce s-a petrecut după plenară devine de înțeles, întrucît totul decurge inevitabil nu din faptul că unii sînt „vicioși”, iar alții „virtuoși”,

* Cf. „Diskussionnii Listok” nr. 2. (Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 19, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 268—324. — Nota red.)

ci din mersul obiectiv al evenimentelor, care izolează *curentul* lichidatorist și mătură grupurile și grupulețele intermediare.

Pentru a estompa acest fapt politic incontestabil — *falimentul* total al împăciuatorismului — împăciuatoriștii merg pînă la directa denaturare a faptelor. Ascultați : „Politica fracționistă a bolșevicilor-leniniști a adus un prejudiciu cu atît mai mare, cu cît ei dețineau majoritatea în principalele instituții de partid, ceea ce a făcut ca politica lor fracționistă să ofere celorlalte curente o justificare pentru propriul lor separatism organizatoric și să le înarmeze împotriva instituțiilor oficiale de partid“.

Această tiradă nu este altceva decît o „justificare“ lașă și tardivă... a lichidatorismului, dat fiind că tocmai reprezentanții acestui curent au invocat întotdeauna „fracționismul“ bolșevicilor. Această justificare este tardivă, deoarece *datoria* fiecărui om cu adevărat partinic (spre deosebire de cei care se servesc de lozinca partinității doar ca de un mijloc de a-și face reclamă) era de a lua atitudine *atunci cînd* a apărut acest „fracționism“, iar nu după un an și jumătate ! Împăciuatoriștii — apărătorii lichidatorismului — *nu au putut* lua și nu au luat atitudine mai înainte, deoarece *nu dispuneau de fapte*. Ei profită de „vremurile tulburi“ de astăzi pentru a promova frazeologia lipsită de conținut a lichidatorilor. Faptele arată însă clar și fără echivoc : imediat după plenară, în februarie 1910, d-l Potresov a arborat steagul lichidatorismului. Imediat după aceea, în februarie sau martie, au trădat partidul d-nii Mihail, Roman, Iuri. Tot atunci au început și golosiștii agitația lor în favoarea lui „Golos“ (în legătură cu aceasta vezi „Dnevnik“ al lui Plehanov apărut *a doua zi* după plenară) și au reluat publicarea ziarului „Golos“. Îndată după aceea au purces și vperedištii la înjghebarea „școlii“ lor. Dimpotrivă, *primul pas* fracționist al bolșevicilor a fost fundarea ziarului „Raboceaia Gazeta“ în *septembrie* 1910, după ce s-a produs ruptura dintre Troțki și reprezentanții C.C.

De ce au avut nevoie împăciuatoriștii să recurgă la această denaturare a unor fapte notorii ? Pentru a intra în grațiile lichidatorilor, pentru a se lînguși pe lîngă ei.

Pe de o parte, „nu se poate duce munca în comun cu lichidatorii“. Pe de altă parte, atitudinea lor este „justificată“ de fracționismul bolșevicilor!! Să spună orice social-democrat care nu s-a contaminat de diplomația celor din străinătate : ce încredere politică se poate acorda unor oameni care se încurcă în astfel de contradicții ? Ei au meritat sărutările pe care le-au primit în public din partea lui „Golos“, și nimic mai mult.

Împăciuitoriștii numesc „fracționism“ *intransigența* polemicii noastre (pentru care ei ne-au adresat mii de muștrări verbale la adunările generale de la Paris) și intransigența cu care îi *demascăm* pe lichidatori (ei au fost *împotriva* demascării lui Mihail, Iuri și Roman). Tot timpul împăciuitoriștii i-au apărat și i-au camuflat pe lichidatori, *fără să aibă însă curajul* să le ia nici o singură dată în mod deschis apărarea în „Diskussionnîi Listok“ sau în vreun apel publicat în presă. Iar acum, prin neputința lor, prin lașitatea lor, ei pun bețe în roate partidului, care a început să se delimiteze cu hotărâre de lichidatori. Lichidatorii spun : nu există lichidatorism, el a fost „exagerat“ de bolșevici (vezi rezoluția lichidatorilor din Caucaz¹³⁹ și cuvântările lui Troțki). Împăciuitoriștii spun : nu se poate duce munca în comun cu lichidatorii, *dar... dar* atitudinea lor este „justificată“ de fracționismul bolșevicilor. Nu este oare limpede că adevăratul sens al acestei contradicții ridicole între niște aprecieri subiective este unul singur și numai unul singur : apărarea lașă a lichidatorismului, tendința de a le pune bolșevicilor piedică de după colț și de a sprijini pe lichidatori ?

Dar aceasta este departe de a fi totul. Denaturarea cea mai flagrantă și mai răuvoitoare a faptelor este afirmația că noi am fi avut „majoritatea“ „*în principalele instituții de partid*“. Această minciună flagrantă are un singur scop : de a camufla falimentul *politic* al împăciuitoarismului. Căci în realitate, după plenară, bolșevicii *nu au avut majoritatea în nici una* din „principalele instituții de partid“, tocmai împăciuitoriștii fiind cei care dețineau majoritatea. Să încerce cineva să conteste următoarele fapte. După plenară au existat doar trei „*instituții principale de partid*“ : 1) biroul din Rusia al C.C., format în cea mai

mare parte din *împăciuitoriști* * ; 2) B.S.C.C., în care din ianuarie pînă în noiembrie 1910 bolșevicii au fost reprezentați de un *împăciuitorist* ; dat fiind că *oficial* atît bun-distul cît și letonul se sîtuau pe poziții *împăciuito-*riste, timp de 11 luni după plenară majoritatea a fost *împăciui-*toristă ; 3) redacția O.C., în care doi „bolșevici fracțio- niști“ aveau împotriva lor doi golosiști, astfel că fără po-lonez *nu se putea* obține majoritatea.

De ce au avut nevoie *împăciuitoriștii* să recurgă la o minciună flagrantă ? Tocmai pentru a-și ascunde capul în nisip, pentru a camufla falimentul *politic* al *împăciuito-*rismului. *Împăciuitorismul* a avut o situație dominantă la plenară, iar după plenară a deținut *majoritatea* în toate centrele practice principale ale partidului și într-un răs-timp de un an și jumătate a ajuns la un *faliment total* : nu „a împăcat“ pe nimeni, nu a creat nicăieri nimic, a oscilat neputincios dintr-o parte într-alta, binemeritînd prin aceasta săruturile golosiștilor.

Un faliment cu adevărat total au suferit *împăciuitoriștii în Rusia* ; și este cu atît mai important să subliniem acest lucru, cu cît referirile demagogice ale *împăciuitoriștilor* de la Paris la situația din Rusia devin tot mai stăruitoare. Spre deosebire de cei din străinătate, cei din Rusia sînt *împăciuitoriști*, acesta este laitmotivul *împăciuitoriștilor*. Comparați aceste *vorbe* cu *faptele* și veți înțelege că afir-mațiile *împăciuitoriștilor* reprezintă cea mai deșartă și mai ieftină demagogie. Faptele arată că, *timp de peste un an* după plenară, Biroul din Rusia al C.C. a fost alcătuit *numai* din *împăciuitoriști*, că numai ei au prezentat ra-poarte oficiale cu privire la plenară și s-au consfătuît oficial cu legalistii, numai ei au numit agenți și i-au trimis în diferite instituții, numai ei au dispus de toți banii pe care B.S.C.C. li-i trimitea fără nici o obiecție, numai ei au dus tratative cu publiciștii „din Rusia“ care vedeau perspective de confuzie (adică de *împăciuitorism*) etc.

Și care este rezultatul ?

* Desigur, există *împăciuitoriști* și *împăciuitoriști*. Și nicidecum nu toți foștii membri ai Biroului din Rusia pot (și vor) să-și asume răspunderea pentru toate prostiile făcute de *împăciuitoriștii* de la Paris, care nu sînt decît niște acoliți ai lui Troțki.

Rezultatul este nul. Nici un manifest, nici o acțiune, nici un organ, nici o „împăciuire“. Iar bolșevicii „fracționiști“ (ca să nu spunem aici lucruri despre care numai d-l Martov vorbește deschis, dînd în felul acesta un ajutor ohranei) au „Raboceaia Gazeta“ din străinătate, care după două numere a și prins puteri. Împăciuatorismul = zero, vorbe, deziderate goale (și piedici puse bolșevismului pe baza acestor deziderate de „împăciuire“); tocmai în Rusia bolșevismul „oficial“ a dovedit, prin fapte, precumpănirea sa totală.

Ce înseamnă aceasta, o întîmplare? Un rezultat al arestărilor? Dar de arestări au putut „fi cruțați“ lichidatorii, care *nu desfășurau o muncă în partid*, în timp ce pe bolșevici și pe împăciuitoariști i-au decimat deopotrivă.

Nu, aceasta nu este o întîmplare, nici o consecință a reușitei sau a succesului unor *persoane*. Acesta este rezultatul falimentului unui *curent* politic fals în punctele sale de plecare. Falsă la împăciuatorism este *baza* sa: tendința de a clădi unitatea partidului proletariatului pe alianța dintre *toate* fracțiunile, inclusiv cele neproletare, antisocial-democrate; falsă este proiectomania lui „unificatoare“ lipsită de principialitate și sortită eșecului; falsă este frazeologia împotriva „fracțiunilor“ (în timp ce *în realitate* ei formează o nouă fracțiune), frazeologie care nu este în stare să dizolve fracțiunile antipartinice, dar care slăbește fracțiunea bolșevicilor, care a condus 9/10 din lupta împotriva lichidatorismului și a otzovismului.

Exemple de proiectomanie „unificatoare“ lipsită de principialitate Troțki ne oferă din belșug. Aduceți-vă aminte (citez unul dintre exemplele cele mai recente) cum lauda el ziarul „Raboceaia Jizn“¹⁴⁰ de la Paris, a cărui conducere se afla în egală măsură în mîinile împăciuitoariștilor și golosiștilor de la Paris. E admirabil! scria Troțki despre acest ziar; nu e „nici bolșevic, nici menșevic, ci social-democrat revoluționar“. Acest jalnic erou al frazeologiei nu a observat un amănunt: revoluționar este numai acel social-democrat care a înțeles *prejudiciul* pe care îl aduce pseudosocial-democratismul antirevoluționar în țara respectivă, în momentul respectiv, adică prejudiciul pricinuit de lichidatorism și de otzovism în Rusia ani-

lor 1908—1911 ; revoluționar este numai social-democratul care știe să lupte împotriva curentelor nesocial-democrate de acest fel. Prin faptul că a îmbrățișat ziarul „Raboceaia Jizn“, care nu a dus nici un fel de luptă împotriva social-democraților nerevoluționari din Rusia, Troțki nu a făcut decât să demaște planul lichidatorilor, pe care el îi slujește cu credință și adevăr : egalitate în O.C. înseamnă încetarea luptei împotriva lichidatorilor ; lichidatorii au, în realitate, deplina libertate să lupte împotriva partidului, iar partidul să fie legat de mâini și picioare prin „egalitatea“ între golosiști și partiiți în O.C. (și în C.C.). În acest caz victoria lichidatorilor ar fi pe deplin asigurată, și numai niște slugi ale lichidatorilor puteau pune în aplicare sau susține un astfel de plan.

Exemple de proiectomanie „unificatoare“ lipsită de principialitate, care promite pacea și fericirea fără o luptă îndelungată, perseverentă și înverșunată împotriva lichidatorilor ne-au oferit, în cursul plenei, Ionov, Innokentiev și alți împăciuitoriști. Un exemplu asemănător ne-a fost prezentat de foaia volantă a împăciuitoriștilor noștri, care caută să justifice existența lichidatorismului prin „fracționismul“ bolșevismului. Încă un exemplu : afirmațiile lor că bolșevicii „se izolează de alte curente («Vpered», «Pravda») care se situează pe pozițiile unui partid social-democrat ilegal“.

Sublinierea acestei remarcabile tirade ne aparține. În ea s-a oglindit, așa cum se oglindește soarele într-o picătură de apă, întreaga lipsă de principialitate a împăciuitorismului, baza neputinței lui politice.

În primul rînd, reprezintă oare „Pravda“ și „Vpered“ curente social-democrate ? Nu, întrucît „Vpered“ reprezintă un curent nesocial-democrat (otzovism și machism), iar „Pravda“ reprezintă un mic grup care nu a dat un răspuns de sine stătător și cuprinzător nici uneia dintre problemele principale importante ale revoluției și contrarevoluției. Iar curent poate fi numit numai o sumă de idei politice care au căpătat un caracter bine definit în toate problemele principale, atît ale revoluției (deoarece prea puțin ne-am depărtat de ea și din toate punctele de vedere depindem de ea) cît și ale contrarevoluției, și care,

În plus, prin răspîndirea lor în păturile largi ale clasei muncitoare, și-au dovedit dreptul la existență în calitate de curent. Atît menșevismul cît și bolșevismul sînt curente social-democrate — lucru dovedit de experiența revoluției, de istoria celor 8 ani ai mișcării muncitorești. Grupulețe care nu reprezentau nici un *curent* au fost în acest răstimp o sumedenie, așa cum și înainte numărul lor a fost mare. A confunda un curent cu niște grupulețe înseamnă a te condamna la *intrigărie* în politica de partid. Căci apariția unor grupulețe lipsite de principii, existența lor efemeră, eforturile lor de „a-și spune cuvîntul“, „relațiile“ dintre ele ca state suverane, aceasta constituie baza *intrigăriei* din străinătate, de care nu scăpăm și nu putem scăpa decît prin respectarea unei principialități riguroase, ferme, verificate de experiența îndelungatei istorii a mișcării muncitorești.

În al doilea rînd — și aici se observă imediat cum în practică lipsa de principialitate a împăciuatoriștilor se transformă în *intrigărie* — foaia celor de la Paris afirmă de-a dreptul un neadevăr vădit atunci cînd declară: „otzovismul nu mai găsește partizani și apărători fășiși în rîndurile partidului nostru“. După cum știe toată lumea, acesta este un neadevăr. Pe bază de documente, „Vpered“ nr. 3 (*mai 1911*), în care se spune *deschis* că otzovismul este „*un curent absolut legitim* în partidul nostru“ (pag. 78), răstoarnă acest neadevăr. Se vor încumeta oare preaînțelepții noștri împăciuatoriști să afirme că această declarație *nu reprezintă o apărare* a otzovismului?

Atunci cînd oamenii nu pot găsi o justificare principială a apropierei lor de un grupuleț sau altul, nu le rămîne altceva de făcut decît să practice o politică de minciuni mărunte, de lingușeli meschine, de schime și ocheade, adică tocmai ceea ce în ansamblu constituie noțiunea de *intrigărie*. „Vpered“ îi laudă pe împăciuatoriști, împăciuatoriștii îl laudă pe „Vpered“ și, prin înșelăciune, caută să liniștească partidul în privința otzovismului. Și se ajunge la tocmeli și răstocmeli, pentru locuri și locșoare, cu *apărătorii* otzovismului, cu cei ce *încalcă t o a t e* hotărîrile plenarei. Ajutor pe ascuns dat lichidatorilor, ajutor pe ascuns

dat otzoviștilor — asta-i soarta împăciuatorismului, în asta constă intrigăria lui jalnică și neputincioasă.

În al treilea rînd. „În Rusia nu se poate duce o muncă în comun cu lichidatorii“. Acest adevăr au fost nevoiți să-l recunoască și împăciuatoriștii. Se pune întrebarea: grupulețele „*Vpered*“ și „*Pravda*“ recunosc și ele acest adevăr? Nu numai că nu-l recunosc, dar declară tocmai *contrarul*, cer tocmai „o muncă în comun“ cu lichidatorii, *trec de-a dreptul la efectuarea acestei munci* (vezi, bunăoară, darea de seamă a celei de-a doua școli, organizată de „*Vpered*“). Se pune întrebarea: în proclamarea unei politici de apropiere de niște grupuri care dau răspunsuri *de-a dreptul contrare* la problemele *fundamentale* — căci problema lichidatorismului a fost recunoscută de rezoluția limpede și adoptată în unanimitate a plenarei ca fiind una dintre problemele fundamentale — există măcar umbră de principialitate și *de cinste!* E limpede că nu există, e limpede că ne aflăm în fața unei prăpăstii ideologice, și, independent de bunele intenții ale lui Ivan Ivanîci și ale lui Ivan Nichiforovici, încercările de a arunca peste această prăpastie un pod de vorbe, un pod diplomatic, îi condamnă inevitabil la intrigărie.

Și atîta timp cît nu ni se va arăta și nu ni se va demonstra, pe baza unor date temeinice și a analizei principalelor probleme, că „*Vpered*“ și „*Pravda*“ reprezintă *curente social-democrate* (or, în decurs de un an și jumătate, cît a trecut de la plenară, nimeni n-a încercat să demonstreze acest lucru, care nici nu poate fi demonstrat), nu vom înceta să explicăm muncitorilor tot prejudiciul pe care-l aduc manevrele lipsite de principialitate, manevrele de intriganți la care se rezumă apropierea de „*Vpered*“ și de „*Pravda*“ propovăduită de împăciuatoriști. *Izolarea* de aceste grupulețe *nesocial-democrate* și lipsite de principii care sprijină pe lichidatori este *prima datorie* a social-democraților revoluționari. Politica pe care a dus-o, o duce și o va duce bolșevismul, biruind toate obstacolele, constă în a se adresa muncitorilor ruși legați de „*Vpered*“ și de „*Pravda*“, peste capul acestor grupulețe și împotriva acestor grupulețe.

După cum am mai spus, după un an și jumătate de *dominație* în centrele de partid, împăciuatorismul a și înregistrat un faliment politic total. Răspunsul obișnuit la această constatare este: da, dar aceasta pentru că voi, fracționiștii, ne-ați stat în cale (vezi scrisoarea lui Gherman și Arcadi, care sînt împăciuatoriști, iar nu bolșevici, apărută în „Pravda“ nr. 20).

Falimentul *politic* al unui curent sau al unui grupuleț constă tocmai în faptul că *totul* îi „stă în cale“, că *totul* se întoarce împotriva lui, deoarece a apreciat în mod greșit acest „tot“, punînd la temelia activității sale vorbele deșarte, suspinele, regretele și lamentările.

Pe noi însă, domnilor, ne-au ajutat *toți și toate*, și aceasta constituie cheazășia succesului nostru. Ne-au ajutat d-nii Potresovi, Larini, Levițki, deoarece, *ori de cîte ori* deschideau gura, ei nu făceau decît să confirme aprecierile *noastre* cu privire la lichidatorism. Ne-au ajutat d-nii Martovi și Dani, deoarece ei *i-au determinat* pe toți să fie de acord cu părerea noastră că golosiștii și lichidatorii sînt unul și același lucru. Ne-a ajutat Plehanov *în măsura* în care îi demasca pe lichidatori, în care arăta în rezoluțiile plenarei „porțițele lăsate pentru lichidatori“ (*de către împăciuatoriști*) și își bătea joc de pasajele „umflate“ și „integraliste“ din aceste rezoluții (*introduse prin stăruințele împăciuatoriștilor împotriva noastră*). Ne-au ajutat împăciuatoriștii din Rusia, care, atunci cînd „au invitat“ pe Mihail, Iuri și Roman, s-au dedat la atacuri injurioase împotriva lui Lenin (vezi „Golos“), confirmînd în felul acesta faptul că refuzul lichidatorilor *nu* era în funcție de uneltirile perfide ale „fracționiștilor“. Cum se poate, stimabili împăciuatoriști, că vouă, cu toată virtutea voastră, toți v-au pus piedici, iar pe noi toți ne-au ajutat, cu tot viciul nostru fracționist?

Aceasta se explică prin faptul că politica grupulețului vostru s-a bazat numai pe frazeologie, adeseori foarte binevoitoare și bine intenționată, dar totuși numai frazeologie. Or, o unitate adevărată se poate realiza *numai* printr-o apropiere între fracțiunile *puternice*, puternice prin integritatea lor ideologică și prin influența lor asupra *maselor*, verificată de experiența revoluției.

Vociferările voastre împotriva fracționismului rămân și în momentul de față o simplă frazeologie, căci *voi înșivă sînteți o fracțiune*, și încă una dintre cele mai rele, mai nesigure și mai lipsite de principialitate. Declarația voastră răsunătoare, grandilocventă (din „Buletinul informativ“): „nici o centimă fracțiunilor“ este o frază goală. Dacă ați fi spus-o în mod serios, ați fi putut voi cheltui măcar o „centimă“ pentru editarea foii volante-platformă a noului grupuleț? Dacă ați fi spus-o în mod serios, ați fi putut voi să nu spuneți nimic la vederea unor organe *fracționiste* ca „Raboceaia Gazeta“ și „Dnevnik Soțial-Demokrata“? ați fi putut voi să nu cereți în mod public încetarea apariției lor? * Dacă ați fi formulat o asemenea cerere, dacă ați fi pus în mod serios această condiție, ați fi fost pur și simplu luați în rîs. Dar dacă voi, dîndu-vă foarte bine seama de acest lucru, vă mulțumiți cu niște simple suspine sentimentale, nu este oare aceasta o nouă dovadă că împăciuitorismul vostru atîrnă în aer?

Dezarmarea fracțiunilor este posibilă numai pe bază de reciprocitate: altfel ea reprezintă o lozincă reacționară, profund dăunătoare cauzei proletariatului, o lozincă demagogică, deoarece nu face decît să *înlesnească* lupta înverșunată a lichidatorilor împotriva partidului. Cine lansează această lozincă acum, *după ce* aplicarea ei de către plenară a dat greș, *după ce* fuzionarea (fracțiunilor) a fost zădărnicită de fracțiunea golosiștilor și aceea a vperediştilor, cine procedează astfel fără să fi încercat, fără să fi cutezat măcar să repete condiția reciprocității, s-o pună clar, să indice mijloacele de control al îndeplinirii ei *efective*, acela pur și simplu se lasă amețit de sonoritatea cuvintelor.

Bolșevici, uniți-vă, voi sînteți singurul bastion al luptei consecvente și hotărîte împotriva lichidatorismului și otzovismului.

Țrebuie să duceți politica verificată în practică, confirmată de experiență: politica de apropiere de menșevismul

* Adevarul ne obligă să spunem că împăciuitoriștii de la Paris, care au scos acum o foaie a lor proprie, au fost *impotriva* înființării ziarului „Raboceaia Gazeta“ și au părăsit prima adunare unde fuseseră invitați de redacția acestuia. Ne pare rău că nu ne-au ajutat (în demascarea inconsistenței împăciuitorismului), luînd în mod public atitudine împotriva ziarului „Raboceaia Gazeta“

antilichidatorist — aceasta este lozinca noastră. Aceasta este o politică ce nu promite rîurile de lapte și munții de pilaf ai unei „păci generale“, irealizabile într-o epocă de destrămare și descompunere, dar contribuie efectiv la apropierea în muncă a unor *curente* care reprezintă tot ce este viguros, sănătos și viabil în mișcarea *proletară*.

Rolul împăciuitoriștilor în epoca contrarevoluției poate fi ilustrat prin următorul tablou. Cu mare greutate bolșevicii împing carul partidului nostru în sus, pe un povârniș abrupt. Lichidatorii-golosiști îl trag din toate puterile înapoi, la vale. În car stă împăciuitoristul. El are o figură duioasă, duioasă ; o expresie blîndă, blîndă ca a lui Isus Hristos. Întreaga lui făptură e o întruchipare a virtuții. Și, lăsîndu-și cu modestie privirea în jos și ridicîndu-și mîinile spre cer, împăciuitoristul exclamă : „Mulțumescu-ți ție, doamne, că nu seamăn și eu cu *acești* fracționiști înrăiți — aici face un semn cu capul spre bolșevici și menșevici — care împiedică orice mișcare înainte“. Iar carul se mișcă încetîșor înainte și în el stă împăciuitoristul. Cînd bolșevicii fracționiști *au zdrobit* B.S.C.C. lichidatorist și au curățat astfel terenul pentru construirea unei case noi, pentru blocul fracțiunilor *partinice* (sau măcar pentru o alianță vremelnică a lor), în această casă au intrat împăciuitoriștii (ocărîndu-i pe bolșevicii fracționiști) și au sfințit casa cea nouă... cu agheasma unor discursuri dulcege pe tema nefracționismului !

Ce s-ar fi ales din activitatea memorabilă din punct de vedere istoric a vechii „Iskre“ dacă aceasta, în loc de o consecventă campanie principială intransigentă împotriva economismului și a „struvismului“, ar fi consimțit să încheie un bloc, o alianță oarecare sau „fuzionarea“ *tuturor* grupurilor și grupulețelor, care și pe atunci existau în străinătate într-un număr cel puțin la fel de mare ca cel actual ?

Or, deosebiriile dintre epoca noastră și epoca vechii „Iskre“ fac ca răul pricinuit de împăciuitoristism, cu lipsă

lui de principialitate și cu frazeologia lui, să fie mult mai mare.

Prima deosebire constă în faptul că astăzi ne aflăm la un nivel mult mai înalt de dezvoltare a capitalismului și a burgheziei, că lupta de clasă în Rusia a căpătat un caracter mult mai precis. Politica muncitorească *liberală* a d-lor Potresovi, Levițki, Larini & Co. *are* (și *are pentru prima oară* în Rusia) o anumită bază obiectivă. Liberalismul stolîpinist al cadeților și un partid muncitoresc stolîpinist sînt în curs de formare. Cu atît mai dăunătoare sînt, în practică, frazeologia împăciuitoare și intrigile împăciuitoare cu grupulețele din străinătate care-i sprijină pe lichidatori.

A doua deosebire constă în nivelul incomparabil mai înalt al dezvoltării, al conștiinței și al coeziunii de clasă a proletariatului. Cu atît mai dăunătoare este sprijinirea *în mod artificial* de către împăciuitoariști a grupulețelor efemere din străinătate („Vpered“, „Pravda“ etc.), care nu au creat și nu pot crea un *curent* în sînul social-democrației.

A treia deosebire: pe vremea „Iskrei“ au existat în Rusia organizații ilegale ale „economistilor“, care trebuiau sfărîmate, scindate pentru a uni împotriva lor pe social-democrații revoluționari. Acum organizații ilegale paralele *nu există*, acum nu este vorba decît de lupta împotriva unor grupuri *legale* care s-au separat de partid. Și acest proces de separare (pe care pînă și împăciuitoariștii sînt nevoiți să-l recunoască) este *frînat* de *cochetarea* politică a împăciuitoariștilor cu fracțiunile din străinătate care *nu doresc* și nu sînt capabile să activeze pe linia acestei delimitări.

Bolșevismul „a biruit“ boala otzovismului, frazeologia revoluționară, jocul de-a „stîngismul“, oscilările spre stînga de la social-democratism. Otzoviștii s-au manifestat ca fracțiune atunci cînd social-democrații din Dumă nu *mai* puteau fi „rechemați“.

Bolșevismul va birui și boala „împăciuitoarismului“, oscilările spre lichidatorism (căci *în practică* împăciuitoariștii au fost întotdeauna o jucărie în mîinile lichidatorilor). Împăciuitoariștii sînt și ei într-o întîrziere nerecuperabilă,

manifestându-se ca fracțiune acum, când după un an și jumătate *de dominație* după plenară, împăciuatorismul s-a epuizat și nu mai au pe cine să împace.

P.S. Foiletonul de față a fost scris cu mai bine de o lună în urmă. În el este criticată „teoria“ împăciuatoriștilor. În ceea ce privește „practica“ acestora, care și-a găsit expresia în intrigăria lamentabilă, neroadă, meschină și rușinoasă care domnește în nr. 2 al „Buletinului“ împăciuatoriștilor și polonezilor, — nu merită să-i consacram nici măcar câteva cuvinte.

„Sozial-Demokrat“ nr. 24 din
18 (31) octombrie 1911
Semnat : N. L e n i n

Se lipărește după textul
apărut în ziar

DESPRE CAMPANIA ELECTORALĂ ȘI PLATFORMA ELECTORALĂ

Anul viitor vor avea loc alegeri pentru Duma a IV-a de stat. Social-democrația trebuie să înceapă *imediat* campania electorală. Încă de pe acum se observă o „înviorare“ în rîndul *tuturor* partidelor în legătură cu viitoarele alegeri. Este evident că prima fază a perioadei contrarevoluției s-a încheiat: demonstrațiile din anul trecut, mișcarea studentească, foametea la sate și — ultimul ca număr, dar nu ca importanță! — valul de greve, totul arată limpede că ne aflăm la un început de cotitură, la începutul unei noi faze a perioadei de contrarevoluție. La ordinea zilei este o intensă muncă de propagandă, agitație și organizare, iar „pretextul“ firesc, inevitabil și actual pentru desfășurarea acestei munci îl constituie viitoarele alegeri. (Menționăm, în paranteză, că cei care, asemenea micului grup al „vperedîștilor“ din rîndurile social-democrației, continuă să șovăie în fața unor adevăruri atît de elementare, pe deplin confirmate de viață, de experiență și de partid, cei care cred că „otzovismul“ este o „nuanță legitimă“ („Vpered“ nr. 3, *mai 1911*, pag. 78), pur și simplu se exclud din rîndul curentelor sau orientărilor cît de cît serioase din cadrul social-democrației.)

Mai întîi, cîteva observații în legătură cu organizarea, îndrumarea și desfășurarea campaniei electorale. Pentru a porni *imediat* această campanie este nevoie ca toate *celulele* ilegale de partid ale P.M.S.D.R. să desfășoare imediat o activitate *plină de inițiativă* în toate colțurile țării, în toate organizațiile legale și semilegale, în toate

fabricile și uzinele mari, în rîndurile tuturor păturilor și grupurilor populației. Realitatea, în toată urîtenia ei, trebuie privită drept în față. În foarte multe locuri nu există organizații de partid formal constituite. Există o avangardă muncitorească devotată social-democrației. Există persoane izolate, precum și mici grupuri. De aceea formarea din proprie inițiativă a celulelor (— cuvînt care exprimă foarte bine ideea că condițiile exterioare impun necesitatea unor grupuri, cercuri și organizații mici, foarte elastice) trebuie să fie sarcina primordială a tuturor social-democrațiilor, astfel ca cel puțin două-trei dintre acestea să reușească „să se înfiripeze“, să strîngă unele legături sau altele, să înceapă fie și o activitate foarte modestă, dar sistematică.

În actuala stare de lucruri din partidul nostru nu există nimic mai primejdios decît tactica „de așteptare“ a momentului cînd se va forma un centru influent în Rusia. Toți social-democrații știu că *se lucrează* în vederea creării unui asemenea centru, că cei cărora le revine în primul rînd această îndatorire au făcut *tot ce este cu putință* în această privință, dar toți social-democrații trebuie să știe totodată că greutățile pe care ni le ridică în cale poliția sînt nemaipomenit de mari — nu trebuie să ne descurajăm de la primul, de la al doilea sau de al treilea insucces! — toți trebuie să știe că, atunci cînd un asemenea centru se va fi format, o bună bucată de timp va trebui să se ocupe de înjghebarea unei rețele trainice de legături cu toate organizațiile locale, multă vreme va trebui să se limiteze numai la o conducere *general-politică*. A amîna formarea unor *celule* locale ale P.M.S.D.R., riguros partinice, ilegale, care să dea dovadă de inițiativă, care să înceapă imediat munca de pregătire în vederea alegerilor, care să pornească imediat la diferite acțiuni în vederea desfășurării propagandei și agitației (tipografii ilegale, foi volante, organe legale, mici grupuri de social-democrați partinici „legali“, legături pentru asigurarea transportării materialelor *etc. etc.*), — a amîna această treabă înseamnă a duce toată munca de rîpă.

Pentru social-democrație, care vede în alegeri, în primul rînd, o posibilitate de luminare politică a poporului, pro-

blema principală este, firește, problema conținutului politic-ideologic al întregii propagație și agitații legate de alegeri. Or, aceasta este tocmai problema platformei electorale. Pentru orice partid care merită cât de cât această denumire, cu mult înainte de momentul alegerilor, platforma nu este ceva care se inventează în mod special „în vederea alegerilor“, ci există cu mult înainte de momentul alegerilor, rezultă în mod inevitabil din toate *acțiunile* partidului, din întreaga organizare a muncii lui, din întreaga lui orientare în perioada istorică respectivă. Și platforma P.M.S.D.R. există; ea rezultă în mod firesc și inevitabil din principiile partidului și din tactica lui care a și fost stabilită, a și fost aplicată și promovată de-a lungul întregii perioade respective din viața politică a poporului, al cărei „bilanț“, într-o anumită privință, îl constituie întotdeauna alegerile. Platforma P.M.S.D.R. reprezintă *bilanțul* muncii pe care marxismul revoluționar și păturile de muncitori înaintați rămași credincioși lui au desfășurat-o în perioada 1908—1911, în perioada de dez-măț a contrarevoluției, în perioada regimului „stolîpinist“, regimul lui „3 iunie“.

Acest bilanț conține trei elemente componente principale: 1) programul partidului; 2) tactica lui; 3) aprecierea dată de el curenților politice-ideologice care predomină în perioada respectivă sau care sînt cele mai răspîndite sau cele mai dăunătoare pentru democrație și socialism. Fără un program, partidul ca organism politic cât de cât încheșat, capabil să se călăuzească întotdeauna după o linie principală, indiferent de întorsătura pe care ar lua-o evenimentele, nu poate fi conceput. Fără o linie tactică, bazată pe aprecierea momentului politic respectiv și care să dea răspunsuri precise la „problemele spinoase“ ale contemporaneității, poate exista un cerc de teoreticieni, dar nu o entitate politică care acționează. Fără aprecierea curenților politice-ideologice „active“ actuale sau „la modă“, programul și tactica pot să degenereze și să ajungă niște simple „puncte“ moarte, a căror transpunere în viață și aplicare la miile de probleme de amănunt, concrete și foarte concrete ale practicii, pe baza înțelegerii esenței

lucrurilor, a înțelegerii „legăturii dintre ele“, este de ne-conceput.

Cît despre curentele politice-ideologice caracteristice perioadei 1908—1911 și deosebit de importante pentru înțelegerea sarcinilor social-democrației, pe primul loc se situează aici „vehismul“, ca ideologie a burgheziei *liberale contrarevoluționare* (ideologie care, orice ar spune diplomații acestui partid, este în perfectă concordanță cu politica partidului cadet), și *lichidatorismul*, ca manifestare a acelorași influențe decadente și burgheze în mediul care vine în contact cu mișcarea muncitorească. Înapoi de la democrație, cît mai departe de mișcarea maselor, cît mai departe de revoluție, acesta este laitmotivul curentelor de gîndire politică dominante în „societate“. Cît mai departe de partidul ilegal, de sarcinile hegemoniei proletariatului în lupta de eliberare, de sarcina apărării revoluției, acesta este laitmotivul „vehismului“ în rîndurile marxiștilor, care s-a aciuat în organele „Nașa Zarea“ și „Delo Jizni“. Orice ar spune practicienii înguști sau oamenii care, obosiți, se dau la o parte de la lupta grea pentru marxismul revoluționar în epoca grea prin care trecem, nu există *nici o* problemă de „practică“, *nici o* problemă de muncă legală sau ilegală a social-democrației, în oricare din domeniile ei de activitate, la care să se poată da un răspuns precis și cuprinzător propagandistului și agitatorului, fără a înțelege întreaga profunzime și întreaga importanță a „curentelor de idei“ din perioada stolîpinistă despre care am vorbit.

De foarte multe ori este util, iar uneori chiar necesar, ca în încheierea platformei electorale a social-democrației să se formuleze o scurtă lozincă generală, un cuvînt de ordine în alegeri, care să pună problemele cele mai importante ale practicii politice imediate, care să ofere prilejul cel mai potrivit și mai imediat, precum și material pentru desfășurarea unei propagande socialiste multilaterale. În epoca noastră un astfel de cuvînt de ordine, o astfel de lozincă generală ar putea s-o constituie următoarele trei puncte: 1) republica, 2) confiscarea tuturor pămînturilor moșierești, 3) ziua de muncă de 8 ore.

Primul punct constituie chintesenta revendicărilor libertății politice. A ne limita, pentru a exprima poziția noastră de partid în problemele de acest fel, la acest din urmă termen sau la oricare altul, cum este, de pildă, „democratizarea“ etc., ar fi greșit, întrucît în munca noastră de propagandă și agitație trebuie să ținem seama de experiența revoluției. Dizolvarea celor două Dume, organizarea de pogromuri, sprijinirea bandelor ultrareacționare și grațierea eroilor pogromiști, isprăvile lui Leahov în Persia¹⁴¹, lovitura de stat de la 3 iunie, o serie de alte „mici coups d'état“ * comise pe aceeași bază (art. 87 etc.) — iată lista care e departe de a fi completă a faptelor monarhiei noastre în cap cu Romanov-Purișkevici-Stolîpin & Co. Pot exista și au existat condiții istorice în care monarhia s-a văzut pusă în situația de a se împăca cu reforme democratice serioase, ca, de pildă, dreptul de vot universal. În general, monarhia nu este o instituție uniformă și invariabilă, ci o instituție foarte elastică și capabilă a se adapta la diferite relații ale dominației de clasă. Dar a trage din aceste considerații abstracte incontestabile concluzii cu privire la monarhia concretă rusă din secolul al XX-lea înseamnă a-ți bate joc de cerințele criticii istorice și a trăda cauza democrației.

Situația noastră și istoria puterii noastre de stat, îndeosebi în ultimul deceniu, ne demonstrează în mod pregnant că monarhia țaristă este expresia concentrată a bandeii de moșieri ultrareacționari (însuși Romanov fiind primul dintre ei) care a făcut din Rusia o sperietoare nu numai pentru Europa, dar — în ultima vreme — și pentru Asia, bandă care a făcut ca în zilele noastre samavolnicia, jafurile și delapidările funcționarilor, violența sistematică împotriva „plebei“, schingiuirea și torturarea adversarilor politici etc. să ajungă la proporții cu totul excepționale. Avînd în vedere acest aspect concret, baza economică concretă și fizionomia politică a monarhiei noastre, nu ar fi atît oportunism, cît, în general, o absurditate să punem în centrul luptei pentru libertatea politică revendicarea, de pildă, a votului universal. Dacă este

* lovituri de stat. — Nota trad.

vorba de alegerea punctului central al revendicărilor ca lozincă generală a campaniei electorale, atunci trebuie să înșirăm diferitele revendicări democratice, păstrînd o perspectivă și proporții cît de cît verosimile; într-adevăr, nu vom putea — dacă nu vrem să stîrnim rîsul oamenilor instruiți și să nu semănăm confuzie în mințile celor neștiutori — să luptăm pentru ca Purișkevici să adopte o atitudine decentă față de femei și să nu recurgă la expresii „neparlamentare“, ca Iliodor să fie tolerant, ca Gurko și Reinbot să fie dezinteresați și onești, ca Tolmacev și Dumbadze să respecte legalitatea și regimul de drept, ca Nicolaie Romanov să înfăptuiască reforme democratice!

Să punem problema dintr-un punct de vedere, ca să spunem așa, istoric-general. Este neîndoios (pentru toți, afară de Larin și de o mîna de lichidatori) că în Rusia revoluția burgheză nu a fost desăvîrșită. Rusia se îndreaptă spre o criză *revoluționară*. Noi trebuie să demonstrăm necesitatea revoluției, să propovăduim caracterul ei legitim și „util“. Dacă astfel se prezintă lucrurile, munca de agitație pentru libertatea politică trebuie în așa fel desfășurată, încît problema să fie pusă în toată amploarea ei, încît să arătăm țelul unei mișcări victorioase și nu al unei mișcări care se oprește la jumătatea drumului (ca în 1905), să lansăm o lozincă în stare să trezească entuziasm în masa acelor care au de suferit de pe urma vieții din Rusia, pe care îi doare că trebuie să se rușineze de calitatea lor de ruși, care doresc o Rusie cu adevărat liberă, cu adevărat înnoită. — Să punem problema din punctul de vedere al propagandei practice. Nu putem să nu explicăm, chiar și celui mai înapoiat țăran, că statul trebuie să fie guvernat de o „Dumă“ aleasă de întregul popor și mai liber decît prima. Și cum să facem pentru ca „Duma“ să nu poată fi dizolvată? Acest lucru nu se poate face fără a zdrobi monarhia țaristă.

Unii, poate, ne vor obiecta că a folosi lozincă republicii ca un cuvînt de ordine pentru întreaga campanie electorală înseamnă a exclude posibilitatea de a desfășura legal această campanie, înseamnă a avea o atitudine neserioasă față de recunoașterea importanței și necesității

muncii legale. O asemenea obiecție n-ar fi altceva decât un sofism demn de lichidatori. În mod legal nu se poate vorbi de republică (cu excepția tribunei Dumei, de la care se poate și trebuie să se facă propagandă în favoarea republicii, menținându-se *în întregime* pe terenul legalității), dar în apărarea democratismului se poate scrie și vorbi *în așa fel* încât să nu facem nici cea mai mică concesie ideilor de împăcare a democratismului cu monarhia, *în așa fel* încât să combatem și să ridiculizăm pe monarhiștii liberali și narodnici, — *în așa fel* încât cel care citește sau cel care ascultă să înțeleagă legătura dintre monarhie, ca atare, și lipsa de drepturi și samavolnicia din Rusia. Rusul a trecut printr-o școală de robie de secole întregi: el știe să citească printre rînduri și să completeze ceea ce nu a spus pînă la capăt vorbitorul. „Să nu spui: nu pot; spune: nu vreau“, așa trebuie să răspundem militanților legali ai social-democrației care vor invoca „imposibilitatea“ de a pune revendicarea republicii în centrul propagandei și agitației noastre.

Asupra importanței pe care o are revendicarea confiscării tuturor pămînturilor moșierești, cred că nu mai este nevoie să insist prea mult. Într-un moment cînd în satele din Rusia se ridică geamătul ce nu mai conținește, stîrnit de „reforma“ stolîpinistă, cînd se desfășoară, în formele cele mai crîncene, lupta dintre „noii moșieri“, jandarmi și masa populației, cînd crește — așa cum mărturisesc pînă și oamenii cei mai conservatori și mai ostili revoluției — un val de ură cum n-a mai fost vreodată, într-un asemenea moment *în centrul* întregii platforme electorale democratice trebuie să stea revendicarea menționată. Voi releva numai că tocmai revendicarea menționată va separa democrația proletară consecventă printr-o linie de demarcație precisă nu numai de liberalismul moșieresc al cadeților, ci și de discuțiile intelectualiste și birocratice despre „norme“, „norme de consum“, „norme de producție“, „repartizarea egalitară“ și alte fleacuri, care sînt atît de îndrăgite de narodnici și de care toți țărani cu scaun la cap își bat joc. N-are nici un rost să spunem „cît pă-

mînt îi trebuie mujicului“ : poporul rus are nevoie de confiscarea *întregului* pămînt moşieresc pentru a scutura jugul asupririi iobăgiste, care apasă asupra *întregii* vieţi economice şi politice a ţării. Fără o asemenea măsură, Rusia nu va fi niciodată liberă, ţăranul rus nu va fi niciodată cît de cît sătul şi nu va ajunge ştiutor de carte.

Şi mai puţin sînt necesare comentariile la punctul 3 : ziua de muncă de 8 ore. Cu o furie turbată contrarevoluţia smulge muncitorilor cuceririle anului 1905, iar lupta din rîndurile muncitorilor pentru îmbunătăţirea condiţiilor de muncă şi de viaţă se intensifică tot mai mult ; pe primul loc în ansamblul acestor îmbunătăţiri stă ziua de muncă de 8 ore.

În concluzie, putem concretiza în cîteva cuvinte esenţa şi nervul vital al platformei electorale a social-democraţiei : *pentru revoluţie !* Cu puţin timp înainte de moartea sa, Lev Tolstoi a spus — cu o nuanţă de regret caracteristică pentru laturile negative ale „tolstoismului“ — că poporul rus „a învăţat“ cu o rapiditate uimitoare „să facă revoluţie“. Nouă, singurul lucru de care ne pare rău este că poporul rus nu şi-a însuşit *pe deplin* această ştiinţă, fără de care el poate rămîne veacuri de-a rîndul rob al Purişkevicilor. Este adevărat însă că proletariatul rus, în năzuinţa sa spre o transformare socialistă deplină a societăţii, a dat poporului rus, în general, şi ţăranilor ruşi, în special, *lecţii* neasemuite în domeniul acestei ştiinţe. Nici un fel de spînzurători ale lui Stolîpin, nici un fel de străduinţe ale „vehiştilor“ nu-i va face să uite aceste lecţii. Lecţiile au fost date. Lecţiile sînt însuşite. Lecţiile vor fi repetate.

Programul P.M.S.D.R., vechiul nostru program al social-democraţiei revoluţionare, constituie baza platformei noastre electorale. Programul nostru dă o formulare precisă sarcinilor noastre socialiste, ţelului final al socialismului, şi dă o formulare al cărei ascuţiş este îndreptat în special împotriva oportunismului şi reformismului. Într-un moment în care în multe ţări, inclusiv în ţara noastră, reformismul îşi ridică capul şi în care, pe de altă parte, se

înmulțesc indiciile ce vădese că în cele mai înaintate țări perioada așa-zisului „parlamentarism pașnic” se apropie de sfârșit și începe perioada frământărilor revoluționare ale maselor, — într-un asemenea moment vechiul nostru program capătă o importanță și mai mare (dacă putem folosi gradul comparativ în acest caz). În ceea ce privește Rusia, programul P.M.S.D.R. a trasat partidului ca scop imediat „răsturnarea absolutismului țarist și înlocuirea lui printr-o republică democratică”. Capitolele speciale din program consacrate problemelor conducerii statului, finanțelor, legislației muncitorești, problemei agrare dau un material călăuzitor precis și limpede pentru *întreaga* muncă multilaterală a fiecărui propagandist și agitator, pentru concretizarea platformei noastre electorale atunci când vorbim în fața unui auditoriu oarecare, cu un prilej sau altul, pe o temă sau alta.

Tactica P.M.S.D.R. în perioada 1908—1911 a fost precizată în *rezoluțiile din decembrie 1908*. În aceste rezoluții, care au fost confirmate de plenara din ianuarie 1910 și verificate de *experiența* întregii perioade „stolîpiniste”, se face o apreciere exactă a momentului și a sarcinilor care rezultă de aici. Vechiul absolutism continuă să fie, ca și pînă acum, principalul dușman: o criză revoluționară a devenit din nou inevitabilă și Rusia se îndreaptă din nou spre o asemenea criză. Dar acum situația este alta: absolutismul a făcut „un pas pe calea transformării lui în monarhie burgheză”, el caută să consolideze proprietatea funciară a moșierilor-iobăgiști printr-o politică agrară nouă, burgheză: el pune la cale alianțe ale iobăgiștilor cu burghezia în Duma galbenă-ultrareacționară; el exploatează starea de spirit contrarevoluționară (= „vehistă”), care este larg răspîndită în rîndurile burgheziei liberale. Capitalismul a făcut cîtiva pași înainte, contradicțiile de clasă s-au ascuțit, sciziunea intervenită între elementele democratice și liberalismul „vehist” al cadeților a devenit mai netă, activitatea social-democrației cuprinde noi domenii (Duma și „posibilitățile legale”), făcînd posibilă, în pofida contrarevoluției, lărgirea sferei de ac-

țiune a propagandei și agitației, chiar dacă au avut loc mari „ravagii“ în rîndurile organizațiilor ilegale. Vechile sarcini revoluționare, metodele vechi, încercate ale luptei revoluționare de masă — iată ce susține partidul nostru într-o epocă de dezagregare și destrămare, cînd deseori trebuie „s-o luăm de la început“, cînd trebuie să ducem munca de pregătire nu numai în chip vechi, ci și într-un chip nou, folosind metode noi în condiții schimbate, acumulînd forțe pentru perioada unor noi bătălii.

„Sozial-Demokrat“ nr. 24 din
18 (31) octombrie 1911

Se tipărește după textul
apărut în ziar

DIN LAGĂRUL PARTIDULUI „MUNCITORESC“ STOLÎPINIST

Numerele 6, 7 și 8 ale revistei „Nașa Zarea“ sînt consacrate în special campaniei electorale și platformei electorale. În articolele pe această temă, esența concepțiilor lichidatorilor este disimulată printr-o neobișnuită abundență de fraze exagerat de umflate, chinuite și grandilocvente, în care este vorba despre „mobilizarea la luptă a proletariatului“, despre „o mobilizare largă și deschisă a maselor“, despre „organizațiile politice de masă ale muncitorilor activi“, despre „colectivele autonome“, „muncitorii conștienți“ etc. etc. Iuri Ceațki a mers chiar pînă acolo încît a spus că platforma trebuie să fie nu numai „profund chibzuită“, dar și „profund simțită“... Această frazeologie, care stîrnește, probabil, entuziasmul liceenilor și liceenelor, îl năucește pe cititor și „lansează o perdea de fum“ sub protecția căreia nu e greu să strecuri marfă de contrabandă.

Iată, de pildă, cum ridică d-l Iuri Ceațki în slăvi însemnătatea platformei și importanța unei platforme unice. „O mare importanță acordăm — scrie el — sancționării (platformei) fracțiunii social-democrate din Dumă, dar cu condiția obligatorie ca fracțiunea să nu meargă pe linia minimei rezistențe, sancționînd o platformă care i-a fost impusă de cercurile din străinătate“.

Am reprodus întocmai. Și cel care scrie acest lucru nu este un organ ultrareacționar care asmute lumea împotriva „jidaniilor“ și a emigranților, ci un organ „social-democrat“ ! Cît de mult trebuie să fi decăzut acești domni dacă, în loc să explice deosebirea principială dintre plat-

forma lor și platforma „cercurilor din străinătate“, au ajuns să vocifereze împotriva celor din străinătate!

Și Iuri Ceatki este atît de puțin abil, încît spune, fără să vrea, în numele cărui cerc promovează linia sa lichidatoristă: „elementul centralizării posibile — scrie el — este grupul de activiști social-democrați (??) strîns legați de mișcarea muncitorească legală (poate prin intermediul revistei „Nașa Zarea“?) și care devin din ce în ce mai fermi... (și care capătă o fizionomie din ce în ce mai liberală)... „ne referim în special la Petersburg“...

Să spuneți lucrurilor pe nume, domnilor! Jocul acesta de-a v-ați ascunselea este nedemn și lipsit de inteligență: dv. considerați — și pe bună dreptate — că „elementul centralizării“, sau pur și simplu centrul (lichidatorismului), este micul grup de colaboratori ai revistei „Nașa Zarea“ din Petersburg. Nu poți ascunde sula-n sac.

L. Martov încearcă să ascundă sula, repetînd tezele legale cuprinse în programul social-democrat ca fiind baza platformei electorale. La acestea el adaugă o seamă de vorbe de efect, declarînd că nu trebuie „să renunțăm“ la nimic, că nu trebuie „să ciuntim“ nimic. Acestea la pag. 48 din nr. 7—8. Iar la pag. 54, în ultimul alineat al articolului, citim:

„Noi (? probabil „Nașa Zarea“ și „Delo Jizni“) trebuie să desfășurăm întreaga campanie electorală sub steagul (sic!) luptei proletariatului pentru libertatea de a se autodetermina politicește, al luptei pentru dreptul de a-și avea partidul său de clasă și de a-și desfășura liber activitatea, pentru participarea la viața politică ca forță organizată de sine stătătoare. Acestui principiu trebuie să-i fie subordonate atît conținutul agitației electorale cît și metodele tacticii electorale și ale muncii organizatorice în perioada alegerilor“.

O excelentă expunere a unei platforme muncitorești *liberale*! Muncitorul social-democrat „desfășoară campania sub steagul“ luptei pentru libertatea *întregului popor*, pentru o republică democratică. Muncitorul liberal luptă „pentru dreptul de a-și avea partidul său de clasă“ (în sens brentanist, social-liberal). A subordona lupta acestui principiu înseamnă a trăda cauza democrației. Nici burghezii liberali și nici afaceriștii abili din guvern nu doresc altceva decît ca muncitorii să lupte pentru libertatea lor

de „a se autodetermina politicește”, iar nu pentru libertatea întregii țări; Martov a reeditat formula lui Levițki: „*nu* hegemonie, ci partid de clasă”! Martov a lansat lozinca celui mai pur „neoeconomism”. „Economistiții” spuneau: pentru muncitori — lupta economică, pentru liberali — lupta politică. Neoeconomistiții, lichidatorii, spun: întregul conținut al agitației electorale să fie subordonat principiului: lupta muncitorilor pentru dreptul de a-și avea partidul lor de clasă.

Își dă oare Martov seama de sensul cuvintelor sale? Își dă oare seama că ele înseamnă renunțarea proletariatului la revoluție: „domnilor liberali, în 1905 noi am ridicat la revoluție, împotriva voinței voastre, masele în general, pe țărani în special, și am luptat pentru libertatea poporului în pofida eforturilor depuse de liberali pentru a opri lucrurile la semilibertate; de acum încolo nu ne vom mai lăsa «antrenați» și vom lupta pentru libertatea partidului nostru de clasă”. Liberalii „vehiști”, contrarevoluționari (cf. în special scrierile lui Izgoev) nici nu le cer muncitorilor altceva. Liberalii nu contestă dreptul muncitorilor de a-și avea partidul lor de clasă. Ei contestă proletariatului — singura clasă consecvent revoluționară — „dreptul” de a ridica la luptă *păturile de jos* peste capul liberalilor și chiar împotriva liberalilor.

După ce a făgăduit că nu „va renunța” la nimic și că „nu va ciunti” nimic, Martov *a ciuntit* în așa fel platforma social-democrată, încât ea să-i satisfacă pe deplin pe Larin, Potresov, Prokopovici și Izgoev.

Observați cum critică el rezoluția cu privire la tactică (din decembrie 1908) a partidului. „O formulă nereușită”, așa califică el formula „un pas pe calea transformării în monarhie burgheză”, deoarece „din această formulă nu reiese faptul real că s-a făcut un pas *înapoi* spre împărțirea puterii între exponenții absolutismului și nobilimea funciară”; „lipsește momentul ciocnirii hotărâtoare între clase”, probabil între burghezia liberală și iobăgiști! Faptul că în 1905—1907 burghezi liberali *s-au temut* de „o ciocnire hotărâtoare” cu feudalii, preferând „o ciocnire hotărâtoare” cu muncitorii și țăranii, Martov îl dă uitării (așa cum îl dau uitării și liberalii, care învinuiesc de

„excese“ pe muncitori). Martov vede „pasul înapoi“ pe care absolutismul l-a făcut spre iobăgiști (în rezoluția partidului, acest pas este *precis* arătat: „iobăgiștii să-și păstreze puterea și veniturile“). Dar Martov nu vede „pasul înapoi“ făcut de burghezii liberali *de la* democrație la „ordine“, la monarhie, la apropierea de moșieri. Martov nu vede *legătura* dintre „pasul pe calea“ spre monarhia burgheză și contrarevoluționarismul și vehismul burgheziei liberale. Și nu o vede pentru că el însuși este un „vehist între marxiști“. Visînd ca un liberal la „o ciocnire hotărîtoare“ între burghezia liberală și iobăgiști, el aruncă peste bord realitatea istorică a ciocnirii *revoluționare* a muncitorilor și țăranilor cu iobăgiștii, *în pofida* șovăielilor liberalilor și chiar în pofida trecerii lor la partidul ordinii.

Rezultatul este și aici absolut același: Martov respinge rezoluția partidului de pe poziția politiciii muncitorești *liberale*, fără să-i opună, din păcate, vreo rezoluție *proprie* cu privire la tactică (deși necesitatea de a-și întemeia tactica pe aprecierea „semnificației istorice a perioadei lui 3 iunie“ Martov este nevoit s-o admită!).

De aceea este foarte de înțeles de ce scrie Martov că „partidul muncitoresc trebuie să tindă... să determine clasele avute să întreprindă anumite acțiuni în direcția democratizării legislației și extinderii garanțiilor constituționale...“. Orice liberal consideră absolut legitimă tendința muncitorilor de „a determina *clasele avute*“ să întreprindă anumite acțiuni, dar condiția pusă de liberali este ca muncitorii să nu se încumete să determine pe cei *neavuți* să întreprindă „acțiuni“ care *nu sînt pe placul* liberalilor. Întreaga politică a liberalilor englezi, care a dus la o atît de profundă pervertire a muncitorilor englezi, se rezumă la a acorda muncitorilor posibilitatea „de a determina clasele avute“ și *de a nu permite muncitorilor* să-și cucească hegemonia în mișcarea întregului popor.

De asemenea este foarte de înțeles aversiunea lui Ceatki, Martov și Dan împotriva tacticii „blocului de stînga“. Prin această expresie ei înțeleg nu „blocul de stînga“ în alegeri, ci tactica generală, stabilită la Congresul de la Londra și care constă în *a-i smulge* pe țărani (și pe micii

burghezi în general) de sub influența cadeților, în a *sili* grupurile narodniciste să *aleagă* între cadeți și social-democrați. Renunțarea la această tactică înseamnă *renunțare la democrație*: acum, după „perioada stolîpinistă”, după isprăvile „liberalismului stolîpinist al cadeților” (lozinca de la Londra a lui Miliukov: „opозиția maiestății-sale” !¹⁴²), după apariția culegerii „Vehi”, numai niște social-democrați stolîpiniști pot să nu-și dea seama de acest lucru.

Nu trebuie să ne facem iluzii: avem *două* platforme electorale, asta este un fapt. Și de acest fapt nu te poți descotorosi prin frazeologie, lamentații și deziderate. Una dintre platforme — cea expusă mai sus — este bazată pe hotărârile partidului; cealaltă este platforma lui Potresov și Larin, dezvoltată și completată de Levițki, Iuri, Ceațki & Co. și sulemenită de Martov. Această platformă, *pretins social-democrată*, este de fapt o *platformă a politicii muncitorești liberale*.

Cel care nu a înțeles deosebirea, deosebirea ireconciliabilă, dintre aceste *două* platforme ale politicii muncitorești, acela nu poate desfășura o activitate *conștientă* în campania electorală. Pe un asemenea om la fiecare pas îl așteaptă dezamăgiri, „nedumeriri”, greșeli comice sau tragice.

UN BILANT

Polemica dintre Witte și Gucikov a fost îmbrățișată cu mult zel de către „Reci” și „Russkie Vedomosti”, care o folosesc ca mijloc de agitație electorală. Caracterul acestei polemici reiese limpede din următoarea tiradă apărută în „Reci” :

„De câte ori, pentru a fi pe placul stăpînirii, n-au fost domnii octombriști, în frunte cu Gucikov, colegi cu tovarășii de idei ai d-lui Durnovo ! De câte ori, stînd cu privirile ațintite spre stăpînire, n-au întors ei spatele opiniei publice !”

Aceasta se spune în legătură cu faptul că în octombrie-noiembrie 1905, în vederea formării guvernului, Witte s-a consultat cu d-nii Urusov, Trubețkoi, Gucikov și M. Stahovici, iar ultimii trei s-au pronunțat categoric împotriva candidaturii lui Durnovo la postul de ministru de interne.

Domnii cadeți care fac reproșuri octombriștilor vădesc o uimitoare uitucie față de propriul lor trecut. „Octombriștii au fost colegi cu tovarășii de idei ai lui Durnovo”. Aceasta e adevărat. Și aceasta dovedește, fără îndoială, că ar fi ridicol să se vorbească de democratismul octombriștilor. Dar octombriștii nu se pretind democrați, pe cîtă vreme cadeții își spun „constituționali democrați”. Și nu au fost oare acești „democrați”, ca, de pildă, Urusov, care în cursul consfătuirilor cu Witte s-a pronunțat în favoarea candidaturii lui Durnovo, „colegi cu tovarășii de idei ai lui Durnovo” ? Oare în primele două Dume cadeții, ca partid, nu au stat cu „privirile ațintite spre stăpînire și n-au întors ei spatele opiniei publice” ?

Nu pot fi date uitării sau denaturate fapte pe care le cunoaște toată lumea. Amintiți-vă de povestea comitetelor agrare locale în Duma I. Cadeții s-au declarat împotriva lor *tocmai* „pentru a fi pe placul stăpînirii“. În această problemă (una dintre cele mai importante probleme politice din perioada Dumei I) cadeții „au stat“, indiscutabil, „cu privirile ațintite spre stăpînire“ și „au întors spatele opiniei publice“. Căci trudovicii și deputații muncitorilor, care reprezentau $\frac{9}{10}$ din populația Rusiei, erau atunci *pentru* comitetele agrare locale. Același raport între partide s-a observat de zeci de ori și în alte probleme, atît în Duma I cît și în Duma a II-a.

E greu de închipuit că cadeții ar putea contesta aceste fapte. Se poate oare afirma că ei nu au fost în divergență cu trudovicii și cu deputații muncitorilor în primele două Dume, că nu au acționat pe atunci mîna în mîna cu Heiden, cu octombriștii și cu stăpînirea ? Că trudovicii și deputații muncitorilor nu reprezentau, ca urmare a sistemului electoral existent, imensa majoritate a populației ? Sau, poate, vor fi considerînd „democrații“ noștri că opinia publică este opinia „societății culte“ (sub raportul diplomelor oficiale) și nu opinia majorității populației ?

Dacă se face o apreciere istorică a perioadei în care Stolîpin a fost prim-ministru, adică a perioadei 1906—1911, nu se poate contesta că nici octombriștii și nici cadeții *nu erau* democrați. Dar, întrucît numai cadeții au pretenție la acest titlu, tocmai în această privință autoînșelarea cadeților și înșelarea de către ei a „opinie publice“, a opiniei maselor se simte îndeosebi și este deosebit de dăunătoare.

Bineînțeles, nu vrem să spunem că octombriștii și cadeții formează „o singură masă reacționară“, că octombriștii nu sînt mai puțin liberali decît cadeții. Vrem să le spunem că una este liberalismul și alta este democrația. În ceea ce-i privește pe liberali, este firesc să considere drept „opinie publică“ opinia burgheziei și nu opinia țărănilor și a muncitorilor. Un democrat nu poate să se situeze pe acest punct de vedere, și, oricîte iluzii și-ar face uneori în privința intereselor și năzuințelor masei, el *are încredere* în masă, în *acțiunea* maselor, în caracterul legi-

tim al stării de spirit, în eficacitatea metodelor de luptă ale maselor.

Această deosebire dintre liberalism și democrație trebuie reamintită cu atât mai stăruitor, cu cât se abuzează mai mult de denumirea de democrat. În toate țările burgheze, partidele burgheze folosesc alegerile ca un mijloc de reclamă. Pentru clasa muncitoare, alegerile și lupta electorală trebuie să servească drept mijloc de educare politică, de lămurire a *adevărata* naturi a partidelor. Partidele politice nu pot fi judecate după denumirile, declarațiile sau programele lor, ci după *faptele* lor.

Dar polemica dintre Witte și Gucikov, care a atins și problema începutului carierei ministeriale a lui Stolîpin (Gucikov declară, printre altele, că *în toamna anului 1905 nici una* dintre „personalitățile vieții publice“ nu s-a ridicat împotriva candidaturii lui Stolîpin), ridică și alte probleme, mult mai importante și mai interesante.

Candidatura lui Stolîpin la postul de ministru de interne a fost propusă pentru prima oară la consfătuirea lui Witte cu reprezentanții burgheziei liberale (în toamna anului 1905). Chiar în perioada Dumei I, Stolîpin, în calitate de ministru de interne, „a propus de două ori lui Muromțev, prin Krîjanovski, să studieze posibilitatea formării unui cabinet cadet“ ; așa scrie ziarul „Reci“ în articolul său redacțional din 6 septembrie, adăugînd într-o formă prudentă și evazivă : „Există unele indicii“ că Stolîpin a procedat în acest fel. Este suficient să ne amintim că înainte ca deții treceau sub tăcere aceste „indicii“ sau ripostau prin injurii. În prezent ei înșiși vorbesc despre aceste indicii, confirmînd prin aceasta în mod evident autenticitatea lor.

Să mergem mai departe. După dizolvarea Dumei I, cînd Stolîpin a devenit prim-ministru, s-au făcut propuneri directe lui Heiden, Lvov și M. Stahovici de a intra în guvern. După eșecul acestei „combinații“, „în perioada dintre primele două Dume, Stolîpin a intrat în legături politice strînse cu Gucikov“, legături care, după cum se știe, s-au menținut pînă în 1911.

Ce constatăm în concluzie ? Candidatura lui Stolîpin la postul de ministru este discutată cu reprezentanții bur-

gheziei, și în decursul întregii sale cariere ministeriale din 1906 pînă în 1911 Stolîpin face „propuneri“, pe rînd, diferiților reprezentanți ai burgheziei, stabilind sau încercînd să stabilească legături politice, la început cu cadeții, pe urmă cu membrii partidului înnoirii pașnice¹⁴⁸ și, în sfîrșit, cu octombriștii. Mai întii candidatura lui Stolîpin la postul de ministru „este propusă“ „frunțașilor vieții publice“, adică conducătorilor burgheziei, iar mai tîrziu Stolîpin, de data aceasta în calitate de ministru, *în cursul întregii sale cariere* face „propuneri“ Muromțevilor, Heidenilor, Gucikovilor și altora. Stolîpin își încheie cariera (se știe că demisia lui era un lucru hotărît de mai înainte) într-un moment cînd *nu mai existau* partide și nuanțe ale burgheziei cărora să le poată face „propuneri“.

Concluzia care rezultă din aceste fapte este limpede. Actuala gîlceavă dintre cadeți și octombriști pentru a stabili cine a dat dovadă de mai mult servilism în cursul tratativelor cu privire la miniștri sau în cursul tratativelor duse cu miniștrii : Urusov sau Gucikov ? Muromțev sau Heiden ? Miliukov sau Stahovici ? etc. etc. nu este decît o gîlceavă neînsemnată care n-are alt rost decît să abată atenția publicului de la o problemă politică serioasă. Și această problemă serioasă se reduce, evident, la necesitatea de a înțelege condițiile și importanța acelei perioade speciale din istoria orînduirii de stat din Rusia cînd miniștrii erau nevoiți să facă în mod sistematic „propuneri“ conducătorilor burgheziei, cînd miniștrii *puteau* să găsească un teren cît de cît comun cu acești conducători pentru desfășurarea și reluarea tratativelor. Cine s-a purtat cu acest prilej mai puțin demn, Ion sau Stan, n-are importanță ; important este, în primul rînd, că clasa vechilor moșieri nu mai putea să comande fără a face „propuneri“ conducătorilor burgheziei ; important este, în al doilea rînd, că s-a găsit *un teren comun* pentru tratative între moșierul barbar și burghez și că acest teren a fost *contrarevoluționarismul*.

Stolîpin nu este pur și simplu un ministru al moșierilor care au trăit evenimentele anului 1905 ; nu, el este în același timp ministru al unei epoci în care domnește o stare de spirit contrarevoluționară în rîndurile burgheziei

căreia moșierii au trebuit să-i facă propuneri, și ei au putut să le facă datorită urii lor comune față de „anul 1905“. Această stare de spirit a burgheziei — chiar dacă pentru moment vorbim numai despre cadeți, despre cel mai de stînga dintre partidele „liberale“ — și-a găsit expresia și în propaganda făcută de culegerea „Vehi“, care a împroșcat cu noroi democrația și mișcarea maselor, și în lozinca „de la Londra“ a lui Miliukov, și în numeroasele discursuri dulcege ale lui Karaulov, și în discursul lui Berezovski I în legătură cu problema agrară etc.

Toți liberalii noștri, întreaga presă liberală, inclusiv promotorii politicii muncitorești liberale, prea sînt înclinați să dea uitării acest aspect al problemei. Or, tocmai acesta este aspectul cel mai important, întrucît ne explică deosebirea istorică dintre condițiile în care moșierii deveneau guvernatori și miniștri în secolul al XIX-lea sau la începutul secolului al XX-lea și cele *de după 1905*. Cîndăniindu-se cu Gucikov, ziarul cadet „Reci“ scrie : „Societății ruse îi sînt bine întipărite în minte statele de serviciu ale octombrismului“ („Reci“ din 30 septembrie).

Da, da ! Societatea liberală ține bine minte mica ciorovăială dintre „ai noștri“, Urusovii și Miliukovii, pe de o parte, și Heidenii, Lvovii și Gucikovii, pe de altă parte. Dar democrației ruse, în general, și democrației muncitorești, în special, *ii sînt bine întipărite în minte* „statele de serviciu“ ale *întregii* burghezii liberale, inclusiv cadeții ; ea ține bine minte că marea zguduitoră din 1905 a silit moșierii și birocrăția moșierească să caute sprijin la burghezie, iar burghezia a folosit situația ei în modul cel mai demn. Ea a fost întru totul de acord cu moșierii că comitetele agrare locale sînt inutile și dăunătoare și a fost în divergență cu ei într-o problemă deosebit de importantă și cu adevărat principială : Durnovo sau Stolîpin !

DOUĂ CENTRE

Deschiderea ultimei sesiuni a Dumei a III-a a pus de la bun început problema bilanțului activității acestei instituții. Unul dintre principalele rezultate ale activității ei îl putem formula servindu-ne de un citat din „Reci“ :

„Avem — scria deunăzi autorul unui articol de fond din acest ziar — o serie de votări în urma cărora de fapt dominația în Dumă revine din nou centrului de stînga... Încă de la începutul acestei sesiuni, adevărata activitate a Dumei, care are legătură cu cerințele și imperatiivele vieții, se desfășoară în mod invariabil și sistematic pe linia centrului de stînga, desigur inexistent“.

Și, prinzîndu-l parcă asupra faptului pe „însuși“ primul ministru, ziarul exclamă triumfător : „D-l Kokovțov nu s-a jenat (în prima sa cuvîntare) să declare de trei ori că e pe deplin solidar cu argumentele lui Stepanov (cadet)“.

Faptul că avem acum un „centru de stînga“ este incontestabil. Întrebarea este numai dacă acest fapt constituie o dovadă de „viață“ sau de stagnare.

De la bun început, în Duma a III-a au existat două majorități. Încă de la sfîrșitul anului 1907, înainte de a începe „lucrările“ acestei Dume, în centrul aprecierii făcute de marxiști asupra momentului actual și a Dumei a III-a se afla recunoașterea existenței a „două majorități“ și caracterizarea ambelor.

Prima majoritate este formată din ultrareacționari și din octombriștii de dreapta ; cea de-a doua din octombriști și cadeți. Legea electorală pentru Duma a III-a a și fost

aranjată în așa fel, încât să se ajungă la aceste două majorități. Zadarnic se prefac liberalii noștri că nu văd acest lucru.

Nu întîmplarea și nici cine știe ce calcul abil al unor anumite persoane, ci tot mersul luptei de clasă din anii 1905—1907 a împins în mod inevitabil guvernul pe această cale. Evenimentele au arătat că el nu poate „să mizeze” pe masa populației. Înainte de aceste „evenimente” se mai putea menține iluzia unei „politici populare” oficiale; evenimentele însă au spulberat această iluzie. Guvernul trebuia să mizeze fățiș, direct și cu cinism numai pe clasa care comandă, pe clasa Purișkevicilor și Markovilor, și pe simpatia sau pe spaima burgheziei. În cadrul unor categorii ale burgheziei predomina tendința de a acorda un sprijin sistematic guvernului (octombriștii), în cadrul altora simpatia față de așa-zisa ordine sau spaima (cadeții); această deosebire nu a avut un rol important.

Schimbările menționate din *întregul* sistem politic din Rusia s-au conturat încă în cursul tratativelor pe care, cu începere de la sfîrșitul anului 1905, le-au dus Witte, Trepov și Stolîpin cu Urusov, Trubețkoi, Gucikov, Muromțev și Miliukov. Aceste schimbări s-au precizat și s-au cristalizat definitiv în forme constituționale în Duma a III-a, cu cele două majorități ale ei.

De ce are nevoie actualul regim politic de prima majoritate este de prisos să mai arătăm. De obicei însă oamenii uită că acest regim are nevoie și de cea de-a doua majoritate, de cea octombriștă-cadetă: fără „o parte reclamantă burgheză”, guvernul nu ar putea să fie ceea ce este acum; fără o înțelegere cu burghezia, el nu poate exista; fără o încercare de a-i împăca pe Purișkevicii și Markovii cu orînduirea burgheză și dezvoltarea burgheză a Rusiei, nici ministerul de finanțe, nici toate ministerele laolaltă nu pot subzista.

Și dacă în prezent „centrul de stînga”, cu toată modestia lui, se dovedește a fi nemulțumit, acest lucru vădește, fără îndoială, că *întreaga* burghezie se convinge tot mai mult că jertfele aduse de ea pe altarul Purișkevicilor sînt inutile.

Dar „cerințele și imperativele vieții“ nu pot fi satisfăcute prin aceste suspine și tînguieli ale „centrului de stînga“, ci numai dacă întreaga democrație este conștientă de cauzele neputinței și ale situației lamentabile a centrului. Căci tot centrul, inclusiv cel de stînga, se situează pe o bază contrarevoluționară : Purișkevicii îi fac să geamă, dar *nu vor și nu pot* să se lipsească de Purișkevici. Iată de ce soarta lor este atît de tristă, iată de ce acest centru de stînga nu a înregistrat nici o victorie și nici măcar o pîrticică de victorie.

„Centrul de stînga“ despre care vorbește „Revi“ înseamnă moarte și nu viață, fiindcă în momentele hotărîtoare ale istoriei Rusiei întreg acest centru s-a speriat de democrație și i-a întors spatele. Or, cauza democrației este o cauză vie, cea mai vie cauză pentru Rusia.

Cerințele și imperativele vieții își croiesc drum în domeniul străine de „centrul de stînga“, care absoarbe întreaga atenție a cadeților. Nu se poate, desigur, ca cititorul capabil să aprofundeze să nu observe cînd citește dările de seamă ale dezbaterilor din Dumă în legătură cu „ohrana“, de pildă, că felul în care este pusă problema în cuvîntările lui Pokrovski II și, mai ales, în acelea ale lui Gheghecikori se deosebește ca cerul de pămînt, ca viața de moarte de felul în care este ea pusă de Rodicev și de tovarășii lui.

VECHIUL ȘI NOUL

(DIN INSEMĂRILE UNUI CITITOR DE ZIARE)

De îndată ce ieși în mână ziarele, te simți învăluit din toate părțile de atmosfera „vechii” Rusii. Procesul în legătură cu pogromul de la Armavir. Masacre cu știrea și cu asentimentul autorităților, o cursă întinsă de stăpânire, „decimarea — insuflată și dictată de cineva” (după expresia părții civile) — „a intelectualității ruse în accepția largă a cuvântului”. Vechea și totuși veșnic noua realitate a vieții din Rusia — o ironie amară la adresa iluziilor „constituționaliste”.

O ironie amară, dar folositoare ! Căci este limpede — și pentru tînăra generație din Rusia devine tot mai limpede — că această situație nu poate fi remediată prin nici un fel de dezaprobări și prin nici un fel de rezoluții. Aici este vorba de întregul sistem politic în ansamblu, aici adevărul istoric își croiește drum prin perdeaua iluziei înșelătoare că s-ar putea turna vin nou în vechiul burduf.

Foamete... Oamenii își vînd vitele ; se face trafic cu fete ; gloate de cerșetori ; tifos ; moarte prin inanție. „Populația are un singur privilegiu : dreptul de a muri în tăcere, pe neobservate”, scrie un corespondent.

„Zemții pur și simplu s-au înspăimîntat la gîndul că se vor pomeni cu moșiile lor în mijlocul unor oameni flămînzi, înrăiți, care au pierdut orice încredere în posibilitatea unei înseninări” (din gubernia Kazan).

Oricît de loială ar părea actuala zemstvă, între ea și guvern are loc o dispută în legătură cu volumul creditelor.

Zemstva cere 6 000 000 de ruble (gubernia Kazan) — statul dă doar 1 000 000. Zemstva a cerut 600 000 (Samara) — i s-au acordat doar 25 000 de ruble.

Ca și pînă acum!

În județul Holm, gubernia Pskov, la o adunare a zemstvei, pînă și zemski nacealnicii s-au pronunțat împotriva faptului că zemstvele acordă ajutor agronomic numai proprietarilor de hutore. În regiunea Kuban a avut loc o conferință a atamanilor din stanițe, care s-au pronunțat unanim împotriva planului Dumei a III-a de a transforma loturile în proprietate privată.

La Țarițin, adunarea județeană a hotărît să nu fie deferit justiției un staroste care a schingiuit o femeie („urmărind să descopere pe autorul unui delict“). Comisia gubernială a anulat această hotărîre.

În împrejurimile Petersburgului, niște muncitori i-au pus d-lui Iakovlev, administratorul fabricii, un sac în cap și au vrut să-l arunce în Neva. Jandarmii au împrăștiat pe muncitori. 18 dintre ei au fost arestați.

Nu trebuie să ne mire faptul că, în fața unor asemenea imagini ale vieții, pînă și un ziar cum este „Reci“ este nevoit să constate „o stare de profundă decădere a societății“. Iar în corespondența sa din Samara consacrată foamei, d-l Kondurușkin se tîngue*: „Am impresia că această societate rusă este moale ca o gumă sau ca un aluat. O poți modela și frămînta cu vorba și cu fapta. Dar cum ai lăsat-o din mîină, totul revine la forma cea veche“.

„Cetățeanul de rînd și intelectualul rus, fie el bogat sau sărac, e un om liniștit. Dar cînd populația începe «să crape» de foame, nu mai poate de bucurie, îl podidesc lacrimi de fericire. Simte neapărat nevoia să vină în ajutorul poporului cu lacrimi în ochi, cu sentimentele sale «nobile». În felul acesta i se oferă un minunat prilej de a se îngriji de sufletul său. Căci fără sentimente, fără lacrimi, pentru el munca nu e muncă și nici ajutorul nu e ajutor. Dacă nu varsă lacrimi, el consideră că ceea ce face nu prezintă nici o importanță și nu face nici un pas. Pe el trebuie mai întîi să-l faci să se emoțio-

* Cuprins de „sentimentul dezolant al neorînduiei generale care domnește în Rusia“.

neze, să plîngă și să-și sufle nasul într-o batistă curată. Calculul arid, conștiința sănătoasă și lucidă a *necesității de stat* sînt lucruri plicticoase, care nu predispun la o stare de spirit sentimentală.

Da, da, propovăduirea lucrurilor „aride” prinde foarte bine în lumea „aluatului” și a „gumei”. Numai că liberalul nostru nu observă *de pe ce poziții* își rostește această predică: „conștiința sănătoasă și lucidă a *necesității de stat*”, oare n-ați copiat cumva de la Menșikov aceste cuvinte, d-le Kondurușkin? Căci tocmai pe baza „aluatului” și a „gumei”, pe baza unei stări de spirit sentimentale și plîngărețe sînt posibile asemenea discuții despre necesitatea de stat. Tocmai pentru că există oameni moi ca un aluat se simt siguri de ei crainicii „conștiinței sănătoase și lucide a *necesității de stat*”.

„Societatea rusă e moale ca guma”, spune, folosind *vechiul limbaj*, d-l Kondurușkin. Există societate și societate. A fost o vreme cînd cuvîntul „societate” cuprindea totul, acoperea totul, înglobînd în sfera lui ansamblul elementelor eterogene ale populației care se trezeau la conștiință sau pur și simplu pe așa-numiții oameni „culți”.

Dar tocmai sub acest raport, în Rusia lucrurile nu se mai prezintă ca în trecut. Cînd se putea vorbi numai despre societate, atunci cei mai buni oameni ai acestei societăți propovăduiau o luptă aprigă, iar nu „conștiința sănătoasă și lucidă a *necesității de stat*”.

Astăzi însă nu se mai poate vorbi de „societate” în general. În vechea Rusie au ieșit la iveală deosebirile dintre forțele noi. Vechile calamități, ca, de pildă, foamea etc., care se abat, ca și în trecut, asupra Rusiei și care ascut vechile probleme, cer să se țină seama de felul în care s-au manifestat aceste forțe noi în primul deceniu al secolului al XX-lea.

„Societatea” este sentimentală și plîngăreață datorită neputinței și nehotărîrii clasei spre care gravitează și din care face parte în proporție de $\frac{9}{10}$. Predica unui „calcul arid, la conștiinței lucide și sănătoase a *necesității de stat*” nu este decît o justificare a dominației „autorităților” asupra acestei societăți becnice.

Dar deceniul care a trecut a arătat că există elemente ale populației care nu fac parte din „societate“ și care nu se disting prin sentimentalism și predispoziții lacrimogene...

În Rusia, în păturile de sus, totul este „ca și pînă acum“ ; ceva nou a intervenit însă în păturile de jos. Cel căruia „sentimentul dezolant al neorînduiei generale care domnește în Rusia“ îi va ajuta să vadă, să pipăie, să sesizeze noul, care nu este ferm, care nu e nicidecum plîngăreț și nu seamănă de loc cu un aluat, acela va reuși să găsească calea ce duce la izbăvirea de vechi.

Cel însă ale cărui văicăreli împotriva actualiei stări dezolante se împletesc cu discursuri pe tema „conștiinței sănătoase și lucide a necesității de stat“, acela cu siguranță că va rămîne în veci o părticică de „aluat“ care se lasă „frămîntat și modelat“. Oamenii aceștia sînt „frămîntați și modelați“ tocmai în numele ideii de stat „sănătoase și lucide“, și așa li se cuvine.

Dacă, din o sută de reprezentanți ai „societății“ supuși unei asemenea operații, unul va deveni mai ferm, rezultatul va fi folositor. Fără delimitare nu se poate ajunge la nimic bun.

DESPRE FRAȚIUNEA SOCIAL-DEMOCRATĂ DIN DUMA A II-A

O EXPUNERE COMPLETĂ A PROBLEMEI ¹⁴⁴

Au trecut patru ani de cînd întreaga fracțiune social-democrată din Duma a II-a, victimă a odiosului complot pus la cale de guvernul nostru, a fost deferită justiției și trimisă la ocnă ca niște făptuitori de crime grave. Proletariatul din Rusia a înțeles foarte bine că învinuirea adusă reprezentanților săi se bazează pe un fals; dar toate acestea s-au petrecut într-o perioadă de dezmăț al reacțiunii, iar sentința s-a pronunțat cu ușile închise, așa încît nu existau suficiente dovezi ale crimei săvîrșite de țarism. Abia în ultimul timp, o seamă de fapte concludente, recunoscute de Brodski, agentul ohranei, au arătat în adevărata lor lumină odioasele mașinații la care au recurs autoritățile noastre.

Iată cum s-au petrecut lucrurile :

Deși dreptul de vot de care se bucura proletariatul din Rusia era foarte ciuntit, acesta a trimis în Duma a II-a de stat 55 de social-democrați.

Această fracțiune social-democrată era nu numai numeroasă, dar și deosebit de remarcabilă sub raport ideologic. Născută din revoluție, ea purta amprenta acesteia, iar în cuvîntările rostite de membrii ei, în care mai răsuna ecoul marelui lupte ce cuprinsese întreaga țară, erau criticate cu profunzime și cu argumente temeinice nu numai proiectele de legi prezentate spre examinare în Duma de stat, ci și întregul sistem de guvernare țarist și capitalist în ansamblu.

Înzestrată cu arma invincibilă a socialismului contemporan, această fracțiune social-democrată era cea mai revoluționară, mai consecventă și mai pătrunsă de conștiința de clasă dintre toate fracțiunile de stînga, pe care le antrenă după sine, punînd asupra Dumei o amprență revoluționară. Autoritățile noastre considerau această fracțiune ultimul focar al revoluției, ultimul ei simbol, dovada vie a puternicei influențe exercitate de social-democrație asupra maselor proletare și, prin urmare, o primejdie permanentă pentru reacțiune, o ultimă piedică în calea înaintării ei triumfale. De aceea guvernul a considerat necesar nu numai să se descotorosească de această Dumă excesiv de revoluționară, dar, în plus, să reducă la minimum dreptul de vot al proletariatului și al țărănimii cu stare de spirit democratică, să facă cu neputință alegerea unei asemenea Dume pe viitor. Cel mai bun mijloc pentru a înfăptui o asemenea lovitură de stat consta în a se descotorosi de fracțiunea socialistă, compromișînd-o în ochii întregii țări : trebuia retezat capul pentru a ucide astfel întregul trup.

Dar pentru aceasta era nevoie de un pretext : bunăoară, posibilitatea de a învinui fracțiunea de o crimă politică gravă. Datorită inventivității poliției și ohranei, acest pretext a fost repede găsit. S-a luat hotărîrea de a compromite fracțiunea socialistă din parlament, învinuind-o că întreține legături strînse cu organizația social-democrată de luptă și cu organizația social-democrată din armată. În acest scop, generalul Gherasimov, șeful ohranei (toate aceste informații le-am luat din nr. 1 al ziarului „Budușce” („L'Avenir“), care apare la Paris, boulevard Saint-Jacques¹⁴⁵, 50, sub îngrijirea lui Burțev), a propus agentului său Brodski să intre în organizațiile menționate. Brodski a reușit să pătrundă în acestea mai întîi ca membru de rînd, iar după aceea a devenit secretar. Cîtorva membri ai organizației din armată le-a venit ideea să trimită la fracțiunea parlamentară socialistă o delegație de soldați. Ohrana a hotărît să folosească acest lucru în scopurile urmărite de ea, iar Brodski, care reușise să-și cîștige încrederea organizației din armată, a pornit la punerea în

aplicare a acestui plan. Au fost aleși câțiva soldați, a fost întocmit un mandat care cuprindea revendicări ale soldaților și, fără a anunța măcar fracțiunea socialistă, s-a fixat o zi în care delegația urma să-i facă o vizită la sediul ei oficial. Și cum soldații nu se puteau duce acolo în uniformă militară, au fost puși să-și schimbe hainele, lucru pe care l-au făcut la locuința unui agent al ohranei. Aici au îmbrăcat hainele pe care le cumpărase și le pregătise pentru ei ohrana. Potrivit mîrșavului plan al lui Gherasimov, Brodski trebuia să vină la sediul fracțiunii socialiste o dată cu soldații și să aducă acolo documente revoluționare pentru a compromite astfel și mai mult pe deputații noștri. De asemenea fusese convenit ca Brodski să fie arestat împreună cu ceilalți, iar apoi, cu ajutorul ohranei, care avea să înceneze o evadare, urma să ajungă în libertate. Brodski a venit însă prea tîrziu și, cînd a încercat să pătrundă cu documentele compromițătoare în sediul fracțiunii, acolo începuse percheziția și nu a mai fost lăsat să intre.

Aceasta a fost o înscenare pregătită cu toată minuțiozitatea de ohrană și ea a dat posibilitate reacțiunii nu numai să condamne și să trimită la ocnă pe reprezentanții proletariatului, dar totodată să dizolve Duma a II-a și să săvîrșească lovitura de stat de la 3 (16) iunie 1907. Într-adevăr, guvernul a declarat, în manifestul lansat în aceeași zi (acest manifest, ca toate manifestele țariste, te uluiește prin nerușinata sa ipocrizie), că se vede nevoit să dizolve Duma, deoarece, în loc să sprijine și să ajute guvernul în străduința lui de a instaura din nou liniștea în țară, ea, dimpotrivă, a acționat împotriva tuturor propunerilor și intențiilor guvernului, refuzînd, printre altele, să sancționeze prin semnătura ei măsurile represive împotriva elementelor revoluționare din țară. Ba mai mult (citez textual) : „s-a săvîrșit o faptă fără precedent în anele istoriei. Puterea judecătorească a descoperit un complot pus la cale de o întreagă parte a Dumei de stat, îndreptat împotriva statului și puterii țarului. Iar atunci cînd guvernul nostru a cerut suspendarea vremelnică, pînă la terminarea procesului, a celor 55 de membri ai Dumei acuzați de această fărădelege și arestarea acelor dintre

ei împotriva cărora există cele mai multe dovezi, Duma de stat nu a satisfăcut imediat cererea legitimă a autorităților, care nu suferea nici o amânare“.

Or, de dovezile crimei săvârșite de țar aveau cunoștință nu numai guvernul și prietenii lui cei mai apropiați. Drăguții noștri constituționaliști democrați, care pălăvrăgesc într-una despre legalitate, dreptate, adevăr etc. etc., care și-au împopoțonat partidul lor cu denumirea emfatică de „partid al libertății poporului“, de asemenea au cunoscut și timp de patru ani au păstrat în secret odioasele amănunte ale acestui proces murdar. Timp de patru ani au privit ei ca niște martori impasibili cum au fost condamnați, contrar oricăror norme de drept, deputații noștri, cum sufereau ei în închisorile cu regim de ocnă, cum unii dintre ei mureau sau înnebuneau și... prudenți au tăcut. Or, ei aveau deplina posibilitate de a protesta, întrucât își aveau deputații lor în Dumă și dispuneau de numeroase cotidiene. Strânși între reacțiune și revoluție, mai mult decât de orice ei se temeau de revoluție. De aceea au cochetat cu guvernul și, în decurs de patru ani, au căutat să-l acopere prin tăcerea lor, devenind în felul acesta niște complici ai crimei săvârșite de el. Abia în ultimul timp (la ședința din 17 octombrie 1911 a Dumei), în cursul dezbaterilor pe marginea unei interpelări referitoare la ohrană, unul dintre ei, deputatul Teslenko, s-a hotărât, în sfârșit, să divulge secretul păstrat cu atîta strășnicie. Iată o parte din cuvîntarea lui (cuvîntarea este reprodusă textual după darea de seamă stenografică oficială): „Cînd s-a pus problema deschiderii unei acțiuni publice împotriva celor 53 de membri ai Dumei a II-a de stat, în cadrul acesteia s-a format o comisie căreia i-au fost puse la dispoziție toate documentele ce urmau să servească drept dovezi că cei 53 de membri ai Dumei de stat au pus la cale un complot care urmărea instaurarea republicii în Rusia cu ajutorul unei insurecții armate. Această comisie, instituită pe lîngă Duma a II-a de stat și al cărei raportor am fost, a ajuns la convingerea unanimă că nu este vorba de un complot pus la cale de social-democrați împotriva statului, ci de un complot pus la cale de secția ohranei din Petersburg împotriva Dumei a II-a de stat.

Atunci cînd raportul comisiei, bazat pe documente, era gata întocmit, în ajunul zilei în care toate aceste date urmau să fie expuse de la tribuna Dumei de stat, aceasta a fost dizolvată și astfel de la această tribună nu s-au mai putut face cunoscute lucrurile care au fost descoperite. Cînd a început procesul, acuzații — cei 53 de membri ai Dumei de stat — au cerut ca procesul să se judece cu ușile deschise, astfel încît opinia publică să afle că nu ei sînt criminalii, ci cei de la ohrana din Petersburg; dar procesul s-a judecat cu ușile închise și opinia publică n-a aflat niciodată acest lucru“.

Acestea sînt faptele. De patru ani deputații noștri zac încătușați în lanțuri în mizerabilele închisori ruse, al căror aspru și bestial regim vă este, desigur, cunoscut. Mulți au și murit acolo. Unul dintre ei și-a pierdut mințile, mulți alții, din cauza condițiilor de viață excepțional de grele, și-au ruinat sănătatea și azi-mîine s-ar putea să moară și ei. Proletariatul din Rusia nu mai poate privi cu indiferență cum reprezentanții săi, care nu au altă vină decît că au știut să lupte cu dîrzenie pentru apărarea intereselor lui, pier în închisorile țariste. Și cu atît mai mult nu poate privi cu indiferență toate acestea, cu cît faptele care au devenit cunoscute în urma mărturisirilor făcute de Brodski reprezintă un temei juridic absolut suficient pentru a cere revizuirea procesului. În Rusia, campania pentru punerea în libertate a deputaților noștri a și început.

Ziarul muncitoresc „Zvezda“, care apare la Petersburg, consacra acestei probleme o mare parte din numărul său cu data de 29 octombrie 1911. El adresează un apel presei, deputaților liberali și deputaților de stînga, asociațiilor și uniunilor, și în special proletariatului. „Nimeni nu rămîne — spune răsPICAT ziarul — și nu poate rămîne calm, nu poate ajunge la un echilibru sufletesc acolo unde fiecare e silit să audă la orice oră și în orice clipă zăngănitul lanțurilor în care sînt ferecați oamenii zidiți de vii, lipsiți de libertate și de toate drepturile civile și politice numai pentru că au avut curajul să-și îndeplinească, în fața întregii țări, datoria lor de oameni și de cetățeni. Conștiința publică nu poate și nu trebuie să rămînă li-

niștită după dezvăluirea îngrozitorului adevăr. Oricare ar fi greutățile ele trebuie biruite și trebuie să se ceară revizuirea procesului deputaților social-democrați din Duma a II-a de stat !... Dar, în primul rând, proletariatul trebuie să-și spună cuvântul lui, care atîrnă greu, căci cei condamnați pe baza unor învinuiri false sînt reprezentanții lui, și în momentul de față ei zac în temnițe, supuși unui regim de ocnă“.

Pornind această luptă, proletariatul din Rusia se adresează socialiștilor din toate țările, cerîndu-le să-i acorde sprijinul lor și în același timp să-și strige sus și tare, în auzul întregii lumi, revolta pe care le-o stîrnește cruzimea și josnicia absolutismului nostru care domină în momentul de față și care, camuflîndu-se sub masca unei detestabile ipocrizii, întrece în barbarie și înapoiere chiar și guvernele asiatice.

În Franța, tovarășul Charles Dumas a și inițiat o campanie și, într-un articol apărut în ziarul „L'Avenir“, propune să se acorde un sprijin energic proletariatului rus în acest moment greu. Exemplul lui trebuie să fie urmat de socialiștii din toate țările ; în parlamente, în publicațiile lor, la adunările lor populare, pretutindeni să-și exprime indignarea și să ceară revizuirea procesului fracțiunii social-democrate din Duma a II-a.

Scris după 6 (19) noiembrie 1911

*Publicat în limbile germană, franceză și engleză în decembrie 1911, în „Bulletin Périodique du Bureau Socialiste International“ nr. 8
Semnat : N. L e n i n*

În limba rusă publicat pentru prima oară în 1940, în revista „Proletarskaja Revoliuția“ nr. 4

Se tipărește după textul apărut în „Bulletin“

Tradus din limba germană

CEVÎNTARE ROSTITĂ ÎN NUMELE P.M.S.D.R.
LA ÎNMORMÎNTAREA LUI
PAUL ȘI A LAUREI LAFARGUE

20 NOIEMBRIE (3 DECEMBRIE) 1911

Tovarăși !

Iau cuvîntul pentru a exprima, în numele P.M.S.D.R., sentimentul de adîncă durere pe care ni l-a pricinuit înțetarea din viață a lui Paul și a Laurei Lafargue. Muncitorii conștienți și toți social-democrații din Rusia au învățat, încă din perioada de pregătire a revoluției din Rusia, să-l stimeze pe Lafargue ca pe unul dintre cei mai talentați și mai profunzi propagandiști ai ideilor marxismului, atît de strălucit confirmate de experiența luptei de clasă în cursul revoluției și contrarevoluției ruse. Sub steagul acestor idei s-a unit strîns detașamentul de avangardă al muncitorilor ruși, sub acest steag a dat el, printr-o luptă de masă organizată, o lovitură absolutismului, a apărat și continuă să apere cauza socialismului, cauza revoluției, cauza democrației, în pofida tuturor trădărilor, șovăielilor și oscilărilor burgheziei liberale.

În mintea muncitorilor social-democrați din Rusia, de persoana lui Lafargue se leagă strîns două epoci : epoca în care tineretul revoluționar din Franța împreună cu muncitorii francezi, în numele ideilor republicane, a pornit la asalt împotriva imperiului, și epoca în care proletariatul francez, sub conducerea marxiștilor, a dus o luptă de clasă consecventă împotriva întregii orînduiri burgheze, pregătindu-se în vederea luptei finale împotriva burgheziei, pentru socialism.

Nouă, social-democraților ruși, care simțim din plin apăsarea jugului absolutismului îmbibat de barbaria asia-

tică și care am avut fericirea să luăm nemijlocit cunoștință, din lucrările lui Lafargue și ale prietenilor săi, de experiența revoluționară și de gândirea revoluționară a muncitorilor din Europa, ne este acum cât se poate de limpede că momentul în care va triumfa cauza pentru apărarea căreia a luptat Lafargue, închinându-i întreaga lui viață, se apropie cu pași repezi. Revoluția rusă a inaugurat epoca revoluțiilor democratice în întreaga Asie : 800 000 000 de oameni participă astăzi la mișcarea democratică din întreaga lume civilizată. Totodată, în Europa devin tot mai numeroase indiciile că epoca de dominație a așa-zisului parlamentarism burghez pașnic se apropie de sfârșit, pentru a ceda locul unei epoci de lupte revoluționare ale proletariatului, organizat și educat în spiritul ideilor marxismului, care va răsturna dominația burgheziei și va instaura orînduirea comunistă.

„Sozial-Demokrat“ nr. 25
din 8 (21) decembrie 1911

Se tipărește după textul
apărut în ziar

HYNDMAN DESPRE MARX

De curînd au apărut voluminoasele memorii ale lui Henry Mayers Hyndman, unul dintre întemeietorii și conducătorii „partidului social-democrat” englez. Cartea, care are aproape 500 de pagini, este intitulată „Însemnări despre o viață plină de aventuri” * și conține o seamă de amintiri, scrise într-un stil viori, din activitatea politică desfășurată de autor și legate de oamenii „celebri” pe care i-a cunoscut. Ea ne oferă un bogat și interesant material pentru caracterizarea socialismului englez și pentru cunoașterea unor probleme foarte importante ale întregii mișcări muncitorești internaționale.

De aceea credem că este nimerit să consacram cărții lui Hyndman câteva articole, cu atît mai mult cu cît „Russkie Vedomosti” (din 14 octombrie), ziarul cadeților de dreapta, „a luat atitudine” în această problemă, publicînd articolul liberalului Dioneo, care dă un strălucit exemplu de elucidare liberală sau, mai bine zis, de întunecare liberală a acestor probleme.

Să începem cu amintirile lui Hyndman despre Marx. H. Hyndman l-a cunoscut pe Marx abia în 1880, cînd avea, probabil, o idee foarte vagă despre învățătura lui și despre socialism în general. Pentru condițiile din Anglia este caracteristic faptul că Hyndman, care s-a născut în 1842, a fost pînă atunci un „democrat” de o culoare imprecisă, avînd unele legături și simpatii în partidul conser-

* *The Record of an Adventurous Life*, by Henry Mayers Hyndman. London (Macmillan and Co). 1911.

vator (tory). Spre socialism s-a orientat abia după ce, în cursul uneia dintre numeroasele călătorii pe care le-a făcut în America între anii 1874 și 1880, a citit „Capitalul” (în traducere franceză).

În timp ce, însoțit de Karl Hirsch, se ducea la Marx cu care urma să facă cunoștință, Hyndman l-a comparat în minte cu... Mazzini!

Sub ce aspect a făcut Hyndman această comparație reiese din faptul că despre influența lui Mazzini asupra celor din jur el spune că este „personală și individual-etică”, în timp ce influența lui Marx este „aproape exclusiv intelectuală și științifică”. Hyndman s-a dus la Marx ca la „un mare geniu analitic”, căutînd să învețe de la el — pe cînd la Mazzini îl atrăgea caracterul, felul lui „înălțător de gîndire și de comportare”. Marx a fost, „fără îndoială, o inteligență mai viguroasă”. Indiscutabil că în 1880 Hyndman era departe de a înțelege deosebirea care există între un democrat burghez și un socialist (de altfel nici acum n-a înțeles-o pe deplin, dar despre asta vom vorbi mai încolo).

„Cînd l-am văzut pe Marx — scrie Hyndman —, prima impresie pe care a produs-o asupra mea a fost aceea a unui bătrîn viguros, zbîrlit, neînduplecat, care este gata — ca să nu zic care caută — să intre în conflict și păstrează o atitudine oarecum bănuitoare, ca și cum ar urma să facă față unui atac imediat. Dar el mi-a strîns cu amabilitate mîna și la fel de amabile i-au fost și primele cuvinte. I-am spus că pentru mine este o mare cinste și o mare bucurie prilejul de a strînge mîna autorului «Capitalului», iar el mi-a răspuns că a citit cu multă plăcere articolele mele despre India* și că în corespondențele publicate în presă și-a expus părerea sa elogioasă despre ele”.

„În timp ce vorbea, cuprins de o indignare nestăpînită, despre politica dusă de partidul liberal în special față de Irlanda, ochii mici, adînciși în orbite, ai vechiului luptător aruncau scînteii, sprîncenele lui stufoase îi erau încruntate, nasul lui mare și lat și întreaga față îi erau în permanentă mișcare și din gură îi curgea un șuvoi neîntreput de acuzații violente și tumultoase, din care puteam să văd și ce temperament pătimaș are și cît de bine cunoaște el limba engleză.

* Înainte de recenta lui cotitură spre șovinism, Hyndman a fost un dușman hotărît al imperialismului englez și, începînd din 1878, a desfășurat o nobilă campanie de demascare a rușinoaselor acte de violență, a nelegiuirilor, jafului, batjocurei (din care făcea parte și bătaia cu vergi administrată „criminalilor” politici), prin care englezii aparținînd tuturor partidelor, inclusiv scriitorul „cult” și „radical” John Morley, și-au cîștigat de multă vreme faima în India.

Contrastul dintre felul lui de a vorbi atunci cînd era răscolit de mînie și întreaga lui înfățișare atunci cînd își expunea părerile asupra evenimentelor economice dintr-o anumită perioadă era uimitor. Fără nici un efort vizibil trecea de la rolul de profet și tribun viguros la rolul de filozof calm și dintr-o dată mi-am dat seama că vor trece ani îndelungați pînă cînd, în aceste probleme, voi înceta să mă simt în fața lui ca un școlar în fața dascălului său.

Cînd am citit «*Capitalul*» și, mai ales, lucrările lui mai mici despre Comuna din Paris și «18 brumar», am rămas impresionat de darul lui de a îmbina cercetarea foarte precisă și la rece a cauzelor economice și a efectelor lor sociale cu ura cea mai înverșunată împotriva unor clase și chiar a unor indivizi ca, de pildă, Napoleon al III-lea sau Thiers, care, potrivit teoriei lui, nu erau mai mult decît niște muște pe roțile carului lui Juggernaut al dezvoltării capitaliste. Nu trebuie să uităm că Marx era evreu și aveam impresia că îmbina în persoana sa, în caracterul său, în chipul său — cu fruntea impunătoare, sprîncenele mari și stufoase, cu ochii vii, sînteietori, cu nările largi și senzuale, cu gura mobilă și cu fața năpădită din toate părțile de păr zbîrlit — minia dreaptă a marilor proroci din rasa lui, cu mintea rece și analitică a lui Spinoza și a învățaților evrei. Era o neobișnuită îmbinare de calități diferite, așa cum nu am mai întîlnit la nici un alt om.

Cînd am ieșit, împreună cu Hirsch, de la Marx și mai eram încă sub impresia puternică a acestei mari personalități, Hirsch m-a întrebat ce cred despre Marx. «Cred că e un Aristotel al secolului al XIX-lea», i-am răspuns eu. Dar după ce am rostit aceste cuvinte mi-am dat imediat seama că această definiție nu cuprinde întregul «obiect». În primul rînd, nu mi-l pot închipui pe Marx îmbinînd funcția de curtean al lui Alexandru Macedon cu profundele lucrări științifice care au exercitat o influență atît de puternică asupra unei serii întregi de generații. În afară de aceasta, în pofida celor ce s-au spus de multe ori despre el, Marx nu s-a separat niciodată în așa măsură de interesele nemijlocit omenești încît să analizeze faptele și ambianța lor în acea lumină seacă și rece care-l caracterizează pe cel mai mare filozof al antichității. E în afară de orice îndoială că ura lui Marx împotriva sistemului de exploatare și de robie salariată care-l înconjura nu era numai o ură intelectuală și filozofică, ci și o pătimașă ură personală.

Odată, îmi amintesc, i-am împărtășit impresia mea că, pe măsură ce înaintez în vîrstă devin mai tolerant. «Mai tolerant? — mi-a răspuns Marx —, *mai tolerant?*». Era limpede că el nu devenea mai tolerant. Cred că tocmai această ură profundă a lui împotriva stării de lucruri existente, precum și critica nimicitoare la care își supunea adversarii, i-a împiedicat pe mulți dintre oamenii culti aparținînd clasei înstărite să prețuiască întreaga importanță a marilor lui opere și a făcut ca în ochii lor să apară ca mari eroi niște semidocti de mîna a treia și niște maeștri ai logomahiei de categoria lui Boehm-Bawerk, numai pentru că îl denaturau pe Marx și încercau «să-l dezmință». Noi acum sîntem obișnuiți, mai ales în Anglia, să luptăm

cu florete prevăzute la vîrf cu niște bile mari și moi. Atacurile pline de minie la care se dedă Marx cu spada lui scoasă din teacă împotriva adversarilor par lipsite de eleganță dueliștilor noștri savanți, cu cavalerismul lor ipocrit, și ei nu pot să creadă că acest polemist necruțător, acest dușman neîmpăcat al capitalului și al capitaliștilor a fost de fapt cel mai profund gînditor al epocii noastre“.

În 1880 Marx era aproape necunoscut publicului englez. Pe atunci sănătatea lui era vizibil în declin, activitatea lui intensă (16 ore pe zi, și chiar mai multe, de muncă intelectuală !) îi subminaseră pînă-ntr-atît organismul, încît medicii i-au interzis să lucreze seara, astfel că eu — povestește Hyndman —, de la sfîrșitul anului 1880 și pînă la începutul anului 1881 am profitat de orele lui libere pentru a sta de vorbă cu el.

„Felul nostru de a discuta era destul de original. Cînd se aprindea în toiu unei discuții, Marx avea obiceiul să străbată cu pași repezi camera de la un capăt la altul, de parcă s-ar fi plimbat pe puntea unui vas maritim. Și eu îmi făcusem, în timpul îndelungatelor mele călătorii (în America, în Australia etc.), obiceiul acesta de a mă plimba în sus și-n jos atunci cînd mintea îmi era foarte frămîntată de o idee, așa încît se putea vedea următoarea scenă : dascălul și discipolul său plimbîndu-se cîte două sau trei ore în lungul și-n latul camerei, în jurul mesei, dezbătînd probleme ale epocii actuale sau fapte din trecut“.

Pe ce poziție se situa Marx în diferitele probleme discutate cu Hyndman, acesta nu ne spune cît de cît amănunțit referitor la *nici o problemă*. Din cele arătate mai sus se vede că pe Hyndman îl preocupă cel mai mult și aproape exclusiv latura *anecdotică* a chestiunii : aceasta este în concordanță cu întregul conținut al cărții sale. Autobiografia lui Hyndman este biografia unui filistin burghez englez care, fiind cel mai bun dintre cei buni din clasa sa, își croiește pînă la urmă drum spre socialism, fără ca vreodată să se descotorosească pe deplin de tradițiile burgheze, de concepțiile și de prejudecățile burgheze.

Repetînd imputările pe care filistinii le aduceau lui Marx și Engels că s-ar comporta ca niște „autocrați“ în, „chipurile, democratica“ Internațională, că nu se pricepeau în problemele practice, nu cunoșteau oamenii etc. etc., Hyndman nu face nici o încercare de a face o apreciere asupra

vreunea dintre aceste imputări pe baza expunerii precise, concrete a condițiilor momentelor respective.

Rezultatul este o anecdotă și nu o analiză istorică făcută de un marxist. Marx și Engels au luptat împotriva unificării social-democraților germani (cu lassalleienii)¹⁴⁶; or, unificarea era necesară! Asta-i tot ce ne spune Hyndman. Despre faptul că, sub raport principial, Marx și Engels au avut de o mie de ori dreptate combătându-i pe Lassalle și pe lassalleieni nu găsești la el nici un cuvânt. Hyndman nici măcar nu pune această problemă. El nu-și pune întrebarea dacă, în epoca Internaționalăi, „democratismul“ (organizatoric) nu a fost un paravan pentru sectele burgheze care subminau organizarea social-democrației proletare.

Din această cauză și povestea rupturii dintre Hyndman și Marx a fost redată în așa fel încât ceea ce rezultă este o simplă bîrfeală (în spiritul d-lui Dioneo). Engels, vedeți dv., era un om „cicălit, bănuitor, gelos“; soția lui Marx i-ar fi spus soției lui Hyndman că Engels a fost „geniul rău“ (!!) al lui Marx; Engels, pe care Hyndman nici nu l-a întâlnit vreodată (în pofida celor scrise de d-l Dioneo în „*Russkie Vedomosti*“), „în relațiile cu oamenii pe care îi ajuta (cu bani; Engels era foarte bogat, iar Marx foarte sărac) căuta să scoată întreaga valoare de schimb a banilor săi“; Engels ar fi fost acela care a băgat zîzanie între Marx și Hyndman, de teamă ca nu cumva Hyndman, care pe atunci era un om înstărit, să nu-i ia locul de prieten bogat pe lîngă Marx !!

Domnilor liberali, desigur, le face plăcere să copieze aceste platitudini nemaipomenite. Desigur că nu este nicidecum în interesul scribilor liberali să studieze măcar scrisorile către Sorge (ale lui Marx și Engels)¹⁴⁷, de care amintește chiar Hyndman, și să se lămurească în chestiunile respective! Pe ei nu-i preocupă asemenea lucruri! Or, studierea acestor scrisori, compararea lor cu „memoariile“ lui Hyndman clarifică imediat chestiunea.

În 1881 Hyndman a publicat broșura „Anglia pentru toți“, în care el trece la socialism, rămînînd totuși un democrat burghez foarte, foarte confuz. Broșura a fost scrisă pentru „Federația democratică“ (nu socialistă), care

luase ființă atunci și din care făcea parte un mare număr de elemente antisocialiste. Și Hyndman, rezumînd și copiind din „Capitalul“ în două capitole ale broșurii sale *„fără să citeze numele lui Marx*, vorbește cu totul vag, în introducere, despre „un mare gînditor și un scriitor original“ căruia îi este foarte îndatorat etc. Tocmai din această cauză „m-a învrăjbit“ Engels cu Marx, povestește Hyndman, reproducînd totodată o scrisoare pe care i-a trimis-o Marx (din 8 decembrie 1880), în care acesta scria că din cuvintele lui Hyndman reiese că el, Hyndman, „nu împărtășește concepțiile partidului meu (al lui Marx) în ceea ce privește Anglia“.

În ce consta divergența pe care Hyndman nu a sesizat-o, nu a observat-o și nu a apreciat-o, este limpede: în faptul că el era pe atunci (așa cum și spune, fără înconjur, Marx în scrisoarea sa către Sorge din 15 decembrie 1881) „un scriitor mic-burghez sentimental“, „pe jumătate burghez, pe jumătate proletar“. Este limpede că dacă un om care face cunoștință cu Marx devine unul dintre intimii lui, afirmă că este discipolul lui, înființează apoi o federație „democratică“ și scrie pentru ea o broșură în care denaturează marxismul și trece sub tăcere pe Marx, nu se putea ca acesta să nu protesteze „cu vehemență“ împotriva unui asemenea procedeu. Și, după cum se vede, el a protestat, căci, în aceeași scrisoare către Sorge, Marx citează fragmente din niște scrisori ale lui Hyndman în care acesta încearcă să se scuze, invocînd argumentul că „englezilor nu le place să învețe de la străini“, că „numele lui Marx este atît de detestat“ (!! etc. (Hyndman însuși spune că a distrus aproape toate scrisorile primite de la Marx, prin urmare din această parte nu ne putem aștepta la o dezvoltare a adevărului.)

Frumoase scuze, nu-i așa? Și atunci cînd problema divergențelor din acea vreme dintre Hyndman și Marx este pe de-a-ntregul lămurită, cînd pînă și cartea recent apărută a lui Hyndman dovedește că în concepțiile lui există multe elemente filistine și burgheze (de pildă argumentele aduse de el pentru a sprijini pedeapsa cu moartea pentru delincvenții de drept comun!), ni se oferă ca explicație pentru ruptura cu Marx „intrigile“ lui Engels,

care timp de 40 de ani a promovat aceeași linie principală ca și Marx. Chiar dacă tot restul cărții lui Hyndman ar fi un butoi de miere, această lingură de fieră ar fi de ajuns...

Pentru lămurirea divergențelor din acea vreme dintre Marx și Hyndman, relatarea acestuia în legătură cu părerea lui Marx despre Henry George este foarte caracteristică. Această părere este cunoscută din scrisoarea lui Marx către Sorge din 20 iunie 1881. Hyndman îl apăra pe H. George în fața lui Marx, argumentînd că „George ne va învăța mai multe stăruind în greșeala sa decît ne vor învăța alți oameni prin expunerea deplină a adevărului“.

„Marx — scrie Hyndman — nici nu vrea să audă de asemenea argumente. Părerea lui era că răspîndirea unei greșeli nu poate fi niciodată de folos poporului. «A lăsa o greșeală necombătută înseamnă a încuraja lipsa de onestitate intelectuală. La zece oameni care îl vor depăși pe George vor reveni, poate, sute care vor rămîne la concepțiile lui George ; această primejdie este prea mare pentru a risca»“. Așa vorbea Marx !!

Iar Hyndman ne spune, pe de o parte, că el rămîne și astăzi la vechea lui părere despre George, iar pe de altă parte că George făcea impresia unui băiețuș purtînd o lumînare de doi bani care se zbenguie alături de un om înzestrat cu un reflector electric.

Comparația e minunată, numai că... numai că a fost prea riscant pentru Hyndman să pună această comparație minunată alături de bîrfeala lui meschină la adresa lui Engels.

MANIFESTUL PARTIDULUI MUNCITORESC LIBERAL 148

I

Acesta este titlul care se cuvine să i se dea articolului lui N. R—kov publicat în revista „Naşa Zarea“ nr. 9—10.

Oricît de greu ar fi pentru marxişti să piardă în persoana lui N. R—kov un om care în anii de avînt a servit cu devotament şi energie partidul muncitoresc, interesele cauzei trebuie să stea mai presus de orice legături personale sau de fracţiune, de orice amintiri „frumoase“. Interesele cauzei ne silesc să recunoaştem că manifestul noului lichidator aduce un mare folos prin sinceritatea, claritatea şi conturarea precisă a concepţiilor sale. N. R—kov ne dă posibilitatea şi ne determină să punem problema principială şi fundamentală a „celor două partide“ *în afara* oricărui material „litigios“, pe plan pur ideologic şi, în mare măsură, chiar în afara împărţirii în bolşevici şi menşevici. După apariţia articolului lui R—kov nu se mai poate vorbi despre lichidatorism *numai în felul în care se vorbea pînă acum*, deoarece el a ridicat definitiv problema pe o treaptă mai înaltă. Şi după apariţia articolului lui R—kov nu ne putem mulţumi *numai să vorbim* despre lichidatorism, căci în faţa noastră avem cel mai închezat proiect de acţiuni practice imediate care se poate imagina.

N. R—kov începe prin a expune „principala sarcină obiectivă care se pune în Rusia“, apoi trece la aprecierea revoluţiei, mai departe analizează momentul actual, vorbind clar şi precis despre fiecare clasă, şi încheie prin descrierea cît se poate de limpede a fizionomiei „asociaţiei

politice muncitorești legale“, care, pretinde el, trebuie imediat înființată și „înfăptuită în mod practic“. Într-un cuvânt, R—kov o ia chiar de la început și merge consecvent pînă la capăt, așa cum trebuie să procedeze orice om cît de cît conștient de seriozitatea răspunderii politice pe care o implică vorbele și faptele sale. Și trebuie să fim dreپți cu R—kov : de la început și pînă la sfârșit, cu o consecvență desăvîrșită, el substituie marxismului liberalismul.

Să ne oprim asupra punctului de plecare al raționamentelor lui. El consideră „absolut neîndoios și indiscutabil“ că „principala sarcină obiectivă care se pune în Rusia în momentul de față este încheierea definitivă a procesului de înlocuire a sistemului brutal și prădalnic de gospodărie semifeudală prin capitalismul civilizat“. Chestiunea discutabilă, după părerea lui, este dacă Rusia a ajuns într-o situație în care, „deși posibilitatea unor furtuni sociale nu este exclusă, totuși aceste furtuni nu sînt necesare și inevitabile în viitorul apropiat“.

În ceea ce ne privește, considerăm absolut neîndoios și indiscutabil că acest mod de a pune problema este pur liberal. Liberalii se mulțumesc să se întrebe dacă vom avea sau nu „un capitalism civilizat“, dacă vor avea sau nu loc „furtuni“. Marxistul, dimpotrivă, nu îngăduie ca analiza să fie limitată la aceste întrebări, ci cere să se analizeze *ce clase sau ce pături ale claselor* din societatea burgheză care se eliberează promovează o linie sau alta, determinată în mod concret, a acestei eliberări, de pildă linia creării cutăror sau cutăror forme politice ale așa-zisului „capitalism civilizat“. Marxistii, atît în perioada de „furtună“ cît și în perioadele cînd este evident că nu există furtună, promovează o linie principial diferită de aceea a liberalismului, și anume linia creării unor forme de viață cu adevărat democratice, și nu în general „civilizate“. Noi toți năzuim spre „un capitalism civilizat“, declară liberalii, vrînd să apară ca un partid situat deasupra claselor. Noi, spun marxistii muncitorilor și întregii democrații, trebuie să înțelegem prin „civilizație“ cu totul altceva decît ceea ce spun liberalii.

Россійская Соц.-Дем. Рабочая Партія
(Кружокъ Рабочей Газеты)

Въ понедѣльникъ 27-го ноября с. г.

SALLE de l'ALCAZAR, 190, avenue de Choisy

СОСТОИТСЯ РЕФЕРАТЪ

Н. ЛЕНИНА

**„МАНИФЕСТЪ ЛИБЕРАЛЬНОЙ
РАБОЧЕЙ ПАРТІИ“**

1. Почему статья Н. Рюкова въ № 8.10 «Нашей Зари» заслуживаетъ такого названія и самого внимательнаго разбора? Возможность разобрать вопросъ о звукахъ линіи рабочаго анимизма въ «двухъ Партіяхъ» въ смысле «конкретнаго» матеріала, или «слухомъ»?

2. Типъ «соціал-демократіи дней свободы». Буржуазные демократы въ марксистскомъ иерархіи. Рюковъ какъ образецъ; въ его статьѣ сплошная подавка марксизма либерализмомъ.

3. Роль критиковъ въ современной Россіи съ точки зрѣнія либераловъ (Рюковъ) и марксистовъ. «Демократіи резолюціи» (1908 г.) Р. С.-Д. Р. П.

4. Отношенія демократіи къ рѣшенію (Сталинскому) аграрной проблемы «путемъ компромисса между разными группами буржуазіи».

5. Преобладаютъ-ли Россіи «торжество всеобщаго умѣренного буржуазнаго прогрессизма»?

6. Сравненіе современной Россіи и III-ей Дуны съ Франціей 60-хъ годовъ XIX вѣка съ Закономъ Корнуса и съ Пруссіей 80 годовъ.

7. Прозвучали-ли «старые лозунги» въ «мертвые слова»?

8. Почему основанное Рюковымъ «Общество защиты интересовъ рабочаго класса» есть общество либеральной защиты по либеральному пониженію интересовъ рабочаго класса?

9. Пропорція: Ю. Ларинъ относится къ рабочему съѣзду, какъ Н. Рюковъ относится къ легальной авантюристской партіи.

НАЧАЛО РОВНО ВЪ 9 ЧАС. ВЕЧЕРА.

БИЛЕТЫ 3, 1 ФР. И 50 САНТ.

Anunțul referatului lui V. I. Lenin „Manifestul partidului muncitoresc liberal”, ținut la 14 (27) noiembrie 1911 la Paris

Micșorai

O denaturare și mai flagrantă, tipic „profesorală“, a marxismului ne servește R—kov atunci cînd critică pe „observatorii superficiali“ care „socot că revoluția noastră nu a reușit“. „Întotdeauna și pretutindeni — scrie R—kov — intelectualitatea nevricoasă a scîncit și s-a tînguit, apoi a căzut într-o stare de prostrație morală și a pornit pe calea renegării și a misticismului“. „Un observator perspicace“ știe însă că „adeseori accesele de furie ale reacțiunii constituie reflectarea unor profunde transformări sociale“, că „în perioada de reacțiune se formează și se maturizează noi grupuri și forțe sociale“.

Așa raționează R—kov. El a reușit să pună problema „renegării“ într-un mod atît de filistin (deși folosește cuvinte savante), încît legătura dintre tendințele contrarevoluționare din Rusia și situația și interesele anumitor clase a dispărut cu desăvîrșire. Nici unul dintre vehiști, adică dintre cei mai înfocați liberali contrarevoluționari, nu va încerca să nege că într-o perioadă de reacțiune cresc noi forțe, nici unul dintre colaboratorii la lucrarea în cinci volume a lichidatorilor, de care cei mai buni dintre menșevici s-au desolidarizat, nu va refuza să subscrie acest adevăr. Sub pana istoricului nostru, fizionomia concretă și caracterul de clasă al contrarevoluției noastre s-au volatilizat și nu au mai rămas decît fraze lipsite de conținut și perimate despre nevricalele unor intelectuali și despre spiritul de observație deosebit de profund al altor intelectuali. Problema, extrem de importantă pentru un marxist, a felului în care revoluția noastră a scos la iveală diferitele metode de acțiune și diferitele năzuințe ale diverselor clase și de ce aceasta a dat naștere la o atitudine de „renegare“ față de lupta pentru „civilizație“ din partea altor clase burgheze a trecut neobservată de R—kov.

Să trecem la principala problemă, și anume la aprecierea momentului de către R—kov, care pornește de la aprecierea situației tuturor claselor. Începînd cu „reprezentanții marii noastre proprietăți funciare“, autorul spune: „Nu de mult ei erau (erau!), în majoritatea lor, niște adevărați iobăgiști, niște nobili-moșieri tipici. Acum din acești ultimi mohicani n-au mai rămas mulți. Ei mai formează doar un mănunchi de oameni care se grupează

în jurul d-lor Purișkevici și Markov II și împrășcă nepuțințioși (!) cu salivă otrăvită de veninul desperării... Majoritatea marilor noștri proprietari funciari — nobili și nenobili —, reprezentată în Dumă prin naționaliști și octombriștii de dreapta, încetul cu încetul se transformă în mod implacabil în burghezie agrară“.

Aceasta este „aprecierea momentului“ pe care ne-o oferă R—kov. E de prisos să mai spunem că această apreciere este o bătaie de joc la adresa realității. De fapt, „mănunchiul de oameni care se grupează în jurul d-lor Purișkevici și Markov II“ nu este nepuțințios, ci atotputernic. Tocmai puterea și veniturile acestui grup sînt asigurate prin actualele instituții politice și sociale ale Rusiei, tocmai voința lui este aceea care hotărăște în ultimă instanță, tocmai el reprezintă elementul care determină întreaga orientare a activității și întregul caracter al așa-zisei birocrații de jos și pînă sus. Toate acestea sînt lucruri atît de cunoscute de toată lumea, faptele care dovedesc dominația acestui mănunchi în Rusia sînt atît de evidente și de curente, încît într-adevăr trebuie să aibă cineva darul liberalilor de totală autoamăgire pentru a le da uitării. Greșeala lui R—kov constă, în primul rînd, în faptul că a exagerat pînă la ridicol „transformarea“ economiei iobăgiste în economie burgheză ; în al doilea rînd, a uitat „un amănunt“, tocmai acel „amănunt“ care deosebește pe marxist de liberal, și anume : complexitatea și desfășurarea în salturi a procesului de adaptare a suprastructurii politice la transformarea economiei. Pentru a explica ambele aceste greșeli ale lui R—kov este suficient să invocăm exemplul Prusiei, unde pînă astăzi, deși gradul de dezvoltare a capitalismului, în general, și gradul de transformare a economiei vechi moșierești în economie burgheză, în special, este mult mai ridicat, Oldenburgii și Heidebranzii rămîn atotputernici, țin în mîinile lor puterea de stat, umplu, ca să spunem așa, cu conținutul lor social întreaga monarhie prusiană, întreaga birocrație prusiană ! Pînă în zilele noastre, la 63 de ani după 1848, în Prusia, cu toată dezvoltarea extrem de rapidă a capitalismului, dreptul de vot în alegerile pentru landtag rămîne într-o formă care asigură atotputernicia Purișkeviciilor prusieni.

Iar R—kov, la 6 ani după 1905, ne prezintă pentru Rusia idila arcadiană a „neputinței“ Purișkevicilor !

Dar este demn de remarcat faptul că tocmai prezentarea unei asemenea idile arcadiene — în ceea ce privește „implacabilitatea“ transformării Purișkevicilor și „triumful foarte moderatului progresism burghez“ — constituie lait-motivul *tuturor* raționamentelor lui R—kov. Să luăm, de pildă, raționamentele lui cu privire la politica agrară contemporană. „Nu există o ilustrare mai vie și mai amplă“ a transformării (economiei iobăgiste în economie burgheză) decît această politică, declară R—kov. Se lichidează sistemul fîșiilor intercalate, iar „lichidarea insuficienței de pămînt în cele 20 de gubernii agricole cu cernoziom nu prezintă mari greutăți și constituie una dintre sarcinile actuale imediate, care, după toate probabilitățile, va fi soluționată printr-un compromis între diferite grupuri ale burgheziei“.

„Acest compromis inevitabil în problema agrară, care se conturează în perspectivă, are pînă acum o serie de precedente...“.

Aceasta este o mostră caracteristică a metodei folosite de R—kov în raționamentele sale politice. El începe prin a elimina extremele, fără a avea nici un temei, pur și simplu pe baza seninătății sale liberale ! În continuare afirmă că un asemenea compromis între diferitele grupuri ale burgheziei nu implică greutăți și este chiar probabil și sfîrșește prin a spune că acest compromis este „inevitabil“. Printr-o asemenea metodă s-ar putea demonstra că „furtunile“ nu au fost probabile sau necesare nici în Franța anului 1788 și nici în China anului 1910. Firește, un compromis între diferite grupuri ale burgheziei nu implică greutăți *dacă se admite* că eliminarea lui Markov II are loc nu numai în fantezia senină a lui R—kov. Dar a admite o asemenea ipoteză înseamnă a adopta de la bun început punctul de vedere al liberalului, care se teme să se lipsească de Markov II și de cei de seama lui și care crede că toți și întotdeauna se vor teme de acest lucru.

Firește, compromisul este „inevitabil“ dacă (primul „dacă“) nu există Markovi ; dacă (al doilea „dacă“) muncitorii, precum și țărani ruinați, sînt cufundați într-un

somn politic adânc. Dar, încă o dată, a face o asemenea presupunere, a admite pe cel de-al doilea „dacă“, nu înseamnă oare a lua dorința (liberalului) drept realitate ?

II

Întrucît nu sîntem dispuși să luăm drept realitate dorințele sau presupunerile liberalilor, noi am tras altă concluzie : este incontestabil că actuala politică agrară are un caracter burghez. Dar tocmai pentru că această politică burgheză este îndrumată de Purișkevicii care rămîn stăpîni pe situație, are loc o ascuțire atît de serioasă a contradicțiilor, încît probabilitatea unui compromis, cel puțin în viitorul apropiat, trebuie considerată pur și simplu exclusă.

Un alt proces social important — își continuă analiza sa R—kov — este acela al consolidării mării burghezii industriale și comerciale. Arătînd, pe bună dreptate, că octombriștii și cadeții își fac „reciproc concesii“, autorul trage concluzia : „Nu trebuie să ne facem iluzii : se pregătește triumful unui «progresism» burghez foarte moderat“.

Triumf unde ? asupra cui ? În alegerile pentru Duma a IV-a, despre care a vorbit chiar aici R—kov ? Dacă da, atunci „triumful“ va avea loc în acel cadru îngust pe care-l reprezintă legea electorală din 3 iunie 1907. Dar de aici rezultă inevitabil alternativa : ori acest „triumf“, care nu va crea nici un fel de val, nu va schimba absolut nimic în ceea ce privește dominația de fapt a Purișkevicilor, ori acest „triumf“ va exprima în mod indirect un avînt democratic care nu poate să nu ajungă la un conflict acut cu „cadru îngust“ și cu dominația Purișkevicilor.

În amîndouă cazurile, triumful moderației în niște alegeri cărora li se fixează un cadru moderat nu va duce nici la cel mai mic triumf al moderației în viață. Dar de relevat este că R—kov a ajuns la un asemenea grad de „cretinism parlamentar“, încît face confuzie între ale-

gerile pe baza legii din 3 iunie și viața însăși! Pentru a dovedi cititorului acest fapt de necrezut, vom cita în întregime spusele lui R—kov :

„Și acest triumf este cu atât mai probabil, cu cât masa micii burghezii de la orașe, cuprinsă de descurajare filistină în fața perspectivei de a rămîne «cu buzele umflate», va urma neputincioasă progresismul moderat. Cît despre țărănime, ea este prea slabă în alegeri din pricina specificului sistemului nostru electoral, căci în virtutea acestui sistem proprietarii funciari, care predomină în colegiul delegaților guberniali, au posibilitatea de a alege deputați «de dreapta» din partea țaranilor. Așa arată tabloul prefacerilor sociale care au loc în zilele noastre în Rusia dacă lăsăm deocamdată la o parte clasa muncitoare. Acest tablou este departe de a înfățișa o stagnare sau o mișcare retrogradă. Este incontestabil că noua Rusie burgheză se întărește și merge înainte. Duma de stat, întemeiată pe normele electorale stabilite la 3 iunie 1907, reprezintă consfințirea politică a viitoarei dominații a burgheziei industriale și comerciale moderat-progresiste alături de burghezia agrară conservatoare (curat Anglia!). (Comparația cu Franța și Prusia o lăsăm deocamdată la o parte; despre asta vom vorbi ceva mai jos.) Făcînd, așadar, un rezumat al celor spuse mai sus, trebuie să recunoaștem că există în Rusia toate premisele unui progres lent, foarte dureros pentru mase, dar de netăgăduit, al orînduirii sociale și de stat burgheze. Desigur, posibilitatea unor furtuni și a unor zguduri nu este exclusă, dar ea nu se transformă în necesitate, în inevitabilitate, așa cum a fost înainte de revoluție“.

Profundă filozofie, nimic de zis. Dacă lăsăm la o parte țărănimea, pentru că este „slabă în alegeri“, iar clasa muncitoare „o lăsăm deocamdată“ pur și simplu „la o parte“, în acest caz, bineînțeles, posibilitatea furtunilor este cu desăvîrșire exclusă! Dar în rezumat aceasta înseamnă că, dacă privim Rusia din punctul de vedere al liberalilor, nu vom putea vedea nimic în afară de un „progresism“ liberal. Scoateți-vă ochelarii liberali și tabloul vă va apărea cu totul altul. Întrucît în viață țărănimea joacă un rol complet diferit de cel pe care i-l rezervă sistemul electoral de la 3 iunie, „slăbiciunea în alegeri“ ascute contradicția dintre întreaga țărănime și întregul sistem, și nu deschide nicidecum porțile „progresismului moderat“. Întrucît într-o țară capitalistă, în general, și în Rusia care a trecut prin primul deceniu al secolului al XX-lea, în special, clasa muncitoare *nu poate* fi „lăsată la o parte“, raționamentul lui R—kov nu re-

zistă la critică. Întrucît la noi (atît în cadrul Dumei a III-a cît și deasupra ei) domnește purișkevicismul moderat de bombănitul Gucikovilor și Miliukovilor, toată frazeologia despre „apropiata dominație“ a burgheziei moderat-progresiste nu este altceva decît o simplă amăgire cu care se încîntă liberalii. Întrucît, în virtutea situației lor de clasă, Gucikovii și Miliukovii nu sînt în stare să opună dominației Purișkevicilor altceva decît bombănitul lor, conflictul dintre noua Rusie burgheză și d-nii Purișkevici este inevitabil, iar forțele lui motrice le reprezintă aceia pe care R—kov, urmînd exemplul liberalilor, „i-a lăsat la o parte“. Tocmai pentru că Miliukovii și Gucikovii „își fac reciproc concesii“ pe tărîmul servilismului față de Purișkevici, pentru muncitori sarcina de a delimita democrația de liberalism devine tot mai imperioasă. N. R—kov nu a înțeles nici condițiile izbucnirii furtunilor în Rusia, nici sarcina arătată de noi aici, care e obligatorie și în condițiile cînd inexistența unei furtuni este evidentă.

Democratul vulgar este în stare să reducă totul la problema dacă este sau nu furtună. Pentru un marxist se pune în primul rînd problema liniei de delimitare politică a claselor, care este *aceeași* și în caz de furtună, și în cazul cînd nu este furtună. Dacă R—kov afirmă că „muncitorii trebuie să-și asume sarcina hegemoniei politice în lupta pentru regimul democratic“, aceasta apare pur și simplu ciudat după tot ce a scris în manifestul său. Aceasta înseamnă că R—kov ia de la burghezie o adeverință că recunoaște hegemonia muncitorilor și, la rîndul lui, dă și el burgheziei o adeverință că muncitorii renunță la sarcinile care constituie conținutul hegemoniei! R—kov a golit noțiunea de hegemonie de orice conținut, iar apoi repetă în mod naiv o vorbă goală. La început R—kov face o apreciere a momentului din care se vede că pentru el hegemonia liberalilor e un fapt împlinit, irevocabil și de neînlăturat, iar apoi ne încredințează că el recunoaște hegemonia clasei muncitoare!

„Importanța Dumei — raționează R—kov — nu este mai puțin «reală» decît aceea a Corpului legislativ francez din ultimii ani ai

celui de-al doilea Imperiu sau decît importanța acelei medii proporționale între Reichstagul german și landtagul prusian care este caracteristică pentru Prusia celui de-al 9-lea deceniu al secolului trecut*.

Această comparație poate constitui un model de joc de-a paralelele istorice, atît este de neserioasă. În Franța celui de-al 7-lea deceniu al secolului trecut, perioada revoluțiilor burgheze de mult se terminase pe deplin ; bătea la ușă încăierarea directă dintre proletariat și burghezie, iar bonapartismul exprima o manevrare a puterii între aceste două clase. Este ridicol să compari această situație cu cea din Rusia contemporană. Duma a III-a seamănă mai degrabă cu la Chambre introuvable¹⁴⁹ din 1815 ! În Prusia în deceniul al 9-lea a fost de asemenea o perioadă de totală desăvîrșire a revoluției burgheze, care își terminase sarcina ei pe la 1870 ; întreaga burghezie, inclusiv mica burghezie de la orașe și de la sate, era satisfăcută și reacționară.

Poate că R—kov s-a gîndit să facă o comparație între rolul deputaților democrației și ai proletariatului în Corpul legislativ și în Reichstag și rolul deputaților respectivi în Duma a III-a. O asemenea comparație este posibilă, dar ea pledează tocmai împotriva lui R—kov, căci comportarea lui Gheghecikori și, în parte, aceea a lui Petrov III * este o dovadă a unei forțe, a unei încrederi în sine și hotărîri de luptă atît de mari a claselor pe care le reprezintă, încît un „compromis“ cu Purișkevicii ne apare nu numai neverosimil, dar pur și simplu exclus.

III

A fost necesar să ne oprim atît de amănunțit asupra aprecierii făcute de R—kov asupra rolului claselor, căci tocmai în această apreciere constau rădăcinile ideologice ale profundelor divergențe dintre noi. Concluziile practice pe care le trage R—kov — trebuie să recunoaștem — cu un curaj și o sinceritate rară sînt interesante mai ales prin aceea că arată întreaga absurditate a „teoriei“

* În culegerea „Marxism și lichidatorism“, cuvintele „Gheghecikori și, în parte, aceea a lui Petrov III“ sînt înlocuite cu cuvintele „deputaților social-democrați și, în parte, aceea a trudovicilor“. — *Nota red.*

autorului. R—kov are, desigur, de o mie de ori dreptate cînd pune problema posibilității unei organizații politice legale a muncitorilor în legătură cu aprecierea momentului, cu aprecierea prefacerilor radicale care s-au produs în orînduirea politică. Dar nenorocirea e tocmai că, în locul unor prefaceri de acest fel survenite în viață, el nu ne poate oferi decît niște naive silogisme profesoriale: trecerea la „capitalismul civilizată” „presupune” necesitatea unei organizații politice legale a muncitorilor. Este ușor să așterni pe hîrtie asemenea raționamente; în realitate însă aceasta nu va face ca orînduirea politică din Rusia să devină nici cu un dram mai „civilizată”.

„Progresismul, fie el și cel mai moderat, va trebui, fără îndoială, să lărgească cadrul existent, care e prea îngust”. Progresismul cadeților din Duma a IV-a, vom răspunde noi, nu va trebui și nu va putea „să lărgească” nimic atîta timp cît nu se vor pune în mișcare, pe căi cu totul străine de Dumă, elemente cu totul străine de cadeți.

„Fără o astfel de organizație — spune R—kov despre o organizație politică legală și largă a muncitorilor — lupta ar lua în mod inevitabil un caracter anarhic, dăunător nu numai clasei muncitoare, ci și burgheziei culte”.

Asupra ultimei părți a acestei fraze nu ne vom opri, ca să nu-i atenuăm „perla” prin comentariile noastre. Cît despre prima parte, ea este greșită din punct de vedere istoric: în anii 1878—1890 în Germania nu a fost anarhism, deși nu a existat o organizație politică „legală și largă”.

R—kov are, de asemenea, de o mie de ori dreptate cînd schițează planul concret al unei „organizații” muncitorești politice legale și propune să se înceapă prin înființarea unei „asociații politice de apărare a intereselor clasei muncitoare”; el are dreptate în sensul că numai niște flecari pot vorbi, luni și ani de-a rîndul, despre posibilitatea unui partid „legal” fără să facă nici un pas simplu și firesc în direcția legalizării lui. R—kov începe și termină ca un om de acțiune, și nu ca un flecar.

Dar „acțiunea” lui este o acțiune liberală, „steagul” pe care-l „desfășoară” el (pag. 35 din articolul citat) este

steagul unei politici muncitorești liberale. Nu are importanță faptul că în programul asociației preconizate de R—kov figurează „instaurarea unei societăți noi pe baza proprietății obștești asupra mijloacelor de producție“ etc. În practică, recunoașterea acestui principiu mareț nu a împiedicat pe unii dintre social-democrații germani din deceniul al 7-lea să ducă „o politică muncitorească regală-prusacă“ și nu-l împiedică pe Ramsay MacDonald (liderul partidului muncitoresc englez „independent“ față de socialism) să ducă o politică muncitorească liberală. Iar R—kov, vorbind de sarcinile politice ale perioadei imediate, actuale, ale perioadei noastre, a făcut de fapt o expunere sistematică a principiilor liberale. „Steagul“ pe care-l „desfășoară“ R—kov a fost de mult desfășurat de d-nii Prokopovici, Potresovi, Larini etc., și cu cât acest steag „se desfășoară“ mai mult, cu atât devine mai limpede pentru toată lumea că în fața noastră se află o cîrpă liberală murdară și ponosită.

„În toate acestea nu există nici un dram de utopie“, susține R—kov. Sîntem nevoiți să-i răspundem autorului prin parafrizarea unui cunoscut dicton : ești un mare utopist, dar utopia ta e mică. Într-adevăr, ar fi o dovadă de neseriozitate dacă la niște afirmații vădit neserioase am răspunde altfel decît printr-o glumă. Să nu consideri o utopie înființarea unei asociații muncitorești politice legale într-o perioadă cînd sînt dizolvate organizații sindicale cît se poate de pașnice, cît se poate de onorabile, de nepolitice ! Să expui de la „a“ pînă la „z“ o apreciere din punct de vedere liberal a rolului claselor și să susții că nu încerci să te adaptezi regimului tolmacevist reînnoit ! „În toate acestea — perorează bunul nostru R—kov — nu se propagă nici un fel de violență, nu există nici un cuvînt, nici o idee care să pledeze pentru necesitatea unei revoluții violente, întrucît nici în realitate necesitatea aceasta nu este obligatorie. Dacă cuiva, orbit de nebunia reacționară, i-ar trece prin minte să aducă membrilor unei asemenea «asociații» învinuirea că tinde la o revoluție violentă, toată greutatea unei asemenea învinuiri absurde, neîntemeiate, inconsistente din punct de vedere juridic ar cădea pe capul acuzatorului“ !

Frumos mai scrie N. R—kov! Întocmai ca și d-l P. B. Struve, care în 1901 arunca trăsnete la fel de teribile „pe capul“ prigonitorilor zemstvei¹⁵⁰. Frumos tablou: N. R—kov demonstrează acuzatorilor săi de teapa lui Dumbadze că, întrucît în momentul de față nu are nici un fel de „idei“, greutatea acuzațiilor inconsistente din punct de vedere juridic va cădea chiar pe capul celor de teapa lui Dumbadze. Da, da, parlament nu avem încă, dar cretinism parlamentar găsești cît poștești. Este evident că un marxist ca Gheghecikori* sau chiar un nemarxist, dar un democrat cinstit ca Petrov III ar fi excluși din noua asociație imediat, chiar la prima adunare generală..., dacă membrii adunării nu ar fi trimiși, din greșeală, în diferite locuri răcoroase înainte de a se fi deschis adunarea.

„Lichidatorii“ de la „Nașa Zarea“ s-au bucurat că R—kov a trecut în rîndurile lor. Plini de entuziasm, ei au subapreciat căldura îmbrățișărilor cu care îi întîmpină N. R—kov, devenit lichidator. Or, aceste îmbrățișări sînt atît de fierbinți și atît de puternice, încît putem pune mîna în foc că lichidatorismul va muri sugrumat de îmbrățișările pătimașe ale lui R—kov, tot așa cum congresul muncitoresc a murit sugrumat de îmbrățișările pătimașe ale lui I. Larin. I. Larin a comis acest asasinat fără vărsare de sînge, prin sugrumare, numai pentru că, după apariția broșurii lui, oamenii — de teamă să nu se facă de rîs — s-au ferit să susțină ideea unui congres muncitoresc. După noul „manifest“ al lichidatorismului, publicat de R—kov în „Nașa Zarea“, oamenii — tot de teamă să nu se facă de rîs — se vor feri să susțină ideea unui partid lichidatorist legal.

Or, această idee — trebuie totuși, pînă la urmă, să ne declarăm de acord, măcar într-o măsură cît de mică, cu R—kov! — conține un „dram“ de neutopie. Scoate-ți ochelarii profesoralii, stimabile, și ai să vezi că „asociația“ pe care te pregătești „s-o înființezi efectiv“ (după ce greutatea povețelor d-tale „va cădea pe capul“ Mîmrețovi-

* În culegerea „Marxism și lichidatorism“, cuvintele „un marxist ca Gheghecikori“ sînt înlocuite cu cuvintele „marxiști ca Pokrovski și Gheghecikori“.
— Nota red.

lor ¹⁵¹) *există de doi ani*. Și d-ta faci parte din ea ! Această „asociație pentru apărarea intereselor clasei muncitoare“ este revista „*Nașa Zarea*“ (privită ca un colectiv ideologic, și nu ca o simplă tipăritură). O organizație legală și largă a muncitorilor este o utopie, dar revistele „legale“ și sincere ale intelectualilor oportuniști nu sînt de loc, absolut de loc utopice. Este indiscutabil că ei apără, în felul lor, interesele clasei muncitoare, dar cel care nu a încetat să fie marxist vede limpede că „asociația“ lor urmărește apărarea liberală a unor interese, înțelese în mod liberal, ale clasei muncitoare.

„*Zvezda*“ nr. 32 din 3 decembrie 1911
Semnat : Vl. Ilin

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
construit cu textul culegerii
„*Marxism și lichidatorism*“,
1914

MATERIALE PREGĂTITOARE

PLANUL PRELEGERII LA CICLUL „PRINCIPIILE ECONOMIEI POLITICE“

PRELEGEREA A IV-A

1. Esența modului de producție capitalist în comparație cu celelalte moduri de producție care l-au precedat istoricește.

2. Asemănarea în ceea ce privește existența asupririi de clasă și deosebirile în formele și condițiile luptei de clasă.

3. Lupta muncitorului cu capitalistul pentru durata zilei de muncă. Condițiile de vânzare a mărfii „forța de muncă“. Producerea plusvalorii absolute și relative.

4. Condițiile „normale“ de folosire a mărfii „forța de muncă“ sînt determinate de lupta muncitorului cu capitalistul.

5. Lupta grevistă, syndicatele și legislația pentru reglementarea muncii în fabrici în istoria luptei pentru reducerea zilei de muncă.

6. Un bilanț al perioadei de jumătate de veac a istoriei moderne (secolele XIX—XX) în problema reducerii zilei de muncă. „Informația“ lui Kautsky¹⁵². Caracterul neînsemnat al „progresului social“.

*Scris înainte de
27 ianuarie (9 februarie) 1911*

*Publicat în 1911, la Paris, în
locie volantă, la hectografl,
editat de Comisia de organizare
a Cursurilor de științe sociale*

*Se tipărește după textul
loll volante*

PLANUL REFERATULUI
„MANIFESTUL PARTIDULUI MUNCITORESC
LIBERAL“

1. De ce articolul lui N. Rojkov apărut în nr. 9—10 al revistei „Nașa Zarea“ merită acest titlu și cea mai atentă analiză? Posibilitatea de a analiza problema celor două linii în mișcarea muncitorească și a „celor două partide“ în afara oricărui material „litigios“, în afara „ciorovăielilor“.

2. Tipul de „social-democrat din zilele libertății“. Democrații burghezi deghizați în veșminte marxiste. Rojkov ca model; în articolul lui, el substituie *de la început pînă la sfîrșit* marxismului liberalismul.

3. Rolul iobăgiștilor în Rusia contemporană din punctul de vedere al liberalilor (Rojkov) și al marxiștilor. „Rezoluțiile din decembrie“ (1908) ale P.M.S.D.R.

4. Atitudinea democraților față de rezolvarea (stolîpinistă) a problemei agrare „pe calea compromisului între diferitele grupuri ale burgheziei“.

5. Urmează oare în Rusia „triumful unui progresism burghez foarte moderat“?

6. Compararea Rusiei contemporane și Dumei a III-a cu Franța anilor 1860 și cu Corpul legislativ și cu Prusia anilor 1880.

7. S-au transformat oare „lozincile vechi“ în „cuvinte moarte“?

8. De ce „Asociația pentru apărarea intereselor clasei muncitoare“, preconizată de Rojkov, „este o asociație de

apărare *liberală* a unor interese înțelese *în mod liberal* ale clasei muncitoare?

9. Proporția : I. Larin are față de congresul muncitoresc atitudinea pe care o are N. Rojkov față de partidul legal al lichidatorilor.

Scris înainte de
14 (27) noiembrie 1911

Publicat în noiembrie 1911,
în înștiințarea cu privire la
referat, editat de cercul
„Rabocceala Gazeta”

Se tipărește după textul înștiințării

LISTA LUCRĂRILOR LUI
V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE

—
ADNOTĂRI

—
INDICI

—
DATE DIN
VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI
V. I. LENIN

LISTA LUCRĂRILOR LUI V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE PÎNĂ ÎN PREZENT
(Noiembrie 1910—noiembrie 1911)

1910

DOUĂ SCRISORI ADRESATE LUI C. HUYSMANS,
SECRETARUL BIROULUI SOCIALIST INTERNAȚIONAL

O referire cu privire la una dintre scrisorile adresate lui C. Huysmans găsim în scrisoarea lui V. I. Lenin din 9 (22) noiembrie 1910 către G. V. Plehanov: „De la Biroul socialist internațional n-am primit decît o hîrtie referitoare *exclusiv* la bani, adică la cotizațiile partidului nostru pentru întreținerea Biroului socialist internațional. Am transmis-o casierului Biroului din străinătate al C.C. și i-am răspuns lui Huysmans că am înștiințat C. C. în privința cotizațiilor“ (Opere, vol. 36, Editura politică, 1958, pag. 161).

A doua scrisoare a fost scrisă la 5 (18) decembrie 1910. La 21 ianuarie (3 februarie) 1911, Lenin îi scria lui G. V. Plehanov: „La 18 decembrie ți-am trimis scrisoarea lui Huysmans și proiectul meu de răspuns“ (Opere, vol. 36, Editura politică, 1958, pag. 162). Scrisoarea lui Lenin era, pare-se, un răspuns la circulara trimisă de B.S.I. la 15 decembrie 1910 partidelor Internaționalei a II-a, pe care Lenin a primit-o la 4 (17) decembrie 1910 și pe care a făcut unele însemnări (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. XXV, pag. 258—261).

ARTICOL TRIMIS LA REDACȚIA REVISTEI
„SOVREMENNII MIR“

În legătură cu acest articol, V. I. Lenin îi scria lui M. T. Elizarov la 21 decembrie 1910 (3 ianuarie 1911): „Am trimis articolul la «Sovremennii Mir», dar se pare că și acolo există unele greutăți; de cîteva săptămîni n-am primit nici un răspuns“ (Opere, vol. 37, Editura politică, 1958, pag. 425). În prefața la scrisorile lui V. I. Lenin către rude, publicată în „Proletarskaia Revoluția“ nr. 4 din 1930, A. I. Ulianova-Elizarova amintește despre acest fapt: „După cum se știe, nici un articol al lui V. I. n-a apărut în 1911 în «Sovremennii Mir», V. D. Bonci-Bruevici afirmă însă cu precizie că articolul lui V. I. a fost discutat în acel an de redacția revistei, dar nu poate să-și aducă aminte cum se intitula și ce s-a întîmplat cu el“ (pag. 128).

1911

SCRISORI CĂTRE M. A. ULIANOVA

În legătură cu această corespondență găsim o referire în scrisoarea adresată de V. I. Lenin mamei sale, M. A. Ulianova, la 6 (19) ianuarie 1911 : „Într-una din ultimele mele scrisori spuneam că nu mi se publică nici cartea, nici articolul. Dar în ultima scrisoare v-am spus că este vorba să-mi primească articolul“ (Opere, vol. 37, Editura politică, 1958, pag. 427).

SCRISORI CĂTRE REDACȚIA REVISTEI „MISL“

În legătură cu aceste scrisori există o referire în scrisoarea redacției revistei „Misl“ către V. I. Lenin din 11 (24) ianuarie 1911 (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.). Corespondența se referă la probleme legate de editarea revistei și de cuprinsul numerelor.

SCRISOARE CĂTRE N. A. ROJKOV

Despre existența acestei scrisori se știe din scrisoarea lui G. E. Zinoviev din 21 aprilie (4 mai) 1911 către N. A. Rojkov (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.). Scrisoarea lui Lenin a fost scrisă în legătură cu articolul „O inițiativă necesară“, trimis de Rojkov la redacția ziarului „Soșial-Demokrat“, în care autorul dezvolta planul său lichidatorist de înființare a unui larg partid muncitoresc legal în condițiile regimului stolîpinist.

SCRISOARE CĂTRE M. V. OZOLIN

Scrisoarea a fost scrisă între 17 și 20 mai (30 mai și 2 iunie) 1911. M. V. Ozolin amintește de ea în scrisoarea adresată lui G. E. Zinoviev la 20 mai (2 iunie) (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.). Scrisoarea lui Lenin se referă la probleme legate de pregătirea consfătuirii din iunie a membrilor C.C. al P.M.S.D.R. de la Paris și la participarea lui Ozolin la această conferință ca reprezentant al social-democrației letone.

RAPORT DESPRE STAREA DE LUCRURI DIN PARTID

Raportul a fost scris de V. I. Lenin între 19 și 23 mai (1 și 5 iunie) 1911, cu prilejul consfătuirii membrilor C.C. al P.M.S.D.R. (consfătuirea din iunie) care urma să aibă loc. La Arhiva centrală

de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează o copie a acestui raport, scrisă cu mâna de F. E. Dzerjinski (vezi volumul de față, pag. 273—277).

SCRISOARE CĂTRE COMISIA DE ORGANIZARE DIN STRĂINĂTATE

În legătură cu divergențele în problema componenței Comisiei de organizare din străinătate, apărute după consfătuirea din iunie a membrilor C.C. al P.M.S.D.R., participanții la conferință au fost rugați să se pronunțe în scris asupra acestei chestiuni. În procesul-verbal al ședinței C.O.S. din 6 (19) iunie 1911 există următoarea însemnare : „Se dă citire răspunsului dat de tov. Lenin la întrebarea pusă de C.O.“ (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE CĂTRE REDACȚIA ZIARULUI „ZVEZDA“

Referiri la această scrisoare se găsesc în scrisoarea lui I. Gladnev (S. M. Zaks) către redacția ziarului „Soțial-Demokrat“ din 11 (24) iunie 1911. În scrisoarea lui Lenin se vorbește despre problemele financiare ale ziarului „Zvezda“ (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE CĂTRE UN ADRESANT NECUNOSCUT

Scrisoarea a fost scrisă între iulie și decembrie 1911. La Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează pagina a 26-a din această scrisoare, avînd următorul text : „...O.C. al partidului. Eu i-am scris, sperînd că voi reuși să aduc la cunoștința tuturor membrilor redacției textul scrisorii. Din păcate, n-a mai fost timp s-o fac cunoscută unuia dintre membrii redacției, polonezului, care lipsea, aflîndu-se într-o deplasare. De aceea scrisoarea aceasta, care formal nu a trecut prin redacția O.C., trebuie considerată ca exprimînd punctul de vedere al majorității redacției O.C., și anume a doi membri ai ei din trei : Lenin și Zinoviev“.

SCRISOARE CĂTRE CONGRESUL SOCIAL-DEMOCRAȚIEI DIN ȚINUTUL LETON

În scrisoarea lui V. L. Leder, membru în redacția ziarului „Soțial-Demokrat“, adresată conducerii centrale a Social-democrației din Regatul Poloniei și din Lituania, din 30 august (12 septembrie) 1911, se arată că Lenin a trimis în numele redacției O.C. o scrisoare către Congresul Social-democrației din Ținutul leton care urma să aibă

loc. În această scrisoare, Lenin atrăgea în mod deosebit atenția congresului asupra importanței luptei împotriva lichidatorismului (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

TELEGRAMĂ ADRESATĂ LUI G. L. ŞKLOVSKI

Despre această telegramă trimisă la Berna, Lenin amintește în scrisoarea către G. L. Şklovski, scrisă între 13 și 15 (26 și 28) septembrie 1911 : „Am primit scrisoarea d-tale și ți-am răspuns telegrafic“ (Opere, vol. 36, Editura politică, 1958, pag. 173). În telegramă era vorba, pare-se, despre referatul „Stolîpin și revoluția“, pe care V. I. Lenin urma să-l țină la Berna.

SCRISOAREA CĂTRE I. A. PEATNIŢKI

Scrisoarea a fost scrisă la 19 octombrie (1 noiembrie) 1911. Despre această scrisoare, în care Lenin i-a propus lui Peatniŭki să plece la Praga pentru a pregăti conferința de partid, vorbește Peatniŭki în amintirile sale : „La începutul lunii noiembrie am primit de la Ilici o scrisoare expres în care îmi propunea să plec urgent la Praga și să fac acolo toate pregătirile în vederea conferinței de partid. În același plic era și un bilet de la Ilici către social-democratul ceh Nemeč“ (O. Peatniŭki. Insemnările unui bolșevic. M., 1956, pag. 157).

UN ARTICOL DESPRE SITUAȚIA ȚĂRĂNIMII DIN SUECIA

Despre existența acestui articol vorbește A. I. Finn-Enotaevski în scrisoarea din 30 octombrie (12 noiembrie) 1911, adresată redacției ziarului „Soțial-Demokrat“. În scrisoare el face cunoscută intenția sa de a edita o revistă, al cărei prim număr urma să apară la 10 (23) decembrie 1911. „Dacă sînteți de acord, pregătiți imediat un articol — se spunea în scrisoare. — Ilici are unul despre țărănimea din Suedia... Să-l dea pe acesta“ (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

LISTA PUBLICAȚIILOR ȘI A DOCUMENTELOR
LA A CĂROR REDACTARE
A PARTICIPAT V. I. LENIN

ZIARUL „SOȚIAL-DEMOKRAT“

- Nr. 18—16 (29) noiembrie 1910
Nr. 19—20—13 (26) ianuarie 1911
Nr. 21—22—19 martie (1 aprilie) 1911
Nr. 23—14 (1) septembrie 1911
Nr. 24—18 (31) octombrie 1911

„RABOCEAIA GAZETA“

- Nr. 2 — 18 (31) decembrie 1910
Nr. 3 — 8 (21) februarie 1911
Nr. 4 — 5 — 15 (28) aprilie 1911
Nr. 6 — 22 septembrie (5 octombrie) 1911

REVISTA „MISL“

- Nr. 1 — decembrie 1910
Nr. 2 — ianuarie 1911
Nr. 3 — februarie 1911
Nr. 4 — martie 1911
Nr. 5 — aprilie 1911

VARIANTA ÎNȚIALĂ A SCRISORII ADRESATE
MEMBRILOR C.C. AFLAȚI ÎN STRAINĂTATE

În acest document, scris la 12 (25) aprilie 1911 cu prilejul pregătirii unei consfătuiri a membrilor C.C. al P.M.S.D.R., există un amendament al lui V. I. Lenin (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. XXV, pag. 78—79).

LISTA DE LUCRĂRI
CARE S-AR PUTEA SĂ FIE ALE LUI
V. I. LENIN

„SECETA ȘI REGIMUL STOLIPINIST“

Articolul a fost publicat ca editorial, fără semnătură, la 1 (14) septembrie 1911, în ziarul „Soțial-Demokrat“ nr. 23.

În scrisoarea din 11 (24) august către Conducerea centrală a Social-democrației din Regatul Poloniei și din Lituania, L. Leder informează că s-au primit trei articole din partea lui V. I. Lenin pentru a fi publicate în nr. 23 al Organului Central. Două articole — „Reformismul în rîndurile social-democrației ruse“ și „Din lagărul partidului «muncitoresc» stolîpinist (Dedicat «împăciunitorilor» și «conciliatorilor» noștri)“ — se știe că sînt scrise de Lenin (vezi volumul de față, pag. 317—330, 331—333). Despre al treilea articol, Leder scrie : „...vor să includă 1) ca editorial articolul lui Lenin cu privire la situația generală din Rusia (în legătură cu seceta și cu apropiatele alegeri)“ (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.)

S-ar putea ca în scrisoarea lui Leder să fie vorba despre articolul „Seceta și regimul stolîpinist“.

ARTICOLUL DE FOND DIN NR. 26 AL ZIARULUI „ZVEZDA“
23 octombrie 1911

Articolul a fost scris cu ocazia morții lui Stolîpin și consacrat analizei falimentului sistemului lui 3 iunie. Problemele tratate în acest articol — orientarea spre dreapta a burgheziei și consolidarea forțelor democrației, „vehismul“, sarcinile clasei muncitoare și ale partidului ei — coincid în ceea ce privește conținutul lor cu articolele scrise de V. I. Lenin în această perioadă : „Cei care vor să ne desființeze (despre d-l Potresov și V. Bazarov)“, „Reformismul în rîndurile social-democrației ruse“, „Stolîpin și revoluția“, „Din lagărul partidului «muncitoresc» stolîpinist“ (vezi volumul de față, pag. 119—139, 317—330, 336—345, 379—383). Aceasta ne dă temei să presupunem că articolul a fost scris de Lenin.

ADNOTĂRI

¹ Este vorba de ziarul ilegal „Soșial-Demokrat”, Organul Central al P.M.S.D.R. A apărut din februarie 1908 pînă în ianuarie 1917. Primul număr, pregătit de bolșevici și tipărit parțial într-o tipografie particulară din Vilno, a fost confiscat de ohrana țaristă. Curînd după aceasta, la Petersburg, s-a făcut o nouă încercare de a scoate ziarul, dar și de data aceasta cea mai mare parte din tiraj a încăput pe mîinile jandarmeriei. Numerele următoare au apărut în străinătate: nr. 2—32 (februarie 1909—decembrie 1913) la Paris, iar nr. 33—58 (noiembrie 1914—ianuarie 1917) la Geneva. În total au apărut 58 de numere, dintre care 5 cu suplimente.

Potrivit unei hotărîri a C.C. al P.M.S.D.R. ales la Congresul al V-lea (de la Londra), redacția ziarului „Soșial-Demokrat” era alcătuită din reprezentanți ai bolșevicilor, ai menșevicilor și ai social-democraților polonezi. Conducătorul de fapt al ziarului era V. I. Lenin. Articolele sale ocupau un loc central în ziar. În ziarul „Soșial-Demokrat” au fost publicate peste 80 de articole și note ale lui Lenin.

În cadrul redacției ziarului, V. I. Lenin a promovat linia bolșevică consecventă, ducînd lupta împotriva menșevicilor-lichidatori. O parte din redacție (Kamenev și Zinoviev) a avut o atitudine împăciuitoare față de lichidatori, încercînd să zădărnicească promovarea liniei leniniste. Menșevicii Martov și Dan, membri ai redacției, sabotînd munca în cadrul redacției Organului Central, susțineau în același timp fățiș lichidatorismul în ziarul „Golos Soșial-Demokrata”; ei se pronunțau împotriva colaborării menșevicilor-partiiți la O.C. Lupta intransigentă a lui Lenin împotriva lichidatorilor a dus la ieșirea din redacție a lui Martov și Dan în iunie 1911. Începînd din decembrie 1911, ziarul „Soșial-Demokrat” a fost redactat de V. I. Lenin.

În anii grei ai reacțiunii și în perioada noului avînt al mișcării revoluționare, ziarul „Soșial-Demokrat” a jucat un rol important în lupta bolșevicilor împotriva lichidatorilor, troțkiști-

lor, otzoviștilor, pentru menținerea partidului marxist ilegal, pentru întărirea unității și a legăturii sale cu masele.

În anii primului război mondial, ziarul „Soțial-Demokrat“, fiind Organul Central al partidului bolșevic, a avut un rol excepțional în propagarea lozincilor bolșevice cu privire la problema războiului, păcii și revoluției.

În coloanele ziarului a fost publicat articolul lui Lenin „În jurul lozincii Statelor Unite ale Europei“, în care el a formulat pentru prima oară concluzia cu privire la posibilitatea victoriei socialismului la început în câteva țări sau chiar într-o singură țară capitalistă. Difuzarea ziarului „Soțial-Demokrat“ în Rusia și reproducerea principalelor articole apărute în el de către ziarele bolșevice locale au contribuit la luminarea politică și la educarea proletariatului din Rusia în spiritul internaționalismului, la pregătirea maselor pentru revoluție.

Apreciind în mod pozitiv serviciile aduse de ziarul „Soțial-Demokrat“ în perioada primului război mondial, V. I. Lenin scria ulterior că „orice muncitor conștient care dorește să înțeleagă dezvoltarea ideilor revoluției socialiste internaționale și a primei sale victorii de la 25 octombrie 1917 trebuie neapărat să cunoască“ articolele apărute în el (Opere, vol. 27, Editura politică, 1959, pag. 205). — 1.

- 2 „*Russkie Vedomosti*“ — ziar ; a apărut la Moscova începând din 1863 ; exprima concepțiile intelectualității liberale moderate. În ultimele două decenii ale secolului trecut, la acest ziar au colaborat o seamă de scriitori din tabăra democrată (V. G. Korolenko, M. E. Saltîkov-Șcedrin, G. I. Uspenski și alții) ; totodată, ziarul a publicat și lucrări ale narodnicilor liberali. Începând din 1905, ziarul a devenit organul aripii de dreapta a partidului cadet. Lenin a arătat că ziarul „*Russkie Vedomosti*“ îmbina în felul său „cadetismul de dreapta cu o oarecare doză de narodnicism“ (Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 119). În 1918 ziarul „*Russkie Vedomosti*“ a fost interzis o dată cu celelalte ziare contrarevoluționare. — 1.

- 3 *Trudovicii* (Grupul trudovic) — grup de democrați mic-burghezi în Dumele de stat din Rusia, format din țărani și intelectuali de orientare narodnică. Frațiunea trudovicilor s-a constituit în aprilie 1906, fiind formată din deputații țăranilor în Duma I de stat.

Trudovicii cereau desființarea tuturor îngrădirilor feudale și naționale, democratizarea administrației zemstvelor și administrației orașelor, introducerea votului universal în alegerile pentru Duma de stat. Programul agrar al trudovicilor avea ca punct de plecare principiile narodnice de folosire „egalitară“ a pământului : crearea unui fond funciar al întregului popor, fond în care să intre pământurile statului, pământurile domeniiale, pământurile coroanei, pământurile mănăstirești, precum și pământurile proprietate privată, dacă întinderea proprietății depășea norma de

muncă stabilită ; pentru pământurile proprietate privată supuse exproprierii, programul trudovicilor prevedea să se acorde despăgubiri. V. I. Lenin arăta că trudovicul tipic este țăranul cărui „nu-i este străină tendința de a cădea la învoială cu monarhia, de a se potoli pe peticul său de pământ în cadrul orînduirii burgheze, dar în momentul de față principalele sale forțe sînt angajate în lupta împotriva moșierilor, pentru pământ, în lupta împotriva statului feudal, pentru democrație“ (Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 25).

În cadrul Dumei de stat, trudovicii au oscilat între cadeți și social-democrați. Aceste oscilări erau determinate de însăși natura de clasă a micilor producători țărani. Dat fiind însă că trudovicii reprezentau totuși masele țărănești, în Dumă bolșevicii au promovat o tactică de înțelegere cu ei în unele probleme, în vederea luptei comune împotriva absolutismului țarist și a cadeților. În 1917, Grupul trudovic a fuzionat cu partidul „socialiștilor-populiști“ și a sprijinit activ Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie, trudovicii s-au situat de partea contrarevoluției burgheze. — 2.

- 4 „*Golos Moskvi*“ — cotidian, organul de presă al octombriștilor ; a apărut la Moscova din 1906 pînă în 1915. — 2.
- 5 *Cadeții* — membrii partidului constituțional-democrat, principalul partid al burgheziei monarhiste-liberale din Rusia. Partidul cadeților a fost creat în octombrie 1905 ; din rîndurile lui făceau parte reprezentanți ai burgheziei, moșieri care activau în zemstve și intelectuali burghezi. Militanții mai de seamă din rîndurile cadeților au fost : P. N. Miliukov, S. A. Muromțev, V. A. Maklakov, A. I. Șingarev, P. B. Struve, F. I. Rodicev etc. Pentru a înșela masele muncitoare, cadeții și-au luat denumirea falsă de „partid al libertății poporului“ ; în realitate însă, ei nu formulau decît revendicarea unei monarhii constituționale. Cadeții considerau drept principalul lor țel lupta împotriva mișcării revoluționare și voiau să împartă puterea cu țarul și cu moșierii iobăgiști. În anii primului război mondial, ei au sprijinit în mod activ politica externă de cotropiri dusă de guvernul țarist. În perioada revoluției burgheze-democratice din februarie, au căutat să salveze monarhia. Deținînd posturile-cheie în Guvernul provizoriu burghez, cadeții au promovat o politică antipopulară, contrarevoluționară, pusă în slujba imperialiștilor anglo-franco-americieni. După victoria Revoluției Socialiste din Octombrie, cadeții s-au manifestat ca dușmani neîmpăcați ai Puterii sovietice, au participat activ la toate acțiunile contrarevoluționare armate și la toate campaniile intervenționistilor. Ca emigranți, după înfrîngerea intervenționistilor și a albgardiștilor, ei nu și-au încetat activitatea contrarevoluționară antisovietică. — 2.
- 6 „*Reci*“ — cotidian, organul central al partidului cadet ; a apărut la Petersburg începînd de la 23 februarie (8 martie) 1906, sub

îngrijirea efectivă a lui P. N. Miliukov și I. V. Ghessen și cu colaborarea activă a lui P. D. Dolgorukov, P. B. Struve, M. M. Vinaver ș.a. Ziarul a fost interzis la 26 octombrie (8 noiembrie) 1917 de Comitetul militar-revoluționar de pe lângă Sovietul din Petrograd. Până în august 1918 a continuat să apară sub diferite denumiri: „Nașa Reci“, „Svobodnaia Reci“, „Vek“, „Novaia Reci“, „Naș Vek“. — 2.

7 „Rossiia“ — cotidian reacționar, pogromist; a apărut la Petersburg din noiembrie 1905 până în aprilie 1914. Din 1906 a fost organul de presă al ministerului de interne. Ziarul era subvenționat dintr-un fond secret (pentru presa „reptilă“) pus de guvern la dispoziția ministrului de interne. V. I. Lenin a denumit ziarul „Rossiia“ „fițuică polițistă venală“. — 2.

8 Este vorba de *Duma a III-a de stat* (denumirea oficială — Duma de stat a celei de-a treia legislaturi). Ea a ființat de la 1 (14) noiembrie 1907 până la 9 (22) iunie 1912 (în total au avut loc cinci sesiuni). Duma a III-a a fost aleasă în baza legii electorale din 3 iunie; natura ei de clasă și partidele politice reprezentate au făcut din ea o Dumă octombristă-ultrareacționară; ea era un instrument docil în mâinile guvernului țarist, ajutându-l pe acesta să promoveze politica sa contrarevoluționară de violență și represii împotriva forțelor revoluționare din Rusia.

La începutul primei sesiuni în Dumă erau reprezentate 11 partide și grupuri politice, dintre care: partidele și grupurile de dreapta (extrema dreaptă, naționaliștii și moderații de dreapta) aveau 147 de deputați, octombriștii — 154, grupul polono-lituanian-bielorus — 7, kolo-ul polonez — 11, grupul progresist — 28, grupul musulman — 8, cadeții — 54, grupul trudovic — 14, social-democrații — 19.

Nici unul dintre partide nu deținea în Dumă majoritatea absolută, ceea ce corespundea scopurilor guvernului țarist, care promova politica bonapartistă de manevrare între moșieri și burghezie. În Duma a III-a s-au format două majorități contrarevoluționare: o majoritate octombristă-ultrareacționară și o majoritate octombristă-cadetă. Prima majoritate îl ajuta pe Stolipin să promoveze politica guvernului țarist în problema muncitorească, agrară și națională. Cea de-a doua majoritate crea aparența că în Rusia ar exista un regim parlamentar, căuta să abată masele de la revoluție prin concesi și reforme mărunte.

Făcînd o caracterizare generală a Dumei a III-a, V. I. Lenin scria: „Au vrut să mascheze, să împoțoneze, să sulimenească absolutismul cu ajutorul Dumei; în realitate însă, pe zi ce trece, Duma octombristă-ultrareacționară dezvăluie, demască, dă în vileag tot mai mult adevăratul caracter al puterii de stat, adevăratul ei sprijin de clasă și bonapartismul ei“ (Opere complete, vol. 17, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 284).

Duma a III-a de stat a sprijinit integral regimul reacționar de la 3 iunie în toate problemele de politică externă și internă, alo-

cînd cu generozitate fonduri pentru poliție, jandarmerie, pentru zemski nacealnici, pentru tribunale, închisori și sfîntul sinod.

Rolul reacționar al Dumei a III-a a ieșit îndeosebi la iveală în legătură cu legislația muncitorească. Timp de trei ani, majoritatea reacționară din Dumă a ținut sub obroc cîteva proiecte de lege cu privire la asigurările sociale pentru muncitori. Abia în 1911, sub influența noului avînt al mișcării revoluționare, Duma a aprobat aceste proiecte de lege. Dar ele au fost atît de ciuntite, încît, în comparație cu legea din 1903, nu îmbunătățeau, ci înrăutățeau condițiile de asigurare, prevăzînd cuprinderea în rețeaua asigurărilor sociale a unui număr de numai 2 500 000 de muncitori din totalul de 13 000 000 de muncitori salariați.

La 5 (18) martie 1912, comisia pentru problemele muncii din Dumă a respins proiectul de lege cu privire la libertatea grevelor, neadmițînd nici măcar discutarea lui în ședințele Dumei.

Majoritatea reacționară din Duma a III-a sprijinea politica de rusificare a guvernului țarist și ațîța vrajba națională. În domeniul politicii externe, Duma a III-a se pronunța pentru intervenția activă în treburile statelor balcanice, sprijinea orientarea panslavistă, reacționară și căuta să obțină sporirea creditelor militare. Duma a sprijinit întru totul legislația agrară stolîpinistă, aprobînd în 1910 o lege agrară care avea la bază ucazul din 9 (22) noiembrie 1906. Ea a respins toate proiectele deputaților țărani cu privire la înzestrarea cu pămînt a țăranilor fără pămînt sau cu pămînt puțin, neadmițînd discutarea lor în ședințele ei.

Deși își ducea activitatea în condiții deosebit de grele, avea un număr mic de deputați și a comis o serie de greșeli, fracțiunea social-democrată din Duma a III-a de stat a desfășurat, datorită faptului că în rîndurile ei se aflau deputați bolșevici, o muncă importantă pentru demascarea politicii antinaționale a Dumei a III-a, pentru educarea politică a proletariatului și a țăranimii din Rusia, adresîndu-se acestora atît de la tribuna Dumei cît și prin acțiuni în afara Dumei. — 2.

9 *Octombriștii* — membrii partidului „Uniunea 17 octombrie”, care s-a constituit în Rusia după publicarea manifestului țarului din 17 octombrie 1905. Era un partid contrarevoluționar, care a reprezentat și a apărut interesele marii burghezii și ale moșierilor care își duceau gospodăria în mod capitalist; în fruntea acestui partid au fost A. I. Gucikov, cunoscut industriaș și proprietar de imobile din Moscova, și M. V. Rodzeanko, mare moșier. Octombriștii au sprijinit întru totul politica internă și externă a guvernului țarist. — 2.

10 *Progresiștii* — grupare politică a burgheziei liberale monarhiste ruse care, în alegerile pentru Dumele de stat și în Dume, încerca să unească sub steagul „nepartinității” elemente din diferite partide și grupuri burghezo-moșierești.

În Duma a III-a de stat, progresiștii au format o fracțiune în care au intrat reprezentanții partidului „înnoirii pașnice” și ai

partidului „reforme democratice“. Teama de o nouă explozie revoluționară îi făcea pe progresiști să critice „extremismele“ guvernului țarist, care, după părerea lor, prin intransigența sa, a creat terenul pentru activitatea forțelor revoluționare de stînga. În 1912, în cursul alegerilor pentru Duma a IV-a de stat, progresiștii au încheiat un bloc cu cadeții, pe care i-au ajutat, prin aparenta lor neapartenență la nici un partid, să cîștige voturile „alegătorului burghez de la 3 iunie“ (V. I. Lenin. Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 65).

În noiembrie 1912 progresiștii s-au constituit într-un partid politic de sine stătător, avînd următorul program: o constituție moderată strict cenzitară, reforme mărunte, un guvern responsabil, adică un guvern care să răspundă în fața Dumei, înăbușirea mișcării revoluționare. V. I. Lenin a arătat că prin componența și prin ideologia lor, progresiștii erau „un amestec de octombriști și cadeți“; el a caracterizat programul partidului progresiștilor ca fiind un program național-liberal: „Ei vor fi partidul «adevăratei» burghezii capitaliste, așa cum îl vedem și în Germania“ (Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 494, 434).

În perioada primului război mondial, partidul progresist a devenit deosebit de activ; el cerea înlocuirea conducerii militare, mobilizarea industriei pentru nevoile frontului și un „guvern responsabil“ în care să intre reprezentanții burgheziei ruse. După revoluția burghezo-democratică din februarie, unii lideri ai acestui partid au intrat în Guvernul provizoriu burghez. După victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, partidul progresiștilor a dus o luptă activă împotriva Puterii sovietice.

Printre liderii progresiștilor se numărau P. P. Reabușinski și A. I. Konovalov, vestiți fabricanți din Moscova, moșierul I. N. Efremov și alții. Progresiștii au publicat în diferite perioade organe politice de presă proprii: revista „Moskovskii Ejenedelnik“, ziarele „Slovo“, „Russkaia Molva“ și „Utro Rossii“. — 4.

- 11 *Kolo-ul polonez* — uniunea deputaților polonezi din Dumele de stat. Nucleul principal în această uniune îl constituiau narodoviștii, membri ai partidului reacționar naționalist al moșierimii și burgheziei poloneze. În toate problemele principale ale tacticii în Dumă, kolo-ul polonez îi sprijinea pe octombriști. — 4.

- 12 *Duma I de stat* (așa-numita Dumă a lui Witte) a fost convocată la 27 aprilie (10 mai) 1906 în baza legii întocmite de S. I. Witte, președintele Consiliului de Miniștri.

Greva generală din octombrie 1905 din Rusia l-a silit pe țar să dea manifestul din 17 (30) octombrie, în care se anunța convocarea unei Dume de stat cu funcții legislative, spre deosebire de Duma consultativă a lui Bulîghin, care fusese măturată de revoluție. Guvernul țarist urmărea ca prin convocarea unei Dume noi să scindeze și să slăbească mișcarea revoluționară, să orienteze dezvoltarea țării pe calea pașnică a monarhiei constitu-

ționale. Făgăduind să instaureze un regim constituțional, guvernul a căutat, totodată, să dea Dumei de stat o formă de organizare care să-i asigure acesteia componența dorită de el. În acest scop au fost promulgate legea din 11 (24) decembrie 1905 cu privire la alegerile pentru Dumă și legea din 20 februarie (5 martie) 1906. Alegerile pentru Duma I de stat au avut loc în februarie-martie 1906. Bolșevicii au proclamat boicotarea alegerilor. Deși boicotul a subminat considerabil autoritatea Dumei de stat și a zdruncinat în unele părți ale populației încrederea în Dumă, totuși alegerile n-au putut fi zădărnice. Principala cauză a eșuarii boicotului a fost lipsa unui avânt revoluționar de masă care să fi putut zădărnici convocarea Dumei. Directivele dezorganizatoare ale menșevicilor și iluziile constituționaliste ale țaranilor au contribuit și ele la eșecul boicotului. Când Duma s-a întrunit totuși, Lenin a trasat sarcina ca ea să fie folosită în scopul agitației și propagandei revoluționare, în scopul demascării Dumei ca o falsificare grosolană a reprezentanței naționale.

În Duma I de stat au fost aleși 478 de deputați, dintre care : 179 cadeți, 63 autonomiști (membri ai kolo-ului polonez, ai grupului ucrainean, eston, leton, lituanian și ai altor grupări naționale burgheze), 16 octombriști, 105 deputați fără partid, 97 de trudovici și 18 social-democrați. În această Dumă, așadar, peste o treime de mandate aparțineau cadeților.

Printre problemele dezbătute în ședințele Dumei I de stat au figurat : inviolabilitatea persoanei, desființarea pedepsei cu moartea, libertatea conștiinței și a întrunirilor, egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor etc. Dar proiectele de lege depuse în special de către cadeți în legătură cu aceste probleme erau în fond „proiecte de legi draconice îndreptate împotriva libertății cuvântului, împotriva libertății întrunirilor și împotriva altor lucruri bune” (V. I. Lenin. Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 282).

În centrul dezbaterilor din Duma I de stat s-a aflat problema agrară. Pe biroul Dumei au fost depuse două programe agrare principale : proiectul de lege al cadeților, semnat de 42 de deputați, și proiectul de lege al trudovicilor, cunoscut sub denumirea de „proiectul celor 104”. În opoziție cu trudovicii, cadeții voiau să mențină proprietatea moșierească, admițând exproprierea cu răscumpărare, „pe baza unei evaluări echitabile”, numai pentru pământurile moșierești care erau în cea mai mare parte cultivate cu inventarul țaranilor sau care se dădeau în arendă.

La 8 (21) iulie 1906 Duma I de stat a fost dizolvată de guvernul țarist. — 5.

- 13 *Congresul de la Magdeburg al Partidului social-democrat din Germania* a avut loc între 18 și 24 septembrie 1910. În centrul atenției lucrărilor congresului au fost două probleme : 1) încălcarea disciplinei de partid de către deputații social-democrați din landtagul Baden și 2) lupta pentru votul universal în Prusia,

Esența primei probleme consta în următoarele : fracțiunea social-democrată din landtagul Baden votase pentru bugetul propus de guvern, în pofida hotărîrilor congreselor precedente prin care se interzicea deputaților social-democrați să voteze pentru bugetul propus de guvernul burghez. Cu o majoritate zdrobitoare de voturi (289 pentru, 80 contra) congresul a condamnat tactica oportunistă a social-democraților din Baden. După aceasta, deputații din Baden au declarat că și de acum înainte ei își rezervă dreptul de a nu se supune hotărîrilor congreselor. Ca răspuns la această declarație, majoritatea congresului a adoptat o rezoluție specială, prin care se hotăra să fie imediat exclus din partid oricine ar încălca hotărîrea congresului în legătură cu votarea bugetului. După adoptarea acestei rezoluții, deputații din Baden au părăsit în mod demonstrativ congresul.

Discutarea la congres a problemei luptei pentru votul universal în Prusia a reprezentat o continuare a polemicii purtate între cei de stînga din social-democrația germană, în frunte cu R. Luxemburg, K. Liebknecht, C. Zetkin și alții, pe de o parte, și centristii în frunte cu K. Kautsky, pe de altă parte. În legătură cu avîntul, din primăvara anului 1910, al mișcării de masă pentru introducerea dreptului de vot universal în Prusia, în fața social-democrației germane se punea problema tacticii de luptă și a posibilității de a declara o grevă de masă. Luxemburg se pronunța pentru o tactică ofensivă a proletariatului, pe care-l considera suficient de pregătit pentru a înfăptui o grevă politică de masă. Kautsky se pronunța împotriva tacticii recomandate de cei de stînga și propunea ca proletariatul să nu se orienteze spre desfășurarea unei mișcări de masă, ci spre lupta electorală în vederea viitoarelor alegeri pentru Reichstag și spre o activitate parlamentară a partidului. Congresul a adoptat o completare propusă de Luxemburg la rezoluția Conducerei partidului. Prin această completare greva politică generală era recunoscută ca mijloc de luptă pentru o reformă electorală în Prusia. — 10.

- 14 *Legea excepțională împotriva socialiștilor* a fost introdusă în Germania în 1878, de guvernul Bismarck, în vederea luptei împotriva mișcării muncitorești și socialiste. Prin această lege erau interzise toate organizațiile partidului social-democrat, organizațiile muncitorești de masă, presa muncitorească și erau confiscate publicațiile socialiste ; în anii cînd a fost în vigoare legea excepțională au fost dizolvate circa 350 de organizații social-democrate, circa 900 de social-democrați au fost expulzați din Germania, 1 500 au fost aruncați în închisori și sute de ziare, reviste și publicații neperiodice au fost interzise. Dar persecuțiile și repressiunile nu au distrus partidul social-democrat, a cărui activitate a fost reorganizată și adaptată la condițiile ilegalității : a fost organizată apariția în străinătate a ziarului „Sozial-Demokrat“, Organul Central al partidului, iar congresele partidului s-au ținut regulat (în 1880, 1883 și 1887) ; în Germania au fost repede refăcute, în condiții de ilegalitate, organizațiile și grupurile social-

democrate, în fruntea cărora se afla Comitetul Central ilegal. În același timp, partidul a folosit pe scară largă posibilitățile legale pentru a-și întări legăturile cu masele și influența lui a crescut neîncetat : numărul voturilor întrunite de social-democrați în alegerile pentru Reichstag a crescut, din 1878 pînă în 1890, de peste trei ori. Un mare ajutor au primit social-democrații germani din partea lui K. Marx și F. Engels. Sub presiunea mișcării muncitorești, care căpătase o mare amploare și devenea din ce în ce mai puternică, în 1890 legea excepțională împotriva socialiștilor a fost abrogată. — 12.

- 15 *Național-liberalii* — partidul burgheziei germane, și în primul rînd al celei prusiene, constituit în toamna anului 1866, în urma sciziunii produse în rîndurile partidului burghez al progresiștilor. Național-liberalii își puneau drept scop principal unirea statelor germane sub hegemonia Prusiei; politica lor reflecta capitularea burgheziei liberale germane în fața lui Bismarck. În 1878 ei au votat pentru introducerea legii excepționale împotriva socialiștilor. Ulterior, național-liberalii au devenit partidul capitalului monopolist german. Ei sprijineau politica externă imperialistă a Germaniei și se pronunțau pentru intensificarea înarmărilor și lărgirea cotropirilor coloniale. După revoluția din noiembrie 1918, partea cea mai mare a partidului național-liberal a format un nou partid — „Partidul populist“, care a contribuit la acapararea puterii de către fasciști în 1933. — 13.
- 16 „*Sozialistische Monatshefte*“ — revistă, principalul organ de presă al oportuniștilor germani și una dintre publicațiile revizionismului internațional. A apărut la Berlin din 1897 pînă în 1933. În timpul primului război mondial (1914—1918) s-a situat pe poziții social-șoviniste. — 14.
- 17 Vezi lucrarea lui F. Engels „Socialismul în Germania“. Aceeași idee a fost repetată de Engels în „Introducerea“ sa la lucrarea lui K. Marx „Luptele de clasă în Franța. 1848—1850“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 124—125). — 17.
- 18 „*Golos Soțial-Demokrata*“ — ziar, organul din străinătate al menșevicilor; a apărut din februarie 1908 pînă în decembrie 1911, la început la Geneva, iar apoi la Paris. A avut ca redactori pe P. B. Akselrod, F. I. Dan, L. Martov, A. Martînov și G. V. Plehanov. De la primul său număr, „Golos Soțial-Demokrata“ a luat apărarea lichidatorilor, încercînd să justifice activitatea lor antipartinică. După ieșirea din redacție a lui Plehanov, care a condamnat poziția lichidatoristă pe care se situase ziarul, „Golos Soțial-Demokrata“ și-a precizat definitiv poziția ca centru ideologic al lichidatorilor.
- „*Jizn*“ — revistă social-politică legală, organ al menșevicilor-lichidatori; a apărut în august și septembrie 1910 la Moscova. Au apărut în total două numere.

- „*Vozrojdenie*“ — revistă legală a menșevicilor-lichidatori, a apărut la Moscova din decembrie 1908 pînă în iulie 1910. A avut drept colaboratori pe F. I. Dan, L. Martov, A. Martînov ș.a. — 18.
- 19 „*Die Neue Zeit*“ — revistă teoretică a Partidului social-democrat din Germania ; a apărut la Stuttgart din 1883 pînă în 1923. Pînă în octombrie 1917 a apărut sub îngrijirea lui K. Kautsky, iar după aceea sub îngrijirea lui H. Cunow. În „*Die Neue Zeit*“ au fost publicate pentru prima oară unele lucrări ale lui K. Marx și F. Engels : „Critica programului de la Gotha“ de K. Marx, „Contribuții la critica proiectului programului social-democrat din 1891“ de F. Engels etc. Engels ajuta în permanență cu sfaturile sale redacția revistei și o critica adeseori pentru abaterile ei de la marxism. La „*Die Neue Zeit*“ au colaborat militanți de seamă ai mișcării muncitorești germane și internaționale de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea : A. Bebel, W. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, C. Zetkin, P. Lafargue, G. V. Plehanov etc. În ultimii ani ai secolului trecut, după moartea lui F. Engels, revista a început să publice în mod sistematic articole scrise de revizionști, printre care și o serie de articole ale lui E. Bernstein, „Problemele socialismului“, care a însemnat dezlănțuirea unei ofensive împotriva marxismului. În anii primului război mondial, revista s-a situat pe poziții centriste, sprijinind de fapt pe social-șoviniști. — 18.
- 20 „*D-l Cupon*“ — expresie figurată, folosită în literatura din ultimele două decenii ale secolului trecut pentru a desemna capitalul și pe capitaliști. Expresia aceasta a fost lansată de scriitorul Gleb Uspenski în schițele sale „Păcate grele“ (publicate pentru prima oară în revista „*Russkaia Misl*“, 1888, volumul 12, pag. 174). Vezi și schița lui Gleb Uspenski „În Caucaz“. — 22.
- 21 *Vehiștii* — N. A. Berdeaev, S. N. Bulgakov, M. O. Gherșenzon, A. S. Izgoev, B. A. Kisteakovski, P. B. Struve și S. L. Frank publiciști cadeți de vază, reprezentanți ai burgheziei liberale contrarevoluționare care, în primăvara anului 1909, au editat la Moscova culegerea „*Vehi*“. În articolele lor, consacrate intelctualității ruse, „*vehiștii*“ căutau să defăimeze tradițiile revoluționar-democratice ale mișcării de eliberare din Rusia, concepțiile și activitatea lui V. G. Belinski, N. A. Dobroliubov, N. G. Cernîșevski, D. I. Pisarev ; ei împrășeau cu noroi mișcarea revoluționară din 1905, aduceau mulțumiri guvernului țarist pentru că el, „prin baionetele și închisorile sale“, a salvat burghazia „de furia poporului“. O analiză critică și o apreciere politică a acestei culegeri a cadeților ultrareacționari a fost făcută de Lenin în articolul său „Despre «*Vehi*»“ (vezi Opere complete, vol. 19, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 179—188). Comparînd programul culegerii „*Vehi*“, în ceea ce privește filozofia și publicistica, cu programul ziarului ultrareacționar „*Mos-*

kovskie Vedomosti", Lenin califică această culegere drept „o enciclopedie a renegării liberale“, „un torent continuu de lături reacționare cu care e împrășcată democrația“. În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează un exemplar din culegerea „Vehi“ cu numeroase însemnări făcute de Lenin. — 24.

- 22 „*Novoe Vreamea*“ — cotidian ; a apărut din 1868 pînă în 1917, la Petersburg ; a aparținut, pe rînd, mai multor editori și și-a schimbat în repetate rînduri orientarea politică. La început era un ziar liberal moderat, iar apoi, începînd din 1876, cînd a avut ca editor pe A. S. Suvorin, a devenit un organ al cercurilor reacționare ale nobilimii și ale funcționării birocratice. În 1905 a devenit un organ de presă al ultrareacționarilor. După revoluția burghezo-democratică din februarie, acest ziar a sprijinit politica contrarevoluționară a Guvernului provizoriu burghez și a dus o campanie furibundă împotriva bolșevicilor. La 26 octombrie (8 noiembrie) 1917 a fost interzis de Comitetul militar-revoluționar de pe lângă Sovietul din Petrograd. V. I. Lenin spunea despre „*Novoe Vreamea*“ că este un model de ziar venal. „*Novovremenismul*“ — scria el — a devenit o expresie sinonimă cu : renunțarea la convingeri, renegarea, servilismul“ (Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 262). — 24.

- 23 *Plenara C.C. al P.M.S.D.R.* cunoscută sub denumirea de plenara „de unificare“ a avut loc în zilele de 2—23 ianuarie (15 ianuarie—5 februarie) 1910, la Paris.

Problema căilor și metodelor de întărire a partidului și a unității lui s-a pus cu deosebită stringență în toamna anului 1909. În noiembrie 1909, V. I. Lenin, conformîndu-se unei hotărîri adoptate de Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „*Proletarii*“, a prezentat un plan de apropiere, de alcătuire a unui bloc între bolșevici și menșevicii-partiiți în vederea luptei comune împotriva lichidatorilor și otzoviștilor. În opoziție cu planul întocmit de Lenin, împăciuitoriștii G. E. Zinoviev, L. B. Kamenev și A. I. Rîkov au făcut totul pentru a se ajunge la o unire a bolșevicilor cu menșevicii-golosiști (lichidatori) și cu troțkiștii, ceea ce însemna de fapt lichidarea partidului bolșevic. Au manifestat șovăieli împăciuitoariste și I. F. Dubrovinski și V. P. Noghin, membri ai Comitetului Central. Întrucît situația ce se crease în partid și în Rusia cerea în mod imperios să fie rezolvate problemele legate de unificarea forțelor partidului, bolșevicii au trimis la 1 (14) noiembrie 1909 Biroului din străinătate al Comitetului Central o declarație în care cereau să se convoace în cel mai scurt timp o plenară a Comitetului Central.

La lucrările plenarei din ianuarie a Comitetului Central au participat reprezentanți ai tuturor fracțiunilor și grupărilor, precum și reprezentanți ai organizațiilor social-democrate naționale. Majoritatea în cadrul plenarei au avut-o împăciuitoariștii.

Lenin a dus la această plenară o luptă dîră împotriva oportuniștilor și împăciuitoariștilor, pentru a obține o condamnare hotărîită a lichidatorismului și otzovismului și a face să fie adoptată o linie de apropiere între bolșevici și menșevicii-partiiți. Caracterizînd situația de la plenară, Lenin îi scria mai tîrziu lui Gorki: „Trei săptămîni de chin, de tocire a nervilor, să le ia toți dracii!” (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 428).

Pe ordinea de zi a plenarei figurau următoarele puncte: 1) Darea de seamă a Biroului din Rusia al Comitetului Central; 2) Darea de seamă a Biroului din străinătate al C.C.; 3) Darea de seamă a redacției Organului Central; 4) Rapoartele comitetelor centrale ale partidelor social-democrate naționale; 5) Starea de lucruri din partid; 6) Cu privire la convocarea conferinței ordinare a partidului; 7) Statutul C.C. al P.M.S.D.R. etc.

La discuțiile în legătură cu principalul punct de pe ordinea de zi — cu privire la starea de lucruri din partid —, menșevicii-golosiști, care la plenară acționau în bloc cu vperediștii și erau sprijiniți de troțkiști, au căutat să apere lichidatorismul și otzovismul. Cu toate că împăciuitoariștii și reprezentanții organizațiilor naționale, sub presiunea menșevicilor-golosiști, a vperediștilor și troțkiștilor, au acceptat ca în rezoluția „Cu privire la starea de lucruri din partid” să nu li se spună lichidatorilor și otzoviștilor pe nume, plenara, la stăruința lui Lenin, a condamnat lichidatorismul și otzovismul, a recunoscut pericolul acestor curente și necesitatea de a se duce lupta împotriva lor. Hotărîrile plenarei, îndreptate împotriva lichidatorismului și otzovismului, au constituit astfel un „corolar direct, o continuare și o încununare firească a rezoluțiilor din decembrie 1908, care condamnă lichidatorismul și cer să se recunoască fără rezerve că social-democrația trebuie să activeze în cadrul Dumei, precum și că trebuie să fie folosite posibilitățile legale” (volumul de față, pag. 302).

Ulterior, Lenin, făcînd o apreciere a însemnătății pe care a avut-o plenara din ianuarie, sublinia că ea a fixat definitiv linia tactică a partidului în perioada contrarevoluției și, dezvoltînd rezoluția Conferinței a cincea a P.M.S.D.R. (Conferința generală din 1908), a calificat lichidatorismul și otzovismul drept niște manifestări ale influenței exercitate de burgeoisie asupra proletariatului. Plenara a stabilit totodată că e necesară crearea unei adevărate unități în rîndurile partidului în legătură cu sarcinile politice și ideologice ale partidului în actuala perioadă istorică.

Totodată Lenin a condamnat cu toată tăria hotărîrile împăciuitoariste adoptate de plenară. Împotriva voinței lui Lenin, împăciuitoariștii, în alianță cu Troțki, au făcut să fie aleși în instituțiile centrale ale partidului nu menșevicii-partiiți, ci menșevicii-golosiști (lichidatorii). Plenara a hotărît să se acorde subvenții „Pravdei” de la Viena, care apărea sub conducerea lui Troțki, și a stabilit ca din redacția acestui ziar să facă parte și un reprezentant al Comitetului Central. Grupul „Vpered” a fost recunoscut ca grup editorial al partidului. A fost dizolvat Centrul bolșevic și a fost suspendată apariția ziarului „Proletarii”;

o parte din bunurile deținute de ei, bolșevicii le-au predat Comitetului Central, iar restul l-au transmis unor terțe persoane, unor așa-ziși deținători (K. Kautsky, F. Mehring, C. Zetkin), care urmau ca în decurs de doi ani să le predea Comitetului Central cu condiția ca menșevicii-golosiști să-și lichideze centrul fracționist și să înceteze să mai scoată ziarul lor fracționist. În rezoluția „Cu privire la centrele fracționiste” plenara a menționat că „interesele partidului și ale unității lui cer ca «*Golos Soțial-Demokrata*» să fie suspendat în viitorul cel mai apropiat. Însă, după cum scria Lenin, plenara s-a mulțumit cu promisiunile verbale ale golosiștilor (lichidatorilor) și ale vperediștilor de a-și dizolva fracțiunile și de a-și suspenda publicațiile fracționiste. Hotărârile împăciuitoariste ale plenarei au făcut jocul lichidatorilor și otzoviștilor, aducând mari prejudicii partidului.

Menșevicii-golosiști, vperediștii și troțkiștii au refuzat să se supună hotărârilor plenarei. „*Golos Soțial-Demokrata*” nu și-a încetat apariția. Lichidatorii au început să publice în Rusia un ziar al lor legal „*Nașa Zarea*”, la care colaborau și golosiștii. Nici grupul „*Vpered*” nu și-a încetat activitatea lui scizionistă. Redacția „*Pravdei*” troțkiste a refuzat să se supună controlului Comitetului Central. Pătrunzând în instituțiile centrale de partid, menșevicii-lichidatori subminau organizarea activității lor și munca organizațiilor locale de partid.

În această situație, bolșevicii au declarat în toamna anului 1910 că nu se socotesc legați prin convenția adoptată de fracțiuni la plenara din ianuarie. Bolșevicii au început să-și scoată o publicație a lor — „*Raboceia Gazeta*”. Ei au început să lupte pentru convocarea unei noi plenare și au cerut să li se înapoieze bunurile și fondurile bănești pe care le predaseră în mod condiționat Comitetului Central.

Procesele-verbale ale plenarei din ianuarie n-au fost găsite. Lucrările plenarei, lupta ce s-a desfășurat în cadrul ei împotriva lichidatorilor, vperediștilor, troțkiștilor și împăciuitoariștilor sînt amănunțit expuse în articolul lui V. I. Lenin „*Însemnările unui publicist*” (vezi *Opere complete*, vol. 19, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 255—324). — 26.

- 24 *Otzovism* — curent oportunist apărut în rîndurile bolșevicilor. Camuflîndu-se îndărătul frazeologiei revoluționare, otzoviștii (A. Bogdanov, G. A. Aleksinski, A. V. Sokolov (S. Volski), A. V. Lunacearski, M. N. Leadov și alții) cereau ca deputații social-democrați să fie rechemați din Duma a III-a de stat și să se renunțe la activitatea în organizațiile legale. Declarînd că în condițiile reacțiunii partidul trebuie să desfășoare numai activitate ilegală, otzoviștii refuzau să participe în Dumă, în sindicatele muncitorești, în cooperative și în alte organizații de masă legale și semilegale și considerau că întreaga activitate a partidului trebuie concentrată în organizația ilegală. O varietate a otzovismului era ultimatismul. Ultimatiștii se deosebeau de otzoviști numai formal. Ei propuneau să se prezinte fracțiunii social-

democrate din Dumă un ultimatum cu privire la supunerea necondiționată a fracțiunii față de hotărârile Comitetului Central al partidului, iar în caz de neîndeplinire a acestui ultimatum, deputații social-democrați să fie rechemati din Dumă. Ultimatismul era de fapt un otzovism mascat, camuflat. Lenin i-a numit pe ultimatiști „otzoviști pudici“.

Otzoviștii au adus mari prejudicii partidului. Politica lor ducea la ruperea partidului de mase, la transformarea acestuia într-o organizație sectară, incapabilă să-și adune forțele în vederea unui nou avânt revoluționar. Lenin i-a demascat pe otzoviști ca „lichidatori de-a-ndoaselea“ și a declarat otzovismului un război necrușător „Otzovismul nu este bolșevism, ci, sub raport politic, o detestabilă caricatură de bolșevism, pe care nu putea s-o plăsmuiască decât cel mai înverșunat adversar politic al bolșevismului“ — scria Lenin (Opere complete, vol. 17, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 379).

Lupta împotriva otzoviștilor a început în primăvara anului 1908. Cu prilejul discutării bilanțului activității de cinci luni a fracțiunii social-democrate din Duma a III-a de stat, în martie-aprilie 1908 în câteva raioane din Moscova au fost adoptate rezoluții otzoviste. În mai, la Conferința orășenească din Moscova, rezoluția otzoviștilor a fost respinsă cu 18 voturi contra 14. Materialele Conferinței de partid din Moscova au fost publicate la 4 (17) iunie 1908 în nr. 31 al ziarului „Proletarii“. Începând cu acest număr, la propunerea lui Lenin, în ziar a fost deschisă o discuție în problema atitudinii față de Dumă și față de fracțiunea social-democrată din Dumă. Concomitent cu discuția din presă s-a dus lupta împotriva otzoviștilor în organizațiile de partid. În toamna anului 1908, cu prilejul alegerii delegaților la Conferința a cincea (generală), otzoviștii-ultimatiști din organizația Petersburg au elaborat o platformă proprie, pe care au propus-o ca rezoluție ședinței lărgite a Comitetului din Petersburg. Rezoluția n-a găsit un sprijin larg în organizațiile de partid. La conferință, otzoviștii n-au îndrăznit să prezinte în mod deschis platforma lor; ei au reușit să formeze doar un grup neînsemnat de adepți ai lor.

După conferință, la insistența lui Lenin, platforma otzoviștilor a fost publicată în ziarul „Proletarii“. Lenin a făcut o critică amplă a acestei platforme în articolul „O caricatură de bolșevism“, publicat în același număr al ziarului. El a dezvăluit întreaga inconsecvență, neprincipialitate și ostilitate față de marxism ale concepțiilor otzoviștilor. Lenin a criticat otzovismul și în articolele sale: „Pe marginea a două scrisori“, „Pe marginea articolului «Cu privire la problemele curente»“, „Lichidarea lichidatorismului“, „Despre fracțiunea adepților otzovismului și ai zidirii de dumnezeu“ și altele.

O parte din liderii otzoviștilor (Bogdanov, Lunacearski) împreună cu menșevicii-lichidatori (Valentinov, Iușkevici) au atacat în presă bazele teoretice ale marxismului — materialismul dialectic și materialismul istoric. Lunacearski a început să propovă-

duiască necesitatea creării unei religii noi, îmbinarea socialismului cu religia.

În primăvara anului 1909, otzoviștii, ultimatiștii și ziditorii de dumnezeu au creat un grup de inițiativă în vederea organizării unei școli antipartinice pe insula Capri (Bogdanov, Aleksinski, Lunacearski și alții). De fapt, această școală era centrul fracțiunii antipartinice. Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii” din iunie 1909 a adoptat o hotărâre în care se declara că „bolșevismul, curent bine definit din P.M.S.D.R., nu are nimic comun cu otzovismul și ultimatismul”, și a cerut bolșevicilor să ducă lupta cea mai necruțătoare împotriva acestor devieri de la marxismul revoluționar. Bogdanov, inspiratorul otzoviștilor, a fost exclus din rîndurile bolșevicilor.

Ulterior, în lucrarea „Stîngismul» — boala copilăriei comunismului”, Lenin scria că după înfrîngerea revoluției, bolșevicii au putut să se retragă în ordine și să-și păstreze forțele datorită faptului că „au demascat fără cruțare și au izgonit pe revoluționarii frazeologi, care nu voiau să înțeleagă că trebuie să ne retragem, că trebuie să știm să ne retragem, că trebuie să învățăm neapărat să lucrăm legal în parlamentele cele mai reacționare, în cele mai reacționare organizații sindicale, cooperatiste, de asigurări și altele de acest fel” (Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 12). — 26.

- 25 *Vperedistii, grupul „Vpered”* — grup antipartinic al otzoviștilor, ultimatiștilor și ziditorilor de dumnezeu; a fost organizat, din inițiativa lui A. Bogdanov și G. A. Aleksinski, în decembrie 1909, după prăbușirea centrului fracționist otzovist-ultimatist format la școala de la Capri; a avut un organ de presă cu aceeași denumire.

Lupta vperediștilor împotriva bolșevicilor se caracteriza printr-o totală lipsă de principialitate și de scrupule în alegerea mijloacelor. La plenara din ianuarie 1910, ei au acționat în strînsă legătură cu lichidatorii-golosiști și cu troțkiștii. După ce au reușit să determine această plenară să recunoască grupul lor ca „grup editorial al partidului” și au primit din partea Comitetului Central o subvenție pentru publicațiile lui, vperediștii au dezlănțuit, după plenară, o critică violentă, de pe poziții otzovist-ultimatiste, împotriva hotărîrilor adoptate de ea și au refuzat să se supună prevederilor lor. După Conferința de partid de la Praga, vperediștii au dus lupta împreună cu menșevicii-lichidatori și cu troțkiștii împotriva hotărîrilor plenarei.

Acțiunile neprincipiale antipartinice și antimarxiste ale grupului „Vpered” au făcut ca muncitorii să se îndepărteze de el. „Influența acestui grup — scria Lenin — a fost întotdeauna cu totul neînsemnată și el își ducea zilele de azi pe mâine numai datorită tacticii de conciliere cu diferite grupuri din străinătate, rupte de Rusia și cu totul neputincioase” (Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 523). Nefiind sprijinit de mișcarea muncitorească, grupul

„Vpered“ s-a destrămat de fapt în 1913—1914 și a încetat formal să mai existe după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917. — 26.

- 26 „*Raboceaia Gazeta*“ — organ popular ilegal al bolșevicilor; a apărut neperiodic, la Paris, începînd de la 30 octombrie (12 noiembrie) 1910 și pînă la 30 iulie (12 august) 1912; au fost scoase în total 9 numere. „*Raboceaia Gazeta*“ a fost fondată din inițiativa lui V. I. Lenin. Editarea ei a fost hotărîtă în mod oficial la consfătuirea unor reprezentanți ai P.M.S.D.R. — bolșevici, menșevici-partiiți, reprezentanți ai fracțiunii social-democrate din Dumă ș.a. — care a avut loc în timpul Congresului socialist internațional de la Copenhaga (din august 1910). La această consfătuire au participat: V. I. Lenin, G. V. Plehanov, A. M. Kollontai, A. V. Lunacearski, N. G. Poletaev, I. P. Pokrovski și alții.

„*Raboceaia Gazeta*“ era condusă și redactată de Lenin. La acest ziar au colaborat bolșevicii S. I. Gopner, P. A. Djaparidze, N. A. Semașko, L. G. Șaumian etc., precum și o serie de menșevici-partiiți. Secretar de redacție era N. K. Krupskaja. Un însemnat sprijin material i-a fost acordat acestui ziar de M. Gorki. În grupurile bolșevice din străinătate au fost create cercuri de sprijinire a ziarului, care îi acordau un important sprijin material și ajutau la expedierea lui în Rusia. „*Raboceaia Gazeta*“ a luptat pentru menținerea și întărirea partidului marxist ilegal împotriva menșevicilor-lichidatori, a otzoviștilor și troțkiștilor, a apărut tactica revoluționară, a pregătit din punct de vedere ideologic clasa muncitoare din Rusia pentru o nouă revoluție. Ziarul a dat o largă publicitate problemelor vieții de partid din Rusia și ale mișcării socialiste internaționale. În coloanele lui au fost publicate 14 articole ale lui Lenin, printre care „*Învățămintele revoluției*“, „*Inceputul demonstrațiilor*“, „*Tolstoi și lupta proletară*“, „*Ivan Vasilievici Babușkin*“, „*Cincizeci de ani de la desființarea iobăgiei*“, „*În preajma alegerilor pentru Duma a IV-a*“. Ziarul se bucura de o mare popularitate în rîndurile muncitorilor din Rusia; tirajul lui se ridica pînă la 6 000 de exemplare. El era sprijinit materialicește, prin colecte bănești, de către muncitori, care erau și colaboratori ai lui activi. La rubricile „*Viața de partid*“, „*Scrisori din țară*“, ziarul publica regulat și corespondențe ale muncitorilor, ale organizațiilor de partid din diferite localități.

„*Raboceaia Gazeta*“ a avut un rol important în pregătirea celei de-a VI-a Conferințe generale (de la Praga) a P.M.S.D.R. (ianuarie 1912). Conferința, considerînd că „*Raboceaia Gazeta*“ a apărut cu hotărîre și consecvență partidul și partinitatea, l-a declarat organ oficial al C.C. al P.M.S.D.R. — 26.

- 27 Este vorba de rezoluția *Conferinței a cincea (generale) a P.M.S.D.R.*, care s-a ținut la Paris între 21 și 27 decembrie 1908 (3 și 9 ianuarie 1909). La conferință au participat 16 delegați

cu drept de vot deliberativ, dintre care 5 bolșevici (2 din partea Regiunii centrale industriale, 2 din partea organizației Petersburg și 1 din partea organizației din Ural), 3 menșevici cu mandate din partea Comitetului regional din Caucaz, 5 social-democrați polonezi și 3 bundiști. Delegații bolșevici, care activau nemijlocit în Rusia, reprezentau cele mai mari organizații de partid ale P.M.S.D.R. Delegația menșevică, care obținuse mandatele prin diverse falsuri, era formată din oameni care trăiau în străinătate și nu erau legați de munca de partid din Rusia. Delegația social-democrației poloneze i-a sprijinit la conferință pe bolșevici. Bundiștii i-au urmat în multe probleme pe menșevicii-lichidatori.

Pe ordinea de zi a conferinței au figurat următoarele probleme : 1) Rapoartele C.C. al P.M.S.D.R., C.C. al social-democrației poloneze, C.C. al Bundului, organizației din Petersburg, organizației din Moscova și regiunea centrală industrială, organizației din Ural, organizației din Caucaz ; 2) Situația politică actuală și sarcinile partidului ; 3) Despre fracțiunea social-democrată din Dumă ; 4) Probleme organizatorice legate de condițiile politice schimbate ; 5) Unificarea organizațiilor locale cu organizațiile naționale ; 6) Problemele muncii din străinătate.

În toate problemele bolșevicii au dus la conferință o luptă înverșunată împotriva menșevicilor-lichidatori și a adepților lor. În rezoluția „Cu privire la rapoarte“, conferința a condamnat cu asprime lichidatorismul ca un curent oportunist și a făcut apel la activiștii de partid să ducă cea mai hotărâtă luptă ideologică și organizatorică împotriva încercărilor de lichidare a partidului.

Locul central în lucrările conferinței l-a ocupat raportul lui V. I. Lenin „Cu privire la momentul actual și la sarcinile partidului“. Bolșevicii au acordat o mare importanță acestei probleme, întrucât conferința trebuia să stabilească linia tactică corespunzătoare grelelor condiții ale muncii de partid în anii reacțiunii. Menșevicii au încercat să scoată această problemă de pe ordinea de zi a conferinței, dar n-au reușit. Conferința a adoptat, cu unele modificări neînsemnate, rezoluția propusă de Lenin (vezi Opere complete, vol. 17, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 335—338).

În rezoluția „Cu privire la fracțiunea social-democrată din Dumă“, prezentată de bolșevici, a fost criticată activitatea fracțiunii și au fost indicate sarcinile ei concrete. Menșevicii au ridicat obiecții împotriva consemnării, în hotărârile conferinței, a greșelilor comise de fracțiunea din Dumă și au luat poziție împotriva dreptului de veto, exercitat de Comitetul Central al partidului, în ce privește fracțiunea. Ei au invocat ca argument experiența partidelor socialiste din Europa occidentală, care nu includeau, în hotărârile adoptate de congresele și conferințele lor, dreptul de a critica greșelile comise de fracțiunile lor parlamentare. Tactica menșevicilor în problema activității parlamentare a social-democrației coincidea întru totul cu poziția adoptată de liderii oportuniști ai Internaționalei a II-a, care considerau partidul drept o anexă a fracțiunii parlamentare.

Împotriva liniei leniniste în legătură cu fracțiunea din Dumă s-au ridicat și otzoviștii. S. Volski (A. V. Sokolov), care a declarat că în Rusia nu există condiții favorabile pentru activitatea fracțiunii social-democrate din Dumă, s-a pronunțat și împotriva consemnării greșelilor ei în rezoluție, considerînd că ele au fost provocate de „împrejurări obiective“.

În cuvîntarea rostită cu acest prilej, Lenin a înfierat pe otzoviști ca pe niște „lichidatori de-a-ndoaselea“ și a arătat că lichidatorii și otzoviștii, cu toate că ajung la concluzii diferite în ce privește fracțiunea din Dumă, au o bază oportunistă comună. Conferința a adoptat rezoluția propusă de bolșevici. În textul acestei rezoluții a intrat, în parte, cea de-a doua variantă, scrisă de Lenin, a „Indicațiilor practice în problema votării bugetului de către fracțiunea social-democrată din Dumă“ și a fost inclusă, în întregime, „Completarea la rezoluția «Despre fracțiunea social-democrată din Dumă»“, scrisă tot de Lenin (vezi Opere complete, vol. 17, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 342—343, 344).

În cadrul discuțiilor cu privire la problema organizatorică, bolșevicii, în proiectul lor de rezoluție, arătau că partidul trebuie să acorde o atenție deosebită creării de organizații ilegale ale partidului și întăririi lor, folosind, pentru munca în rîndurile maselor, o largă rețea de asociații legale. Menșevicii urmăreau de fapt lichidarea partidului ilegal și încetarea oricărei activități revoluționare.

În cuvîntarea rostită de el în problema organizatorică, Lenin a criticat cu asprime rezoluția menșevicilor-lichidatori și încercările lor de a scuza în fel și chip pe cei care au dezertat din partid în anii reacțiunii.

Conferința a adoptat „Directivele pentru comisia pentru problema organizatorică“, prezentate de Lenin (Opere complete, vol. 17, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 339), și a instituit o comisie pentru elaborarea unei rezoluții. Comisia, iar apoi și conferința, au adoptat proiectul de rezoluție propus de bolșevici.

În rezoluția cu privire la unificarea organizațiilor naționale locale, adoptată de conferință, a fost respins cu hotărîre principiul federalismului, susținut de bundiști, care se pronunțau pentru împărțirea muncitorilor în partide după criteriile de naționalitate. În cadrul discuțiilor cu privire la activitatea Comitetului Central, menșevicii au propus ca sediul Comitetului Central să fie mutat în Rusia și ca Biroul din străinătate al Comitetului Central să fie desființat. Aceste proiecte de rezoluții lichidatoriste au fost respinse. Conferința a adoptat o rezoluție cu privire la activitatea Comitetului Central, în care se considera „folositoare și necesară existența în străinătate a unei reprezentanțe a întregului partid sub forma Biroului din străinătate al Comitetului Central“. În chestiunea Organului Central a fost adoptată de asemenea rezoluția bolșevicilor; propunerea menșevicilor ca Organul Central să fie editat în Rusia a fost respinsă.

La această conferință, bolșevicii au reputat o mare victorie în lupta împotriva menșevicilor-lichidatori. În același timp, hotărârile conferinței au dat o lovitură și otzoviștilor. În anii reacțiunii partidul s-a călăuzit după rezoluțiile adoptate la conferință. Făcînd o apreciere asupra însemnătății conferinței, Lenin scria : „Conferința generală a P.M.S.D.R., care a avut loc de curînd, scoate partidul la drum și reprezintă, indiscutabil, un punct de cotitură în dezvoltarea mișcării muncitorești din Rusia după victoria contrarevoluției“ (Opere complete, vol. 17, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 365). — 27.

- 28 Este vorba despre grupul de publiciști otzoviști, adepți ai machismului.

Machism — curent filozofic idealist-subiectiv, reacționar ; a căpătat o largă răspîndire în Europa occidentală la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Intemeietorii lui au fost E. Mach, fizician și filozof austriac, și R. Avenarius, filozof german. Machismul a fost un curent al filozofiei idealiste burghize care era deosebit de periculos pentru clasa muncitoare, întrucît în vorbe lupta împotriva idealismului și apela la științele moderne ale naturii, ceea ce îi imprima o aparență de „temeinicie științifică“. În Rusia, în anii reacțiunii a căzut sub influența machismului o parte din intelectualitatea social-democrată. O răspîndire deosebit de mare a căpătat machismul în rîndurile intelectualilor menșevici (N. Valentinov, P. S. Iușkevici și alții). Pe pozițiile machismului s-au situat și unii publiciști din rîndurile bolșevicilor (V. Bazarov, A. Bogdanov, A. V. Lunacearski etc.). Camuflîndu-se în dosul unor declarații ipocrite, în care susțineau că urmăresc o dezvoltare a marxismului, machiștii ruși au purces în realitate la o revizuire a bazelor filozofiei marxiste. V. I. Lenin, în cartea sa „Materialism și empiriocriticism“, a dezvăluit esența reacționară a machismului, a apărat filozofia marxistă împotriva tentativelor revizioniste, a dezvoltat în chip multilateral materialismul dialectic și materialismul istoric în noile condiții istorice. Zdrobirea machismului a însemnat o puternică lovitură dată pozițiilor ideologice ale menșevismului, otzovismului și zidirii de dumnezeu. — 29.

- 29 Este vorba de școala organizată în 1909, pe insula Capri (Italia), de otzoviști, ultimatiști și ziditorii de dumnezeu („școala de la N.N.“).

După Conferința a cincea a P.M.S.D.R. (Conferința generală din 1908), otzoviștii, ultimatiștii și ziditorii de dumnezeu s-au apucat să-și creeze un centru al lor fracționist, sub forma unei „școli de partid pentru muncitori“. În primăvara anului 1909, A. Bogdanov, G. A. Aleksinski și A. V. Lunacearski, lideri ai otzoviștilor, ultimatiștilor și ai ziditorilor de dumnezeu, au organizat un grup de inițiativă pentru înființarea „școlii“ ; invo-

cînd drept pretext indicațiile date de conferință în legătură cu necesitatea formării „unor conducători practici și ideologici ai mișcării social-democrate, proveniți din rîndurile muncitorilor înșiși”, ei au reușit să atragă în grupul lor pe A. M. Gorki și pe N. E. Vilonov, un muncitor revoluționar de vază. Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii” a demascat caracterul fracționist antibolșevic al școlii înființate de otzoviști și a atras atenția că organizatorii ei „nu urmăresc țeluri comune întregii fracțiuni, adică țeluri ale fracțiunii bolșevice ca un curent ideologic în partid, ci țelurile lor politice-ideologice deosebite, de grup”. Școala de la Capri a fost condamnată cu toată hotărîrea ca „un nou centru al fracțiunii care se desprinde de bolșevici” (V. I. Lenin. Opere complete, vol. 19, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 43, 42).

Bogdanoviștii, neținînd seama de toate acestea și profitînd de faptul că în acei ani muncitorii manifestau o dorință tot mai vie de a-și însuși o cultură partinică, au procedat, fără știrea instituțiilor centrale de partid, la stabilirea de legături cu unele organizații social-democrate locale din Rusia și, ajutați de otzoviști și îndeosebi de liderul lor din Moscova, A. V. Sokolov (S. Volski), au reușit să le determine să trimită la această școală 13 cursanți.

Școala a început să funcționeze în august 1909; prelegerile erau ținute de A. Bogdanov, G. A. Aleksinski, A. V. Lunacearski, A. M. Gorki, M. N. Leadov, M. N. Pokrovski și V. A. Desnițki. Lui V. I. Lenin i s-a propus în mod oficial de către organizatorii acestei școli să vină la Capri în calitate de lector, dar el a refuzat. Într-o scrisoare adresată elevilor, care insistau ca el să vină să țină un ciclu de prelegeri, Lenin a explicat că nu poate să le satisfacă dorința întrucît aceasta este „o școală *intenționat ascunsă față de partid*” într-o „localitate retrasă de emigranți” și are un caracter fracționist. Lenin a propus elevilor școlii să vină la Paris pentru ca „să învețe cu adevărat social-democratismul”, și nu o „știință” fracționistă *aparte* a otzoviștilor și ziditorilor de dumnezeu (vezi Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 461—467).

În noiembrie 1909, în această școală s-a produs o sciziune: cîțiva elevi, în frunte cu N. E. Vilonov, membru al Consiliului școlii, s-au delimitat categoric de bogdanoviști și au trimis redacției ziarului „Proletarii” o scrisoare în care protestau împotriva atitudinii antipartinice adoptate de lectori. Excluși din școală în urma acestui protest, la sfîrșitul lunii noiembrie ei au venit la Paris, unde îi invitase Lenin, și au audiat un ciclu de prelegeri, printre care și pe cele intitulate „Momentul actual și sarcinile noastre” și „Politica agrară a lui Stolîpin”, care au fost ținute de Lenin.

În decembrie 1909, lectorii școlii împreună cu elevii care au rămas la Capri au organizat grupul antibolșevic „Vpered”.

Un istoric amănunțit al școlii și o caracterizare a ei au fost făcute de V. I. Lenin în articolele „Despre fracțiunea adepților otzovismului și ai zidirii de dumnezeu” și „Un eșec rușinos” (vezi

Opere complete, vol. 19, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 79—115, 139—141).

Continuatoarea școlii de la Capri a fost școala din Bologna (noiembrie 1910—martie 1911). Lectori la această școală au fost : Bogdanov, Lunacearski, Troțki, Leadov, Maslov, Sokolov etc. La școala de la Bologna a fost invitat să țină prelegeri și V. I. Lenin. Într-o scrisoare „Către tovarășii cursanți ai școlii din Bologna“, Lenin i-a anunțat că refuză să țină prelegeri la această școală din cauza orientării ei antipartinice și a acțiunilor scizioniste ale organizatorilor școlii ; el i-a invitat pe cursanți să vină la Paris, promițându-le să le țină o serie de prelegeri despre problema tacticii, despre situația din partid și despre problema agrară (vezi Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 325—326). Aceste prelegeri nu au mai fost ținute la Paris. — 30.

- 30 *Grupul celor 16* — grup de menșevici-lichidatori care au semnat o scrisoare deschisă ca răspuns la articolul publicat de G. V. Plehanov în „Dnevnik Soțial-Demokrata“ nr. 9 (august 1909) împotriva lichidatorilor și a liderului lor A. N. Potresov. Scrisoarea celor 16 a fost publicată în „Golos Soțial-Demokrata“ nr. 19—20 (ianuarie-februarie 1910). Lenin a denumit această scrisoare un document „de o celebritate herostratică“.

Grupul lui Mihail, Roman și Iuri — grup de menșevici-lichidatori din Rusia, format din I. A. Isuv (Mihail), K. M. Ermolaev (Roman) și P. A. Bronștein (Iuri), membri supleanți și membri ai C.C. al P.M.S.D.R. aleși la Congresul al V-lea (de la Londra) al partidului. La începutul anului 1910 membrii bolșevici ai Biroului din Rusia al C.C. le-au făcut propunerea de a participa la lucrările biroului, dar ei nu numai că au refuzat să vină la ședința biroului, ci au declarat că consideră dăunătoare existența C.C. al P.M.S.D.R. — 30.

- 31 *Plehanoviștii* — menșevicii-partiiți, în frunte cu G. V. Plehanov, care în anii reacțiunii au luat poziție împotriva lichidatorilor. În decembrie 1908 Plehanov s-a retras din redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata“, organul de presă al lichidatorilor, iar în 1909 a început din nou să publice „Dnevnik Soțial-Demokrata“, în care îi combătea pe lichidatori. Menținându-se pe pozițiile menșevismului, plehanoviștii erau în același timp pentru păstrarea și întărirea organizației de partid ilegale, căutând, în acest scop, să formeze un bloc cu bolșevicii. În 1909 s-au organizat grupuri de menșevici-partiiți la Paris, Geneva, San-Remo, Nisa și alte orașe. La Petersburg, Moscova, Ekaterinoslav, Harkov, Kiev și Baku, numeroși muncitori menșevici s-au pronunțat împotriva lichidatorilor și pentru refacerea P.M.S.D.R. ilegal.

Chemînd pe bolșevici la o apropiere de menșevicii-partiiți, Lenin atrăgea atenția că se poate ajunge la o înțelegere cu ei pe baza luptei pentru păstrarea partidului, împotriva lichidatorismului, „fără nici un fel de compromisuri de ordin ideologic, fără

nici un fel de estompere a divergențelor de ordin tactic sau de altă natură, în cadrul liniei pentru menținerea partidului" (Opere complete, vol. 19, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 158). Menșevicii-partiiși au făcut parte, împreună cu bolșevicii, din comitetele locale, au colaborat la „Rabociaia Gazeta” și „Zvezda”, ziare bolșevice, precum și la „Soțial-Demokrat”, Organul Central al P.M.S.D.R. Tactica leninistă de apropiere de plehanoviști, care în Rusia erau urmați de cea mai mare parte din muncitorii menșevici, i-a ajutat pe bolșevici să exercite o influență mai largă în organizațiile muncitorești legale și să înlăture din ele pe lichidatori.

La sfârșitul anului 1911, Plehanov a desfăcut blocul cu bolșevicii. Sub pretext că trebuie combătut „fracționismul” și lichidată sciziunea din rîndurile P.M.S.D.R., el a încercat să împace pe bolșevici cu oportuniștii. În 1912, plehanoviștii împreună cu troțkiștii, bundiștii și lichidatorii s-au ridicat împotriva hotărîrilor adoptate de Conferința de la Praga a P.M.S.D.R. — 31.

- 32 *Biroul din străinătate al Comitetului Central al P.M.S.D.R.* (B.S.C.C.) a fost înființat de plenara din august 1908 a C.C. al P.M.S.D.R., ca reprezentant al întregului partid în străinătate; el era format din trei persoane și era subordonat Biroului din Rusia al Comitetului Central. Misiunea B.S.C.C. era să țină o legătură permanentă cu Comitetul Central care activa în Rusia și cu membrii Comitetului Central care activau în străinătate, să urmărească activitatea desfășurată de grupurile din străinătate de sprijinire a P.M.S.D.R. și de Biroul lor central, să încaseze cotizațiile organizațiilor din străinătate și să le verse la casa Comitetului Central, să organizeze colecte pentru Comitetul Central. În vederea unificării tuturor grupurilor din străinătate de sprijinire a P.M.S.D.R. și a subordonării lor unei conduceri unice din partea întregului partid, plenara din august (1908) a Comitetului Central a însărcinat B.S.C.C. să convoace un congres special al acestor grupuri. Dar, din cauza opoziției înverșunate întâmpinate din partea Biroului central al grupurilor din străinătate, care fusese acaparat de menșevicii-lichidatori, B.S.C.C. n-a putut să convoace congresul în cursul anului 1909.

Plenara din ianuarie 1910 a Comitetului Central a reorganizat B.S.C.C. și a limitat rolul lui în conducerea treburilor generale ale partidului, sporind în mod corespunzător atribuțiile Biroului din Rusia al Comitetului Central. Numărul membrilor B.S.C.C. a fost stabilit la 5 persoane, dintre care 3 reprezentau comitetele centrale ale organizațiilor naționale. Din Biroul din străinătate al Comitetului Central făceau parte: A. I. Liubimov — din partea bolșevicilor, B. I. Gorev (Goldman) — din partea menșevicilor, I. Tyszka (Leo Ioghihes) — din partea social-democraților polonezi, Ionov (F. M. Koighen) — din partea bundiștilor și I. A. Berzin — din partea social-democraților letoni. Curînd după aceea componența B.S.C.C. s-a modificat: din partea bolșe-

vicilor a intrat N. A. Semaško (Aleksandrov), din partea bun-diștilor — M. I. Liber, iar din partea social-democrațiilor letoni — Șvarț (I. Elias); ultimii doi erau lichidatori. În felul acesta, în Biroul din străinătate al Comitetului Central s-a format o majoritate lichidatoristă stabilă, care încerca pe toate căile să dezorganizeze activitatea instituțiilor centrale ale partidului. Poziția antipartinică a B.S.C.C. și-a găsit o expresie deosebit de concludentă în sabotarea sistematică a convocării plenarei Comitetului Central, care era cerută cu insistență de bolșevici din cauză că lichidatorii nu aplicau hotărârile adoptate de plenara din ianuarie a Comitetului Central. Tactica lichidatoristă a B.S.C.C. l-a determinat, în mai 1911, pe N. A. Semaško, reprezentantul bolșevicilor, să depună o declarație prin care anunța că se retrage din B.S.C.C.

La o consfătuire a membrilor C.C. al P.M.S.D.R., convocată în iunie 1911 la Paris, a fost adoptată o hotărâre prin care era condamnată linia politică a B.S.C.C. În această rezoluție se arăta că într-o serie de cazuri — ca, de pildă, în problema unificării grupurilor din străinătate ale P.M.S.D.R., a convocării unei plenare a Comitetului Central, a sprijinirii publicațiilor social-democrate legale din Rusia și în multe alte probleme — B.S.C.C. a pășit pe calea unei politici fracționiste, antipartinică, încălcând hotărârile adoptate de plenara din 1910. Consfătuirea a condamnat comportarea antipartinică a B.S.C.C. și a hotărât ca problema existenței acestuia să fie rezolvată la viitoarea ședință plenară a C.C. al P.M.S.D.R.

În noiembrie 1911 a fost rechemat din B.S.C.C. reprezentantul social-democrației poloneze, iar după aceea și reprezentantul social-democrației letone. În ianuarie 1912 B.S.C.C. s-a auto-lichidat. — 31.

33 Articolul „L. N. Tolstoi și mișcarea muncitorească contemporană” a fost publicat în ziarul „Naș Puti”.

„Naș Puti” — ziar semilegal, condus de bolșevici, a apărut la Moscova de la 30 mai (12 iunie) 1910 pînă la 9 (22) ianuarie 1911; în total au apărut 8 numere. Editarea ziarului a fost organizată cu participarea Biroului central al sindicatelor din Moscova ca o continuare a ziarului „Vestnik Truda”, editat în 1909. Redactorul efectiv al ziarului era I. I. Skvortov-Stepanov.

Ziarul trata probleme referitoare la activitatea sindicală, publica materiale despre situația muncitorilor din fabrici și uzine, despre mișcarea grevistă din Rusia precum și articole cu privire la Duma de stat, mișcarea sindicală și lupta muncitorilor din străinătate etc.

La apariția fiecărui număr al ziarului, cenzura dispunea confiscarea lui, dar în fapt difuzarea ziarului nu a încetat, întrucît întregul tiraj era scos din tipografie în momentul cînd se trimitea numărul de control la cenzură. 7 numere ale ziarului au

fost amendate cu suma de 1900 de ruble. Ziarul și-a încetat apariția în urma căderii principalului nucleu al colaboratorilor, trădați de niște provocatori, și a interzicerii ziarului de către Curtea de apel. — 40.

34 Este vorba de telegrama trimisă de deputații social-democrați din Duma a III-a la Astapovo, lui V. G. Certkov, prieten apropiat și discipol al lui L. N. Tolstoi. În această telegramă se spunea: „Frațiunea social-democrată din Duma de stat, exprimând sentimentele proletariatului rus și ale întregului proletariat internațional, este profund îndurerată de pierderea genialului artist, luptător neîmpăcat și de neînvins împotriva bisericii oficiale, dușman al samavolniciei și al înrobirii, care și-a ridicat cu tărie glasul împotriva pedepsei capitale, prieten al celor prigo-niți“. — 40.

35 *Colegiul din Rusia al C.C.* — colegiu de membri și membri supleanți ai C.C. aleși la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. (1907); a activat în Rusia; inițial, la plenara C.C. al P.M.S.D.R. din august 1908, a fost alcătuit din 5 membri (1 menșevic, 1 bolșevic și 3 reprezentanți ai organizațiilor naționale). Potrivit statutului Comitetului Central adoptat la plenara din ianuarie 1910 a C.C., Colegiul din Rusia ar fi trebuit să fie alcătuit din 7 membri (4 membri ai C.C. și 3 reprezentanți ai organizațiilor naționale). Colegiului i s-a rezervat dreptul de cooptare în cazul descompletării sale. După plenara din ianuarie însă, C.C. nu a izbutit să organizeze munca Colegiului din Rusia. Întreaga muncă generală de partid în Rusia (alegerea agenților, vizitarea organizațiilor, legătura cu fracțiunea social-democrată din Dumă etc.) era dusă de bolșevicii membri și membri supleanți ai C.C.: la început I. P. Goldenberg (Meșkovski), I. F. Dubrovinski (Innokenti), apoi, după arestarea lor, V. P. Noghin (Markar) și G. D. Leiteizen (Lindov), care au constituit în 1910—1911 Biroul din Rusia al C.C. Menșevicii-lichidatori — membri și membri supleanți ai C.C. — s-au ținut deoparte de orice activitate, iar I. A. Isuv (Mihail), P. A. Bronștein (Iuri) și K. M. Ermolaev (Roman) nu numai că au refuzat să facă vreo muncă, dar au și declarat că însăși existența C.C. o consideră dăunătoare. Toate încercările biroului de a crea un Colegiu în Rusia nu au fost încununuate de succes.

În martie 1911, după arestarea lui Noghin și a lui Leiteizen, Biroul din Rusia al C.C. și-a încetat existența.

Apreciind pozitiv încercările Biroului din Rusia al C.C. de a organiza munca în Rusia și de a crea Colegiul din Rusia al C.C., Lenin a supus în același timp unei aspre critici poziția împăciuito-ristă a membrilor biroului (vezi volumul de față, pag. 359). — 44.

36 Este vorba de membrii B.S.C.C. — reprezentanții social-democra-ției poloneze.

Social-democrația din Regatul Poloniei și din Lituania (S.D.R.P. și L.) — partid revoluționar al clasei muncitoare poloneze; a luat ființă în 1893 și a activat mai întâi sub denumirea de Social-democrația din Regatul Poloniei, iar din august 1900, după congresul organizațiilor social-democrate din Polonia și din Lituania, la care social-democrații polonezi au fuzionat cu o parte din social-democrații lituanieni, a adoptat denumirea de Social-democrația din Regatul Poloniei și din Lituania (S.D.R.P. și L.). Meritul acestui partid constă în faptul că a orientat mișcarea muncitorească poloneză spre o alianță cu mișcarea muncitorească rusă și a combătut naționalismul.

În perioada revoluției din 1905—1907, S.D.R.P. și L. a luptat sub lozinci apropiate de cele ale partidului bolșevic și a avut o atitudine intransigentă față de burghezia liberală. Totodată însă S.D.R.P. și L. a comis o serie de greșeli; ea nu înțelegea teoria leninistă a revoluției socialiste, nu înțelegea rolul conducător al partidului în revoluția democratică, subaprecia rolul țărănimii ca aliat al clasei muncitoare și însemnătatea mișcării de eliberare națională. Criticând concepțiile greșite ale S.D.R.P. și L., V. I. Lenin releva totodată meritele ei față de mișcarea revoluționară din Polonia. El sublinia că social-democrații polonezi „au creat pentru prima oară un partid pur proletar în Polonia și au proclamat extrem de importantul principiu, al celei mai strânse alianțe dintre muncitorul polonez și cel rus în lupta lor de clasă” (Opere, vol. 20, Editura politică, 1959, pag. 436). La Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. din 1906, S.D.R.P. și L. a fost primită în P.M.S.D.R. ca organizație teritorială.

S.D.R.P. și L. a salutat Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și a luptat pentru victoria revoluției proletare în Polonia. În decembrie 1918, la Congresul de unificare al S.D.R.P. și L. și al „leviței”-P.P.S., ambele partide au fuzionat, formînd Partidul muncitoresc comunist din Polonia. — 45.

37 Este vorba de membrii B.S.C.C. — reprezentanții Social-democrației din Ținutul leton și ai Bundului.

Social-democrația din Ținutul leton (pînă în 1906 — Partidul muncitoresc social-democrat leton) a fost creată în iunie 1904, la primul său congres. La Congresul al II-lea al acestui partid, din iunie 1905, a fost adoptat programul partidului. În 1905—1907, P.M.S.D.L. a condus acțiunile revoluționare ale muncitorilor. V. I. Lenin a arătat că, „în timpul revoluției, proletariatul leton și social-democrația letonă au ocupat unul dintre primele și cele mai importante locuri în lupta împotriva autocrației și a tuturor forțelor vechiului regim” (Opere complete, vol. 19, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 325).

La Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. din 1906, P.M.S.D.L. a fost primit în acest partid ca organizație teritorială.

După congres a adoptat denumirea de Social-democrația din Ținutul leton.

Bundul („Uniunea generală a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia și Rusia“) a fost organizat în 1897, la congresul de constituire a grupurilor social-democrate evreiești, care a avut loc la Vilno; el grupa în special elementele semiproletare ale meșteșugărimii evreiești din regiunile apusene ale Rusiei. La primul Congres al P.M.S.D.R. (1898), Bundul a intrat în acest partid „ca organizație autonomă, de sine stătătoare doar în problemele care privesc proletariatul evreiesc“ („Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor P.C.J.S. și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 14).

Bundul era exponentul naționalismului și al separatismului în rîndurile mișcării muncitorești din Rusia. În aprilie 1901, Congresul al IV-lea al Bundului a hotărît să modifice relațiile organizatorice dintre el și P.M.S.D.R. care fuseseră stabilite de primul Congres al P.M.S.D.R. Într-una din rezoluțiile sale, congresul Bundului a declarat că consideră P.M.S.D.R. drept o uniune federativă de organizații naționale și că Bundul trebuie să reprezinte, în cadrul P.M.S.D.R., o parte federativă.

La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., după ce i-a fost respinsă cererea de a fi recunoscut drept unicul reprezentant al proletariatului evreiesc, Bundul s-a retras din partid. În 1906, pe baza unei hotărîri a Congresului al IV-lea (de unificare) al partidului, Bundul a intrat din nou în P.M.S.D.R.

În cadrul P.M.S.D.R., bundiștii au sprijinit întotdeauna aripa oportunistă a partidului („economisti“, menșevici și lichidatori) și au dus o luptă neconținută împotriva bolșevicilor și a bolșevismului. Revendicării programatice a bolșevicilor cu privire la dreptul națiunilor la autodeterminare, Bundul îi opunea revendicarea autonomiei național-culturale. În anii reacțiunii stolîpiniste, Bundul s-a situat pe poziții lichidatoriste și a participat activ la crearea Blocului antipartinic din august. În timpul primului război mondial (1914—1918), bundiștii s-au situat pe pozițiile social-șovinismului. În 1917 Bundul a sprijinit Guvernul provizoriu burghez și a luptat de partea dușmanilor Revoluției Socialiste din Octombrie. În anii intervenției militare străine și ai războiului civil, conducătorii Bundului s-au unit definitiv cu forțele contrarevoluției. În același timp, printre membrii de rînd ai Bundului s-a conturat o cotitură în favoarea colaborării cu Puterea sovietică. În martie 1921, Bundul s-a autolichidat, iar o parte din membrii săi au intrat în P.C. (b) din Rusia, în cadrul normelor generale. — 46.

38 Este vorba de N. A. Semașko, președinte al bolșevicilor în Biroul din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R. — 46.

39 Este vorba de *Congresul socialist internațional de la Copenhaga* (Congresul al VIII-lea al Internaționalei a II-a), care a avut loc între 28 august și 3 septembrie 1910. La lucrările lui au participat 896 de delegați, care reprezentau țări din Europa, America de Nord și de Sud, Africa de sud și Australia. La acest congres, Rusia, la fel ca și Austria, Anglia, Germania și Franța, dispunea de 20 de voturi, dintre care social-democrații (inclusiv social-democrația lituaniană și cea armeană) aveau 10 voturi, socialiștii-revoluționari 7, iar sindicatele 3. P.M.S.D.R. era reprezentat la acest congres prin V. I. Lenin, G. V. Plehanov, A. M. Kollontai, A. V. Lunacearski etc.

Pentru discutarea în prealabil și elaborarea rezoluțiilor cu privire la diferite probleme au fost constituite 5 comisii: comisia pentru problemele cooperăției; comisia pentru sindicate, pentru solidaritatea internațională și unitatea mișcării sindicale din Austria; comisia pentru lupta împotriva războiului; comisia pentru legislația muncii și pentru problema șomajului; comisia pentru elaborarea diferitelor rezoluții, printre care cele cu privire la unitatea socialistă, la pedeapsa cu moartea, la situația din Finlanda, Argentina, Persia etc.

Lenin a făcut parte dintr-una din principalele comisii ale congresului, cea pentru problemele cooperăției. După lupta ce s-a desfășurat în cadrul congresului în jurul problemei rolului și sarcinilor care revin cooperativelor în lupta revoluționară a proletariatului și al problemei raporturilor dintre cooperative și partidele socialiste, a fost adoptată o rezoluție în care, după cum a arătat Lenin, „în linii generale, Internaționala a definit just sarcinile cooperativelor proletare” (Opere complete, vol. 19, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 376).

În rezoluția cu privire la lupta împotriva războiului — „Tribunalele de arbitraj și dezarmarea” —, congresul a aprobat rezoluția adoptată de Congresul de la Stuttgart (1907) — „Militarismul și conflictele internaționale” —, care cuprindea amendamentele propuse de V. I. Lenin și R. Luxemburg prin care se cerea socialiștilor din toate țările ca, folosind criza economică și politică provocată de război, să caute să răstoarne burghezia. Rezoluția adoptată de Congresul de la Copenhaga obliga de asemenea partidele socialiste și pe reprezentanții lor în parlamente să ceară guvernelor respective să treacă la reducerea armamentelor și la rezolvarea conflictelor dintre state pe cale de arbitraj, de asemenea făcea apel la muncitorii din toate țările să treacă la organizarea de proteste împotriva primejdiei războiului.

În vederea stabilirii unei legături mai strânse între marxiștii revoluționari pe arena internațională, Lenin a organizat în zilele congresului o consfătuire cu social-democrații de stînga din Internaționala a II-a prezenți la congres. În planul broșurii „Războiul european și socialismul european” (pe care n-a mai scris-o), Lenin enumeră pe participanții la consfătuire: din partea

Franței — J. Guesde și Ch. Rappoport ; din partea Belgiei — de Brouckère ; din partea Germaniei — R. Luxemburg și E. Wurm ; din partea Poloniei — I. Marchlewski (Karski) ; din partea Spaniei — P. Iglesias ; din partea Austriei — A. Braun ; din partea Rusiei — V. I. Lenin, G. V. Plehanov ș.a. (vezi „Culăgeri din Lenin“, vol. XIV, pag. 22).

În timpul lucrărilor congresului s-a ținut și o consfătuire a reprezentanților P.M.S.D.R. — bolșevici și menșevici-partiiți și reprezentanți ai fracțiunii social-democrate din Dumă — la care au participat V. I. Lenin, G. V. Plehanov, N. G. Poletaev ș.a. La această consfătuire s-a ajuns la o înțelegere în legătură cu editarea unor organe de presă legale și ilegale și s-a hotărât ca la ele să colaboreze și menșevicii-partiiți.

Întrucât în ziarul „Vorwärts“, organul central al Partidului social-democrat din Germania, a apărut un articol (anonim) al lui Troțki care conținea atacuri calomnioase împotriva P.M.S.D.R., V. I. Lenin, G. V. Plehanov, membri ai delegației ruse, și A. Warski (A. S. Warszawski), reprezentant al social-democrației poloneze, au adresat un protest Comitetului Central al Partidului social-democrat din Germania. — 47.

- 40 „Pravda“ (de la Viena) — ziar fracționist al troțkiștilor ; a apărut în anii 1908—1912. Primele trei numere au fost tipărite la Lvov, iar următoarele la Viena (Austria) ; au apărut în total 25 de numere. Acest ziar, în afară de primele două numere, care au apărut ca organ al asociației ucrainene „Spilka“, nu reprezenta o organizație de partid din Rusia, ci era, după cum s-a exprimat V. I. Lenin, o „întreprindere particulară“. Ziarul a avut ca redactor pe L. D. Troțki.

Camuflându-se sub masca „nefracționismului“, acest ziar, încă de la primele sale numere, a luat atitudine împotriva bolșevismului, apărind lichidatorismul și otzovismul ; el propaga „teoria“ centristă a colaborării revoluționarilor și oportuniștilor în cadrul aceluiași partid. După plenara din ianuarie 1910 a Comitetului Central, ziarul s-a situat pe o poziție fațăș lichidatoristă ; a început să sprijine grupul antipartinic „Vpered“, care avea o orientare otzovist-ultimatistă.

În 1912, Troțki și ziarul lui au fost inițiatorii și principalii organizatori ai Blocului antipartinic din august. — 47.

- 41 „Tinerii“ — opoziție mic-burgheză semianarhistă din rândurile social-democrației germane ; a luat ființă în 1890. Principalul nucleu al acestui grup era format din tineri publiciști și studenți (de aici și denumirea opoziției) care pretindeau rolul de teoreticieni și de conducători ai partidului. Această opoziție, care nu înțelegea că în urma abrogării legii excepționale împotriva socialiştilor (1878—1890) condițiile în care activa partidul s-au schimbat, nega necesitatea folosirii formelor legale de luptă, se ridica împotriva participării social-democrației la parlament,

învinuia partidul că apară interesele micii burghezii, îl învinuia de oportunism. F. Engels a luptat împotriva opoziției „tinerilor“. Când „Sächsische Arbeiter Zeitung“, organul „tinerilor“, a făcut o încercare de a afirma că Engels este solidar cu opoziția, el a dat o ripostă acestei „colosale nerușinări“ și a supus unei critici aspre concepțiile și tactica „tinerilor“.

Concepțiile teoretice și tactica opoziției reprezentau, după cum spunea Engels, „un «marxism» grosolan denaturat“. Tactica aventuristă a „tinerilor“, ruptă de viața reală, scria Engels, „chiar și pe cel mai puternic partid, care ar număra milioane de membri“, ar putea „să-l îngroape în hohotele de rîs pe deplin meritate ale întregii lumi ostile lui“. Engels a ironizat îngîmfarea și iluziile „tinerilor“ cu privire la greutatea specifică și importanța lor în partid. „Ei trebuie să înțeleagă că «studiile» lor «academice», care impun totodată o temeinică autoverificare critică — releva Engels —, nu le dau nicidecum gradul de ofițer și dreptul la un post corespunzător în cadrul partidului; că în partidul nostru fiecare trebuie să pornească de la gradul de simplu soldat; că pentru a ocupa posturi de răspundere în partid talentul și cunoștințele teoretice nu sînt suficiente chiar în cazul cînd ele există efectiv, că pentru aceasta mai e nevoie de o bună cunoaștere a condițiilor de luptă a partidului, de însușirea deplină a formelor acestei lupte, de un devotament personal și de o fermitate de caracter verificate și, în sfîrșit, de încadrarea de bunăvoie în rîndurile luptătorilor; într-un cuvînt, că acești oameni cu «studii academice» în general au mult mai mult de învățat de la muncitori decît muncitorii de la ei“ (vezi F. Engels. „Răspuns redacției ziarului «Sächsische Arbeiter Zeitung», apărut în ziarul „Der Sozial-Demokrat“, Londra, nr. 37 din 13 septembrie. 1890). În octombrie 1891, Congresul de la Erfurt al social-democrației germane a exclus din partid o parte dintre conducătorii acestei opoziții. — 72.

- 42 *Duma a II-a de stat* s-a întrunit la 20 februarie (5 martie) 1907. Alegerile pentru Dumă au fost indirecte și inegale și s-au desfășurat în condițiile existenței curților marțiale și ale represiviilor. În pofida acestor împrejurări, Duma a II-a a avut o componență mai de stînga decît Duma I. Aceasta se datorește unei delimitări mai nete și mai categorice a partidelor decît în Duma I, creșterii nivelului de conștiință al maselor, precum și participării bolșevicilor la alegeri.

Componența Dumei dovedea întărirea partidelor extreme: pe de o parte, a social-democraților și a grupurilor narodniciste, pe de altă parte a celor de dreapta, pe seama cadeților. Repartizarea membrilor Dumei a II-a de stat pe grupări politice a fost următoarea: cei de dreapta, adică monarhiști și octombriști — 54, cadeți și cei apropiați de ei — 99, naționali — 76, cei fără partid — 50, grupul cazac — 17, socialiști-populiști — 16, eseri — 37, trudovici — 104, social-democrați — 65. Dar, deși

avea o componentă mai de stînga, din pricină că revoluția se afla în declin, Duma a II-a a fost mai slabă decît Duma I.

Partidele de dreapta din Duma a II-a de stat au acordat un sprijin necondiționat politicii guvernului absolutist în toate problemele. Cadeții în perioada Dumei a II-a și-au vădit în mod definitiv caracterul contrarevoluționar, situîndu-se pe o poziție de tranzacții cu absolutismul.

În fracțiunea social-democrată din Duma a II-a de stat au predominat menșevicii. În activitatea ei s-a făcut simțită tactica oportunistă a menșevicilor, care se pronunțau pentru încheierea de blocuri cu cadeții și încurajau iluziile constituționaliste în rîndurile poporului. Lenin a criticat cu asprime greșelile fracțiunii social-democrate din Dumă, arătînd că între concepțiile majorității social-democrației din Rusia și cele ale reprezentanței ei din Dumă există o neconcordanță. Bolșevicii au folosit Duma ca tribună pentru demascarea țarismului și a rolului trădător al burgheziei contrarevoluționare, pentru proclamarea și propagarea programului revoluționar al partidului, pentru eliberarea țărănimii de sub influența liberalilor și pentru crearea în cadrul Dumei a unui bloc revoluționar format din reprezentanții clasei muncitoare și ai țărănimii. Linia urmată de bolșevici era o linie nouă, o linie de comportare marxist-revoluționară a reprezentanților proletariatului în instituțiile parlamentare. Menșevicii însă aplicau în Dumă tactica oportunistă de sprijinire a cadeților. „Lupta liberalilor împotriva țaranilor și a social-democraților — a scris mai tîrziu Lenin — constituie conținutul întregii istorii a Dumei I și a Dumei a II-a. Lupta dintre bolșevism și menșevism, lupta dintre cei ce preconizau doborîrea hegemoniei liberalilor asupra țărănimii și cei ce preconizau sprijinirea liberalilor, este *indisolubil* legată de istoria Dumei I și a Dumei a II-a” (Opere complete, vol. 19, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 385—386).

Problema centrală dezbătută în Duma a II-a de stat, ca și în Duma I, a fost problema agrară. Printre altele, Duma a discutat în ședințele sale bugetul, problemele ajutorării înfometaiților și șomerilor, problema amnistiei.

La mijlocul anului 1907 a devenit limpede că muncitorii și țărani nu dispuneau de forțe suficiente pentru a învinge țarismul. La 3 (16) iunie, guvernul țarist a dizolvat Duma a II-a de stat; fracțiunea social-democrată din Dumă a fost arestată. Totodată a fost promulgată o nouă lege electorală, care asigura Dumei a III-a majoritatea absolută a moșierimii și a marii burghezii. Ziua de 3 iunie 1907 a intrat în istoria țării ca ziua unei lovituri de stat contrarevoluționare. Dizolvarea Dumei a II-a de stat a marcat începutul unei perioade de cruntă reacțiune. — 81.

- 43 „*Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare*” a fost organizată de V. I. Lenin în toamna anului 1895; ea cuprindea

vreo 20 de cercuri muncitorești marxiste din Petersburg. Întreaga muncă a „Uniunii de luptă” avea la bază principiile centralismului și ale unei discipline severe. În fruntea „Uniunii de luptă” se afla un Grup central, format din V. I. Lenin, A. A. Vaneev, P. K. Zaporojeț, G. M. Krjijanovski, N. K. Krupskaia, L. Martov, M. A. Silvin, V. V. Starkov și alții. Conducerea nemijlocită a întregii munci era concentrată în mâinile a cinci membri din acest grup, în frunte cu Lenin. Organizația era împărțită în grupuri raionale. Muncitorii conștienți și înaintați (I. V. Babușkin, V. A. Șelgunov și alții) țineau legătura între aceste grupuri și întreprinderile industriale. În uzine existau organizatori însărcinați cu strângerea informațiilor și răspândirea publicațiilor; în marile întreprinderi au fost create cercuri muncitorești.

În activitatea ei, „Uniunea de luptă” a început să înfăptuiască, pentru prima oară în Rusia, unirea socialismului cu mișcarea muncitorească, trecând de la propagarea marxismului în cadrul unui mic grup de muncitori înaintați, organizați în cercuri, la agitația politică în rândurile maselor largi ale proletariatului. „Uniunea de luptă” a condus mișcarea muncitorească, legând lupta muncitorilor pentru revendicări economice cu lupta politică împotriva țarismului. În noiembrie 1895, „Uniunea de luptă” a organizat greva de la fabrica de postav „Thornton”. Sub conducerea „Uniunii” s-a desfășurat, în vara anului 1896, vestita grevă a textiliștilor din Petersburg, la care au luat parte peste 30 000 de muncitori. „Uniunea de luptă” a tipărit manifeste și broșuri pentru muncitori. Redactorul publicațiilor „Uniunii de luptă” a fost Lenin, sub a cărui conducere s-au făcut pregătirile pentru scoaterea ziarului politic al muncitorilor „Rabocce Delo”. Influența „Uniunii de luptă” se întindea dincolo de cadrul orașului Petersburg. Exemplul ei a fost urmat de cercurile muncitorești din Moscova, Kiev, Ekaterinoslav și din alte orașe și regiuni ale Rusiei.

În decembrie 1895, guvernul țarist a dat „Uniunii de luptă” o grea lovitură: în noaptea de 8 spre 9 (20 spre 21) decembrie 1895 au fost arestați o mare parte dintre activiștii „Uniunii”, în frunte cu V. I. Lenin; a fost confiscat și primul număr al ziarului „Rabocce Delo”, care fusese pregătit pentru tipar.

La prima adunare ținută de membrii grupului la câteva zile după efectuarea arestărilor s-a hotărât ca organizația social-democraților din Petersburg să poarte denumirea de „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare”. La 15 (27) decembrie 1895, ca răspuns la arestarea lui Lenin și a altor membri ai „Uniunii de luptă”, membrii rămași în libertate au lansat o foaie volantă cu temă politică, scrisă de muncitori.

Aflându-se în închisoare, Lenin a continuat să conducă activitatea „Uniunii”, ajutând-o cu sfaturi, trimițând tovarășilor aflați în libertate scrisori și manifeste cifrate; tot acolo a scris el broșura „Despre greve” (care încă n-a fost găsită) și „Proiect

de program al partidului social-democrat și explicarea programului" (vezi Opere complete, vol. 2, Editura politică, 1960, ediția a doua, pag. 81—109).

„Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" din Petersburg a constituit, după cum a spus Lenin, germenele partidului revoluționar care se sprijină pe mișcarea muncitorească și conduce lupta de clasă a proletariatului.

Vechii membri ai „Uniunii" care au reușit să scape de arestare au participat la pregătirea și desfășurarea Congresului I al P.M.S.D.R. și la elaborarea „Manifestului", editat în numele congresului. Dar absența îndelungată a întemeietorilor „Uniunii de luptă", care se aflau în deportare în Siberia, și în primul rând absența lui V. I. Lenin, a înlesnit promovarea politicii oportuniste a „tinerilor" „economisti", care în 1897, prin intermediul ziarului „Raboceaia Mîsl", propagau în Rusia ideile trade-unionismului și bernsteinismului. Începînd din a doua jumătate a anului 1898, „Uniunea de luptă" a încăput pe mâinile celor mai făcși „economisti" — adepții ziarului „Raboceaia Mîsl". — 84.

- 44 „Iskra" — primul ziar marxist ilegal pe întreaga Rusie; a fost înființat de V. I. Lenin în 1900 și a jucat un rol hotărîtor în crearea partidului revoluționar marxist al clasei muncitoare din Rusia.

Primul număr al „Iskrei" leniniste a apărut în decembrie 1900, la Leipzig; numerele următoare au apărut la München; începînd din iulie 1902, ziarul a apărut la Londra, iar din primăvara anului 1903 la Geneva. Un ajutor prețios pentru organizarea editării ziarului (organizarea unei tipografii clandestine, procurarea de litere rusești etc.) au dat social-democrații germani C. Zetkin, A. Braun și alții, revoluționarul polonez I. Marchlewski, care trăia pe atunci la München, și H. Quelch, unul dintre conducătorii Federației social-democrate din Anglia.

Din redacția ziarului „Iskra" făceau parte V. I. Lenin, G. V. Plehanov, L. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potresov și V. I. Zasulici. Secretar de redacție a fost la început I. G. Smidovici-Leman, iar mai târziu, începînd din primăvara anului 1901, N. K. Krupskaia, care purta și întreaga corespondență a ziarului cu organizațiile social-democrate din Rusia. În centrul atenției ziarului „Iskra" se aflau problemele luptei revoluționare a proletariatului și a tuturor oamenilor muncii din Rusia împotriva absolutismului țarist; se acorda o atenție deosebită celor mai importante evenimente din viața internațională și, mai ales, evenimentelor din mișcarea muncitorească internațională. Redactorul-șef și conducătorul „Iskrei" a fost, de fapt, Lenin. În coloanele ei el a publicat articole în legătură cu toate problemele mai importante ale construcției de partid și ale luptei de clasă a proletariatului din Rusia.

„Iskra" a devenit un centru în jurul căruia se grupau forțele partidului, un centru de adunare și de educare a cadrelor de

partid. Într-o serie de orașe din Rusia (Petersburg, Moscova, Samara etc.) au fost create grupuri și comitete ale P.M.S.D.R. de orientare iskristă-leninistă, iar în ianuarie 1902, la consfătuirea de la Samara a iskriștilor, a fost creată organizația din Rusia a „Iskrei”. Organizațiile iskriste luau ființă și activau sub conducerea directă a discipolilor și tovarășilor de luptă ai lui V. I. Lenin: N. E. Bauman, I. V. Babușkin, S. I. Gusev, M. I. Kalinin, P. A. Krasikov, G. M. Krjijanovski, F. V. Len-gnik, P. N. Lepeșinski, I. I. Radcenko ș.a.

Din inițiativa lui Lenin și cu participarea lui directă, redacția „Iskrei” a elaborat un proiect de program al partidului (care a fost publicat în nr. 21 al „Iskrei”) și a făcut pregătirile necesare în vederea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. În momentul convocării congresului, majoritatea organizațiilor social-democrate locale din Rusia erau deja de partea „Iskrei”, aprobând tactica, programul și planul ei organizatoric și recunoscând-o drept organul lor conducător. Într-o hotărâre specială, congresul a subliniat rolul excepțional al „Iskrei” în lupta pentru crearea partidului și a declarat-o Organ Central al P.M.S.D.R.

Curând după Congresul al II-lea al partidului, menșevicii, cu sprijinul lui Plehanov, au acaparat ziarul „Iskra”. Începând cu nr. 52, „Iskra” a încetat să fie organul de luptă al marxismului revoluționar. — 84.

- 45 „*Nașa Zarea*” — revistă legală lunară a menșevicilor-lichidatori ; a apărut la Petersburg începând din ianuarie 1910 și pînă în septembrie 1914. A fost condusă de A. N. Potresov și a avut drept colaboratori pe F. I. Dan, S. O. Ţederbaum (V. Ejov) și alții. În jurul acestei reviste s-a încheiat centrul lichidatorilor din Rusia. În rezoluția celei de-a șasea Conferințe generale (de la Praga) a P.M.S.D.R. din anul 1912 se menționa că „o parte din social-democrații care s-a grupat în jurul revistelor «*Nașa Zarea*» și «*Delo Jizni*» a luat fățiș apărarea unui curent care a fost declarat de întregul partid ca fiind un produs al influenței burgheze asupra proletariatului” („Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.”, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 290). — 94.
- 46 „*Vorwärts*” — cotidian, organul central al Partidului social-democrat din Germania ; a început să apară în 1891 la Berlin, sub denumirea de „*Vorwärts Berliner Volksblatt*”, potrivit unei hotărâri a Congresului de la Halle al partidului ; era o continuare a ziarului „*Berliner Volksblatt*”, care apărea din 1884. În coloanele acestui ziar, F. Engels a combătut diversele manifestări de oportunism. În ultimii ani ai secolului trecut, după moartea lui Engels, redacția ziarului a încăput în mâinile aripii drepte a partidului și a publicat sistematic articole scrise de oportuniști. Prezentînd în mod tendențios lupta ce se ducea pe atunci în cadrul P.M.S.D.R. împotriva oportunismului și revizionismului, „*Vorwärts*” a sprijinit pe „economisti”, iar mai târziu, după

scindarea partidului, pe menșevici. În anii reacțiunii, „Vorwärts“ a publicat articole calomnioase scrise de Troțki, fără a da lui Lenin și bolșevicilor posibilitatea de a le dezminți și de a înfățișa în mod obiectiv starea de lucruri din partid. În perioada primului război mondial, „Vorwärts“ s-a situat pe pozițiile social-șovinismului; după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a desfășurat propagandă antisovietică. A apărut la Berlin pînă în 1933. — 101.

47 Este vorba de Comisia pentru școli (Comitetul pentru școli) numită de plenara din ianuarie 1910 a C.C. al P.M.S.D.R., în vederea organizării unei școli de partid în străinătate și alcătuită din nouă membri: doi bolșevici, doi menșevici, doi vperedisti și cîte un reprezentant din partea organizațiilor naționale — Bundul și social-democrația letonă și poloneză. — 101.

48 *Socialiștii-revoluționari* (eserii) — partid mic-burghez din Rusia; a luat ființă pe la sfîrșitul anului 1901 — începutul anului 1902, prin contopirea mai multor cercuri și grupuri narodnice („Uniunea socialiștilor-revoluționari“, Partidul socialiștilor-revoluționari etc.). A avut ca organe de presă oficiale ziarul „Revoluționaia Rossiia“ (1900—1905) și revista „Vestnik Russkoi Revoluții“ (1901—1905). Eserii nu vedeau deosebiri de clasă dintre proletariat și micul proprietar, estompau diferențierea de clasă și contradicțiile din sînul țărănimii, negau rolul conducător al proletariatului în revoluție. Concepțiile lor reprezentau un amestec eclectic de idei narodniciste și revizioniste. Eserii, după cum spunea Lenin, încercau să cîrpească „găurile narodnicismului cu peticile «criticii» oportuniste — astăzi la modă — a marxismului“ (Opere complete, vol. 11, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 283). Tactica terorii individuale, pe care eserii o propagau ca principală metodă de luptă împotriva absolutismului, aducea serioase prejudicii mișcării revoluționare și frîna organizarea maselor în vederea luptei revoluționare.

Programul agrar al eserilor prevedea desființarea proprietății private asupra pămîntului și trecerea lui la dispoziția obștilor, înfăptuirea folosinței „egalitare“ a pămîntului, bazată pe „principiul muncii“, precum și dezvoltarea cooperăției. În acest program, pe care eserii îl numeau program de „socializare a pămîntului“, nu era în realitate nimic socialist. Analizînd programul eserilor, V. I. Lenin a arătat că menținerea producției de mărfuri și a gospodăriei individuale pe pămîntul comun nu înlătură dominația capitalului, nu izbăvește pe țărani muncitori de exploatare și de primejdia ruinării; în condițiile capitalismului, țărani cu gospodărie mică nu-și pot găsi salvarea nici în cooperăție, pentru că ea servește la îmbogățirea burgheziei sătești. În același timp Lenin releva că, fără a fi socialistă, revendicarea de a introduce folosința egalitară a pămîntului avea un caracter democrat-revoluționar, istoricește progresist, deoarece era îndreptată împotriva reacționarei proprietăți funciare moșieresti.

Partidul bolșevic a demascat încercările eserilor de a se deghiza în socialiști, a dus împotriva lor o luptă perseverentă în vederea câștigării țărănimii, a arătat cât de dăunătoare este pentru mișcarea muncitorească tactica terorii individuale, folosită de ei. Totodată, bolșevicii consimțeau să încheie, în anumite condiții, acorduri vremelnice cu eserii pentru a duce împreună lupta împotriva țarismului.

Lipsa de omogenitate a țărănimii ca clasă a determinat, în ultimă analiză, nestatornicia politică și ideologică și fărâmițarea organizatorică a partidului eserilor, oscilările lui permanente între burghezia liberală și proletariat. Încă din timpul primei revoluții ruse s-a desprins din partidul eserilor aripa dreaptă, care a format Partidul socialist-populist al muncii (enesii), partid legal care prin concepțiile sale se apropia de cadeți, și aripa stângă, care a format uniunea semianarhistă a „maximaliștilor“. În perioada reacțiunii stolîpiniste, partidul eserilor a trecut printr-un proces de totală descompunere ideologică și organizatorică. În anii primului război mondial, majoritatea eserilor s-au situat pe pozițiile social-șovinismului.

După victoria revoluției burghezo-democratice din februarie 1917, eserii împreună cu menșevicii și cu cadeții au constituit principalul sprijin al Guvernului provizoriu burghezo-moșieresc contrarevoluționar, iar liderii partidului lor (Kerenski, Avksentiev, Cernov) au făcut parte din acest guvern. Partidul eserilor a refuzat să sprijine revendicarea țărănimii de a se trece la lichidarea proprietății funciare moșierești, s-a pronunțat pentru menținerea proprietății moșierești asupra pământului; miniștrii eserii din Guvernul provizoriu trimiteau detașamente de represiune împotriva țăranilor care ocupau pământurile moșierești.

La sfârșitul lunii noiembrie 1917, aripa stângă a eserilor a format partidul de sine stătător al eserilor de stînga. Căutînd să-și mențină influența lor în rîndul maselor țărănești, eserii de stînga au recunoscut de formă Puterea sovietică și au încheiat un acord cu bolșevicii, dar curînd după aceea au pășit pe calea luptei împotriva Puterii sovietice.

În anii intervenției militare străine și ai războiului civil, eserii au desfășurat o activitate subversivă contrarevoluționară, au dat un sprijin activ intervenționiștilor și generalilor albgardiști, au participat la comploturi contrarevoluționare și au organizat acte teroriste împotriva lucrătorilor Statului sovietic și a militanților partidului comunist. După terminarea războiului civil, eserii și-au continuat activitatea lor dușmănoasă împotriva Statului sovietic, atît în interiorul țării cît și în tabăra emigranților albgardiști.

— 102.

49 „L'Humanité“ — cotidian fondat în 1904 de J. Jaurès, ca organ al Partidului socialist francez. În 1905 ziarul a salutat revoluția care începuse în Rusia și a exprimat solidaritatea poporului francez „cu națiunea rusă, care-și înfăptuiește al său 1789“. Redacția ziarului a organizat o colecție în vederea sprijinirii revo-

lușiei ruse. În anii primului război mondial (1914—1918), ziarul s-a aflat în mâinile aripii de extremă dreaptă a Partidului socialist francez și s-a situat pe o poziție șovinistă.

În 1918, în fruntea ziarului, ca director politic, a venit Marcel Cachin, militant de seamă al mișcării muncitorești franceze și internaționale. În anii 1918—1920, ziarul s-a ridicat împotriva politicii imperialiste a guvernului francez, care își trimitea forțele armate să lupte împotriva Republicii sovietice. Începând din decembrie 1920, după scindarea Partidului socialist francez și întemeierea Partidului Comunist Francez, ziarul a devenit Organul Central al acestui partid.

La începutul celui de-al doilea război mondial, în august 1939, ziarul a fost interzis de guvernul francez și a trecut în ilegalitate. În perioada când Franța a fost ocupată de trupele hitleriste (1940—1944), ziarul a apărut ilegal și a jucat un mare rol în lupta pentru eliberarea țării de sub jugul cotropitorilor fasciști.

În perioada de după război, ziarul duce o luptă neobosită pentru consolidarea independenței naționale a țării, pentru unitatea de acțiune a clasei muncitoare, pentru întărirea păcii și a prieteniei între popoare, pentru democrație și progres social.
— 102.

- 50 „*Narodnaia volea*” — organizație politică secretă a narodnicilor teroriști, care a luat ființă în august 1879, în urma scindării organizației narodnice „*Zemlea i volea*”. În fruntea organizației „*Narodnaia volea*” se afla un comitet executiv, format din V. N. Figner, M. F. Frolenko, A. I. Jeleabov, A. A. Kveatkovski, A. D. Mihailov, N. A. Morozov, S. L. Perovskaja și alții. Menținându-se pe pozițiile socialismului utopic narodnicist, narodovoliștii au pășit pe calea luptei politice, considerând că principala sarcină constă în răsturnarea absolutismului și cucerirea libertății politice. Programul lor prevedea organizarea unei „reprezentanțe populare permanente” aleasă prin vot universal, proclamarea libertăților democratice, trecerea pământului în mâinile poporului și elaborarea unor măsuri în vederea trecerii fabricilor și uzinelor în mâinile muncitorilor. „*Narodovoliștii* — scria V. I. Lenin — au făcut un pas înainte, trecând la lupta politică, dar nu au reușit s-o lege de socialism” (Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 181).

Narodovoliștii au dus o luptă eroică împotriva absolutismului țarist. Dar, pornind de la teoria greșită a „eroilor” activi și a „gloatei” pasive, ei considerau că vor putea obține transformarea societății fără participarea poporului, prin forțele lor proprii, prin teroare individuală, prin intimidarea și dezorganizarea cîrmuirii. După 1 martie 1881 (cînd a fost ucis Alexandru al II-lea), guvernul a reușit, prin crîncene persecuții, provocări și execuții, să distrugă organizația „*Narodnaia volea*”. Încercările repetate de a reînvia organizația „*Narodnaia volea*”, întreprinse de narodovoliști în cursul deceniului al 9-lea, n-au dat nici un rezultat. Astfel, în 1886 a luat ființă un grup condus de

- A. I. Ulianov (fratele lui V. I. Lenin) și de P. I. Șevîrev, care continua tradițiile organizației „Narodnaia volea“. După o încercare nereușită de a organiza un atentat împotriva lui Alexandru al III-lea, în 1887 grupul a fost descoperit, iar membrii săi activi au fost executați.
- Criticînd programul greșit, utopic al narodovoliștilor, V. I. Lenin vorbea, totodată, cu mare respect de luptă plină de abnegație a membrilor organizației „Narodnaia volea“ împotriva țarismului, apreciînd mult tehnica lor conspirativă și organizația lor strict centralizată. — 102.
- 51 „*Vestnik Narodnoi Voli*“ — organul de presă din străinătate al partidului „Narodnaia volea“; a apărut la Geneva din 1883 pînă în 1886; în total au apărut cinci numere. Din redacție făceau parte: P. L. Lavrov, M. N. Olovennikova (Polonskaia) și L. A. Tihomirov. — 102.
- 52 „*Birjevié Vedomosti*“ — ziar burghez, fondat în 1880 în scopuri comerciale. A apărut la Petersburg, la început de trei ori, apoi de patru ori pe săptămîină, iar după aceea zilnic. În noiembrie 1902 a început să apară de două ori pe zi: dimineața și seara. Conformismul, venalitatea și lipsa de principialitate a acestui ziar au făcut ca denumirea lui să devină un nume comun („birjevka“). „*Birjevié Vedomosti*“ a fost interzis de Comitetul militar-revoluționar de pe lîngă Sovietul din Petrograd la sfîrșitul lunii octombrie 1917. — 103.
- 53 Aici și mai jos Lenin se referă și citează „Manifestul Partidului Comunist“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 4, Editura politică, 1958, pag. 489—490, 497—498). — 108.
- 54 Este vorba de membrii și membrii supleanți ai C.C. al P.M.S.D.R. aleși la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R., care a avut loc între 30 aprilie și 19 mai (13 mai și 1 iunie) 1907. — 110.
- 55 „*Delo Jizni*“ — revistă legală, organul de presă al menșevicilor-lichidatori; a apărut la Petersburg în perioada ianuarie-octombrie 1911. În total au apărut 9 numere. — 111.
- 56 Articolul „*Marxismul și «Nașa Zarea»*“ a fost publicat în nr. 3 al revistei „*Sovremennaia Jizn*“. V. I. Lenin a scris acest articol la rugămintea lui S. G. Șaumian.
- „*Sovremennaia Jizn*“ — revistă săptămînală legală social-politică, organ al organizației unite din Baku a P.M.S.D.R. din care făceau parte bolșevici și menșevici-partiiți; a apărut la Baku de la 26 martie (8 aprilie) pînă la 22 aprilie (5 mai) 1911 sub redacția lui S. G. Șaumian. Au apărut trei numere. Numărul al treilea a fost confiscat, iar revista a fost interzisă în urma dispoziției date de guvernatorul orașului. În numerele 2 și 3 ale revistei „*Sovremennaia Jizn*“, la rubrica „Convorbiri științifice“,

s-au publicat articole în care era expusă doctrina lui K. Marx. În „Sovremennaia Jizn” au fost publicate o serie de articole ale lui Şaumian. — 113.

- 57 „Zvezda” — ziar bolşevic legal; a apărut la Petersburg de la 16 (29) decembrie 1910 pînă la 22 aprilie (5 mai) 1912. Inițial ziarul apărea săptămînal; începînd de la 21 ianuarie (3 februarie) 1912 a început să apară de 2 ori pe săptămîină, iar de la 8 (21) martie 1912 — de 3 ori pe săptămîină. Continuarea directă a ziarului „Zvezda” a fost „Nevskaia Zvezda”, care a început să apară în urma confiscărilor frecvente ale ziarului „Zvezda”. Primul număr din „Nevskaia Zvezda” a apărut la 26 februarie (10 martie) 1912, cînd „Zvezda” nu fusese încă interzisă, ultimul, nr. 27, la 5 (18) octombrie 1912.

Tirajul ziarului „Zvezda” era, la începutul editării lui, de 7 000—10 000 de exemplare. În timpul evenimentelor de la Lena din 1912, tirajul ziarului a ajuns la 50 000—60 000 de exemplare.

Problema reorganizării presei marxiste legale se puna cu acuitate în legătură cu începutul de înviorare a mişcării revoluţionare din Rusia. În toamna anului 1910, în timpul lucrărilor Congresului socialist internaţional de la Copenhaga, a avut loc o consfătuire la care au luat parte V. I. Lenin, G. V. Plehanov, bolşevicul N. G. Poletaev, membru al fracţiunii social-democrate din Duma a III-a de stat şi alţii. La consfătuire s-a ajuns la o înţelegere cu privire la editarea unui organ legal în Rusia cu colaborarea menşevicilor-partiiţi. Pe baza acestei înţelegeri, în redacţia ziarului „Zvezda” au intrat V. D. Bonci-Bruevici (din partea bolşevicilor), N. I. Iordanski (din partea menşevicilor-partiiţi) şi I. P. Pokrovski (din partea fracţiunii social-democrate din Duma a III-a de stat). N. G. Poletaev a avut un rol important în organizarea editării ziarului. În această perioadă, „Zvezda” era considerată organul fracţiunii social-democrate din Dumă. La 11 (24) iunie 1911, la al 25-lea număr, ziarul a fost suspendat temporar. În octombrie 1911 „Zvezda” şi-a reluat apariţia, cu componenţa redacţiei schimbată; menşevicii-partiiţi nu mai făceau parte din redacţie.

Ziarul „Zvezda” se afla sub conducerea ideologică a lui V. I. Lenin; el era în corespondenţă cu membrii redacţiei, le îndruma munca, critica greşelile, îndeosebi în prima perioadă a existenţei ziarului „Zvezda”, şi lupta pentru ca ziarul să aibă o orientare marxistă fermă.

În „Zvezda” şi în „Nevskaia Zvezda” circa 50 de articole ale lui V. I. Lenin au apărut sub semnăturile: V. Ilici, V. F. William Frey, F. L—ko, K. T., T., B. K., M. Ş., P. P., R. Silin, R. S., B. G., Un sceptic ne-liberal, K. F., F. F., M. M. etc.

O valoroasă muncă organizatorică şi redacţională au depus la „Zvezda” N. N. Baturin, N. G. Poletaev, K. S. Eremeev, M. S. Olminski. Au colaborat activ la ziar şi V. D. Bonci-Bruevici, Demian Bednii şi alţii. În „Zvezda” au fost publicate o serie de

articole ale lui G. V. Plehanov. Leni¹n l-a atras pe A. M. Gorki la activitatea ziarului „Zvezda“.

Sub conducerea lui Lenin, „Zvezda“ a devenit un ziar marxist combativ. Ea susținea și propovăduia principiile marxismului revoluționar, lupta împotriva lichidatorismului și otzovismului, pentru întărirea partidului marxist, pentru alianța revoluționară dintre clasa muncitoare și țărănime, a susținut platforma electorală a bolșevicilor în alegerile pentru Duma a IV-a de stat. „Zvezda“ a publicat cuvântările rostite de membrii fracțiunii social-democrate din Dumă și interpelările făcute în Dumă de fracțiune. Ziarul a dus o luptă activă pentru aplicarea hotărârilor Conferinței a VI-a generale (de la Praga) a P.M.S.D.R.

„Zvezda“ a stabilit legături strânse permanente cu muncitorii din fabrici și uzine; la rubrica mișcarea muncitorească, ziarul publica articole în legătură cu nevoile imediate ale muncitorilor. „Zvezda“ se bucura de un mare prestigiu în rîndurile clasei muncitoare și ale oamenilor muncii din Rusia.

În primăvara anului 1912, în legătură cu avîntul mișcării muncitorești, rolul ziarului „Zvezda“ a crescut extrem de mult. Îndeosebi a luat amploare rubrica cronicii muncitorești în care se publicau știri cu privire la evenimentele de la Lena. În ziar apăreau numeroase știri din diferite orașe ale Rusiei în legătură cu greve, demonstrații și mitinguri, se publicau scrisori ale muncitorilor către „Zvezda“, rezoluții de protest împotriva masacrelor de la Lena adoptate la adunările muncitorilor.

Redacția ziarului a fost nevoită să-și desfășoare activitatea în condițiile unor permanente represiuni din partea guvernului țarist: confiscarea unor numere, amenzi, interzicerea ziarului, arestarea redactorilor.

În timpul evenimentelor de la Lena din anul 1912, fiecare număr al ziarului „Zvezda“ a fost confiscat, dar s-a izbutit ca o parte din tiraj să fie difuzat în rîndurile muncitorilor înainte de confiscare.

Ziarul „Zvezda“ nu apărea zilnic și era destinat păturilor înaintate ale proletariatului. Trebuia să se creeze un cotidian bolșevic de masă. „Zvezda“ a avut un rol de seamă în propagarea ideii de creare a unui asemenea organ. Lista de subscripție deschisă de redacția ziarului „Zvezda“ în scopul creării unui cotidian muncitoresc a fost sprijinită cu căldură de masele muncitorești. „Zvezda“ își informa cu regularitate cititorii despre părerile pe care și le expuneau muncitorii și publica totalul sumelor vărsate în fondul pentru crearea unui nou organ de presă. Ziarul „Zvezda“ a pregătit crearea ziarului bolșevic legal de masă „Pravda“. — 113.

58 Este vorba de teza emisă de E. Bernstein, exponentul cel mai fățiș al revizionismului, întemeietorul bernsteinismului, curent oportunist, ostil marxismului, din cadrul social-democrației internaționale, care a apărut la sfîrșitul secolului al XIX-lea în Germania.

În anii 1896—1898, Bernstein a publicat în revista „Die Neue Zeit”, organul teoretic al social-democrației germane, o serie de articole sub titlul comun „Problemele socialismului”, în care a procedat la revizuirea bazelor filozofice, economice și politice ale marxismului revoluționar. „El a negat posibilitatea de a fundamenta științific socialismul și de a dovedi, din punctul de vedere al concepției materialiste a istoriei, necesitatea și inevitabilitatea lui; a tăgăduit faptul că mizeria crește, că are loc un proces de proletarizare și că contradicțiile capitaliste se ascut; a declarat inconsistentă însăși noțiunea de «scop final» și a respins fără nici o rezervă ideea dictaturii proletariatului; a negat opoziția principială dintre liberalism și socialism; a negat teoria luptei de clasă...” (V. I. Lenin. Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 7). Revizuirea marxismului de către bernsteinieni urmărea transformarea social-democrației dintr-un partid al revoluției sociale într-un partid al reformelor sociale.

Elementele de stînga din social-democrația germană au pornit lupta împotriva lui Bernstein în paginile ziarelor lor. În apărarea bernsteinismului s-a ridicat aripa oportunistă de dreapta. Comitetul central al partidului a adoptat o poziție împăciuitoare față de bernsteinism, căruia nu i-a dat riposta cuvenită. Polemica împotriva articolelor lui Bernstein a fost deschisă în iulie 1898 de revista „Die Neue Zeit” cu articolul lui G. V. Plehanov „Bernstein și materialismul”, îndreptat împotriva revizionismului.

În 1899 articolele lui Bernstein au apărut în volum sub titlul „Premisele socialismului și sarcinile social-democrației”.

La congresele de la Stuttgart (octombrie 1898), Hanovra (octombrie 1899) și Lübeck (septembrie 1901) ale Partidului social-democrat din Germania, bernsteinismul a fost condamnat, dar, din cauza poziției împăciuitoare adoptate de majoritatea liderilor săi, partidul nu s-a desolidarizat de Bernstein. Bernsteinienii au continuat să-și propage în mod deschis ideile revizioniste în revista „Sozialistische Monatshefte” și în organizațiile de partid.

Bernsteinismul s-a bucurat de sprijinul elementelor oportuniste din celelalte partide ale Internaționalei a II-a. În Rusia teoriile bernsteiniene au fost susținute de „marxiștii legali” și de „economiiștii”. Cenzura țaristă a permis tipărirea cărții lui Bernstein în limba rusă în trei ediții, iar Zubatov, șeful ohranei din Moscova, a inclus-o în lista cărților recomandate muncitorilor.

Numai marxiștii revoluționari din Rusia, bolșevicii, în frunte cu Lenin, au dus o luptă hotărîtă și consecventă împotriva bernsteinismului și a adepților lui. Lenin s-a ridicat împotriva bernsteinienilor încă din 1899 în „Protestul social-democraților din Rusia” și în articolul „Programul nostru”; el a supus bernsteinismul unei critici ample în cartea „Ce-i de făcut?” și în articolele „Marxism și revizionism”, „Divergențele din rîndurile mișcării muncitorești europene” (vezi Opere complete, vol. 4,

Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 157—170, 176—180; vol. 6, pag. 1—190; vol. 17, pag. 15—26, volumul de față, pag. 66—73). — 116.

- 59 Este vorba despre teza „economistilor“, formulată în documentul lor programatic, așa-zisul „Credo“, întocmit în 1899 de E. D. Kuskova.

„Economism“ — curent oportunist în social-democrația rusă de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, o varietate a oportunismului internațional. Organele de presă ale „economistilor“ erau ziarul „Raboceaia Mîsl“ (1897—1902) și revista „Rabocee Delo“ (1899—1902).

„Economistii“ limitau sarcinile clasei muncitoare la lupta economică pentru mărirea salariilor, îmbunătățirea condițiilor de muncă etc., susținând că de lupta politică trebuie să se ocupe burghezia liberală. Ei contestau rolul conducător al partidului clasei muncitoare, considerînd că partidul n-are altceva de făcut decît să contemple procesul spontan al mișcării, să înregistreze evenimentele. Ploconindu-se în fața caracterului spontan al mișcării muncitorești, „economistii“ subapreciau importanța teoriei revoluționare, a conștiinței, susținînd că ideologia socialistă poate să ia naștere din mișcarea spontană; ei negau necesitatea introducerii conștiinței socialiste în mișcarea muncitorească din afară, de către partidul marxist, netezind astfel calea ideologiei burgheze. Ei apărau răzlețirea și metodele primitive de muncă din mișcarea social-democrată, ridicîndu-se împotriva necesității de a se crea un partid centralizat al clasei muncitoare. „Economismul“ amenința să abată clasa muncitoare de pe calea luptei revoluționare de clasă și să facă din ea o anexă politică a burgheziei.

Lenin a făcut o critică amplă a concepțiilor „economistilor“ în următoarele lucrări ale sale: „Protestul social-democraților din Rusia“ (îndreptat împotriva „Credo“-ului; a fost scris în 1899, în timpul deportării în Siberia, și semnat de 17 marxști deportați), „O orientare retrogradă în social-democrația rusă“, „În legătură cu «Profession de foi»“, „De vorbă cu apărătorii economismului“ (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 157—170, 235—267, 304—314; vol. 5, pag. 360—367). Zdrobirea ideologică definitivă a economismului a fost săvîrșită de Lenin în cartea sa „Ce-i de făcut?“ (vezi Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 1—190). Un rol important în lupta împotriva „economismului“ a jucat „Iskra“ leninistă. — 116.

- 60 Lenin se referă la concepțiile economistului burghez german Lujo Brentano (1844—1931) — întemeietorul „brentanismului“, varietate de denaturare burgheză a marxismului. Brentano propaga „pacea socială“ în societatea capitalistă, posibilitatea de a învinge contradicțiile sociale ale capitalismului fără lupta de clasă,

afirma că prin organizarea unor sindicate reformiste și printr-o legislație care să reglementeze relațiile dintre muncă și capital ar putea fi rezolvată problema muncitorească, ar putea fi împăcate interesele muncitorilor cu interesele capitaliștilor.

În Rusia, P. B. Struve, principalul reprezentant al „marxismului legal“, a căutat să răspîndească o teorie asemănătoare cu bren-tanismul; el a încercat să folosească marxismul în interesul burgheziei. Lenin a arătat că „struivismul“ ia „din marxism tot ce e acceptabil pentru burghazia liberală“ și înlătură „sufletul viu al marxismului“ — revoluționarismul său. Struve, care în toate problemele era solidar cu reprezentanții economiei politice vulgare din străinătate, atribuia capitalismului un scop care nu-i este propriu — satisfacerea cît mai deplină a tuturor nevoilor oamenilor, îndemna „să învățăm de la capitalism“ și propaga pe față malthusianismul. Struve, „marele maestru al renegării“, cum l-a numit Lenin, „a început cu oportunismul, cu «critica lui Marx», și, în cîțiva ani, a alunecat pînă la național-liberalismul burghez contrarevoluționar“.

Unul dintre discipolii lui Struve a fost publicistul burghez A. S. Izgorev, căruia Lenin îi spunea, ca și lui Struve, lacheu publicist al clasei moșierilor și capitaliștilor. — 117.

- 61 Este vorba de hotărîrile Conferinței a V-a (generale) a P.M.S.D.R., care a avut loc între 21 și 27 decembrie 1908 (3 și 9 ianuarie 1909) (vezi „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 199—209). — 117.
- 62 Lenin se referă la broșura lui N. Cerevanin „Congresul de la Londra al P.M.S.D.R. 1907“, în care autorul, situîndu-se pe pozițiile lichidatorismului, a criticat, în ultimul capitol, hotărîrea congresului în problema congresului muncitoresc și a organizațiilor muncitorești fără partid. — 117.
- 63 „Osvobojdenie“ — revistă bilunară; a apărut în străinătate de la 18 iunie (1 iulie) 1902 pînă la 5 (18) octombrie 1905, sub îngrijirea lui P. B. Struve. A fost organul de presă al burgheziei liberale ruse și a promovat cu consecvență ideile unui liberalism monarhist moderat. În 1903, în jurul acestei reviste s-a grupat (iar în ianuarie 1904 s-a constituit) „Uniunea eliberării“, care a dăinuit pînă în octombrie 1905. Împreună cu zemții constituționaliști, „osvobojeniștii“ au constituit nucleul partidului constituțional-democrat (al cadeților), înființat în octombrie 1905. — 120.
- 64 Lenin se referă la lucrarea sa „Victoria cadeților și sarcinile partidului muncitoresc“, scrisă în martie și apărută ca broșură în aprilie 1906 (vezi Opere complete, vol. 12, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 263—341). — 121.

65 Lenin se referă la ucazul „Cu privire la completarea unor dispoziții ale legii în vigoare referitoare la posesiunea și folosirea pământului de către țărani“, pregătit de Stolîpin și emis de guvernul țarist la 9 (22) noiembrie 1906. După ce a trecut prin Duma de stat și prin Consiliul de stat, acest ucaz a căpătat denumirea de legea din 14 iunie 1910. La 15 (28) noiembrie 1906 a fost emis și ucazul „Cu privire la acordarea de către Banca de credit funciar țărănesc a unor împrumuturi garantate cu ipotecă asupra pământurilor lotuale“. Prin aceste decrete, țăranilor li se acorda dreptul de proprietate individuală asupra loturilor și dreptul de a ieși din obște și a se stabili în otruburi și hutore. Pentru a-și cumpăra pământ, hutoreni și otrubnicii puteau să primească subvenții prin mijlocirea Băncii de credit funciar țărănesc. Prin legile agrare stolîpiniste se urmărea crearea chiaburimii ca sprijin social al absolutismului țarist la sate, în condițiile menținerii proprietății moșierești asupra pământului și ale desființării forțate a obștilor.

Politica agrară stolîpinistă a grăbit evoluția capitalistă a agriculturii pe calea cea mai chinuitoare, calea „prusiană“, în condițiile menținerii puterii, a proprietății și a privilegiilor moșierilor iobăgiști, a intensificat exproprierea forțată a principalelor mase ale țăranimii, a grăbit dezvoltarea burgheziei țărănești, care a căpătat posibilitatea de a cumpăra loturile țăranilor săraci la un preț derizoriu.

Lenin spunea că legislația agrară stolîpinistă din 1906 (și legea din 14 (27) iunie 1910) a constituit al doilea pas, după reforma din 1861, pe calea transformării absolutismului iobăgist în monarhie burgheză. „«Amînarea» dată de Stolîpin vechilor rînduieli și vechii agriculturi iobăgiste — scria Lenin — constă în faptul că a fost deschisă încă o supapă, *ultima* care putea fi deschisă fără a se expropria întregul pământ moșieresc“ (Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 236). Cu toată propaganda intensă făcută de guvern pentru ieșirea țăranilor din obște, în partea europeană a Rusiei, în decurs de 9 ani (1907—1915) au ieșit în total din obște numai circa 2 500 000 de gospodării țărănești. De dreptul de a ieși din obște a făcut uz în primul rînd burghezia sătească, care a căpătat astfel posibilitatea de a-și consolida gospodăria. De asemenea, ieșeau din obște o parte din țăranii săraci, care voiau să-și vîndă loturile lor de pământ și să rupă definitiv cu satul. Împovărată de nevoi, mica gospodărie țărănească continua să rămînă într-o stare de mizerie și înapoiere.

Politica agrară stolîpinistă, care n-a înlăturat principala contradicție — contradicția dintre întreaga țăranime și moșieri — a dus mai departe la ruina maselor țăranimii, la ascuțirea contradicțiilor de clasă dintre chiaburime și sărăcimea satelor — 123.

66 *Platforma celor 104* — proiectul de lege agrară semnat de 104 membri ai Dumei I de stat; a fost depus de trudovici la ședința a 13-a a Dumei din 23 mai (5 iunie) 1906. În proiect se arăta că scopul legislației agrare este „acela de a contribui la

instaurarea unor rînduicli în care solul, subsolul și apele să fie proprietatea întregului popor, iar pămînturile agricole să fie date în folosința exclusivă a celor care le cultivă“ („Documentele și materialele Dumei de stat din Rusia“. Moscova, 1957, pag. 172). În acest scop se cerea crearea unui „fond funciar aparținînd întregului popor“, în care trebuiau să intre toate pămînturile statului, domeniile, ale coroanei, mănăstirești și bisericesti; pentru același fond urmau să fie expropriate pămînturile moșierești și celelalte pămînturi proprietate privată, a căror mărime depășea norma de muncă stabilită pentru localitatea respectivă. Pentru pămînturile proprietate privată supuse exproprierii se prevedeau anumite despăgubiri. Pămînturile locale și micile proprietăți urmau să rămînă un timp în stăpînirea proprietarilor lor, proiectul de lege prevăzînd însă trecerea treptată și a acestor pămînturi în proprietatea întregului popor. Reforma agrară urma să fie aplicată de comitetele locale, alese pe baza votului universal. Aceste revendicări exprimau interesele țăranilor înstăriți, care se temeau de desființarea totală și imediată a proprietății private asupra pămîntului și care acceptau răscompărarea pămînturilor supuse exproprierii. V. I. Lenin a arătat că „proiectul celor 104“ „e pătruns de teama micului proprietar de a săvîrși o schimbare prea radicală, de a antrena în mișcare mase prea largi și prea sărace ale poporului“. (Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 296—297). Cu toate inconsecvențele și caracterul său utopic, „proiectul celor 104“, spunea Lenin, era o platformă de luptă pentru transformarea părții înstărite a țăranimii subjugate în fermieri liberi. — 123.

- 67 „*Russkaia Misl*“ — revistă lunară politică și literară; a apărut la Moscova din 1880 pînă în 1918; pînă în 1905 a avut o orientare narodnicistă-liberală (pînă în 1885 a apărut sub îngrijirea lui V. M. Lavrov). În ultimul deceniu al secolului trecut, în timpul polemicii dintre marxiști și narodnicii liberali, revista publica uneori articole scrise de marxiști. În această perioadă au colaborat la „*Russkaia Misl*“ o serie de scriitori progresiști: A. M. Gorki, V. G. Korolenko, D. N. Mamin-Sibireak, G. I. Uspenski, A. P. Cehov și alții. După revoluția din 1905 a fost organul de presă al aripii drepte a partidului cadet; a apărut sub îngrijirea lui P. B. Struve. A propovăduit naționalismul, „vehismul“, obscurantismul clerical; a apărat proprietatea moșierească. — 129.
- 68 Lenin citează comedia lirică a lui N. A. Nekrasov „Vînătoarea de urși“. — 129.
- 69 Lenin citează cuvintele lui Bazarov din lucrarea lui I. S. Turghe-niev „Părinți și copii“. — 129.

- 70 *Plan machiavelic* — adică un plan întocmit în spiritul politicii lui Machiavelli (om politic italian de la sfârșitul secolului al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea), care în lupta pentru atingerea obiectivului urmărit nu se dădea în lături de la nici un fel de mijloace, inclusiv perfidia, trădarea, înșelăciunea, asasinatul etc. — 130.
- 71 Lenin se referă la cartea lui F. Engels „Anti-Dühring“ (vezi F. Engels. „Anti-Dühring. Domnul Eugen Dühring revoluționează știința“, E.S.P.L.P. 1955, ediția a III-a). — 131.
- 72 Lenin se referă la cartea lui G. V. Plehanov „Contribuții la dezvoltarea concepției moniste asupra istoriei“, apărută în 1895 sub pseudonimul „N. Beltov“. — 131.
- 73 „*Mișcarea socială în Rusia la începutul secolului al XX-lea*“ — culegere menșevică în 5 volume (au apărut 4) sub redacția lui L. Martov, P. P. Maslov, A. N. Potresov, G. V. Plehanov, care inițial a făcut parte din redacție, a ieșit din ea în toamna anului 1908, întrucît nu era de acord cu includerea articolului lui Potresov, „Evoluția gândirii social-politice în perioada pre-revoluționară“, articol cu caracter lichidatorist, în primul volum al acestei publicații. — 136.
- 74 *Consiliul nobilimii unite* — organizație contrarevoluționară a moșierilor iobăgiști; a fost constituită în mai 1906, la primul congres al împuterniciților asociațiilor guberniale ale nobilimii, și a ființat pînă în octombrie 1917. Scopul principal al acestei organizații era apărarea regimului absolutist, a marii proprietăți moșierești și a privilegiilor nobilimii. În fruntea Consiliului nobilimii unite se aflau contele A. A. Bobrinski, prințul N. F. Kasatkin-Rostovski, contele D. A. Olsufiev, V. M. Purișkevici și alții. Lenin a denumit Consiliul nobilimii unite „consiliu al iobăgiștilor uniți“. Consiliul nobilimii unite s-a transformat de fapt într-un organ semigubernamental care dicta guvernului măsuri legislative menite să apere interesele iobăgiștilor. Un mare număr de membri ai acestui consiliu au intrat în Consiliul de stat și în instituțiile centrale ale organizațiilor ultrareacționare. — 144.
- 75 Capitalismul „kolupaevist“ — Lenin derivă această expresie de la numele chiaburului Kolupaev, prezentat de M. E. Saltikov-Șcedrin în lucrarea „Refugiul «Mon Repos»“.
- Lenin a caracterizat capitalismul „kolupaevist“ în lucrarea „Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907“ (vezi Opere complete, vol. 16, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 199—419). — 144.
- 76 Este vorba de războiul din 1853—1856 dintre Rusia și coaliția formată din Anglia, Franța, Turcia și Sardinia. — 146.

- 77 Lenin se referă la declarația celor 66 de reprezentanți ai capitalului comercial-industrial din Moscova, publicată în ziarul „Russkie Vedomosti” nr. 33 din 11 (24) februarie 1911. Recunoscând necesitatea de a combate grevele studențești, autorii declarației considerau, totodată, că măsurile luate de guvern împotriva participanților la tulburările studențești constituie o amenințare la adresa existenței însăși a învățământului superior și s-au pronunțat împotriva acțiunilor guvernului. — 154.
- 78 „Zemșcina” — cotidian ultrareacționar ; a apărut la Petersburg din iunie 1909 pînă în februarie 1917. — 158.
- 79 Urmează semnăturile lui Lenin, Kamenev și Zinoviev. — 167.
- 80 „Vestnik Evropi” — revistă lunară politică, istorică și literară, de orientare burghezo-liberală ; a apărut la Petersburg din 1866 pînă în 1918. În paginile ei se publicau articole îndreptate împotriva marxiștilor revoluționari. Pînă în 1908, redactor-editor al revistei a fost M. M. Stasiulevici. — 178.
- 81 Lenin citează cuvintele lui Volghin, unul dintre eroii romanului lui N. G. Cernîșevski „Prologul”. — 183.
- 82 Este vorba de rezoluția „Cu privire la momentul actual și la sarcinile partidului”, adoptată de Conferința a V-a (generală) a P.M.S.D.R. (21—27 decembrie 1908 (3—9 ianuarie 1909)). — 188.
- 83 Este vorba de V. P. Noghin, membru al Biroului din Rusia al C.C. al P.M.S.D.R. — 190.
- 84 „Zarea” — revistă politică-științifică marxistă ; a apărut legal în anii 1901—1902 la Stuttgart, fiind editată de redacția „Iskrei”. În total au apărut patru numere (dintre care unul dublu) ; nr. 1 în aprilie 1901 (de fapt la 10 (23) martie) ; nr. 2—3 în decembrie 1901 ; nr. 4 în august 1902. Sarcinile revistei au fost stabilite în „Proiectul de declarație a redacției ziarului «Iskra» și revistei «Zarea»”, scris de V. I. Lenin în Rusia (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 315—325). În 1902, pe vremea divergențelor și conflictelor ivite în cadrul redacției ziarului „Iskra” și a revistei „Zarea”, G. V. Plehanov a prezentat un proiect în care preconiza separarea revistei de ziar (el urmînd să-și asume redactarea revistei), dar această propunere n-a fost acceptată și cele două publicații au continuat să aibă o redacție comună.
- Revista „Zarea” a adoptat o atitudine critică față de revizionismul internațional și față de cel rus și a apărut bazele teoretice ale marxismului. În coloanele revistei „Zarea” au apărut lucrările lui Lenin : „Note ocazionale”, „Prigonitorii zemstvelor și Hanibalii liberalismului”, „D-nii «critici» în problema agrară” (primele patru capitole ale lucrării „Problema agrară și «criticii

- lui Marx», „Cronică internă», „Programul agrar al social-democrației ruse», precum și lucrările lui G. V. Plehanov : „Critica criticilor noștri. Partea I. D-l P. Struve în rolul de critic al teoriei dezvoltării sociale a lui Marx», „Cant împotriva lui Kant, sau testamentul d-lui Bernstein» și altele. — 191.
- 85 Este vorba de I. F. Dubrovinski. Într-o convorbire avută cu D. F. Svercikov, el a declarat că nici un bolșevic membru al C.C. nu va permite ca vreun lichidator să fie ales ca membru supleant al C.C. cu prilejul votării în problema cooptării (vezi volumul de față, pag. 270). În perioada cînd Lenin scria articolul de față, Dubrovinski se afla în deportare. — 192.
- 86 Este vorba de „Misl" — revistă bolșevică legală cu caracter filozofic și social-economic ; a apărut lunar, la Moscova, începînd din decembrie 1910 și pînă în aprilie 1911. Au fost scoase în total cinci numere. Primul număr a avut un tiraj de 3 000 de exemplare. Revista a fost fondată din inițiativa lui V. I. Lenin, în vederea intensificării luptei împotriva publicațiilor legale lichidatoriste și pentru educarea muncitorilor înaintați și a intelectualilor progresiști în spiritul marxismului. Lenin conducea din străinătate această revistă și purta în mod regulat corespondență cu redacția. Cînd a primit primul ei număr, el i-a scris lui M. Gorki la 21 decembrie 1910 (3 ianuarie 1911) : „Poți să ne feliciți : avem la Moscova o revistă a noastră, marxistă. Ce bucurie a fost astăzi la noi" (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 448—449). În primele patru numere ale revistei au fost publicate și articolele lui V. I. Lenin : „Despre statistica grevelor din Rusia", „Eroii «micilor rezerve"», „Cei care vor să ne desființeze (Despre d-l Potresov și V. Bazarov)", „Cu prilejul unei aniversări", „Despre structura socială a puterii, perspective și lichidatorism" și „Note polemice" (vezi Opere complete, vol. 19, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 401—432 și volumul de față, pag. 94—100, 119—139, 168—177, 194—215, 216—219). La editarea ei au participat îndeaproape V. V. Vorovski, M. S. Olminski și I. I. Skvortov-Stepanov ; a avut printre colaboratorii ei și menșevici-partițiți, ca G. V. Plehanov, Ch. Rappoport ș. a. Ultimul număr — 5 — al revistei a fost confiscat, iar apariția ei a fost interzisă. Curînd după aceea a început să apară, la Petersburg, revista „Prosvetșenie", care era de fapt o continuare a revistei „Misl". — 195.
- 87 Lenin se referă la primul Congres general de luptă împotriva alcoolismului, care s-a ținut la Petersburg între 28 decembrie 1909 și 6 ianuarie 1910 (10—19 ianuarie 1910), și la primul Congres general al medicilor din fabrici și uzine și al reprezentanților industriei din Rusia, care a avut loc la Moscova între 1 și 6 (14—19) aprilie 1909. — 198.

- 88 Lenin citează cuvintele menșevicului-lichidator Dan din cuvântarea rostită de el la Conferința a V-a a P.M.S.D.R. (Conferința generală din 1908) în problema „Cu privire la momentul actual și la sarcinile partidului”. — 199.
- 89 „Abilitate în stilul lui Burenin sau al lui Menșikov” — metodă incorectă de polemică caracteristică lui Burenin și Menșikov, colaboratori ai ziarului monarhist-ultrareacționar „Novoe Vre-mea”. — 202.
- 90 *Reformele lui Witte* — reforme în domeniul finanțelor, politicii vamale, construcției de căi ferate, legislației muncitorești efectuate de S. I. Witte între anii 1892 și 1906, pe când era ministru al căilor de comunicații, iar apoi ministru al finanțelor și președinte al consiliului de miniștri.
Reformele din deceniul al 7-lea — este vorba de reformele burgheze efectuate de către guvernul țarist în deceniile al 7-lea și al 8-lea ale secolului trecut. Dintre acestea, cele mai importante au fost: reformele financiare (1860—1864); desființarea pedepselor corporale (1863); reformele din domeniul învățămîntului public (1862—1864); reforma zemstvelor (1864); reforma judecătorească (1864); reforma în domeniul presei și cenzurii (1865); reforma municipală (1870); reforma militară (1874). — 205.
- 91 *Blanquiști* — adepții unui curent din mișcarea socialistă franceză în fruntea căruia se afla Louis-Auguste Blanqui (1805—1881), eminent revoluționar, reprezentant de seamă al comunismului utopic francez. Blanquiștii așteptau „salvarea omenirii din robia salariată nu prin lupta de clasă a proletariatului, ci printr-un complot urzit de o infimă minoritate de intelectuali” (V. I. Lenin. Opere complete, vol. 13, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 75). Substituind activității unui partid revoluționar acțiunile unui grup secret de complotiști, ei nu țineau seama de situația concretă necesară pentru victoria revoluției și subapreciau importanța legăturii cu masele. — 209.
- 92 *Profession de foi de la Erfurt* — programul Partidului social-democrat din Germania adoptat în octombrie 1891, la Congresul de la Erfurt. Programul de la Erfurt a reprezentat un pas înainte în comparație cu programul de la Gotha (1875). La baza lui a fost pusă teoria marxistă a pieirii inevitabile a modului de producție capitalist și a înlocuirii lui cu modul de producție socialist; programul sublinia necesitatea pentru clasa muncitoare de a duce lupta politică, arăta rolul partidului ca conducător al acestei lupte etc. Dar și programul de la Erfurt conținea o serie de concesiuni serioase făcute oportunistului. F. Engels a făcut o critică amplă proiectului de program de la Erfurt în lucrarea sa „Cu privire la critica proiectului de program social-democrat din 1891”, apărută în „Die Neue Zeit”,

- 1891, vol. II, fascicula 1; aceasta era de fapt o critică la adresa oportunismului întregii Internaționale a II-a, pentru ale cărei partide programul de la Erfurt era un fel de model. Dar conducerea social-democrației germane a ascuns maselor de partid critica făcută de Engels, iar principalele lui observații n-au fost luate în considerare la elaborarea textului definitiv al programului. V. I. Lenin și G. V. Plehanov considerau că principala lipsă a programului de la Erfurt, o concesie lașă făcută oportunismului, este faptul că în program nu se spune nimic despre dictatura proletariatului. — 213.
- 93 Este vorba de hotărârile Conferinței a V-a a P.M.S.D.R. (Conferința generală din 1908), în care a fost declarată lupta împotriva lichidatorismului. — 213.
- 94 „*Socialiștii-populiști*“ („enesii“) — membrii Partidului socialist-populist al muncii, care s-a desprins, în 1906, din aripa de dreapta a partidului socialiștilor-revoluționari (al eserilor) și care avea o orientare mic-burgheză. Ei erau pentru un bloc cu cadeții. Lenin îi numea „social-cadeți“, „oportuniști mic-burghezi“, „menșevici eseriști“ care oscilează între cadeți și eseri, subliniind că acest partid „se deosebește prea puțin de cadeți, deoarece șterge din program atît republica, cît și trecerea întregului pămînt în mîinile țărănimii“ (Opere complete, vol. 14, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 24). În fruntea acestui partid se aflau A. V. Peșehonov, N. F. Annenski, V. A. Meakotin și alții. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, partidul „socialiștilor-populiști“ a fuzionat cu trudovicii, a sprijinit activ Guvernul provizoriu burghez, trimițându-și reprezentanți în acest guvern. După Revoluția Socialistă din Octombrie, enesii au luat parte la comploturile contrarevoluționare și la acțiunile armate împotriva Puterii sovietice. Partidul lor și-a încetat existența în perioada intervenției militare străine și a războiului civil. — 215.
- 95 „*Russkoe Bogatstvo*“ — revistă lunară; a apărut la Petersburg din 1876 pînă în 1918. La începutul ultimului deceniu al secolului al XIX-lea a trecut în mîinile narodnicilor liberali, în frunte cu N. K. Mihailovski; principalul organ de presă al narodnicilor, care, în 1893, a pornit o campanie împotriva social-democrațiilor din Rusia. Denaturînd și falsificînd marxismul, „*Russkoe Bogatstvo*“ s-a sprijinit pe revizionisții din Europa occidentală. În jurul revistei „*Russkoe Bogatstvo*“ s-au grupat publiciști care ulterior au devenit membri marcanți ai partidelor socialist-revoluționar și „socialist-populist“, precum și ai grupurilor trudovice din Dumele de stat. La rubrica literară a acestei reviste își publicau lucrările scriitorii progresiști V. M. Garșin, A. M. Gorki, V. G. Korolenko, A. I. Kuprin, D. N. Mamin-Sibireak, G. I. Uspenski, V. V. Veresaev și alții.

Incepînd din 1906, „Russkoe Bogatstvo“ a devenit organul partidului semicadet al „socialiștilor-populiști“. „Russkoe Bogatstvo“ și-a schimbat de cîteva ori denumirea („Sovremennîe Zapiski“, „Sovremennosti“, „Russkie Zapiski“; în aprilie 1917 revista și-a reluat vechea denumire de „Russkoe Bogatstvo“). — 218.

- 96 Lenin se referă la evenimentele care au avut loc în martie 1911, în Duma a III-a, în legătură cu respingerea de către Consiliul de stat a proiectului de lege propus de P. A. Stolîpin, președintele consiliului de miniștri, cu privire la introducerea zemstvei în guberniile apusene. Drept răspuns, Stolîpin și-a prezentat demisia, care însă i-a fost respinsă de Nicolaie al II-lea. Stolîpin a obținut dizolvarea pe termen de trei zile (de la 12 (25) pînă la 14 (24) martie) a Dumei de stat și a Consiliului de stat și a promulgat legea cu privire la zemstve în guberniile apusene pe baza articolului 87, care acorda guvernului dreptul de a emite legi în lipsa organelor legislative, în perioada cînd activitatea lor este sistată, „dacă împrejurări extraordinare vor reclama necesitatea unei asemenea măsuri“. La 14 (27) martie 1911, Legea cu privire la extinderea introducerii instituției zemstvelor în guberniile apusene a fost semnată de Nicolaie al II-lea și publicată în „Culegere de legi și dispoziții ale guvernului“.

Aplicarea articolului 87, în scopul ocularii instituțiilor legislative, l-a determinat pe A. I. Gucikov să demisioneze în mod demonstrativ din postul de președinte al Dumei de stat. Ca președinte al Dumei a fost ales octombristul de dreapta M. V. Rodzeanko. — 220.

- 97 Este vorba de *Internaționala I* (Asociația Internațională a Muncitorilor) — prima organizație internațională, de masă a proletariatului, înființată la 28 septembrie 1864, la o adunare muncitorească internațională convocată la Londra de muncitori englezi și francezi. Înființarea Internaționalei I a fost rezultatul luptei perseverente și îndelungate duse de K. Marx și F. Engels pentru crearea unui partid revoluționar al clasei muncitoare. K. Marx a fost organizatorul și conducătorul Internaționalei I, autorul „Manifestului constitutiv“, al Statutului și al celorlalte documente programatice și tactice. După cum a arătat V. I. Lenin, Internaționala I „a pus bazele unei organizații internaționale muncitorești menite să-i pregătească pe muncitori în vederea asaltului revoluționar împotriva capitalului“, „a pus bazele luptei proletare internaționale pentru socialism“ (Opere, vol. 29, Editura politică, 1959, pag. 290, 291).

Organul conducător central al Internaționalei I a fost Consiliul General al Asociației Internaționale a Muncitorilor; K. Marx a fost în permanență membru al acestui consiliu. Învîngînd influențele mic-burgheze și tendințele sectare care predominau pe atunci în mișcarea muncitorească (trade-unionismul în Anglia, proudhoismul și anarhismul în țările romanice, lassalleanismul în Ger-

mania), Marx a grupat în jurul principiilor socialismului științific pe muncitorii înaintați din Europa și America. Internaționala I a condus lupta economică și politică a muncitorilor din diferite țări și a contribuit la întărirea solidarității lor internaționale. Internaționala I a avut un rol deosebit de important în răspîndirea marxismului și unirea socialismului cu mișcarea muncitorească.

După înfrîngerea Comunei din Paris, în fața clasei muncitoare s-a pus sarcina creării unor partide naționale de masă pe baza principiilor promovate de Internaționala I. „Ținînd seama de starea de lucruri din Europa — scria K. Marx în 1873 —, consider că este fără doar și poate util ca organizarea formală a Internaționalei să treacă temporar pe planul al doilea“ (K. Marx și F. Engels. *Ausgewählte Briefe*, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 339). În 1876, la Conferința de la Philadelphia, Internaționala I a fost dizolvată în mod oficial. — 226.

- 98 *Partidul social-democrat englez* — la început a purtat denumirea de Federația social-democrată din Anglia (fondată în 1884). Alături de reformiști (Hyndman și alții), din Federația social-democrată făcea parte și grupul de social-democrați revoluționari, adepți ai marxismului (H. Quelch, T. Mann, E. Aveling, Eleanor Marx și alții), care formau aripa de stînga a mișcării socialiste din Anglia. F. Engels a criticat conducerea Federației social-democrate pentru dogmatism și sectarism, pentru că s-a rupt de mișcarea muncitorească de masă din Anglia și ignorează particularitățile ei. În 1907, Federația social-democrată a primit denumirea de Partid social-democrat; în 1911, acest partid împreună cu elementele de stînga ale Partidului laburist independent au întemeiat Partidul socialist britanic; în 1920, acest partid împreună cu Grupul socialist al unității au jucat rolul principal în crearea Partidului Comunist al Marii Britanii.

Partidul laburist independent din Anglia (Independent Labour Party) — organizație reformistă, întemeiată de liderii „noilor trade-unionuri“ în 1893, în condițiile înviorării luptei greviste și intensificării mișcării pentru independența clasei muncitoare din Anglia față de partidele burgheze. Din P.L.I. făceau parte membrii „noilor trade-unionuri“ și ai unei serii de vechi sindicate, reprezentanți ai intelectualilor și ai micii burghezii, care se aflau sub influența fabienilor. În fruntea acestui partid se afla Keir-Hardie. În programul său se preconiza lupta pentru proprietatea colectivă asupra tuturor mijloacelor de producție, de repartitie și de schimb, introducerea zilei de lucru de 8 ore, interzicerea muncii pentru copii, instituirea asigurărilor sociale și acordarea de ajutoare pentru șomeri.

Chiar de la înființarea sa, P.L.I. s-a situat pe poziții burghezo-reformiste, acordînd principala atenție formei parlamentare de luptă și tranzacțiilor cu partidul liberal. Caracterizînd Partidul laburist independent, Lenin scria că „acesta este în realitate un partid oportunist, dependent totdeauna de burghe-

- zie", că el „este «independent» de socialism, dar este foarte dependent de liberalism" (Opere, vol. 29, Editura politică, 1959, pag. 479 și vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 349.). — 236.
- 99 „Justice" — săptămînal, a apărut la Londra din ianuarie 1884 pînă la începutul anului 1925; organul de presă al Federației social-democrate, iar din 1911 — organul de presă al Partidului socialist britanic. Din februarie 1925 pînă în decembrie 1933 a apărut sub denumirea de „Social-Demokrat". — 237.
- 100 Vezi K. Marx și F. Engels. *Ausgewählte Briefe*, Dietz Verlag, Berlin, 1953, pag. 574. — 239.
- 101 „Labour Leader" — săptămînal; apare din 1891; din 1893 este organul de presă al Partidului laburist independent din Anglia. Din 1922, ziarul a apărut sub denumirea de „New Leader"; din 1946 apare sub denumirea de „Socialist Leader". — 239.
- 102 „Daily Mail" — cotidian englez fondat în 1896; apare la Londra într-un mare tiraj; exprimă tendințele aripii de extremă dreaptă a burgheziei imperialiste din Marea Britanie. — 239.
- 103 Articolul „Convorbire între un legalist și un adversar al lichidatorismului" a fost scris de V. I. Lenin în legătură cu articolul „O inițiativă necesară", trimis de N. A. Rojkov la redacția ziarului „Soțial-Demokrat". În acest articol, Rojkov dezvoltă proiectul său cu caracter lichidatorist de creare a unui partid muncitoresc legal în condițiile regimului stolîpinist. Lenin a încercat să-l convingă pe Rojkov că punctul său de vedere este greșit. „...Vă rog insistent să amînați, să renunțați, să vă gândiți bine, să intrați în corespondență", îi scria el lui Rojkov la 23 februarie (8 martie) 1911 („Culegeri din Lenin", vol. XXV, pag. 66). Cînd s-a văzut că Rojkov insistă să i se publice articolul, Lenin a publicat în suplimentul la ziarul „Soțial-Demokrat" — „Diskussionnîi Listok" nr. 3 din 29 aprilie (12 mai) — articolul „Convorbire între un legalist și un adversar al lichidatorismului". — 243.
- 104 După înfrîngerea revoluției din 1848—1849, care avea ca principală sarcină unificarea Germaniei într-o republică democratică unică, iuncherimea prusiană reacționară, în frunte cu Bismarck, a promovat o politică de unificare a Germaniei „prin sînge și fier". Scopul ei era de a crea un stat monarhic unic, avînd un rege prusian în calitate de suveran. În înfăptuirea acestei „revoluții de sus", iuncherii prusieni se bazau pe sprijinul mării burghezii germane. — 252.
- 105 *Consfătuirea membrilor C.C. al P.M.S.D.R. aflați în străinătate* a avut loc între 28 mai și 4 iunie (10—17 iunie) 1911 la Paris. Consfătuirea a fost pregătită și convocată sub conducerea lui

V. I. Lenin, peste capul Biroului din străinătate al C.C., deoarece majoritatea lichidatoare a acestuia a subminat în mod sistematic convocarea plenarei C.C. Pregătirile în vederea consfătuirii au început în aprilie 1911. Consfătuirea trebuia să ia măsuri în vederea convocării plenarei C.C., precum și a lichidării crizei serioase prin care trecea partidul, care în fapt era lipsit de organe centrale de conducere. În prima jumătate a lunii mai 1911, bolșevicii, prin N. A. Semașko, reprezentantul lor în cadrul B.S.C.C., au ridicat încă o dată în fața B.S.C.C. problema necesității de a se convoca de urgență plenara C.C. în străinătate. Deși în statutul C.C. adoptat la plenara din ianuarie 1910 a C.C. exista un punct în care se prevede direct că, în cazul căderii unui număr mai mare de jumătate dintre membrii Biroului din Rusia, convocarea plenarei C.C. este obligatorie, B.S.C.C. a respins din nou propunerea bolșevicilor. La 14 (27) mai 1911, Semașko a ieșit din B.S.C.C. În aceeași zi, bolșevicii și social-democrații polonezi — membri și membri supleanți ai C.C. — au invitat pe membrii C.C. aflați în străinătate să ia parte la consfătuire.

Consfătuirea s-a deschis la 28 mai (10 iunie) 1911. Au luat parte bolșevici, reprezentanți ai Social-democrației poloneze și letone, un golosist și un bundist. M. V. Ozolin, reprezentant al Social-democrației letone, a declarat că, potrivit unei hotărâri a Comitetului său Central, va participa la consfătuire cu vot consultativ. Bundistul M. I. Liber a declarat că el nu are împuterniciri din partea C.C. al Bundului să-l reprezinte la consfătuire.

Chiar de la prima ședință s-a iscat o luptă înverșunată în problema consfătuirii. În cuvântarea sa, Lenin a propus să se considere că, având în vedere situația creată în partid, consfătuirea are dreptul nu numai să emită deziderate într-o problemă sau alta, ci și să adopte hotărâri obligatorii pentru partid. Golosistul B. I. Gorev (Goldman) și bundistul Liber au încercat să demonstreze că consfătuirea nu este competentă să adopte nici un fel de măsuri practice în ceea ce privește convocarea plenarei C.C. și pregătirile în vederea unei conferințe generale de partid. După ce consfătuirea a adoptat rezoluția cu privire la constituire, potrivit căreia consfătuirea a pus pe ordinea de zi problema refacerii C.C., Gorev a părăsit consfătuirea, acuzându-i pe participanți de „uzurpare a puterii“.

Consfătuirea a discutat problema convocării plenarei C.C. La discutarea problemei persoanelor care aveau dreptul să participe la plenară, Lenin a declarat că menșevicii I. A. Isuv (Mihail), K. M. Ermolaev (Roman) și P. A. Bronștein (Iuri), fiind organizatori ai partidului „muncitoresc“ stolîpinist, nu au dreptul să ia parte la plenară, iar bundistul Liber, care le-a luat apărarea, devine prin aceasta acolitul lor. În semn de protest împotriva declarației lui Lenin, Liber a părăsit consfătuirea. Lenin a caracterizat compoziția consfătuirii ca fiind „blocul celor trei grupuri

— bolșevicii, polonezii și «împăciunitorii»* (Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 332).

Consfătuirea a luat hotărîrea de a se convoca în timpul cel mai scurt o plenară a C.C. în străinătate și a desemnat o comisie în acest scop.

În legătură cu alegerile ce urmau să aibă loc pentru Duma a IV-a de stat, consfătuirea a trasat măsuri în vederea elaborării tacticii partidului în campania electorală și elaborării proiectului platformei electorale.

Problema principală de pe ordinea de zi a consfătuirii era convocarea conferinței de partid. În hotărîrea adoptată în această problemă s-a arătat că apropierea alegerilor pentru Duma a IV-a și înviorarea mișcării muncitorești, precum și situația din partid fac iminentă convocarea conferinței. Întrucît nu era posibil să se convoace imediat plenara C.C., consfătuirea a luat asupra ei inițiativa de a convoca conferința și a creat Comisia de organizare pentru pregătirea conferinței. Consfătuirea a adoptat propunerea lui Lenin în legătură cu crearea colegiului din Rusia care să efectueze munca practică de pregătire a conferinței (vezi volumul de față, pag. 283). În hotărîrea consfătuirii se prevedea invitarea organizațiilor de partid din străinătate la o muncă comună în cadrul C.O. Votînd pentru rezoluție în ansamblu, Lenin a prezentat, totodată, o declarație de protest împotriva invitării în Comisia de organizare a reprezentanților grupurilor antipartinice — golosiștii și vperediștii (vezi volumul de față, pag. 284).

Consfătuirea a condamnat politica antipartinică, fracționistă a Biroului din străinătate al C.C. și a hotărît ca problema existenței acestui birou să fie transmisă plenarei C.C. pentru a fi rezolvată. Cînd a fost pusă la vot ultima parte a rezoluției, Lenin s-a abținut, deoarece el insista ca B.S.C.C. să fie imediat reorganizat. În vederea îndeplinirii funcțiilor tehnice (deservirea publicațiilor partidului, organizarea transportului etc.), consfătuirea a creat o Comisie tehnică, subordonată grupului de membri și membri supleanți ai C.C. participanți la consfătuire.

Într-o foaie volantă specială, editată după consfătuire sub titlul „Comunicat”, au fost expuse împrejurările în care a fost convocată consfătuirea, componența și scopurile ei. În aceeași foaie volantă au fost publicate rezoluțiile consfătuirii.

Consfătuirea din iunie 1911 a membrilor C.C. a constituit un important pas înainte în strîngerea forțelor partidului, în unirea lor în vederea luptei împotriva lichidatorilor-golosiști, a vperediștilor și troțkiștilor, pentru întărirea partidului. Hotărîrile consfătuirii au contribuit la încheierea și întărirea organizațiilor locale de partid. Pentru pregătirile în vederea conferinței generale de partid, Lenin a trimis în Rusia activiști de partid cu experiență — pe bolșevicii G. K. Ordjonikidze (Sergo), B. A. Breslav (Zahar), I. I. Șvarț (Semion). Pînă în septembrie 1911, hotărîrile consfătuirii au fost aprobate de comitetele din Kiev, Ekaterinoslav, Baku și Rostov, de cercul conducător ales al P.M.S.D.R. din

Tiflis, de adunarea reprezentanților grupului raionului orășenesc al organizației P.M.S.D.R. din Petersburg, de organizațiile social-democrate dintr-o serie de orașe din Ural etc. În septembrie 1911 a fost alcătuită Comisia de organizare din Rusia (C.O.R.), din care au făcut parte reprezentanții unei serii de organizații social-democrate. Comisia de organizare din Rusia a pregătit convocarea celei de-a VI-a Conferințe generale (de la Praga) a P.M.S.D.R. pentru luna ianuarie 1912. — 261.

- 106 Este vorba de încercările lui I. F. Dubrovinski (Inok) și V. P. Noghin (Makar) de a organiza munca Biroului din Rusia al C.C., încercări care s-au soldat cu căderea tuturor bolșevicilor membri și membri supleanți ai C.C. care activau în Prusia. În legătură cu mărturisirile lui Olghin (menșevicul-partiit V. G. Fomin), vezi volumul de față, pag. 166. — 264.
- 107 Documentul se tipărește după copia scrisă de F. E. Dzerjinski. Originalul raportului scris de V. I. Lenin nu a fost găsit. În procesele-verbale ale Consfătuirii din iunie a membrilor C.C. nu există indicații că raportul la consfătuire a fost ținut de Lenin. După toate probabilitățile, el a fost prezentat participanților la consfătuire înainte de deschiderea ei. — 273.
- 108 În statutul Comitetului Central adoptat la plenara din ianuarie 1910 a C.C. al P.M.S.D.R. se spune: „La plenara (compusă din 15 membri) sînt invitați: 1) membrii colegiului care activează în Rusia; 2) membrii Biroului din străinătate al C.C., cu excepția membrilor acestui Birou care nu sînt membri ai C.C.; 3) dacă membrii colegiului laolaltă cu membrii B.S.C.C. nu întrunesc numărul de 15, la lucrările plenarei sînt invitați și ceilalți membri supleanți în ordinea următoare: a) membrii supleanți aleși la Congresul de la Londra care îndeplinesc o muncă oarecare de partid în Rusia; b) membrii C.C. și membrii supleanți ai C.C. care sînt stabiliți în străinătate și îndeplinesc o muncă cu care au fost însărcinați de Comitetul Central” („Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.”, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 243—244). — 274.
- 109 „*Diskussionnii Listok*” — supliment al ziarului „Soțial-Demokrat”, Organul Central al P.M.S.D.R.; a apărut, pe baza unei hotărîri a plenarei din ianuarie 1910 a C.C. al P.M.S.D.R., cu începere de la 6 (19) martie 1910 și pînă la 29 aprilie (12 mai) 1911, la Paris. Au apărut trei numere. Din redacția ziarului făceau parte reprezentanți ai bolșevicilor, menșevicilor, ultimatiștilor, bundiștilor, plehanoviștilor, social-democrației poloneze și Social-democrației din Ținutul leton. În „*Diskussionnii Listok*” au fost publicate articolele lui V. I. Lenin „Însemnările unui publicist”, „Semnificația istorică a luptei interne de partid din Rusia”, „Convorbire

- între un legalist și un adversar al lichidatorismului^a (vezi Opere complete, vol. 19, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 255—324, 381—400; volumul de față, pag. 243—253). — 275.
- 110 Această intervenție a fost prilejuită de următoarele fapte: menșevicul golosist B. I. Gorev (Goldman) a luat cuvîntul la consfătuire, obiectînd împotriva prezenței reprezentanților organizațiilor naționale — M. I. Liber din partea Bundului și M. V. Ozolin din partea Social-democrației din Ținutul leton — fără a avea împuterniciri din partea comitetelor centrale respective. Liber a declarat că reprezentanții organizațiilor naționale nu au izbutit să ia legătura cu centrele lor și că el, deși participă la consfătuire, nu reprezintă Bundul. — 278.
- 111 Lenin se referă la cuvîntarea lui Gorev (Goldman) și a lui Liber, care susțineau că există în Rusia membri ai Biroului din Rusia cu care trebuie să se ia legătură înainte de convocarea plenarei C.C. în străinătate. — 278.
- 112 Bundistul Ionov (F. M. Koighen) spunea în declarația sa că el, nefiind împuternicit din partea C.C. al Bundului, nu poate participa la consfătuire și că la prima ocazie va transmite Comitetului Central al Bundului invitația la consfătuire pe care a primit-o. — 278.
- 113 Lenin se referă la cuvîntarea lui Liber (Ber), în care acesta a declarat că nu e nevoie ca problema plenarei C.C. să fie rezolvată pe calea convocării unei consfătuiri extraordinare a membrilor C.C., ci trebuie să se caute o „soluție legală” prin intermediul B.S.C.C. — 279.
- 114 Această intervenție a fost determinată de declarația lui Liber că majoritatea B.S.C.C. se pronunță pentru convocarea plenarei și este gata să adopte o hotărîre oficială în această problemă. — 281.
- 115 Este vorba de propunerea majorității lichidatoriste a B.S.C.C. ca plenara C.C. să fie convocată în Rusia. — 281.
- 116 Intervenția aceasta, precum și următoarea, este legată de discutarea problemei persoanelor care au dreptul de a participa la plenara C.C. — 281.
- 117 *Comisia de organizare* (Comisia de organizare din străinătate, C.O.S.) în vederea convocării conferinței generale de partid a fost creată la Consfătuirea din iunie a membrilor C.C., care a avut loc la 1 (14) iunie 1911 și la care au participat reprezentanți ai bolșevicilor, ai împăciuitoștilor și ai social-democrațiilor polonezi. Celelalte organizații și grupuri din străinătate invitate să ia parte la comisie nu și-au trimis reprezentanți. Comisia de organizare a trimis în Rusia ca împuternicit al ei pe G. K. Ordjo-

nikidze pentru a lua parte la lucrările în vederea pregătirii conferinței generale de partid și a publicat apelul „Către toate organizațiile, grupurile și cercurile social-democrate de partid“, în care acestea erau îndemnate să aleagă reprezentanți în Comisia de organizare din Rusia (C.O.R.). Dar majoritatea din C.O.S., chiar din momentul organizării ei, i-a primit pe împăciuitoriști și pe reprezentanții Social-democrației poloneze, care îi sprijineau. Majoritatea împăciuitoristă a promovat o linie neprincipială în cursul tratativelor cu vperedistii și cu Troțki, care au refuzat să-și trimită reprezentanți în C.O.S. În publicațiile lor, împăciuitoriștii îi acuzau pe bolșevici de fracționism. Profitând de precumpănirea lor în C.O.S., ei au împiedicat trimiterea de fonduri ale partidului în Rusia, frînând pregătirea conferinței. Ulterior, Lenin a caracterizat astfel situația care se crease : „Problema s-a pus astfel : atît banii cît și trimiterea de agenți se află în mîinile lui Tyszka și Mark (fruntașul împăciuitoriștilor de la Paris) ; bolșevicilor li se asigură un singur lucru : se acceptă să fie trimiși și ei la muncă. Divergențele provocate de plenară s-au redus la ultimul punct, peste care nu se putea trece cu vederea : să se desfășoare din plin munca fără «a aștepta» pe cineva, fără «a invita» pe cineva..., sau să se continue negocierile și tocmelele cu Troțki, cu grupul «Vpered» etc. Bolșevicii au ales prima cale, declarînd în mod clar și deschis acest lucru încă de la Consfătuirea de la Paris a membrilor Comitetului Central. Tyszka & Co. au ales (și au impus și Comisiei tehnice și Comisiei de organizare din străinătate) cea de-a doua cale, care în mod obiectiv se reducea... la o inutilă și lamentabilă intrigărie“ (Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 332).

În urma muncii duse de bolșevici, Comisia de organizare din Rusia a fost creată. La sfîrșitul lunii octombrie, în cadrul Comisiei de organizare din străinătate au fost discutate „Comunicatul“ adoptat de C.O.R. cu privire la constituirea ei, precum și o rezoluție potrivit căreia ea își asuma depline puteri în ceea ce privește convocarea conferinței, urmînd ca Comisia de organizare și Comisia tehnică să fie subordonate C.O.R. După ce majoritatea împăciuitoristă a C.O.S. a refuzat să se supună acestor hotărîri, reprezentanții bolșevicilor au ieșit din C.O.S. La 30 octombrie (12 noiembrie), la ședința Comisiei de organizare din străinătate, Ordjonikidze, care tocmai sosise la Paris, a prezentat un raport cu privire la activitatea Comisiei de organizare din Rusia în urma căruia C.O.S. a fost nevoită să recunoască rolul conducător al C.O.R. Curînd după aceea însă, Comisia de organizare din străinătate a pășit pe calea luptei fățișe împotriva C.O.R. La 20 noiembrie (3 decembrie), ea a publicat foaia volantă „Scrisoare deschisă către Comisia de organizare din Rusia“, în care acuza C.O.R. de fracționism. Acțiunile antipartinice ale C.O.S. au fost demascate de Ordjonikidze în „Scrisoare către redacție“, publicată la 8 (21) decembrie 1911 în nr. 25 al ziarului „Soșial-Demokrat“. Întreaga muncă în vederea convocării confe-

rinței generale de partid, care a avut loc în ianuarie 1912, a fost dusă de Comisia de organizare din Rusia, care a strâns în jurul ei organizațiile de partid ilegale din Rusia. — 283.

118 În afară de semnătura lui V. I. Lenin, pe declarație se află și semnătura lui G. E. Zinoviev. — 284.

119 Este vorba de rezoluția Consfătuirii din iunie a membrilor C.C. „Cu privire la convocarea conferinței de partid“. — 284.

120 *Duma lui Bulîghin*. — Duma de stat cu funcții consultative care urma să fie convocată în baza unui proiect de lege întocmit, din însărcinarea țarului, de către ministrul de interne A. G. Bulîghin. La 6 (19) august 1905 au fost date publicității manifestul țarului, legea cu privire la crearea Dumei de stat și regulamentul alegerilor pentru Dumă. În alegerile pentru această Dumă aveau drept de vot numai moșierii, capitaliștii și un mic număr de țărani înstăriți. Din cele 412 mandate fixate prin lege, țăranilor nu le reveneau decât 51. Majoritatea populației — muncitorii, țăranii săraci, muncitorii agricoli, intelectualitatea democratică — nu avea drept de vot; nu puteau participa la alegeri femeile, militarii, studenții, persoanele care n-au împlinit 25 de ani, precum și o serie de naționalități asuprite din Rusia țaristă. Duma de stat nu avea dreptul să adopte nici o lege; ea putea numai să discute unele probleme ca organ consultativ pe lângă țar. Lenin scria că ea este „cea mai nerușinată batjocură de «reprezentanță populară»“ (Opere complete, vol. 11, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 179).

Bolșevicii chemau pe muncitori și țărani la boicotarea activă a Dumei lui Bulîghin, punând în centrul campaniei de agitație lozincile: insurecție armată, armată revoluționară, guvern revoluționar provizoriu. Menșevicii considerau admisibilă participarea la alegerile pentru Dumă și se pronunțau pentru colaborare cu burghezia liberală.

Campania de boicotare a Dumei lui Bulîghin a fost folosită de bolșevici pentru mobilizarea tuturor forțelor revoluționare, pentru organizarea unor greve politice de masă și pregătirea insurecției armate. Alegerile pentru Duma lui Bulîghin n-au mai avut loc; guvernul n-a reușit să convoace această Dumă. Ea a fost măturată de avântul crescând al revoluției și de greva politică generală din octombrie 1905. În legătură cu Duma lui Bulîghin, vezi articolele lui Lenin: „Tocmeala în jurul constituției“, „Boicotarea Dumei lui Bulîghin și insurecția“, „Unitatea dintre țar și popor și dintre popor și țar“, „În coada burgheziei monarhiste sau în fruntea proletariatului revoluționar și a țăranimii revoluționare?“ etc. (Opere complete, vol. 10, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 67—71; vol. 11, pag. 162—170; 176—185; 193—205). — 287.

121 Este vorba de arestările operate la 13 (26) aprilie 1911, în ajunul deschiderii Congresului al II-lea, general, al medicilor din fabrici și uzine și reprezentanților industriei din Rusia, în rândurile muncitorilor delegați sosiți la congres. — 290.

122 *Cel de-al II-lea grup de la Paris de sprijinire a P.M.S.D.R.* s-a constituit la 5 (18) noiembrie 1908. El s-a desprins din grupul de la Paris, din care făceau parte și menșevici; din el făceau parte bolșevici, inclusiv membrii Centrului bolșevic.

În 1911, din cel de-al II-lea grup de la Paris făceau parte: bolșevicii V. I. Lenin, N. K. Krupskaia, N. A. Semașko, M. F. Vladimirski, I. F. Armand, L. N. Stal, S. I. Gopner, V. K. Tara-tuta, N. V. Kuznețov, A. S. Șapovalov și alții; împăciuatoriștii A. I. Liubimov, M. K. Vladimirov și alții, precum și unii vpered-iști. Întregul grup număra peste 40 de oameni. El era legat de organizațiile de partid din Rusia, le ajuta în muncă, lupta împotriva lichidatorilor și troțkiștilor, ducea munca în rândurile muncitorilor emigranți ruși.

Adunarea celui de-al II-lea grup de la Paris de sprijinire a P.M.S.D.R. la care s-a discutat problema stării de lucruri din partid a avut loc la 18 iunie (1 iulie), sub președinția lui M. F. Vladimirski. Cu o majoritate de 27 de voturi, grupul a adoptat rezoluția scrisă de Lenin (vezi volumul de față, pag. 297—304). Rezoluția împăciuatoristă propusă de grupul menșevic a întrunit 10 voturi. Despre cuvântările împăciuatoriste rostite de Liubimov și Vladimirov la adunare, Lenin a spus că sînt „cea mai proastă repetare a celor mai proaste cuvântări ale «economistilor»” („Culegeri din Lenin”, vol. XXV, pag. 95). — 296.

123 Este vorba de ziarul bolșevic legal „Zvezda”. — 300.

124 „*Dnevnik Soțial-Demokrata*” — publicație cu caracter nepe-riodic, care a fost editată de G. V. Plehanov, la Geneva, din martie 1905 pînă în aprilie 1912 (cu mari întreruperi). Au apărut 16 numere. Editarea ei a fost reluată în 1916, la Pe-trograd, dar n-a apărut decît un singur număr.

În primele opt numere (din anii 1905—1906), Plehanov a propagat concepții oportuniste menșevice de extremă dreaptă, a susținut ideea unui bloc al social-democrației cu burghezia liberală, a contestat necesitatea unei alianțe între proletariat și țărănime și a condamnat insurecția armată din decembrie.

În nr. 9—16 ale publicației, apărute în 1909—1912, Pleha-nov s-a ridicat împotriva menșevicilor-lichidatori și a luat apărarea organizațiilor de partid ilegale. Totuși, în principalele probleme de tactică, el continua să se situeze pe poziții menșe-vice. În nr. 1 din 1916 al publicației „*Dnevnik Soțial-Demo-krata*” erau clar exprimate concepțiile social-șovine ale lui G. V. Plehanov. — 301.

- 125 Este vorba de „Scrisoarea către organizațiile de partid“, publicată la 13 (26) februarie 1910 în nr. 11 al ziarului „Sozial-Demokrat“. — 303.
- 126 *Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.* (30 aprilie — 19 mai (13 mai — 1 iunie) 1907), în rezoluția „Despre atitudinea față de partidele neproletare“, a arătat că acțiunile în comun cu partidele narodnice „trebuie să excludă orice posibilitate de abateri de orice fel de la programul și tactica social-democrată, servind doar scopurilor unui asalt comun atât împotriva reacțiunii, cât și împotriva tacticii trădătoare a burgheziei liberale“ („Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 168).
- Conferința a treia a P.M.S.D.R.* („A doua conferință generală“) (21—23 iulie (3—5 august) 1907) a adoptat următorul proiect de acorduri electorale cu alte partide:
- „1. Social-democrația se prezintă în alegeri independent, fără a încheia acorduri electorale de orice fel în alegerile inițiale.
 2. În caz de balotaj se admite o înțelegere cu toate partidele situate mai la stînga decît cadeții.
 3. În stadiul al doilea și în cele următoare sînt admise acorduri cu toate partidele revoluționare și opoziționiste pînă la cadeți (și grupurile înrudite cu ei, cum sînt grupul musulman, căzăcesc) inclusiv.
 4. La încheierea acordurilor, social-democrația trebuie să se călăuzească după repartizarea partidelor nesocialiste în funcție de gradul democratismului lor în ordinea următoare: 1) socialiștii-revoluționari, 2) socialiștii-populiști, 3) trudovicii, 4) cadeții.
 5. În curia muncitorească nu sînt admise nici un fel de acorduri cu celelalte partide și organizații, cu excepția organizațiilor social-democrate naționale care nu fac parte din P.M.S.D.R. și a P.P.S.
 6. Sînt admise numai acordurile cu caracter tehnic“ („Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor P.C.U.S. și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 181—182). — 305.
- 127 În afară de semnătura lui V. I. Lenin, pe declarație se află și semnătura lui G. E. Zinoviev. — 306.
- 128 *Comisia tehnică* (Comisia tehnică din străinătate, C.T.) a fost creată la consfătuirea din iunie a membrilor C.C. al P.M.S.D.R., în ședința din 1 (14) iunie 1911, în vederea îndeplinirii funcțiilor tehnice legate de editarea materialelor de partid, de transportul lor etc. Ca organ temporar, pînă la plenara C.C., Comisia tehnică era subordonată grupului de membri ai C.C. care luaseră parte la consfătuirea din iunie. În comisie au intrat cîte

un reprezentant din partea bolșevicilor, împăciuitoriștilor și Social-democrației poloneze. Majoritatea împăciuitoristă a comisiei — M. K. Vladimirov și B. L. Leder, care îl susținea — împiedica transmiterea către Comisia de organizare din străinătate a banilor destinați fondului pentru convocarea conferinței de partid, precum și alocarea unei sume în scopul editării ziarului bolșevic „Zvezda“, de asemenea a încercat să frâneze publicarea Organului Central al partidului — ziarul „Soțial-Demokrat“. În organul ei de presă — „Buletinul informativ“ —, Comisia tehnică îi ataca pe Lenin și pe bolșevici. La ședința comisiei din 19 octombrie (1 noiembrie), cu prilejul discutării „Comunicatului“ și rezoluției Comisiei de organizare din Rusia, M. F. Vladimirski, reprezentantul bolșevicilor, a propus comisiei să se supună hotărârilor Comisiei de organizare din Rusia. Propunerea a fost respinsă, din care cauză Vladimirski a ieșit din comisie, iar bolșevicii au rupt orice legătură cu ea. — 306.

- 129 Este vorba despre *școala de partid de la Longjumeau* (localitate situată la câțiva kilometri de Paris), organizată de bolșevici, sub conducerea lui V. I. Lenin, în primăvara anului 1911, pentru activiștii de partid din organizațiile marilor centre proletare din Rusia. O activitate însemnată în vederea organizării școlii a dus Comitetul pentru școli, creat potrivit hotărârii plenary din ianuarie a C.C. al P.M.S.D.R. (1910). Cursanții au fost aleși de către organizațiile locale de partid și confirmați de comisia de validare și de adunarea generală a Comitetului pentru școli. În total, la școală urmau 13 cursanți — muncitori reprezentanți ai organizațiilor Moscova, Petersburg, Baku, Ivanovo-Voznesensk, Nikolaev, Tiflis, Sormovo, organizației guberniale Ekaterinoslav, raionului Dombrowski (Polonia) și 5 audienți. Printre elevii școlii erau: I. S. Belostočki, B. A. Breslav, A. I. Dogadov, I. D. Zevin, A. I. Ivanov, G. K. Ordjonikidze, I. V. Priseaghin, E. Pruhniak, I. I. Șvart, I. D. Ciugurin și alții. Majoritatea cursanților era formată din bolșevici, dar în afară de aceștia erau și menșevici-partiiți și un vperedist. Lista lectorilor a fost întocmită de Comitetul pentru școli împreună cu cursanții. Comitetul pentru școli a trimis invitații reprezentanților diferitelor curente din P.M.S.D.R. pentru a ține prelegeri la școală. Menșevicii L. Martov, F. I. Dan și alții au refuzat să țină lecții. Dintre cei care predau la această școală, cei mai mulți erau bolșevici.

Cursanții nu au sosit la școală în același timp. Până la începerea cursurilor sistematice au fost organizate lecții preliminare și cursuri suplimentare pentru cei mai slab pregătiți.

Conducătorul ideologic al școlii și principalul ei lector a fost V. I. Lenin. După ce au sosit două treimi din numărul cursanților, Lenin le-a ținut o lecție despre „Manifestul Partidului Comunist“, elaborat de K. Marx și F. Engels. Lenin a ținut la această școală 29 de prelegeri de economie politică (43 de ore),

iar 12 prelegeri (18 ore) au avut ca temă problema agrară. În darea de seamă a Comitetului pentru școli s-a arătat că, la acest ciclu de prelegeri, Lenin a familiarizat pe cursanți „atît cu teoria problemei agrare cît și cu legile agrare promulgate de guvern în ultimii ani“. 12 lecții a ținut Lenin despre teoria și practica socialismului în Rusia. „La acest curs, tov. Lenin a analizat principalele curente în materie de tactică din partidul nostru, precum și cele mai importante dintre hotărîrile partidului“, se arăta în darea de seamă a Comitetului pentru școli (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.). Potrivit planului inițial, prelegerile de filozofie urmau să fie ținute de G.V. Plehanov. Cînd spre sfîrșitul cursului s-a aflat că acesta nu va veni, Lenin, la rugămintea cursanților, a ținut trei prelegeri despre concepția materialistă a istoriei. În plus, tot la rugămintea cursanților, Lenin a ținut un referat despre momentul actual și starea de lucruri din partid.

În cadrul școlii s-au ținut următoarele cursuri: legislația muncitorească (N. A. Semașko — 7 prelegeri); parlamentarismul și fracțiunea social-democrată din Dumă (N. A. Semașko — 3 prelegeri); mișcarea sindicală în Rusia și în Apus (D. B. Reazanov — 11 prelegeri); istoria mișcării socialiste din Franța (Ch. Rappoport — 8 prelegeri); istoria mișcării socialiste din Belgia (I. F. Armand — 4 prelegeri); istoria mișcării socialiste din Germania (Ch. Rappoport și V. L. Leder — 11 prelegeri); istoria literaturii și artei (A. V. Lunacearski). S-au ținut, de asemenea, prelegeri despre dreptul de stat, problema națională, partidele politice din Polonia și socialismul polonez, Social-democrația letonă și altele. În afară de prelegeri, la școală se mai țineau și seminarii, la care cursanții învățau să facă conspecte, să scrie articole și corespondențe pentru ziare, să țină referate etc.

După terminarea cursurilor acestei școli, la 17 (30) august, cursanții s-au înapoiat la munca ilegală de partid din Rusia. Ei au luat parte activă la pregătirea și la lucrările celei de-a VI-a Conferințe generale (de la Praga) a P.M.S.D.R. Mulți dintre cei care au terminat școala de la Longjumeau au devenit ulterior activiști cu munci de răspundere pe linie de partid și de stat. — 306.

- 130 „*Proletarii*“ — ziar bolșevic ilegal. A apărut de la 21 august (3 septembrie) 1906 pînă la 28 noiembrie (11 decembrie) 1909, sub îngrijirea lui V. I. Lenin; au apărut 50 de numere. La munca redacțională au participat activ M. F. Vladimirski, V. V. Vorovski, I. F. Dubrovinski, A. V. Lunacearski; de partea tehnică a editării ziarului s-au ocupat A. G. Șlihter, E. S. Șlihter ș.a. Primele 20 de numere au fost pregătite pentru tipar și culese la Vîborg (ziarul se tipărea la Petersburg de pe matrițele primite de la Vîborg; din motive conspirative, ca loc

de apariție se menționa Moscova). Dat fiind faptul că editarea unui organ ilegal în Rusia devenise cât se poate de dificilă, în urma unei hotărâri a Comitetului din Petersburg și a Comitetului din Moscova ale P.M.S.D.R., redacția a trecut la editarea ziarului în străinătate (nr. 21—40 au apărut la Geneva, iar nr. 41—50 la Paris).

„Proletarii“ a fost de fapt Organul Central al bolșevicilor. Întreaga activitate de bază din cadrul redacției acestui ziar a fost dusă de Lenin. De cele mai multe ori, el publica câteva articole într-un număr. În ziarul „Proletarii“ au fost publicate peste 100 de articole și note scrise de Lenin în legătură cu principalele probleme ale luptei revoluționare a clasei muncitoare. În ziar erau tratate pe larg probleme generale de politică și de tactică, se publicau dări de seamă cu privire la activitatea C.C. al P.M.S.D.R., hotărâri ale conferințelor și plenarelor C.C., scrisori ale C.C. referitoare la diferite probleme ale activității partidului, precum și o serie de alte documente. În suplimentul la nr. 46 al ziarului au fost publicate înștiințarea cu privire la Consfătuirea redacției lărgite a ziarului „Proletarii“ care a avut loc la Paris între 8 și 17 (21—30) iunie 1909, precum și rezoluțiile acestei consfătuiri. Ziarul a întreținut strânse legături cu organizațiile de partid locale.

În anii reacțiunii stolipiniste, „Proletarii“ a jucat un rol important în menținerea și în consolidarea organizațiilor bolșevice, în lupta împotriva lichidatorilor, otzoviștilor, ultimatiștilor și ziditorilor de dumnezeu. În urma unor hotărâri adoptate de plenara din ianuarie 1910 a C.C. al P.M.S.D.R., ziarul și-a încetat apariția. — 307.

- 131 Este vorba de scrisoarea bolșevicului V. K. Taratuta „Către partid“, scrisă ca urmare a faptului că în 1906 se răspândiseră zvonuri despre participarea lui la o provocare. Comisia de anchetă, desemnată de plenara din ianuarie 1910 a C.C. al P.M.S.D.R., cercetînd această chestiune, a hotărît în unanimitate că, întrucît nu există nici un fel de probe pentru acuzare, chestiunea să fie casată și Taratuta să fie repus în drepturile sale de membru de partid. — 308.
- 132 Este vorba de punctul din lucrarea lui V. I. Lenin „Însemnările unui publicist“ consacrat criticării poziției împăciuitoriștilor la plenara din ianuarie 1910 a C.C. al P.M.S.D.R. (vezi Opere complete, vol. 19, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 288—294). — 315.
- 133 *Munte și Girondă* — denumirea celor două grupări politice ale burgheziei din perioada revoluției burgheze franceze de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Munte sau iacobini erau numiți reprezentanții cei mai hotărîți ai clasei revoluționare din acea vreme — burghezia —, care susțineau necesitatea lichidării ab-

solutismului și a feudalismului. Spre deosebire de iacobini, girondinii oscilau între revoluție și contrarevoluție și urmau calea compromisurilor cu monarhia.

„Girondă socialistă“ este termenul folosit de V. I. Lenin pentru a desemna curentul oportunist din rîndurile social-democrației; iacobini proletari, „Munte“ — termenii folosiți de el pentru a desemna pe social-democrații revoluționari. După scindarea P.M.S.D.R. în bolșevici și menșevici, Lenin a subliniat adeseori că menșevicii reprezintă curentul girondin în mișcarea muncitorească. — 318.

- 134 În corespondența amintită de Lenin și publicată în nr. 23 al ziarului „Sozial-Demokrat“ din 1 (14) septembrie 1911 se arăta că, la o adunare a muncitorilor social-democrați din raionul Vîborg, un reputat om de litere lichidator a propus ca, în loc să fie refăcută organizația de partid, să se creeze „grupuri de inițiativă“ în vederea desfășurării unei munci legale de lămurire. Această cuvîntare a întîmpinat o ripostă unanimă din partea adunării, inclusiv a menșevicilor-partiții prezenți la această adunare, și nimeni nu s-a pronunțat în favoarea propunerii lichidatorului. — 331.
- 135 „*Rabocce Delo*“ — revistă, organul de presă al „Uniunii social-democraților ruși din străinătate“. A apărut la Geneva din aprilie 1899 pînă în februarie 1902, sub îngrijirea lui B. N. Krievski, P. F. Teplov (Sibireak), V. P. Ivanșin, iar mai târziu și a lui A. S. Martînov. Au fost scoase 12 numere, dintre care 3 duble. Redacția acestei reviste era centrul din străinătate al „economistilor“. „*Rabocce Delo*“ sprijinea lozinca bernsteiniană a „libertății de critică“, îndreptată împotriva marxismului, se situa pe poziții oportuniste în problemele tactice și organizatorice ale social-democrației ruse, nega posibilitățile revoluționare ale țărănimii etc. Rabocedeliștii propagau ideea oportunistă că lupta politică a proletariatului trebuie subordonată celei economice, se ploconeau în fața spontaneității mișcării muncitorești și negau rolul conducător al partidului. Unul dintre redactorii de la „*Rabocce Delo*“ (V. P. Ivanșin) participa la redactarea revistei „*Rabocceia Misl*“ — organul de presă al „economistilor“ fățiși, pe care revista „*Rabocce Delo*“ îi sprijinea. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., rabocedeliștii au reprezentat aripa de extremă dreaptă, oportunistă, a partidului. — 332.
- 136 „*Rabocceia Misl*“ — ziar, organ al „economistilor“; a apărut din octombrie 1897 pînă în decembrie 1902. Au apărut 16 numere. Primele două numere au fost tipărite la mimeograf, la Petersburg; nr. 3—11 au apărut în străinătate, la Berlin; nr. 12—15 au fost tipărite la Varșovia; ultimul număr — 16 — a apărut în străinătate. Ziarul era redactat de K. M. Tahtarev și alții.

- Critica concepțiilor propagate de ziarul „Raboceaia Misl“, care reprezentau o variantă rusă a oportunistului internațional, a fost făcută de V. I. Lenin în articolul „O orientare retrogradă în social-democrația rusă“ (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 235—267), într-o serie de articole publicate în ziarul „Iskra“, precum și în cartea „Ce-i de făcut?“. — 332.
- 137 Nota a fost scrisă de Lenin la declarația comisiei desemnate de Consfătuirea din iunie 1911 a membrilor C.C. al P.M.S.D.R. pentru a pregăti convocarea plenarei C.C. În declarația comisiei se citau fapte în legătură cu activitatea dezorganizatoare desfășurată de lichidatori în cadrul B.S.C.C. și îndreptată spre subminarea plenarei C.C. — 334.
- 138 „*Buletinul informativ*“ — publicație a Comisiei tehnice din străinătate (a apărut la Paris); organ fracționist al împăciuito-riștilor, în coloanele căruia aceștia au dus lupta împotriva bolșevicilor. Au apărut două numere — la 11 august și 28 octombrie st.n. 1911. — 346.
- 139 Lenin se referă la rezoluția „Cu privire la lichidatorism“, adoptată de conferința lichidatorilor caucazieni în primăvara anului 1911. Caracterul antipartinic al conferinței a fost demascat într-o corespondență, „Scrisoare din Caucaz“, publicată în nr. 24 al ziarului „Soșial-Demokrat“ din 18 (31) octombrie 1911. — 358.
- 140 „*Raboceaia Jizn*“ — publicație lunară, organ de presă al menșevicilor-golosiști și al împăciuito-riștilor. A apărut la Paris începînd de la 21 februarie (6 martie) pînă la 18 aprilie (1 mai) 1911; în total au apărut trei numere. — 360.
- 141 Este vorba de reprimarea în 1908 a mișcării revoluționare din Persia de către trupele comandate de V. P. Leahov, colonel în armata țaristă. — 373.
- 142 În cuvîntarea rostită la dejunul oferit de lordul primar al Londrei la 19 iunie (2 iulie) 1909, P. N. Miliukov, liderul partidului cadet, a declarat: „...atîta timp cît în Rusia va exista o adunare legislativă care controlează bugetul, opoziția rusă va rămîne o opoziție a maiestății sale, și nu o opoziție față de maiestatea sa“ („Reci“ nr. 167 din 21 iunie (4 iulie) 1909). — 383.
- 143 *Partidul „înnoirii pașnice“* — organizație monarhist-constituționalistă a marii burghezii și a moșierilor, constituită definitiv în 1906, după dizolvarea Dumei I de stat. Acest partid grupa în rîndurile sale octombriști „de stînga“ și cadeți de dreapta. Liderii partidului „înnoirii pașnice“ au fost: P. A. Heiden, N. N. Lvov, P. P. Reabușinski, M. A. Stahovici, E. N. și

G. N. Trubețkoi, D. N. Șipov și alții. Prin programul său, acest partid se înrudea cu octombriștii. El apăra interesele burgheziei industriale și comerciale și ale moșierilor care își exploatau pe baze capitaliste moșiile. Lenin numea partidul „înnoirii pașnice” „partidul jefuirii pașnice”, deoarece activitatea lui era îndreptată spre „asigurarea unei apărări cât mai temeinice, mai viclene, mai iscusite, mai solide pe dinăuntru și mai puțin vizibile pe dinafară a drepturilor nobilei boierimi ruse asupra sîngelui și sudorii milioanei de «mujici»...” (Opere complete, vol. 16, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 43). În Duma a III-a de stat, partidul „înnoirii pașnice” s-a aliat cu așa-numitul partid al „reformelor democratice”, formînd împreună fracțiunea „progresistă”. — 387.

- 144 Articolul (raportul) „Despre fracțiunea social-democrată din Duma a II-a” a fost publicat de Comitetul executiv al Biroului Socialist Internațional, împreună cu materialele privind procesul deputaților social-democrați în Duma a II-a, în limbile germană, franceză și engleză, în „Bulletin périodique du Bureau Socialiste International” („Buletinul periodic al Biroului Socialist Internațional”) nr. 8 ca o anexă la circulara nr. 21. După apariția articolului lui V. I. Lenin, campania de agitație dusă în străinătate pentru eliberarea deputaților social-democrați din Duma a II-a de stat a luat amploare. În nota redacțională apărută în nr. 8 al ziarului „Raboceaia Gazeta” din 17 (30) martie 1912 se spunea: „În urma apelului Biroului Socialist Internațional, care a trimis tuturor partidelor raportul cu privire la acest proces ținut de tov. Lenin, reprezentantul partidului nostru în B.S.I., partidele social-democrate din străinătate au desfășurat o agitație intensă. Toți deputații social-democrați din Germania, Franța, Belgia, Suedia, Finlanda, Austria etc. au formulat proteste”. — 396.
- 145 „Budușcee” („L'Avenir”) — ziar burghez-liberal; a apărut la Paris de la 22 octombrie 1911 pînă la 4 ianuarie 1914 (st.n.), în limba rusă (unele materiale erau publicate în limba franceză), redactor fiind V. L. Burțev. La ziar au colaborat menșevici și socialiști-revoluționari. — 397.
- 146 *Lassalleienii* — partizanii și discipolii lui F. Lassalle — socialist mic-burghez german —, membri ai Uniunii generale a muncitorilor germani, întemeiată la Leipzig în 1863, la congresul uniunilor muncitorești, cu scopul de a contracara acțiunile progresiștilor burghezi, care urmăreau să supună influenței lor clasa muncitoare. Primul președinte al Uniunii a fost Lassalle, care a formulat programul și bazele ei tactice. S-a proclamat drept program politic al Uniunii lupta pentru votul universal, iar drept program economic înființarea unor asociații muncitorești de producție care urmau să fie subvenționate de stat. În acti-

- vitatea lor practică, Lassalle și partizanii săi, care se obișnuiseră cu ideea hegemoniei Prusiei, susțineau politica de mare putere promovată de Bismarck; „obiectiv — scria F. Engels lui K. Marx la 27 ianuarie 1865 —, aceasta a fost o ticăloșie și o trădare, în folosul prusienilor, a întregii mișcări muncitorești“ (vezi Marx și Engels. Briefwechsel, III. Band, Dietz Verlag, Berlin, 1950, pag. 261). În repetate rânduri, K. Marx și F. Engels au criticat cu vehemență teoria, tactica și principiile organizatorice ale lassalleianismului, pe care-l considerau drept un curent oportunist în mișcarea muncitorească germană. — 408.
- 147 Este vorba de scrisorile lui K. Marx către F. A. Sorge din 20 iunie și 15 decembrie 1881, citate ulterior de V. I. Lenin. — 408.
- 148 Lenin a ținut la Paris la 14 (27) noiembrie 1911 un referat public pe tema „Manifestul partidului muncitoresc liberal“. Vezi planul acestui referat în volumul de față, pag. 428—429. — 411.
- 149 *Chambre introuvable* (o cameră cum nu se mai poate găsi) — așa a denumit Ludovic al XVIII-lea Camera deputaților francezi contrarevoluționari aleasă după restaurarea Bourbonilor, în august 1815. Componenta Camerei era atât de reacționară, încît Ludovic, temîndu-se de o nouă explozie revoluționară, a fost nevoit s-o dizolve. — 421.
- 150 Lenin se referă la prefața lui P. B. Struve (sub semnătura R.N.S.) la memoriul lui S. I. Witte „Absolutismul și zemstvele“. Această prefață a fost criticată de V. I. Lenin, în articolul intitulat „Prigonitorii zemstvelor și Hanibalii liberalismului“ (vezi Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 21—71). — 424.
- 151 *Mimrețov* — personaj din nuvela „Ghereta“ de G. I. Uspenski, tipul polițaiului brutal și ignorant, care întruchipa regimul polițist-autocratic din Rusia țaristă. — 425.
- 152 Datele în legătură cu limitarea zilei de muncă în diferite țări au fost citate în lucrările lui K. Kautsky „Doctrina economică a lui Karl Marx“ și „Legislația pentru ocrotirea muncii și ziua de muncă de 8 ore“. — 429.

INDICE DE LUCRĂRI
ȘI IZVOARE CITATE SAU MENȚIONATE
DE V. I. LENIN

- Aduceți-i înapoi de la ocnă!* — „L'Avenir“ („Budușcee“), Paris, 1911, nr. 1, 22 octombrie, pag. 2. — 397.
- [*Akselrod, P. B.*] *Izvoarele divergențelor dintre așa-numiții partiiși și așa-numiții lichidatori.* (Referatele lui P. B. Akselrod) — „Golos Soțial-Demokrata“, [Paris], 1910, nr. 23, noiembrie, pag. 13—14.— 51.
- *Unirea social-democrației din Rusia și sarcinile ei.* Rezultatele lichidării metodelor primitive de muncă. — „Iskra“, [Geneva], 1903, nr. 55, 15 decembrie, pag. 2—5; 1904, nr. 57, 15 ianuarie, pag. 2—4. — 125.
- Antonie de Volînia. Scrisoare deschisă către autorii culegerii „Vehi“.* 1 mai 1909. — „Slovo“, Petersburg, 1909, nr. 791, 10 (23) mai, pag. 3. — 24.
- Apelul deputaților către studenți.* — „Reci“, Petersburg, 1910, nr. 310 (1548), 11 (24) noiembrie, pag. 4. — 2.
- Arseniev, K. Aniversarea care se apropie.* — „Vestnik Evropi“, Petersburg, 1911, nr. 1, pag. 273—284. — 178.
- [*Articolul 87 din legile fundamentale ale statului*]. — În: Codul de legi ale Imperiului rus. Vol. 1. Parrea I. Legile fundamentale ale statului. Éd. 1906. Petersburg, Imprimeriile statului, f.a., pag. 20. — 221, 289, 373.
- Atentatul împotriva lui P. A. Stolîpin.* — „Delo Jizni“, Petersburg, 1911, nr. 8, 3 septembrie, col. 1—4. Semnat: Ps. — 336.
- Atitudinea față de amintirea lui S. A. Muromșev.* — „Reci“, Petersburg, 1910, nr. 284 (1522), 16 (29) octombrie, pag. 5. Sub titlul comun: Duma de stat. Sesiunea a IV-a. Ședința întii. — 4, 5—6, 7.

- Azra, V. A. Karaulov.* — „Birjevié Vedomosti“, Petersburg, 1910, nr. 12 084, 21 decembrie (8 ianuarie 1911), pag. 2. — 102—103.
- Bazarov, V.* *De ce lucrurile importante ni se par uneori niște fleacuri.* — „Nașa Zarea“, Petersburg, 1910, nr. 4, pag. 80—89. — 114—115, 118, 119, 134—138, 139.
- *Tolstoi și intelectualii ruși.* — „Nașa Zarea“, Petersburg, 1910, nr. 10, pag. 43—52. — 94—97, 98, 99.
- „*Birjevié Vedomosti*“, Petersburg, 1910, nr. 12 084, 21 decembrie (8 ianuarie 1911), pag. 2. — 102—103.
- Bogdanov, B.* *Rezultatele congresului meseriașilor.* — „Nașa Zarea“, Petersburg, 1911, nr. 2, pag. 62—75. — 216—219.
- Bobrișcev-Pușkin, A. V.* *Avertisment necesar.* — „Golos Moskvî“, 1911, nr. 38, 17 februarie (2 martie), pag. 2. Semnat : Gromoboi. — 156—157, 160, 163.
- *Un furnicar scormonit.* — „Golos Moskvî“, 1911, nr. 72, 30 martie (12 aprilie), pag. 2. Semnat : Gromoboi. — 231—232, 234—235.
- „*Budușcee*“ — vezi „*L’Avenir*“.
- „*Buletinul informativ*“, [Paris], 1911, nr. 1, 11 august. 6 pag. — 346, 352, 353, 358, 362, 365.
- 1911, nr. 2, 28 octombrie. 6 pag. — 368.
- Către toate organizațiile, grupurile și cercurile de partid social-democrate.* 1 august 1911 [Foaie volantă]. [Paris], 1911. 4 pag. (P.M.S.D.R.). Semnat : Comisia de organizare pentru convocarea conferinței de partid. — 308.
- Către toți membrii de partid* (Despre starea de lucruri din partid și despre convocarea conferinței de partid). [Foaie volantă]. Paris, tip. coop. „Uniunea“, [1911]. 2 pag. Semnat : Grupul „Vpered“. — 101.
- Către toți membrii de partid din partea adunării menșevicilor de la Paris.* [Foaie volantă]. Paris, tip. coop. „Uniunea“, [1911]. 2 pag. — 166, 192, 193.
- Către toți membrii de partid.* — „Manifestul Biroului din străinătate al Comitetului Central“, [Paris], 1911, nr. 1, 8 septembrie, pag. 1—3. Semnat : Consfătuirea din cadrul Biroului din străinătate al C.C. — 333.

- **Către toți membrii Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* [Foaie volantă]. Paris, tip. coop. „Uniunea”, [1911]. 2 pag. Semnat: un grup de bolșevici-partiiși. — 346—347, 348—349, 351, 352—355, 357, 358—359, 361, 362, 364—365.
- Către tovarășii cursanți ai școlii grupului „Vpered”.* [Foaie volantă]. F. I., [1911]. 3 pag. Semnat: Comitetul școlii generale de partid de pe lângă C. C. Hect. — 101, 163.
- Ceașki, I. E timpul să începem!* — „Nașa Zarea”, Petersburg, 1911, nr. 6, pag. 39—54. — 379—380.
- „*Cerem o revizuire*”. — „Zvezda”, Petersburg, 1911, nr. 27, 29 octombrie, pag. 1. — 400—401.
- Cerevanin, N. Cîteva probleme fundamentale ale marxismului.* — „Nașa Zarea”, Petersburg, 1910, nr. 7, pag. 22—34. — 117—118.
- *— *Congresul de la Londra al P.M.S.D.R. 1907.* În anexă: Rezoluțiile adoptate și proiectele de rezoluții prezentate. [Petersburg], „Borba”, [1907]. 102 pag. — 98.
- *Răspuns lui P. Maslov.* — „Nașa Zarea”, Petersburg, 1910, nr. 11—12, pag. 26—35. — 98—99.
- Cernișevski, N. G. Prologul.* — 183.
- Ce spun muncitorii despre situația din partid.* — „Pravda”, [Viena], 1910, nr. 13, 15 (28) mai, pag. 2—3. — 331, 360.
- Chestiunea manifestației studențești.* — „Russkie Vedomosti”, Moscova, 1910, nr. 261, 12 noiembrie, pag. 2—3. Sub titlul comun: În jurul Dumei. — 1—2.
- Comunicatul [consfătuirii membrilor C.C. al P.M.S.D.R. 1911].* [Foaie volantă]. F. I., [1911]. 2 pag. (P.M.S.D.R.). Semnat: Consfătuirea membrilor C.C. al P.M.S.D.R. — 299.
- Conferința generală a Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* (Din decembrie 1908). Editat de ziarul „Proletarii”. [Paris, 1909]. 47 pag. (P.M.S.D.R.). — 198—199, 321—322.
- Consfătuirea activiștilor din organizațiile muncitorești legale.* — „Manifest al ziarului «Golos Soțial-Demokrata»”, [Paris], 1911, nr. 1, 25 iunie, pag. 1—3. — 300.

* Cu asterisc sînt notate cărțile, ziarele, articolele și documentele pe care există însemnări făcute de mîna lui V. I. Lenin și care se păstrează în Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.

- Consfătuirea din cadrul Biroului din străinătate al C.C.* — „Manifestul Biroului din străinătate al Comitetului Central”, [Paris], 1911, nr. 1, 8 septembrie, pag. 1. — 333.
- Contradicție.* — „Zvezda”, Petersburg, 1911, nr. 4, 6 ianuarie, pag. 3. — 113, 114.
- [*Credo*]. — În : [Lenin, V. I.] Protestul social-democraților din Rusia. Cu o postfață din partea redacției revistei „Rabocee Delo”. Publicație a Uniunii social-democraților ruși. Geneva, tip. „Uniunea”, 1899, pag. 1—6. (P.M.S.D.R. Urma să apară în nr. 4—5 al revistei „Rabocee Delo”, dar a fost scos în tiraj separat). — 307—308.
- Criza prezidențială.* — „Zvezda”, Petersburg, 1911, nr. 15, 25 martie, pag. 3. Sub titlul comun : Duma de stat. — 220.
- Cu privire la Biroul din străinătate al C.C.* [Rezoluție adoptată la consfătuirea membrilor C.C. al P.M.S.D.R. 1911]. — În foaia volantă : Comunicatul [consfătuirii membrilor C.C. al P.M.S.D.R. 1911]. F. l. [1911], pag. 2. (P.M.S.D.R.) — 299.
- Cu privire la centrele fracționiste.* [Rezoluție adoptată la plenara C.C. al P.M.S.D.R. din ianuarie 1910]. — „Soțial-Demokrat”, [Paris], 1910, nr. 11, 26 (13) februarie, pag. 11, la rubrica : Viața de partid. — 27, 35—37, 53—55, 166.
- Cu privire la momentul actual și la sarcinile partidului.* [Rezoluție adoptată la Conferința a cincea a P.M.S.D.R. (Conferința generală din 1908)]. — În : Înștiințarea Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia cu privire la conferința generală ordinară a partidului. [Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Paris, 1909], pag. 4—5. (P.M.S.D.R.). — 185—186, 187—188, 203, 204, 206, 212—213, 244, 307, 321—322, 324, 377—388, 381—382.
- Dan, F. În legătură cu organizarea campaniei electorale.* [Aspecte organizatorice și tactice]. — „Nașa Zarea”, Petersburg, 1911, nr. 7—8, pag. 55—65. — 379, 382.
- [*Danișevski, K. H. și Kalinin F. I.*] Scrisoare către redacția „Pravdei”. — „Pravda”, [Viena], 1911, nr. 20, 16 (29) aprilie, pag. 5—6. Semnat : Herman, Arkadi. — 363—364.
- Darea de seamă a celei de-a doua Școli Superioare de propagandă și agitație social-democrată pentru muncitori.* (Noiembrie 1910 — martie 1911). Editată de grupul „Vpered”. [Paris, tip. coop. „Uniunea”, 1911. 31 pag. (P.M.S.D.R.). — 363—364.

- Dări de seamă stenografice [ale Dumei de stat].* 1908. Sesiunea a doua. Partea I. Ședințele 1—35 (de la 15 octombrie la 20 decembrie 1908). Petersburg, Imprimeriile statului, 1908. XIV pag., 3 152 col. (Duma de stat. Legislatura a treia). — 162—163, 387—388.
- Dări de seamă stenografice [ale Dumei de stat].* 1910. Sesiunea a treia. Partea IV. Ședințele 95—131 (de la 26 aprilie la 17 iunie 1910). Petersburg, Imprimeriile statului, 1910. XXX pag., 3 790 col. (Duma de stat. Legislatura a treia). — 103.
- Dări de seamă stenografice [ale Dumei de stat].* 1910. Sesiunea a patra. Partea I—III. Petersburg, Imprimeriile statului, 1910—1911. 3 vol. (Duma de stat. Legislatura a treia).
- Partea I. Ședințele 1—38 (de la 15 octombrie la 17 decembrie 1910). XV pag., 3 368 col. — 134.
- Partea a II-a. Ședințele 39—73 (de la 17 ianuarie la 5 martie 1911). XIX pag., 3 722 col. — 185.
- Partea a III-a. Ședințele 74—113 (de la 7 martie la 13 mai 1911). XL pag., 4 828 col., 8 pag. — 222—224, 285—286, 287.
- Dări de seamă stenografice [ale Dumei de stat].* 1911. Sesiunea a cincea. Partea I. Ședințele 1—41 (de la 15 octombrie la 10 decembrie 1911). Petersburg, Imprimeriile statului, 1911. XX pag., 3 830 col. (Duma de stat. Legislatura a treia). — 391, 399—400.
- Declarația bolșevicilor [adoptată la plenara C.C. al P.M.S.D.R. din ianuarie 1910].* — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 11, 26 (13) februarie, pag. 11, în rezoluția : Cu privire la centrele fracționiste, la rubrica : Viața de partid. — 26, 27, 36—37, 45, 53—55, 110, 112, 164, 167, 314.
- „*Delo Jizni*“, Petersburg. — 111, 116, 196—197, 214, 321, 323, 324, 328, 331, 340—341, 372, 380.
- 1911, nr. 2, 2 martie, col. 9—20. — 214, 321, 323, 324, 328—330.
- 1911, nr. 5, 31 mai, col. 13—20. — 321.
- 1911, nr. 8, 3 septembrie, col. 1—4. — 336.
- Deputații ruși în Anglia.* Cuvântări rostite la dejunul oferit de lordul primar al Londrei. Londra, 19 iunie (2 iulie). — „Reci“, Petersburg, 1909, nr. 167 (1 045), 21 iunie (4 iulie), pag. 3. — 341, 342, 383, 387—388.
- [*Despre acordurile electorale cu alte partide.* Rezoluție adoptată la Conferința a treia a P.M.S.D.R. („A doua conferință generală“)]. — În foaia volantă : Înștiințarea cu privire la conferința de

partid din 21, 22 și 23 iulie 1907. Editată de C.C. al P.M.S.D.R. F. 1., [1907], pag. 3. (P.M.S.D.R.). — 305.

Despre dizolvarea Dumei de stat, despre termenul de convocare a noii Dume și despre modificarea normelor de alegere pentru Duma de stat. Manifest [3 (16) iunie 1907]. — „Colecția de hotărâri și dispoziții ale guvernului publicată sub îngrijirea Senatului ocîrmuitor“, Petersburg, 1907, nr. 94, 3 iunie. Secțiunea I, art. 845, pag. 1 299—1 302. — 398—399.

Despre lichidatorism. [Rezoluție adoptată la conferința organizațiilor social-democrate din Transcaucazia]. — „Pravda“, [Viena], 1911, nr. 20, 16 (29) aprilie, pag. 1. Sub titlul comun : Pentru refacerea partidului ! Conferința organizațiilor social-democrate din Transcaucazia. — 358.

Despre starea de spirit din Rusia. (Impresii de călătorie). — „Pravda“, [Viena], 1910, nr. 17, 20 noiembrie (3 decembrie), pag. 2—3. Semnat : V. K. — 47.

Despre ziarul „Pravda“. [Rezoluție adoptată la plenary C.C. al P.M.S.D.R. din ianuarie 1910]. — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 11, 26 (13) februarie, pag. 10, la rubrica : Viața de partid. — 57.

[*Din partea redacției*]. — „Buletinul informativ“, [Paris], 1911, nr. 1, 11 august, pag. 1. — 352, 358, 362, 365.

*[*Din partea redacției*]. Cîte ceva despre perspective. — „Vozrojdenie“, Moscova, 1910, nr. 9—10, 15 iunie, col. 29—32. Semnat : Redacția. — 201.

[*Din partea redacției*]. Notă la articolul lui V. Bazarov „De ce lucrurile importante ni se par uneori niște fleacuri“. — „Nașa Zarea“, Petersburg, 1910, nr. 4, pag. 80. Semnat : Redacția. — 136—137.

Din partea redacției. [Notă la articolul lui N. A. Rojkov „Situația actuală a Rusiei și sarcina principală a mișcării muncitorești în momentul de față“]. — „Nașa Zarea“, Petersburg, 1911, nr. 9—10, pag. 31—32. — 424—425.

[*Din partea redacției*]. Notă la declarația cercului ideologic bolșevic din Geneva]. — În : Vpered. Culegere de articole despre problemele curente. Nr. 3. Editată de grupul „Vpered“. [Paris], tip. coop. „Uniunea“, mai 1911, col. 78. — 362, 369.

„*Diskussionii Listok*“, [Paris]. — 275, 358.

— 1910, nr. 2, 25 mai (7 iunie), pag. 4—14. Pe ziar data : 24/7 iunie. — 315, 346, 347, 348, 349, 356.

- *— 1911, nr. 3, 29 aprilie (12 mai), pag. 3—8, 9—17. — 201, 327, 347.
- „*Dnevnik Soșial-Demokrata*“, [Geneva]. — 314, 365.
- 1910, nr. 11, martie, pag. 1—20, 22—24. — 191, 298, 315, 357, 365.
- 1910, nr. 12, iunie, pag. 1—26, 30—32. — 191, 298, 301.
- **Dnevniški, P. N. Ce este, la drept vorbind, lichidatorismul?* — „*Diskussionnii Listok*“, [Paris], 1911, nr. 3, 29 aprilie (12 mai), pag. 9—17. — 301, 327.
- „*Duma*“, Petersburg. — 343.
- Elf. Lupta împotriva foametei.* Din județul Cistopolsk, gubernia Kazan. — „*Reci*“, Petersburg, 1911, nr. 291 (1 885), 23 octombrie (5 noiembrie), pag. 6. — 392—393.
- Elișev, A. I. Instigările celor de la Moscova.* — „*Zemșcina*“, Petersburg, 1911, nr. 559, 13 februarie, pag. 4. — 158—159.
- Engels, F. Anti-Dühring.* Domnul Eugen Dühring revoluționează știința. 1876—1878. — 130—131.
- *Introducere la lucrarea lui K. Marx „Luptele de clasă în Franța din 1848 pînă în 1850“.* 6 martie 1895. — 16—18.
- *Scrisoare către F. A. Sorge.* 29 noiembrie 1886. — 88.
- *Scrisoare către F. A. Sorge.* 7 decembrie 1889. — 88.
- *Scrisoare către F. A. Sorge.* 10 iunie 1891. — 88, 238—239.
- *Scrisoare către F. A. Sorge.* 18 martie 1893. — 238—239.
- *Scrisoare către F. A. Sorge.* 12 mai 1894. — 238—239.
- *Scrisoare către F. A. Sorge.* 10 noiembrie 1894. — 238—239.
- *Scrisoare către F. Kelley-Wischnewetszky.* 28 decembrie 1887. — 88.
- *Socialismul în Germania.* În jurul lui 24 octombrie și sfîrșitul lunii decembrie 1891. — 16—18.
- Ermolov, A. S. Actuala epidemie de incendii din Rusia.* Petersburg, 1910. 211 pag. — 80, 81.
- [*Fracțiunea „Libertății poporului“ a hotărît să voteze pentru M. M. Alekseenko...].* — „*Reci*“, Petersburg, 1911, nr. 78 (1 674), 21 martie (3 aprilie), pag. 2, la rubrica : Cronică. — 220.
- Glinka, S. 65 de flecari.* — „*Zemșcina*“, Petersburg, 1911, nr. 558, 12 februarie, pag. 2. — 158—159.

- Gogol, N. V. *Cum s-a certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nikișorovici.* — 257, 259.
- „Golos Moskvî”. — 155.
- 1910, nr. 260, 11 noiembrie, pag. 1, 4. — 2.
 - 1910, nr. 261, 12 noiembrie, pag. 3. — 2—3.
 - 1911, nr. 38, 17 februarie (2 martie), pag. 2. — 156—157, 160, 163.
 - 1911, nr. 72, 30 martie (12 aprilie), pag. 2. — 231—232, 234—235.
- „Golos Soțial-Demokrata”, [Geneva-Paris]. — 18, 31, 38—39, 52, 59, 111, 189, 193, 271, 297, 298, 299, 303—304, 314, 322, 350, 357, 358.
- 1910, nr. 19—20, ianuarie-februarie, pag. 17—19, 23—24. — 51, 348.
 - 1910, nr. 22, iulie. Supliment la nr. 22 al ziarului „Golos Soțial-Demokrata”, pag. 2. — 191.
 - 1910, nr. 23, noiembrie, pag. 9—14. — 44, 50, 51, 52, 54, 191.
 - 1911, nr. 24, februarie. Supliment la nr. 24 al ziarului „Golos Soțial-Demokrata”, 8 pag. — 190—193, 334, 364.
- [Gorev, B. I. *Scrisoare către redacție*]. — „Golos Soțial-Demokrata”, [Paris], 1910, nr. 22, iulie. Supliment la nr. 22 al ziarului „Golos Soțial-Demokrata”, pag. 2. Sub titlul comun : Scrisori către redacție. Semnat : I. — 191.
- [Gucikov, A. I.] *Răspunsul dat de A. I. Gucikov cetățeanului Witte.* — „Russkie Vedomosti”, Moscova, 1911, nr. 222, 28 septembrie, pag. 4. — 384.
- *Scrisoare către redacție.* — „Novoe Vremea”, Petersburg, 1911, nr. 12767, 27 septembrie (10 octombrie), pag. 2. — 339, 384, 386.
- Heine, H. *Intermezzo liric.* Un tânăr iubește o fată, dar un altul s-a îndrăgostit de ea... — 157.
- *Ikov, V. K. *Note politice.* Din nou despre perspectivele dezvoltării noastre politice. — „Vozrojenie”, Moscova, 1910, nr. 11, 7 iulie, col. 13—22. Semnat : V. Mirov. — 201, 205.
- *Revista revistelor.* → „Vozrojenie”, Moscova, 1910, nr. 5, 30 martie, col. 47—52. — 114.
- Instituirea Dumei de stat.* [6 (19) august 1905]. — „Buletinul oficial”, Petersburg, 1905, nr. 169, 6 (19) august, pag. 1—2. — 287.

- [Ionov]. *Fracțiunile împotriva partidului*. — „Otkliki Bunda“, [Geneva], 1910, nr. 4, aprilie, pag. 19—23. Semnat: I—ov. — 353—354.
- „Iskra“ (veche, leninistă), [München — Leipzig — Londra — Geneva]. — 84, 266.
— [Leipzig-München], decembrie 1900 — 1 mai 1902, nr. 1—20. — 84.
- „Iskra“ (nouă, menșevică), [Geneva], 1903, nr. 55, 15 decembrie, pag. 2—5; 1904, nr. 57, 15 ianuarie, pag. 2—4. — 125.
- *Izgoev A. S. *Despre tineretul intelectual*. (Însemnări despre moravurile și starea lui de spirit). — În: Vehi. Culegere de articole despre intelectualitatea rusă. Moscova, [tip. Sablin, martie] 1909, pag. 182—209. — 157, 158—159, 288.
— *La răscruce*. VII. Un „vehist“ printre marxiști. — „Russkaia Misl“, Moscova, 1910, nr. VIII, pag. 63—72. — 97, 129.
— *O comparație*. — „Reci“, Petersburg, 1911, nr. 44 (1640), 14 (27) februarie, pag. 2—3. — 157, 158, 160—161, 163.
- In decurs de o săptămână*. [Editorial]. — „Reci“, Petersburg, 1911, nr. 78 (1674), 21 martie (3 aprilie), pag. 2. — 220—221.
- In legătură cu convocarea conferinței de partid*. [Rezoluție adoptată la consfătuirea membrilor C.C. al P.M.S.D.R. 1911]. — În foaia volantă: Comunicatul [consfătuirii membrilor C.C. al P.M.S.D.R. 1911]. F. I., [1911], pag. 2. (P.M.S.D.R.). — 299—300.
- In legătură cu convocarea conferinței generale ordinare de partid*. [Rezoluție adoptată la plenara C.C. al P.M.S.D.R. din ianuarie 1910]. — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 11, 26 (13) februarie, pag. 10, la rubrica: Viața de partid. — 191, 303.
- Jilkin, I. *Un simbol viu*. — „Reci“, Petersburg, 1910, nr. 273 (1511), 5 (18) octombrie, pag. 3. — 7.
- „Jizn“, Moscova. — 18, 128, 136, 196—197, 217.
— 1910, nr. 1, 30 august, col. 1—12. — 127, 201—210, 211—213, 214—215, 326—328.
- Judecată arbitrară*. — „Reci“, Petersburg, 1911, nr. 293 (1889), 25 octombrie (7 noiembrie), pag. 3. — 393.
- [Kamenev, L. B.] *Doouă partide*. Cu o prefață de N. Lenin și în anexă scrisorile și declarațiile tov. V. Viliamov, Al. Vlasov, Innokentiev, E. și ale unui grup de muncitori. Editat de redacția ziarului „Raboceaia Gazeta“. [Paris], 1911. XII, 155,

XXIII pag. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului, autor : I. Kamenev. — 307—310, 311.

Kogan, V. *Care este realitatea.* — „Obrazovanie“, Petersburg, 1907, nr. 8, pag. 49—66 ; nr. 9, pag. 26—43 ; nr. 10, pag. 24—45. — 206, 207.

Kondurușkin, S. *Scrisori despre foamete.* Guvernul și societatea. — „Reci“, Petersburg, 1911, nr. 291 (1 885), 23 octombrie (5 noiembrie), pag. 2. — 393—395.

[Krestovnikov]. *Scrisoarea d-lui Krestovnikov.* — „Zemșcina“, Petersburg, 1911, nr. 560, 14 februarie, pag. 3. — 158—159.

Kricevski, B. N. *Principii, tactică și luptă.* — „Rabocce Delo“, Geneva, 1901, nr. 10, septembrie, pag. 1—36. — 212—213.

Krîlov, I. A. *Vulpea și strugurii.* — 219.

La Petersburg pe stradă. — „Russkie Vedomosti“, Moscova, 1910, nr. 261, 12 noiembrie, pag. 2. Sub titlul comun : Întruniri și manifestații. — 1.

Larin I. *Afluența de fonduri în agricultura rusă.* — „Vozrojdenie“, Moscova, 1910, nr. 8, 15 mai, col. 9—22. — 192.

*— *Avîntul agriculturii ruse și consecințele lui social-politice.* — „Vozrojdenie“, Moscova, 1910, nr. 9—10, 15 iunie, col. 17—28. — 200, 201, 207, 321, 323, 326—328.

— *Calea creației.* — „Delo Jizni“, Petersburg, 1911, nr. 5, 31 mai, col. 13—20. — 321.

*— *Cu privire la problema perspectivei dezvoltării noastre social-politice.* (Răspunsul redacției revistei „Vozrojdenie“). — „Vozrojdenie“, Moscova, 1910, nr. 11, 7 iulie, col. 1—14. — 200—201, 202, 203, 206, 207, 323, 326—328.

— *La dreapta — și înapoi.* (Cu privire la situația actuală). — „Delo Jizni“, Petersburg, 1911, nr. 2, 2 martie, col. 9—20. — 213—214, 321, 323, 324, 328—329, 330.

— *Perspectivile agriculturii în Rusia de sud.* — „Vozrojdenie“, Moscova, 1910, nr. 4, 15 martie, col. 39—50 ; nr. 5, 30 martie, col. 17—30. — 200.

— *Silnete cooperatiste.* — „Vozrojdenie“, Moscova, 1910, nr. 7, 30 aprilie, col. 47—56. — 200.

— *Un larg partid muncitoresc și congresul muncitoresc.* [Moscova], „Novii Mir“, [1907]. 95 pag. — 200, 424.

Legea cu privire la țărani eliberați din iobăgie. 19 februarie 1861. Petersburg, 1861. 362 pag. — 168.

- [*Lenin, V. I.*] *Cei care vor să ne desființeze.* (Despre d-l Potresov și V. Bazarov). — „Mîsl“, Moscova, 1911, nr. 2, ianuarie, pag. 37—49. Semnat V. Ilin. — 195.
- *Despre campania electorală și platforma electorală.* — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1911, nr. 24, 18 (31) octombrie, pag. 2—3. — 383.
- *Despre starea de lucruri din partid.* [Foaie volantă]. [Paris, 1910]. 4 pag. (P.M.S.D.R. Număr special, nr. 19 al ziarului „Soțial-Demokrat“, O.C. al P.M.S.D.R.). — 334.
- „*Golos*“-ul lichidatorilor împotriva partidului. (Răspuns ziarului „Golos Soțial-Demokrata“). [Foaie volantă]. [Paris, 1910]. 2 pag. (P.M.S.D.R. Extras din nr. 12 al ziarului „Soțial-Demokrat“). — 111.
- „*Golos*“-ul lichidatorilor împotriva partidului. (Răspuns ziarului „Golos Soțial-Demokrata“). — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 12, 23 martie (5 aprilie), pag. 5—6. Pe ziar data : 23/5 aprilie. — 111.
- *Insemnările unui publicist. II. „Criza unificării“ din partidul nostru.* — „Diskussionnîi Listok“, [Paris], 1910, nr. 2, 25 mai (7 iunie), pag. 4—14. Semnat : N. Lenin. Pe ziar data : 24/7 iunie. — 315, 346—347, 348, 349, 356, 357.
- *Rezoluția celui de-al doilea Grup de la Paris al P.M.S.D.R.* [Foaie volantă]. [Paris, iulie 1911]. 2 pag. (P.M.S.D.R.). — 296, 351—352.
- *— *Semnificația istorică a luptei interne de partid din Rusia.* — „Diskussionnîi Listok“, [Paris], 1911, nr. 3, 29 aprilie (12 mai), pag. 3—8. Semnat : N. Lenin. — 347.
- *Victoria cadeților și sarcinile partidului muncitoresc.* Petersburg, [„Nașa Mîsl“, 1906]. 79 pag. Înaintea titlului autor : N. Lenin. — 121.
- Levișki, V.* *Lichidare sau refacere?* — „Nașa Zarea“, Petersburg, 1910, nr. 7, pag. 91—103. Sub titlul comun : Pe teme actuale. — 115—117, 118, 213, 294—295, 320—321, 381.
- *Trezirea opoziției burgheze.* — „Nașa Zarea“, Petersburg, 1911, nr. 3, pag. 54—63. — 292—295.
- „*Listok «Golosa Soțial-Demokrata»*“, [Paris], 1911, nr. 1, 25 iunie, pag. 1—3. — 300.
- Litovșev, S.* *In cercurile parlamentare. Impresii.* — „Reci“, Petersburg, 1911, nr. 80 (1 676), 23 martie (5 aprilie), pag. 2. — 222—223.

- Macovski, E. Ce este „lichidatorismul“ ?* (Cîte ceva din istoria apariției acestei probleme). — „Nașa Zarea“, Petersburg, 1910, nr. 11—12, pag. 46—59. — 113, 116—118.
- Manifest [cu privire la instituirea Dumei de stat. 6 (19) august 1905].* — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1905, nr. 169, 6 (19) august, pag. 1. — 287.
- „*Manifestul Biroului din străinătate al Comitetului Central*“, [Paris], 1911, nr. 1, 8 septembrie, pag. 1—5. — 333.
- Manifestul celor 58* — vezi Către toți membrii de partid din partea adunării menșevicilor de la Paris.
- Manifestul Comisiei de organizare* — vezi Către toate organizațiile, grupurile și cercurile de partid social-democrate.
- Manifestul din 3 (16) iunie 1907* — vezi Despre dizolvarea Dumei de stat...
- Manifestul grupului „Vpered“ cu privire la convocarea conferinței* — vezi Către toți membrii de partid (Despre starea de lucruri din partid și despre convocarea conferinței de partid).
- Martinov, A. Literatura de demascare și lupta proletară („Iskera“ nr. 1—5).* — „Rabocce Delo“, Geneva, 1901, nr. 10, pag. 37—64. — 213.
- *Starea de lucruri din partid.* [Bilanțul plenarei C.C.]. — „Golos Soțial-Demokrata“, [Paris], 1910, nr. 19—20, ianuarie—februarie, pag. 17—19. — 348.
- Martov, L. Insemnările unui publicist. „Lichidatorism“ și „perspective“.* — „Jizn“, Moscova, 1910, nr. 1, 30 august, col. 1—12. — 127, 201—211, 212—214, 215, 327, 330.
- *Mîntuitori sau suprimatori ?* — (Cine și cum a distrus P.M.S.D.R.). Editat de ziarul „Golos Soțial-Demokrata“. Paris, imp. Gnатовsky, 1911. 47 pag. (P.M.S.D.R.). — 299, 313.
- *Tezele fundamentale ale platformei.* — „Nașa Zarea“, Petersburg, 1911, nr. 7—8, pag. 42—54. — 379, 380—382.
- *Unde am ajuns ?* — „Golos Soțial-Demokrata“, [Paris], 1910, nr. 23, noiembrie, pag. 9—13. — 44, 50, 51, 52, 54, 56—57, 190.
- Martov, L. și Dan, F. Pentru membrii de partid.* 9 ianuarie 1911. [Foaie volantă, Paris, 1911]. 1 pag. — 67.
- Marx, K. Scrisoare către F. A. Sorge.* 20 iunie 1881. — 408, 410.
- *Scrisoare către F. A. Sorge.* 15 decembrie 1881. — 408, 409.

- Marx, K. și Engels, F. Manifestul Partidului Comunist.* Decembrie 1847 — ianuarie 1848. — 108—109.
- Maslov, P. P. Note economice.* — „*Nașa Zarea*“, Petersburg, 1910, nr. 10, pag. 13—28. — 98.
- Mensikov, M. Glasuri studențești.* — „*Novoe Vreemea*“, Petersburg, 1911, nr. 12 549, 17 februarie (2 martie), pag. 5. — 154—155, 156, 160, 163.
- *O aniversare fără rost.* — „*Novoe Vreemea*“, Petersburg, 1911, nr. 12 512, 11 (24) ianuarie, pag. 3. — 148, 174, 185—187.
- *Teroare la sate.* — „*Novoe Vreemea*“, Petersburg, 1910, nr. 12 404, 23 septembrie (6 octombrie), pag. 2. — 80.
- Miliukov, P. P. Intelectualii și tradiția istorică.* — În : *Intelectualii în Rusia. Culegere de articole.* Petersburg, „*Zemlea*“, 1910, pag. 89—191. — 52.
- Mișcarea socială din Rusia la începutul secolului al XX-lea.* Sub îngrijirea lui L. Martov, P. Maslov și A. Potresov. Vol. I—IV. Petersburg, tip. „*Obșcestvennaia Polza*“, 1909—1914. 5 vol. — 135, 199, 415.
- Vol. I. *Precursorii mișcării și principalele ei cauze.* Petersburg, tip. „*Obșcestvennaia Polza*“, 1909, [5], 676 pag. — 213, 293.
- „*Misl*“, Moscova, 1911, nr. 2, ianuarie, pag. 37—49. — 195.
- Moscova, 11 noiembrie.* Zile triste. — „*Golos Moskvî*“, 1910, nr. 260, 11 noiembrie, pag. 1. — 2.
- Moscova, 16 ianuarie* [Editorial]. — „*Russkie Vedomosti*“, Moscova, 1911, nr. 12, 16 ianuarie, pag. 2. — 140, 141, 142, 231.
- Moscova, 28 septembrie.* [Editorial]. — „*Russkie Vedomosti*“, Moscova, 1911, nr. 222, 28 septembrie, pag. 1—2. — 340, 384.
- Moskovski, A. Scrisoare către redacție.* — „*Soșial-Demokrat*“, [Paris], 1909, nr. 10, 24 decembrie (6 ianuarie 1910), pag. 3—4. Pe ziar data : 24/6 ianuarie. — 191.
- „*Nașa Zarea*“, Petersburg. — 94, 98, 111, 116, 128, 197, 214, 271, 297, 331, 349—350, 372, 424.
- 1910, nr. 1—12. — 113.
- 1910, nr. 2, pag. 50—62. — 113—116, 118, 119—136, 349.
- 1910, nr. 4, pag. 80—89, 89—98. — 114—116, 118, 119, 134—138, 139.

- 1910, nr. 7, pag. 22—34, 91—103. — 98, 116, 117, 118, 213, 294—295, 320—321, 381.
- 1910, nr. 8—9, pag. 66—78. — 97, 98.
- 1910, nr. 10. 100 pag. — 94—98, 118.
- 1910, nr. 11—12. 136 pag. — 98, 113, 116—117, 118.
- 1911, nr. 2, pag. 62—75. — 216—219.
- 1911, nr. 3, pag. 54—63. — 292—295.
- 1911, nr. 6, pag. 39—54. — 379—380, 382.
- 1911, nr. 7—8, pag. 42—54, 55—65. — 379, 380—382.
- 1911, nr. 9—10, pag. 31—35. — 411—425, 428—429.
- Nekrasov, N. A. Scene din comedia lirică „Vinătoarea de urși“.*
— 129.
- Nevedomski, M. Moartea lui Lev Tolstoi.* — „Nașa Zarea“, Petersburg, 1910, nr. 10, pag. 5—12. — 97—98, 99—100.
- [*Noghin, V. P. Scrisoare către B.S.C.C.*]. — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 12, 23 martie (5 aprilie), pag. 6, în articolul : Lenin, V. I. „«Golos»-ul lichidatorilor împotriva partidului. Răspuns ziarului «Golos Soțial-Demokrata»“. Pe ziar data : 23/5 aprilie. — 191, 192, 299.
- Nota redacției [la articolul lui V. Bazarov „Tolstoi și intelectualii ruși“].* — „Nașa Zarea“, Petersburg, 1910, nr. 10, pag. 43. — 94, 97, 98.
- [*Notă despre adunarea zemstvei din județul Holm, gubernia Pskov.* — „Reci“, Petersburg, 1911, nr. 293 (1889), 25 octombrie (7 noiembrie), pag. 5. Sub titlul comun : La adunările zemstvelor județene. — 393.
- [*Notă la articolul „Din partea redacției“.* — „Buletinul informativ“, [Paris], 1911, nr. 1, 11 august, pag. 1. — 352.
- „*Novoe Vremea*“, Petersburg. — 24, 94, 216.
- 1910, nr. 12 404, 23 septembrie (6 octombrie), pag. 2. — 80.
- 1911, nr. 12 512, 11 (24) ianuarie, pag. 3. — 148, 174, 186.
- 1911, nr. 12 549, 17 februarie (2 martie), pag. 5. — 154—155, 156, 157, 160, 163.
- 1911, nr. 12 765, 25 septembrie (8 octombrie), pag. 3. — 339, 384, 386.
- 1911, nr. 12 767, 27 septembrie (10 octombrie), pag. 2. — 339, 384, 386.

- O *legendă distrusă* („Problema“ tovarășilor M., I. și R.). — „Golos Soțial-Demokrata“, [Paris], 1911, nr. 24, februarie. Supliment la nr. 24 al ziarului „Golos Soțial-Demokrata“, pag. 3—4. — 190—193, 334, 364.
- „*Obrazovanie*“, Petersburg, 1907, nr. 8, pag. 49—66; nr. 9, pag. 26—43; nr. 10, pag. 24—45. — 206, 207—208.
- Olghin, V. *Către toți membrii Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia*. „Furie neputincioasă!“ 18 mai 1911. [Foaie volantă]. Paris, 1911, 2 pag. — 264.
- *Către toți membrii Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia*. În problema însănătoșirii partidului. 26 aprilie (st. n.) 1911. [Foaie volantă]. Paris, 1911, 1 pag. — 264.
- „*Osvobojdenie*“, Paris. — 120.
- „*Otkliki Bunda*“, [Geneva], 1910, nr. 4, aprilie, pag. 19—23. — 354.
- P. A. Stolipin. — „*Reci*“, Petersburg, 1911, nr. 244 (1 840), 6 (19) septembrie, pag. 2. — 342—343, 386.
- Pe culoarele Dumei de stat*. — „Golos Moskvî“, 1910, nr. 261, 12 noiembrie, pag. 3. Sub titlul comun: *Manifestațiile studențești*. — 2—3.
- Petersburg, 11 noiembrie*. [Editorial]. — „*Reci*“, Petersburg, 1910, nr. 310 (1 548), 11 (24) noiembrie, pag. 1—2. — 2.
- Petersburg, 20 ianuarie*. [Editorial]. — „*Reci*“, Petersburg, 1911, nr. 19 (1 615), 20 ianuarie (2 februarie), pag. 2. — 143—144.
- Petersburg, 21 ianuarie*. [Editorial]. — „*Reci*“, Petersburg, 1911, nr. 20 (1 616), 21 ianuarie (3 februarie), pag. 1—2. — 140, 141, 142, 144, 209—210, 231.
- Petersburg, 14 aprilie*. [Editorial]. — „*Reci*“, Petersburg, 1911, nr. 100 (1 696), 14 (27) aprilie, pag. 1—2. — 290, 291, 292.
- Petersburg, 28 aprilie*. [Editorial]. — „*Reci*“, Petersburg, 1911, nr. 114 (1 710), 28 aprilie (11 mai), pag. 1. — 256.
- Petersburg, 25 octombrie*. [Editorial]. — „*Reci*“, Petersburg, 1911, nr. 293 (1 889), 25 octombrie (7 noiembrie), pag. 1—2. — 389, 390, 391.
- Petersburg, 11 noiembrie*. [Editorial]. — „*Rossia*“, Petersburg, 1910, nr. 1 530, 12 (25) noiembrie, pag. 1. — 2.

- Petersburg, 19 ianuarie.* [Editorial]. — „Rossiia“, Petersburg, 1911, nr. 1587, 20 ianuarie (2 februarie), pag. 1. — 140, 141, 144.
- Petersburg.* — „Russkie Vedomosti“, Moscova, 1910, nr. 260, 11 noiembrie, pag. 4, la rubrica : Ultimele știri. — 1—2.
- Petersburg.* — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1911, nr. 23, 14 (1) septembrie, pag. 7. Sub titlul comun : Din lagărul partidului „muncitoresc“ stolîpinist. (Dedicat „împăciunitoriştilor“ și „conciliatorilor“ noștri). Semnat : K. — 331.
- Petersburg, 25 martie.* [Editorial]. — „Zvezda“, Petersburg, 1911, nr. 15, 25 martie, pag. 1. — 220.
- Pilețki, I. Insemnări fugitive.* — „Vozrojdenie“, Moscova, 1910, nr. 4, 15 martie, col. 49—58. — 200.
- Platforma celor 104 din Duma I de stat* — vezi Proiect de lege agrară (principii fundamentale) prezentat de 104 membri ai Dumei de stat.
- Platforma celor 104 din Duma a II-a de stat* — vezi Proiect de reformă agrară (principii fundamentale) depus în Duma a II-a de stat în numele Grupului trudovic și al Uniunii țărănești.
- Plehanov, G. V. Contribuții la dezvoltarea concepției moniste asupra istoriei.* Răspuns d-lor Mihailovski, Kareev și comp. Petersburg, 1895. 287 pag. Înaintea titlului, autor : N. Beltov. — 131.
- *Explicație încilcită.* (Contribuții la istoria lichidatorismului nostru). — „Dnevnik Soțial-Demokrata“, [Geneva], 1911, nr. 11, martie, pag. 22—24. — 191, 298.
- *În atenția Comitetului Ccntral.* — „Dnevnik Soțial-Demokrata“, [Geneva], 1910, nr. 12, iunie, pag. 30—32. — 191, 298.
- *Organizațiile muncitorești legale și Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia.* — „Dnevnik Soțial-Demokrata“, [Geneva], 1910, nr. 12, iulie, pag. 1—26. — 301.
- *Ultima ședință plenară a Comitetului nostru Central.* — „Dnevnik Soțial-Demokrata“, [Geneva], 1910, nr. 11, martie, pag. 1—20. — 315, 357, 365.
- Pogromul de la Armavir.* — „Reci“, Petersburg, 1911, nr. 291 (1885), 23 octombrie (5 noiembrie), pag. 7. — 392.
- Potresov, A. N. Evoluția gândirii social-politice în epoca prereroluționară.* — În : Mișcarea socială din Rusia la începutul secolului al XX-lea. Sub îngrijirea lui L. Martov, P. Maslov și A. Po-

tresov. Vol. I. Precursorii mișcării și principalele ei cauze. Petersburg, tip. „Obščestvennaia Polza“, 1909, pag. 538—640. — 213—214, 293.

— *Schițe critice*. În care se arată de ce au ajuns să capete preponderență niște fleacuri. — „Nașa Zarea“, Petersburg, 1910, nr. 2, pag. 50—62. — 113—115, 118, 119—136, 349.

— *Schițe critice*. În legătură cu o cuvântare a unui om abil. — „Nașa Zarea“, Petersburg, 1910, nr. 8—9, pag. 66—78. — 97, 98.

„*Pravda*“, [Viena]. — 47, 58, 61, 101, 300.

— 1910, nr. 12, 3 (16) aprilie, pag. 2—3. — 349, 350, 353.

— 1910, nr. 13, 15 (28) mai, pag. 2—3. — 331, 360.

— 1910, nr. 17, 20 noiembrie (3 decembrie), pag. 2—3. — 47.

— 1911, nr. 20, 16 (29) aprilie, pag. 1, 5—6. — 358, 363.

— 1911, nr. 21, 25 iunie (8 iulie), pag. 6. — 360, 361.

Presă. — „*Reci*“, Petersburg, 1911, nr. 266 (1862), 28 septembrie (11 octombrie), pag. 2. — 340, 384, 385.

Presă. — „*Reci*“, Petersburg, 1911, nr. 268 (1864), 30 septembrie (13 octombrie), pag. 2. — 388.

Presă rusă. — „*Rossiiia*“, Petersburg, 1911, nr. 1611, 17 februarie, (2 martie), pag. 2. — 155.

Problema agrară în Kuban. De la Armavir. — „*Reci*“, Petersburg, 1911, nr. 291 (1885), 23 octombrie (5 noiembrie), pag. 7. — 393.

Problema organizatorică [Rezoluție adoptată de Conferința a cincea a P.M.S.D.R. (Conferința generală din 1908)]. — În: Înștiințarea Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia cu privire la conferința generală ordinară a partidului [Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Paris, 1909], pag. 4—5. (P.M.S.D.R.). — 303.

Programul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. — În: Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 12—16. (P.M.S.D.R.). — 247, 302, 376—377.

Programul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, adoptat la Congresul al II-lea al partidului. — În: Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 1—6. (P.M.S.D.R.). — 247.

- Proiect de lege agrară (principii fundamentale) [prezentat de 104 membri ai Dumei de stat].* — În : Dărilor de seamă stenografice [ale Dumei de stat]. 1906. Sesiunea întâi. Vol. I. Ședințele 1—18 (27 aprilie — 30 mai). Petersburg, Imprimeriile statului, 1906, pag. 560—562. (Duma de stat). — 124.
- Proiect de reformă agrară (principii fundamentale), [depus în Duma a II-a de stat în numele Grupului trudovic și al Uniunii țărănești].* — În : [Materiale prezentate Dumei de stat. Legislatura a doua.] F. I., [1907], pag. 17—19, 37. — 124.
- „*Proletarii*“, [Viiborg — Geneva — Paris]. — 307.
- „*Raboceaia Gazeta*“, Paris. — 26, 35, 38, 39, 46, 57, 300, 357, 360, 365.
- „*Raboceaia Jizn*“, [Paris]. — 360, 361.
- „*Raboceaia Misl*“, [Petersburg — Berlin — Varșovia — Geneva]. — 332.
- „*Rabocee Delo*“, Geneva. — 332.
- 1901, nr. 10, pag. 1—36, 37—64. — 213.
- „*Reci*“, Petersburg. — 63, 120, 138, 159, 343.
- 1909, nr. 167 (1 045), 21 iunie (4 iulie), pag. 3. — 341, 342, 383, 387—388.
- 1910, nr. 273 (1 511), 5 (18) octombrie, pag. 3. — 7.
- 1910, nr. 284 (1 522), 16 (29) octombrie, pag. 5. — 4, 5—6, 7.
- 1910, nr. 307 (1 545), 8 (21) noiembrie, pag. 4. — 40.
- 1910, nr. 310 (1 548), 11 (24) noiembrie, pag. 1—2, 4. — 2.
- 1911, nr. 19 (1 615), 20 ianuarie (2 februarie), pag. 2. — 144.
- 1911, nr. 20 (1 616), 21 ianuarie (3 februarie), pag. 1—2. — 140, 141, 142, 144, 210, 231.
- 1911, nr. 44 (1 640), 14 (27) februarie, pag. 2—3. — 157, 158, 160—161, 163.
- 1911, nr. 49 (1 645), 19 februarie (4 martie), pag. 1, 10. — 172.
- 1911, nr. 78 (1 674), 21 martie (3 aprilie), pag. 2. — 220—221.
- 1911, nr. 80 (1 676), 23 martie (5 aprilie), pag. 2. — 222—223.
- 1911, nr. 100 (1 696), 14 (27) aprilie, pag. 1—2. — 290, 291, 292.

- 1911, nr. 114 (1710), 28 aprilie (11 mai) pag. 1, 3—6. — 256—260.
- 1911, nr. 244 (1840), 6 (19) septembrie, pag. 2. — 343, 386.
- 1911, nr. 266 (1862), 28 septembrie (11 octombrie), pag. 2. — 340, 384, 385.
- 1911, nr. 268 (1864), 30 septembrie (13 octombrie), pag. 2. — 388.
- 1911, nr. 291 (1885), 23 octombrie (5 noiembrie), pag. 2, 4, 6, 7. — 392—395.
- 1911, nr. 293 (1889), 25 octombrie (7 noiembrie), pag. 1—2, 3, 5. — 389, 390, 391, 392—393.
- Regulamentul alegerilor pentru Duma de stat.* 6 (19) august 1905. — „Buletinul oficial”, Petersburg, 1905, nr. 169, 6 (19) august, pag. 2—4. — 287.
- Regulamentul Dumei de stat.* Petersburg, Imprimeriile statului, 1909. [1], 81 pag. — 7.
- Rescriptul [lui Nicolaie al II-lea] adresat președintelui consiliului de miniștri, ministru al afacerilor interne... P. A. Stolipin.* 19 februarie 1911. — „Reci”, Petersburg, 1911, nr. 49 (1645), 19 februarie (4 martie), pag. 10. — 178.
- Rezoluție adoptată de adunarea generală a clubului din Viena al partidului social-democrat la 26 noiembrie 1910.* [Foaie volantă]. F. I., [1910]. 2 pag. — 46—49, 50, 55, 57, 59, 61, 62, 63, 165.
- [Rezoluție adoptată de Biroul din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R. în problema convocării unei plenare a C.C. în străinătate, ca răspuns la cererea bolșevicilor din 5 decembrie (22 noiembrie) 1910. 27 ianuarie 1911].* — În foaia volantă : Către toți membrii de partid. 27 iunie 1911. Paris, tip. coop. „Uniunea”, 1911, pag. 1. (P.M.S.D.R. B.S.C.C.). — 298—299, 334—335.
- Rezoluție adoptată de Cercul ideologic din Geneva al social-democraților bolșevici.* — „Golos Soțial-Demokrata”, [Paris], 1911, nr. 24, februarie. Supliment la nr. 24 al ziarului „Golos Soțial-Demokrata”, pag. 7. — 192.
- Rezoluție adoptată de clubul din Viena al partidului social-democrat, la 17 aprilie 1910* [Foaie volantă]. F. I., [1910]. 1 pag. — 349, 350, 351—352, 354.
- Rezoluție către toți tovarășii partinici.* [Foaie volantă]. [Paris, 1911] 2 pag. (P.M.S.D.R.). Semnat : Menșevicii-partiiți din Paris. — 165.

Rezoluție cu privire la atitudinea față de partidele neproletare, [adoptată la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.]. — În : Congresul de la Londra al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (care a avut loc în 1907). Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Paris, 1909, pag. 454—455. (P.M.S.D.R.). — 305, 382—383.

Rezoluție cu privire la dările de seamă, [adoptată la Conferința a cincea a P.M.S.D.R. (Conferința generală din 1908)]. — În : Înștiințarea Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia cu privire la conferința generală ordinară a partidului. [Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Paris, 1909], pag. 4 (P.M.S.D.R.). — 117.

Rezoluții [adoptate la Conferința a cincea a P.M.S.D.R. (Conferința generală din 1908)]. — În : Înștiințarea Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia cu privire la conferința generală ordinară a partidului. [Editat de C.C. al P.M.S.D.R. Paris, 1909], pag. 4—7. (P.M.S.D.R.). — 27, 117, 244, 302, 377, 428—429.

[Rezoluții adoptate la consfătuirea membrilor C.C. al P.M.S.D.R. 1911]. — În foaia volantă : Comunicat [din partea consfătuirii membrilor C.C. al P.M.S.D.R. 1911]. F. I., [1911], pag. 2. (P.M.S.D.R.). — 299.

[Rezoluții adoptate la plenara C.C. al P.M.S.D.R. din ianuarie 1910]. — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 11, 26 (13) februarie, pag. 10—11, la rubrica : Viața de partid. — 28, 30, 60, 190—191, 271, 275, 276, 281, 282, 283, 298—299, 302, 354, 362, 365, 377.

Rezoluții propuse de menșevicii-partiții la adunarea grupului I și al II-lea ale P.M.S.D.R. și a grupului Bundului care a avut loc la Geneva la 30 iunie 1911. [Foaie volantă]. F. I., [1911]. 4 pag. (P.M.S.D.R.). Semnat : Menșevicii-partiții din Geneva. Hectograf. — 313.

Rezoluțiile Consfătuirii [din cadrul Biroului din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R.]. — „Manifestul Biroului din străinătate al Comitetului Central“, [Paris], 1911, nr. 1, 8 septembrie, pag. 4—5. — 333.

[Rojkov, N. A.] Situația actuală din Rusia și principala sarcină a mișcării muncitorești în momentul de față. — „Nașa Zarea“, Petersburg, 1911, nr. 9—10, pag. 31—35. Semnat : N. R—kov. — 411—425, 428—429.

„Rossiia“, Petersburg. — 52, 158—159.

— 1910, nr. 1 530, 12 (25) noiembrie, pag. 1. — 2.

- 1911, nr. 1 587, 20 ianuarie (2 februarie), pag. 1. — 140, 141, 144.
- 1911, nr. 1 611, 17 februarie (2 martie), pag. 2. — 155.
- „*Russkaia Misl'*“, Moscova. — 179.
- 1910, nr. VIII, pag. 63—72. — 97, 129.
- „*Russkie Vedomosti*“, Moscova. — 147, 159.
- 1910, nr. 260, 11 noiembrie, pag. 4. — 1—2.
- 1910, nr. 261, 12 noiembrie, pag. 2—3. — 1—2.
- 1911, nr. 12, 16 ianuarie, pag. 2. — 140, 141, 142, 231.
- 1911, nr. 33, 11 februarie, pag. 3. — 154, 155, 156, 157, 163.
- 1911, nr. 222, 28 septembrie, pag. 1—2, 4. — 340, 384.
- 1911, nr. 236, 14 octombrie, pag. 2. — 404, 408.
- „*Russkoe Bogatstvo*“, Petersburg. — 218.
- [*Scrisoarea Biroului din Rusia al C.C. către Biroul din străinătate al C.C.*]. — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 12, 23 martie (5 aprilie), pag. 6, în art.: Lenin, V. I. „Golos»-ul lichidatorilor împotriva partidului. (Răspuns ziarului «Golos Soțial-Demokrata»)“. Pe ziar data: 23/5 aprilie. — 189, 190—191, 299.
- [*Scrisoarea Biroului din Rusia al C.C. către Biroul din străinătate al C.C.*]. — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1911, nr. 21—22, 19 martie (1 aprilie), pag. 11, în art.: Lenin, V. I. „Distrugetorii partidului în rolul de «distrugetori ai legendelor»“. — 299.
- Scrisoare către organizațiile de partid.* (În legătură cu conferința ordinară a partidului). — „Soțial-Demokrat“, [Paris], 1910, nr. 11, 26 (13) februarie, pag. 11—12. Semnat: Comitetul Central al P.M.S.D.R. — 283, 303.
- Scrisoare către redacție [din partea a 66 de fabricanți din Moscova].* — „Russkie Vedomosti“, Moscova, 1911, nr. 33, 11 februarie, pag. 3. — 154, 155, 156, 157, 163.
- Scrisoare către tovarăși.* [Foaie volantă]. — Paris, imp. Gnatovsky, [1911]. 2 pag. (P.M.S.D.R.). Semnat: Redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata“. — 192, 193.
- Scrisoare deschisă [a celor 16 menșevici-lichidatori din Rusia].* — „Golos Soțial-Demokrata“, [Paris], 1910, nr. 19—20, ianuarie-februarie, pag. 23—24. — 51.

- **Situația actuală și sarcinile partidului*. Platformă elaborată de un grup de bolșevici. Editat de grupul „Vpered”. Paris, tip. coop. „Uniunea”, [1909]. 32 pag. (P.M.S.D.R.). — 33, 47, 48, 60.
- „*Slovo*”, Petersburg, 1909, nr. 791, 10 (23) mai, pag. 3. — 24.
- „*Soșial-Demokrat*”, [Vilno — Petersburg — Paris — Geneva]. — 31, 33, 47, 51, 53, 55, 58, 59, 163, 263, 273, 274, 278, 297, 301, 307, 361.
- 1909, nr. 10, 24 decembrie (6 ianuarie 1910), pag. 3—4. Pe ziar data : 24/6 ianuarie. — 191.
- 1910, nr. 11, 26 (13) februarie, pag. 10—12. — 26, 27, 28, 35—38, 45, 54, 56, 58, 59, 64, 110, 112, 164, 166, 167, 190—191, 271, 275, 281, 282, 297, 298, 300, 302, 314, 315, 332, 349, 353, 354, 356, 362, 363, 365, 377.
- 1910, nr. 12, 23 martie (5 aprilie), pag. 5—6. Pe ziar data : 23/5 aprilie. — 111, 189, 190, 192, 299.
- 1910, nr. 18, 16 (29) noiembrie. 12 pag. — 1.
- 1911, nr. 21—22, 19 martie (1 aprilie), pag. 11. — 299.
- 1911, nr. 23, 14 (1) septembrie, pag. 7. — 331.
- 1911, nr. 24, 18 (31) octombrie, pag. 2—3. — 383.
- Starea de lucruri din partid* [Rezoluție adoptată la plenara C.C. al P.M.S.D.R. din ianuarie 1910]. — „*Soșial-Demokrat*”, [Paris], 1910, nr. 11, 26 (13) februarie, pag. 10, la rubrica : *Viața de partid*. — 26, 27, 53—54, 63, 64, 164, 276, 297, 315—316, 332, 349, 357.
- Stare de spirit îngrijorătoare*. — „*Golos Moskvî*”, 1910, nr. 260, 11 noiembrie, pag. 4. — 2.
- Statutul C.C. [adoptat la plenara C.C. al P.M.S.D.R. din ianuarie 1910]*. — „*Soșial-Demokrat*”, [Paris], 1910, nr. 11, 26 (13) februarie, pag. 10, la rubrica : *Viața de partid*. — 56, 57, 271, 298.
- [*Struve, P. B.*] *Prefață [la cartea lui S. I. Witte „Absolutismul și zemstvele”]*. — În : [Witte, S. I.] *Absolutismul și zemstvele*. Memoriul confidențial al ministrului de finanțe, secretar de stat S. I. Witte (1899). Cu o prefață și adnotări ale lui R.N.S. Tip. „Zarea”. Stuttgart, Dietz, 1901, pag. V—XLIV. Semnat : R.N.S. — 424.
- Sedința 101 [a Dumei de stat]*. 27 aprilie [1911]. — „*Reci*”, Petersburg, 1911, nr. 114 (1710), 28 aprilie (11 mai), pag. 3—6. Sub titlul comun : *Duma de stat*. Semnat : L. Nemanov. — 255—260.

- [*Šklovski, I. V.*] *Insemnările lui Hyndman*. — „Russkie Vedomosti”, Moscova, 1911, nr. 236, 14 octombrie, pag. 2. — 404, 407—408.
- [*Taratuta, V. K.*] *Către partid*. — În : [*Kamenev, L. B.*] Două partide. Cu o prefață de N. Lenin și în anexă scrisorile și declarațiile tov. V. Viliamov, Al. Vlasov, Innokentiev, E. și ale unui grup de muncitori. Editat de redacția ziarului „Raboceaia Gazeta”. [Paris], 1911, pag. I—XVI, la rubrica : Documente. I. (P.M.S.D.R.). Semnat : Victor Viliamov-Sergheev. Înaintea titlului autor : I. Kamenev. — 308.
- [*Telegrama adresată de fracțiunea social-democrată din Duma a III-a de stat lui V. G. Certkov*]. — „Reci”, Petersburg, 1910, nr. 307 (1 545), 8 (21) noiembrie, pag. 4. Sub titlul comun : În Duma de stat. — 40.
- Tolstoi, L. N. Anna Karenina*. Vol. II. — În : [*Tolstoi, L. N.*] Operele contelui L. N. Tolstoi. P. 10. Anna Karenina. Vol. II. Ediția a 5-a. Moscova, tip. Volceaninov, 1886. 462 pag. — 105—106, 107.
- *Despre sensul vieții*. Reflecții ale lui L. N. Tolstoi adunate de V. Certkov. Ed. „Svobodnoe Slovo”. Nr. 56. Christchurch, Hants, Tchertkoff, 1901. 54 pag. — 107.
- *Din însemnările prințului D. Nebliudov. Lucerna*. — În : [*Tolstoi, L. N.*] Operele contelui L. N. Tolstoi. Partea a II-a. Nuvele și povestiri. Ediția a 5-a. Moscova, tip. Mamontov, 1886, pag. 95—126. — 106.
- *Educație și învățămînt*. — În : [*Tolstoi, L. N.*] Operele contelui L. N. Tolstoi. Partea a 4-a. Articole pedagogice. Ediția a 5-a. Moscova, tip. Volceaninov, 1886, pag. 104—150. — 107.
- *Prefață la albumul „Țărani ruși” de N. Orlov*. — În : Orlov, N. Țărani ruși. Tablouri ale pictorului N. Orlov. Cu o prefață de L. N. Tolstoi. Petersburg, Golike și Vilborg, 1909, pag. 3—8. — 376.
- *Progresul și definiția culturii*. (Răspuns d-lui Markov. „Russkii Vestnik”, 1862, nr. 5). — În : [*Tolstoi, L. N.*] Operele contelui L. N. Tolstoi. Partea a 4-a. Articole pedagogice. Ediția a 5-a. Moscova, tip. Volceaninov, 1886, pag. 151—190. — 107, 108.
- *Robia epocii noastre*. Ed. „Svobodnoe Slovo”. Nr. 43. Purleigh, Maldon, Essex, Tchertkoff, 1900. 79 pag. — 106—107.
- *Sonata Krcutzer*. Moscova, 1889, 103 pag. Ediție litografiata. — 107.
- [*Troțki, L. D.*] *Spre unitate, în ciuda oricăror obstacole!* — „Pravda”, [Viena], 1910, nr. 12, 3 (16) aprilie, pag. 2—3. — 349, 350, 354.
- *Ziarul muncitoresc european în limba rusă*. — „Pravda”, [Viena], 1911, nr. 21, 25 iunie (8 iulie), pag. 6. — 360, 361.

Turgheniv, I. S. Părinți și copii. — 129—130.

Tarișin, 22 octombrie. — „*Reci*“, Petersburg, 1911, nr. 291 (1 885), 23 octombrie (5 noiembrie), pag. 4. Sub titlul comun : *Telegrame*. De la corespondenții noștri. — 393.

**Vehi*. Culegere de articole despre intelectualitatea rusă. Moscova, [tip. Sablin, martie] 1909. II, 209 pag. — 125, 157—158, 232, 288, 383, 388.

„*Vestnik Evropi*“, Petersburg, 1911, nr. 1, pag. 273—284. — 178.

„*Vestnik Narodnoi Voli*“, Geneva. — 102.

„*Vozrojdenie*“, Moscova. — 18, 111, 116, 197.

— 1910, nr. 4, 15 martie, col. 39—50, 49—58. — 200.

— 1910, nr. 5, 30 martie, col. 17—30, 47—52. — 114, 200.

— 1910, nr. 7, 30 aprilie, col. 47—56. — 200.

— 1910, nr. 8, 15 mai, col. 9—22. — 200.

*— 1910, nr. 9—10, 15 iunie, col. 17—32. — 200, 201, 207, 321, 323, 327.

*— 1910, nr. 11, 7 iulie, col. 1—22. — 200—201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 212, 323, 327.

Vpered. Culegere de articole despre problemele curente. Editat de grupul „*Vpered*“. [Paris, tip. coop. „*Uniunea*“], iulie 1910. 64 col. — 44.

Vpered. Culegere de articole despre problemele curente. Nr. 3. Editat de grupul „*Vpered*“. [Paris], tip. coop. „*Uniunea*“, mai 1911. 78 col. — 362, 369.

[*Witte, S. I. Scrisoare către redacție*]. — „*Novoe Vremea*“, Petersburg, 1911, nr. 12 765, 25 septembrie (8 octombrie), pag. 3. — 339, 384, 386.

„*Zemșcina*“, Petersburg, 1911, nr. 558, 12 februarie, pag. 2 ; nr. 559, 13 februarie, pag. 4 ; nr. 560, 14 februarie, pag. 3. — 158, 159.

„*Zvezda*“, Petersburg. — 277, 300.

— 1911, nr. 4, 6 ianuarie, pag. 3. — 113, 114.

— 1911, nr. 15, 25 martie, pag. 1, 3. — 220.

— 1911, nr. 27, 29 octombrie. 4 pag. — 400.

- „L'Avenir“ („Budușcee“), Paris, 1911, N 1, 22 octobre, p. 2. — 397.
— 1911, N 5, 19 novembre, p. 3. — 401.
- Bebel, A. *Aus meinem Leben*. 1. T. Stuttgart, Dietz, 1910. VIII, 221 S. — 324—326.
- Bernstein, E. *Die Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie*. Stuttgart, Dietz, 1899. X, 188 S. — 116, 119, 320.
- The Birmingham conference*. Annual gathering of the Independent Labour Party. — „The Labour Leader“, London, 1911, N 16, April 21, p. 244—247, 252. — 239—242.
- „Daily Mail“, London, 1911, April. — 239—242.
- Dumas, Ch. *Préface à la Revision*. — „L'Avenir“ („Budușcee“), Paris, 1911, N 5, 19 novembre, p. 3. — 401.
- „L'Humanité“, Paris, 1911, N 2459, 10 janvier, p. 2. — 102, 103.
- Hyndman, H. M. *England for all*. Dedicated to the democratic and working men's clubs of Great Britain and Ireland. London, Gilbert et Rivington, 1881. VI, 194 p. — 409, 410.
- *The Record of an Adventurous Life*. London, Macmillan, 1911. X, 460 p. — 404—410.
- „Justice“, London, 1911, N 1, 423, April 22, p. 5—6. — 237—238.
- „Der Kampf“, [Wien], 1909, Jg. 2, 10. Hft., 1. Juli, S. 452. — 131—132, 134.
- Karski, J. *Ein Missverständnis*. — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1910—1911, 29. Jg., Bd. 1, N 4, 28. Oktober, S. 100—107. — 18.
- Kautsky, K. *Ein Brief über Marx und Mach*. Berlin-Friedenau, den 26. März 1909. — „Der Kampf“, [Wien], 1909, Jg. 2, 10. Hft., 1. Juli, 8. 452. — 131—132, 134.
- „The Labour Leader“, London, 1911, N 16, April 21, p. 243, 244—247, 252. — 239—242.
- [Luxemburg, R. u. andere. *Der Resolutionsentwurf zur Wahlrechtsfrage, eingebracht auf dem Parteitag der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands in Magdeburg*]. — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten in Magdeburg vom 18. bis 24. September 1910. Berlin, Buchh. „Vorwärts“, 1910, S. 181—182. — 19.
- Man, H., de u. Brouckère, L., de. *Die Arbeiterbewegung in Belgien*. Stuttgart, Singer, [1911]. 72 S. (Ergänzungshefte zur „Neuen Zeit“, N 9, 1910/1911. Ausgegeben am 10. März 1911). — 215.
- Martoff, L. *Die preussische Diskussion und die russische Erfahrung*. — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1910, 28. Jg. Bd. 2, N 51, 16. September, S. 907—919. — 18.

- Marx, K. Le capital.* Trad. de M. J. Roy, entièrement révisée par l'auteur. Paris, Lachatre, [1872—1875]. 352 p. — 405, 409.
- [*Marx, K. The letter at Hyndman.* December 8, 1880], — In : Hyndman, H. M. *The Record of an Adventurous Life.* London, Macmillan, 1911, p. 283—285. — 409.
- Mills, J. F. The case against.* — „The Labour Leader“, London, 1911, N 16, April 21, p. 243. Sub titlul comun : Arms and the worker. — 240. *
- „*Die Neue Zeit*“, Stuttgart, 1910, 28. Jg., Bd. 2, N 51, 16. September, S. 907—919. — 18.
- 1910—1911, 29. Jg., Bd. 1, N 4, 28. Oktober, S. 100—107. — 18.
- Pannekoek, A. Die taktischen Differenzen in der Arbeiterbewegung.* Hamburg, Dubber, 1909. 132 S. — 69, 72, 73.
- Programm der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitag zu Erfurt 1891.* — In : Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Erfurt vom 14. bis 20. Oktober 1891. Berlin, „Vorwärts“, 1891, S. 3—6. — 213, 248.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Hannover vom 9. bis 14. Oktober 1899. Berlin, „Vorwärts“, 1899. 304 S. — 213.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten in Magdeburg vom 18. bis 24. September 1910. Berlin, Buchh. „Vorwärts“, 1910. 507 S. — 10—15, 17, 18.
- Roubanovitch, E. Mort du député Vassili Karaouloff.* La carrière d'un terroriste russe. — „L'Humanité“, Paris, 1911, N 2 459, 10 janvier, p. 2. — 102, 103.
- Die S.D.P. und Kriegsrüstungen.* — „Vorwärts“, Berlin, 1911, N 94, 22. April, S. 1. — 239.
- „*Sozialistische Monatshefte*“, Berlin. — 14, 18.
- The Thirty-first annual conference.* — „Justice“, London, 1911, N 1, 423, April 22, p. 5—6. — 237, 238.
- „*Vorwärts*“, Berlin. — 101.
- 1911, N 94, 22. April, S. 1. — 239.
- Wake, E. P. The case for.* — „The Labour Leader“, London, 1911, N 16, April 21, p. 243. Sub titlul comun : Arms and the worker. — 239.

INDICE DE NUME

A

Adrianov — menșevic-lichidator, între anii 1910 și 1911 a trăit în străinătate. — 279.

Aizenstadt, I. L. (Iudin) (1867—1937) — unul dintre liderii Bundului. Începând din 1902 a fost membru în C.C. al Bundului, a activat la Minsk și la Odesa. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. s-a manifestat ca menșevic activ. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. În 1922 a emigrat în Germania, unde s-a situat în fruntea unui grup bundist care a desfășurat o campanie de calomnii împotriva U.R.S.S. — 263—264, 273, 274.

Akselrod, P. B. (1850—1928) — unul dintre liderii menșevismului. În 1883 a luat parte la crearea grupului „Eliberarea muncii”. Începând din 1900 a fost membru al redacției ziarului „Iskra” și a revistei „Zarea”. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. s-a manifestat ca menșevic activ. În 1905 a lansat ideea oportunistă a convocării unui „congres muncitoresc”, pe care îl opunea partidului proletariatului. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a fost unul dintre conducătorii lichidatorilor și a făcut parte din redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata”, organ al menșevicilor-lichidatori; în 1912 a participat la Blocul antipartinic din august. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții centriste. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului din Petrograd și a sprijinit Guvernul provizoriu burghez. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; în emigrație a făcut propagandă pentru intervenția armată împotriva Rusiei Sovietice. — 51, 125, 197, 308.

Aleksandrov — vezi Semașko, N. A.

Alekseenko, M. M. (n. 1848) — octombrist, mare proprietar funciar. Începând din 1879 a fost profesor de drept financiar la Universitatea din Harkov. În 1891—1899 — rector al Universității din

Harkov. Între anii 1901 și 1906 a fost inspector școlar al regiunii Harkov. A fost deputat în Dumele a III-a și a IV-a de stat din partea guberniei Ekaterinoslav; în Dumă a fost președintele comisiei bugetare. — 220—221, 222.

Alexandru al II-lea (Romanov) (1818—1881) — împărat al Rusiei (1855—1881). — 180—181.

Alexandru al III-lea (Romanov) (1845—1894) — împărat al Rusiei (1881—1894). — 341.

*Antonie de Volînia (Hrapovițki, A. P. *)* (1863—1936) — ultra-reacționar inveterat, șeful unui curent de extremă dreaptă în biserica ortodoxă rusă; unul dintre cei mai de seamă promotori ai politicii reacționare țariste. Începînd din 1902 a fost episcop al Volîniei, iar mai târziu arhiepiscop al Harkovului. În timpul războiului civil și al intervenției militare străine a colaborat cu Denikin. După zdrobirea contrarevoluției a fugit în străinătate, unde a devenit unul dintre liderii emigrației monarhiste. — 24, 342.

Arkadi — vezi Kalinin, F. I.

Auer, Ignaz (1846—1907) — social-democrat german, de profesiune muncitor șelar. Începînd din 1874 a fost secretar al partidului eisenachienilor, iar după unirea acestora cu lassalleienii, în 1875, secretar al Partidului muncitoresc socialist din Germania. În 1877—1878 a fost redactor al ziarului social-democrat „Berliner Freie Presse”; a fost ales în repetate rînduri deputat în Reichstag. Ulterior s-a situat pe pozițiile reformismului și a devenit unul dintre liderii aripii oportuniste a social-democrației germane. — 212.

B

Babușkin, I. V. (1873—1906) — muncitor, apoi revoluționar de profesie, bolșevic (vezi volumul de față, pag. 83—87). — 83—87.

Bazarov (Rudnev), V. A. (1874—1939) — economist și filozof; începînd din 1896 a participat la mișcarea social-democrată. În 1905—1907 a colaborat la o serie de publicații bolșevice; în perioada reacțiunii s-a îndepărtat de bolșevism; a fost unul dintre adepții revizuirii filozofiei marxiste. V. I. Lenin a spus despre el că este „pe jumătate berkeleyan și pe jumătate humeist de nuanță machistă” (Opere complete, vol. 18, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 108). În 1917, Bazarov a fost menșevic-internaționalist și unul dintre redactorii ziarului menșevic „Novaia Jizn”; a luat atitudine împotriva Revoluției Socialiste din Octombrie. Începînd din 1921 a lucrat la Comisia de stat a planificării a U.R.S.S. În 1931, fiind implicat în procesul organizației menșevice contrarevoluționare, a fost

* În paranteză cu litere cursive sînt indicate adevăratele nume de familie.

judecat și condamnat ; în 1932 a fost eliberat. — 94, 95, 96, 97, 98, 114—115, 116, 119, 126, 135—136, 137, 138.

Bebel, August (1840—1913) — unul dintre cei mai de seamă militanți ai social-democrației germane și ai mișcării muncitorești internaționale. Și-a început activitatea politică în prima jumătate a deceniului al 7-lea al secolului trecut. A fost membru al Internaționalei I. În 1869 a întemeiat, împreună cu W. Liebknecht, Partidul muncitoresc social-democrat din Germania („eisenachienii“); a fost ales în repetate rânduri deputat în Reichstag. În ultimul deceniu al secolului trecut și la începutul primului deceniu al acestui secol a luat atitudine împotriva reformismului și revizionismului din rândurile social-democrației germane. Cuvântările rostite de Bebel împotriva bernsteinienilor au fost apreciate de V. I. Lenin ca „un model de apărare a concepțiilor marxiste și de luptă pentru caracterul cu adevărat socialist al partidului muncitoresc“ (Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 290). În ultima perioadă a activității sale, Bebel a comis o serie de greșeli cu caracter centrist. — 11, 12, 13, 14—16, 17, 152, 324—326.

Belousov, T. O. (n. 1875) — menșevic-lichidator, deputat în Duma a III-a de stat din partea guberniei Irkutsk. În februarie 1912 s-a retras din fracțiunea social-democrată din Dumă, dar nu și-a depus mandatul. V. I. Lenin a condamnat cu asprime comportarea lui Belousov în articolul „În legătură cu retragerea deputatului T. O. Belousov din fracțiunea social-democrată din Dumă“ (Opere, vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 504—509). — 134.

Beltov — vezi Plehanov, G. V.

Ber — vezi Liber, M. I.

Berdeaev, N. A. (1874—1948) — filozof idealist reacționar, adept al misticismului. În primele sale lucrări publicistice s-a situat pe pozițiile „marxismului legal“, iar mai târziu a devenit un dușman fățiș al marxismului. În 1905 a intrat în partidul cadeților. În anii reacțiunii a fost unul dintre reprezentanții curentului filozofic-religios al căutării de dumnezeu, a colaborat la culegerea contrarevoluționară „Vehi“. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a manifestat ca apologet al feudalismului și al scolasticii medievale, în care vedea singurul mijloc de apărare împotriva comunismului în creștere. În 1922 a fost expulzat pentru activitate contrarevoluționară ; în străinătate a fost unul dintre ideologii contrarevoluției. — 258.

Berezovski, A. E. (Berezovski, I.) (n. 1868) — moșier, cadet, militant al zemstvelor, de profesie agronom. Deputat în Duma a III-a de stat din partea guberniei Simbirsk. În Dumă a făcut parte din comisia pentru problemele aprovizionării, din comisia

agrară etc. Începînd din 1918 a lucrat în specialitatea lui. — 162—163, 388.

Bernstein, Eduard (1850—1932) — lider al aripii ultraoportuniste a social-democrației germane și al Internaționalei a II-a; teoretician al revizionismului și reformismului. A participat la mișcarea social-democrată începînd de la mijlocul deceniului al 8-lea al secolului trecut. Din 1881 pînă în 1889 a fost redactor al ziarului „Der Sozialdemokrat”, organ central al Partidului social-democrat din Germania. În anii 1896—1898 a publicat în revista „Die Neue Zeit”, sub titlul „Problemele socialismului”, o serie de articole care au fost apoi editate într-un volum intitulat „Premisele socialismului și sarcinile social-democrației”, în care a procedat în mod deschis la revizuirea bazelor filozofice, economice și politice ale marxismului revoluționar. „Cît privește revoluția proletariatului, oportunistul s-a dezvățat pînă să se și gîndească la așa ceva”, scria V. I. Lenin referindu-se la Bernstein (Opere, vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 425). Bernstein afirma că mișcarea muncitorească nu are altă sarcină decît aceea de a lupta pentru reforme menite „să îmbunătățească” situația economică a muncitorilor în societatea capitalistă. El a lansat formula oportunistă: „Mișcarea este totul, scopul final nu este nimic”. În timpul primului război mondial, Bernstein s-a situat pe poziții social-șoviniste. În anii care au urmat, Bernstein a continuat să lupte împotriva marxismului, sprijinind politica burgheziei imperialiste și luînd atitudine împotriva Revoluției Socialiste din Octombrie și a Statului sovietic. — 119, 207, 212, 309, 320.

Bismarck, Otto Eduard Leopold (1815—1898) — om de stat și diplomat al Prusiei și al Germaniei. Scopul principal pe care l-a urmărit el a fost unirea prin „foc și fier” a micilor state germane izolate și crearea unui imperiu german unic sub hegemonia Prusiei iuncherilor. În ianuarie 1871, Bismarck a fost numit cancelar al Imperiului german și în decurs de 20 de ani a condus întreaga politică internă și externă a Germaniei, căreia i-a imprimat o orientare corespunzătoare intereselor iuncherilor moșieri, străduindu-se, totodată, să asigure alianța dintre iuncheri și marea burghezie. Ne-reușind să înăbușe mișcarea muncitorească cu ajutorul legii excepționale împotriva socialiștilor, introdusă de el în 1878, Bismarck a venit cu un program demagogic de legislație socială, introducînd o serie de legi care instituiau asigurări obligatorii pentru unele categorii de muncitori. Dar încercarea lui de a destrăma mișcarea muncitorească prin pomeni mizere n-a dat nici un rezultat. În 1890, Bismarck a demisionat. — 151, 227, 324.

Bloch, Joseph (1871—1936) — social-democrat german, revizionist, om de litere. În anii 1897—1933 a redactat și a editat „Sozialistische Monatshefte”, principalul organ de presă al oportuniștilor germani. În 1933, după acapararea puterii de către fasciști, a emigrat în Cehoslovacia. — 13.

Bobrișcev-Pușkin, A. V. (Gromoboi) (n. 1875) — avocat, a intrat la început în partidul ordinii, apoi în „Uniunea 17 octombrie”, în cadrul căreia a fost membru al Comitetului central. A colaborat la organele de presă octombriște — ziarele „Golos Moskvî” și „Golos Pravdî”. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luat parte la campania contrarevoluționară a generalului Denikin, apoi a emigrat în străinătate. În emigrație a colaborat la culegerea „Smena Veh”, precum și la revista cu același nume. În 1923, după ce guvernul sovietic i-a satisfăcut cererea de amnistie, Bobrișcev-Pușkin s-a înapoiat în Uniunea Sovietică, unde a practicat avocatura. — 154, 156—157, 160, 163, 231—232, 234—235.

Bodman, Johann Heinrich (1851—1929) — om de stat burghez german, baron. Între anii 1907 și 1917 a fost ministru al afacerilor interne, iar începînd din decembrie 1917, șeful guvernului în marele ducat Baden; s-a sprijinit pe cercurile național-liberale. În 1918, după revoluția din Germania din noiembrie, și-a dat demisia. — 11, 12.

Bogdanov, A. (Malinovski, A. A., Maksimov, N.) (1873—1928) — social-democrat, filozof, sociolog, economist, de profesiune medic. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a devenit conducător al otzoviștilor și lider al grupului antipartinic „Vpered”. În domeniul filozofiei a încercat să creeze un sistem propriu — „empiriomonismul” (o varietate a filozofiei machiste subiectiv-idealiste), pe care Lenin l-a criticat cu vehemență în lucrarea sa „Materialism și empiriocriticism”. La Consfătuirea din iunie 1909 a redacției lărgite a ziarului „Proletarii”, Bogdanov a fost exclus din partidul bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre inspiratorii și organizatorii „Proletcultului”. Începînd din 1926 a fost director al Institutului de transfuzie a sîngelui, care a fost întemeiat de el. — 48, 282.

Bogdanov, B. O. (n. 1884) — menșevic-lichidator, membru al grupului de „inițiativă” creat de lichidatorii din Petersburg la sfîrșitul anului 1910. A colaborat la revistele lichidatoriste „Novoe Peciatioe Delo”, „Nașa Zarea” și „Delo Jizn”. În cursul primului război mondial a fost defensist, unul dintre organizatorii comitetelor industriale-militare. — 216—219.

Brentano, Lujo (1844—1931) — economist burghez german, din 1896 profesor de economie politică la Universitatea din München; adept al „socialismului de catedră”, care propaga renunțarea la lupta de clasă și posibilitatea rezolvării contradicțiilor sociale din societatea capitalistă și a împăcării intereselor muncitorilor și capitaliștilor prin organizarea de sindicate reformiste și introducerea legislației industriale. În problema agrară a fost un adept al „teoriei” reacționare a trăinicieii micii gospodării în agri-

cultură și al legii pseudoștiințifice a „fertilizații descrescânde a solului“. A apărat interesele monopolurilor capitaliste. — 116.

Briand, Aristide (1862—1932) — om de stat și diplomat francez. Un timp a făcut parte din aripa de stînga a partidului socialist. În 1902 a fost ales deputat și a devenit un om politic burghez reacționar, ostil clasei muncitoare. Fiind exclus din partidul socialist, a aderat la grupul „socialiștilor independenți“, care în 1911 a adoptat denumirea de „partid socialist republican“. În 1909, Briand a fost numit prim-ministru în „cabinetul celor trei renegați“ (Briand—Millerand—Viviani). În 1913, 1915—1917 și 1921—1922 a deținut postul de președinte al Consiliului de Miniștri; în 1924 a fost reprezentantul Franței la Liga Națiunilor. În 1925 a luat parte la încheierea acordurilor de la Locarno, îndreptate împotriva U.R.S.S. În 1926—1931 a condus politica externă a Franței. — 291.

Brodski, B. B. (n. 1889) — a fost membru al P.M.S.D.R.; din 1904 agent secret al departamentului ohranei din Varșovia, apoi a celei din Petersburg. — 396, 397—398, 400.

Bronștein, P. A. (Iuri, Ceafki, I.) (n. 1881) — social-democrat, menșevic. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar s-a situat pe o poziție lichidatoristă. A fost redactor al revistei „Delo Jizni“, cu orientare lichidatoristă; a colaborat la ziarele „Nevski Golos“, „Luci“ și la alte publicații ale menșevicilor-lichidatori. V. I. Lenin l-a calificat drept un „renegat fățiș“. În 1917, Bronștein a fost unul dintre conducătorii menșevicilor din Petrograd, a făcut parte din redacția organului central al menșevicilor — „Rabocœia Gazeta“. După Revoluția Socialistă din Octombrie a desfășurat o activitate contrarevoluționară în sudul țării, iar mai tîrziu a emigrat în străinătate. — 30, 32, 44, 51, 56, 189, 190—191, 266, 269, 273, 275, 282, 299, 313, 334, 357, 358, 364, 379, 380, 382, 383.

Brouckère, Louis de (n. 1870) — unul dintre liderii și teoreticienii Partidului muncitoresc din Belgia; pînă la primul război mondial a condus aripa de stînga a acestui partid. În timpul primului război mondial a fost un social-șovinist înfocat. După terminarea războiului a făcut parte din biroul Consiliului general al partidului și a fost membru al Comitetului Executiv al Internaționalei a II-a. Ulterior a intrat în guvern, a fost senator, reprezentantul Belgiei la Liga Națiunilor. Din 1919 a fost profesor la Universitatea din Bruxelles, iar din 1926 membru al Academiei belgiene. S-a ridicat împotriva Statului sovietic și a partidului bolșevic. — 215.

Bulat (Bulota), A. A. (1872—1941) — militant pe tărîm social din Lituania, deputat în Dumele a II-a și a III-a de stat din partea guberniei Suvalki. În Dume a făcut parte din fracțiunea trudovicilor; în Duma a III-a de stat a fost liderul acestei fracțiuni. În anii 1912—1915 a profesat avocatura la Vilnius, iar din 1915 pînă

în 1917 a locuit în S.U.A. După reîntoarcerea sa la Petrograd a fost cooptat în Comitetul Executiv Central împăciuitoare al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților ca reprezentant al partidului socialiștilor-revoluționari.

În 1940, după răsturnarea regimului fascist în Lituania, a făcut parte din comisia electorală republicană pentru alegerile în Seimul popular. În anii 1940—1941 a fost șeful secției juridice a Prezidiului Sovietului Suprem al R. S. S. Lituaniene. În 1941 a fost împușcat de ocupanții germani. — 232.

Bulîghin, A. G. (1851—1919) — om de stat al Rusiei țariste, mare moșier. În anii 1900—1904 a deținut funcția de viceguvernator general al Moscovei; a sprijinit în mod asiduă activitatea ohranei zubatoviste. În 1905 a fost numit ministru de interne, a condus lucrările de elaborare a proiectului de lege cu privire la convocarea unei Dume de stat consultative, cu scopul de a stăvili creșterea avântului revoluționar în țară. Dar această Dumă n-a mai fost convocată, fiind măturată de revoluție. După apariția manifestului țarului din 17 octombrie 1905, Bulîghin a fost demis, menținându-și numai calitatea de membru în Consiliul de stat, și, de fapt, a dispărut de pe arena politică. — 287.

Burenin, V. P. (1841—1926) — publicist și literat reacționar. Începînd din 1876 a făcut parte din redacția ziarului „Novoe Vremea”, fiind în fruntea venalei clici de publiciști de la acest ziar. V. I. Lenin a folosit adesea numele lui Burenin ca nume comun pentru desemnarea procedeelor polemice necinstite. — 203, 204.

Burns, John Elliott (1858—1943) — om politic englez. În perioada 1880—1890 a fost unul dintre conducătorii trade-unionurilor. A fost membru al Federației social-democrate din Anglia, din care s-a retras după scurt timp. În 1892 a fost ales în parlament, unde s-a ridicat împotriva intereselor clasei muncitoare, pronunțându-se pentru colaborare cu capitaliștii. În anii 1905—1914 a fost ministru al administrației locale, iar apoi ministru al comerțului (1914). V. I. Lenin l-a caracterizat pe Burns ca pe unul dintre cei „care au trădat de-a dreptul clasa muncitoare, vînzîndu-se burgheziei pentru un locșor în guvern” (Opere complete, vol. 17, Editura politică, 1963, pag. 246). În 1914 și-a dat demisia. — 291.

Burșev, V. L. (1862—1936) — a participat la mișcarea revoluționară din deceniul al 9-lea al secolului trecut; s-a apropiat de narodovolți. Fiind arestat, a reușit să fugă peste graniță. În străinătate s-a ocupat cu culegerea și publicarea documentelor mișcării revoluționare. A editat ziarele „Svobodnaia Rossiia”, „Budușcece” și revista „Biloe”; s-a îndeltnicit cu demascarea treburilor secrete ale departamentului poliției. Înainte de prima revoluție rusă s-a apropiat de socialiștii-revoluționari; după înfrîngerea revoluției i-a sprijinit pe cadeți. În timpul primului război mondial a devenit un șovinist înfocat, renunțînd la orice opoziție față de

țarism. Înapoiindu-se în Rusia, a trecut de partea contrarevoluționarilor, împotriva bolșevicilor. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat în străinătate, unde a luat parte la crearea organizațiilor monarhiste-albgardiste de luptă împotriva U.R.S.S. — 397.

C

Ceațki, I. — vezi Bronștein, P. A.

Cerevanin, N. (Lipkin, F. A.) (1868—1938) — unul dintre liderii menșevismului, lichidator extremist. A colaborat la o serie de publicații lichidatoriste și a fost unul dintre cei 16 menșevici care au semnat „Scrisoarea deschisă” în legătură cu lichidarea partidului (1910); după Conferința antipartinică din august 1912 a fost membru al centrului menșevic (C.O.). În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. În 1917 a fost redactor la „Raboceaia Gazeta”, organ central al menșevicilor, și membru al Comitetului Central al menșevicilor. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. — 99, 117.

Cernîșevski, N. G. (1828—1889) — mare democrat-revoluționar și socialist utopist rus, om de știință, scriitor și critic literar, unul dintre precursorii de seamă ai social-democrației ruse. Cernîșevski a fost inspiratorul și îndrumătorul ideologic al mișcării democrat-revoluționare din deceniul al 7-lea al secolului trecut din Rusia. Revista „Sovremennik”, care apărea sub îngrijirea lui, era purtătorul de cuvânt al forțelor revoluționare din Rusia. Cernîșevski a demascată cu vehemență caracterul iobăgist al „reformei țărănești” din 1861 și a chemat pe țărani la răscoală. În 1862 a fost arestat de guvernul țarist și întemnițat în fortăreața Petropavlovskaia, unde a stat aproape doi ani, iar după aceea a fost condamnat la 7 ani muncă silnică și deportare pe viață în Siberia, de unde a fost eliberat abia spre sfârșitul vieții sale. El a rămas pînă în ultima clipă un luptător înflăcărat împotriva inegalității sociale, împotriva tuturor formelor de manifestare a asuprii politice și economice.

Cernîșevski este autorul unei serii întregi de lucrări strălucite în domeniul economiei politice, istoriei, literaturii, eticii și esteticii. Lucrările lui de critică literară au avut o uriașă influență asupra dezvoltării artei și literaturii ruse. Romanul lui Cernîșevski „Ce-i de făcut?” a contribuit la educarea multor generații de revoluționari din Rusia și din străinătate. — 172, 182—183.

Ciukovski, K. I. (n. 1882) — cunoscut critic literar, traducător și scriitor. Din 1905 a fost redactor-editor al revistei satirice „Signal”; în anii reacțiunii, critic-foletonist. El exprima concepțiile intelectualilor liberali; a colaborat la ziarul cadet „Reci” și la revistele „Russkaia Misl”, „Niva”, „Vesi” etc.

Ciukovski este autorul unor povestiri în versuri pentru copii, care s-au bucurat de mare popularitate. A publicat cartea „De la doi pînă la cinci“, consacrată studierii psihologiei copilului, a scrierilor despre V. I. Briusov, A. M. Gorki, V.V. Maiakovski, I. E. Repin etc. și un studiu asupra vieții și operei lui N. A. Nekrasov, a tradus în limba rusă o serie de lucrări ale unor scriitori englezi și americani. — 136, 137, 138.

D

Dan (Gurvici), F. I. (1871—1947) — unul dintre liderii menșevicilor. A participat la Congresele al IV-lea (de unificare) și al V-lea (de la Londra), precum și la o serie de conferințe ale P.M.S.D.R. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a condus în străinătate un grup de lichidatori și a fost redactor al ziarului lichidatorist „Golos Soțial-Demokrata“. În timpul primului război mondial — defensist. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului din Petrograd și al Prezidiului Comitetului Executiv Central, în prima legislatură; a sprijinit Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice. La începutul anului 1922 a fost expulzat din țară ca dușman neîmpăcat al Statului sovietic. — 65, 166, 189, 190, 191, 197, 276, 308, 309, 312, 322, 332, 364, 382.

Danielson, N. F. (Nik—on, Nikolai—on) (1844—1918) — autor al unor lucrări de economie, unul dintre ideologii narodnicismului liberal din ultimele două decenii ale secolului trecut. El a terminat prima traducere în limba rusă a „Capitalului“ lui K. Marx, începută de G. A. Lopatin. În legătură cu aceasta a purtat corespondență cu K. Marx și F. Engels. El n-a înțeles însă esența marxismului și mai tîrziu a luat poziție împotriva lui. În 1893 a publicat cartea „Studii asupra economiei noastre sociale de după reformă“, care, împreună cu lucrările lui V. P. Voronțov, a servit ca fundamentare teoretică a narodnicismului liberal. Într-o serie de lucrări, V. I. Lenin a criticat cu asprime concepțiile lui Danielson. — 168, 169.

Danișevski, K. H. (Gherman) (1884—1941) — membru al P.M.S.D.R. din 1900, bolșevic. De la sfîrșitul anului 1906 a intrat în C.C. al P.M.S.D.R. din partea Social-democrației din Ținutul leton, la Congresul al V-lea (de la Londra) a fost ales în C.C. al P.M.S.D.R. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost ales membru al Comitetului din Moscova al P.M.S.D. (b) din Rusia și al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Moscova. Începînd din mai 1917 a fost unul dintre redactorii organului central al Social-democrației letone, ziarul „Zihva“, și al ziarului bolșevic „Okopnaia Pravda“. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost membru al Consiliului militar-revoluționar al

Republicii și al Consiliului militar-revoluționar al Frontului de răsărit, președinte al Tribunalului militar-revoluționar al Republicii. După instaurarea Puterii sovietice în Letonia a fost președinte al Consiliului militar-revoluționar al Letoniei. Începând din 1921 a fost secretar al Biroului din Siberia al C.C. al P.M.S.D. (b) din Rusia, apoi a avut muncă de conducere în sectorul economic. — 364.

Dionco — vezi Șklovski, I. V.

Dnevniški, P. N. (Federbaum, F. O.) (n. 1883) — social-democrat, menșevic, publicist. Începând din 1909 a trăit în străinătate; a aderat la menșevicii-partiiți și a colaborat la publicația „Dnevnik Soțial-Demokrata” a lui Plehanov, precum și la ziarele bolșevice „Zvezda” și „Pravda”.

După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a ridicat împotriva Puterii sovietice. — 327.

Dubrovinski, I. F. (Innokentiev, Innokenti, Inok) (1877—1913) — unul dintre militanții de seamă ai partidului bolșevic, revoluționar de profesie. A fost unul dintre conducătorii „Uniunii muncitorești din Moscova”. În 1902 a devenit agent al „Iskrei”. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost cooptat în C.C. În 1905 a fost unul dintre organizatorii și conducătorii insurecției armate din Moscova. La Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. a fost ales membru al Comitetului Central. Pe când se afla în străinătate, a lucrat în redacția ziarului „Proletarii”. În anii reacțiunii a manifestat șovăieli împăciuitoariste față de menșevicii-lichidatori. În repetate rânduri a avut de suferit de pe urma măsurilor de reprimare; a murit în 1913, pe când se afla în deportare la Turuhansk. V. I. Lenin a semnalat greșelile împăciuitoariste comise de Dubrovinski, dar în același timp l-a apreciat în mod deosebit ca pe unul dintre cei mai de seamă organizatori ai partidului, ca pe un om devotat cu trup și suflet cauzei clasei muncitoare. — 165, 263, 264, 270, 273, 274, 275, 281, 282, 361.

Dühring, Eugen (1833—1921) — filozof și economist german, ideolog mic-burghez. Concepțiile filozofice ale lui Dühring reprezintă un amalgam eclectic de pozitivism, materialism metafizic și idealism. Concepțiile lui Dühring, care erau susținute de o parte din social-democrația germană, au fost criticate de Engels în cartea „Anti-Dühring. Domnul Eugen Dühring revoluționează știința”. În cartea sa „Materialism și empiriocriticism” și într-o serie de alte lucrări, V. I. Lenin a criticat în repetate rânduri concepțiile eclectice ale lui Dühring.

Principalele lucrări ale lui Dühring sînt: „Istorie critică a economiei naționale și a socialismului”, „Curs de economie națională și socială”, „Curs de filozofie”. — 130, 131.

Dumas, Charles (1883—1914) — ziarist și publicist, membru al Partidului socialist din Franța, deputat. A colaborat la o serie de organe de presă socialiste franceze și străine. — 401.

Dumbadze, I. A. (1851—1916) — general în armata țaristă, ultrareacționar, adept al politicii de rusificare a Caucazului. În 1906 a fost numit guvernator al orașului Ialta, pe care l-a transformat într-o feudă a sa; el teroriza populația, intervenea în procese. În 1910 a fost destituit, dar curînd a fost numit din nou guvernator al orașului Ialta. — 374, 424.

Durnovo, P. N. (1844—1915) — unul dintre cei mai reacționari oameni de stat din Rusia țaristă. În anii 1884—1893 a funcționat ca director al departamentului poliției; în anii 1900—1905 a fost adjunct al ministrului afacerilor interne. Numit ministru de interne în 1905, a recurs la măsuri drastice pentru înăbușirea primei revoluții ruse și a îndemnat organizațiile ultrareacționare la pogromuri. Începînd din 1906 a fost membru în Consiliul de stat. — 339, 340, 384.

E

Elias, K. I. (Șvarț) (n. 1886) — social-democrat leton, menșevic. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a fost lichidator. Între anii 1909 și 1913 a fost membru al Comitetului din străinătate al Social-democrației Ținutului leton, din 1911 a fost reprezentant al C.C. lichidator al Social-democrației letone în cadrul Biroului din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R. În anii 1910—1914 a făcut parte din redacția ziarului „Zihpa”, a participat la conferința antipartinică din august (1912). După revoluția burghezodemocratică din februarie 1917 a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor, soldaților și țăranilor fără de pămînt. A fost membru al Consiliului popular burghez (în 1918—1920), al Adunării constituante și deputat în seimul I, II și III. În anii 1919—1929 a fost redactorul ziarului menșevic „Soșial-Demokrat”. — 333, 335.

Engels, Friedrich (1820—1895) — unul dintre întemeietorii comunismului științific, conducător și învățător al proletariatului internațional, prieten și tovarăș de luptă al lui K. Marx (vezi articolul lui V. I. Lenin „Friedrich Engels” în Opere complete, vol. 2, Editura politică, 1960, ediția a doua, pag. 1—14). — 17, 88, 130—131, 152, 209, 239, 407—408, 409, 410.

Ermolaev, K. M. (Roman) (1884—1919) — social-democrat, menșevic. În anii 1904—1905 a activat la Petersburg și în bazinul Donețului. A participat, ca delegat, la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R.; a fost ales în Comitetul Central, din partea menșevicilor. În anii reacțiunii a devenit lichidator; în 1910 a făcut

parte din grupul celor 16 menșevici care au semnat „Scrisoarea deschisă“ cu privire la lichidarea partidului. În 1917 a fost ales în Comitetul Central al partidului menșevic și a făcut parte din Comitetul Executiv Central din Rusia, în prima legislatură. — 30, 32, 44, 51, 56, 189, 190—191, 266, 269, 273, 275, 282, 299, 313, 334, 357, 358, 364.

Ermolov A. S. (1846—1917) — funcționar superior al guvernului țarist. Din 1894 pînă în 1905 — ministru al agriculturii și al domeniilor statului, apoi membru al Consiliului de stat. A scris în legătură cu problemele agriculturii o serie de lucrări în care s-a manifestat ca exponent al intereselor moșierilor iobăgiști. — 80.

F

Feuerbach, Ludwig Andreas (1804—1872) — eminent filozof materialist și ateist german, unul dintre precursorii marxismului. Feuerbach a criticat filozofia idealistă a lui Hegel, a arătat legătura dintre idealism și religie, totuși, în explicarea fenomenelor sociale, Feuerbach a rămas idealist. Materialismul lui a fost metafizic și contemplativ. Feuerbach n-a putut să înțeleagă rolul practicii în procesul cunoașterii și al dezvoltării sociale. În ultimii ani ai vieții sale a manifestat interes pentru literatura socialistă, a citit „Capitalul“ lui Marx, iar în 1870 a intrat în Partidul social-democrat din Germania.

Analiza multilaterală a filozofiei lui Feuerbach o găsim în : K. Marx „Teze despre Feuerbach“, în „Ideologia germană“ de K. Marx și F. Engels, în lucrarea lui F. Engels „Ludwig Feuerbach și sfîrșitul filozofiei clasice germane“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 3, Editura politică, 1962, ediția a II-a, pag. 5—7 și 17—572 ; F. Engels : „Ludwig Feuerbach și sfîrșitul filozofiei clasice germane“, Editura politică, 1959, ediția a IV-a), precum și în lucrarea lui V. I. Lenin „Materialism și empiriocriticism“ (Opere complete, vol. 18, Editura politică, 1963, ediția a doua). — 95, 96, 133.

Fomin, V. P. (Olghin) — social-democrat, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost menșevic, din 1909 — menșevic-partiț, adept al lui G. V. Plehanov ; a trăit în străinătate. În anii 1909—1910 a colaborat la „Golos Soțial-Demokrata“, iar în anii 1912—1914 la foaia menșevicilor-partiții „Za Partiiu“. — 166, 264.

Frank, Ludwig (1874—1914) — social-democrat german, unul dintre liderii revizionistilor, social-șovinist, de profesiune avocat. Începînd din 1907 a fost membru al Reichstagului. La Congresul partidului de la Magdeburg (1910) s-a pronunțat în favoarea votării creditelor de război. La începutul primului război mondial s-a înrolat voluntar în armată și a murit pe front. — 11—12, 14, 122.

G

George, Henry (1839—1897) — economist și publicist mic-burghez american. Vezi caracterizarea lui George făcută de Marx în scrisoarea sa către Sorge din 20 iunie 1881 și de F. Engels în prefața la ediția americană a lucrării sale „Situția clasei muncitoare din Anglia” (apărută în limba germană în „Der Sozialdemokrat” nr. 24, 1887) — 410.

Ghegbecikori, E. P. (n. 1879) — menșevic. Deputat în Duma a III-a de stat din partea guberniei Kutais, unul dintre liderii fracțiunii social-democrate din Dumă. Începând din noiembrie 1917 a fost președinte al guvernului contrarevoluționar din Transcaucazia (Comisariatul din Transcaucazia), apoi ministru de externe și vicepreședinte al guvernului menșevic din Gruzia. După instaurarea în 1921 a Puterii sovietice în Gruzia, emigrant alb. — 257, 391, 421, 424.

Gherasimov, A. V. (n. 1861) — general maior. În 1905—1909 a fost șeful departamentului ohranei din Petersburg, între 1909 și 1914 general cu însărcinări speciale pe lângă ministrul afacerilor interne. — 397, 398.

Gherman — vezi Danișevski, K. H.

Goldenberg, I. P. (Meșkovski) (1873—1922) — social-democrat. În timpul revoluției din 1905—1907 a făcut parte din redacțiile tuturor publicațiilor bolșevice. În 1907 a participat la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R., la care a fost ales din partea bolșevicilor membru al C.C. În 1910 a făcut parte din Biroul din Rusia al C.C.; a vădit șovăieli împăciuitoare față de lichidatori. În timpul primului război mondial a aderat la defensiștii adepți ai lui Plehanov. În 1917—1919 a făcut parte din grupul „Novaia Jizn”. În 1920 a fost reprimat în partidul bolșevic. — 110, 112, 164, 167, 264, 274, 275.

Goldman, B. I. — vezi Gorev, B. I.

Goldman, M. I. — vezi Liber, M. I.

Gorev (Goldman, Igorev, Igor), B. I. (n. 1874) — social-democrat. În 1905 a fost membru al Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R., bolșevic. În 1907 a aderat la menșevici. La Congresul al V-lea (de la Londra) (1907) a fost ales membru supleant în C.C. al P.M.S.D.R. din partea menșevicilor. A colaborat la organele de presă ale menșevicilor-lichidatori — ziarul „Golos Soțial-Demokrata” și revista „Nașa Zarea”. În 1912 a participat la Conferința anti-partinică din august de la Viena. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 — defensist, membru în C.C. menșevic. În

august 1920 a declarat că iese din organizația menșevică. Ulterior a lucrat ca profesor la instituții de învățămînt superior. — 45, 54, 55, 56, 191, 263, 264, 269, 298, 309, 335.

Gromoboi — vezi Bobrișcev-Pușkin, A. V.

Gucikov, A. I. (1862—1936) — mare capitalist rus, organizator și lider al partidului octombrist. În perioada revoluției din 1905—1907 a luptat cu înverșunare împotriva mișcării revoluționare, solidarizîndu-se cu politica de crunte represiiuni a guvernului împotriva clasei muncitoare și a țărănimii. În anii 1910—1911 a fost președinte al Dumei a III-a de stat. În timpul primului război mondial a fost președinte al Comitetului industrial-militar central și membru al Comisiei speciale pentru problemele apărării. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost ministru de război și ministru al marinei în primul Guvern provizoriu burghez. În august 1917 a participat la organizarea rebeliunii lui Kornilov. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice; emigrant alb. — 121, 142, 339—340, 344—345, 384, 386, 387, 388, 390, 420.

Gurevici, E. L. (Smirnov, E.) (n. 1865) — publicist, pînă în 1890 narodovolist, apoi a aderat la social-democrați; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — menșevic. În anii reacțiunii — lichidator; a colaborat la ziarul „Tovarișci“, organul cadeților de stînga. — 350.

Gurko, V. I. (1863—1927) — om politic reacționar din Rusia țaristă. În 1906 — ministru adjunct la interne. A jucat un rol de seamă în guvernul Goremîkin. Dovedit culpabil de complicitate la fraude și delapidări, a fost destituit printr-o decizie a Senatului. În 1912 a fost ales membru în Consiliul de stat. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice; emigrant alb. — 374.

Gutovski, V. A. — vezi Maevski, E.

H

Hall, Leonard (1866—1916) — socialist englez, membru al Ligii socialiste, a condus secția ei din Manchester. A fost unul dintre întemeietorii Partidului laburist independent, iar din 1894 membru în Comitetul executiv al acestuia. — 240, 241.

Hegel, Georg Wilhelm-Friedrich (1770—1831) — mare filozof german; idealist obiectiv, ideolog al burgheziei germane. Filozofia lui Hegel reprezintă punctul culminant al idealismului german de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Meritul istoric al lui Hegel constă în elaborarea profundă și multi-

laterală a dialecticii, care a constituit unul dintre izvoarele teoretice ale materialismului dialectic al lui K. Marx și F. Engels. Dar Hegel considera lumea obiectivă, realitatea, un produs al „spiritului absolut“, al „ideii absolute“.

Principalele opere ale lui Hegel sînt: „Fenomenologia spiritului“ (1806), „Știința logicii“ (1812—1816), „Enciclopedia științelor filozofice“ (1817), „Filozofia dreptului“ (1821). Opere postume: „Prelegeri de istorie a filozofiei“ (1833—1836) și „Prelegeri de estetică sau filozofia artei“ (1836—1838). — 133.

Heiden, P. A. (1840—1907) — conte, mare moșier, fruntaș al zemstvelor, octombrist. Sub paravanul liberalismului a căutat să unească burghezia și moșierimea în lupta împotriva mișcării revoluționare în creștere. După manifestul dat de țar la 17 octombrie 1905, a trecut fățiș în tabăra contrarevoluției. În Duma I de stat a fost liderul unui grup de deputați de dreapta. După dizolvarea Dumei a fost unul dintre organizatorii partidului monarhist-constituționalist al „înnoirii pașnice“. — 344—345, 385, 386, 387, 388.

Hirsch, Karl (1841—1900) — social-democrat german, ziarist; a redactat împreună cu W. Liebknecht la Leipzig „Demokratische Wochenblatt“. După arestarea lui A. Bebel și a lui W. Liebknecht, a fost redactorul ziarului social-democrat „Der Volksstaat“. În perioada cît a fost în vigoare legea excepțională împotriva socialiștilor a trăit în emigrație, a locuit în Franța, în Belgia și în Anglia, a propagat ideile socialismului științific; a fost prieten cu K. Marx și F. Engels. În 1896 s-a înapoiat în Germania. — 405.

Homeakov, N. A. (1850—1925) — mare moșier, octombrist. Din 1896 și pînă în 1902 a fost director al departamentului agriculturii din ministerul agriculturii și domeniilor statului. A fost deputat în Dumele a II-a, a III-a și a IV-a de stat; pînă în martie 1910 a fost președintele Dumei a III-a de stat. — 221.

Hundadze, G. I. (Moskovski, A.) (n. 1877) — din 1898 a participat la mișcarea social-democrată, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost menșevic. Începînd din noiembrie 1906 și pînă în octombrie 1907 a fost membru al Comitetului din Moscova al P.M.S.D.R., delegat la Congresul al V-lea (de la Londra) al partidului. În anii 1909—1913 a fost menșevic-particel, a colaborat la Organul Central al P.M.S.D.R., ziarul „Soțial-Demokrat“. În timpul primului război mondial a fost menșevic-internaționalist. În 1917 a aderat la grupul „Novaia Jizn“. În anii 1918—1920 a fost reprezentantul guvernului menșevic al Gruziei la Moscova. Ulterior s-a retras din viața politică. — 191.

Hyndman, Henry Mayers (1842—1921) — socialist englez, reformist. În 1881 a fondat Federația democrată, reorganizată în 1884 în Federația social-democrată. În perioada 1900—1910 a fost membru

al Biroului socialist internațional. În 1916 a fost exclus din Partidul socialist britanic pentru propagandă în favoarea războiului imperialist. A avut o atitudine ostilă față de Revoluția Socialistă din Octombrie și a sprijinit intervenția împotriva Rusiei Sovietice. — 237—238, 239, 404—410.

Hyndman, Rosalinda Carolina (n. 1923) — soția socialistului englez H. M. Hyndman, autoarea cărții „The last years of H. M. Hyndman”. — 408.

Î

Iakovlev — în 1911 a fost director la fabrica Horvat din Ijor, lângă Petersburg. — 393.

Igor — vezi Gorev, B. I.

Igorev — vezi Gorev, B. I.

Ikov, V. K. (Mirov, V.) (n. 1882) — social-democrat, menșevic. A colaborat la revista „Vozrojdenie”, la ziarul „Golos Soțial-Demokrata” și la alte organe de presă ale menșevicilor-lichidatori. În timpul primului război mondial s-a situat pe o poziție defensivă. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în sistemul cooperăției. În 1931 a fost implicat în procesul „Biroului unional al P.M.S.D.R.”, organizație menșevică contrarevoluționară, și condamnat. — 201, 205.

Iliodor (Trufanov, S. M.) (n. 1880) — ieromonah, una dintre căpeteniile sutelor negre, a întemeiat „Uniunea poporului pravoslavnic rus”. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat în străinătate. — 374.

Innokenti — vezi Dubrovinski, I. F.

Innokentiev — vezi Dubrovinski, I. F.

Inok — vezi Dubrovinski, I. F.

Ionov (Koighen, F. M.) (1870—1923) — social-democrat; unul dintre liderii Bundului, iar mai pe urmă membru al partidului comunist. Începând din 1893 a activat în cercurile social-democrate din Odesa. În 1903 a fost ales în Comitetul Central al Bundului. A fost delegat la Congresul al V-lea (de la Londra) al partidului. În decembrie 1908 a luat parte la lucrările Conferinței a V-a a P.M.S.D.R., unde în problemele fundamentale s-a situat pe platforma menșevicilor-partiți; ulterior a adoptat o poziție împăciuito-ristă față de lichidatori. În timpul primului război mondial a făcut parte din aripa internaționalistă a Bundului. După Revoluția Socialistă din Octombrie a intrat în Partidul Comunist (b)

din Rusia, a activat în Comitetul regional de partid din Votk. — 279, 351, 353, 361.

Isvv, I. A. (Mihail) (1878—1920) — social-democrat, menșevic. În 1907 a intrat în C.C. al P.M.S.D.R. din partea menșevicilor. În anii reacțiunii a devenit lichidator, a colaborat la revista „Nașa Zarea” și la alte publicații lichidatoriste. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții defensiste. În 1917 a fost membru al Comitetului din Moscova al menșevicilor, a făcut parte din Comitetul Executiv al Sovietului din Moscova și din Comitetul Executiv Central din Rusia, în prima legislatură. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat la Muzeul muncii. — 30, 32, 44, 51, 56, 189, 190—191, 266, 269, 273, 275, 282, 299, 313, 334, 357, 358, 364.

Iudin — vezi Aizenstadt, I. L.

Iuri — vezi Bronștein, P. A.

Izgoev (Lande), A. S. (n. 1872) — publicist burghez, unul dintre ideologii partidului cadet. La început a fost „marxist legal”, un timp a aderat la social-democrați, iar apoi în 1905 a dezertat în partidul cadet. I-a atacat cu vehemență pe bolșevici în ziarul „Reci”, organul central al cadeților, în revistele cadete „Lujniie Zapiski”, „Russkaia Misl”, precum și în culegerea contrarevoluționară „Vehi”. După Revoluția Socialistă din Octombrie, Izgoev a colaborat la „Vestnik Literaturi”, revistă editată de un grup de intelectuali cu orientare decadentă. În 1922 a fost expulzat din țară pentru activitatea sa publicistică contrarevoluționară. — 97, 98, 122, 129, 154, 157, 158, 159, 160, 161, 163, 288, 319, 381.

J

Jaurès, Jean (1859—1914) — militant de seamă al mișcării socialiste franceze și internaționale, istoric. În 1902, Jaurès și partizanii lui au înființat partidul socialist francez, care în 1905, după fuzionarea cu Partidul socialist din Franța, a căpătat denumirea de Partidul socialist francez unificat. Membru al parlamentului în anii 1885—1889, 1893—1898, 1902—1914; unul dintre liderii fracțiunii parlamentare socialiste. În 1904 a fondat ziarul „L'Humanité”, pe care l-a condus pînă la sfîrșitul vieții și care în 1920 a devenit organul central al Partidului Comunist Francez. În timpul revoluției din 1905—1907 din Rusia, Jaurès a salutat lupta dusă de poporul rus. A militat neobosit pentru apărarea democrației, a libertăților democratice, pentru pace, împotriva asuprii imperialiste și a războaielor de cîtopire. Era convins că numai socialismul poate pune definitiv capăt războaielor și jugului colonial. Dar Jaurès credea că socialismul va învinge nu prin lupta proletariatului împotriva burgheziei, ci ca rezultat al „înfloririi ideii democratice”. Lenin a criticat cu asprime concepțiile reformiste ale lui Jaurès, care îl împingeau pe calea oportunismului.

Prin lupta lui pentru pace, împotriva pericolului iminent de război, Jaurès și-a atras ura burgheziei imperialiste. În ajunul primului război mondial, el a fost ucis de un agent al reacțiunii. — 207.

Jilkin, I. V. (1874—1958) — ziarist, unul dintre liderii partidului mic-burghez al trudovicilor. În 1906 Jilkin a fost ales în Duma I de stat ca deputat al țăranilor din gubernia Saratov. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în diferite instituții sovietice; începând din 1925 s-a apucat de ziaristică. — 7.

Jordania, N. N. (Kostrov) (1870—1953) — social-democrat, menșevic. În 1905 a redactat ziarul menșevic „Soțial-Demokrati” (în limba gruzină). În 1906 a fost membru al Dumei I de stat. La Congresul al V-lea (de la Londra) a fost ales membru în C.C. al P.M.S.D.R. din partea menșevicilor. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a aderat formal la grupul menșevicilor-partiții, dar în fapt i-a susținut pe lichidatori. În 1914 a colaborat la revista lui Troțki „Borba”; în timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost președinte al Sovietului de deputați ai muncitorilor din Tiflis, iar în 1918—1921 a fost șeful guvernului menșevic contrarevoluționar din Gruzia; din 1921 — emigrant alb. — 263—264, 266, 274, 275, 282.

K

Kahan, Zelda — vezi Kahan-Coates, Zelda.

Kahan-Coates, Zelda (n. 1883) — membră a Federației social-democrate engleze, a aderat la aripa ei de stînga, s-a pronunțat împotriva politicii oportuniste a lui Hyndman. A luat parte ca invitată la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. În 1912 a fost aleasă membră a Comitetului Executiv al Partidului socialist britanic, a dus o luptă activă împotriva militarismului, agresiunii imperialiste și politicii statelor capitaliste.

În 1925 a făcut o vizită de lungă durată în Uniunea Sovietică. În ultimii ani a vizitat în repetate rînduri U.R.S.S. împreună cu soțul ei, secretarul Comitetului parlamentar anglo-rus. A scris împreună cu soțul ei o serie de cărți care conțin informații juste despre U.R.S.S. Adeptă activă a prieteniei anglo-sovietice. — 237, 238.

Kalinin, F. I. (Arkadi) (1882—1920) — muncitor textilist. Din 1903 membru al P.M.S.D.R. În 1905 a condus insurecția armată în orașul Aleksandrovsk (gubernia Vladimir); ulterior a activat în Comitetul din Moscova al P.M.S.D.R. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a urmat cursurile școlilor fracționiste de la Capri și Bologna (Italia); a făcut parte din grupul antipartinic „Vpered”. În 1912 s-a stabilit la Paris. După revoluția burghezo-democratică

din februarie 1917 s-a înapoiat în Rusia, unde a activat în sindicatul metalurgiștilor din Petrograd. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost membru al colegiului Comisariatului poporului pentru învățământul public și unul dintre conducătorii „Proletcultului”. — 364.

Kamenev (Rosenfeld), L. B. (1883—1936) — membru al P.M.S.D.R. din 1901. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. În anii reacțiunii a avut o atitudine împăciuito-ristă față de lichidatori, otzoviști și troțkiști. În 1915, fiind arestat, a declarat în fața tribunalului țarist că se dezice de lozinca bolșevică a înfringerii guvernului țarist în războiul imperialist. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 s-a ridicat împotriva liniei partidului, orientată spre înfăptuirea revoluției socialiste, și împotriva Tezelor din aprilie ale lui V. I. Lenin. În octombrie 1917 a comis împreună cu Zinoviev un act de trădare publicînd în ziarul semimensevic „Novaia Jizn” o declarație în care arăta că nu este de acord cu hotărîrea Comitetului Central cu privire la insurecția armată, divulgînd astfel Guvernului provizoriu planurile partidului.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost președinte al C.E.C. din Rusia, președinte al Sovietului din Moscova, vicepreședinte al Consiliului Comisarilor Poporului; a fost membru al Biroului Politic al C.C. În repetate rînduri s-a ridicat împotriva politicii leniniste a partidului: în noiembrie 1917 s-a declarat pentru formarea unui guvern de coaliție la care să participe menșevicii și socialiștii-revoluționari, în 1925 a fost unul dintre organizatorii „noii opoziții”, iar în 1926 — unul dintre liderii blocului antipartinic troțkisto-zinovievist. În 1927, Congresul al XV-lea al P.C. (b) al U.R.S.S. l-a exclus din partid ca militant activ al opoziției troțkiste. În 1928 a declarat că-și recunoaște greșelile și a fost reprimat în partid, dar, deoarece nu și-a încetat activitatea antipartinică, în 1932 a fost din nou exclus din P.C. (b) al U.R.S.S. În 1933 a fost pentru a doua oară reprimat în partid. În 1934, pentru activitate antipartinică și antisovietică a fost pentru a treia oară exclus din partid, iar apoi judecat și condamnat. — 307, 308.

Kant, Immanuel (1724—1804) — filozof german, fondatorul idealismului clasic german, din 1770 a fost profesor la Universitatea din Königsberg. Filozofia lui Kant este o varietate a idealismului subiectiv și a agnosticismului, dar totodată are o oarecare tendință materialistă, exprimată în teoria „lucrului în sine” și în recunoașterea caracterului experimental al cunoștințelor noastre. Kantianismul a jucat un rol covârșitor în istoria filozofiei, sub influența lui s-au format reprezentanții de mai târziu ai idealismului clasic german (Fichte, Schelling, Hegel) și s-au ivit astfel de curente în gîndirea filozofică burgheză ca neokantianismul, pozitivismul etc. Tendința de reîntoarcere la Kant sau de împăcare a marxismului cu kantianismul a fost totdeauna caracteristică revizioniştilor.

Caracterul contradictoriu și inconsecvent al filozofiei lui Kant a determinat criticarea lui atît de pe poziții „de dreapta” (idealiștii

subiectivi mai consecvenți), cât și de pe poziții „de stînga“ (Feuerbach, Cernîșevski și materialistii dialectici) (vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 18, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 198—209, 377—380).

Operele principale ale lui Kant sînt: „Allgemeine Naturgeschichte und Theorie des Himmels...“ (1755); „Kritik der reinen Vernunft“ (1781); „Kritik der praktischen Vernunft“ (1788), „Kritik der Urteilskraft“ (1790) etc. — 133.

Karaulov, V. A. (1854—1910) — cadet, nobil, de profesiune jurist. Deputat în Duma a III-a de stat din partea guberniei Ieni-sei; în Dumă a ocupat, după cum a spus Lenin, „unul dintre primele locuri printre cei mai ticăloși, ca deții contrarevoluționari, avînd veșnic pe buze o frază fățarnică“ (volumul de față, pag. 103). — 102—104, 160, 288, 319, 388.

Karski — vezi Marhlewski, I. I.

Kașap — vezi Poleakov, A. A.

Kautsky, Karl (1854—1938) — unul dintre liderii social-democrației germane și ai Internaționalei a II-a; la început a fost marxist, dar mai tîrziu a devenit un renegat al marxismului, ideolog al centrismului (kautskismului) — o varietate dintre cele mai periculoase și mai dăunătoare de oportunism. Redactor al revistei „Die Neue Zeit“, publicație teoretică a social-democrației germane.

La mișcarea socialistă a început să participe în 1874. Concepțiile sale din acea vreme reprezentau un amestec de lassalleanism, neomalthusianism și anarhism. În 1881 a făcut cunoștință cu K. Marx și F. Engels și, sub influența lor, a trecut la marxism, dar încă din acea perioadă a dat dovadă de oscilări spre oportunism, lucru pentru care K. Marx și F. Engels l-au criticat cu asprime. În ultimele două decenii ale secolului trecut a scris o serie de lucrări în legătură cu unele probleme ale teoriei marxiste: „Doctrina economică a lui Karl Marx“, „Problema agrară“ etc., care, deși conțin greșeli, au jucat un rol pozitiv în propagarea marxismului. Mai tîrziu, cînd mișcarea revoluționară a luat o mare amploare, Kautsky a trecut pe pozițiile oportunismului. În timpul primului război mondial, Kautsky s-a situat pe pozițiile social-șovinismului, pe care îl camufla sub paravanul unei frazeologii internaționaliste. El este autorul teoriei ultraimperialismului. După Revoluția Socialistă din Octombrie, Kautsky a luat în mod fățiș atitudine împotriva revoluției proletare și a dictaturii proletariatului, împotriva Puterii sovietice.

În „Falimentul Internaționalei a II-a“, „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“, „Statul și revoluția“, „Revoluția proletară și renegatul Kautsky“ și într-o serie de alte lucrări, V. I. Lenin a supus unei critici nimicitoare teoriile kautskiste. — 18, 99, 131—132, 134, 308, 313.

Kavelin, K. D. (1818—1885) — istoric și jurist, profesor la Universitatea din Moscova (1844—1848) și la cea din Petersburg

(1857—1861), reprezentant al liberalismului burghezo-nobiliar. A colaborat la „Sovremennik“, „Otecestvennîe Zapiski“ și „Vestnik Evropî“. În perioada de pregătire și aplicare a reformei de la 19 februarie 1861 a luat atitudine împotriva mișcării democratice revoluționare și a sprijinit politica reacționară a absolutismului. Lenin l-a caracterizat drept „unul dintre cele mai respingătoare tipuri de bătăranie liberală“. — 172.

Kogan, V. L. — social-democrat, menșevic, publicist, între anii 1906—1908 a colaborat la revista „Obrazovanie“. — 206, 207.

Kondurușkin, S. S. (1874—1919) — scriitor și ziarist. În 1898—1903 a lucrat ca învățător pe lângă Societatea palestiniană din Siria, apoi s-a întors în Rusia. A colaborat la revistele „Russkoe Bogatstvo“, „Mir Bojii“, la culegerea „Znamea“ etc. — 393—394.

Kostrov — vezi Jordania, N. N.

Krasin, L. B. (Nikita) (1870—1926) — revoluționar de profesie, ulterior eminent om de stat sovietic. Începînd din 1890 a participat la mișcarea social-democrată. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici, a fost cooptat în C.C. al partidului, unde un timp s-a situat pe o poziție împăciuitoare față de menșevici. A participat activ la prima revoluție rusă. La Congresele al III-lea și al IV-lea ale P.M.S.D.R. a fost ales membru al C.C., iar la Congresul al V-lea membru supleant al C.C. al P.M.S.D.R. În 1908 a emigrat din țară. Un timp a făcut parte din grupul antipartinic „Vpered“; ulterior s-a retras din activitatea politică și a lucrat ca inginer în străinătate și în Rusia. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii aprovizionării Armatei Roșii, apoi membru al Prezidiului Consiliului economic superior și comisar al poporului pentru căile de comunicație. În 1919 a intrat în diplomatie. În 1922 a fost numit comisar al poporului pentru comerțul exterior și din 1924 reprezentant plenipotențiar al U.R.S.S. în Franța, iar din 1925 reprezentant plenipotențiar în Anglia. — 282.

Kricevski, B. N. (1866—1919) — social-democrat, unul dintre liderii „economismului“. Spre sfîrșitul deceniului al 9-lea a participat la activitatea cercurilor social-democrate din Rusia; la începutul ultimului deceniu a emigrat din țară; în străinătate s-a alăturat, pentru cîtva timp, grupului „Eliberarea muncii“ și a colaborat la publicațiile lui. În ultimii ani ai secolului trecut a devenit unul dintre conducătorii „Uniunii social-democraților ruși din străinătate“; în 1899 a fost redactor al revistei „Rabocce Delo“, organul „Uniunii“, în coloanele căruia a propagat concepțiile bernsteiniene. Curînd după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a părăsit mișcarea social-democrată. — 213.

L

Lafargue, Laura (1845—1911) — activistă a mișcării muncitorești din Franța, fiica lui K. Marx și soția lui Paul Lafargue. A adus o mare contribuție la răspîndirea marxismului în Franța; împreună cu soțul ei a tradus în limba franceză „Manifestul Partidului Comunist”; ea a făcut traducerea în limba franceză a lucrării lui K. Marx „Contribuții la critica economiei politice”, a lucrării lui F. Engels „Ludwig Feuerbach și sfîrșitul filozofiei clasice germane”, precum și a altor lucrări ale fondatorilor comunismului științific. — 402—403.

Lafargue, Paul (1842—1911) — militant de seamă al mișcării muncitorești franceze și internaționale; publicist talentat, unul dintre primii adepți din Franța ai comunismului științific; prieten apropiat și tovarăș de luptă al lui K. Marx și F. Engels. A fost membru al Internaționalei I. Împreună cu J. Guesde a fondat Partidul muncitoresc din Franța; a fost redactor la ziarul „l'Égalité”, organul partidului muncitoresc. Lafargue a luat o atitudine energică împotriva oportunismului din Internaționala a II-a; el a salutat prima organizație marxistă rusă — grupul „Eliberarea muncii” —, iar mai tîrziu și-a manifestat simpatia față de bolșevici. În numeroasele sale lucrări, Lafargue a propagat și a susținut ideile marxismului în domeniul economiei politice, al filozofiei, al istoriei și al lingvisticii; el a luptat împotriva reformismului și revizionismului. Dar în lucrările lui Lafargue există și teze teoretice greșite, mai ales în problema țărănească și în cea națională, precum și în problema sarcinilor revoluției socialiste.

Considerînd că la bătrînețe omul nu mai poate fi util luptei revoluționare, Lafargue și soția sa, Laura (a doua fiică a lui K. Marx), s-au sinucis. La funeraliile lor, din partea P.M.S.D.R. a luat cuvîntul V. I. Lenin. — 402—403.

Lansbury, George (1859—1940) — unul dintre liderii partidului laburist englez. În 1892 a intrat în Federația social-democrată, în 1906 a aderat la laburiști. În 1910—1912 și 1922—1940 a fost membru al parlamentului. În 1912—1922 a fost editorul și redactorul cotidianului „The Daily Herald”. În 1929—1931 a fost ministru al lucrărilor publice. În 1931—1935 a fost președintele partidului laburist. — 240—241.

Larin, I. (Lurie, M. A.) (1882—1932) — social-democrat, menșevic. După înfrîngerea revoluției din 1905—1907 a devenit unul dintre propovăduitorii activi ai lichidatorismului. A participat activ la Blocul antipartinic din august, creat de Troțki în 1912. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a condus grupul menșevicilor-internaționaliști, care editau revista „Internațional”. În august 1917 a fost primit în partidul bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut diferite funcții în aparatul organizațiilor de stat și în cel economic. — 199—208, 212, 213, 214,

307, 321, 323, 324, 325, 327, 329, 332—333, 350, 364, 367, 374, 381, 423, 424.

Lassalle, Ferdinand (1825—1864) — socialist mic-burghez german, întemeietorul lassalleanismului — varietate a oportunistului în mișcarea muncitorească germană. Lassalle a fost unul dintre întemeietorii Uniunii generale a muncitorilor germani (1863). Crearea acestei Uniuni a avut o însemnătate pozitivă pentru mișcarea muncitorească, dar Lassalle, ales președinte al acestei Uniuni, a orientat-o pe o cale oportunistă. Lassalleienii socoteau că prin agitația legală pentru votul universal, prin crearea de asociații de producție subvenționate de statul iuncherilor se va ajunge la crearea unui „stat popular liber“. Lassalle a sprijinit politica de unificare „de sus“ a Germaniei, sub hegemonia Prusiei reacționare. Politica oportunistă a lassalleienilor a constituit o piedică în calea activității Internaționalei I și a creării unui adevărat partid muncitoresc în Germania, a întârziat formarea conștiinței de clasă a muncitorilor.

Concepțiile teoretice și politice ale lassalleienilor au fost aspru criticate de către clasicii marxism-leninismului (vezi K. Marx. „Critica programului de la Gotha“; V. I. Lenin. „Statul și revoluția“ și alte lucrări). — 408.

Lavrov, P. L. (1823—1900) — ideolog de vază al narodnicismului, reprezentant al școlii subiective în sociologie; autor al cărții „Scrisori istorice“ (1868—1869). Lavrov este părintele teoriei narodniciste reacționare a „eroilor“ și „gloatei“, care neagă legile obiective ale dezvoltării societății și consideră progresul omenirii drept un rezultat al activității „personalităților care gîndesc critic“.

Lavrov a făcut parte din asociația „Zemlea i vlea“, care a devenit apoi partidul „Narodnaia vlea“. În timpul cîr a fost în emigrație, începînd din 1870, a scos revista „Vpered!“ (Zürich-Londra, 1873—1876), a fost redactor al revistei „Vestnik Narodnoi Voli“ (1883—1886), a luat parte la redactarea culegerii narodovoliste „Materiale pentru o istorie a mișcării social-revoluționare ruse“ (1893—1896); a fost membru al Internaționalei I, i-a cunoscut pe K. Marx și pe F. Engels, cu care a purtat corespondență. — 131.

Leiteizen, G. D. (Veazemski, Lindov, G.) (1874—1919) — social-democrat. Și-a început activitatea revoluționară în ultimul deceniu al secolului trecut. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici; a colaborat la ziarele „Vpered“, „Proletarii“ și la alte organe de presă bolșevice. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a dus muncă de partid la Tula. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 s-a situat un timp pe pozițiile menșevicilor-internaționaliști, făcînd parte din grupul „Novaia Jizn“. În 1918, Leiteizen a revenit în rîndurile partidului bolșevic; în ianuarie 1919 a căzut pe Frontul de est. — 263, 264, 273, 274, 278.

Lenin, V. I. (Ulianov, V. I., Lenin N.) (1870—1924) — date biografice. — 195, 315, 346, 348, 349, 364.

Levițki (Federbaum), V. O. (n. 1883) — social-democrat, menșevic. În perioada reacțiunii și a noului avânt revoluționar a fost unul dintre liderii lichidatorismului; a făcut parte din centrul menșevic și a fost unul dintre semnatarii „Scrisorii deschise“ cu privire la lichidarea partidului; a redactat revista „Nașa Zarea“, a colaborat la „Golos Soțial-Demokrata“, „Vozrojdenie“ și la alte publicații periodice de orientare menșevico-lichidatoristă. În anii primului război mondial s-a situat pe pozițiile social-șovinismului și a sprijinit grupul de extremă dreaptă al defensivilor. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă, a luptat activ împotriva Puterii sovietice; în 1920 a fost implicat în procesul organizației contrarevoluționare „Centrul tactic“. Ulterior s-a îndelețnicit cu activitatea publicistică. — 52, 99, 115—116, 126, 138, 189, 190, 195, 197, 199, 212, 213, 217, 218, 219, 293, 294, 307, 320, 329, 332—333, 350, 364, 367, 381, 383.

Liber, M. I. (Goldman, M. I., Ber) (1880—1937) — unul dintre liderii Bundului. În anii reacțiunii a fost lichidator, iar în 1912 — militant activ al Blocului antipartinic din august. În perioada primului război mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd și al Prezidiului C.E.C. în prima legislatură. A adoptat o poziție menșevică contrarevoluționară și a fost partizan al guvernului de coaliție. A avut o atitudine ostilă față de Revoluția Socialistă din Octombrie și a fost un dușman activ al Puterii sovietice. Ulterior s-a retras din activitatea politică și a lucrat în domeniul economic. — 279, 298, 309, 333, 335.

Liebkecht, Wilhelm (1826—1900) — militant de seamă al mișcării muncitorești germane și internaționale, unul dintre întemeietorii și conducătorii Partidului social-democrat din Germania. Din 1875 și pînă la sfîrșitul vieții sale, Liebknecht a fost membru al Comitetului Central al Partidului social-democrat din Germania și redactor responsabil al ziarului „Vorwärts“, organul central al acestui partid. Din 1867 pînă în 1870 a fost deputat în Reichstagul Confederației Germaniei de nord, iar începînd din 1874 a fost ales în repetate rînduri deputat al Reichstagului german; a folosit cu pricepere tribuna parlamentară pentru a demasca politica internă și externă reacționară a iuncherimii prusace. Pentru activitatea sa revoluționară a fost de mai multe ori condamnat la închisoare. A luat parte activă la activitatea Internaționalei I și la organizarea Internaționalei a II-a. K. Marx și F. Engels îl prețuiau pe Liebknecht, îl îndrumau în activitatea lui, dar în același timp criticau unele greșeli ale lui cu caracter împăciuitoare, ajutîndu-l să adopte o poziție justă. — 152, 326.

Lindov, G. — vezi *Leiteizen, G. D.*

Litovțev, S. — vezi *Poleakov, S. L.*

Liubici — vezi *Sammer, I. A.*

Lopatin, G. A. (1845—1918) — cunoscut narodnic-revoluționar rus. În deceniul al 8-lea al secolului trecut, pe cînd se afla în străinătate, a întreținut relații de prietenie cu K. Marx și F. Engels, a fost ales în Consiliul General al Internaționalei I. „Nu sînt mulți oameni pe care să-i iubesc și să-i stimez atît de mult ca pe el“, scria K. Marx despre Lopatin (Scrisoarea lui K. Marx către N. F. Danielson din 28 mai 1872). Împreună cu N. F. Danielson a tradus în limba rusă volumul I al „Capitalului“. A fost de mai multe ori arestat pentru activitate revoluționară. În 1887 a fost condamnat la pedeapsa capitală, care i-a fost comutată în închisoare pe viață; și-a executat pedeapsa într-o celulă din fortăreața Schlüsselburg. În 1905 a fost eliberat în urma unei amnistii; mai tîrziu s-a retras din activitatea politică. — 102.

Lurie, M. A. — vezi *Larin, I.*

Luxemburg, Rosa (1871—1919) — militantă de seamă a mișcării muncitorești internaționale, unul dintre liderii aripii stîngi a Internaționalei a II-a. În mișcarea revoluționară a început să activeze în a doua jumătate a deceniului al 9-lea al secolului trecut. A fost unul dintre întemeietorii și conducătorii Partidului social-democrat din Polonia; a luptat împotriva naționalismului din rîndurile mișcării muncitorești poloneze. Începînd din 1897 a participat în mod activ la mișcarea social-democrată germană, a combătut bernsteinismul și millerandismul. A luat parte la prima revoluție rusă (la Varșovia), în 1907 a participat la lucrările Congresului al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R., unde i-a sprijinit pe bolșevici. Încă de la începutul primului război mondial s-a situat pe o poziție internaționalistă. A fost unul dintre inițiatorii creării în Germania a grupului „International“, care ulterior și-a schimbat denumirea în „Spartacus“, iar mai tîrziu în „Uniunea Spartacus“. După revoluția din noiembrie 1918 din Germania a participat la Congresul de constituire a Partidului Comunist din Germania, congres la care a avut un rol conducător. În ianuarie 1919 a fost arestată și ucisă din ordinul guvernului Scheidemann. Lenin, care o aprecia foarte mult pe R. Luxemburg, a criticat în repetate rînduri greșelile ei într-o serie de probleme, ajutînd-o astfel să adopte o poziție justă. — 18.

Lvov, N. N. (Lvov I.) (1867—1944) — moșier; V. I. Lenin l-a calificat drept un „mic nobil contrarevoluționar“, „model de trădător cadet“. Unul dintre fondatorii partidului „înnoirii pașnice“. Membru în Dumele I, a II-a, a III-a și a IV-a de stat. În Dumele a III-a și a IV-a a fost liderul „progresiștilor“. În 1917 a fost unul dintre conducătorii uniunii moșierilor. După Revoluția Socialistă din

Octombrie — ziarist albgardist, iar mai târziu emigrant alb. — 258, 259, 345, 386, 388.

M

MacDonald, James Ramsay (1866—1937) — om politic englez, unul dintre fondatorii și liderii partidului laburist. A promovat în partid și în Internaționala a II-a o politică ultraoportunistă. A propagat teoria reacționară a colaborării între clase și a integrării treptate a capitalismului în socialism („socialismul constructiv“). La începutul primului război mondial s-a situat pe poziții pacifiste, iar apoi a pășit pe calea sprijinirii fățișe a burgheziei imperialiste. În anii 1918—1920 a încercat să împiedice lupta muncitorilor englezi care s-au ridicat împotriva intervenției antisovietice; a promovat o politică de scindare a clasei muncitoare. În 1924 și 1929—1931 a ocupat postul de prim-ministru. Guvernul laburist MacDonald a reprimat cu cruzime mișcarea de eliberare națională din coloniile engleze și a promovat o politică antimuncitorească. În anii 1931—1935 MacDonald s-a aflat în fruntea așa-numitului „guvern național“, a cărui politică o stabileau conservatorii. — 207, 239—240, 241, 423.

Maevski, E. (Gutovski, V. A.) (1875—1918) — social-democrat, menșevic. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a fost lichidator, a colaborat la revista „Nașa Zarea“, la ziarul „Luci“ și la alte organe ale menșevicilor-lichidatori. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții defensiste. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice. — 117.

Makar — vezi Noghin, V. P.

Maklakov, V. A. (n. 1870) — cadet de dreapta, moșier, de profesiune avocat, a pledat în numeroase procese politice. A fost ales deputat în Duma a II-a, a III-a și a IV-a de stat din partea orașului Moscova. A făcut parte din C.C. al partidului cadeților. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost ambasador al Guvernului provizoriu burghez la Paris, ulterior — emigrant alb. — 160, 185, 256—257, 258.

Maksimov — vezi Bogdanov, A.

Malinovski, A. A. — vezi Bogdanov, A.

Man, Hendrick, de (1885—1953) — socialist belgian, din 1939 președinte al Partidului socialist din Belgia. Incepând din 1911 a activat în cadrul organizațiilor culturale muncitorești. În perioada primului război mondial a fost social-șovinist. În 1935 a fost ministru al muncii, în anii 1936—1940, ministru de finanțe. În timpul ocupației Belgiei de către trupele hitleriste a colaborat cu fasciștii,

după eliberarea Belgiei a emigrat în Elveția, în 1946 un tribunal belgian l-a condamnat în contumacie la 20 de ani închisoare. — 215.

Marblewski, Iulian (Karski) (1866—1925) — militant de seamă al mișcării muncitorești poloneze și internaționale. A fost unul dintre organizatorii și conducătorii Social-democrației din Regatul Poloniei și din Lituania. A luat parte activă la revoluția din anii 1905—1907. La Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. a fost ales membru supleant în C.C. al P.M.S.D.R. A fost delegat la Congresele de la Zürich și Stuttgart ale Internaționalei a II-a. Începînd din 1909 a activat mai cu seamă în cadrul social-democrației germane. În anii primului război mondial, împreună cu K. Liebknecht și R. Luxemburg a luptat împotriva social-șoviniștilor și a luat parte la întemeierea „Uniunii Spartacus”. Din cauza activității sale revoluționare, în repetate rînduri a avut de suferit represiuni.

La insistența guvernului sovietic a fost eliberat în 1918 din lagărul de concentrare german unde era deținut și a venit în Uniunea Sovietică; a fost ales în C.E.C. din Rusia, al cărui membru a rămas pînă la sfîrșitul vieții. În 1919 a intrat în C.C. al Partidului Comunist din Germania. A luat parte la înființarea Internaționalei Comuniste. Începînd din 1923 a fost președintele C.C. al M.O.P.R.-ului (Organizație internațională de ajutorare a luptătorilor pentru revoluție). A scris mai multe lucrări de economie, istorie a Poloniei și relații internaționale. — 18.

Markov, N. E. (Markov 2) (n. 1866) — politician reacționar din Rusia țaristă, una dintre căpeteniile organizațiilor ultrareacționare-pogromiste „Uniunea poporului rus” și „Oastea arhanghelului Mihail”, mare moșier. Deputat în Dumele a III-a și a IV-a de stat din partea guberniei Kursk. În Dumă a fost unul din liderii aripii de dreapta. După Revoluția Socialistă din Octombrie, emigrant alb. — 221, 345, 390, 417.

Martînov, A. (Piker, A. S.) (1865—1935) — unul dintre liderii „economismului”, militant de seamă al menșevismului; mai tîrziu a devenit membru al partidului comunist. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a fost lichidator și a făcut parte din redacția organului lichidatorilor — ziarul „Golos Soțial-Demokrata”. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții centriste, iar după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a devenit menșevic-internaționalist. După Revoluția Socialistă din Octombrie a rupt cu menșevismul. În 1923, la Congresul al XII-lea al P.C. (b) din Rusia, a fost primit în partid; a lucrat la Institutul K. Marx și F. Engels; începînd din 1924 a făcut parte din redacția revistei „Kommunisticeskii Internațional”. — 18, 197, 213, 282, 308.

Martov, L. (Federbaum, I. O.) (1873—1923) — unul dintre liderii menșevismului. În anii reacțiunii și ai noului avînt revolu-

ționar s-a situat pe poziții lichidatoriste; a redactat ziarul „Golos Soțial-Demokrata“, a luat parte la Conferința antipartinică din august (1912). În perioada primului război mondial s-a situat pe poziții centriste. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a trecut în fruntea grupului menșevicilor-internaționaliști. După Revoluția Socialistă din Octombrie a trecut în tabăra dușmanilor fășiși ai Puterii sovietice. În 1920 a emigrat în Germania și a editat la Berlin revista menșevică contrarevoluționară „Soțialisticeski Vestnik“. — 18, 44, 45, 50, 51—52, 55, 56, 65, 98, 127, 189, 190, 191, 197, 201—203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 214, 218, 276, 299, 307, 308, 309, 312, 313, 321, 327, 328, 330, 332, 360, 364, 380, 381—382, 383.

Marx (von Westphalen), Jenny (1814—1881) — soția lui Karl Marx, prietena și ajutorul lui credincios. — 408.

Marx, Karl (1818—1883) — întemeietorul comunismului științific, gânditor genial, conducător și învățător al proletariatului internațional (vezi articolul lui V. I. Lenin „Karl Marx (Scurtă schiță biografică și expunere a marxismului)“, Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 29—77). — 88, 108, 133, 169—170, 209, 404, 405, 407—408, 409, 410.

Maslov, P. P. (1867—1946) — economist, social-democrat, autor al unei serii de scrieri în problema agrară, în care a încercat să revizuiască marxismul. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici; el a lansat programul menșevic de municipalizare a pământului. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar s-a situat pe poziții lichidatoriste, iar în perioada primului război mondial s-a manifestat ca social-șovinist. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras din viața politică și a desfășurat activitate pedagogică și științifică. În 1929 a fost ales membru al Academiei de Științe a U.R.S.S. — 99.

Mazzini, Giuseppe (1805—1872) — eminent revoluționar italian, democrat burghez, unul dintre conducătorii și ideologii mișcării de eliberare națională din Italia. Mazzini a preconizat programul unirii „de jos“ a Italiei într-o republică burgheză independentă; el considera că principalul mijloc de luptă este insurecția. Caracteristicile lui Mazzini erau însă tactica complotistă și ignorarea intereselor țărănimii. Mazzini propovăduia un plan mic-burghez utopic de rezolvare a problemei muncitorești pe calea „colaborării muncii cu capitalul“. V. I. Lenin îl includea în categoria reprezentanților socialismului neproletar, premarxist (vezi Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 35). — 405.

Mehring, Franz (1846—1919) — militant de seamă al mișcării muncitorești din Germania, unul dintre liderii și teoreticienii aripii de stînga a social-democrației germane. A fost unul dintre redac-

torii revistei „Die Neue Zeit“, organ teoretic al partidului; iar mai târziu redactor al ziarului „Leipziger Volkszeitung“. Mehring a luptat activ împotriva oportunismului și revizionismului din rândurile Internaționalei a II-a și a condamnat kautskismul, dar în același timp s-a făcut și el vinovat de greșelile celor de stînga din Germania, care s-au temut să rupă legăturile organizatorice cu oportuniștii. Mehring a apărut cu consecvență internaționalismul și a salutat Revoluția Socialistă din Octombrie. A fost unul dintre conducătorii organizației revoluționare „Uniunea Spartacus“; în înființarea Partidului Comunist din Germania a avut un rol de seamă. — 308, 313.

Meller-Zakomelski, A. N. (n. 1844) — baron, general în armata țaristă, ultrareacționar. În 1906, împreună cu generalul P. K. Rennenkampf, a condus expediția de pedepsire la calea ferată transsiberiană. În octombrie 1906 a fost numit guvernator general al Ținutului baltic, unde a reprimat cu cruzime mișcarea revoluționară a muncitorilor și țăranilor letoni și estonieni. În anii 1909—1917 a fost membru în Consiliul de stat. După Revoluția Socialistă din Octombrie, emigrant alb. — 229.

Menșikov, M. O. (1859—1919) — publicist reacționar, colaborator la „Novoe Vreeme“, ziar ultrareacționar. V. I. Lenin a spus despre Menșikov că este un „credincios ciine de pază al sutelor negre“ (volumul de față, pag. 148). După Revoluția Socialistă din Octombrie, Menșikov a dus o luptă activă împotriva Puterii sovietice; în 1919 a fost executat pentru activitatea sa contrarevoluționară. — 148, 154, 155, 156, 157, 160, 163, 174, 186, 203, 394.

Meșkovski — vezi Goldenberg, I. P.

Mihailovski, N. K. (1842—1904) — teoretician de vază al na-rodnicismului liberal, publicist, critic literar, filozof pozitivist, unul dintre reprezentanții școlii subiective în sociologie. În 1892 a condus revista „Russkoe Bogatstvo“, în paginile căreia a dus o luptă îndârjită împotriva marxiștilor. Concepțiile lui Mihailovski au fost criticate de V. I. Lenin în lucrarea „Ce sînt «prieteni poporului» și cum luptă ei împotriva social-democraților?“ și în alte lucrări. — 131.

Miliukov, P. N. (1859—1943) — lider al partidului cadet, ideolog de vază al burgheziei imperialiste ruse, istoric și publicist. În 1902 a colaborat activ la revista burghezo-liberală „Osvobozhdenie“, care apărea în străinătate. În octombrie 1905 a fost unul dintre întemeietorii partidului cadet, apoi președinte al Comitetului Central al acestui partid și redactor al ziarului „Reci“, organul central al cadeților. A fost deputat în Duma a III-a și a IV-a de stat. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost ministru de externe în primul Guvern provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a devenit unul dintre organiza-

torii intervenției militare străine împotriva Rusiei Sovietice ; militant activ al emigrației albe. — 52, 120, 142, 158, 159, 160, 162, 197, 342, 345, 383, 387, 388, 390, 420.

Miliutin, V. P. (1884—1938) — a participat la mișcarea social-democrată începând din 1903, la început a aderat la menșevici, iar din 1910 — la bolșevici. A dus muncă de partid la Kursk, Moscova, Orel, Petersburg și Tula, a fost supus în repetate rînduri la represiuni. După Revoluția Socialistă din Octombrie, a fost numit comisar al poporului pentru agricultură. În anii 1918—1921 a fost vicepreședinte al Consiliului economic superior, apoi a deținut funcții de răspundere în sectorul economic și de stat ; a fost ales membru supleant, iar apoi membru al C.C. al partidului. A scris o serie de lucrări despre probleme economice. — 263.

Mihail — vezi Isuv, I. A.

Mirov, V. — vezi Ikov, V. K.

Morley, John (1838—1923) — om politic și scriitor burghez englez. În 1883 a fost ales deputat în parlament. Din 1905 pînă în 1910 a fost secretar de stat pentru problemele Indiei și a dus o politică de reprimare a mișcării de eliberare națională ; ulterior lord-președinte al Consiliului. În 1914 și-a dat demisia. — 238, 405.

Moskovski, A. — vezi Hundadze, G. I.

Most, Johann Joseph (1846—1906) — social-democrat german, apoi anarhist. În anii 1874—1878 a fost ales deputat în Reichstag. După publicarea în 1878 a legii excepționale împotriva socialiștilor, Most a emigrat la Londra, unde a editat ziarul anarhist „Freiheit“, despre care Marx, în scrisoarea sa către Sorge din 19 septembrie 1879, scria : „Învinuirea pe care noi i-o aducem lui Most este nu că «Freiheit» al lui este prea revoluționar. Noi îl învinuim că în acest ziar nu există nici un fel de conținut revoluționar, ci numai frazeologie revoluționară“. În coloanele acestui ziar, Most îndemna pe muncitorii la teroare individuală. În 1882 Most a emigrat în S.U.A., unde a continuat să scoată ziarul „Freiheit“. În anii care au urmat s-a retras din mișcarea muncitorească. — 72.

Muromțev, S. A. (1850—1910) — fruntaș de vază al partidului cadet, membru al Comitetului său Central, jurist, profesor la Universitatea din Moscova. În 1906 a fost ales deputat în Duma I de stat, în care a fost ales președinte. În anii 1908—1910 s-a ocupat cu publicistica. — 4—9, 78, 86, 121—122, 344, 387, 390.

N

Nevedomski, M. (Miklașevski, M. P.) (1866—1943) — social-democrat, menșevic, critic literar și publicist. În anii reacțiunii a fost

lichidator, s-a solidarizat cu autorii culegerii contrarevoluționare „Vehi“ și a luat atitudine împotriva literaturii de partid. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a îndeletnicit cu activitate publicistică. — 97—98.

Nicolaie al II-lea (Romanov) (1868—1918) — ultimul împărat al Rusiei, a domnit de la 1894 pînă la revoluția burghezo-democratică din 1917. La 17 iulie 1918 a fost împușcat la Ekaterinburg (Sverdlovsk), în baza unei hotărîri a Sovietului regional de deputați ai muncitorilor și soldaților din Ural. — 81, 178—179, 337, 341, 343, 344, 345, 373—374.

Nikita — vezi Krasin, L. B.

Nikolai-on — vezi Danielson, N. F.

Noghin, V. P. (Makar) (1878—1924) — revoluționar de profesie, iar apoi activist sovietic de seamă pe linie de partid și de stat. A intrat în P.M.S.D.R. în 1898, a dus muncă de partid în Rusia și în străinătate, a fost agent al ziarului „Iskra“. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a făcut parte din rîndurile bolșevicilor. A participat activ la revoluția din 1905—1907. La Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. a fost ales în Comitetul Central. A fost supus, în repetate rînduri, măsurilor de represiune ale guvernului țarist. În anii reacțiunii a manifestat șovăieli împăciuitoare față de menșevicii-lichidatori. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost vicepreședinte, iar apoi președinte al Sovietului de deputați ai muncitorilor din Moscova. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost ales comisar al poporului pentru comerț și industrie. Începînd din 1918 a deținut posturi de răspundere în aparatul de stat și în cel economic. — 263—264, 270, 273, 274, 278, 281.

O

Obolenski, A. D. (n. 1855) — prinț, în anii 1898—1899 a fost ministru-adjunct al afacerilor interne, în 1902 membru al Senatului ocîrmuitor, în anii 1902—1905 ministru-adjunct la finanțe, în 1906 a fost ober-procuror al Sfîntului sinod, între 1905—1917, membru al Consiliului de stat. — 339.

Olghin — vezi Fomin, V. P.

P

Pannekoek, Anthony (1873—1960) — social-democrat olandez, profesor de astronomie la Universitatea din Amsterdam. În 1907 a fost unul dintre fondatorii ziarului „De Tribune“, organ al aripii stîngi a Partidului muncitoresc social-democrat din Olanda. Începînd

din 1910 s-a aflat în strînsă legătură cu social-democrații de stînga din Germania și a colaborat activ la unele publicații ale lor. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste, a participat la editarea revistei „Vorbote”, organul teoretic al stîngii zimmerwaldiene. În anii 1918—1921 a fost membru al Partidului Comunist din Olanda și a participat la lucrările Internaționalei Comuniste. S-a situat pe o poziție ultrastîngistă, sectară. V. I. Lenin, în lucrarea sa „«Stîngismul» — boala copilăriei comunismului”, a supus unei aspre critici concepțiile lui Pannekoek și ale celorlalți „ultrastîngiști”. În 1921 Pannekoek s-a retras din partidul comunist și curînd după aceea a încetat să mai desfășoare activitate politică susținută. — 66—69, 71, 72—73.

Peșehonov, A. V. (1867—1933) — om politic și publicist burghez. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost narodnic liberal, colaborator la revista „Russkoe Bogatstvo”, iar cu începere din 1904 membru al redacției acesteia; a colaborat la „Osvobođenje”, revistă a burgheziei monarhiste liberale, și la „Revoliuționnaia Rossia”, ziar al eserilor. Cu începere din 1906 a fost unul dintre conducătorii partidului mic-burghez al „socialiștilor-populiști” (enesii). După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost ministru al aprovizionării în Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice; din 1922 — emigrant alb. — 218.

Petrov, K. M. (Petrov III) (n. 1877) — trudovic, secretar al fracțiunii Grupului trudovic; de profesiune zețar. Deputat în Duma a II-a de stat din partea guberniei Perm; în Dumă a fost ales în comisia orășenească, în comisia pentru problemele muncitorești, în comisia bugetară etc. — 421, 424.

Piker, A. S. — *vezi* Martînov, A. S.

Pilețki, I. A. (P—i, I.) (n. 1876) — social-democrat. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar s-a situat pe poziții lichidatoriste, a colaborat la „Vozrođenje” și „Nașa Zarea”, reviste ale menșevicilor-lichidatori. În 1917 a luat parte la munca de agitație în legătură cu alegerile pentru Adunarea constituantă, situîndu-se de partea menșevicilor. Ulterior a aderat la bolșevici. — 200, 201, 202.

Piotr — *vezi* Ramișvili, N. V.

Plehanov, G. V. (1856—1918) — militant de seamă al mișcării muncitorești ruse și internaționale, primul propagator al marxismului în Rusia. În 1883 a creat la Geneva prima organizație marxistă rusă — grupul „Eliberarea muncii”. Plehanov a luptat împotriva narodnicismului și a combătut revizionismul din mișcarea muncitorească internațională. La începutul primului deceniu al secolului nostru a redactat împreună cu V. I. Lenin ziarul „Iskra” și revista „Zarea”.

În perioada 1883—1903 Plehanov a scris o serie de lucrări care au avut un rol de seamă în apărarea și propagarea concepției materialiste despre lume: „Socialismul și lupta politică“, „Divergențele noastre“, „Contribuții la dezvoltarea concepției moniste asupra istoriei“, „Contribuții la istoria materialismului“, „Rolul personalității în istorie“ și altele.

Dar încă de pe atunci Plehanov a făcut unele greșeli serioase, care au constituit germenele concepțiilor sale menșevice de mai târziu. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., Plehanov s-a situat pe o poziție împăciuitoare față de oportunism, iar apoi s-a alăturat menșevicilor. În perioada revoluției ruse din 1905—1907, el s-a situat pe poziții menșevice în toate problemele fundamentale. A condamnat insurecția armată din decembrie 1905. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar, Plehanov a luat atitudine împotriva revizuirii marxismului de către machiști și împotriva lichidatorismului, situându-se în fruntea grupului „menșevicilor-partiții“. În timpul primului război mondial s-a situat pe pozițiile social-șovinismului, susținând tactica menșevică a defensivului. Întors în Rusia după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, Plehanov s-a situat în fruntea grupului „Edinstvo“, grup de extremă dreaptă al menșevicilor-defensiști, și s-a ridicat împotriva bolșevicilor, împotriva revoluției socialiste, considerând că în Rusia nu s-au copt condițiile pentru trecerea la socialism. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine negativă, dar nu a participat la lupta împotriva Puterii sovietice.

Dînd o înaltă prețuire lucrărilor filozofice ale lui Plehanov și rolului său în răspîndirea marxismului în Rusia, V. I. Lenin îl critica în același timp cu asprime pentru abaterile de la marxism și pentru greșelile serioase din activitatea lui politică. — 31, 35, 46, 99, 129—130, 132, 138, 191, 214, 293, 297, 298, 301, 313, 315, 357, 364.

Pleve, V. K. (1846—1904) — om de stat reacționar din Rusia țaristă. În 1902 a fost numit ministru al afacerilor interne. În timpul cît a fost el ministru au fost înăbușite cu cruzime mișcările țărănești din guberniile Poltava și Harkov și au fost lichidate o serie de zemstve. Pleve a încurajat politica reacționară de rusificare a regiunilor de la periferia Rusiei. Pentru a abate masele de pe calea luptei împotriva absolutismului, el a organizat pogromuri evreiești și a încurajat „zubatovismul“. Prin politica pe care a dus-o, el a stîrnit împotriva sa ura păturilor largi ale societății ruse. La 15 (28) iulie 1904 a fost ucis de eserul E. S. Sazonov. — 337.

Pokrovski, I. P. (n. 1872) — social-democrat. Deputat în Duma a III-a de stat din partea regiunilor Kuban și Terek și din partea guberniei Cernomorje, a aderat la partea bolșevică a fracțiunii social-democrate. În 1910 a făcut parte din redacția ziarului „Zvezda“, publicație legală a bolșevicilor, ca reprezentant al fracțiunii social-democrate din Duma a III-a. — 391.

Poleakov, A. A. (Kaşap) (n. 1884) — social-democrat. În 1909 a fost secretarul Biroului regional al P.M.S.D.R. în Regiunea centrală industrială. În iunie 1911, la consfătuirea membrilor C.C. al P.M.S.D.R. de la Paris, a fost propus candidat din partea bolşevicilor în Comisia de organizare din străinătate pentru convocarea plenarei C.C. Ulterior a reieşit că în anii 1911—1915 Poleakov a fost agent secret al secţiei ohranei din Moscova. — 263.

Poleakov, S. L. (Litovţev, S.) (1875—1945) — scriitor burhez şi ziarist. A colaborat la ziarele cadete „Reci“, „Russkoe Slovo“, „Sovremennoe Slovo“. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a emigrat în străinătate, unde a colaborat intens la publicaţiile emigranţilor albi. — 222.

Potresov, A. N. (1869—1934) — unul dintre liderii menşevismului. În anii reacţiunii şi ai noului avânt revoluţionar s-a manifestat ca ideolog al lichidatorismului; a avut un rol important în conducerea revistelor menşevice „Vozrojdenie“, „Naşa Zarea“ şi în alte organe de presă ale menşevicilor-lichidatori. În timpul primului război mondial s-a situat pe o poziţie social-şovină. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a emigrat; în străinătate a colaborat la „Dni“, săptămânalul lui Kerenski, în coloanele căruia s-a dedat la atacuri împotriva Rusiei Sovietice. — 29, 30, 33, 37—38, 44, 45, 46, 48—49, 51, 52, 55, 56, 59—60, 61—62, 63, 64, 94, 95, 97, 98, 111, 112, 113—114, 115, 117, 119—120, 121—122, 123, 124, 125—127, 128, 129—130, 131, 132, 134—135, 137, 138, 189, 190, 195, 197, 212, 214, 217, 218, 219, 293, 296, 298, 307, 309, 313, 329, 333, 334, 349, 357, 364, 367, 381, 423.

Prokopovici, S. N. (1871—1955) — economist şi publicist burhez. La sfârşitul ultimului deceniu al secolului trecut s-a manifestat ca reprezentant de seamă al „economismului“ şi a fost unul dintre primii propagatori ai bernsteinismului în Rusia. În anii care au urmat a fost membru activ al organizaţiei monarhiste-liberale „Uniunea eliberării“. În 1906 a fost membru al C.C. al partidului cadet. Redactor-editor al revistei semicadete şi semimenşevice „Bez Zaglavii“. În 1917 a fost ministru al aprovizionării în Guvernul provizoriu burhez. După Revoluţia Socialistă din Octombrie a fost expulzat din U.R.S.S. pentru activitate antisovietică. — 381, 423.

Purişkevici, V. M. (1870—1920) — mare moşier, ultrareacţionar, monarhist. A fost unul dintre iniţiatorii creării organizaţiei ultrareacţionare „Uniunea poporului rus“; în 1907 a ieşit din această uniune şi a creat o nouă organizaţie contrarevoluţionară monarhistă — „Oastea arhanghelului Mihail“; deputat în Duma a II-a, a III-a şi a IV-a de stat din partea guberniei Basarabia; şi-a câştigat o tristă faimă prin discursurile sale antisemite şi pogromiste

rostitute în Dumă. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat activ împotriva Puterii sovietice. — 52, 134, 221, 345, 373—374, 376, 390, 391, 416, 418, 420, 421.

Q

Quelch Harry (1858—1913) — activist de seamă al mișcării muncitorești engleze și internaționale. Quelch a fost conducătorul elementelor revoluționare din Federația social-democrată engleză, a propagat ideile marxismului; începînd din 1886 a fost redactorul organului central al social-democraților englezi, ziarul „Justice”, și al publicației lunare „Sozial-Demokrat”. A fost delegat la o serie de congrese internaționale ale Internaționalei a II-a și membru al Biroului socialist internațional. A participat activ la munca sindicatelor engleze. În perioada editării la Londra a „Iskrei” leniniste (1902—1903) a contribuit activ la organizarea tipăririi ziarului.

V. I. Lenin a arătat că, în pofida anumitor greșeli cu caracter sectar, „Quelch s-a aflat în primele rînduri ale acelor care luptau cu perseverență și cu convingere împotriva oportunismului și a politicii muncitorești liberale în mișcarea muncitorească engleză” (Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 363—364). — 238, 239.

R

R—kov, N. — *vezi* Rojkov, N. A.

Ramișvili, N. V. (Piotr) (n. 1881) — unul dintre liderii menșevicilor gruzini. La Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R. a fost ales în C.C. din partea menșevicilor. În anii reacțiunii — lichidator. În timpul primului război mondial — defensist. După revoluția burghez-democratică din februarie 1917, a fost membru al C.C. al partidului menșevic gruzin, redactor al ziarului „Ertoba”. În anii 1918—1920 Ramișvili a fost ministru de interne în guvernul menșevic gruzin, s-a pronunțat pentru separarea Gruziei de Rusia, a luptat împotriva Puterii sovietice. În 1923, aflîndu-se în străinătate, s-a situat în fruntea unui grup de menșevici care au încercat să organizeze o răscoală împotriva Puterii sovietice în Gruzia. — 264, 265, 266, 274, 275, 281.

Reinbot (Rezvoi), A. A. (1868—1918) — general în armata țaristă. În anii 1906—1907, în calitatea sa de guvernator al orașului Moscova, a reprimat cu cruzime mișcarea revoluționară de la Moscova. A luat mită, s-a dedat la șantaj și și-a însușit banii statului. Fărădelegile lui Reinbot în sectorul administrativ-polițienesc și ilegalitățile comise de el au stîrnit indignare în cercuri sociale largi, ceea ce a silit guvernul țarist să-l destituie din funcție și să-l defere justiției. Ancheta în procesul Reinbot a durat cîțiva ani; el a fost judecat abia în 1911, fiind condamnat la pierderea drepturilor civile și a titlurilor și la un an închisoare corecțională. Dar Reinbot n-a

executat nici măcar această condamnare ușoară, căci a fost eliberat curînd din închisoare. În timpul primului război mondial a fost comandant de divizie. — 374.

Rennenkampff, P. K. (1854—1918) — general țarist, călău și su-grumător al mișcării revoluționare. În 1900—1901 a înăbușit cu sălbatică cruzime răscoala „boxerilor“ din China. În 1906, împreună cu generalul Meller-Zakomelski, a condus expediția de pedepsire la calea ferată transsiberiană. În timpul primului război mondial, fiind comandant al armatei I, neglijența criminală vecină cu trădarea de care a dat dovadă a fost una din principalele cauze ale înfrîngerii trupelor rusești în Prusia orientală; în 1915 a fost destituit din funcție și trecut în rezervă. În 1918 a fost împușcat pentru activitate contrarevoluționară. — 83, 85, 229.

Rodicev, F. I. (n. 1856) — moșier din Tver, fruntaș al zemstvelor, unul dintre liderii partidului cadet, membru în Comitetul Central al acestui partid. A fost deputat în Duma I, a II-a, a III-a și a IV-a de stat. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost numit de Guvernul provizoriu burghez comisar pentru problemele Finlandei. După Revoluția Socialistă din Octombrie — emigrant alb. — 391.

Rodzeanko, M. V. (1859—1924) — mare moșier, unul dintre liderii partidului octombriștilor, monarhist. Președinte al Dumei a III-a, apoi a IV-a de stat; a sprijinit guvernul țarist în lupta lui împotriva mișcării revoluționare. În perioada revoluției burghezo-democratice din februarie 1917 a organizat centrul contrarevoluționar „Comitetul provizoriu“ al Dumei de stat, apoi „Consiiliul privat“ al membrilor Dumei de stat; a fost unul dintre organizatorii rebeliunii lui Kornilov. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fugit la Denikin și a încercat să unească toate forțele contrarevoluționare în lupta împotriva Puterii sovietice, apoi a emigrat. — 222—224.

Rojkov, N. A. (R—kov, N.) (1868—1927) — istoric și publicist. La începutul anului 1905 a intrat în P.M.S.D.R. și un timp a aderat la bolșevici. După înfrîngerea revoluției din 1905—1907 a devenit unul dintre conducătorii ideologici ai lichidatorismului; a colaborat la revista „Nașa Zarea“ și a fost redactor al ziarului „Novaia Sibir“, publicație de orientare menșevică lichidatoristă. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, Rojkov a făcut parte din C.C. al menșevicilor și timp de cîteva luni a fost ministru-adjunct al poștelor și telegrafului în Guvernul provizoriu burghez. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. În perioada intervenției militare străine și a războiului civil a luptat împotriva Puterii sovietice. În 1922 a rupt-o cu menșevicii. În anii următori s-a dedicat activității științifice și pedagogice și a lucrat în diferite instituții în domeniul administrativ. A scris o serie de lucrări de istorie a Rusiei. — 275, 411—425.

Roman — vezi Ermolaev, K. M.

Romanov — dinastie imperială rusă (1613—1917). — 104, 338—339, 342.

Rouanet, Gustave (n. 1855) — membru al Partidului socialist francez, a aderat la aripa lui de dreapta; de profesiune ziarist. Din 1893 pînă în 1914 a fost deputat în parlament. A colaborat la ziarul socialiștilor „L'Humanité”, a fost redactor la „La Revue Socialiste”. — 212.

Rubanovici, I. A. (1860—1920) — unul dintre liderii partidului socialiștilor-revoluționari. A reprezentat partidul socialiștilor-revoluționari la congresele socialiste internaționale de la Amsterdam (1904) și Stuttgart (1907). Membru al Biroului socialist internațional. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost adversar al Puterii sovietice. — 102, 103.

Rudnev, V. A. — *vezi* Bazarov, V. A.

S

Sammer, I. A. (Liubici) (1870—1921) — social-democrat, bolșevic. A intrat în mișcarea revoluționară în 1897. A dus muncă de partid la Kiev și Kazan, a luat parte activă la revoluția din 1905—1907. În repetate rînduri a avut de suferit represiuni din partea guvernului țarist. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în sectorul economic la Vologda, începînd din 1919, la Uniunea centrală a cooperativelor de consum. Mai tîrziu a fost președinte al Uniunii ucrainene a cooperativelor de consum și împluternic al ministerului comerțului exterior al Ucrainei. — 275, 282.

Semașko, N. A. (Aleksandrov) (1874—1949) — revoluționar de profesie, bolșevic, ulterior activist de seamă al Statului sovietic. A fost membru al P.M.S.D.R. din 1893. În 1905 a luat parte la insurcția armată la Nijni Novgorod, a fost arestat, iar după ce a fost pus în libertate, a emigrat în străinătate. A fost secretar și responsabil financiar al Biroului din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R. La începutul primului război mondial a fost internat în Bulgaria. S-a înapoiat în Rusia în septembrie 1917. A luat parte activă la insurcția armată de la Moscova în octombrie 1917. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost șeful secției medico-sanitare din cadrul Sovietului din Moscova. În anii 1918—1930 a fost comisar al poporului pentru ocrotirea sănătății al R.S.F.S.R. În 1931 a trecut la o muncă în cadrul C.E.C. din Rusia, a fost membru al Preziidiului C.E.C. din Rusia, precum și membru al Academiei de științe medicale a U.R.S.S. și al Academiei de științe pedagogice a R.S.F.S.R. În anii 1947—1949 a fost director al Institutului de

organizare a ocrotirii sănătății și de istorie a medicinei de pe lângă Academia de științe medicale a U.R.S.S. A scris un mare număr de lucrări științifice în domeniul igienei sociale și al organizării ocrotirii sănătății. — 308.

Singer, Paul (1844—1911) — unul dintre conducătorii social-democrației germane, tovarăș de luptă al lui A. Bebel și W. Liebknecht, militant de seamă al aripii marxiste a Internaționalei a II-a. Din 1887 — membru al conducerii Partidului social-democrat german, iar din 1890 — președinte al conducerii partidului. Din 1884 pînă în 1911 deputat în Reichstag și președinte al fracțiunii social-democrate. Din 1900 a fost membru al Biroului socialist internațional. Singer a luptat împotriva oportunismului din rîndurile partidului muncitoresc german și pînă la sfîrșitul vieții a rămas un promotor consecvent al politicii social-democrate revoluționare. Lenin îl prețuia mult pe Singer pentru atitudinea lui de luptător intransigent pentru cauza proletariatului. — 150—153.

Smirnov, E. — vezi Gurevici, E. L.

Sombart, Werner (1863—1941) — economist burghez vulgar german, unul dintre principalii ideologi ai imperialismului german. Profesor la Universitatea din Breslau, apoi la cea din Berlin. La începutul activității sale, Sombart a fost unul dintre ideologii tipici ai „social-liberalismului ... care are o ușoară spoială de marxism“ (V. I. Lenin. Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 54). Ulterior a devenit dușman fățiș al marxismului, prezentînd capitalismul ca un sistem economic armonios. În ultimii ani ai vieții sale a trecut pe pozițiile fascismului, proslăvind regimul hitlerist. Principalele sale lucrări sînt : „Socialismul și mișcarea socială în secolul al XIX-lea“ (1896), „Capitalismul contemporan“ (1902) etc. — 116.

Sorge, Friedrich Adolf (1828—1906) — socialist german, militant de seamă al mișcării muncitorești și socialiste internaționale, prieten și tovarăș de luptă al lui K. Marx și F. Engels. A luat parte la revoluția din 1848—1849 din Germania. După înfrîngerea revoluției a emigrat în Elveția, apoi în America ; a fost organizatorul secțiilor Internaționalei I în America. Secretar al Consiliului General al Internaționalei I (1872—1874). A participat activ la întemeierea Partidului muncitoresc socialist din S.U.A. și a Uniunii muncitorești internaționale. Sorge a pregătit pentru tipar corespondența sa cu K. Marx, F. Engels și alții. Activitatea lui Sorge a fost foarte apreciată de Lenin, care spunea despre el că este un veteran al Internaționalei I. — 408, 409, 410.

Stahovici, M. A. (1861—1923) — moșier, în anii 1895—1907 a fost mareșal al nobilimii în gubernia Orel ; a jucat un rol important în mișcarea zemstvelor. La început a aderat la partidul cadetilor, iar după aceea a fost unul dintre organizatorii partidului octombriștilor. Deputat în Duma I și a II-a de stat, membru al

Consiliului de stat. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost numit guvernator general în Finlanda, apoi reprezentant al Guvernului provizoriu în străinătate. — 339, 384, 386, 387.

Stolîpin, P. A. (1862—1911) — om de stat al Rusiei țariste, mare moșier; din 1906 pînă în 1911 — președinte al consiliului de miniștri și ministru al afacerilor interne. De numele lui este legată perioada de cruntă reacțiune politică, în care pedeapsa cu moartea a fost larg folosită ca mijloc pentru înăbușirea mișcării revoluționare (reacțiunea stolîpinistă din 1907—1910). Stolîpin a efectuat o reformă agrară în scopul de a crea chiaburimea, care să constituie sprijinul absolutismului țarist la sate. Dar încercarea lui de a consolida absolutismul cu ajutorul cîtorva reforme de sus, efectuate în interesul burgheziei și al moșierilor, a suferit un eșec. A fost asasinat la Kiev în 1911 de eserul Bogrov. — 8, 52, 55, 81, 101, 144, 178, 221, 231, 232, 233, 235, 255, 257, 264, 270, 278, 285, 286, 287, 289, 298, 327, 329, 336—345, 373, 376, 385, 386—387, 388, 390.

Struve, P. B. (1870—1944) — economist și publicist burghez, unul dintre liderii partidului cadet. În ultimul deceniu al secolului trecut — reprezentant de seamă al „marxismului legal“, a procedat la o revizuire „critică“ și la o „completare“ a teoriei economice și filozofice a lui K. Marx; a căutat să adapteze marxismul și mișcarea muncitorească la interesele burgheziei. Struve a fost unul dintre teoreticienii și organizatorii organizației monarhiste-liberale „Uniunea eliberării“ (1903—1905) și redactorul organului ei ilegal, revista „Osvobojdenie“ (1902—1905). O dată cu înființarea partidului cadet (în 1905), el devine membru al Comitetului Central al acestui partid. Struve a fost unul dintre ideologii imperialismului rus. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost un dușman inveterat al Puterii sovietice, membru al guvernului contrarevoluționar al lui Vranghel și emigrant alb. — 120, 122, 169, 197, 216, 219, 258, 288, 308, 319, 342, 417.

Subomlin, V. I. (n. 1860) — începînd din 1879 a luat parte la mișcarea revoluționară, iar din 1882 a fost membru al partidului „Narodnaia volecă“. În 1884 a fost arestat, iar în 1887 condamnat la moarte, pedeapsă care i-a fost comutată în 15 ani de închisoare. În 1903, după ce și-a ispășit pedeapsa, a intrat în partidul socialist-revoluționar, a fost membru al organizației de luptă a socialiștilor-revoluționari; a fost arestat de cîteva ori, a plecat în emigrație, iar în 1910 s-a întors în Rusia. — 102.

Svercikov, D. F. (1882—1938) — din 1899 a făcut parte din P.M.S.D.R.; în anii 1903—1905 a fost bolșevic, iar apoi menșevic. În 1905 a intrat în Sovietul de deputați ai muncitorilor din Petersburg. În anii 1909—1910 a fost membru al C.C. al P.M.S.D.R. din partea menșevicilor. În 1917 a fost comisar în Guvernul pro-

vizoriu. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice. În 1920 s-a dezis în mod public de menșevism, a făcut o cerere de primire în partidul bolșevic și a fost primit membru al P.C. (b) din Rusia. A lucrat în cadrul Comisariatului poporului pentru căile de comunicație, a fost membru al Tribunalului Suprem al U.R.S.S., apoi director-adjunct al Muzeului de stat pentru literatură din Moscova. — 270.

Ș

Șipov, D. N. (1851—1920) — mare moșier, militant de seamă al zemstvelor, liberal moderat. Unul dintre organizatorii partidului octombrist și președinte al Comitetului lui Central. În 1906 s-a retras din „Uniunea 17 octombrie” și a devenit unul dintre liderii partidului „înnoirii pașnice”; în același an a fost ales membru al Consiliului de stat. În 1911 s-a retras din viața politică. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; a fost unul dintre conducătorii organizației contrarevoluționare alb-gardiste „Centrul național”. — 121, 339.

Șkelovski, I. V. (Dioneo) (1865—1935) — ziarist, liberal moderat; în deceniul al 8-lea al veacului trecut a luat parte la mișcarea narodnicistă, a fost exilat în Siberia, mai târziu a plecat în străinătate și s-a stabilit la Londra. A colaborat la „Russkoe Bogatstvo” și la „Russkie Vedomosti”. În timpul primului război mondial a fost partizan al Antantei. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost un adversar al dictaturii proletare. — 404, 408.

Șulghin, V. V. (n. 1878) — moșier, deputat în Dumele a II-a, a III-a și a IV-a de stat din partea guberniei Volînia. Monarhist și naționalist inveterat, redactor al ziarului „Kievleanin”, organ al naționaliștilor ruși. În 1917 a sprijinit activ Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii armatei alb-gardiste de voluntari, a sprijinit pe generalii contrarevoluționari Alekseev, Denikin și Vranghel; a emigrat în străinătate, unde a continuat lupta împotriva Puterii sovietice. În deceniul al 3-lea al secolului nostru nu a mai participat la viața politică. În 1944 a fost extrădat Uniunii Sovietice și condamnat pentru activitate contrarevoluționară; a fost eliberat în 1956. — 2—3.

Șvarț — vezi Elias, K. I.

T

T. L. — vezi Adrianov.

Taratuta, V. K. (Viktor) (1881—1926) — membru al P.M.S.D.R. din 1898, bolșevic. A desfășurat activitate revoluționară în Caucaz

(1904—1905) și la Moscova (1905—1907), unde a fost secretarul Comitetului din Moscova al P.M.S.D.R. A fost delegat la Congre-sele al IV-lea și al V-lea ale P.M.S.D.R. De nenumărate ori a fost arestat și deportat, iar în 1909 a emigrat în străinătate. În 1919 s-a întors în Rusia Sovietică și a deținut o funcție de răspundere în sectorul economic. — 282, 308.

Teslenko, N. V. (n. 1870) — avocat; membru permanent al Comitetului Central al partidului cadet de la înființarea lui. Deputat în Duma a II-a de stat din partea orașului Moscova; colaborator al ziarului „Russkie Vedomosti“. După Revoluția Socialistă din Octombrie — emigrant alb. — 285—286, 287, 288.

Thiers, Adolphe (1797—1877) — om politic reacționar burghez francez. După căderea celui de-al doilea Imperiu (4 septembrie 1870) a fost unul dintre conducătorii de fapt ai guvernului reacționar, al cărui șef a devenit la 17 februarie 1871. A fost unul dintre principalii organizatori ai războiului civil și ai reprimării Comunei din Paris. Rolul jucat de Thiers în istoria Franței a fost caracterizat în mod amănunțit de K. Marx în lucrarea „Războiul civil din Franța“ (vezi K. Marx. „Războiul civil din Franța“, Editura politică, 1960, pag. 38—45). — 226, 229, 345.

Tihomirov, L. A. (1852—1923) — unul dintre militanții de seamă ai mișcării revoluționare din deceniile al 8-lea și al 9-lea ale secolului trecut, ulterior renegat. A fost membru al partidului „Zemlea i volea“. Începând din 1879 a fost membru al Comitetului executiv al partidului „Narodnaia volea“. În 1883 a emigrat în străinătate, unde a editat „Vestnik Narodnoi Voli“. În 1888 a editat la Paris broșura „De ce am încetat de a mai fi revoluționar“, în care se dezicea de fostele lui concepții revoluționare. În 1889, după ce a trimis o scrisoare de pocăință țarului, s-a înapoiat în Rusia, a devenit monarhist și reacționar, a colaborat la „Moskovskie Vedomosti“, „Novoe Vremea“, „Russkoe Obozrenie“. Începând din 1917 s-a retras din viața politică. — 102.

Tolmacev, I. N. (n. 1863) — general în armata țaristă, membru activ al organizației ultrareacționare „Uniunea poporului rus“. În anii 1907—1911, cât a fost guvernatorul orașului Odesa, a reprimat cu cruzime organizațiile muncitorești, a persecutat presa progresistă, a încurajat asasinarea revoluționarilor și pogromurile împotriva evreilor. Arbitrarul și ilegalitățile săvârșite cu îngăduința lui Tolmacev erau atât de scandaloase, încât în 1911 guvernul țarist s-a văzut nevoit să-l destituie. — 144, 258, 345, 373.

Tolstoi, L. N. (1828—1910) — genial scriitor rus, unul dintre cei mai mari scriitori ai lumii, care a exercitat o influență covârșitoare asupra dezvoltării literaturii ruse și universale. În legătură cu Tolstoi, vezi articolele lui Lenin: „Lev Tolstoi, oglindă a revoluției ruse“, „L. N. Tolstoi“, „L. N. Tolstoi și mișcarea muncitorească

contemporană“, „Tolstoi și lupta proletară“, „L. N. Tolstoi și epoca sa“ etc. (Opere complete, vol. 17, Editura politică, 1963, ediția a doua, pag. 213—220; volumul de față pag. 20—25, 40—43, 74—75, 105—109). — 20—25, 33, 40—43, 74—75, 94, 95—96, 97, 105—109, 376.

Trepov, D. F. (1855—1906) — în anii 1896—1905 a fost șeful poliției din Moscova. A fost, după cum l-a definit Lenin, „unul dintre slugoii țariști pe care-i detesta cel mai mult întreaga Rusie și care și-a câștigat un trist renume la Moscova prin cruzimea și brutalitatea sa, ca și prin participarea la încercările lui Zubatov de a perverti pe muncitori“ (Opere complete, vol. 9, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 240). La 11 ianuarie 1905 a fost numit guvernator general al Petersburgului, iar apoi ministru-adjunct la interne. Autor al „faimosului“ ordin din octombrie 1905 „de a nu trage cu cartușe oarbe și de a nu economisi gloanțele“. Inspirator al pogromurilor săvârșite de sutele negre. — 9, 390.

Troțki (Bronștein), L. D. (1879—1940) — dușman inveterat al leninismului. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar, camuflându-se sub masca „nefracționismului“, se situase de fapt pe pozițiile lichidatorilor, în 1912 a fost organizatorul Blocului anti-partinic din august. În perioada primului război mondial s-a situat pe o poziție centristă, a dus luptă împotriva lui V. I. Lenin în problemele războiului, păcii și revoluției. Întorcându-se din emigrație, după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, a făcut parte din grupul „interraioniștilor“ și, împreună cu ei, la Congresul al VI-lea al P.M.S.D. (b) din Rusia, a fost primit în rîndurile partidului bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a ocupat o serie de posturi guvernamentale. În 1918 a luat poziție împotriva păcii de la Brest, iar în 1920—1921 s-a aflat în fruntea opoziției în discuția despre sindicate. Începînd din 1923 a dus o înverșunată luptă fracționistă împotriva liniei generale a partidului, împotriva programului leninist de construire a socialismului; a propagat ideea imposibilității victoriei socialismului în U.R.S.S. Partidul comunist, demascînd troțkismul ca pe o deviere mic-burgheză din rîndurile partidului, l-a zdrobit din punct de vedere ideologic și organizatoric. În 1927 Troțki a fost exclus din partid; în 1929 a fost expulzat din U.R.S.S. pentru activitate antisovietică, iar în 1932 i s-a retras cetățenia sovietică. Aflîndu-se în străinătate, a continuat lupta împotriva Statului sovietic și a partidului comunist, împotriva mișcării comuniste internaționale. — 33, 35—36, 46—47, 48, 55, 57—62, 63, 101, 110, 111, 163, 165, 166—167, 296, 300, 314, 315—316, 331, 332, 333, 347, 348, 349, 350—351, 353, 354, 355, 357, 358, 360, 361.

Trubețkoi, E. N. (1863—1920) — prinț, unul dintre ideologii liberalismului burghez rus, filozof idealist. A fost profesor de filozofie a dreptului la Universitatea din Kiev, apoi la cea din Moscova. Pînă în 1906 a făcut parte din partidul cadet. În 1906 a participat la crearea partidului monarhist-constituțional al „înnoirii pașnice“.

A avut un rol important în reprimarea de către țarism a revoluției din 1905—1907 și în crearea regimului stolîpinist din Rusia. În timpul primului război mondial (1914—1918) a fost unul dintre ideologii imperialismului rus. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a manifestat ca dușman înrăit al Puterii sovietice ; a fost un denikinist activ. — 339, 384, 390.

Tugan-Baranovski, M. I. (1865—1919) — economist burghez rus, în ultimul deceniu al secolului trecut reprezentant de vază al „marxismului legal”. În perioada revoluției din 1905—1907 a făcut parte din partidul cadet. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luat parte activă la contrarevoluția din Ucraina, a fost ministru de finanțe al Radei centrale ucrainene. Principalele lucrări ale lui Tugan-Baranovski din ultimul deceniu al secolului trecut sînt : „Crisele industriale în Anglia contemporană, cauzele și influența lor asupra vieții poporului” (1894), „Fabrica rusă în trecut și în prezent” (1898) etc. — 169.

T

Tederbaum, I. O. — vezi Martov, L.

Tederbaum, V. O. — vezi Levițki, V. O.

U

Urusov, S. D. (n. 1862) — prinț, mare moșier. În anii 1903 și 1904 a fost guvernator general al Basarabiei. În 1905 a fost un timp ministru-adjunct al afacerilor interne în cabinetul Witte. În 1906 a fost ales în Duma I de stat din partea guberniei Kaluga. Membru al partidului „reformelor democratice”, care se situa mai la dreapta decît partidul cadet. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, din martie și pînă în iunie, Urusov a fost ministru-adjunct al afacerilor interne în Guvernul provizoriu. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în cadrul comisiei speciale de pe lîngă Prezidiul Consiliului economic superior pentru cercetarea anomaliei magnetice de la Kursk. Din 1921 pînă în 1929 a lucrat la Banca de stat. — 339, 340, 384, 387, 388, 390.

V

V. V. — vezi Voronțov, V. P.

Veazemski — vezi Leiteizen, G. D.

Viktor — vezi Taratuta, V. K.

Voiloșnikov, A. A. (1877—1930) — membru al Dumei a III-a de stat din partea populației căzăcești din Transbaikal, a intrat în

fracțiunea social-democrată și a aderat la bolșevici. Pentru cuvântarea sa cu privire la statutul serviciului militar Voiloșnikov a fost exclus de către președintele Dumei la 15 ședințe. Între anii 1911 și 1912 a colaborat la ziarele bolșevice „Zvezda“ și „Pravda“. Începând din 1913 a fost președintele Direcției uniunii cooperativelor din gubernia Transbaikal. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în domeniul economic la Novosibirsk, Saratov, Kazan și Moscova. — 232.

Volkonski, V. M. (n. 1868) — prinț, mare moșier. Membru în Duma a III-a și a IV-a de stat din partea guberniei Tambov, vicepreședinte al Dumei. În anii 1915—1916 a fost ministru-adjunct al afacerilor interne. După Revoluția Socialistă din Octombrie, a fost unul dintre organizatorii campaniei contrarevoluționare a generalului Iudenici împotriva Petrogradului, apoi emigrant alb. — 232.

Vollmar, Georg-Heinrich (1850—1922) — unul dintre liderii aripii oportuniste a Partidului social-democrat din Germania, ziarist. În anii 1879—1880 a redactat organul partidului „Der Sozialdemokrat“, care apărea ilegal la Zürich. În repetate rânduri a fost ales deputat în Reichstag și în Landtagul din Bavaria. Unul dintre ideologii reformismului și revizionismului. El s-a ridicat împotriva ascuțirii luptei de clasă, a căutat să demonstreze superioritatea „socialismului de stat“ și i-a îndemnat pe social-democrați la o alianță cu liberalii; cu prilejul elaborării programului agrar al partidului, el a susținut interesele micilor proprietari funciari. În timpul primului război mondial, Vollmar s-a situat pe poziții social-șoviniste; în ultimii ani ai vieții sale s-a retras din viața politică. — 212.

Voronțov, V. P. (V. V.) (1847—1918) — economist și publicist, unul dintre ideologii narodnicismului liberal din anii 1880—1900, autor al lucrărilor „Destinele capitalismului în Rusia“ (1882), „Curențele de la noi“ (1893), „Studii de economie teoretică“ (1895) și altele, în care susținea că în Rusia nu există condiții pentru dezvoltarea capitalismului, preamărea mica producție de mărfuri, idealiza obștea țărănească. Voronțov a militat pentru o împăcare cu cîrmuirea țaristă și a combătut cu hotărîre marxismul. Concepțiile lui au fost aspru criticate de V. I. Lenin în numeroase lucrări. — 168.

W

Wilhelm I (Hohenzollern) (1797—1888) — rege al Prusiei (din 1861); împărat al Germaniei (1871—1888). — 325.

Wilhelm al II-lea (Hohenzollern) (1859—1941) — împărat al Germaniei și rege al Prusiei (1888—1918). — 237.

Wällich, August (1810—1878) — a participat la mișcarea revoluționară din Germania. În 1847 a intrat în Liga comuniștilor. În

perioada revoluției din 1848—1849 din Germania a participat la o serie de acțiuni armate ale republicanilor din sudul Germaniei. După înfrângerea insurecției a emigrat în Elveția, iar apoi în Anglia. A fost unul dintre liderii fracțiunii sectare și aventuriste care s-a rupt de Liga comunistilor în 1850. K. Marx și F. Engels au luat atitudine împotriva tacticii lui Willich și a adepților săi. În 1853 a plecat în S.U.A., unde a participat activ la războiul civil (1861—1865), deținând diferite posturi de comandă în armata nordicilor. — 209.

Witte, S. I. (1849—1915) — om de stat, exponent al intereselor „imperialismului militar-feudal” din Rusia țaristă; partizan convins al absolutismului; a căutat să mențină monarhia făcând concesii neînsemnate burgheziei liberale și recurgând la crunte represii împotriva poporului. A fost unul dintre organizatorii înăbușirii revoluției din 1905—1907. În calitate de ministru al căilor de comunicație (februarie—august 1892), ministru de finanțe (1892—1903), președinte al consiliului de miniștri (octombrie 1905 — aprilie 1906), Witte, prin măsurile luate de el în domeniul finanțelor, al politicii vamale, al construcțiilor de căi ferate, al legislației pentru reglementarea muncii în fabrici, precum și prin stimularea intensă a investițiilor de capital străin, a contribuit la dezvoltarea capitalismului în Rusia și la accentuarea dependenței ei de puterile imperialiste. „Ministru-misit”, „agent de bursă”, așa l-a calificat V. I. Lenin. — 103, 288, 339, 384, 386, 390.

Z

Zetkin, Clara (1857—1933) — militantă de seamă a mișcării muncitorești germane și internaționale, a participat la întemeierea Partidului Comunist din Germania; scriitoare de talent, orator și tribun înflăcărat. Clara Zetkin, care făcea parte din aripa stângă a social-democrației germane, împreună cu R. Luxemburg, F. Mehring și K. Liebknecht, a participat activ la lupta împotriva lui Bernstein și a celorlalți oportuniști. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste revoluționare și a luptat împotriva social-șovinismului. În 1916 a intrat în grupul „International”, iar apoi în „Uniunea Spartacus”. Din 1919 — membră a Partidului Comunist din Germania; a fost aleasă în C.C. al partidului. La Congresul al III-lea al Internaționalei Comuniste a fost aleasă în Comitetul Executiv al Internaționalei, în cadrul căruia a condus Secretariatul internațional pentru problemele femeilor. Din 1924 și până la sfârșitul vieții a fost președintă a Comitetului Executiv al Organizației internaționale pentru ajutorarea luptătorilor revoluției (Ajutorul Roșu). — 308, 313—314.

DATE DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA
LUI V. I. LENIN

(Noiembrie 1910 — noiembrie 1911)

1910

- Noiembrie 1910—
noiembrie 1911* Lenin locuiește la Paris.
- Noiembrie, 1 (14)* Lenin îi trimite lui A. M. Gorki, la Capri, nr. 1 al ziarului „Raboceaia Gazeta” și-l înștiințează despre pregătirile în vederea editării revistei legale „Misl”.
- Noiembrie, 3 (16)* Lenin ia parte la ședința redacției O.C. al P.M.S.D.R. — ziarul „Soțial-Demokrat” —, la care este discutat articolul său „Două lumi”.
- Noiembrie, înainte
de 9 (22)* Într-o scrisoare către C. Huysmans, secretarul Biroului socialist internațional, Lenin îi face cunoscut că scrisoarea în care acesta cere lămuriri în legătură cu cotizațiile P.M.S.D.R. pentru întreținerea B.S.I. a fost transmisă Biroului din străinătate al C.C.
- Noiembrie, 9 (22)* Într-o scrisoare către G. V. Plehanov, Lenin îl anunță că a primit o scrisoare de la Biroul socialist internațional în legătură cu cotizațiile P.M.S.D.R. pentru întreținerea biroului și se interesează care este părerea lui despre primul număr al ziarului „Raboceaia Gazeta”.
- Într-o scrisoare către A. M. Gorki, Lenin își exprimă dezaprobarea față de colaborarea acestuia la revista „Sovremennik” și critică aspru revista.
- Noiembrie, 15 (28)* Lenin scrie articolul „Un început de cotitură?”. Articolul a fost publicat la 16 (29) noiembrie în nr. 18 al ziarului „Soțial-Demokrat”.

- Noiembrie, 16 (29)* Articolele lui Lenin : „Două lumi“, „În legătură cu demonstrația care a avut loc la moartea lui Muromțev“ și „L. N. Tolstoi“ au fost publicate în nr. 18 al ziarului „Soțial-Demokrat“.
- Noiembrie, 20 (decembrie, 3)* În scrisoarea „Către tovarășii cursanți ai școlii din Bologna“, Lenin refuză invitația primită din partea acestei școli de a ține prelegeri ; date fiind orientarea antipartinică și acțiunile scizioniste ale organizatorilor acestei școli, îi invită pe cursanți să vină la Paris și-i anunță că e gata să le țină o serie de prelegeri în problema tacticii, a situației interne din partid și în problema agrară.
- Noiembrie, 21 (decembrie, 4)* Într-o scrisoare adresată lui N. G. Poletaev la Petersburg, Lenin îi face cunoscut că trimite o serie de articole pentru ziarul bolșevic legal „Zvezda“ și roagă să i se scrie dacă s-au lichidat fricțiunile din redacția ziarului.
- Noiembrie, 22 (decembrie, 5)* În scrisoarea către Biroul din străinătate al Comitetului Central al P.M.S.D.R., Lenin propune să se trimită imediat o mie de ruble pentru editarea ziarului „Zvezda“.
- Împreună cu alți bolșevici, Lenin adresează B.S.C.C. o cerere de a se convoca imediat plenara C.C.
- Noiembrie, mai târziu de 22 (5 decembrie)* În numele redacției ziarului „Raboceaia Gazeta“, Lenin scrie „Scrisoare deschisă către toți social-democrații partii“, cu privire la starea de lucruri din partid.
- Noiembrie, 24 (decembrie, 7)* Într-o scrisoare către N. G. Poletaev, Lenin îi face cunoscut că a trimis bani pentru editarea ziarului „Zvezda“ și se pronunță hotărât împotriva colaborării lichidatorilor la ziar.
- Înainte de 25 noiembrie (8 decembrie)* Lenin lucrează la articolul „Cei care vor să ne desființeze (Despre d-l Potresov și V. Bazarov)“.
- Noiembrie, 26 (decembrie, 9)* Într-o scrisoare adresată lui V. D. Bonci-Bruevici la Petersburg, Lenin roagă să se accelereze editarea ziarului „Zvezda“ și să fie ținut cu regularitate la curent despre mersul treburilor.
- Noiembrie, 28 (decembrie, 11)* Articolul lui Lenin „L. N. Tolstoi și mișcarea muncitorească contemporană“ apare în nr. 7 al ziarului „Naș Puti“.

- Decembrie, 4 (17)* Lenin face însemnări pe circulara Biroului socialist internațional din 15 decembrie 1910 către partidele Internaționalei a II-a, prin care li se cerea să examineze amendamentul la rezoluția Congresului de la Copenhaga (1910) în problema tribunalelor de arbitraj și a dezarmării, amendamentul înaintat de congres B.S.I. pentru a fi prelucrat. Întrucât în amendament se spunea că grevele muncitorilor din industria de război constituie un mijloc util pentru a împiedica războiul, B.S.I. propunea tuturor partidelor să se adreseze sindicatelor respective și să prezinte un raport în cadrul B.S.I.
- Lenin a trimis scrisoarea B.S.I. la redacția ziarului „Soțial-Demokrat” pentru a fi publicată și a propus să fie însoțită de o declarație în sensul că bolșevicii consideră că războiul poate fi împiedicat numai prin asaltul revoluționar al maselor proletariatului, iar nu prin grevă, ca un act izolat de împotrivire.
- Decembrie, 5 (18)* Lenin scrie o scrisoare lui C. Huysmans, secretarul B.S.I., cu ocazia primirii circularei B.S.I. din 15 decembrie 1910 către partidele Internaționalei a II-a.
- Decembrie, înainte de 13 (26)* Lenin participă la ședința redacției ziarului „Soțial-Demokrat”, la care este însărcinat să scrie răspunsul la articolul lui Martov „Unde au ajuns?”, publicat în noiembrie 1910 în nr. 23 al ziarului „Golos Soțial-Demokrata”.
- Decembrie, nu mai târziu de 15 (28)* Lenin scrie o scrisoare către Colegiul din Rusia al C.C. al P.M.S.D.R. despre starea de lucruri din partid.
- Lenin scrie articolul „Despre starea de lucruri din partid”.
- Decembrie, 15 (28)* Lenin ia parte la ședința redacției ziarului „Soțial-Demokrat”, la care se discută articolul său „Despre starea de lucruri din partid”.
- Decembrie, 16 (29)* La Petersburg apare nr. 1 al ziarului bolșevic legal „Zvezda”, în care se publică articolul lui Lenin „Divergențele din rîndurile mișcării muncitorești europene”.

- Decembrie, 18 (31)* Articolele lui Lenin : „Tolstoi și lupta proletară“, „Începutul demonstrațiilor“, „Ce se petrece la sate?“ și „Ivan Vasilievici Babușkin (Necrolog)“ apar în nr. 2 al ziarului „Raboceia Gazeta“.
- Decembrie, 21
(3 ianuarie 1911)* În scrisoarea adresată lui M. T. Elizarov la Saratov, Lenin îi confirmă primirea scrisorii lui în care îl anunță că nu se găsește un editor pentru lucrarea sa despre problema agrară și a primelor numere ale ziarului „Zvezda“ și ale revistei „Misl“.
- În scrisoarea către A. M. Gorki, Lenin îi explică din ce cauză a întârziat cu răspunsul la scrisoarea acestuia, îi spune că față de revista „Sovremenik“ are o atitudine de dezaprobare, îi relatează aprecierea nejustă făcută lui L. N. Tolstoi în revista menșevică „Nașa Zarea“, expune concepțiile social-democrației revoluționare în problema capitalismului și a politicii lui colonialiste, roagă să fie ajutat să-și găsească un editor pentru lucrarea sa cu privire la problema agrară și face o apreciere asupra ziarului „Zvezda“ și asupra revistei „Misl“.
- Decembrie, 23
(5 ianuarie 1911)* Articolul lui Lenin „Despre unele particularități ale dezvoltării istorice a marxismului“ apare în nr. 2 al ziarului „Zvezda“.
- Decembrie* La Moscova apare nr. 1 al revistei bolșevice legale „Misl“, în care sînt publicate articolele lui Lenin „Eroii «micilor rezerve»“ și „Despre statistica grevelor din Rusia“ (capitolul I).
- Nu înainte de
1910* În scrisoarea adresată lui V. A. Karpinski la Geneva, Lenin îl roagă să-l ajute să găsească cartea care-i aparține despre statistica americană „Abstract of the twelfth Census of the United States. 1900“. Washington, 1902 („Extras din al 12-lea recensămînt al Statelor Unite. 1900“. Washington, 1902).
- 1911**
- Ianuarie, după
2 (15)* Lenin scrie notița „Iudușka Troțki și simțul rușinii“.
- Ianuarie, 5 (18)* Lenin ține la Paris un referat despre L. N. Tolstoi.
- Ianuarie, 6 (19)* În scrisoarea adresată mamei sale, M. A. Ulianova, la Saratov, Lenin o informează despre scrisoarea lui către A. M. Gorki referitoare la

editarea lucrării sale în problema agrară, despre faptul că a ținut la Paris un referat despre L. N. Tolstoi și despre proiectul de a pleca în Elveția pentru a ține acest referat.

*Între 11 (24)
ianuarie și 8 (21)
februarie*

Lenin scrie articolul „Cincizeci de ani de la desființarea iobăgiei”. Articolul a fost publicat la 8 (21) februarie în nr. 3 al ziarului „Raboceaia Gazeta”.

Ianuarie, 13 (26)

Articolul lui Lenin „Cariera unui terorist rus” este publicat în nr. 19—20 al ziarului „Soșial-Demokrat”.

Ianuarie, 18 (31)

Lenin se întâlnește cu G. K. Ordjonikidze, care sosise la Paris, și discută cu el despre activitatea social-democrată din Caucaz.

Lenin semnează scrisoarea către B.S.C.C. în care își exprimă protestul împotriva politicii B.S.C.C. îndreptate spre torpilarea convocării plenarei C.C.

*Ianuarie, 21
(februarie, 3)*

În scrisoarea adresată lui G. V. Plehanov la San-Remo, Lenin îi confirmă primirea scrisorii în care îi face cunoscută moartea lui P. Singer, îl anunță că la 5 (18) decembrie 1910 i-a trimis scrisoarea lui C. Huysmans, precum și proiectul răspunsului său; îi comunică despre noul atac al lichidatorilor în legătură cu apariția notei lui N. I. Iordanski „Contradicție” în nr. 4 al ziarului „Zvezda” și despre înfrângerile suferite de aceștia.

*Între 21 ianuarie
și 5 februarie
(3 și 18 februarie)*

Lenin scrie articolul „Cadeții despre «cele două tabere» și despre «un compromis rezonabil»”. Articolul este publicat la 5 (18) februarie în nr. 8 al ziarului „Zvezda”.

*Ianuarie, 22
(februarie, 4)*

În nr. 6 al ziarului „Zvezda” apare articolul lui Lenin „L. N. Tolstoi și epoca sa”.

*După 22 ianuarie
(4 februarie)*

Lenin scrie articolul „Marxismul și «Nașa Zarea»”. Articolul apare la 22 aprilie (5 mai) în nr. 3 al revistei legale „Sovremennaia Jizn” (Baku).

Lenin scrie Comitetului Central o scrisoare cu privire la activitatea fracționistă, dăunătoare pentru partid a golosiștilor, vperediştilor, troțkiștilor, despre faptul că aceștia au călcat înțelegerea încheiată la plenara din ianuarie 1910 a C.C. cu privire la dizolvarea fracțiunilor; declară că bolșevicii vor continua să ducă o luptă necruță-

- toare împotriva blocului golosiștilor, vperediştilor și al lui Troțki.
- Între 23 ianuarie și 8 februarie (5 și 21 februarie)* Lenin scrie articolul-necrolog „Paul Singer”. Articolul apare la 8 (21) februarie în nr. 3 al ziarului „Raboceaia Gazeta”.
- Înainte de 27 ianuarie (9 februarie)* Lenin scrie planul celei de-a 4-a prelegeri la ciclul „Bazele economiei politice” ținut de el la Cursurile de științe sociale de la Paris.
- Ianuarie* Lenin are o convorbire cu V. V. Adoratski, care sosise la Paris; examinează manuscrisul lucrării acestuia despre stat. Apare nr. 2 al revistei „Mîsl” cu articolele lui Lenin „Cei care vor să ne desființeze (Despre d-l Potresov și V. Bazarov)” și „Despre statistica grevelor din Rusia” (capitolul II).
- Ianuarie-februarie* Lenin are un schimb de scrisori cu A. I. Rîkov în problemele refacerii instituțiilor centrale de partid, convocării plenarei C.C. al P.M.S.D.R. în străinătate în scopul pregătirii conferinței generale de partid; îi face o critică vehementă lui Rîkov pentru atitudinea lui împăciuitoare, pentru pasivitate în pregătirea plenarei C.C.
- Între 17 și 26 februarie (2 și 11 martie)* Lenin scrie articolul „Însemnări. Menșikov, Gromoboi, Izgoev”. Articolul a fost publicat în nr. 11 al ziarului „Zvezda” din 26 februarie (11 martie).
- Februarie, 22 sau 23 (martie 7 sau 8)* Într-o scrisoare către N. G. Poletaev, Lenin demască tactica de șantaj a lichidatorilor, arată că trebuie să se ducă o luptă hotărâtă și consecventă împotriva lor, roagă să i se comunice care este situația în cadrul redacției ziarului „Zvezda” și să i se trimită de urgență textul platformei fracțiunii social-democrate din Dumă în vederea alegerilor suplimentare pentru Duma de stat care urmau să aibă loc la Moscova.
- Între 25 februarie și 19 martie (10 martie și 1 aprilie)* Lenin scrie articolul „«Reforma țărănească» și revoluția proletară-țărănească”. Articolul este publicat la 19 martie (1 aprilie) în nr. 21—22 al ziarului „Soșial-Demokrat”.
- Februarie* Lenin scrie o scrisoare către Colegiul din Rusia al C.C. cu privire la acțiunile scizioniste ale golosiștilor, vperediştilor și ale lui Troțki.

- Apare nr. 3 al revistei „Mîsl” cu articolul lui Lenin „Cu prilejul unei aniversări” și sfîrșitul articolului „Cei care vor să ne desființeze (Despre d-l Potresov și V. Bazarov)”.
- Martie, 5 (18)* Lenin ia cuvîntul la Paris, la un miting închinat celei de-a 40-a aniversări a proclamării Comunei din Paris.
- Martie, nu mai tîrziu de 13 (26)* Lenin pleacă la Berlin în vederea tratativilor cu „deținătorii” fondurilor partidului (K. Kautsky, C. Zetkin și F. Mehring) pentru alocarea unei sume de bani ziarului „Zvezda”. La tratative ia parte și N. G. Poletaev, membru în redacția ziarului „Zvezda”.
- Martie, 19 (aprilie, 1)* În nr. 21—22 al ziarului „Soșial-Demokrat” apare articolul lui Lenin „Distrușătorii partidului în rolul de «distrușători ai legendelor»”.
- Între 22 martie și 6 aprilie (4 și 19 aprilie)* Lenin și Gorki se întîlnesc la Paris.
- Între 23 martie și 2 aprilie (5 și 15 aprilie)* Lenin scrie articolul „Cadeții și octombriștii”. Articolul a apărut în ziarul „Zvezda” nr. 16 din 2 (15) aprilie.
- Între 30 martie și 16 aprilie (12 și 29 aprilie)* Lenin scrie articolul „Despre însemnătatea crizei”. Articolul a apărut în ziarul „Zvezda” nr. 18 din 16 (29) aprilie.
- Martie* În scrisoarea către A. I. Rîkov, Lenin îl anunță că a primit scrisoarea sa și că apreciază amenințarea lui de a ieși din C.C. ca o trădare a bolșevismului într-un moment greu; propune să fie chemați din Rusia V. P. Noghin și I. A. Sammer pentru a se asigura bolșevicilor majoritatea la plenara C.C. al P.M.S.D.R.
Apare nr. 4 al revistei „Mîsl” cu articolele lui Lenin „Despre structura socială a puterii, perspective și lichidatorism” și „Note polemice”.
- Înainte de 6 (19) aprilie* În scrisoarea către fracțiunea social-democrată din Duma a III-a de stat, Lenin aprobă planul elaborat de fracțiune pentru editarea dării de seamă privitoare la activitatea sa, face cunoscută componența comisiei redacționale și îndatoririle ei.

- Între 8 și 16
(21 și 29) aprilie* Lenin scrie articolul „Congresul Partidului social-democrat englez”. Articolul a apărut în ziarul „Zvezda” nr. 18 din 16 (29) aprilie.
- Aprilie, 12 (25)* Lenin ia parte la elaborare și semnează varianta inițială a scrisorii către membrii C.C. al P.M.S.D.R. aflați în străinătate, în care li se propune să participe la consfătuirea membrilor C.C. pentru a rezolva problema convocării imediate a plenarei C.C.
- Aprilie, 15 (28)* În nr. 4—5 al ziarului „Raboceaia Gazeta” apare articolul lui Lenin „În amintirea Comunei”.
- Aprilie, 17 (30)* În scrisoarea către B.S.C.C., Lenin anunță că au luat sfârșit tratativele în problema editării dării de seamă a fracțiunii social-democrate din Duma a III-a de stat pe care, din însărcinarea fracțiunii din Duniă, le-a dus la Berlin cu N. G. Poletaev, face cunoscută componența comisiei redacționale pentru editarea dării de seamă, propune să se pună la dispoziția comisiei redacționale fonduri din sumele aflate la „deținători”.
- Aprilie, înainte
de 21 (4 mai)* Lenin scrie o scrisoare către N. A. Rojkov în legătură cu articolul acestuia „O inițiativă necesară”, trimis la redacția ziarului „Soșial-Demokrat”.
- Între 28 aprilie
și 7 mai (11 și
20 mai)* Lenin scrie articolul „«Regrete» și «rușine»”. Articolul apare în ziarul „Zvezda” nr. 21 din 7 (20) mai.
- Aprilie, 29
(mai, 12)* Lenin ia cuvântul la Paris, la mitingul consacrat zilei de 1 Mai.
În nr. 3 al publicației „Diskussionnîi Listok” (supliment la Organul Central „Soșial-Demokrat”) apare articolul lui Lenin „Convorbire între un legalist și un adversar al lichidatorismului”.
- Sfârșitul lunii
aprilie* Într-o scrisoare către A. M. Gorki, Lenin îi comunică că nr. 5 al revistei „Mîsl” a fost confiscat și că apariția revistei a fost interzisă; îl roagă să ajute la găsirea unui editor pentru a se organiza editarea unei noi reviste la Petersburg.
- Nu mai târziu
de aprilie* Lenin scrie observații la articolul lui V. V. Adoratski „Despre neoliberalism (Însemnări pe marginea cărții lui P. Novgorodțev «Criza conștiinței contemporane»)”, destinat revistei „Mîsl”.

Mai, 14 (27)

Într-o scrisoare către A. M. Gorki, Lenin îi face cunoscut că el dezaprobă unirea bolșevicilor, menșevicilor-partiiți și a fracțiunii social-democrate din Dumă în jurul vreunui organ de presă, întrucât în fracțiune predomină menșevicii; critică redacția ziarului „Zvezda” pentru lipsa unei linii politice ferme, îi aduce la cunoștință că se vîntură zvonuri în legătură cu o circulară a lui Stolîpin cu privire la interzicerea tuturor organelor de presă social-democrate; arată necesitatea intensificării luptei ilegale.

Lenin semnează o scrisoare către membrii C.C. al P.M.S.D.R. aflați în străinătate în care-i invită să participe la o consfătuire a membrilor C.C.

Primăvara

Lenin și N. K. Krupskaia se mută la Longjumeau (localitate situată la câțiva kilometri de Paris).

Lenin stă de vorbă cu muncitorii — viitori cursanți ai școlii de partid de la Longjumeau — sosiți din Rusia.

*Primăvara și vara,
nu mai târziu de
17 (30) august*

Lenin conduce organizarea și activitatea școlii de partid de la Longjumeau.

Înainte de deschiderea cursurilor, Lenin ține o lecție cu cursanții despre „Manifestul Partidului Comunist” al lui K. Marx și F. Engels.

Lenin ține la această școală un ciclu de prelegeri de economie politică (29 de prelegeri — 43 de ore), în problema agrară (12 prelegeri — 18 ore), în domeniul teoriei și practicii socialismului în Rusia (12 prelegeri).

La cererea cursanților, Lenin ține 3 prelegeri despre concepția materialistă a istoriei și un referat despre momentul actual și starea de lucruri din partid.

*Între 17 și 20
mai (30 mai și
2 iunie)*

Lenin îi scrie o scrisoare lui M. V. Ozolin în legătură cu viitoarea consfătuire a membrilor C.C. al P.M.S.D.R. și cu participarea lui Ozolin la această consfătuire în calitate de reprezentant al social-democrației letone.

*Între 19 și 23
mai (1 și 5 iunie)*

Lenin scrie „Conspectul (planul) raportului care urmează să fie prezentat de trei bolșevici membri ai C.C. la consfătuirea neoficială a celor nouă membri ai C.C.”

- Lenin trimite o scrisoare către consfătuirea membrilor din străinătate ai C.C. al P.M.S.D.R. în care-i demască pe lichidatori, care încearcă să torpileze convocarea plenarei C.C. al P.M.S.D.R. Lenin scrie raportul cu privire la starea de lucruri din partid pentru viitoarea consfătuire a membrilor C.C. al P.M.S.D.R.
- Mai, 26 (iunie, 8)* Lenin participă la ședința preliminară a participanților la consfătuirea membrilor C.C., la care s-a hotărât ca deschiderea consfătuirii să fie amânată cu două zile.
- Mai, 28 (iunie, 10)* În nr. 24 al ziarului „Zvezda” apare articolul lui Lenin „Cu privire la rezultatele sesiunii Dumei. «Am făcut-o împreună»”.
- Mai, 28 —
iunie, 4
(iunie, 10—17)* Lenin conduce lucrările consfătuirii membrilor C.C. al P.M.S.D.R., convocată din inițiativa sa la Paris, în scopul stabilirii măsurilor necesare pentru convocarea rapidă a plenarei C.C. al P.M.S.D.R. și a conferinței generale de partid.
- Mai, 28
(iunie, 10)* La prima ședință a consfătuirii, Lenin a avut zece intervenții în problema constituirii consfătuirii.
- Lenin scrie proiectele de rezoluții cu privire la constituirea consfătuirii, la participarea reprezentantului Bundului și la participarea lui A. I. Rîkov la această consfătuire.
- Mai, 29
(iunie, 11)* La consfătuirea neoficială a bolșevicilor cu reprezentanții social-democrației poloneze, Lenin are un schimb de bilete cu F. E. Dzerjinski în problema necesității de a-i exclude pe golosiști din partid.
- Mai, 30
(iunie, 12)* La a doua ședință a consfătuirii, Lenin propune să se ia notă de declarația lui N. A. Semașko că, în legătură cu ieșirea sa din B.S.C.C., va remite fondurile și documentele de partid consfătuirii.
- La a treia ședință, Lenin are douăsprezece intervenții la discutarea problemei convocării plenarei C.C. al P.M.S.D.R.
- Iunie, 1 (14)* Lenin se abține de la votarea părții a doua a rezoluției B.S.C.C., în care se spunea că problema existenței B.S.C.C. urmează să fie remisă spre rezolvare viitoarei plenare a C.C. Lenin insistă ca B.S.C.C. să fie imediat reorganizat.

Lenin semnează și prezintă la consfătuire împreună cu Zinoviev o opinie separată cu privire la nerecunoașterea B.S.C.C. ca instituție de partid.

Lenin scrie o declarație cu privire la inadmisibilitatea invitării reprezentanților golosiștilor și vperediştilor în Comisia de organizare în vederea convocării conferinței generale de partid. Declarația a fost făcută cu prilejul discutării proiectului de rezoluție cu privire la convocarea conferinței de partid.

Lenin scrie o propunere în legătură cu crearea Comisiei de organizare din Rusia și o prezintă cu prilejul discutării proiectului de rezoluție privitor la convocarea conferinței de partid.

Iunie, 2 (15) Lenin scrie o declarație de solidaritate cu N. A. Semașko în legătură cu ieșirea acestuia din B.S.C.C.

Iunie, după 4 (17) La adunarea bolșevicilor, cu participarea social-democraților polonezi, Lenin ține un raport despre consfătuirea din iunie a membrilor C.C. al P.M.S.D.R.

Iunie, nu mai târziu de 6 (19) Lenin scrie Comisiei de organizare din străinătate o scrisoare în problema componenței C.O.S.

Iunie, după 6 (19) Lenin semnează o scrisoare de protest către Conducerea centrală a Social-democrației din Regatul Poloniei și din Letonia împotriva acțiunilor lui J. Tyszka îndreptate spre torpilarea hotărârilor consfătuirii din iunie a membrilor C.C. al P.M.S.D.R. și cere Conducerii să ia măsuri în vederea încetării unor asemenea acțiuni.

Iunie, 11 (24) În nr. 25 al ziarului „Zvezda” apare articolul lui Lenin „Despre unele adevăruri vechi, dar veșnic noi”.

Iunie, nu mai târziu de 14 (27) Lenin pleacă la Stuttgart în vederea unor tratative cu C. Zetkin în legătură cu fondurile aflate la „deținători”.

Iunie, 18 (iulie, 1) Lenin participă la adunarea Grupului al II-lea de la Paris pentru sprijinirea P.M.S.D.R. și depune un proiect de rezoluție cu privire la starea de lucruri din partid. Grupul adoptă această rezoluție, care în iulie 1911 este publicată în foaie volantă, cu o prefață de Lenin.

Iunie, 20
(iulie, 3)

Lenin scrie o scrisoare către A. I. Liubimov și M. K. Vladimirov în care declară că nu este cu puțință o unitate de acțiune a bolșevicilor cu împăciuitoriștii din cauza blocului acestora cu golosiștii, Troțki și vperediștii, le aduce la cunoștință intenția bolșevicilor de a ieși din Comisia de organizare și Comisia tehnică în cazul cînd împăciuitoriștii vor continua politica lor dăunătoare pentru partid.

Lenin ia parte la ședința redacției ziarului „Soțial-Demokrat” la care se discută problema întocmirii numărului următor și declarația lui Martov și a lui Dan cu privire la ieșirea lor din redacția O.C. Lenin propune să se anunțe în „Soțial-Demokrat” ieșirea din redacție a lui Martov și a lui Dan și, într-o scurtă notiță, să se facă o apreciere a acțiunilor lor.

Iulie, 4 (17)

Lenin face însemnări, sublinieri și adnotări pe scrisoarea Biroului socialist internațional către secretarii generali și delegații partidelor socialiste din toate țările, scrisoare în care se face o anchetă cu privire la oportunitatea convocării consfăturii reprezentanților partidelor socialiste în legătură cu hotărîrea guvernului Germaniei de a trimite un crucișător de război în Maroc.

Prima jumătate
a lunii iulie

Lenin se întâlnește în repetate rînduri și discută cu cursanții Școlii de partid de la Longjumeau, G. K. Ordjonikidze, B. A. Breslav și I. I. Șvart, despre plecarea lor în Rusia pentru a activa în vederea pregătirii conferinței de partid.

Iulie, 17 (30)

Lenin scrie o declarație de protest în numele membrilor consfăturii din iunie a C.C. al P.M.S.D.R. împotriva Comisiei tehnice, care refuzase să aloce bani Școlii de partid de la Longjumeau; el propune să se pună la vot hotărîrea de a se acorda școlii suma necesară din banii lichizi sau din cei aflați la „deținători”.

Iulie, 20
(august, 2)

Lenin scrie prefața la broșura lui L. B. Kamenev „Două partide”.

Iulie, după 20
(2 august)

Lenin face unele introduceri redacționale în corectura broșurii lui Kamenev „Două partide”; în scrisoarea pe care i-o adresează îl informează că i-a trimis corectura broșurii și că sînt necesare o serie de îndreptări principiale la paragraful „Două partide”; îl roagă să-i trimită înapoi corectura îndreptată a paragrafului cu privire la împăciuitoriștii.

- Iulie* Lenin discută cu M. A. Saveliev despre editarea revistei bolșevice legale „Prosveșcenie” și despre participarea sa la redactarea revistei.
 Lenin scrie articolul „Despre starea de lucruri din partid”.
- August, 7 (20)* Lenin și Krupskaja vizitează pentru o zi Fontainebleau (departamentul Sena și Marna).
- Înainte de 11 (24) august* Lenin scrie articolele „Reformismul în rîndurile social-democrației ruse” și „Din lagărul partidului «muncitoresc» stolipinist (Dedicat «împăciunitorilor» și «conciliatorilor» noștri)”. Articolele au fost publicate la 1 (14) septembrie în nr. 23 al ziarului „Soșial-Demokrat”.
- Înainte de 30 august (12 septembrie)* În numele redacției O. C. „Soșial-Demokrat”, Lenin adresează congresului Social-democrației din Ținutul leton ce urma să aibă loc o scrisoare în care atrage în mod special atenția congresului asupra necesității luptei împotriva lichidatorilor.
- Septembrie, 1 (14)* În nr. 23 al ziarului „Soșial-Demokrat” apare „Nota redacției ziarului «Soșial-Demokrat» în legătură cu declarația comisiei pentru convocarea plenarei C.C. al P.M.S.D.R.”, scrisă de Lenin.
- Septembrie, 2 (15)* În scrisoarea către A. M. Gorki, Lenin aprobă planurile acestuia de editare a unei reviste, a unui ziar mare și a unui ziar de o copeică, îi vorbește despre intenția lichidatorilor de a edita și ei un ziar de o copeică la Petersburg, precum și despre necesitatea de a li se da o ripostă; îl roagă pe Gorki să trimită un articol pentru „Zvezda” cu prilejul reluării editării ei, caracterizează starea de lucruri din partid, îl informează că K. Kautsky și C. Zetkin s-au exprimat categoric defavorabil despre broșura lui L. Martov „Mîntuitori sau suprimatori?”
- Septembrie, 8 (21)* Lenin și Krupskaja se mută de la Longjumeau la Paris.
- Septembrie, 9 sau 10 (22 sau 23)* Lenin pleacă în Elveția pentru a participa la ședința B.S.I. de la Zürich.
- Septembrie, 10—11 (23—24)* La Zürich, Lenin participă la o ședință a Biroului socialist internațional și susține poziția Rosei Luxemburg împotriva oportunismului social-democraților germani.

Septembrie, 12 (25) În scrisoarea către G. L. Șklovski, Lenin îi aduce la cunoștință că urmează să țină la Zürich un referat pe tema „Stolîpin și revoluția“, că va vizita Geneva și Berna și se interesează de posibilitatea de a avea o întvedere la Berna cu membrii grupului bolșevic.

La o adunare a grupului local din Zürich al P.M.S.D.R., Lenin ține un referat despre starea de lucruri din partid.

Septembrie, 13 (26) Lenin ține la Zürich un referat pe tema „Stolîpin și revoluția“.

Între 13 și 15 (26 și 28) septembrie Lenin îi scrie lui G. L. Șklovski o scrisoare în legătură cu organizarea referatului la Geneva și la Berna pe tema „Stolîpin și revoluția“ în folosul ziarului „Raboceaia Gazeta“, îl roagă să-i procure bibliografie pentru referat, îi face cunoscut că este de acord cu o convorbire a bolșevicilor cu menșevicii-partiiți.

Septembrie, 14—15 (27—28) În drum spre Berna, Lenin trece pe la Lucerna și face o ascensiune pe vârful muntelui Pilat.

Septembrie, 15 (28) În scrisoarea către M. A. Ulianova trimisă din Lucerna, Lenin o informează că a fost în Elveția, cu prilejul ședinței de la Zürich a Biroului socialist internațional, și că face o călătorie prin diverse orașe din Elveția, unde ține referatul „Stolîpin și revoluția“.

Lenin ține la Berna un referat pe tema „Stolîpin și revoluția“.

Între 15 și 19 septembrie (28 septembrie și 2 octombrie) La Berna, Lenin are o convorbire cu membrii grupului local al P.M.S.D.R. cu privire la starea de lucruri din partid.

Septembrie, 19 (octombrie, 2) Lenin ține la Geneva un referat pe tema „Stolîpin și revoluția“.

Între 28 septembrie și 18 octombrie (11 și 31 octombrie) Lenin scrie articolul „Stolîpin și revoluția“, care apare la 18 (31) octombrie în nr. 24 al ziarului „Soțial-Demokrat“.

Între 30 septembrie și 23 octombrie (13 octombrie și 5 noiembrie) Lenin scrie articolul „Un bilanț“, care apare la 23 octombrie (5 noiembrie) în nr. 26 al ziarului „Zvezda“.

- Octombrie, 18 (31)* Lenin ține la Paris un referat pe tema „Stolîpin și revoluția“.
În nr. 24 al ziarului „Soțial-Demokrat“ apar articolele lui Lenin „Despre noua fracțiune a împăciuitoariștilor sau a virtuoșilor“, „Despre campania electorală și platforma electorală“ și „Din lagărul partidului «muncitoresc» stolîpinist“.
- Octombrie, 19 (noiembrie, 1)* În scrisoarea trimisă lui I. A. Peatnițki la Leipzig, Lenin îi propune să plece la Praga pentru a pregăti conferința de partid.
Lenin trimite o scrisoare (în limba germană) la Praga lui A. Nemeč, reprezentantul partidului social-democrat ceh în Biroul socialist internațional, în care-l întreabă dacă există posibilitatea de a se convoca la Praga o conferință a P.M.S.D.R. și îl roagă să-l ajute la organizarea ei.
- Octombrie, 23 sau 24 (noiembrie, 5 sau 6)* Lenin pleacă în Belgia și la Londra.
Lenin sosește la Bruxelles, unde ține un referat pe tema „Stolîpin și revoluția“.
- Între 23 octombrie și 5 noiembrie (5 și 18 noiembrie)* Lenin scrie articolul „Vechiul și noul (Din însemnările unui cititor de ziare)“. Articolul apare la 5 (18) noiembrie în nr. 28 al ziarului „Zvezda“.
- Octombrie, 25 (noiembrie, 7)* Lenin ține la Anvers un referat pe tema „Stolîpin și revoluția“.
Lenin ține la Liège un referat pe tema „Stolîpin și revoluția“.
- Între 25 octombrie și 5 noiembrie (7 și 18 noiembrie)* Lenin scrie articolul „Două centre“, care apare la 5 (18) noiembrie în nr. 28 al ziarului „Zvezda“.
- Octombrie, 26 (noiembrie, 8)* Lenin are o convorbire la Liège cu membrii grupului local al P.M.S.D.R.
- Octombrie, 29 (noiembrie, 11)* Lenin ține la Londra un referat pe tema „Stolîpin și revoluția“.
- Înainte de 30 octombrie (12 noiembrie)* Lenin scrie un articol despre situația țărănimii din Suedia.

- Noiembrie, după 6 (19)* Lenin scrie articolul (raportul) „Despre fracțiunea social-democrată din Duma a II-a”. Articolul apare în limbile germană, franceză și engleză în „Buletinul periodic al Biroului socialist internațional” nr. 8 din decembrie 1911.
- Noiembrie, înainte de 14 (27)* Lenin scrie planul referatului „Manifestul partidului muncitoresc liberal”.
- Noiembrie, 14 (27)* Lenin ține la Paris un referat pe tema „Manifestul partidului muncitoresc liberal”. Referatul a fost organizat de cercul de sprijinire a ziarului „Raboceaia Gazeta”.
- Noiembrie, 20 (decembrie, 3)* Lenin rostește în numele P.M.S.D.R. o cuvîntare la înmormîntarea lui Paul și a Laurei Lafargue. Cuvîntarea apare în nr. 25 din 8 (21) decembrie al ziarului „Soșial-Demokrat”.
- Noiembrie, 24 (decembrie, 7)* Lenin îi trimite lui K. Huysmans, secretarul Biroului socialist internațional, o telegramă primită de C.C. al P.M.S.D.R. din partea C.C. al partidului democratic din Persia, în care acesta își exprimă protestul împotriva amestecului țarismului rus și al imperialismului englez în treburile interne ale poporului persan.
În scrisoarea trimisă împreună cu telegrama lui C. Huysmans, Lenin îi aduce la cunoștință că această telegramă va fi publicată în O.C. al P.M.S.D.R., ziarul „Soșial-Demokrat”, și își exprimă speranța că conținutul telegramei va fi comunicat tuturor partidelor din Internaționala a II-a.
- Noiembrie, 26 (decembrie, 9)* Articolul lui Lenin „Hyndman despre Marx” apare în nr. 31 al ziarului „Zvezda”.
- Toamna* V. I. Lenin și N. G. Poletaev se întîlnesc la Berlin cu A. Bebel, pe care-l roagă să acorde un ajutor financiar ziarului „Zvezda”.
- Decembrie, 3 (16)* Articolul lui Lenin „Manifestul partidului muncitoresc liberal” apare în nr. 32 al ziarului „Zvezda”.

CUPRINS

Prefață	VII
-------------------	-----

1910

UN ÎNCEPUT DE COTITURĂ ?	1—3
ÎN LEGĂTURĂ CU DEMONSTRAȚIA CARE A AVUT LOC LA MOARTEA LUI MUROMȚEV (Notă)	4—9
DOUĂ LUMI	10—19
L. N. TOLSTOI	20—25
SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE TOȚI SOCIAL-DEMO- CRAȚII PARTIIȚI	26—39
L. N. TOLSTOI ȘI MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ CONTEMPORANĂ	40—43
*SCRISOARE CĂTRE COLEGIUL DIN RUSIA AL C.C. AL P.M.S.D.R.	44—49
DESPRE STAREA DE LUCRURI DIN PARTID	50—65
DIVERGENȚELE DIN RÎNDURILE MIȘCĂRII MUNCİ- TOREȘTI EUROPENE	66—73
I	66
TOLSTOI ȘI LUPTA PROLETARĂ	74—75
ÎNCEPUTUL DEMONSTRAȚIILOR	76—79

* Cu asterisc sînt notate titlurile date de Institutul de marxism-leninism de pe lină C.C. al P.C.U.S.

CE SE PETRECE LA SATE?	80—82
IVAN VASILIEVICI BABUŞKIN (<i>Necrolog</i>)	83—87
DESPRE UNELE PARTICULARITĂŢI ALE DEZVOL- TĂRII ISTORICE A MARXISMULUI	88—93
EROII „MICILOR REZERVE“	94—100

1911

IUDUŞKA TROŢKI ŞI SIMŢUL RUŞINII	101
CARIERA UNUI TERORIST RUS	102—104
L. N. TOLSTOI ŞI EPOCA SA	105—109
CĂTRE COMITETUL CENTRAL	110—112
MARXISMUL ŞI „NAŞA ZAREA“	113—118
CEI CARE VOR SĂ NE DESFIINŢEZE (<i>Despre d-l Po- tresov şi V. Bazarov</i>)	119—139
I	119
II	122
III	125
IV	129
V	135

CADEŢII DESPRE „CELE DOUĂ TABERE“ ŞI DESPRE „UN COMPROMIS REZONABIL“	140—144
CINCIZECI DE ANI DE LA DESFIINŢAREA IO- BĂGIEI	145—149
PAUL SINGER. <i>Mort la 18 (31) ianuarie 1911</i>	150—153
INSEMŢĂRI. <i>Menşikov, Gromoboi, Izgoev</i>	154—163
CĂTRE COLEGIUL DIN RUSIA AL C.C.	164—167
CU PRILEJUL UNEI ANIVERSĂRI	168—177
„REFORMA ŢĂRĂNEASCĂ“ ŞI REVOLUŢIA PROLE- TARĂ ŢĂRĂNEASCĂ	178—188
DISTRUGĂTORII PARTIDULUI ÎN ROLUL DE „DIS- TRUGĂTORI AI LEGENDELOR“	189—193

DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ A PUTERII, PERSPECTIVE ȘI LICHIDATORISM	194—215
NOTE POLEMICE	216—219
CADEȚII ȘI OCTOMBRIȘTII	220—224
ÎN AMINTIREA COMUNEI	225—230
DESPRE ÎNSEMNĂTATEA CRIZEI	231—235
CONGRESUL PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT ENGLEZ	236—242
CONVORBIRE ÎNTRE UN LEGALIST ȘI UN ADVERSAR AL LICHIDATORISMULUI	243—253
„REGRETE“ ȘI „RUȘINE“	254—260
CONFĂTUIREA MEMBRILOR C.C. AL. P.M.S.D.R. 28 mai — 4 iunie (10—17 iunie) 1911	261—284
*1. SCRISOARE CĂTRE CONFĂTUIREA DIN STRĂINĂTATE A MEMBRILOR C.C. AL P.M.S.D.R.	263
2. CONSPECTUL (PLANUL) RAPORTULUI CARE URMEAZĂ SĂ FIE PREZENTAT DE TREI BOLȘEVICI MEMBRI AI C.C. LA CONFĂTUIREA NEOFICIALĂ A CELOR NOUĂ MEMBRI AI C.C.	266
*3. RAPORT DESPRE STAREA DE LUCRURI DIN PARTID	273
*4. INTERVENȚII ÎN CADRUL DEZBATERILOR ÎN PROBLEMA CONSTITUIRII CONFĂTUIRII 28 mai (10 iunie)	278
1	278
2	278
3	279
4	279
*5. PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA CONSTITUIRE	280

*6. INTERVENȚII ÎN CADRUL DEZBATERILOR ÎN PROBLEMA CONVOCĂRII PLENAREI C.C.	
30 mai (12 iunie)	281
1	281
2	281
3	281
4	282
*7. ADAOS LA REZOLUȚIA CU PRIVIRE LA CONVOCAREA CONFERINȚEI DE PARTID	283
8. DECLARAȚIE	284
CU PRIVIRE LA REZULTATELE SESIUNII DUMEI „Am făcut-o împreună“	285—289
DESPRE UNELE ADEVĂRURI VECHI, DAR VEȘNIC NOI	290—295
*REZOLUȚIA CELUI DE-AL DOILEA GRUP DE LA PARIS AL P.M.S.D.R. CU PRIVIRE LA STAREA DE LUCRURI DIN PARTID	296—305
<i>Prefață</i>	296
I	297
II	300
III	301
*DECLARAȚIE	306
PREFAȚĂ LA BROȘURA „DOUĂ PARTIDE“	307—310
*PASAJ INSERAT LA BROȘURA „DOUĂ PARTIDE“	311
*STAREA DE LUCRURI DIN PARTID	312—316
REFORMISMUL ÎN RÎNDURILE SOCIAL-DEMOCRAȚIEI RUSE	317—330
DIN LAGĂRUL PARTIDULUI „MUNCITORESC“ STOLIPINIST (<i>Dedicat „împăciuniților“ și „conciliatori- lor“ noștri</i>)	331—333
*NOTA REDACȚIEI ZIARULUI „SOȚIAL-DEMOKRAT“ ÎN LEGĂTURĂ CU DECLARAȚIA COMISIEI PENTRU CONVOCAREA PLENAREI C.C. AL P.M.S.D.R.	334—335

STOLIPIN ȘI REVOLUȚIA	336—345
DESPRE NOUA FRAȚIUNE A ÎMPĂCIUITORIȘTI- LOR SAU A VIRTUOȘILOR	346—368
DESPRE CAMPANIA ELECTORALĂ ȘI PLATFORMA ELECTORALĂ	369—378
DIN LAGĂRUL PARTIDULUI „MUNCITORESC“ STO- LIPINIST	379—383
UN BILANȚ	384—388
DOUĂ CENTRE	389—391
VECHIUL ȘI NOUL (<i>Din însemnările unui cititor de ziare</i>)	392—395
*DESPRE FRAȚIUNEA SOCIAL-DEMOCRATĂ DIN DUMA a II-A. <i>O expunere completă a problemei</i>	396—401
CUVÎNTARE ROSTITĂ ÎN NUMELE P.M.S.D.R. LA ÎNMORMÎNTAREA LUI PAUL ȘI A LAUREI LAFAR- GUE. <i>20 noiembrie (3 decembrie) 1911</i>	402—403
HYNDMAN DESPRE MARX	404—410
MANIFESTUL PARTIDULUI MUNCITORESC LI- BERAL	411—425
I	411
II	418
III	421

MATERIALE PREGĂTITOARE

*PLANUL PRELEGERII LA CICLUL „PRINCIPIILE ECONOMIEI POLITICE“. <i>Prelegerea a IV-a</i>	429
*PLANUL REFERATULUI „MANIFESTUL PARTIDU- LUI MUNCITORESC LIBERAL“	430

Lista lucrărilor lui V. I. Lenin care n-au fost găsite pînă
în prezent (*noiembrie 1910 — noiembrie 1911*) 435—438

Lista publicațiilor și a documentelor la a căror redactare
a participat V. I. Lenin 439

Lista de lucrări care s-ar putea să fie ale lui V. I. Lenin	440
Adnotări	441—507
Indice de lucrări și izvoare citate sau menționate de V. I. Lenin	508—533
Indice de nume	534—578
Date din viața și activitatea lui V. I. Lenin	579—594

ILUSTRĂȚII

Prima pagină a ziarului „Zvezda” nr. 1 din 16 decembrie 1910, în care a fost publicat articolul lui V. I. Lenin, „Divergențele din rîndurile mișcării muncitorești europene”	67
Coperta revistei „Mîsl” nr. 2 din ianuarie 1911, în care au fost publicate capitolul al doilea al articolului lui V. I. Lenin „Despre statistica grevelor din Rusia” și începutul articolului „Cei care vor să ne desființeze (Despre d-l Potresov și V. Bazarov)”	120—121
Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Conspectul (planul) raportului care urmează să fie prezentat de trei bolșevici membri ai C.C. la consfătuirea neoficială a celor nouă membri ai C.C.”. — 1911	267
Anunțul referatului lui V. I. Lenin „Manifestul partidului muncitoresc liberal”, ținut la 14 (27) noiembrie 1911 la Paris	413

Dat la cules 04.07.1963. Bun de tipar 17.08.1963. Apărut 1963. Hirtie velină de 63 g/m², 540×840/16. Coli de editură 35,72. Coli de tipar 39. A. T. 8601/1963. C.Z. pentru bibliotecă 3C2=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 5537/30 567 la Combinatul Poligrafic „Casa Școlii”, Piața Școlii nr. 1, București — R.P.R.

